

Det här verket har digitaliserats vid Göteborgs universitetsbibliotek.
Alla tryckta texter är OCR-tolkade till maskinläsbar text. Det betyder att du kan söka och kopiera texten från dokumentet. Vissa äldre dokument med dåligt tryck kan vara svåra att OCR-tolka korrekt vilket medför att den OCR-tolkade texten kan innehålla fel och därför bör man visuellt jämföra med verkets bilder för att avgöra vad som är riktigt.

This work has been digitised at Gothenburg University Library.
All printed texts have been OCR-processed and converted to machine readable text.
This means that you can search and copy text from the document. Some early printed books are hard to OCR-process correctly and the text may contain errors, so one should always visually compare it with the images to determine what is correct.

GÖTEBORGS UNIVERSITETSBIBLIOTEK

100165 6936

Allmänna Sektionen

Geogr.
Sv.
Småland

NOTES

My Smålands Beskrifning

inskränkt till

Wexiö Stift.

Andra Delen:

Beskrifning öfver Kronobergs Län,

af

W. Wieselgren,
Vårdnads.

Wexiö.

Hos J. P. Lönnegren.

Uå förlag af R. Gymnasii Inbetsstipendiefonden och Central-
Boktryckeriföreningen i Wexiö.

LIOTEK

Uppsala Universitetsbibliotek

Topographi — ett arbete . . . otacksamt, emes
dan ett sådant läses af så, men criticeras af alla.

N. Em. Holmberg.

Innehåll af Andra Delen.

	Pag.
Företal	VII.
(1 Kap. Stiftsstyrelsen, se 1:sta Delen).	
2 Kap. Borgliga Styrelsen.	
1 § Lagmanslängden inom 10 härader	597.
2 § Högdingalängden.	
a) Högdingar i Småland i 16:de seklet	600.
b) Befallningsmän på Jönköpings och Kronobergs flott	602.
c) Landshöfdingar i Kronobergs och Jönköpings län	603.
d) Lands-Kamrer- och Lands-Secr.-serier	606.
3 § Gref- och Friherrskaper.	
a) Grefskaper i Småland	607.
b) Friherrskaper	610.
3 Kap. Statistisk Öfversigt.	
1 § Inledningen	615.
2 § Ordningen för Häraderne	618.
3 § Kronobergs läns allmänne Statistiska förhållanden	620.
3, a Kap. Wärend och dess hufvudstad Werio.	
1 § Wärend	625.
2 § Werio stad	627.
3 § Domkyrkan:	
a) Dess historia	633.
b) Presterskapat	635.
4 § Wärenda syster.	
a) Hospitalet och dess Systerlöman	639.
b) Lazarettet och dess Läkare	640.
5 § Weriobor	641.
6 § Werio Landsförsamling.	
a) Kongaandelen	642.
b) Kinnewaldbandelen	644.
4 Kap. Lärverken i Werio.	
1 § Klofren	648.
2 § Kathedralskolan.	
a) Kathedralskolan 1219—1571	650.
b) — — — — — Från Skolorbn. 1571 till Gynn. list. 1643	652.
3 § Gymnasium	
I) Synkronistiska Lectorsserier	658.
II) Chronologisk Lectorsserie	662.
4 § Trivialskolan	672.
5 § Bibliotheket m. m.	677.
5 Kap. Konga Härad.	
1 § Allmän Öfversigt	678.
2 § Hofmantorps Pastorat:	
1. Furuby socken, Annex	685.
2. Hofmantorps socken, Norderförsamling	686.
3 § Gemmesjö Pastorat:	
3. Gemmesjö socken, Norderförsaml.	689.
4. Tegnaby socken, Annex	691.
4 § Werio socken (en del)	693.
5 § Nöbbeleds Pastorat:	
5. Nöbbeleds socken, Norderförsamling	693.
6. Loredås socken, Annex	695.

	Pag.
6 §. Långassjö Pastorat:	
7. Linder socken, Annex	698.
8. Långassjö socken, Moderförsaml.	700.
7 §. Wissefjerda socken, (en del)	702.
8 §. Elmehöda Pastorat:	
9. Elmehöda socken	703.
9 §. Linneryds Pastorat	
10. Linneryds socken, Moderförsaml.	706.
11. Sandsjö socken, Annex	710.
10 §. Beckelsängs Pastorat:	
12. Beckelsängs socken, Moderförsaml.	712.
13. Tingsås socken, Annex	715.
14. Uråsa socken, Annex	718.
6 Kap. Kinneryds Härad.	
1 §. Allmän Öfverfigt	720.
2 §. Weris socken, (en del):	
1. Weris landsförsamling (en del)	726.
3 §. Djarah Pastorat:	
2. Djarah socken, Moderförsaml. (Härlöf, se Allbo Härad).	727.
4 §. Bergunda Pastorat:	
3. Bergunda socken, Moderförsaml.	728.
4. Dija socken, Annex	732.
5 §. Weberslöfs Pastorat:	
5. Weberslöfs socken, Moderförsaml.	734.
6. Dänningelanda socken, Annex	735.
6 §. Låfwelsås Pastorat:	
7. Låfwelsås socken	736.
7 §. Kalfswiks Pastorat:	
8. Kalfswiks socken, Moderförsaml.	741.
9. Jätthö socken, Annex	742.
8 §. Statelöfs socken, (en del)	744.
9 §. Urshults Pastorat:	
10. Urshults socken, Moderförsaml.	745.
11. Allmuudstryds socken, Annex	749.
7 Kap. Allbo Härad.	
1 §. Allmän Öfverfigt	753.
2 §. Wirestads Pastorat:	
1. Wirestads socken	759.
3 §. Steubrohults Pastorat:	
2. Steubrohults socken	766.
4 §. Wieslanda Pastorat.	
3. Wieslanda socken, Moderförsaml.	770.
4. Blådinge socken, Annex	778.
5 §. Statelöfs Pastorat:	
5. Statelöfs socken, (en del) Moderförsaml.	782.
6. Lhorsås socken, Annex	789.
7. Härlunda socken, Annex	791.
6 §. Lesaryds Pastorat:	
8. Lesaryds socken, Moderförsaml.	793.
9. Aringsås, socken, Annex	796.
7 §. Öwenneberga och Hjortsberga Pastorat:	
10. Öwenneberga socken	798.
8 §. Slätthögs Pastorat:	
11. Slätthögs socken, Moderförsaml.	805.
12. Mistelås socken, Annex	808.
9 §. Møheda Pastorat:	
13. Møheda socken, Moderförsaml.	810.

	Pag.
14. Öhrs socken, Anner	813.
15. Aneboda socken, (en del) Anner	815.
10 §. Djabby Pastorat i Kinnewald (en del):	
16. Gärlofs socken, Anner	816.
8 Kap. Norrvinge Härad.	
1 §. Allmän Öfverfigt	817.
2 §. Bergs Pastorat:	
1. Bergs socken, Moderförsaml.	821.
2. Ormesberga socken, Anner	824.
3 §. Aneboda anner i Allbo (en del)	825.
4 §. Tolgs Pastorat:	
3. Tolgs socken, Moderförsaml.	826.
4. Tjureda socken, Anner	830.
5. Åsa socken, Anner	832.
5 §. Gårdsby Pastorat:	
6. Gårdsby socken, Moderförsaml.	836.
7. Soraby socken, Anner	840.
9 Kap. Uppvidinge Härad.	
1 §. Allmän Öfverfigt	845.
2 §. Åsheda Pastorat:	
1. Åsheda socken	849.
3 §. Glahults Pastorat:	
2. Glahults socken, Moderförsamling	854.
3. Helleberga socken, Anner	858.
4 §. Allgutsboda Pastorat:	
4. Allgutsboda socken	860.
5 §. Lenhofda Pastorat:	
5. Lenhofda socken, Moderförsaml.	864.
6. Gleberga socken, Anner	867.
6 §. Dådejö Pastorat:	
7. Dådejö socken, Moderförsaml.	869.
8. Herråkra socken, Anner	873.
7 §. Sjösås Pastorat:	
9. Sjösås socken, Moderförsaml.	874.
10. Dresö socken, Anner	877.
11. Hornaryds socken, Anner	879.
8 §. Nottebäcks Pastorat:	
12. Nottebäcks socken	880.
10 Kap. Sunnerbo Härad.	
1 §. Finneven	885.
2 §. Sunnerbo Härad's Allmänna Öfverfigt	888.
3 §. Gwitaryds Pastorat:	
1. Verga socken, Anner	898.
2. Gwitaryds socken, Moderförsaml.	902.
3. Dörarys socken, Anner	906.
4 §. Ryhby Pastorat:	
4. Ryhby socken, Moderförsaml.	911.
5. Lutaryds socken, Anner	915.
5 §. Agunnaryds Pastorat:	
6. Agunnaryds socken	916.
6 §. Bjeterys Pastorat:	
7. Bjeterys socken	921.
7 §. Göteryds Pastorat:	
8. Göteryds socken, Moderförsaml.	925.
9. Traberys socken, Anner	929.
8 §. Gallaryds Pastorat:	
10. Gallaryds socken	930.

BOK

VI

9 §.	Marfarhds Pastorat:	
	11. Marfarhds socken, Moberförsaml.	934.
	12. Hinnerhds socken, Annex	937.
10 §.	Odensjö Pastorat:	
	13. Odensjö socken, Moberförsaml.	939.
	14. Lidhults socken, Annex	941.
	15. Brå socken, Annex	943.
11 §.	Annerstads Pastorat:	
	16. Annerstads socken, Moberförsaml.	945.
	17. Torpa socken, Annex	951.
	18. Röttja socken, Annex	952.
12 §.	Angelstads Pastorat:	
	19. Angelstads socken, Moberförsaml.	954.
	20. Ljungby socken, Annex	959.
	21. Kånna socken, Annex	961.
13 §.	Ljunga Pastorat:	
	22. Ljunga socken, Moberförsaml.	963.
	23. Samneda socken, Annex	966.
	Tillägg till Andra Delen	970.
	Register	972.
	Rättelser	973.

Företal.

Geijer yttrar, att vår medeltidshistoria bör kunna påräkna goda föllor i våra provinshistorier. Då uppenbart är, att våra häfdatefnare helst hålla sig i oflägena tider och nu uttömt, som det tyckes, både de Isländske Sagorna och de Germaniske Gothernas häfder, för att gifwa oss en äldre historia, synas wi ha att wänta förläggandet af största arbetsstyrkan inom medeltiden, på det att vår medeltidshistoria må åtminstone få lifa mycket innehåll, som vår fornhistoria. För att möta detta behof har jag i den Nya Smålands Beskrifningen sträfwat efter bästa förmåga att hänwisa på det närwarandes samband med det förflutna ända upp i vår medeltid, der den lunnige måste finna spåren efter vår forntid ännu tydliga. Om således den hufvudsakligen af mig sjelf författade delen i detta arbete är utan wetskapligt värde, så har det dock tillkommit af ett wetskapligt motif. Wintar torde wara gifne, som förordaleda kommande forskares lyckligare försök. Som jag wid de statistiske och ekonomiske uppgifterne hufvudsakligen berott af andras nit och detta wid dylligt samarbete plägar falla så ojemnt som suon i Skåne, så att drifwor och bars her ofta omwärla, har jag nödgats, för att någorlunda släpa en Topografski från Samlingar till en dyllit, lemna det med decennierna föränderliga åt den litteraturgren, dit det egentligen hör, eller Hushålls-sällskapshandlingarne. Dock har jag sökt kasta ut drifworne, (hwiillas gifware jag är skyldig all tacksamhet och hoppas ej genom en haltande liknelse ha brutit deri) så att något deraf kommit till de bora ställen. Ultra posse nemo obligatur. Att jag härwid bemärkt Myrkerhetens ekonomi och statistik, skall säkert af många tagas illa, som ej gerna höra på det orat, särdeles om de sjelfwe äro panverismproducenter. Men om jag nu åtagit mig hela arbetet blott för att få inblanda den jåsten i den stora degen? Dylita arbeten, som Biographista Verica och Landskapsbeskrifningar måste dock hinna till en tid efter denna, till en publik, utom de mot Sveriges framtid under Brånwänsförordningens skygd sammansmurnes. Jag skrifwer derfor gerna i sista större werk, med eller utan annat honorarium än rättigheten att här och der få inmånga mitt prætereaque censeo Carthaginem esse delendam.

Det är en egen känsla, att lemna ett magist arbete åt en allmänhet, med wisshet att ingen skall det genomläsa. Men desto noggrannare torde hwart parti läsas i sin ort eller i sin klåg bland medborgare. De finna här hwad en tonkännare finner i ett werk med nottecken. Om dessa skola läsas med nöje eller ledsnad, beror på läsarnes wisst i dessa teckens bethjelpse. Här finnes en oräknelig måga med blotta namn. Folkminnet i hwarje ort bewarar det, som gör namnen innehållsrika. Men folkminnet är en otrogen wårdare af namn och årtal. De finnas derfor här med all möjlig granskning nedstrifna, namlitera scripta manet. Så kan folksågenen få ett historiskt *NOU* *SH*. Om de i hwarje häråd anförda namnen på personer och ställen wer folksågenen mycket, som om ett fesel skall sammanghyttras kring de då bäst i minnet bibehållne namnen. Nu — "fau hwar så sitt." (Suum cuique). Och historien är så stor, att hon kan och wara till i det ringa och der utöfwa samma werkwingar, som sjelfwa Konungasagan och Folkers historia. Jag har sökt att ge en så stor måga uppgifter som möjligt. Derjore waldes ster octav, sin stil för alla serier och jordbofsutdrag och en mindre samt tät textstil. Och i wisshet att boken ända ej läses af andra än dem, som kunna skaffa sig tillgång till förutwarande arbete i denna wäg, har jag sållan infört hwad man har tryckt förut i den äldre Smålands Beskrifningen, då det ej af sjelfwa formen varit nödwändigt eller en rättelse deri meddelats, i Tunelds sista upplaga, liksom i Sjelmert, Forsanders och Ahlstrands matriklar öfwer Werid

flifts presfterkap. I presfterierna har jag deremot sökt att jemna förhållandet mellan alla, så att de, hvilka lefde mellan Smål. Vestr:s utkommande 1770 och Hjelmeri matrifels 1799, äro bragte till någorlunda likhet med de föregående och efterföljandes redan i de nämnde skrifterna tryckta biographier; liksom således har jag tillaggt hvad som tillkommit efter Ahlfstrand'ska Matrifelens utgifning 1825. Sällan har ett afbrott stett i den tröga serieformen. **Git herdaminne** är utlofwadt af en flickigare hand.

Här gäller bevis genom auctoritet. De förnämsta Källorne ha varit:

1. **Smålands Jordebok.** Den äldsta i Kammar-Archivet i Stockholm af 1538 har jag ej sett. Den upptager, enl. J. Allwin, inga andra hemmansbråk än hela och halfwa (bönder). År 1540 stredde den första allmänna skatteläggning, som ännu är känd, hwarefter sjerdingar och utjordar bli synliga i Jordeböckerna. Hemmanens natur, såsom flosserhemman, Viskops-, Kyrkos-, Präbendes-, jemte kronos, skattes, frälse- och säteri angifves, (äfwen danst frälse) och bibehölls i denna form till 1632, då den fick sin nuwarande föga ändrade uppställning. **Sunnerbo Jordebok** af 1637, officielt utdrag, wederbörligt bewillnat, meddeladt af Hr Håradsstfrifw. **Wendell** genom Hr Landshöfdingen och Niddaren **Grefwe C. Mörner**, har varit mig till hands. **Estaledes Kronobergs Läns Jordebok** 1805 lemnad till Läs af Hr Kammar-Rätts-Radet och Niddaren **N. J. Lång**, som med egen hand tillaggt en mängd statistiska och historiska upplysningar; liksom utdrag af den nu gällande Jordeboken för Kronobergs Län och Kenga, Kinnewalds, Allbo och Norrwidinge häradar, meddelta, på förord af Högst. Länsstyrelsen, utaf Hr Håradsstfrifware **C. W. Lundblad**, **G. O. Boring** och **A. Wettermark** *). Ännu utförligare utdrag ur **Jönköpings Läns Jordebok** för 1813, ha meddelats på derwarande Länsstyrelses förord af **L. P. Rosenaren** för Östra, af **C. Th. Wallenqwist** för Westra, af **N. A. Lindqwist** för Östra, af **A. M. Sagerberg** för Westra, af **Lands-Kamrer J. G. Ekelund** för Tweta, **Wisa** och **Mo** och af **S. Sagerberg** för **N. och S. Wedbo**. Jag dristade ej begära mer än ett namnu drag, till ledning wid historiska localers afgörande och till hjelp för studium af *Diplomatarium Svecanum*; men Hr **Rosengren** och **A. M. Sagerberg** lemnade, utom hemmantalsuppgifter, en mängd historiskt statistiska värderiska upplysningar och Hr **C. Th. Wallenqwist**, **N. A. Lindqwist**, **J. G. Ekelund** och **S. Sagerberg** anförde hemmantal och annat mera af intresse. Att ge det hela likhet, fordrade Författarreglerorna. Men då det här ej kunde ske genom att stanna wid minimum, utan att ha gjort äbla mäns mykna arbete fruktlöst, företog jag, som redan, då Jönköpingsbidragen kommo, hade utarbetat efter den första planen Kronobergs Län, en fullständig omarbetning, sedan jag på paquets-posten genom **Lit. Längs** godhet fått Kronobergs Läns Jordebok af 1805 in corpore; men upp till full harmoni med Hr **A. W. Sagerbergs** och **Rosengrens** arbeten kunde jag ej ens med denna wigtiga sälla hinna **En medellinea måste wäljas** **); men

*) Af dessa har inhemtats, att i sednare åren flera, ofta de fleste, kronohemman blifwit "löste till skatte"; men i sumeringen har jag, det ej annat är tillfällnagifwet, noggrant följt Jordeboken af 1805, för att undre de många werlande uppgifterne, som möta hos olika Författare, kunna framläggas det officielt rätta 1805. Hvad som sedan ändrats, kan lätt utronas för en gifwen ort eller gård.

**) Som, af de Herrar, hvilka meddelat hemmantalen, ej alla meddelat öfvermedlingen, måste medelwägen bli, att, såsom i *Tunelb* m. s. f. stett, blott anse förmedlingen. De öfvermedlade hemmantalen äro dock i hwarje häradsföremåndsdrag af mig tillagda, der Hr Håradsstfrifwarsnes utdrag ej ledt mig, efter Stiftnamtriflarne. Det är ett orifktigt uttryck; "öfvermedl. hemman"; emedan derwid äfwen i summan inslyta de hital, som ej blifwit förmedlade. Dock torde många af de s. k. öfm. h. wara äldre öfvermedlingar. I *De la G. Arch. IV D. p. 146* ses huru t. ex. *Rättekulla* i *Årabyd* s. n. *N. Wedbo*, som nu upptages i Jordeboken såsom $\frac{1}{2}$ öfm., 1579 war t h. men då lär det blifwit förmedl. till $\frac{1}{2}$, liksom

öffligt wore, att i något annat arbete dessa fullständiga Jordebok-
utdrag kunde meddelas åt allmänheten. De finnas i Samll. till
Ny Smål. Bessr. på Weris R. Gymn.-Bibliothek (se här nedanför),
med undantag af utdragen för Mo och S. och N. Wedbo härader, hvilka jag,
efter det offentligen gifna löftet, att lemna en Ny Smålands Beskrifning
infränkt till Weris Skifte, ej kunde i detta arbete införa, men ändå behöf-
de, för att kunna utreda de dunkla frågorna om skatarna i Weris skifte. De
blefwo genom Hr Landshöfd. C. S. D. C. G. Bergenstråhle benågne och
gällande förord mig meddelta af Hrr J. G. Ekelund och S. Sagerberg.

II. Uppgifter af Weris stifts prästerkap 1843-44 på förord
af Högw. Dom-Capitler, liksom af 3 Regementsexpeditioner på
förord af Hr General-Befälhafwaren Gen.-Löjtn. E. S. Derstjer-
na, sammanbundne med de på Hr Landshöfdingars förord med-
delta Jordebokutdrag från Häradsskrifvar-Contoren, hwarom
hårofwan upplyste: detta allt sammanbundet och under titel:
"Samlingar till Ny Smålands Beskrifning" insatt på Weris R. Gymna-
si-Bibliothek. Detta folioband innehåller:

1. Konga Härad: Allm. Öfverfigt af P. Pontén, Härad-Protst; bi-
drag till kännedom om Hofmantorps pastorat af K. L. Rof, v. Past.; till
Hemmestjö af Em. Swenson, v. Past.; Luder af S. Sjöström, Comm.;
Långasjö af C. Neurling, v. Past.; Elmehöda af C. G. Lungwist,
Protst; Linneryd och Sandjö af Härad-Protsten P. Pontén (10 sid. jemte öf-
verfigten); Weckelång af Noach Wieslander, v. Past.; Tingsås och Uråsa
m. m. af J. Björngren, Comm., (31 sidor).

2. Kinnewalds Härad: Allm. Öfverfigt och Weris stad af Dr S.
Elmgren, Domprotst; Bergunda och Dija af P. Linnér, Kt.; Urshult af
Protsten J. P. Lenggwiß; Ett R. Onstaf 2 Adolfs bref (Copia).

3. Ålbo Härad: Allm. Öfverfigt af Härad-Protsten C. F. Cavallius, Wre-
stad af J. Virgander, Protst; jemte åtskilligt från Stenbrohult rör. Nöcklanäs af
C. G. Crona, f. d. Kroneskogde; Wieslanda af S. M. Adj. Mårt. Berg-
dahl; Skatelöf af J. Neurling, v. Past., Thorsås af Comm. Sw. Lin-
nell; Skaryd och Ringsås af J. Z. Hyllegren, Protst, jemte upplysning
om Gåfwetorp af U. Angerstein, Kapten; Öwenneberga af J. P. Ling, Kt.;

flere hemman i samma s:n, hwaraf man inser omöjligheten att nu fram-
ställa annat än hwad som uppkommit, under tidernas förmedlingar, såsom
gällande hemmantal. Men som hemmantalet, sådant det war före Carl
XI:s tid, eller i allmänhet före 1632, nu under namn af ofm. har i åts-
killigt en ännu gwarwarande wigt, om också mera local, så att bristen
af kännedom deri bäst på stället kan afhjelpas, så har jag, som sagt är,
likswäl welat för hwarje socken meddela den s. k. ofm. hemmantalssumman.
Suru sjelfwa de ofm. hemmantalen i allmänhet uppkommit, upplyser det
nämnde wittnesbrevet och suppliken af "Undersåtarna" i N. Wedbo 1579
på följ. sätt: Item göröm wijs fattige undersåtare hermed witterligt hwad
rette orsacken haffr warit, att the så för hel hemman äro bliffwen instrif-
wen, är ihenne, att sådana små iordar haffwe warit såldt, pantsatte eller
gifne iffrån andre gårdar oc till kyrkia och haffwe så prästeria i gammal
tid strar ther haffwer warit byggd hus på och en fattigh man kunne sig
till personer sjelf ammen eller tredje medh behielpa, oc söda ther på 5 eller
6 nöttboskap, haffwe the i manthallet iblandh med the andre bönderne
bliffwit schreffne för gård och är så i R. M:ts kammer inkommit och sedan
är thesom iniet beflagat, Efter the uthj wäre försäders tid iniet så mys-
sit haffwe warit betungade med gerdor oc pålegor, som nu för udden är
för thetta långwariga frig skul."

Detta upplyser bättre än de grundfärdaste afhandlingar om det "be-
skändes" öwidörlighet af alla lagliga myndigheter, huru lätt något kun-
nat bli 1:mo factiskt, 2:o ipso facto juridiskt rätt. Suru swårt något
sedan kan bli refererat till det billiga, weta wi alla.

Slätthög af P. J. Lindgren, Rh.; Møheda af D. Theolander, Prost (32 fidor).

4. Norrvidinge Sörad: Allmän Öfverfigt och Lög af Härads-Prosten Dr. A. Hagelberg (18 fidor, deraf 2 med rånafstedningar); Berg af Prosten M. Kollind; Gärdshy af Comm. C. Zyllegren.

5. Nypwidinge Sörad: Allmän Öfverfigt af Härads-Prosten M. Wahrstede och Comm. J. P. Hultbring (12 fidor); Åsheda af R. Lundgren, v. Pastor; Elghult och Helleberga af J. P. Sultbring Com.; Allgösboda af Prosten Sw. Allguren (18 fidor, med egen hand wid 78 års ålder); Lenhofda af Prosten J. Engstrand; Vädesjö af Prosten L. J. Aspelin; Sjösås af Prosten P. Swalander; Notteback af Prosten B. Petren (8 fidor).

6. Sunnerbo Sörad: Allm. Öfverfigt af Härads-Prosten P. Granstrand; Switarby af C. A. Sommarin v. Pastor; Nyby af Rh. A. B. Lindroth; Bjeleryd af Rh. K. Bursell; Götteryd af Rh. G. S. Olin; Gallaryd af Rh. S. L. Ekedahl; Martaryd af Prosten Th. G. L. D. Theolander; Odenjö af Rh. J. Rydeman; Annestad af Prosten J. P. Wickelgren; Angelstad af v. Past. C. Ryden (50 fidor), med tillägg af Rh. G. E. Sundberg; Ljunga af Prosten C. S. Nilson (21 fidor).

7. Sjöbo Sörad: Allm. Öfverfigt af Prosten C. E. Berell (24 fidor). Tofferyd, Åker och Högshult af Prosten P. Östberg (24 fidor); Fryeled af v. Past. Collander; Nydahelm af C. E. Berell; Gallaryd af v. Comm. P. Sandén med tillägg af C. E. Berell (uppgifterne för begge församll. af 15 fidor); Wernamo af Contr.-Prosten J. J. Örnberg; Kärda af Prosten J. Blomén (10 fidor); Hänger af Comm. C. J. Engström.

8. Westbo Sörad: Allm. Öfverf. och Willstad af Härads-Prosten Dr. D. Nordin (18 fidor); Annaryd af Prosten A. Andén; Jälluntosta af Comm. J. Fr. Pöström; Jemssjö af Rh. J. E. Colliander; Långaryd af Prosten C. E. Eneroth; Färgaryd af Comm. A. Unnerus; Hestra af Rh. P. Osien; Färgaryd af Comm. O. G. Sultén; Busferyd af D. Nordin, Rh. C. Sellman och v. Past. N. Zander (dennes af 21 fidor); Westled af v. Past. Ling; Anderstorp af Comm. A. W. Bergwall; Åshögga af v. Past. A. J. S. Almén; Kullterp af Prosten N. Hagelberg; Gnosjö af Comm. A. Almén; Ferssheda af Prosten C. J. Cedersjöld; Bredaryd af Comm. A. Nilson; Borstinge af Comm. J. A. Norrlén; Åhs af Prosten J. Chr. Sefelgren (25 fidor); Wolmsö af v. Past. J. G. Almén (22 fidor).

9. Östra Sörad: Allm. Öfverfigt af Contr.-Pr. Dr. J. Ståhl. Gwetslanda af v. Past. And. Johanson; Björås af Prosten J. Swenson (11 fidor); Carlstorp af Prosten P. Palmberg; Åsheda af Prosten A. Rogberg; Skede af Comm. C. J. Wikmark; Öfna af Comm. J. C. Scheug; Siro af Dr. J. Ståhl (12 fidor med egen hand i 84:de året); Näscht af Prosten J. Wickelgren; Kersberga af Prosten J. Pontén (15 fidor); Nyressjö af Rh. C. J. Hjelm.

10. Westra Sörad: Allm. Öfverf. af Contr.-Prosten J. Sandell; Sandjö och Walljö af Prosten Th. Chrylander (22 fidor); Hultjö af Rh. S. G. Bolin (12 fidor); Hjelmeryd af Prosten A. Hjelmqvist (10 fidor); Wikstad af Prosten S. Wetterling (13 fidor); jemtä Minnesord om Nydala Klosterruiner af J. M. L-d (19 fidor); Ewenarum af Comm. A. Andersson (9 fidor) Bringetosta af Prosten Kn. v. Schéele.

11. Zveta Sörad: Swartorp af Prosten S. Sumelius (12 fidor); Zersnäs af Rh. A. D. Pontén; Barkeryd af Rh. A. Wieslander; Zerstorp af Prosten O. Nordström (8 fidor); Rogberga af Prosten D. Sjöström (18 fidor); Barnaryd af Prosten P. Zallenberg; Sandferyd af Prosten J. Westberg.

12. Wista Sörad: Örenna af v. Past. J. M. Lindblad; Skärstad af Contr.-Prosten J. M. Almqvist; Olmstad af C. S. Bergbols.

Deßa meddelanden af mer än 70 prestmän och några positionater warda härmed en gång för alla citerade hwar för sin ort, för att spara rummet. Då deßa bidrag nu äro en offentlig egendom, blifwer lätt för hwarje granskare att utpöda deßas eskuld i det, som författaren wid revideringen kan ha tillaggt, och som winner mindre behag, litfom deßas förtjenst af det som

befinnes värderiskt. Bidragen verka från några råder till mer än 20 foliosidor. Säkerligen sula efterkommande författare i Smäländsk topographi iusförda äfwen sådant, som jag, wid embarras des richesses, uödgaats blott på det nu angifna sättet lemna åt allmänheten.

I samma hand ingår: P. N. om några Stipendier, lemnad af Hr Profes. R. N. D. V. M. Bolmeer; Rörande Smäländs Kongl. Husarregte; P. N. rörande Smäländs Kongl. Grenadör-bataljon, samt Eröbda anteckningar till Kalmar R. Regts historia.

III. IV. Rogbergiska manuscriptet (i 1. ha D. kalladt Engrenska), warande förfs till Smäl. Beskrifning Profsten Sam. Rogbergs anteckningar af presbiterier o. d. till nämnde beskrifning, n. III, fortare, men komplett in 8:o, n. IV, utförligare, men defect in 4:o. Der finnes p. 3—42 Werio, 43—48 en del af Kinnewald, 113—120 Norrwidinge, 121—158 Mabo, 159—205 Sunnerbo, 206—256 "Wäsbo", 257—276 "Debo", 277—304 Westra härad, men defect mot slutet, 321—342 Silra, defect i början; 343—380, Tweta med Jönköping, 381—400 Wisla. Begge dessa m:ster funnos i storbihuset, då författarens son Dr J. D. Rogberg dott, och lemnades af Profsten A. Rogberg till förfs dotter:son Domprost L. N. D. Dr E. Elm-gren, som gøhbetullt lånat dem till mig och säkerligen lemnar dem till R. Gynnastit-Bibliotheket såsom både en källa i Stiftshistorien af stort, tyda oersättligt värde, och såsom en apology för författarens ofuld i det tryckta arbetets oräfneliga afstrifsel och tryckfel. Se härom vidare i S. Rogbergs biogr. i Biogr. Lex. XII: 2 h.

V. *Archivum Smolandicum* af S. L. Gahn Pehrson T. I. IV—XIII. (XIII D. är Bist. D. Wallqwists register). Detta arbete som till en stor del utgöres af Hr Gahns afstrif af de till S. Rogberg 1746—60 *) insända bidragen från d. w. Clerus i Werio sist, frifkostigt inköpt af Bist. Wallqwist, har benäget lånats till mig från R. Gynnastit-Bibliotheket, genom Högw. Dom-Capitellets medgifwande. (Jag har således ej funnat rådfråga T. II & III, som på annat håll varit utlånta. **)

VI. *Archivum Smolandicum* af Gahn Pehrson. T. I—XII. Förswarade i Upsala; begagnade af mig under sommaren 1823, då ännu bewarade utförliga excerpter togos. Detta innehåller till ej ringa del desamma som det i Werio bestålliga Arch. Smol.

VII. Lagergrenska Samlingarne; desse förwarade i Leksyrd hos egaren Commis. J. G. Lagergren, som med outtröttlig flit och owanliga speculshistoriska insigter skaf det litterära arfwet efter sin lärde fader Profsten J. A. Lagergren i Leksyrd, ha varit mig upplåtna med en utmärkt liberalitet. 20 digra folios och quartband har jag längre tid här fått rådfråga, en stor del gratis sånd mig på paqueposten. Deribland må nämnas:

1. Profsten A. P. Isenbergs bearbetning af ett Werio Stifes Herdaminne, omfistfvet med tillägg af Profsten Athan. Wetter, hwars skrift sedan med mycken tillökning och insigtöfull granskning afstrifwits af J. G. Lagergren, som derwid tillagt ett företal, hwilket rikt behjer källorne för Smäländs historia och beskrifning. Biskopen Dr W. Fare, som med nöje tog samnedom om flera bland de mig lånade banden, yttrar om företalet till denna volum,

*) Redan 1746 d. 12 Mart. inger Rh. Guligren i Nydholm sin första upp-gift. Hans andra uppgift lär wara af 1748, då många dylika ingingo. Hans tredje är af d. 23 Febr. 1759. De fleste ha ingifwit byllia i 2 å 3 omgångar. Några äro ingifna, efter S. Rogbergs död, t. er. 1762, föremodl. till Domprost Dr J. Rogberg. Drätt har Tuneld m. fl. antogt allt hwad som står i Smäl. Vestr. såsom påhände till 1770. De fleste uppgifter äro af 1757. Nära 100 är befinnas således mellan de tider då Clerus Wexionensis genom Hr S. Rogberg och mig författat sitt sistes historia och beskrifning.

**) De ha anländt, innan tryckningen slutar. Se Tillägg i slutet af 2:dra och 3:de Delarne. Föga af wigt war der att hemta, som ej redan i Smäl. Vestr. blifwit begagnadt.

att "det bewisar att Hr L. förstår sitt yrke såsom en flitig och mycket uppmärksam arbetare."

2. **Samlingar till Weris sifto Herdaminne**, ett band 74 ark in 4:o, ett band 91 ark in fol., ett band 68½ ark in 4:o *) desutom sifstets 3 tryckta matriflar interfolierade med många tillägg.

3. **Samlingar till Smålands historia och beskrifning** 49½ ark, utgörande bref från Canzli-N. Liljegren, Profes. Sjöborg, Major B. A. Gunes, J. J. & J. E. Lagergren m. fl. rörande Smålands fornlemningar, runstensafritningar mest af J. E. L. med kritik af textens läsningesförföt, stenfattningsafritningar af J. E. L. 1816—1831 m. m. m.

4. **Rättelser till Smål. Beskrifning genom Dom-Capris i Weris Archiv af J. J. Lagergren**, 2 qvarband.

5. **Weris Stifto Herdaminne**, Östbo. Utarbetadt af J. E. L. för pressen 1836. Westbo dito 1843.

6. **Skrödda anteckningar rörande Smål. af J. E. L. 1835 i 22 häften in fol.**

Må dessa samlingar en gång kunna bli en offentlig egendom! Jag känner i Sverige inga samlingar, som göra dessa öfverlöbige för Österweriden.

VII. Profes. och Bibliothekarien Nag:r G. Sömmelii **Rättelser till Smål. Beskrifning**; mest in fol. på Lunds Univer. Bibliothek. De röra ihjuelhet disputationstitlarues aftryck i Smål. Beskrifn. och de upplysningar, som ur dedicationer af disputationer kunnat winnas em medlemmar af Weris kleresi särdeles i 17:de sekel.

IX. **Album nationis Smolandicae (Upsaliensis)**, efter originalet i Upsala afskrifwet samt kompletteradt af G. H. Ekstrand, Bibl.-Amanuens i Upsala. Venåget sändt mig till läns af författaren, Hr Bruskpatron G. H. Ekstrand.

X. **Smålandsska nationens i Lund matriflar 2 band**, mig wåls willigt lånta af Hr Curator Nag:r Joh. Otto Lindfors.

XI. **Rugelbergsska Samlingarne**. Egdes af deras hufwudsafklige Collector Hr Actuarien C. F. Rugelberg i Jönköping, död 1846 d. 14 Mars, nära 80:årig. Annars ha de samlats 1730—1844, "innehållande öfwer 1000 titlar", ehuru ej registrerade. Hr R. har afskrifwit en mängd gamla Handlingar, som tillhört Jönköpings stadsarchiv och flera "Häradshistor", men hwilka sedan till stor del blifwit förlörde. En **Jönköpings stads tänkebok** från 13—1500: talet hör till dem som förfömit, em. hwa d Hr Borgmäst. Thorn, efter noggrann undersökning i min närvaro, sann wara riktigt påhådt af Hr R—g. Jag fick i 2:ne dagar genomgå, med annotationspennan i hand, dessa Samlingar i Jönköping 1843. **)

XII. **Excerpter ut Laurentii Petri Yconomi eccl. Wex. s. L. Registerium Svecanum 1462**, innehåttande Biskops- och Kamtskrifver i Weris, Lio härads mötens beslut i 15:de sekel m. m. meddelta af Amanuensen wid K.

*) Deribland Häradshöfd. Joach. Wetterbergs Catalogus Clericorum Diocesis. Wex. post hominum memoriam, uppsatt omkring 1750 trol. efter en Simnings (?) äldre förföt. J. Edmwalles Weris sifstematrifel 1769, m. s. f. J. J. Lagergrens. Dio Dio 1784; derjemte "Dweta förening" 1721; "Bernamo förening" med bekräftelsen 1762 och K. Stadshälfelsen 1778, K. Förordn. em prestättigheter 1681½, jemte en mängd andra Loneconventions- och prestgårdsbyggnadshandlingar, hwilkas förwarande som offentlig egendom wore af stor wigt för framtida "sämja" i dubbel mening. Att deremot i tryck meddela hwad som har så ringa allmänt, ehuru så stort local-intresse, lär ingen frestas till, som wet att Bokmalarne ha mat ändå, utan att det sker på hans kända befofnad. Blott wid ett "proximus ardet Ucalogon", efterfrågas dyllit och träffas då swärligen i bokhandel; men bör juft då kunna sökas i offentliga Bibliotheker.

**) Actuarien Rugelberg war "en enfamt öfwerblifwen" i Bandalismens mest härjande tidewarf, bewarande mycket, som annars blifwit utan twifwel förfördt. Må hans samlingar, åtminstone ett urwal deraf, nu löpa in i en trygg hamn! Åra öfwer hans minne!

Bibl. i Ethm D. Hyltén Cavallius. Egas af Hr Domkyrko-Syflom. Mag:r J. Forsander.

XIII. En Urshulka Fyrkas Memorialbok från 1691, med Series Episcopor. & pastor. i Werjö stift m. m. af M. Wiesel. Lånad mig af Hr Kammar-Råttis-Rådet Lång.

XIV—XVII. Samlingar till jemte utarbetade utförligare pastorats- och häradsbeskrifningar af Dr D. Nordin öfwer Westbo, särskildt Willstad pastorat, ett band in sol.; af Sär.-pr. J. Sandell öfwer Westra Säråd särskildt Grödderyds pastorat, ett band in 4:o; af Sär.-pr. J. J. Öhrnberg öfwer Östbo, särskildt Wernamo pastorat, ett band in sol. samt af Com:st. P. J. Carlstedt öfwer Ö. Thorsås ett häfte in 8:o. Till mig lånte och af mig återställde.

XVIII. Ett qwartband med Series pastorum i stifter, liksom särskildt i Sjelmseryd m. m. tillhörigt Prosten U. Sjelmqwist, har jag ock genom Egarens godhet haft till län.

XIX. Låna eller på skället begagnade Fyrkoböcker i Wieslanda, Moberga, Barnarp, Refaryd, Stenbrohult, m. fl. m. fl. särdeles under sommarresorne 1842 och 1843.

XX. Egna Samll. till Smålands Beskrifning gjorda 1814—1844; hit hör mitt eget interfolierade exemplar, 2:ne band in folio af den Regbergiska Smålands Beskrifningen med en massa af tillägg, som blott wid denna nya upplagan till ringa del funnat, med ett så lågt fixerat pris, komma i fråga att begagnas. De äro hämtade ur m:sthaml:ne på Löberöd (der prestwitteuser i gamla herregårdstränsfaver — dylika finnas till mer än ett hästlas — ej förbisettes), liksom i Lund, Upsala, Ethm, Skara (genom Hr Lect. Carlmarks godhet, sednare ur de Lagergrenske, Kugelbergske m. fl. ehuru jag ansett mig sparsamt höra ösa ur de 2 siftnämnde, på det man ej måtte anse sig ega deras must, då man eger detta mitt tryckta arbete och deraf förledas till mindre omsorg om dessa Samlingars bevarande för framtiden åt det allmänna.

XXI. Ett ex. af Smål. Beskr. som tillhört Prosten U. L. Wetter, interfolieradt och hwar presbiterierne widkommer föröft, sånd mig i Febr. 1846 af Organisten P. Petersen i Regberga genom mitt arbetes gynnare Mag:r J. M. Rosengren i Jönköping. Se VII: 1. pag. XII.

På tryckta böcker behöfs ingen uppgift. De äro kända af Granskarne. Andra läsa ej gerna bestitlar. Jag bör emedertid ej klaga öfwer brist på goda föllor. Hade ej allmänna rösten i Werjö försäkrat, att 3 Rdr B:co war det allra högsta (man hade helst önskat priset nedslämnande till 2 Rdr) man der i orten wille ge för en provins- och stiftshistoria och beskrifning (under det wi i Lunds stift ge 3 Rdr B:co för sista matriklen och de i Upsala stift och Westeras stift gifwa mångfaldigt detta pris för blott Herdaminnen), så kunde möjligen något ha åstadkommit, som för längre tid gjort ett nytt arbete obehöfligare.

Arbetet har tillkommit på följande sätt. Nedan 1842 d. 6 Jul. framlemnades ett interfolieradt exemplar in folio af Regbergiska Beskrifningen med rättselser och tillägg för en ny upplaga. Då en ny Beskrifning helt oförtänt och jag tillägger obetänksamt af mig utlofwats (i hopp på den gode medhjelparen, hwarom se Förord till Zuledningen), skrefs, sedan de fleste bidragen insuttit från Glerns, en Beskrifn. öfwer Kronobergs län, som likwäl, enligt hwar redan anförts, sedan måste för det mesta omstrifvas, då Zerdeboken af 1805 och nya goda bidrag ingått. Det skrifna, deladt mellan Contracterne, såndes att circuleras inom dessa, för att noga granskas innan tryckningen. De fleste Contracts-concepter återkommo benäget tillöfta och förbättrade, hwarester ny omprifning stundom blef behöflig. Werjö stifts andel af Jönköpings län blef beskrifwen efter Zerdeboksutdrag och sedan hwarje Contractsconcept såndt till Särådets Prost, som, liksom i Kronobergs län, lät det circuleras i häradet, hwarest det återkom granskadt och förbättradt. Der jag hade anført olika fins emellan af mig oförenliga uppgifter, blef saken wanligen un utredd, så att så frågetecken, så oafgjorda dubbla uppgifter quarsä i det tryckta. Jönköp:s län är tryckt hos Akad.-Boktryckaren Mag:r Fr. Berling i Lund,

helt Hr Lönnegren efter branden i Werio hade swärt, om ej omöjligt, att hålla sitt löfte om ett tryckt ark i weckan. Nära 3 år ha dock åtgått för tryckningen. Annat, än hward Läsaren här har i sin hand, har jag emellertid ej funnat tillwägabringa. Den som ej är nöjd dermed, eger fasta det bort och glädja sig åt att allt står dermed för honom på samma punkt som förrän denna bok utkom, då han såu se på sina 3 Rdr B:co med samma saknad som när man gifwit dyliska för en högtidlig middag, der intet smakat. Läsa egarne af werket det först för en ny förbättrad upplaga af Smålands gamla bestrifning bestämde priset bestä (en sak, hwari jag allsike blandar mig), så torde en stor del af kostnaden återfås i sjelfwa tryckboden, om volumen sändes dit.

Mätte allt wara lika lätt återbragdt till sitt forna för mig med hänsende så wäl till kroppens helsa som sinnets lifaktighet! Mödosammare arbete har jag ej för erfarit, under det att jag hwarken flitt möder eller arbeten.

En brist i topographien är uppfällig. Adresserne äro ej uppgifne. De äro för rörlige att inslyta i ett dyliskt arbete. Deremot är ofullständigheten i uppgiften om kyrornas afstånd från den ecclesiastiska och civila centralstaden lifsom annerernas från möderförsamlingens fyrta, wällad af glömska. Således ber jag att der må antecknas i 2:dra D. p. 787 r. 9 nerifr. att f. är 2½ m. fr. Werio, p. 809, r. 14 nerifr. att f. är 3½ m. fr. Wer., 1 m. fr. Elätt-hög, p. 828 r. 11 nerifr. i terten, att f. är 2½ m. fr. Wer., p. 844 r. 10 nerifr. i terten att f. är 1½ m. fr. Wer., ¾ m. fr. Wårdsby; p. 861 sista r. i terten står ¼ mil läs 6½ mil; p. 872 r. 1, tillägges att f. är 2½ m. fr. Werio. I 3:de D. berammades den reform, i följd af en hemställning, att nedslutta kyrkoafståndets uppgift från början af en sockens bestrifning till slutet, der kyrko bestrifningen fick sin plats före series pastorum. Utstrifningen i början sedde öfwer allt, utom p. 37, der en orätt uppgift förekommer i r. 10, ehuru den rätta iusatts p. 39. Men tillägget i slutet af sockenbestrifningen verkställdes i den mån goda upplysningar insloto. Då desse saknades anmärkades än i matricellarna, hwilkas uppgifter ej sällan rättats i sednare fallor, eller öf andra hinder insuuno sig, uppsöts denna completering af manuscriptet, hwilken sedan förglömdes, hwarföre jag ber att så här tillägga enligt nyaste matricell: 3 D. p. 26 f. är 9 m. fr. Wer. 4½ fr. Jönk—g, p. 31 f. är 1½ m. fr. Tosterhyd; p. 33 f. är 3 m. fr. Tosterhyd, p. 36 f. är 1 m. fr. Feyeled, p. 47 f. är 4½ m. fr. Wer. 10 fr. Jönk—g, p. 52 f. är 1½ m. fr. Nydahlm, p. 103 f. är 12½ m. fr. Wer. 11 fr. J., p. 106 f. är ¾ m. fr. Lydanghyd, p. 110 f. är 13½ m. fr. Wer. 10½ fr. J., p. 113 f. är ¾ m. fr. Gestra, p. 124 f. är 11½ m. fr. Wer. 9 fr. J., p. 127 f. är 2 m. fr. Willnåd, p. 129 f. är 1½ m. fr. Willnåd, p. 138 f. är 1½ m. fr. Nefteled, p. 144 f. är 1½ m. fr. Åsenhöga, p. 154 f. är ¾ m. fr. Forsheba, p. 156 f. är ¾ m. fr. Forsheba, p. 160 f. är 10 m. fr. Wer. 10 fr. J., p. 162 f. är ¾ m. fr. Åls, p. 191 f. är 1 m. fr. Björko, p. 193 f. är 11 m. fr. Wer. 10½ fr. J., p. 195 f. är ¾ m. fr. Carlstorp, p. 200 f. är 9 m. fr. Wer. 9½ fr. J., p. 205 f. är ¾ m. fr. Ålsheba, p. 208 f. är 1½ fr. Ålsheba, p. 210 f. är 8 m. fr. Wer. 10 m. fr. J., p. 212 f. är ¾ m. fr. Åls, p. 229 f. är ¾ m. fr. Verheba, p. 238 f. är ¾ m. fr. Myresjö, p. 250 f. är 1½ m. fr. Sandfjö, p. 256 f. är ¾ m. fr. Fröderhyd, p. 258 f. är 1½ m. fr. Fröderhyd.

Östa äro nom. propria i den wanliga texten med fet stil, ofta med wanlig textstil, utan att de förre namnen derföre äro märkligare. Det har ersatts af förtarens anmärkning, att arbetet gick saktare med stillblandningar. Deres efter underströfes inga dyliska namn; men att ändra de redan understrufna kunde wälla fluddigt manuscript. Tidsspillan, som kunde anses onödig, wille jag ej gernna wälla, redan trött af årsmodorne.

Enom sig olika uppgifter ha ej funnat undwiskas berigenom, att det eua häradets handskrift ofta cireulerade inom sifket, då ett annat war hemma och tillökades genom nya upplysningar, hwarjemte det samtidige tryckandet af 2 delar gjorde omöjligt att ha begge lånens bestrifningar på en gång för ögonen. Af sjelfwa bemöbandet att inhämta all tillgänglig upplysning alstras lätt den elägenheten, att stridige uppgifter kunna inslyta, der man på en gång skall ha tusen namn fast i hufwudet, för att kunna rätt wakta sig. Det långa mellan-

händet mellan nedskrifning och tryckning ökar svårigheten att minnas allt som en gång förelommit. Lätt inses att försöket att wisa Wärendslagens ofuld i hemmansflykning och s. l. pauperism 2 D. p. 772 och 773 tillkom, då ännu utfläkten war swag att denna lag skulle bli Sveriges. Det ansågs derföre behöfligt, att söka verka på opinionen genom **skäl och bewis** före nästa riksdag.

Man torde ursäktla Regeringar och Dom-Capitel för de så ofta anförda Conservationsäktenskapens underhöjande med återopande af kyrklagens XIX Cap. §. VIII, men man läse då S:n bättre än de fleste torde gjort. Det är werkligen under att ej Swenska folkets sedlighet mera upplöst än som slett under dylika ställningar bland sedlighetens wårdare. Och detta ofog blott för att man ej funnat utänka en pensionsinrättning!

Jag har, som här ofwanför uppgifves, före tryckningen meddelat den i ämnet säferligen kunnigaste delen af allmänheten inom Werio sist denna listbeskrifning i handskrift, men kan ej hoppas att ändå ha måttat förekomma, att ej många brister widläda arbetet. Nu meddelas det såsom tryckt till både den ofwannämnde och öfriga Swenska Allmänheten med bön, att en hwar, som kan, wille meddela rättelser af det som kan wara felaktigt anfördt. Jag beder, att desse måtte meddelas mig under nedanstående adress inaan 1846 års slut, då jag skall meddela dem åt samma allmänhet, som eger arbetet med selen uti, genom ett **Bihang till Ny Smål. Beskr.** som på Hr J. Sandwalls förlag i år utgifwes i Jönköp. af v. Past. A. Rydén, biträdd af Hr Comm. J. E. Lagergren, der den del af Jönköp. län, som ej funnat ingå i Werio stifts beskrifning, liksom ej eller i topographien öfwer Östergötland och Westergötland, blir beskrifwen, hwarjemte tillägg förekomma till Werio stifts beskrifning, innesfattande Kronobergs- och Jönköpings-länens krigshistoria af mig, med biträde af Hr Kapit. Sal. Rudebeck och Hr Ryttmäst Bar. W. Rappe, samt Smålands naturalhistoria, såsom jag heppas af Hr Prof. sten J. Pontén, tillägg till Bist. D. Sawallii biographi af O. Sylten Sawallius m. m. som torde göra bihanget försjent så wäl af en egen publik, som att egas af alla, som skaffat sig Ny Smål. Beskrifning. Tillägg torde deremot sändas till K. Gymnasti-Bibliotheket för att grundlägga samlingar till en **Nyare Smålands Beskrifning.**

För hwad som ej efter alla dessa anordningar kan rättas, förklarar sig Redaktören af uppgifterne till denna **Nya Smålands Beskrifning** sedan inför samtid och efterwerld ofsyldig och will efter den tiden ej äfwentyra den del af lif och halsa, som bergats ur detta trälarbete, med författande af flera topographiska skrifter.

Jag slutar med att offentligent tacka Hr Mag:r D. Lundgren för dess oförtrottade biträde wid correcturläsningen under den långsamma tryckningen, liksom jag egwar en wördsam tackfägelse åt de Auctoriteter och personer, som snart sagdt äro att anse såsom medarbetare åt Författaren, hwilken här snarast bör blott kalla sig Redaktör.

Hörby, Wästerstad d. 29 April 1846.

W. Wieselgren.

Betydelsen af sammendragningar

torde lätt vara begripen af dem, som mer än ögna i boken. Vid Jordeboks-
utdragen har jag mest affett det historiska och diplomatiska gagnet af att kän-
na gårdsnamnen i en ort, dock har stundom tillägg skett af byns fördelning-
gar, som wäl ej länge bestå håbanefter mot kraften af hemmansöfningar och
enskiftets förordningar, i Östregård, Westregård o. d. D. S. W. och N. ut-
märka der som alltid, wäderstrecken; Mll.: Mellan, St.: Stora, Li.: Lilla
o. s. w. Till alla efter gårdsnamnet stående filjenamn lägges gård. Säs-
ledes: Torget, Brunns, Målare, läs: Torget: Brunnsgård, Må-
laregård. I presbiterne (Khl. el. Khs. betyder Kyrkoherdelängd eller serie,
Com:st.f. eller Kapl.l. = Communiisterserie eller Kaplanslängd) utmärka de 2
första årtalen den tid, under hwilken någon der innehaft embetet. Står † för
det sista årtalet, så betyder det att man känner det såsom hans dödsår. Der-
på följa andra årtal i mannens biographi. St. i U. el. L. el. Örw. el. A.
= Student i Upsala eller Lund eller Greifswald eller Åbo. Prst = prest.
G. m. = gift med. Pred. på prlm. = predikade på prestmöte. M. el. Dr.
framför namnet = Magister eller Doctor. Bräl femte årtal t. ex. K. Dr.
2° 1743 betyder Kongl. brefwet d. 20 Sept. 1743. Framför årtal med
blott 2 siffror lägges de 2 nästföregående, der de 4 äro utfatta. L. ex. St.
i L. 1820, Mag:r 23, Doc. 24. = Stud. i Lund 1820, Magister 1823. Doc.
1824. Wp. = Werid. Sthm = Stockholm. Jöuf. = Jönköping.
Subscr. det är: underskrif Ups. Mötets beslut. S:n d. ä socken. S:d hä-
rad. I Genealogierne betecknar en punkt en led. Der Del och pag. står men
ej werk, betecknas detta arbete.

Att a) b) c) ej alltid förekomma i ordning, egentligen i Kronobergs län,
må öfwersees med mildhet. En 3:dje renstrifning, för det ett och annat korta-
re tillägg meddelats, kändes för påkostande. Med någon större uppmärksam-
het måtte i alla händelser slika strifter begagnas och då förwillas man ej af
dylligt. Att än den Swenskt-Akademiska, än den äldre stafningen inträder, så
lätt inträffande då man affstrifwer olika stafwande fällor, må förlätas bland så
mycket annat, som kräfwer öfwerseende. Enhet i stafning i ett leswande språk
torde wäl söga vara att hoppas. Liksom Fyriakå bildade sig i våra säders
munnar till Fyrka och hova till ur, bilbar sig nu Capellan till Kaplan
och Lieutenant till Löjtnant, utan att Swenska Akad:n behöfwer befalla
det eller k. Gustaf IV Adolph förbjuda det, men så småningom. Och under
desa femna öfvergångsbildningar i språket blir omwerling. Quidquid corri-
gore est nefas, Levius sit patientia.

Ny Smålands Beskrifning inskränkt till Wexjö Stift.

Andra Delen:

Topographi.

(Fortsätn. ft. 1:sta D.)

2 Kap.

Borgliga Styrelsen.

Före de tider, då denna styrelse blef ett uttryck af Swenska Regeringen, hvars historia ej tillhör oss att här skildra, känner man föga, som skulle kunna anföras såsom följder af en Småländsk styrelses egna grundsatser. Med sådant, som ingår i Swenska Historien, ha wi ej här welat upptaga rum. Rör det särskildt Wexjö stift genom att ha inom dess gränser timat eller något dylikt förhållande, så blir det på sitt ställe i topographien bemärkt. Wi meddela således blott serier af de embetsmän, som varit af Sweriges Konungar i denna landsort i lagstipning eller som befallningshafwande tillsatte.

1 §. Lagmanslängden inom 10 härader.

a) Lagmän, såsom sielfskrifna Riks-Måder: *)

1. Alþo, legiser X provv. 1200. Af Trollefamiljen, med anor räknade från Gunnar Gröpes dotter.
2. Karulus Ingiburgasun 1266, 68. trol. samma Karulus Legif. Verendia, som blef begrafwen jemte sin hustru Gulfwilda i Nydala. Dess testamente ses i n. 809 i Sv. Dipl. Af Puke ått, om han war sader ått.
3. Folke Carlsson 1276—85 med Trollhorthornet i wapen.
4. Nils Sigurthasun 1286 † 1299. begrafw. i Askaby kloster. Af åtten Natt och Dag på säbernet. Hans testam. se Sv. Dipl. n. 1278. Hans dotter nämnes n. 1541.
5. Nils Lagman 1299. Af Lejon-ansigtåtten.
6. Magnus Carlsson 1304, twiwekantan den som 1301 bewittnar en gåswo till ett kloster i Kalmare af en qwinna af Pukeått; liksom och den Lagm. Folke Carlssons brot

*) I början walde af folket. Råds herrar från stutet af 13:de seklet.

- Magnus Carlsson, som var R. R. 1292—1306.
7. **Tuko Jonsson 1311—19.** 1290 intygar han i Thorsås om en gåswo till Nydala. 1299 bewittnar han Bengt Peterssons (3 Hjorthorn) försäljning af gårdar *secundum leges legiferatus Wärendie in X. provv.* 1312 begåfwo sig hans söner **Sollinger** (Holmger) och **Karl** till Kanaans land. (Lika wapen: "Stengastlar" förde **Carl Ulfsson** Ridd. 1307 och hans bröder **Solmger** Ridd. 1304 och **Lars** Ridd. 1314 Lagm. i Söderml.)
 8. **Erik**, Konungens Riddare, Smålands Lagm. 1328. Se de Claustr. Sviog. 2: 36.
 9. **Suno Jonsson** till Fliðishult 1337. Af Båtastlågten. Under det han var Lagm. i 10 här. och hans bror **Carl** Bisk. i Linköp. blef tråddomen afskaffad i Wärend. Egbr. S. R. G. 2: 548. Ho war då Bisk. i Wärend, anlagad för infamia & simonia.
 10. **Ulf Abiornason 1340.** Af Sparre ätt, men hans mor en dotter af R. R. **Nils** Bengtss. (Drenskjerna) till Langserum i Westra Måndung. Lagm. ll. war g. m. företrädarens dotter **Margareta**, syster till Jarlen öfw. **Oxfenörne** **Erngisle** **Suneson** (Wät).
 11. **Gustaf Nilsson** R. R. Lagm. i Smål. Wäpn. 1330. Ridd. 1335. 36. 40. † 1342 enl. Libell. Namnet är anfördt i Ugglass Rådslängd n. 200. Son, som det synes, af **Nils** **Kettilßen** (Bjelke) **Rogis** **Cammerarius** 1310. Se Sv. Dipl. n. 1657. Möjl. och den **Dominus** (Riddare), som nämnes i n. 1399, sål. Ridd. 1303, känd som sådan af Libell 1322.
 12. **Magnus Carlsson 1350.** Egde gårdar i Wermland, der **Erik** **Kettilßen** (Pufe), segraren wid Falköping, hade mycket gods wid denna tid.
 13. **Nils Thuresson** (Bjelke) 1354 Legif. X provv. Ridd. 1343. Nils-Drotz 1350. † 64. G. m. 1:o Ingr. Thuresdotter, 2:o Marg. Amb. dtr (Sparre). 3:o Karin, dotter af **Peder** **Jonss.** (Wät) till Fliðshult.
 14. **Birger Ulfsson**, 1381—82. S. Britas son af en ätt med "Sjorrevier", sedan ett Lejon.
 15. **Carl Magnusson 1405.** "Förde Drenskjernewapnet". Se derom i Julebn. v. 488. Höll Lagmans-thing i Westbo 1405 jemte Thord Jensen Konungs Domhafwande; bewittnade som Lagm. i Lya Härråthå 1407 ett säljebref till **Abrah.** **Broderßen** på en gård i Ormesberga. Ännu Lagm. 1426.
 16. **Arwid Swan 1427—51.** Förde "en swan på en sparre" — monne ej på en wåg?
 17. **Ragw. Pufe 1444.** Af Buzseätten med Båten. Se Sv. Biosgr. Ler. ätten Pufe.
 18. **Gust. Laurensen** höll 1380 landsthing i Bernamo. Förde ej "Snafenbergarnes orn" (snok?), utan en röd bjelke.
 19. **Erik Eriksson** (Gyllenskierna), Hofmäst. i Sverige och Lagm. i 10 H. 1456. Ännu Lagm. 1475. R. Carl VIII:s mäg.
 20. **Arw. Knutsen af Torpa.** Lagm. 1475. Förut **Sten** **Stures** fogde i Kalmar Lagm. ännu 1497. Son af **Rnut** **Arwidss.** Hfvd. i Sunnerbo, modren af Båt-ätten. Denna ätt kallades **Store** (Magnus) och förde en stor sjierna under en Sparre. **Johannes** och **Olaus Magnus** (Store) woro af samma ätt, hwaraf en upptog den på manl. linien utdöda Stenbockslågten's namn och wapen, härstammande på mödernet från densamma. Se om Arw. Kn. h. De la G. Arch. III. 145.
 21. **Arwid Birgerßen** (Trolle) till Berggvara. Lagm. wid 1490. Åter 1499. Förbländad med **Arw.** **Birgerß.** Lagm. i D:gthl. 1473—75. Derom se i Topogr. wid **Bergunda.** Smål. Lagm. war "den lärde Trolle."
 22. **Bengt Abiornason 1512.** G. m. **Brita** **Erlandsdotter** (Wät). **Halskögg** i **blödbadet** 1520. Förde 3 liljor öfw. en sparre.
 23. **Thord Bonde** till **Wardssjö.** Lagm. 1523. Deltog i G. I:s besfrielsekrig.
 24. **Solger Carlsson** (Oera) Lagm. 1525, g. m. **Beata** **Grip**, som war en **Arwid** **Trolles** dotterdotter.
 25. **Arwid Trolle** Lagm. 1525. Admiral. Ledde ännu 1562, son af **Joach.** **Trolle** f. på Ed, sonson af n. 21. Denne "Lagman öfwer allt

Lio Hårab's lagsaga" var ej blott den sista Smål. Lagm., som såsom

sådan var N. N. utan och den sista Trolle i Sv. N. Rådet.

b) Lagmän såsom ej själfskrifne Riks-Råder, men såsom wauligen walde inom Riks-Rådet.

26. Måns Pehrson (Stierna) t. Saby och Herrestad, Lgm. 1541. G. m. Wita Wölfa.
27. Axel Eriks'on (Bjelke), N. N. Lgm. 1554. † 1559. Tapper i Dackesjeden som Öfwerste för Små-lene. G. m. Anna, Drott. Margarethas hustru. Hans sondotter Gunnilla war Swensk Drottning.
28. Lars Pedersson (Hård) t. Segerstad. Lgm. 1560, son af P. Dlosson, som war son af Olof Pedersson med 3 tillhör öfwer en Sparre, men P. Dlosson tog sitt modernewapen ett Ochufvud med ett band em hornet. L. Pedersson stupade för Galtstad 1563.
29. Gref Swante Sture, Lgm. 1560. War k. Gustafs Secretez Råd.
30. Erik Carls'on (Gyllensjerna), N. N. Lgm. 1569. † 1586.
31. Frih. Nils Gyllensjerna, Riks-Sanzler; sedan N. Drotz. Lgm. i Lio h. 1586.
32. Knut Krelson (Pöffe) N. N. Lgm. öfw. Smål. 1589.
33. Ture Bjelke N. N. Lgm. 1593. Afstätt 1598, halshuggen 1600. G. m. Margat. Swantesdotter Sture.
34. Frih. Swante Bjelke N. N. Lagm. i Sm. 1599.
35. Erik Ribbing till st. Dala och Swansö, N. N. Lgm. 1602. † 1612.
36. Frih. Gust. Stenbock till Torpa (i Sunnerbo), N. N. Lgm. 1611. † 1629. G. m. Beata Eriksdotter till Wisingsborg (Wrahe).
37. Frih. Nils Bjelke N. N. Lgm. 1617.
38. Joh. Sparre till Wolmeryd, N. N. Lgm. 1630. Sedan Öfwer-Ståthåll. öfw. Månitz.
39. Frih. Carl Gyllensjelm till Bergwara N. Amiral. Lgm. 1634.
40. Gref Fredr. Stenbock, Herre till Torpa, Öfwerste för Smålrne wid Lügen 1632. N. N. Lgm. 1650.
41. Gref G. A. Lewenhaupt N. N. Lgm. 1652.
42. Frih. Erik Gyllensjerna N. N. Lgm. 1657.
43. Frih. Ar. Sparre N. N. Lgm. 1657.
44. Frih. Genr. Horn, N. N. Lgm. 1679, serut Gen.-Gomb. öf. Bremen och Verden, der han hade som huspyred. Swen Lillander, hwilken i Tyfland anlade åt honom en trädgård och sedan anlade en hos sig sjelf i Pjeterby, som wäcke hustrjonen Nils Linnans att anlägga trädgården, hwar i G. v. Linné så blomsterfärl.

c) Lagmän såsom Landtdomare, hwartill waldes Funniga lagkarlar.

45. Frih. Augustin Lejonsköld, Lgm. 1680.
46. Harald Strömfelt (af gamla Wölfsläkten). Lgm. 1682. Attijf att befördra erkännande af Wärendes Hårab's rättwisa arfslag, då i k. Carl XI:s tid provinslagarne måste wika för en allmän landslag.
47. Joh. Tungel Lgm. 1695. † 1708. G. m. en Frih:na Sparre till Kronoberg.
48. Gabr. Gyllengrip af en Smål. prestslägt. Lgm. 1708—18.

Småland delades nu i 5 lagmansbömen.

49. A. Sägerstjerna. O. N. Strömfelt. N. Sredt. Lgm. i Wessertwicks läns Lags. i A. Lgm. i Kronobergs läns Lags. i A. b. 18 Jul. Gade sin efterträdare i J. Wadst. 49. Erl. Broman. P. Federhjelm Lgm. i Östjö läns Lags. i A. d. 1 Sept.

- 1719 återfick man Lio Hårads gamla lagsaga.
50. J. Palmf. fr. Lgm. i Lio Hårads Lagsaga d. 22 Apr. 1719. Landsköp. i Bleking 1729. Frih. 1731. Lhd. i Glsf. 1733. Död 1740.
51. Nils Stede, Lgm. i Westervik 1718. f. å. i Carlstad, 1721 i Halland. 1729 i Lio h. † 37.
52. Gref Carl Bonde Lgm. 1737. † 1740, son af R. N. Akad. Canzl. Gref Gust. Bonde.
53. C. G. Silfverstiöld Lgm. 1740. † 1741. Son af Profess. i Lund. N. Hyltenius, adl. S.
54. Frih. Erik Cederhielm Lgm. 1741. † 43. Fadren var som G. Palm v. Lgm. öfw. Lio h. Lags. och Wirstad Friherrskap.
55. G. Fr. Korhlieb. 1744—47. Lhd. i Kronob. län 1747.
56. Gref G. L. Stenbock 1747. † 53. R. N. D. Vice Landsköp. i Kronob. län. Son af Gr. Måns Stenbock, Smålandningarnes ansförare 1710
57. G. U. Ruthenfeldt 1759—73. † 1786. Westref Radelhanen i R. W. Akad. Handl. 1744.
58. Frih. Sal. v. Orter 1773—76. Lhd. i Halland 1776. R. N. D. † 1781. Bles J. Utr. D. 1768. Egde Bergswara.
59. Gref C. G. Spens Lgm. 1776. R. N. D. 1782. Lgm. i Westml. och Dalarne 1783. Död 1816.
60. Gref Arv. Erik Posse Lgm. i Blek. 1777, i Lio h. 1783. President i Göta Hof-R. 1795. Gu af R. Herrar. † 1825.
61. Jonas Stockenberg, v. Landsköp. på Gottl. 1789, Ledamot af Högsta Domstolen 1791—93. Tillf. Under-Ståthåll. i Ethm under Nilsdagen i Gelle 1792. Lgm. i 10 h. 1795. Åter infallad i Högsta Domst. 1799. R. N. D. 1805. Död 1807. "En utmärkt ficklig man."
62. Frih. J. J. Sunck. Lgm. 1807. Åfsted 1817.
63. Frih. C. U. v. Orter, f. 1783, Lhd. 1810. Tillf. Lgm. i Dglt. Lgm. i Lio h. 1817.

2 §. Höfdinglängden.

a) Höfdingar i Småland i 16:de seklet. *)

1. Johan Wånsson (Natt och Dag) R. N. är Ståthållare öfwer allt Småland, Öland och Kalmar 1510—19, son af Engelbrechts mördare, men enl. Informatorn i huset, Joh. Magnus, var Hr J. W. f. en ifrig patriot, liksom hans son den tappre Åke Johansson. Fruen Anna Bjelke var det ej mindre, som wi känna af G. Is hist. Här har det gamla kungariket en gemensam höfding.

2. Frih. Birger Nilsson (Grip) R. N. R. är Ståthåll. i Smål. 1531. Kallas Ståthåll. på Kalmar ännu 1553. Frih. (utan län) 1561. Död 1571. Hans fäderne var Natt och Dag i längden, hans moder en Trolle från Bergswara. Han var g. m. Brita Joach. d. r. Brahe, G. Is systerdotter.

3. Måns Påfwelsson (Ulfparre) Ståthåll. öfw. Smål. och Kalmar 1544. Hans wapen är nästan lika med den ätt, som ännu egde Ingelstad. Hans mor var en Pufe; hans maka en Bölja.

*) Om Höfdingarne förnt, se Inledn. p. 496.

4. **Frib. Sten Eriksson** (Lejonhufvud) R. R. R. var Ståthåll. öfw. Smål. och Höfvidsm. på Jönköp. 1556. Från 1549 hade han Jönköp. stad med 6 närliggande härader i förläning. St. E. s. var sin Konungs swäger. Senen Axel Lejonhufvud innehade sedan åtminstone en del af för läningen som Pantherre. *)

5. **Frib. Carl Holgersson** (Oera, med en "giron" som wapenbild), R. R. Gubernator i Smål. 1561. Hans fader var syster son af n. 2, sjelf Swärfar åt 2:ne Friherrar Drenstjerna.

6. **And. Grijs** blef som Ståthåll. i Smål. Fångnen på Gultaby slott i Jan, 1568 (af Mellins Krigshist. Mst.).

7. **Jöns Nilsson** (Ulfsar) till Dsby, af Smålands kanste äldsta ätt, var Ståthåll. öfw. hela Smål. 1568; den siste af des inhemste ätter, som var Styresman öfwer hela det gamla svennska Wirdalund (utom Bleking). Ätten drifade framstä som en känd fiende till Wasahuset. En Fru Kjerstin till Dsby måste på K. Johan III:s skrifl. befallning fria sig med 12 adeliga qwinors ord att ej genom trollbom (tejd) ha varit orsaken till K. Johans frillodotter Lucretias död 1585. (Konungen fallar Lucretia "wår framledna dotter" i ett afmat K. bref; Hon war syster med Frib. Pont. De la Gardies maka Sophia Gyllenhielm). Af detta i T. VII (n. 1) i Palmst. Samll. i Ups. förwarade document kan man sluta till Ulfsarättens ställning ännu i slutet af 16:de seklet. Här syntas de XII tribus etiam feminini generis.

8. **Frib. Nils Gyllenstierna** till Lumbholmen (i Brigstad f.) blef Ståthåll. öfw. hela Smål. 1577 samt Lagm. i 10 Härader 1586. Kallas 1590 R. R. Droß, Öfwerste Cancellier och Ståthåll. i Smål. Fick 1594 K. Sigismunds fullmakt att wara Ståthåll. i Småland.

Med K. Carl IX:s blodbad 1600 war Aristokratien laggd under Konungamakten, ehuru kolofen ännu forfor att ligga tung på seklet. Kungarne förstodo att tillsätta Befallningshafwande i småre län. De store Landsguvernörerne synas ej mera till inom Småland, om ej något dyligt blifwit en följd deraf, att

9. **Nils-Droßet Orefwe Magnus Brahe** till Wisingsborg d. 2 Jun. utnämndes till "Landshöfding öfwer allt Småland". Lifwål försökte Adelsmakten, anande sitt fall, att bli lif "solen, i nedgång förstord och klar". Kungarne smickrades af äran att

*) Se De la Gard. Arch. IV. 87 f. 1595 d. 14 Dec. efterlät Hert. Carl åt Gref Axel i pant för hans anpart i det län, Grefvinnan Ebba L. hans moder lemnat Hertigarne wid apporet mot f. Gref, som nu uppgick med räntor till 49,000 daler, Jönköpingshus med Däbo, Östra, Tweta och Mo samt Skärstada och Illmilla sofnar i Wisa. Af kronans ränta här egde han ärligen behålla sin räntefordran 575 d. och sina begge systers 575 tillsammans; det öfriga skulle användas till Jönköpings befästnings byggnad. 1600 d. 28 Mars wedersände Hert. Carl denna pant från Gref Axel.

utnämna Grefvar och Baroner, som fingo delar af riket att styra med en af kungarne bestämmd maktandel.

b) Befallningsmän på Jönköpings och på Kronobergs flott.

1. Jönköping.

1. Lebjörn Skrifsware Torfels-son (Votte). Befm. på J. 1529—33. G. m. Marg. Somme till Gödeberg.
2. Axel Nilsson (Vaner) R. R. Hofwidsm. på J. 1550. t. 1554.
3. Sten Eriksson (Lejonhuswud). Se n. 4 bland Ståthäll. i Småland.
4. Nils Ribbing Slottelofwen i J. 1563.
5. Erik Calle Befm. på J. 1586, 87. Sedan hade Pantherren till Jönköping Gref Axel Lejonhuswud här sina fogdar och embetsmän till fellets flut.

2. Kronoberg.

1. Jöran Jönsson, Befm. på Kr.b. 1543. Jhjälftets 1545, då han skulle rida till Konga ting (Se Nöbbeled sockenbest.) af ett Dac-separtii. Hade adlats 1537.
2. Kn. Ribbing, Befm. på Kr.b. 1545, förut Befm. öfw. 4 härader nära Kalmar.
3. Nils Birgersson, Befm. 1545 på Kr.b. 1547 Befm. på Kr.b. gård och härader. War det 1548. 1551. 1553. 1554. 1556. 1563.
4. Håk. Werme Befm. på Kr.b. gård, afftedad 1547.
5. Jöns Nilsson (Ulfsar) kallas Ståthäll. i Kronob. län 1569 och Befm. på Kr.b. 1590, men det är väl säf. Ståthäll. i Smål., således ock i Kr.b. l. eller ock har han blott en kortare tid haft en widsträcktare befällning.
6. Jöns Jönsson (Gyllensparre) till Ingelstad, fick 1569 öfwersta befällningen på Kr.b. flott. Denna ått till Ingelstad förde en sparre af guld med ett grönt blad under, således blott genom färgen tilld från Ulfspararne, hvilkas anor ledas från Gunnar Gröpe; hos Terstenstenerne ha sparren och löfvet samma färg som hos Ingelstadslägen. Se Inledn. p. 303.
7. Måns Pedersson (Stjerna), Egm. i 10 här. 1541; fick 1569 öfwersta bef. på Kronob. fl. G. m. Brita Hölja, som förde 3 strömmar på snedden, liksom de strömmar, lejonet öfverpringer i M. Minnisfölds wapen. M. Psons mor war en Estrid Stenbock till Torpa.
8. Swen Lebjörnsen (Vot) till Näs fick öfwersta bef. på Kr.b. 1569. G. m. Anna Bagge till Ed. Hans mer war en Somme till Gödeberg (brunt tuchhuswud).
9. Jöns Arwidss. (Rosenbjelle) till Låstad (i Blådinge s.). Slottelofwen på Kr.b. 1573. Förde röd ginball öfw. blå stöld med 3 hwhita 5-blad. rofor. Adlades 1576. War g. m. Karin Hsalsdotter (Halfhjort på Hälleberg).
10. Håkan Knutsson Sand, Ståthäll. på Kr.b. flott g. m. Virginia, K. Erik XIV:s nat. dotter. Fadren Kn. Håkanf. war Öfwerste för Smål. jettfolket 1550, medr. M. Drake.
11. Frih. Claes Hjelke, Ståthäll. på Kr.b. fl. och i 10 här. 1576. War 1586 R. R. och Ståthäll. på Kronoberg. 1589 R. R. och Ethll. på Kronobergs och blef s. å. Ethll. på Ethlms flott, drog af riket 1600 efter en ful förfasening af Hert. Carl.
12. Jöns Jönsson till Nåda och Källunda, Ethll. på Kr.b. fl. förde röd ball öfwer blå stöld med 3 silfwerstjerner i balken. Fadren J. Ofsen till Djurid. Modren war en Rosenbjelle från Låstad.
13. And. Swensf. (Stråle) till Eknaholm. Ståthäll. på Kr.b. bes. fastn. 1580, 81. Ar ännu 1600—03 Ethll. på Kr.b. Adlad 1574, med 3 strålar (piluddar) i wapnet, såsom åtling af de gamla Strålarne, åtminstone af den Anders Dofsson, som adlades af k. Carl Knutsson 1477. En Dof Stråle förde samma wapen 1330, liif. Egm.

Golbo i Wermland 1268. N. Sw:s bror Joh. Swenonis war Domproft i Werio.

14. Nils Isaksson till Elmerid, Slottslöfwen 1580 på Kr.b. Sw:s ger till n. 9 härsofwan. Hans far

Isak Birgersson säges wara från Norge. Hans son Birg. Isaks. kref sig till Nyalnäs. N. 3 härsofw. torde wara af samma ätt. Jöns Arfwidss. (Rosenbj.) blef åter Slottslöfwen 1580.

Med 17:de seklets ingång sönderfaller Småland mera bestämdt i de 3 länen Kronobergs, Jönköpings och Kalmar, ehuru de någon gång förenas, åtminstone i 2. Wi kunna emellertid börja uppvisa

c) Landshöfdingeserier för

Kronobergs

och

Jönköpings län:

1. Olof Andersson (Stråle) till Sknasholm. Besm. på Kr.b. fl. och öfw. des läns 1599. Ståthåll. på Gifsborg 1611, då han öföfswart. öfwergeft fästn. och slogs i 4000 Rde plikt. B. Brestid. i Sv. Hofr. 1614. Fadren Anders Swensson (se öfwan b) n. 13).
2. Frih. Swante Djelke, Egm. i Smål. 1599. Ethll. öf. Kr.b. och des läns f. ä. R. R. 1602. Frih. 1608. † 09.
3. And. Brynjelsson, fogde på Kr.b. och öfw. Albo, Kinnew. och Norrved. här. 1604. (Uppwid. och Konga hörde till Kalm. län).
4. Nils Sjöblad, Ethll. på Kr.b. 1610—11. Död 127 år gammal 1646.
5. Jöran Månsson (Stierna) till Bolmenäs, Landshöfding öfwer Kronobergs och (3) Jönköpings län 1612³. Residenset lär varit i Jönköping.
6. Erik Jöransson (Ulfparre) Ethll. på Kr.b. och öf. des läns 1621—26, då han kom till Jönköp.
7. Chrpbr Ribbing Ethll. på Kr.b. o. öf. d. l. 1626.
8. Otto Scheiding 1628—34.
1. Olof Hård till Segerstad Besm. öf. Jönkhus, stad och län med Summerbo och Westbo 1600. Ethll. öfw. Jönl. och des läns 1603—09.
2. Erik Månsson (Ulfparre). Ethll. på J. o. öf. des läns 1609—11.
4. Jesper Andersson (Gruns) Ethll. på Jönköp. och öf. des läns 1612³.
5. Nils Stjernsköld Ethll. på J. o. öf. d. län 1613. R. R. 1617. Död som sjöhjette 1628. Tillhör historien.
6. B. Kasle, Ethll. på J. o. öf. des l. 1617—22.
7. Zerm. Wrangel, Fältm:tt 1621. Ethll. öf. J. län 1625. R. R. 1630. Utmärkt i war frigs: historia.
8. Erik Jöranss. (Ulfparre) Ethll. öf. J. län 1626.
9. Lars Sparre Ethll. på Jönl. o. öf. d. l. 1627—28.
10. An. Drake idem 1633.
11. Joh. Zinderfson (Rentner) Ethll. på Jönköp. 1633.

9. Bengt Kasse, Lhfd. öf. 10 här. och (12) Jönköp. län 1631. Död 1636. Residenset war på Kronoberg, som under Gustaf 2 Adolfs tid sattes någorlunda i stånd.
10. Bengt Bagge, f. 1594. Öfvergouverneur i Preussen. Lhfd. i 10 häraders lagsaga 1636—45 och (13) Jönköp. län 1636—39. Residenset lär fortfarande att wara på Kronoberg.
11. Frih. Åke Ulssparre. Amiral, utnämnes till Lhfd. 1645 i Kr. l. men som säjom Lhfd. till Gotland. R. N. 48. Frih. 53.
12. Gabr. Gyllenackar Lhfd. öf. Kaln. och Hland samt Kronobergs län 1645—53.
13. Mauritz Zolst Lhfd. öf. Kr. l. 1653.
14. Frih. Gust. Pojse, Amhr. Lhfd. i Kr. b. och (16) Jönköp. 1654. Geheimeråd 1658. R. N. † 1676.
15. Frih. Gör. Gyllenstierna t. Lumbholmen. Lhfd. 1658—64.
16. Maur. Pojse Lhfd. i Kr. b. l. 1664; 1669 d. 9 Dec. förordades dermed Kalmar och Jönköp. län. 1670 d. 7 Jul. fördelades Kronob. län mellan Kalmar och M. Pojse förklarades wara Lhfd. i Kalmar (med derunder liggande delen af f. d. Kronob. län) dermed han fortfor till 1674 och
17. Frih. Jac. Fleming Kam.råd, Lhfd. i Kronob. återställda län 1674. Lhfd. i Drebroy 1676. † 89.
18. G. Liljecrona, Lhfd. i Kr. l. 1676—80 sedan R. N. Akad. Cansler m. m.
- (19) öfwer Kronob. och Kalmar län, som nu skulle bli ett Höfdingedöme; men 1680 utnämndes han i stället till Guvernör öfwer Kronob. och Jönköpings län, hvarmed han fortfor till 1685.
20. Grefve Rob. Lichtone, Gen. Lieutn. Guvernör öfwer Kronob. och (22) Jönköp. län, 1685—87, då han blef R. N. † 92.
21. Jonas Klingstedt Lhfd. i Kr. b. l. 1687, öfved. f. ä. † 1692. Efter hans död war Agm. i 10 här. Frih. Jer. Strömfelt v. Landshöfd. då "Bärenberästen" af honom bewakades.
22. Frih. Åke Åkes. Ulssparre, Öfverste, Lhfd. 1687. † 1701.
23. Frih. G. Salzburg, f. 1650.
14. Kn. Soop, Lhfd. 1639—45.
15. B. Ribbing, Öfverste. Lhfd. 1645—53.
17. Joh. Prinz, Guvernör öfwer Nya Sverige i Amerika 1642. Lhfd. 1658. † 1663. Smålandsf. prestsen, Bist. J. Bothwidi broders son.
18. Gust. Ribbing, Lhfd. 1663.
20. Frih. Augustin Lejonstöld blef Lhfd. i Jönköp. (med derunder liggande delen af f. d. Kronob. län) och fortfor dermed till 1672.
21. Frih. Hans Georg Mörner, Gen. Major, blef 1672, dermed han fortfor till 1679 d. 22 Dec. då han utnämndes till Guvernör

- v. Presb. i Sv. Hof-R. 1696. Lhd. 1701. Frih. 1710. Presb. i Wismariska Tribunalatet. † 1719.
24. Frih. **Mr. Baner**, Kam.hr. Lhd. 1710—18. Lhd. i Sthms l. 25. Gref **O. Törnflykt** f. 1680, Cerem.-Mäst. 1712. Lhd. 1718, sedan trp. till Sthms län 1719. Frih. f. ä. R. R. 1727. Grefve 31. Akad. Cancz. i Ups. 37. † f. ä.
26. Gref **Jac. Cronstedt**, f. 1668, abl. 1693, Kam.hr. 1712. Lhd. 1717. Frih. f. ä. R. R. 27. Grefve 31. G. R. D. 48. R. G. M. D. f. ä. † 51. Lärb. 3 Namismatiff gjorde han stora ännu bewarade samll.
27. Frih. **J. Brauner** f. 1668, v. Bibl. i Ups. 1704. Censor Libr. R. Bibliothekarie 1712. Canczli-R. 1714. Akad. 1715. L. f. Stats-Sekt. 19. Lhd. 27. Export. till Ups. 28. Frih. 31. Dör 43. Latinsk skald, grekisk talare. Smål. presthen.
28. Frih. **A. Roskull** f. 1677. Gen. Maj. 1719. Frih. f. ä. Lhd. 1720. Gen.-Lient. 43. † 43.
29. **G. Fr. Rothlieb** f. 1686. Kam. i X här. 1744. Lhd. 47. R. R. D. 48. Död 58.
30. Frih. **P. v. Pflander** f. 1702, Afst. i Hof-R. Handsekr. hos Kronprinzen 1745—51. Lhd. 58. Afst. 63. † 76.
31. Gref **Joach. Beckström** f. 1722. Rewis. Secr. 1761. Lhd. 1763. R. R. D. och R. R. 1769. Frih. 70. † 97. En djers Rådshere äfwen efter 1772; bestyllbes för "grefheter" af rojalisterna.
32. Frih. **Ad. J. Raab** f. 1703. Amir. Kammaråd 1751. Lhd. 1769, Frih. 1771. R. R. D. 72. Död 1776. Presthen. Prinsad som utmärckt embetsman i sin tid. *)
33. Frih. **O. v. Rackreij**, f. 1728. Hof-R. R. 1762. Lhd. i Halland 1771. i R. b. l. 76. Frih. 78. Lhd. i Ups. 82. † 83. Werkfam Måsa före 1772. Sedan stor Hefman.
34. **Sal. Hederstjerna** f. 1726. Öfwerste 1777. Lhd. 1782. Afst. 1787. Gen.-Maj. † 1808.
24. Frih. **M. Lindhielm**, f. 1638, Öfwerste. Frih. 1692. Lhd. 1696—1716. † 1720.
25. Frih. **G. R. Parull v. Posendorf**. Gen.-Maj. 1710. Lhd. 1716, Frih. f. ä. Afst. 1718. † 1723.
26. Frih. **A. Lesonhielm** f. 1655. Öfwerste 1710. Lhd. i Ostg. 14. Gen.-Maj. 18. Lhd. i Jönk. f. ä. Frih. 1719. † 27.
27. Frih. **Joh. Mentzer**, f. 1671. Gen.-Maj. 1717. Lhd. 1728. Frih. 31. Afst. 46. Gen.-Lientn.
28. **And. Tungelst**, f. 1682. Öfwerste 1746. Lhd. 46. Gen.-Maj. 47. G. S. D. 48. Död 1751.
29. Frih. **J. L. v. Saltza** f. 1685. Öfwerste 17. Lhd. 51. Gen.-Maj. f. ä. G. S. D. 53. Frih. 55. Afst. 62. † 63.
30. Frih. **C. E. Silfwerhielm**, f. 1725. Öfwerste 1760. Lhd. 1762. Gen.-Lientn. 1775. Lhd. i Skarab. 1778. i Ups. 1784. Afst. f. ä. † 92.
31. Frih. **S. U. Hamilton**, f. 1735, Öf.-Kamhr. 1766. Lhd. 1778. G. R. D. 82. Afst. 1795. Död 97. Mindre aftad under Riksdagstiden före 1772; ej särdeles mera efteråt. (Se Ehrenswärds Journal).
32. **E. J. De la Grange** f. 1734. Gen.-Maj. Lhd. 1795. Afst. 1801. Död 1807.
33. **Joh. Mr. Stedt** f. 1756. Major 1782. Lhd. 1801. R. R. D. Död 1805.

*) Se Företalet till "Skrifter i Medborgliga ämnen" af J. J. Raab, (utg. af Förf. till R. Smål. Vestr.)

35. Frih. G. S. Falkenberg, f. 1746. Egm. Lhd. 1787. Aft. 1793. † 1803.
36. Grefve Carl Stellan Mörner, f. 1761. Öfverst-L. 1792. Lhd. 1793. Presb. namn 1815. R. G. af N. D. 1818. En af R. Herzar 1824. Aft. 1827. Död 1834. "Fredsfurste" wid Riksdagar, "Bondskung" i länet. Alltad af folket som en fader. Allmänt vördad. Sonen
37. Grefve Carl Mörner, f. 1792. Lagman på Gottland 1820. Kammarherre hos S. M. Drott. 1823. Lhd. 1827. R. N. D. 1829.
34. Frih. E. G. Boye, f. 1763. Öfverste 1802, Lhd. 1806. Död 1816. Sägdes som Cavaller hos Gust. Adolph såsom Kronprins ha förvärfvat förtroende och väl brukat detsamma.
35. Frih. Lars Hjerta Öfverste 1809. Lhd. i Glesborg 1810. Gen. Maj. 1814. Lhd. i Jönk. 1815. C. N. D. 1816. Afted. 1835. Död f. å.
36. C. G. Bergenstråle, f. 1787. Öfverste 1828. Gen.-Adj. 1835. Lhd. f. å. C. S. D. 1839.

Fleras biographier äro utförliga i Biogr. Lexicon; allas meritförteckningar i v. Stiernmans och Lästboms Höfdingaminnen. Som många ablat eller blifwit Friherrar eller Grefvar, ha de biographier i Ablige Martriklarne.

d) Lands-Kamrer: och Lands-Sekreterare-serier

för dessa län har Utg. ej kunnat åstadkomma. Han kan således blott meddela underrättelser om några få innehafware af dessa i Länsstyrelsen så viktiga platser.

Knut Mattson, Lands-Kamrer i Werio och Kronobergs län, Arrendator af Kronobergs infomster, war son af Matthias Petri (af gamla släkten: Uppländning) Kth. i W. Husby. Dennes far Pehr Mattson Uppländning, hofwidsman 1564, war g. m. Christina Buse (röda båten); son af Matts Pedersson U. g. m. Brigitta (Wase) Christierns dotter; hennes far war Gustaf I:s farbror. Landskamr. Kn. Mattsons bror Pehr Mattson abladet med namnet Stjernfeldt; Kn. Mattsons son Matthias Canutus eller Matts Knutson, St. i U. 1653, höll der tal 1654 på sin farbrors Bisk. Joh. Matthie 52:dre födelsedag, reste utrikes f. å. blef Poëta Cæsareo-laureatus; Secreter hos Fältm:sk. N. Douglas 1656, Hof-Råd hos Hert. Ad. Johan på Stegeborg och præfectus öfwer slottet Bergawara 1662. Ablad med namnet Törnecrantz 1663. Aft. i Judicio de Maritimis 1665. Riddarhus-Secret. 1668. Dog 1669 i Sthm, men slöt ej, som det uppgifwes, sin ätt. En Michael Törnecrantz på Swartsjö war omkring 1740 en för insigter och konstfärlig aftad man. Gadorph, Har. Wallerius, Peringsköldarne m. fl. möta på samma ättetafla.

Magn. Fredr. Boderus, f. 1686, kom från Werio till Ups. 1704. Liquidations-Commisarius i Göta Hofrätt 1709 Lands-Secret. i Jönköp. 1716. Ablad 1719 med namnet Segercrona. Fick Apefors afted. Se Dannås i Topographien.

Banda war Lands-Sefr. i Werio 1742, då hans son Jac. B. föddes, som dog såsom Rysk Translator i St. Cangliet 1787. J. A. Weflo, sedan (1805) ablad med namnet Mannerstam,

Lands-Sefr. i Werid 1775. Född i Werid 1747. Fabr. Hfbd. J. F. Weflo. Lands-Sefr. J. A. W. blef vice Landshöfd. i Werid 1791, Hfbd. namn m. m. 1801. Lagman i Kalmar Lagfaga 1805. V. Hfbd. i Halland 1808—12. † 1832.

I närvarande fefel ha wi haft i

Kronob. län

1801. Landsfamn. Jac. Kröger, blef sedan tit. Kammarrätts-Råd. Lands-Sefr. J. G. Branting, Egm.

Wi tillägga Råntmäst. P. A. Bergius, R. R. m. f. sedan tit. Kammar-Rätts-Råd.

1803. L. S. Jon. And. Leander Hfbd. blef sedan tit. Lagman. R. N. D. 1833.

1816. L. R. N. Joh. Lång. tit. Kammar-Rätts-Råd 1820.

1828. Landtråntmäst. S. Wiberg.

Jönköp. län

L. R. C. Sab. Timmerholm. Afgef. L. S. S. Falk.

R. mäst. J. C. Ahlgren. Kongl. R. mäst.

1806. L. S. L. Löwenadler, Egm. 1818. R. N. D. 1834.

1813. L. R. P. S. Landegren. Afgeför 1832. Krigs-Råd. R. N. D. 1834. Tjenstfri.

1832. Landt-Råntmäst. A. G. Björkman. Afgeför.

1842. L. S. C. O. Brorström. v. Lands-Kamr. Landegren, Krigs-Rådet L—s son.

Allt Capaciteter kunna finnas wid Landsstaten i Småland är afwen i vår tid ådagalaggt genom t. ex. de uppdrag i swåra Kameralwärf, R. M. f. försildt lemnat Hr Krigs-Rådet P. S. Landegren. Utom Hr Kammar-R. N. N. J. Längs grundliga kunskaper och nitälfskan, liksom begge Länstyrelsernas i sin helhet, skulle detta arbete sakna det värde ur Kameralhympunkt, som det nu utan Förf:s förtjenst bör kunna ega. Denna förbindelse bör inför Efterwerlden tackfamt erkännas.

3 §. Gref- och Fri-Herrskaper.

Ej blott sådane, som hade "öfwersta kungliga befallningen", ha likwäl "befallt" inom det Småland, hwars historia wi nu bemärka. I 16:de och 17:de seklerna försöfkes allwarligen, att af Sverige bilda ett Tyskland med mer eller mindre limiterade regerande Grefwar och Friherrar — ett försöf, som wäl mångenstädes hidrog både till en orts uppobling och en menighets utweckling, men som skulle slutligen wällat en allmän ruin och den så i smått sönderdelade nationalkraftens fullständiga upplösning eller införlifning med en genom sin enhet stark grannstat, så wida ej Förfshnen skänkt Sverige en Carl XI med erforderlig charactersstyrka och förstånd. Småland, det magra och fattiga landskapet, led mindre af det nya regeringsfättet genom Högwälborenheter, än bördigare provinser, det kan till och med sägas ha wunnit mera än de fleste andra landskaperne derpå; ty lyckan bestärde åt det samma merändels de ädlaste Fylkestungar med de nya namnen.

a) Grefskaper i Småland.

I Småland, i widsträcktare mening, låg Sveriges första Grefskap Westerwik och Stråkeholt, som 1561 gafs Swan-

te Sture, hvilken synes i denna trakt ha önskat ega sin grefliga borg, emedan hans arfwegods som "Natt och Dag till Ekfjö" lägo till en stor del i denna trakt af Sverige. Inom Werio stift låg Ekfjö hofgård (i Wallfjö socken) der kungarne höllo thing med Riudungen, Finwed och Wärend i 12:te sekellet; som sedan tillhörde de äldste Sturarne, tills Gref Swante Mauritsen Stures enka Ebba Lejonhufvud sålde det till Gref G. Lejonhufvud omkr. 1650. Då arfwet skulle delas mellan Grefwen n. 1 Swante Sture och Grefwen n. 2 Gustaf Johanson (Tre Rosor) efter begges Moder Christina Gyllenstierna år 1568, så war Nederhults Rättare döme i Småland ett af de 38 "rättardömen", som nämndes utom selswa de store gods. (De la Gard. Arch. 1. 236). Sibbarps gård i Wallfjö socken gaf Christina Gyllenstierna sin Nykelpiga. (D. N. 2. 6J). I Sten Eriksons tid hette "hans Hærrædömis fougdt" i denna trakt Olyff Schredder, som då hade samma gård. (D. N. 1. c.) — Westerwicks och Stegeholms grefskap innehades sedan af Grefwar Königsmarck.

I Småland i nämnde mening låg och Axel Drenstjernas Grefskap Södra Möre, n. 4 bland Sveriges Grefskaper; men wi känna ej att det utgrenade sig inom Werio stift. Härifrån (eller från Langserum och Hooft — Se Swenarum) hade dock, som wi redan upplyst, denna Drenstjerneätt utgått, i hwilken Swenska Aristokratien genom Axel D. hann sin högsta höjdpunkt. Inom Småland låg och det 41:sta Sw. Grefskapet, Bondarnes till Björnö, hvars ätt och utgått från n. w. Werio stifts område, men med hvars möjlige utgrening inom samma område wi lifa litet här kunna selsfatta oss, som med andra utom gränsen warande Grefskapers.

Wisingsborgs Grefskap, som på vårt Riddarhus innehaft första numret, sedan K. Gustaf II Adolph ordnade ätterna, hade sin borg på Wisingsö, der Sveriges kungar en tid hade sin hufwudstad. Ätten, en tytt Plata-slägt, som bibehållit den Pomeriska *cum plata* eller *cum thorace*-ättens märke 2 swarta örningar i gult fält, ehuru den upptog ett modernnamn, den danska Brahe, Bragde eller Braeslägtens, låt i medlet af 17:de sekellet af en Afsefor G. Ornewinge inbilla sig, att ätten war en fortsättning af Lagm. Birger Pederkons till Finstad ätt (med 2 hwita englawingar i rödt fält). Grundlösheten af denna gifning är så dagalagd i Sw. Biogr. Lex. Platen-ätt. Genom en Joach. Brahes swägers uppstigande på Sveriges thron steg swenska Braheätten upp till stort anseende och bibehöll det genom medlemmarnes förtjenster. I Topogr. Wista h. så wi göra närmare bekantskap med detta Grefskap. Wi nämna här blott, att det, enl. Peder (II) Brahes jordbok af 1657 (förwarad på Löberöd), bestod af Wisingsö 61½ h. Grenna s. 120 h. Skärjäd 86 h. Ölmevad 52 h. Desutom i den i Linköp. stift liggande delen af Småland 340 h. allesamman räntande, räknadt i pengär, 7235

daler. Med Westgötiska andelen 281 h. war räntan, värderad i pengar, 12,078 d 21 öre, deri dock inberäknade 1677 d. 8 öre för åtskilliga andra frälsegods i W.gtl. Dgth. och Småland. Då gällde en L:a malt 2 d. 8 öre. Om den wid bättre gröda sjönk till 2 d. så war inkomsten omfr. 6000 L:or Korn eller efter våra vanligare priser 30,000 Rdr B.co. Då Gref Magn. innehade Grefskapet hölls en lård utländning som Domare: Henning Casstrorus de Reyna. 1623 bestod Domstolen i Grefskapet af Grefwens wälb. Hofmäst. Joh. Dücker, Wälborne Joh. Eriksson, Bfm. Jesp. Hans. nämnde H. G. de R. samt nämnden.

Vi meddela nu blott Grefweserien, ej derwid upptagande alla, som skrifwit sig "Wij . . . Grefwe till Wisingsborg", utan blott dem som "under Grefliga privilegierna" innehade Grefskapet.

1. Peer (Brähe), R. Drotz, kref: Wij Peer, grefwe thill Wisingsborg — — gör wetherligt. Innehade Grefskapet 1561—90. G. m. Beata Stenbock.
2. Erik (Brähe) R. R. kref: "ERIK, Grefwe till Wisingsborg — — gör wetherligt", och lät sin broder Gustaf underskrifwa: "Gustavus Comes aussi." Erik Brähe mottog Grefskapet 1590, men lär likwäl ej haft det länge efter 1600, då han för öfwer till Polen och blef katolik. Död 1614. Gustaf Brähe, Polst Fältmarsk., som dog 1615, ärfde det trol. icke, om han och det året, hwarunder han öfwerlefde sin broder, ansåg sig för rättägaren.
3. Magnus Brähe R. R. 1602, R. marsk. 1607, R. Drotz 1611, Landshöf. öfwer allt Småland 1612; lär innehafit Grefskapet från 1602; innehade det till sin död 1633. G. m. 1) Brita Lejons hufwud, 2) Helena Bjelke. Hans enda dotter (i 1:sta g.) Ebba Braa war bestånd af G. II Ad. till Sw. Drottin, sedan g. m. Gr. J. De la Gardie.
4. Pehr Brähe R. R. 1630. R. Drotz 1641, innehade Gr. sk. fr. farbrodrens död till sin egen. 1680. (Fadren Abraham † 1630). G. m. 1) G. G. Stenbock, 2) B. De la Gardie, L. Terstenfous enka. Hans enda dotter Elsa Beata g. m. Pfaltzgraf Ad. Johan. Grefskapet reducerades efter R. Drotz död.

Närmaste arftagaren war då brodern Gr. Nils Brähes son Nils Br. R. R. 1666, vice Riks-Amiral, död 1699, från hwilken de sedan lefwande Grefwarne Brähe härstamma. Grefskapet reducerades i wida dyrbarare stik, än det donerade egowäldet hade. På Wisingsö war en lärdomsskola, som med några pennbrag förwandlades till Gymnasium, underhållet af Gymnasii hemsman af 15 $\frac{1}{2}$ mantal, gifna 1647. L. o. m. ett tryckeri fanns på Wisingsborg, liksom Bibliothek. Brähe-Grenna war en stad med schola, Brähehus war ett wakert slott o. s. w. Märkligt är, att K. Johan III:s inrättning af ett arfwpastorat i Annersstad ännu fortfar, oaktadt ätteledningen är mycket öwis, men af alla Gref Per Brähes inrättningar för undervisningsverket lär söga mer synbart återstå, än att 100 Rdr B.co ärligen tagas af något som heter "Wisingsöfonden", att betala Jönköpings stad för det scholgoftar från landet så bewista stadens Gymnasii. Hans Järta reserverade sig emot "Wisingsö Gymnasii s. k. flyttning till Jönköpings förutwarande schola, då likwäl Cangli-styrel-

sen, Kammar-Coll. och Dom-Kapitlet i Werio det tillstyrkte och K. M. sedan H. C. Gref M. F. Brahe medgifwit, stadgade d. 4 Sept. 1811, att hela Grefl. Braheffa donationen, Stipendiefonden inberäknad, måtte oafkortad i förening med Jönköpings scholafond användas till inrättande af en utvidgad och fullständig Trivial-schola derstädes". Det öfverfrott, som uppfom då, heter Wisingsöfonden. Förslaget att Jönköpings schola skulle kallas Grefwe Brahes schola upptogs ej. Historien bör dock ej förgåta frukten, som ännu är qwar af Sveriges första Grefskap, med sin borg inom Werio stift. *)

b) Friherrskaper i Småland.

Af 9 dylika lägo 5 inom Werio stifts begränsning. De 4 återutom må blott nämnas, helst de wäl ofta grenade sig inom stiftets gränser.

1. **Winås Friherrskap** (i N. Ljust) är ett af dem, som stiftades 1561 åt "yngre Gripar"; men upphörde, då utnämnde Friherren Birger Nilsson (Grips) son Mauritz Grip dog utan manlig afköda 1592.

2. **Lundholmen** "med Wrigstada och Elmesåkra socknar samt flere biskopskloster och kyrkogods i Småland", (deribland några gårdar i Odestugu och Swenarums socknar) gafs till Friherrefäste 1569 åt Nils Gyllenstjerna, f. Carl VIII:s dotterföns son, hwars ätt blef sedan n. 4 bland Swenska Friherreätter.

Friherrefören.

Ätt. Ätten war ursprungligen Dansk; inkom i Carl VIII:s tid. Näfnade i Danmark sina anor från hedenhö. **)

1. Nils Göransson, R. Sänzlär 1561, tillika Drotz 1590. Blott Drotz 1593, Styll. i hela Smål. Lgm. i 10 här. Friherreföret, som visar hwilken stor makt kungen afsade sig öfwer sina undersätare, läses i Brings handl. o. Päm. 2. 221. Död 1602. S m. Ebba Wjelle, Drottin. Smillas fäst. Han kallade sig först Gyllenstjerna.	2. Göran Nilf. G., lär tillträd Friherref. strax efter fadrens död. Den äldre brodern Johan, namnet lunnig för sitt bröllop med Siri Brahe, afwet till Pohlen. ***) Göran blef R. R. 1602. R. Amiral 1611. En af förmyndarne under G. II R. minderårighet. Död 1618. S. m. Ingeborg Wjellenstjerna.
	3. Göran (II) Gör. G. Amiral och Landshöfd. i Upl. 1640. Död

*) Wäl kref sig K. N. Nils Gyllenstjerna, sedan han 1706 blifwit Grefwe: "till Foglewit" (i Småland, Norra Ljust); men Foglewit war ej Grefskap.

**) Detta "heden" i gamla samtaler tillägges t. ex. den Lott, som biträder wid Skånska Kyrkolagens försättande långt efter det Christendomen war antagen i Skåne, ja seker efter det hundratals kyrkor funnos. Wi anse att ordet warit en öfversättning af *gentilis*, hwars för betydelse står qwar i franskiskan gentil homme. Således en ättling af de gamle hedniska adelsfogterne, som länge fortsatte att begrafwa sina böda i ättens hög. En sådan hade Erik Långeben med gyllne stjerna på Jutland, liksom Lottarne i Skåne.

***) Wid freden i Oliva 1660 återbegärtes Friherrskapet af Frih. Johan G-son Sigismund (den lärde Senatoren i Polen, som bibehöll Lutheriska bekännelsen och war sina trosförwandters höfd), men förgäfves.

1646. G. m. Anna Johansdotter
Ettre.
4. Göran (III) Göranson G. i
hvars tid Friherstapet reducerades
1681. Han blef R. R. 1666, prestid.
i Ned. Coll. 1668. Grefwe 1674,
men utan Grefskap; nyttjade ej el-
ler nänsin Grefstitlen. Dfw.-Ettll.

i Etm 1678. Afågnades till
prestid.-stolen i Göta Hof-R. 1682.
Död 1686. Bror till Johan Gyl-
lenski, som war så werksam för
bildandet af Carl XI:s nya politil.
Göran G. war g. m. Barbro
Bauer. Lär som prestid. i Söntoy.
bott på Knudholmen.

Af Lundholmens Friherstapet är en folkskola (Pädagogi) i
Wrigstads ett ännu gwarvarande monument af wacker betydelse;
inrättad af den förste Friherren. Likaså en donation till fattig-
wården i samma socken.

3. **Kräkerum** i Stranda härads, n. 6 bland våra Friherr-
skaper, gafs R. Canzl. Swante Bjelke 1608.

4. **Bergqwara** nära Werio, blef n. 7 bland våra Friherr-
skaper 1615, gifwet åt den ädle Carl Carlsson Gyllenhjelm,
Riks-Amiral. Ingen kan nu förwillas af uppgifterne i Smål. Beskr.
p. 132, att F. Gustaf 2 Adolph, när Gyllenhjelm, som sått
Bergqwara 1615 d. 29 Jun. af F. Carl IX, gått ur werl-
den, hemkallade den på Lindsöpings torg 1599 halsuggne Joh.
Sparres enka och återgaf henne Bergqwara. Att Carl
IX dog 1611 och Riks-Amiralen G. gif ur werlden 1650, då G.
II R. varit död i 18 år, är allmänt kändt. Den i Kalmar
halsuggne Joh. Sparres enka dog 1638. (Dylift i blott 12 rader
på en enda sida!). Carl IX lade Bergqwara under Kronan. G.
II R. anslog det till Frih.skap åt G. 1615, trol. lifwäl blott den
lott, som tillföll Joh. Sparre wid arfskifte efter R. Marsten Lars
Siggeson Sparre och Brita Thuresdotter Trolle 1584, då Hr
Ståthåll. Joh. Sp. af 75½ gårdar i Smål. räntande 367½ pund
smör, 9½ T. r spml, 340 årl. hästar, 340 dagsw. 22½ daler och
335 st. ålar, fid på sin Bergqwara lott 40 gårdar, räntande
233½ p. sm. 246 årl. h. 246 d.w. 8 T. or spm. 300 ålar, då R.
Canzl. Erik Sp. fid 35 strödda hemman, deribland Dref, Ör,
Mafrilla, Odensnåshult, Hästagen och Skeppshult i Wieslan-
da, Tedsås i Ryssby m. m. Enligt en längd af Ebba Brahes
hand på Löberöd "på min salighe Faster Jtn Marg. Bras
gods sam hon har lemnat sina arwingar", bestod då B. af
16 hemman och inom rå och rör och fredsmilen 29 h. samt 4 utom
milen. Annu 1635 utarrenderade Gyllenhj. dessa 29 hemman på
6 år till sin Bes.m. Joh. Michelson *) å 40 Rdr för året. Berg-
qwara med sina 16 hemman räntade i Margaretha Brahes (Joh.
Sparres enkas) tid 64 pund smör, 96 årl. hästar, då de 29 hem-
mannen gäfwos en å två städjeor af hemmanet hwart 6:te år,
314 daler i fodernöts pengar, 4—8, wanligast 6 pund smör, 6
årl. h. och 6 d. w.

*) Denna J. Michelson hade en son Joh. Swan som war Legations-Secr. på en
Ambassad till Holland 1675, ablad 1673 under n. 84 och namnet Swanehjelm.

Under Gyllenhjelm's styrelse af detta Friherrskap anlades här ett Glasbruk, hvars mästare Czaren i Moskau begärte att få låna G. biföll det 1634, "för den naboeliga correspondentz och wänskap skull". Och Czarens wän, Friherren på B. skref sig glasmästarens "gode wän alltid". (De la G. Arch. IX. 91 f.). 1635 afstod G. Friherrskapet (de 16 hemmanen) till Joh. Sparres nu återkomna enka, Marg. Pedersdotter Brahe, som derå 1637 fick confirmation, då G. fick ett annat Friherrskap der nära (se nedanför). Serien är således:

1. Carl Carlsson Gyllenhjelm, K. Carl IX:s erkände nat. son, R. Amiral, Frih. till B. 1615—35.
2. Margareta Sparre, född Greshwin. Brahe 1635—38. Bergqvara war nu blott ett "herresäte."
3. Lars Eriksson Sparre, R. R. den halshuggne R. Sazlerens son 1638—1644, då han dog. Skref sig "Herre till Bergqvara".
4. Swanre Larsson Sparre emottog efter sin fader Friherrskapet
- 1644; blef sjelf Friherre 1647 till Kronoberg, och fortfor sedan att skrifa sig Herre till Bergqvara. Död 1652.
5. Frih. Lars Ew-f. Sparre. I hans tid upphäfsdes 1692 den egna Jurisdictionen inom Friherrskapet, som medgifwits hans far 1649, så att dermed Friherrskapet, som blott 20 år haft namnet, också förlorade gagnet.

5. Herrelund är ett Friherrskap, hvars namn man t. o. m. glömt. Det upprättades 1635 till ersättning åt Carl Gyllenhjelm för det Bergqvara, som återlemnades till Joh. Sparres enka och Sparresta ätten. Gyllenhjelm's förslag till utbyte finnes på Löberöd. Det är egentligen den bästa delen af Skatelöfs parfiorat, som begäres, men Härlunda syntes klinga bäst som Friherrskapets namn, ombildadt till Herrelund, churu sätesgården wäl ej ens blef grundlaggd. Som ersättningsgod's föreflogos Husaby 5 skattehem. Dnsjö (Odensjö) 11, Skatelöf 1 samt 9 Kronohem. derstädes o. s. w. Desutom hemman i Bergunda, Dja, Almosaryd (Nytyrke) Wederslöf o. s. w. Friherreserien här war:

1. Carl Gyllenhjelm, sötte skaffa det transporteradt på sin Friherrinnas Christina Ribbings systerson Nils-Stattmäst. Sewed Bååt (Om de 8 hemman i Kronobergs län, G. anslog till ett Collegium illustré i Riddarhuset och som först såldes 1750, hört till Friherrskapet, kända wi ej).
2. Sewed Bååt, Frih. till Herrelund d. 23 Jan. 1650, således före G—ms död d. 17 Mars s. å. (Sew. Biogr. Ler. står Herrelunda, Thorsåker — läs: Thorsås — och Skatelöf. Dog 1669. Nils Bååt (Gouv. i Riga), Frih. gemensamt med sin broder, skref sig Frih. till Herrelund, men som han dog 1659 barulös, således före brodern, har han tybligen blott haft titlen.
3. Carl Gabriel Sewedson Bååt, Sazler-Måd, öfwerlefde Friherrskapets reduction, men stöt 1698 den Joriska, ämminne den urgamla Smäländska ätten.

Detta Friherrskap war det 12:te på vårt Riddarhus. Ännu 1680 war G. Palm (Gederhjelmarnes stamfar) häradshöfd. i Friherrskapet, hvars Dombok ännu förwaras i Alfwestad. Han skref sig v. Lagm. i 10 h. lagf. och Wirestad Friherrskap, Hhfd. öfw. Albo. . . . deslikes R. o. G. Bergqvara med Härlunda Friherrskapet G. Palm t. Möcklenås.

6. Wiarestad är ett ännu mera förgått Friherrskap, ehuru Friherren till Wiarestad har ett Europeiskt namn. L. Torstenfson, född Adelsman, blef Grewe till Ortala och Friherre till Wiarestad 1647. Wiarestadnäs blef Friherrefädet, Wiarestad hade förut varit förlänt Amiral Jacob Jacobfson (Båt) till Ståfö, som af mistag kallats Sneckenberg. Friherrarne wero:

1. Lennart Torstenfson, Frih. 1647, död 1651; belönd afwen med detta Friherrskap för stora fortjenster; wi erura ej blott, utom festgarne wid Leibzig 1642 och Sandowitz 1645; huru hans anrykande mot Wien insågade fräck i Romersta Kejsaren. G. m. Beata De la Gardie, som sedan blef Grefwin. i Wifingsberg.
2. Anders Torstenfson R. R. 1673. Död 1686 som presb. i Åbo Hof-Rätt. G. m. Christina Stenbock. Friherrskapet reducerades från honom, hwars son stötden lysande ätten.

Wi ha träffat spår af detta Friherrskap. I Arch. Smol nämnes att Wiarestadnäs haft säterisfrihet i R. R. Gref Torstenfsons Friherrskaps tid. Hos Nämndem. Peter Månfson i Sjöaryd ha wi sett en dom af Friherren till Wiarestad R. T. i ett riktigt högmål; neml. hwilkendera af 2 Danneqwinnor stulle ega att om söndagarne sitta ytterst i stolen i Wiarestad kyrka.

7. Kronoberg *) anslogs 1647 till Friherrskap af R. Tanzl. Erik Sparres famil. barn och barnbarn, som 1649 introducerades under n. 11. 1) R. R. och Presb. i Göta Hof-Rätt Peder Erikfson Sparre. Dog 1648; med hans son Peder Pederfson Sparres son Erik Pederfson Sp. utgick den grenen. 2) Thure Erikfson Sp. R. R. Dog barnlös 1664. 3) Johan Erikfson Sparres (den redan år 1632 döde Lagm. i Lio Hår. Döwer-Ståthåll. i Mahnz) barn, denna gren utdog med Axel Johanson Sp. "Frih. till Kroneberg", som dog i Corinth på Morea 1689; hans fader hette Johan Johansf. Sp. 4) Lars Erikf. Sparres (det redan 1644 döda R. R:s) barn, deribland sonen Swante nu blef Frih. till Kr.b. jemte det han efter sin fader war Herre till Berggwara. Se ofwan. I dennes sons Lars Swantefson Sparres tid inträffade reductionen. 5) Carl Erikfson Sparres (den redan 1632 döde Ståthåll:s i D.gtl.) barn, deribland Axel Sparre Frih. till Kronob. Lagm. öfw. 10 H. i Smål. Dö-Ståthåll. i Sthm. Död 1679.

Trolligen lär ingen Friherre bott på Kronob. Huru räkntan af F.h:st. fördelades känna wi ej. Friherrarne woro af en uppswenskt ätt, med wäl byggda gods närmare hufvudstaden. Efter Reductionen blef det Landshöfvingeresidens. 1691 hade Landshöfd. Ulfsparre försäkrat att han ej kunde bruka Kr.b. utan att få dagsverken från alla de hemman i kringliggande härader, som hört under Kr.b. då det war Friherrskap; men s. m. hungen fann denna för allmogen stadliga gravation wara onödig för

*) I äldre skrifter möta wi oftast Kroneberg. (Coronoberg.) Folket säger så allmänligen eller egentl. Kroneberg. I Friherreförsvet lär stå Groneburg. 2. 2.

Landshöfd. helst han, utan arrendeskyldighet borde wäl komma ut med ett bruk, för hwilket en Ljungberg kunnat ge arrende. Man finner häraf att Kr.b. förut stöts af arrendatorer.

8. **Ekfjö stad** jemte "åtskilliga gods och gårdar i Småland", hwaraf wäl några torde legat i Werjö stift, blef 1653 Friherrskap åt Friherrl. ätten n. 45 Liwe, hwarur sedan Grefl. ätten v. Liwen utgick. Som "Friherrar af Ekfjö" nämnas Gen.-Maj. Reinhold Liwe 1652—65, dennes son Berndt Reinh. v. Liwen, General, som stupade wid Carl XII:s sida 1703; Gen.-Maj. Reinhold Liwes broder Berndt Otto Liwe Öfwerste, baroniserad på samma gång som brodern, dog som Öfwerste, liksom dennes son R. R. H. v. Liwen d. å. En frände till Reinh. och B. Otto L. wid namn Jürger von Liwen, Kapten, blef 1653 Friherre under samma namn och nummer. Wid reductionen indrogs Friherrskapet.

9. **Edenswiholm** i S. Ljust fick 1687 sitt nummer mellan 82 Klerk och 83 Örneklou, tilldeladt R. R. Gabr. Falkenberg, men han blef blott som Grefwe introducerad. Torde knappt böra inberäknas, emedan nu Friherrewäsendet blifwit blott en titel.

En Grefwe eller Friherre njöt af sin förlåning all kronotonde, som ej war disponerad till Kyroherdarne. Förlåningen ärfdes af äldste son, efter samma successionsordning, som gällde för Kungadömet; då manliga ätten utdog ärfde riket den åter. Den kunde ej säljas. Grefwen eller Friherren uppbar of alla Häradshöfdingerättigheter inom förlåningen, self tillsättande och lönande "lagläsare"; likaledes alla sakören. Till kungens högsta dom hånstöttes Crimina læsæ Majtis och edsörebrott, kätteri, mord, enkelt och dubbelt hor. Dessa fick "Hans Höggrefliga" eller Hans Högfriherrliga Nåde ej benåda; men om Kongl. Majt tillät böter, så tillföll de "Hans nåde" länsherrnen. Denne fick ej lägga nya skatter och tungor på undersåtarnne, men han fick bygga och förbättra godsen med laga skatt och hwad rätt och skäl kunde wara förnärta. Han fick bygga slott och städer. Af ett större Grefskap fordrade K. M:t blott hwar 500:de mark örtug årligen. Länsherrnen skulle komma med waraktiga och wälutrustade karlar till häft, en af hwarje rusthåll. Mynt fick länsherrnen ej slå, utan särskild tillåtelse. Från Häradsbetsdingen appellerades till Grefliga Borgätten, derifrån till Kongl. Hofrätten. Gref Magnus Brahe utfärdade of dödsdom. (Se De la G. Arch. VI. 31). 1651 förklarade K. M:t misshag till Hof-Rätterne, som, då en sak blifwit ofdömd, börjat derom tillskrifwa Landsbetsdingarne och ej Länsherrarne om execution. Bröte Hofrätterne häri widare mot privilegierne, följde answar (D. N. X. 91 f.). Wid Bergwara lär länsherrrens jurisdiction längst bibehållit sig. Den npphäfdes först d. 9 Febr. 1692. K. Carl XI har emellertid hufwudsakligen grundat Sveriges nuwarande under "frihetstiden" närmare utwealade och bestämde statsrättsliga förhållanden.

3 Topographien eller den speciella beskrifningen anse wi det böra bemärkas, som ännu är till med mer eller mindre oförwandlat lif och med äldre eller nyare ursprung; liksom wi wid hwarje ställe wisja bemärka det der timade historiskt märkwärdiga, som wi ej ansett nödigt att anföra i den allmänna historiska grundläggningen.

3 Kap.

Statistisk Öfversigt.

1 §. Indelningen.

Werid Stifte i Småland, innesfattande hela Kronobergs län samt 6 härader af Jönköpings län, kallas i dagligt tal Småland. Stiftets söner utgöra wid Universiteterna Smålandsnationer och Småländning betyder öfwer hufvud blott Werid stiftabo, då deremot Kalmar stifts barn kallas Kalmarbor eller Oländningar och de som höra till Linköpings stifts barn från Småland kallas Östgötar. Enär språkbruket redan i Horatii tid war språklagen, kunde wi wäl med den gamla titeln Smålands beskrifninga förstått en Werid stifts beskrifning, men af wördnad för det äldre språkbruket, som i geographiska och statistiska skrifter ännu bibehålles och af historiska stäl bör bibehållas, ha wi uttryckt oss såsom för ögonen är.

Det Småland, wi här beskrifwa, ligger mellan $56^{\circ} 22'$ och $58^{\circ} 19'$ nordl. latitud samt $30^{\circ} 43'$ och $33^{\circ} 32'$ Ferrö longitud, bestående af Werid stift, således en enhet i det hånseende, som genom den gemensamma uppfostran afpreglar sig i en wis specialnationalitet, om wi så få uttrycka oss i ett land, der Smålands-Nationer utgöra något från andra afföndradt, och inom sig slutet wid rikets högscholor.

Werid Stift har dock sammanwert af åtskilliga statsandelar, utgörande

1. hela Kronobergs Län, 6 härader, eller det gamla Värends 5 härader, som utgjorde det Katholska stiftet och Sunnerbo eller Södra delen af Finveden, som i Katholska tiden tillhörde Linköp. stift. Likwäl är äfwen här ett undantag att märka. En del af Kronob. län, Konga härad, är i ecclesiastiskt

hänseende förenadt med Wissefjerda församl. i Kalmar stift, utgörande 11 förm. skatte, 3 d:o krono, $4\frac{1}{2}$ frälse, S:a 18 $\frac{1}{2}$ hemman med en folkmängd 1843 af 863 pers. och med ett uppskattm. värde wid samma tid af 58,650 Rdr; utgörande Werio stifts andel af Kronob. län 2,110,425 tunl. i areal med 793 $\frac{1}{2}$ frälse, 247 $\frac{1}{2}$ krono, 1755 $\frac{1}{2}$ skattehem. Folkmängden war år 1805: 88,806, år 1830: 107,873 samt 1840 wid årets slut 120,592. Härwid bör än vidare anmärkas, att en del af Wisserums socken, i Kalmar stift hör till Uppwidinge härad i Werio stift men derå är ej hemmantal, och bodde derå 1830 blott 10 personer; lifaledes att en liten del af Simsjö socken i Jönköp. län hör till Sunnerbo härad i Kronob. län, hwarå wid nämnde tid 15 personer bodde.

2. största delen af Jönköpings Län, neml. 6 Häradet Tweita och Wista, som lära hört till Kalmarna fogatt; Östra och Westra, neml. delarne af det gamla Riudung, samt Östbo och Westbo eller 2 delar af det fordom 3:delta Jimveden; lifwål med undantag, som wid specialbestrifningen skola anmärkas, om ej än utredas, warande denna del af Werio stift 1,740,967 tunl. i areal med omfr. 1060 frälse, 300 krono och 1630 skattehemman — summor, som dock ej äro säkra, helst de många inweddlingarne, hwilkas bibehållande sekel efter annat ger högre begrepp om wår konservatism, än wårt wett, sällan föra 2 statistici till samma uppgift *). Folkmängden war 1805 wid påf 90,227; 1830: 106,257 och wid slutet af 1840: 114,390 personer, desutom

3. en högst ringa del af Kalmar län neml. Karlstorps sockens andel af Aspelands härad, utgörande 12,381 tunl. i areal, $5\frac{1}{2}$ frälse, 4 krono och $7\frac{1}{2}$ skatte med en folkmängd 1830 af 568 personer, 1840 af 625 personer å jord, uppskattad till 78,080 Rdr b:co.

*) Att äfwen den ypperste statistiske Förf. wi ega, C. af Forsell, kan förwillas, är emellertid ej underligt. Wi anmärka härwid, att "Björö socken" med $5\frac{1}{2}$ m:tl och 21,950 Rdr uppskattm. hwilken Hr af F. sammit uppgifwen såsom liggande i S. Webbo enl. K. Kammarråttens räkenskaper, men som ej i K. Tabell-Commissionens eller K. Kammar-Collegii uppgifter är antecknad, måste wara de 3,078 tunl. i Björö s. Östra härad, som erwanför i af Forsells sockenstatistik b. 31 anföras såsom hörande till S. Webbo härad. Förf. häraf kan ej tro att all denna oredan länge kan bibehållas och lemnar åt ett emottedt kameral-Årtikott att utreda, om det står till och behöfs, hwad som nu verkligen är status quo, då en förnuftig reglering för framtiden uppgöres. Wi nämna blott som prof på det förhållanden, att Malmåcks pastorat är i borgligt hänseende sonderskyddadt på 8 socknar i 2 häradet, enl. J. C. Lagergren, som för att åtminstone så full reda på ett pastorat, gjort sig yttersta bekwär och temmit till fullt säter statistisk kännedom om detta gäll, ehuru hans uppgift hwarsken öfverensstämmer med Matriflarnes, Länets Hushålls-Sällskapshandlingars eller Forsells sockenstatistiks. Detta förhållande har emellertid betagit Förf. Hjelms lusten att försöka upphinna ett mål, som wisst wara oupphinneligt, utan meddelas utan vidare breswerling de nu gällande uppgifterne och önskas den eller den lyckta, hwilka kunna förstå lösfa knuten, om ej, innan det stett, en ny reglering afbuggic den.

Helga Werid stifts folkmängd räknades 1840 vara 235,607 pers. i 45,426 matlag, deraf 5,907 fattighjon. 113,681 woro af m.f. 121,926 qw.f. Mellan 90—95 år woro 14 m.f. 49 qw. Mellan 95—100: 1 m.f. 4 qw.f. 100 år 1 m.f. 2 qw.f. 101 år 1 qw.f. De gifta: 40,748 m.f. 40,823 qw.f. enklingar 3838, enfor 10,625, 1836—40 hade föds 36,754, dött 23,076; i era af födis 6870 år 1838 och 8033 år 1840; dött 4224 år 1836 och 5052 år 1837 — att blott anföra det högsta och lägsta antalet. De utflyttande öfverstöto 1836—40 med 1995 de inflyttande, så att folkmängden i stiftet under nämnde år blott öfats med 11,683 eller 5, 2 proc. deraf 8 proc. i Kalmardelen, 6, 4 proc. i Kronob. och ej fullt 4 proc. i Jönköp. län. Inom Kronob. län war folkförningen störst i Kinnewald eller nära 7, 17 p.c. i Konga nära 7, 3 p.c. i Norrwid. blott 3, 8 p.c. I Jönköp. län: i Westra 5 proc. men i Wista ej fullt 2, 2 proc.

Denna folkmängd hör till 12 Contracter, som innefatta 90 pastorater och 187 församlingar, hwaraf 3 stads-, 1 slotts- samt 183 landsförsamlingar. Communietersbeställningar äro 106. Af Pastoraterna äro 15 regala, 64 consistoriella, 1 alternatift cons. och patronelt, 3 patronella, 1 ärftligt och 6 prebenden, hwaraf 2 för Stiftets Biskop, 1 för Domprosten, 2 för de 2 äldste (sörut för Theol.) Lectorerne wid Werid Gymnasium samt 1 för Rectorn wid Jönköpings Trivialskola. Efter klassificationen af 1817 höra 16 pastorater till 1:sta klassen, 18 till 2:dra klassens 1:sta afdeln., 28 till 2:dra klassens 2:dra afdeln. samt 28 till 3:dje klassen.

Inom Werid stift är Göta Hof-Rätt förlaggd, men som den lika mycket tillhör flera andra stift, kunna wi ej här närmare beskrifwa densamma. Topographen träffar den wid stiftningen af Jönköping. Här må wi likwäl erinra, att en Smålands privat-bank, med utstroj till d. 1 Jul. 1847 stiftats 1837 med fond, högt 1,500,000, minst 500,000, fördelad i 3201 aktier af 400 Rdr Bco. Centralkontoret är i Jönköping med afdelningskontor i Werid, Kalmar och Westervik. Ordinarie ärl. bolagsstämmen är första söte. dagen i Mars. Städer inom stiftet äro: 1. Werid, ensam i Kronob. län af 4:de klassen bland Sweriges, n. 31 inom sin klass; jemte köpingen Ljungby, för hwilken K. Maj: utfärdat Reglemente af d. 28 Mars 1829. I Jönköpings län 2. Jönköping, n. 20 inom 3:dje klassen af Sweriges städer, samt 3. Grenna, n. 82 inom 5:te klassen. *) Den Wilitära styrkan är fördelad mellan ärfylliga Reg:ter: 1. K. Smålands Husar-Reg:te (t. häst), 2. K. Kronobergs Reg:te; 3. K. Jönköpings Reg:te (begge till fot). 4. K. Smål. Grenadier-Reg:taljon (t. fot) sträcker sig och inom stiftet, lifsom en del af K. Kalmar Infant-Reg:te — allt hörande till 2:dra Mil:tärdistrictet.

*) Wernamo "aufsee" för köping i K. West. Kemärkerättelser. "Privilegier för W. som köping" återtas i Pastors-Embets berättelse derifrån.

Defutom en Artilleri-Commendering i Jönköping. Om Smålands Militärwäsende torde särskildt bli utförligare handladt.

Läroverken bestå af 1 Gymnasium i Wexiö, (Gymnasium på Wisingssö är reduceradt), 2 högre lärdomsscholor, en i Wexiö, en i Jönköping, 3 pedagogier, 1 på Wisingssö, 1 i Grenna, 1 i Brigtstad; 1 skolmästareseminarium i Wexiö, der Sjögrenska fattigsholan må särskildt nämnas. Fasta folkscholor äro så, men K. Stadgan för folkscholor af d. 16 Jun. 1842 skall säkert framfalla ett behöfligt antal.

2 §. Ordningen för Häraderna.

Kronobergs län består, som wi nämnt, af Wärend och Sunnerbo, således 6 Häradar. Jönköpings län också af 6 Häradar eller af resten af Finveden, hela Niudung och 2 Häradar ur Kalmar lagsagan. Ordningen mellan dessa häradar är ytterst werlande, särdeles med hänseende till de werlande synpunkterna, ur hwilka de ordnas.

Tio häradslagsagan, den 3dje under Göta Hofrätt, med thingsställe för Kronobergs läns andel i Alfvestad och för Jönköp. läns andel i Bernamo, står säkert på äldsta grunden. Enligt des fördelning utgöres

- 1:sta Hfsd:domet af Konga med thingsställe uti Ingelstad och Uppwidinge (sannolikt en koloni af Konga) med thingsställe i Lenhosda;
- 2:dra Hfsd:domet af Allbo med thingsstället i Alfvestad, Kinnewald med thingsstället i Wexiö, och Norrwidinge (sannolikt en koloni af Allbo och Kinnewald) med thingsstället i Tjureda.
- 3:dje Hfsd:domet af Westra härad med th. i Komsta,
- 4:de Hfsd. Östra härad med th. i Gwetlanda.
- 5:te Hfsd. Sunnerbo med th. i Kungby, samt
- 6:te Hfsd. Östbo med th. i Bernamo och Westbo med th. i Elmestad.

I Kalmar- och Ölands Lagsagan, den 6:te under Göta Hof-Rätt med th. i Wimmerby, är 3:dje Hfsd. Tweta med th. i Ingaryd och Wista med th. i Grenna, defutom Mo, som tillhör Skara stift.

Näst ordningen inom lagsagorna, torde Länsstyrelsernas fördelning af häraderna förtjena uppmärksamhet.

Kronobergs läns		Jönköpings län.	
1:sta fögderi är Konga.		1:sta f. Tweta, (Mo), Wista.	
2:dra Uppwidinge.		(2:dra N. & S. Webbo i Luföp. stift).	
3:dje Kinnewald & Norrwidinge.		3:dje Östra.	
4:de Allbo,	} Sunnerbo haft rum före Allbo.	4:de Westra.	
5:te Sunnerbo.		5:te Östbo.	
		6:te Westbo.	

Sist anmärke wi Contracternas ordning i Wexiö stift, hwilken måste ha grund i förhållanden, som uppstått efter Refor-

mationen. Prosterna ordnas, då länsofifheten ej äfves, t. ex. i v. Henells 1735 florerande Sverige, på följ. sätt:

1. Kinnewald.	5. Westbo.	9. Östra.
2. Allbo.	6. Tweta.	10. Uppwidinge.
3. Sunnerbo.	7. Wista.	11. Norrwidinge.
4. Ösbo.	8. Westra.	12. Konga.

Då Upsala mötes beslut understrefes 1593, hade Werio stift Contracter i följande ordning:

1. Allbo.	5. Westra.	8. Norrwid.
2. Sunnerbo.	6. Östra.	9. Konga.
3. Westbo.	7. Uppwidinge.	10. Kinnewald.
4. Ösbo.		

Slumpen synes här ha varit ordnare, om och under inflytelse af omfistien i Werio stifts utsträckning under 16:de sekellet.

Mellan länen fördelade, ordnas Contracterna för närvarande så:

Kronob. län.		Jönköpings län.	
1. Kinnewald.	7. Tweta.		
2. Allbo.	8. Ösbo.		
3. Sunnerbo.	9. Westbo.		
4. Konga.	10. Westra.		
5. Norrwidinge.	11. Östra.		
6. Uppwidinge.	12. Wista.		

Denna ordning iakttages dock ej hos våra Förf.

Smålands beskrifning har: Tunelds Geographi:

1. Kin.	7. Westbo.	1. Kin.	7. Tweta.
2. Kon.	8. Ösbo.	2. Kon.	8. Westra.
3. Uppw.	9. Westr.	3. Uppw.	9. Westbo.
4. Norrw.	10. Östr.	4. All.	10. Wista.
5. All.	11. Tw.	5. Sun.	11. Östra.
6. Sun.	12. Wi.	6. Norrw.	12. Ösbo.

Under en sådan förbifring synes Topographen ega rätt att wälja mellan de många ordningarne och torde snarast hoppas bifall om också ej efterföljd, då han låter historien afgöra.

Vi anföra således

A. Kronobergs län:

I. Varend med des 3 äldsta folkland:

1. Konga (med Kungshögen och med Kungen till häradsmärke).
2. Kinnewald (som fick hufvudorten Werio anlaggd wid och till en del inom sin gräns), och
3. Allbo: från hwilka 3 hundarer, härader eller folkland, utflyttningar synas stätt till
4. Norrwidinge (en Vedunge norr om Kinnewald och Allbo).
5. Uppwidinge (en Vedunge upp om öfrige härader).

II. Finveden, deras

1. Sunnerbo, den södra delen, utgör, förenadt med Warend, stuthäradet i Kronob. län.

B. Jönköpings län.

2. Östbo (S. har ju alltid plats före W.) och
 3. Westbo,
 III. Rindungen har sitt
 1. Östra och
 2. Westra häråd.

Detta utgör de 3 gamla riken Varend, Simved och Tiur-
 dung, som vanligen nämnas i urkunderna i denna ordning, ut-
 görande

Tio häraderslagagan.

Till Werid stift kom sedan från Linköpings stift och Kal-
 marlagsagan:

IV. Tweta och Wista, utgörande 2 härader

1. Tweta och
 2. Wista, bildande dessa 6 sist anförda häraderna (jemte
 3 andra, 1 i Skara, 2 i Linköp. stift) Jönköp. Län.

Och härmed ha wi då framställt indelningen, som wi här-
 erna följa, af WEXJÖ STJKT.

Inom hvarje häråd verlar ej mindre socknarnes ordning, men
 här anse wi rättast att följa Tordebofen, den mest officiella ur-
 kunden i detta hänseende. Ordningen der torde ej vara utan all
 historisk betydelse.

3 §. Kronobergs läns allmännare statistiska
förhållanden.

Kronobergs län med residens i Werid, räknas vanligen
 i 7:de rummet bland rikets län, 89 $\frac{1}{2}$ qvadratmil, hvaraf 11 $\frac{7}{8}$
 är sjö, 76 $\frac{1}{8}$ fast land. Det är 14 mil långt, 8 mil bredt, be-
 läget mellan 56, 22 och 57, 19 nordl. latitud samt 31, 0 och
 33, 32 longitud, gränsande i S. till Skalar, i N. till Jönköp-
 pings, i W. till Halmstads och i Ö. till Karlskrona och Chri-
 stianstad län. Det består af 43 pastorater och 86 socknar. For-
 den i länet är af följande "natur".

1. Prästefäterier och lödng. förm.	12.	Militärboskällen . . .	113 $\frac{1}{2}$.
m:rl.	165 $\frac{1}{2}$.	13. Civile boskällen . . .	13 $\frac{1}{2}$.
2. Säterrullshäll	17 $\frac{1}{2}$.	14. Ceclies boskällen . . .	96 $\frac{1}{2}$.
3. Rå- och röreshem. el. ins och utsockne präste	4 $\frac{1}{2}$.	15. Gymnasti- och schools hemman, stätte	7.
4. Präste och bergpräste hem.	475 $\frac{1}{2}$.	— krono	1 $\frac{1}{2}$.
5. Präste stättehem.	199 $\frac{1}{2}$.	16. Hospitals- och barnhus- hem. stätte	3.
6. Kronohem.	3 $\frac{1}{2}$.	— krono	3 $\frac{1}{2}$.
7. Kronorullshäll	8 $\frac{1}{2}$.	17. Krigsmanshus. stätte . . .	63 $\frac{1}{2}$.
8. D:o Augmentshem.	8.	— krono	1.
9. Kronostätte o. Bergs- manshem.	115 $\frac{1}{2}$.	18. Utjordar	7.
10. Kronostätte rullshäll	225 $\frac{1}{2}$.		
11. D:o Augmentshem.	313 $\frac{1}{2}$.		

deraf 2796 $\frac{1}{2}$, som wi redan wisat, inom Werid stift, enl. en af uppgifterne.

Utom åbor på dessa hemman funnos der omfr. år 1830 1569 backstugusittare, 177 "lägenheter", 12 fisten, 1299 tull- och husbehöfs-mjölqvarnar, 217 sågqvarnar, 45 bergwerk, (neml. 12 masugnar, 2 kopparkamrar, 9 stångjernswerk, 2 ämnesshamrar, 20 jernmanufakturwerk af försilda slag), 19 glas, pappers och tegelbruk, 51 oljeslagerier, garfverier och stampar, 18 "diverse werk", S:a 9510. På den mångnaturade jorden utskädes wid samma tid, enl. Femårsberättelsen, 179 T:or hwete, 14,418 tor råg, 20,156 tor foin, 4566 tor hafre, 7260 tor blandjäd, 414 t. ärter, 17,310 t. potatis, gifwande en medelafkastning, sedan utskädet asdragits, af 554 tor hwete, 45,039 tor råg, 68,695 tr foin, 16,840 tor hafre, 22,216 tor blandjäd, 1756 tor ärter o. h 117,284 tor potatis. Åkren utgör 1. 84 qwadratmil, äng och beteshagar 6. 44 utmark, skogar och berg 64. 86. insjöar och särr 13. 00. S:a 86. 14. Deraf ligger $\frac{1}{5}$ mer än 800 fot öf. hafwet, $\frac{1}{10}$ mer än 300. Uppskattningswärdet war 1839 Ndr B:co 9,974,326, deraf i Werid stad 401,094, på landet 9,573,232. I Femårsberättelsen 1827—31 är wärdet upptaget till 9,502,568, då bewillningen utgjef med 69,475 (deraf brännwinsbränningsafgiften 13,834, som drogs ur länet, och ej ens indrog motsvarande summa för utom länet såldt bränwin), jordeböfs och hemmantalsräntan 87,502, kronotonden 31,356, afrad 22,479, mantalspögg 12,221, Lagmans- och Hbfd-ränt. 4183, Gerningsören 85, Tionde och räntor af Bruk och Bergwer 2,416 S:a 160,244 Ndr. Ständige räntor: arrendemedel 445. Kostnad för rustning och rotering 117,683, kleresistatens underhåll till Pastorer 37,519, Kaplaner 15,236, kyrkbetjening 6,343. S:a 59,098. Fattigförörjningsmedel 7,381, sjuks 7,132. Wäghållning 14,552, diverse allm. bewär 22,769. S:a S:rum Statsbidrag: 458,783 eller nära $\frac{1}{2}$ af uppskattningswärdet. Och i dessa siffror ser man säkerligen ej alla utgifter af den enskilde för allmänna ändamål. Ej kunna t. ex. alla fattigförörjningsutgifter stanna wid dem som holföras; ej eller 52 kaplansfamiljer lefwa på en summa, som sågs stundom utgjort lönen för en enda prestfamilj — låt wara bi:oplig — i ett grannstift. Landshöfd. Gref G. St. Mörner yttrar i en femårsberättelse inför thronen, att Kronobergs län är ett ibland de hårdast beskattade — kanske bland dem som ha minsta förmögan att bära bördan. Det ger en ny utstakt öfwer sällheten "att sig sjelf beskatta", då man ser att Danmarks enwäldskungar ej drifstat så högt skattbelägga Skåne, detta bördiga landskap, som Smäländningarne kunnat drifwas att på Riksdagar sjelfwe skattlägga sina magra hemman. Läge der ej en Statswepelunderwisingsskola i våra Riksdagar, som så mäktigt bildar folket, swåriligen kunde en instigsfull person sätta rätt högt wärde på riksdagar för sjelfbestatningen.

A) Hemmantalsbräntan består af, på ett hemman,
 a) Landtåggården: 1 t. a 16 fyrr spannmål 3 dal. 12 öre
 f. m. eller 1 Rdr 6 ft. specie, 4 kappr hafre 4 öre, 12 pgr à 2
 ft. 3 rst. 15 mrf flåst 18 öre el. 9 ft. 15 mrf fött d:o d:o 5 mrf
 smör 13 öre à 6 ft. 6 rst. $2\frac{1}{2}$ T humla 6 öre à 3 ft. 1 T talg
 2 öre $9\frac{3}{4}$ ell. 1 ft. 2 $\frac{1}{6}$ ore 20 öre à 10 ft. $\frac{1}{2}$ får 12 öre à 6
 ft. $\frac{1}{4}$ gås 3 öre à 1 ft. 6. 1 ft. höns bito dito, 10 ft. ägg 1 öre
 12 à 9 rst. $\frac{1}{2}$ las hö 16 öre à 8 ft. 5 L. långhalm 2 öre, 12 à
 1 ft. 3. S:a 2 Rdr 17 ft. 11 rst. specie. h) Byggningshjelp:
 9 ft. timmerstockar 2 d. 8 öre à 36 ft. 1 ft. fyll 12 öre à 6 ft.
 S:a 42 ft sp. c) Saltpeterhjelp 5 T: r jord 20 öre à 10 ft. 1
 T: a färgödsel 8 öre à 4 ft. $\frac{1}{2}$ T: a aska 10 öre à 5 ft. 2 T lång-
 halm 1 öre à 6 rst. 2 ft. dagsverken 8 öre à 4 ft. 3 las wed
 12 öre à 6 ft. S:a 29 ft. 6 rst. sp. d) Bostapspggr 32 ft.
 sp. e) Skjutofärdspggr 3 d. à 1 Rdr sp. f) Dagsverks-
 pggr 6 ft. öfvedagsw. 1 d. 16 öre à 24 ft. 12 ft. löfvedagsw. d:o
 d:o. S:a 1 Rdr. S:a Sarum 6 Rdr 25 ft. 5 rst. sp. vertill
 prestegården 9 öre à 4 ft. 6 rst.

Till B) Jordebokbräntan kunna wi sluta då Hemmantals-
 bräntan enl. 1805 års Jordebok utgjorde af Konga och Uppwidin-
 ge 1011 $\frac{5}{8}$ hemman 6606 Rdr 35 ft. 6 rst. och jordebokbräntan
 war 2322 Rdr 44 ft 8 rst. för 1562 T 12 $\frac{1}{2}$ T smör, 7 T: or
 5 $\frac{1}{2}$ kp spanm. 11 orar. 5 T 51, 5, 184 $\frac{1}{7}$ dagsverken, 6,760 $\frac{1}{2}$
 ft. årl. hästar, 1102 $\frac{1}{2}$ kungshästar, $\frac{3}{8}$ nosflinga, $\frac{1}{2}$ Stattsäd, 2
 T 17 $\frac{1}{2}$ T humle, 1 T 7 $\frac{1}{2}$ T lin, 52 $\frac{3}{4}$ aln lärst, 5 $\frac{1}{8}$ ft.
 för ic. ic. Så t. ex. Jngelstad 1 helt Bondgården: Pgr 4: 3. 6
 Dagsw. 18, 8 årl. hästar 38. 8. $1\frac{1}{2}$ kungshäst 12: 10. S:a 1:
 25. 9. Mantalsbräntan 6: 25. 5. Man finner att stattsäggnin-
 gen är från tider, då bostapsödsel utgjort hufvudnäringen och
 söga återbruk sunnits. Sakerligen war det ett misstag, då Små-
 land öfvergaf denna hufvudnäring, som ej just beror af en
 frostmatt eller 8 dagars längre torra eller regn och gjorde återbruket
 till hufvudnäring, sålänkande bostapsödselen som ett bihang till återn
 genom dranksystemet, beflagadt af Länshjrelsen *), fördomdt af wet-
 tenskap **) och erfarenhet ***), widhållet af wana och fördo-

*) Det heter i Femårsberättelsen 1827—31 p. 5: "Till ladugårdsödselen bis-
 drager olyckligt nog, ej i unga män hr. bränningen — — — Ladugårds-
 darne kunna wäl umbära den skadliga dranken, hvilken foberw erter mång-
 faldigt ersätta". — Detta visar att E. St. Mörner werkligen stod före
 sin tid.

**) Wi hänwisa blott till den allmänt spridda skriften om Drankutfordring af
 Bar. Bergelius och E. Genslam.

***) Wi erintra blott att från 2 provinser i Danmark, utan landbrännwins-
 bränning ladugårdsproducter exporteras för större summor än Sverige ex-
 porterar jern, under det att Sverige med mer än 100 tusen drankfabriker
 årligen importerar dylika produkter för mer än 4 millioner Rdr rgs.
 År 1840 war Danmarks spammålsexport beräknad till 3 millioner tumor;
 wärderad för samma år jernets Ladugårdsexporten till 47 millioner Rdr

mar. Brånvinsexporten ur länet har ej ens fyllt det deficit, som uppstått i den urgamla orhandlen på Stockholm. Det kan ej nekas, att mycket arbete gjorts för att öka åkerens areal, sedan potatisen dit utflyttade ur fålgårdarne, men ången har i allmänhet lemnats fortfarande åt sig sjelf, sin stare, sin ljung, sina "fibbler" (*arnica mont.*). Dock är hopp att odlingshägen, en gång väckt, också hinner att taga ången i omvärdnad. Redan under 1822 hade man i länet bortfört rör och sten från 381 tunnland, upptagit ny åker å 342 tunnland, uppvall, 206 å färwall, laggt 6344 samnar stengårdesgård, slagit 46313 samnar diken o. s. w. I Werio landsförsamling var upptagen artificiell ång å 6 tland, i Bergunda å 21, i Kalkswik å 21, i Densjö å 30, i Gårdsby å 24, så att summan blef 186 tunnland, uppgifna för länets l. Hushållsällskap, som varit bland de verksamaste och gagneligaste dylika. På denna väg skall man snart åter vara på den punkt äfwen å mindre hemman, som fordom, då bonden å 1 hem. årligen sålde ett par orar och derwid hade sin ladugård lika full, uppflyttande ett stutpar för hvarje år, då sista årets par utflyttades i båsar från "fallsjetten". Och ladugården är en bättre åkerens amma, än åkeren genom drantillsödet kunnat vara åt ladugården. På sin egen bana skall Småland säkerligen med folkets slit och tarflighet hinna från "den Småländska fattigdomen". Sedan wattenchartan för länet genom K. Hush. sällsk. försorg uppgjordes, ha flera smärre sjöar och mosar blifwit uttappade, med uppmärksamhet på wattendragens riktning, hvarigenom ångsmarken öfats och frostnätterne möjligen minskats. Se här om i G. St. Mörens åminnelsefetal af Lagm. Leander och Kiographien i Sw. Biogr. Ver.

Wärsåden är ännu den öfverwägande, men höfsådd ökas alltmer. Getter ha aftagit utan att fåraslen synnerligen tilltagit. Skogarne ha blifwit allt glesare, ehuru oblade ångar ej uppstått i stället. Drattbuggning till "fällerråg" widhålls och lemnar ofta genom oförståndig behandling för ett halft sekel ett onyttigt ormbunks eller ljungsått. Der "fällan" en längre tid bibehålles inhägnad, synes dock swedjandet allestädes ej förtjena den oblade fördömelse det får af nationalekonomisten. Flyghandsfått finnas wid Ljungby, hwilka inhägnas och besås med tallfrön.

Inom länet äro 5 Säradsallmänningar: Sorjemo, Möcklehult, Ideberg, Allgunnen och Höfsön. Den förra af 2200 tland blef i ett K. Kam. Coll. circularår 1824 bestämd att till hälften indelas i hemmantal och försäljas lifsom hela Möckle-

Här finnes en "Kronobergs bergslag", hwartill Skåne och Bleking höra under samma Bergmästaredöme, det 9:de i

riksk. (enl. Commerce-N. v. Sydows framställning i Sveriges Landtsbrufs-Akademi 1845 i Jan.). Vi exportera dessa motswarande producerade födwaror ur sådeshandlen och ladugården — till brånvinspauan, för att så en drickswara, som ingen mättar, och ingen törst släcker.

Sverige, med en Bergmästare och 2ne Bergsfogdar, warande Andrarums alunwerk i det 1:sta Bergsfogderiet och Bergwerken i Kronobergs och Carlskrona län det andra.

1833 tillwerkades wid 11 större och mindre stångjerns-
2025 Styppd stång och ämnesjern till ett wärde af 360,450 Rdr
B.co; jernmanufakturillverkningen upptages till 9254 Styppd. å
240,604 Rdr. Kopparsmidet wid Låsebo kopparhammar till 560
Styppd å 102,850 Rdr. Som "bruk", hörande under bergsstaten
märkas: Braås & Böksholm i Drefs S., Diö i Stenbrohults, Kus-
seby i Skatelöf med gjuteri, Söneström i Glghult, Klafweröström i
Nottebäck, Linnefors i Wissejerra, Låsebo i Hofmantorp, Or-
refors i Helleberga, Ryd el. Delary i Göteryd, Säfssjö & Skabus
i Lenhofda, Stensfors i Lingsås, Torne i Thorsås, Åtskult i Ny-
kyrke, Åryd i Hemmesjö och Öremo i Linneryd. Wid de 1831 wa-
rande 11 privilegierade woro då 60 hammarsmeder, 100 manuf-
smeder och 4 kopparsmeder. 1735 war G. Lemoine Bergmäst.
och And. Bergström Bergsfogde i Kr. I. (egande Wägmästare
under sig i Blekinge lästäderna). I början af detta sekel war
Bergshauptman And. Albr. Lundström B.mst. och And. Tör-
nefson Bergsf. i Kr. I. 1840 war Bergsstaten: Bergmäst. L.
G. Jacobson (boende i Werjö) och Bergsfogde N. G. Sletten-
gren. Bergstingen hållas i Werjö. Efter 1830 har denna
Bergslag varit representerad inom 2dra waldistrictet.

Linodlingen är drifwen öfwer husbehofwet. 1825 tillwerkades
664,335 alnar linne-, bomulls- och yllewäf.

Wägarne bemärkas inom häraderne. 64 gästgimnaregårdar
finnas inom länet. Till postföringen äro 23 hemman anslagna.
Postcontor finnas i Werjö och Ljungby. I Werjö war Råd-
man N. Sultman Postinspector 1735, G. Wallgren 1800.
F. n. J. S. Westbom. I Ljungby war G. M. Adlerstam
Postförwaltare 1840. Paquetposten går genom en del af länet.

"Hellsowården handhafwes af wederbör, provincialläkare, bi-
trädde af Reg:ts och Bataljonsläkare", som allt mera uttränga
floka gummor och signerstor. Districten äro 2ne Werjö, och
Ljungby.

Läkarserien i Werjö district:

1. Dr J. Lindelius, Afsejor, son
af L. E. B. & P. i Jönk. 1704—12.
Se Lect.-serien. Archiat. Rosenstein
beskaffar att med honom en hemlig-
het utbött i Mesologi.	5. Dr L. S. Petterfson, Professor.
1795—1806. † 08.
2. Dr Joh. Korbman, Afsejor.
1712—19. Tillika Lect 19—51. †
63, 80 år gamm. Linnés lärare.	6. Dr N. Fr. v. Gröfse 1807—10.
3. Dr P. Wickelgren, Afsejor,
1765 † 71.	7. Dr E. L. Sillers 1810—12.
4. Dr J. G. Colliander 1771—95
† 96. "Herbis non verbis war
den tyflslätne Läkarens walspråk.	8. Dr C. E. Wulff 1812—15.
	9. Dr J. S. Olin, Professor, 1815
† 1824. Se Biogr. Lex.
	10. Dr O. C. Ekman 1824—27.
Äfwen utmärkt som fornberfscare.
Har en ausenlig samling af fornlem-
ningar. Transp. t. Ralmar.
	11. Dr L. S. Wennberg 1828—
Jutendent.wid Gwedals heljoberunn.

- J Ljungby distrikt 2. Dr. W. Flygare 1826. † 33.
 inrättadt genom R. Br. till R. Sunds 3. Dr. D. J. Billengren 1833—
 hets-Gell. 1823 22.
 1. Dr. Th. Sundholm 1824—26. †
 28 säs. Prov.-Läk. i Wadstena.

Se Sacklens Läk.-hist. 1: 68. 803 f. 2: 1. p. 549—93.
 Suppl. 334—36. 604.

Landmäteristaten utgöres af en 1:ste och en 2:de Lands-
 mätare, med flere kommissionslandmätare. 1800 war D. G.
 Colliander den förste och Nils Lindwall den andre. 1840 P.
 S. Forsman, Landm.-Direktör, 1:ste och J. A. Ahlmark (tjenst-
 fri) 2:de, med 11 Kommiss. och 4 v. Kommiss.-L. mätare.

Jägeristaten utgjordes 1840 blott af en Jägmästare J.
 Segerdahl och 2:ne fogwaktare. 1824 war S. S. v. Vicken
 R. S. D. Constit. Öfverjägmästare.

Saltpetersjuderiverket har fr. 1824 sin Styresman i Hr
 Öfverste-Lieutn. C. Charpentier R. S. D. och Under-Styresm.
 i D. Koran. Magazinsförwaltare på Helgewartna 1840:
 Kap. C. Schensfelt. Veterinär-Läkare, antagen genom Läns-
 Hushålls-sällskapets försorg: P. M. Billman. Länet eger för öf-
 rigt Brandstodsbolag för lösören (relakthetssumman wid Stif-
 taren Gr. C. St. Mörners död war 507,557 Rdr r.g.s, hwari
 en mängd af allmoges ingätt). Sparbank, och hwad wi förut upp-
 lyft, ett Kongl. Hushållnings-Sällskap, hwars Ordf. är Länets
 Höfd. Vice Ordf. woro 1840: General-Adjut. Bar. C. S. Wrede
 Chef för Kronobergs Reg. te, Gref M. Hamilton på Huseby,
 Lagman J. A. Leander och Of.-L. Gref R. A. Poje.

3 Kap.

Wärend och dess hufwudstad

Wexjö.

1 §. Wärend.

Wän i dag är Wärend en förbundsstat snarare än en provins
 i Sverige och kämpar att göra sin mest egendomliga försättning
 till den Swenska. Daktadt Sveriges Konung blott medgifs wit
 den Wärendsa årstabellen att gälla, då ingen twist uppstode (1
 D. p. 287), har Wärend ej allenast i sekler uppehållit denna rent

chevalereska ball, utan har i våra dagar, sedan en Insulln från Upland å en riksdag föreslog att tvinga Värend till lika arfsdelning som den, hvilken gäller i det öfriga Sverige, först genom Värendsbönderne wid Riksdagarne och sedan genom Finnvedens store son Elias Fries, slutligen genom allt Svenskt rättsinne, som väckts till uppmärksamhet på en af mensklighetens grundfrågor, ridderligen kämpat, ända tills nu Värendslagen blifwit antagen af 3 riksstånd såsom Sveriges lag, således blott väntande på kunglig stadfästelse. Vi behöfva väl ej, för att karakterisera Värends manliga befolkning af allmogen, mera än blott anmärka, att hvarje broder der kunnat genom att "gå till kungs", få arf stiftadt efter Sveriges landslag, men likväl aldrig, så widt uttönas kunnat, begagnat sig af denna rätt. Kan werldshistorien framwisa ett mera ridderligt drag under längre tidrymd och bland flera individer? Och Värendsmännen ha varit så ifriga missionärer för denna sin lära om qvinnans jemnlighet i alla rent menskliga rättigheter och de öfrige Smäländningarne så känsliga för det samma i denna lära, att t. ex. i Femsjö, enl. Prof. G. Fries förfäran, "skulle den broder af opinionen stämpas som orättwis och kärlekslös, som utkrafde sin lejonpart mot sin swagare hustru". Profsten G. G. Berell upplyser, att då en broder "sätter en släkt till treding" i Rydaholm, han ej blott blir af sin slägt förhatad, utan att slägtat ofta grundlägges genom flera generationer. Så djupt känner man det rättfärdiga i den Värendska seden. Och ho kan wederslägga Värendsläran, att qvinnan, som i qwantitatist hänseende har oemotfäglig jemnlighet i menskliga skyldigheter, också bör ega denna jemnlighet i menskliga rättigheter, jast det qualitatist olika i de rent menskliga både rättigheterna och skyldigheterna måste grundlägga en lika oemotfäglig olighet i de medborgliga. Fries yttrade, då han kämpade att lägga Sveriges arfslag under Värends: "I Värend är klagan öfwer hemmansflykning ofänd, wälmågan allmännare spridd än i våra rikare orter, ty hwad mannen förlorar (f) återvinner han med sin brud. Just deraf att mannen aldrig får grunda sin lycka på högre arf utan större duglighet, härsklyter detta folks afundade idoghet och sparfamhet. Wißt är häruti Smäländ emot majoraterna ett anti-podernas land, men äfwen der går solen upp och ned öfwer ett belåtet folk, sås och stördas på egna ostykade tegar. — — — Mer wälfstignelse hwilar öfwer sönerns lilla arf än andras dubbla . . . men icke förfolnar derigenom kärleken för Fosterbyggen; twertom, den lika arfsrätten sammanbinder med ett innerligare, warmare kärleksband makar, syston, landsmän än annorstädes: det mera chevalereska förhållandet emellan båda könens lefnadsfristiga ungdom torde äfwen deraf hafwa sitt ursprung. För att undanflynna denna förföriska tasla, förespeglar sig mängen Värend som ett Utopien, ett fabelland, som ingen har reda på. Men si, det är Smäländs hjerta. Werjö stad är deruti belägen — — Värends all-

moge anser sig bland Sweriges bondestånd såsom ett af Försynen utvaldt folk, hwars lag, hwilande på förfälskelse, en dag skall beherrska werlden. Men denna naturtrogna teckning skall man tyda för en feberdröm eller dikt, fast i den innebor en samhällets lifskraft och djup sanning ligger på bottnen under ordens slagg."

Wi töras ej tillägga något drag till taflan. En Wärendsbö hör det ej heller.

Och ej blott denna egna arfslag utmärker Wärend som ett gemensamt helt, utan mycket som på närmare eller fjernare håll hänthyder på ett chevalereskt förhållande till qwinnan. Wi erinra om des forncult. I Skatelöf, D. om Åsnen är en modershögd, uppfäst af qwinnor till en Gudinna såsom den förnämsta Gudomligheten. Wäl finnas of tre högar och tre stenrör. Men detta tretal synes närmare fästadt wid Jordgudinnans, Solens och Månans dyrkan, än de Upsaliske Öswergudarnes. Derom ha wi handlat uti Inledningen och så i specialbeskrifningen behysa samma fråga.

2 §. Wexiö Stad.

Då wi för hela länet följa 1805 års specialjordebok, läggande des officiella uppgifter till grund för vår topographi, må här of meddelas ett utdrag ur

Specialjordeboken öfwer Wexiö stads lägenheter 1805.

Åker och ång war disponerad af 40 personer, taxerade derföre till 55 Rde 35, 2. Anslaget till Magistraten på lön enl. f. br. 2 1735.

Tomtöres-längden wijar att då funnos 172 tomter, deraf för 1—5, 17—22, 24, 27, 36, 38, 42, 99, 126—128, 130—139, 147, 148, 161, 162, 165, inga tomtören betaltes, warande publika hus såsom Rådshuga, Lands-Ganzli, Rånteri, Gymnasium, Schola m. m. Nummerräkningen med privata hus började med Apseß. Apiciaries hus (Apotheket) n. 6 & 7, följde så husraden åt S. till Färgare Blommandahls, gick deröfwer Sandgårds-gatan till Enke-Domprostin. Cronanders (sedan Enke-grefwin. Mörners f. Steuchs), och gick öfwer Lamérs till Färgare Dan. Wibergs (n. 15 & 16), der Lazarett m. m. ingingo till n. 23 Fröl. Adlerbrants, sedan upp till Sandgårds-gatan, följande denna på W. sidan, der ännu war så glest bebyggt, att, då Heurlinska gården war n. 25, Con-R. Wernelins war n. 31, som följde näst Wäl. Forsanders n. 30. Sista huset wid Sandgårds-gatan till W. war n. 51. Räkningen följde sedan R. sidan af Sandgårds-gatan. Ekandiska gården war n. 80 (föret war beräknadt hela det qwarter, dit den gården hörde). Då räkningen sedan gick Storgatan uppåt från W. till D. war Hattmak. Lundqwists n. 129, hwarefter Scholhus o. d. ingingo. Följde så Norragatan och Kronobergs-gatan. Märkligt

är, att blott 4 af adel då woro husegare i Werio: en Maf. Bar. Niewen, en Enkefru Kaptenfa Königsfelt, en Enkefru Majorfa Gyllenschiöld och en Kapt. Ugglä. De förnämsta gårdarne woro de N. om torget wid Storgatan belägna: Handelsm. G. Wibergs, Borgmäst. Nåd. och Handelsm. J. F. Nettelblad, Borgmäst. och Handelsm. Caspersens och "Handels-Enkan" Ringhs.

Derpå följer i Jordeboken:

Kongsmåden räntar 2 Rdr och Lindö räntar 1 Rdr. Disponerade enl. R.br. 1735.

Klostergårdet med Selgewärma ång, räntar 4 pund smör och 4 dagswerken å 2: 20; liffem Stora Betet 3 f. kronan behället. Sandgårdet räntar pgg 15. 8 st. dagswerken å 24. Sa 39, samt Norra gårdet räntar 14 p: smör 7: 28, dagsw. 14 st. 42. Sa 8: 22. Dessa räntor åtnijuter af urminnes Stadens kyrkoherde "på indelning".

Tapören pgg 3: 16. 1 p: smör 26: Sa 3: 42 woro inlaggde under staden. 7 st. Tomter, pgg 7 f. inlaggde under Kronotomten. 3 Mantalsränta gafs blott Bostapspgg för 7 m: l Bäckarslöf i Kinnew. häråd och Werio socken, som blifwit staden donerade å 32 f. 4: 32. Kronan behällit, årliga räntan således 90 Rdr 37, 2 V: specie.

Werio Stad med 3 helgonhufwuden i sitt wapen, den ende stad i Wärend, är belägen 500 par. fot öfwer hafwet med 56° 24' N. latitud och 12° 52' (51 tidsmin. 29 å 30 tidssekunder) S. om parifiska meridianen, 41 mil fr. Stockholm, 12 fr. Kalmar, Jönköping, Christianstad och Carlstrona, 14½ fr. Halmstad, 10½ fr. Ekjö, 8½ fr. Carlshamn. Magnetnålens miswifning i Werio är 17 grader. Om namnets härledning ha wi yttrat öf i Inledn. p. 460. Staden har tydligen varit en centralort för hednisk cult förän han blef det för en kristlig. Det är en följd af en yttligare uppmärksamhet, att man ansett Staden tillkommen genom ett kungabref i 14 de sekellet. I Wallqw. Eccl. Saml. 1: 37. läses det bekanta kungabrefwet. Det är af "Magnus Sveriges, Norriges och Skanes konung" till alla som bygga och bo i "Wärendby". Man wet att Cancellereerne hos konungarne då börjat enligt formulärer, wäl ofta inlärdä hos lärđare folk, att utskrifwa "privilegier" för de Städer, som wille betala dylika, och ser att Werio har och förstafat sig ett tyllit privilegium, dateradt i Skänninge på Afte Odens dag 1342, der det heter: "Iå hafwe Wij för Edra rättwisa bön skull och andra wåra Underdåne undt och stadt fipom och stadgom med wåre Nådgifware jaa och samtycko och Gudt till heders och S. Sigfelds, att förenemöde Werio skal härefter köpstader och heta".

Swad innebar detta namn, som staden nu sika? Jo, att ingen derester skulle få i hela Biskopsdömet köpa och sälja utom i Werio och der blott om Måndagen, som war torgdag, utom såd till sådd och nödtorst samt smör. Den deremot bröte, förwerfate

fin vara och skulle plikta 40 mark. Alla guldsmeder, fettillsmeder, skomakare, skinnare, smeder och alla gerningsmän fingo wäl, om de woro jordegare, bo på landet och gerning hemma åt sig reda, men ålades den sedan till köpstaden föra, annars måste de följ. Michalis-tid inflytta till staden. Om plikten, som war ganska hög, stadgades: "der Domkyrkan åå halfshelen till byggning och halfshelen tage två then Biskoper åhr och Staden tillhöre". Man ser att 1342 en ferutwarande stad med Biskop och Domkyrka — en stad, der landsting sáfert i seiler hållits — lydfaliggöres med en orimlig stråordning, som wäl köpts af borgerstap genom penningar till kungen eller hans skrifware, utaf en wälkänd afund mot "öbnahafar" utom staden.

Walet af Måndag till torqdag synes innebära, att det war en landsföd att då begifwa sig till staden. Då Werio stad fick namnet Köpstad och en sträng stråordning, hade "Biskoper, Domprobster, Kaniker och Klerker", gårdar, präbender och åger i staden. Nedan 1191 kände Påfwen i Rom en *Episcopus Werionensis*, som wäl ej bodde i en bondbby utan handwerkare.

Werio war ej blott Stiftets hufvudstad, det war och Tio härads laglagans. *) Wäl hölls thing i Bernamo för Finwedens angelägenheter, der Biskopen i Werio finnes närwarande jemte lagmannen (se v. Stjernm. Höfd. N. 1. 375); men på landstinget (in communibus placitis terre) i Werio, finna wi män från Finweden deltaga med Biskopen i Werio i ärenders afgörande, som bestämmt röra alla tio häraderna. I en Cod. pergam. på f. Bibl. i Stockholm, som synes skrifwen af Laurent. Petri, Kanik i Werio och Sh. i Elmeboda, hwilken Cod. wäl föranlåtit v. Stjernm. m. fl. att uppgifwa honom såsom förf. af ett "Legisterium Svecanum", finnas 2:ne Werio Landstings beslut af 1414, benäget afskrifna af D. Hyltén Cavallius och meddelade Förf. De kallas *Constitutiones Regis Erici in Communibus placitis terre*. I det ena dömes från "allom heradhöfdingom i thio herade lagfaga alla heradslögga och allmenningha och theras arffgeldh utan ja mykth som lagbofen wi hwisar. Thinget har hållits feria V infra octavam Johannis baptiste, och beslutet är be-segladt af de i breswets början nämnde personerne eskil mz Gudz Nabh biskop i werio, Magnus stwre (se Inledn. p. 489), Magnus Birgerfson (en Stjernbåt eller af yngre Bukar, nämna som Wäpn. redan 1380, sedan ofta som Ridd. 1404—50, enl. Tibell, son af Birger Thurefson Wäpn. 1361, Ridd. 1365—71 — se Berggawara) Riddare samt Jon Persson (utan twihsvel till Ålshult, en Båt, hwars son Peder Jo: fson war R. N. 1430), Banet Thoma-fson och Gerald Latensfson Knappo (Knaper, Knaben,

*) War dock ej Laglagans enda stad. Om *Villa Ethristadh* in Finnithia (Sw. Dipl. n. 1301), se Rydaholm i Däbo, och om *Villa Biergha Finwidle*, som blef *Villa forensis* eller Köpstad 1279 (Sw. Dipl. n. 686), se Berga i Sunnerbo.

Wäpnare), Konungsdomhafwande och Karl Magnusson (Drensierna) lagman. I den andra Constitutio Regis siestas lag af samme personer jemte thort Jönsson (sannolikt en Bonde — således tre slägter med båt i wapnet), med ja och samtyske wälborne mans Bryngolff magnason sfigothe i Wärendh. Der stadgas, som derefter skulle gälla såsom lag och rätt för alla som i tio härads lagfagan byggde och bodde i erwärdeliga tider: 1) att landtbo, som stadjade jord ej skulle ega rätt utan husbondens lof af flytta förrän efter 6 år. Wille han afflytta på 7:de året, skulle han giffit giffwo holkinn sfaa stor skal wara som landgilbt er mz alle inne (hine) aars thienisthe; och mera sådant, som wisar att här utöfwades lagstiftning enfom för lagfagan. Här citeras "hwad i Lagboken sägs", som tydligen är Wärendalagen.

Afwen höllos Riksherredagar i Werio. Sannolikt war det wid en sådan Lybeckarnes privilegier af 1477 daterades i denna stad. Sten Sture d. y. höll här Herredag 1514. Wi ha i 1 D. nämnt om Werio stadga, som blef nämnde Herredagsbeslut. Afwen der lagstiftades om dagsverksstyldigheten, liksom wid landsthinget 1414. Wi finna här af, att Werio i medeltiden war fullt ut lika märkwärdigt och ansedt, som det kan sägas ha warit i war nya tid efter reformationen.

Staden afbrann 1516 till 3 enl. Rhyzelii Brontologi. Bisk. Ingemar, som wisat stort nit wid återuppbyggandet, som understödde Gustaf Eriksson med penningar i hans fosterländska sträf wanden och som genom sina Kaniker gillade Drebro artiflar 1529, fick samma år Werio stad i förläning, sannolikt för att sjelf kunna ersätta sig för en ny större penningeförsträdning. I Werio stad, liksom Wärend öfwerhuswud, egde Gustaf I warma sympatier, så länge Bisk. Ingemar lefde. Under "Biskop Ingemars Insegle och Stadens" stref i Werio anno MDXXII ipso die Margarete ett bref af "Borghemestare, Rad, Menigheth i Werio, Crononis statskuldige bönder, landtbor och menige almoghe som bügge och bo i Wärend" till alla "Kopparbergsmen, Sölffbergsmen, Zernbergsmen, Crononis statskullighe bönder, landbor och menige Almoghe, som bügge i Dala, Helsingland och gestringeland", med allwarlig uppmaning att "holda paa thit hulstap och trostap, som wi i Swerges Crone waare rätte Fadornes Rike aff are och eth plichtoge are", och försäkrat ath wi veliom Erlig och welburdlig man alles waares kere herra och höfuidzman Swerges Rikis forstardare Gostaff Ericsson wara hörige, sfaa hjälpe of Gud sannte siffridh och alle Swerges patroner." (Se Diplom. Dalecarlicum). Men efter Ingemars död swiktade Wärends trohet.

I Werio såsom huswudstad i ett återuppstigande Wirdaland, hölls landsthing 1542 d. 25 Nov. af upprorsanföraren Nils Dacke, dit 2 fullmäktige från hwarje pastorat infunno sig och dit främmande sändebud anlände. Genom sin Envölje Hans Plugh från Rostock, erkände Hert. Albrecht i Mecklenburg Nils Dacke

som Regent i denna landsort. Fryxell yttrar wid berättelsen här om, huru Smäländningen, liksom Dalkarlen, då ännu egde sin urgamla sjelfständighet och knappt wiste af någon Schwertberre. Residerande på Kronobergs slott mottog Smäländs fursten bref från sjelfwa Kejsaren rörande Sweriges krona, hwilken Dacke åtminstone trodde sig kunna sätta på en annans hufvud, om och ej på sitt eget, tänkande mycket, som då tyckes, på Scandinaviens enhet, sedan Swante Sture wägrat att uppresas sig för den Swenska kronans skull mot k. Gustaf. Men Landsthinget i Werio 1545 höll dock k. Gustafs man Thure Trolle på Bergawara. Detsamma folk som 1542 beslutat, att ej ge k. Gustaf skatt, förrän Dacke med honom dagtingat och gaf der los till, biföll nu afriktningen af en Hert. Albrechts hantlangare och har sedan warit orubblig Swenskt sinnadt. 1569 eller 1570 inbröt k. Fredrik från Danmark i Småland och antände d. 27 Febr. genom Ghpfr Dohna Werio stad. En bomb, som då infästas, wisades ännu 1812 på Rånteriet's gård. 1611 afbrände Danstärne också Werio. 1616 war k. Gustaf II Adolph sjelf i Werio i 4 dagar och ordnade om dess återupprättande. Då ännu egdes "Kongadelen" af Staden utaf Domkyrkan, Biskopen, Hospitalet, Skolemästaren, Theologice Läsamästaren och Con-Rectorn. P. Glandius attesterade 1621, att wid 1607 års kungakroning ansökan gjordes, att det gårde Glandii företrädare i Poenitentiarii & Conrectoris embetet förut innehaft, skulle få förblifwa och ej komma under Borgarehäfd, emedan det war kyrkojord och ingen borgare på D. sidan om Guldsmedbäcken hade någon åker eller äng, utan Hospitalets, Kyrkans och Skolans embetsmän och en adelsman, som af K. G. I fått en Kyrkogård till stänks der en Kanik förr bott. R. Rånekammaren, dit ansökan förwiftes, hade utansakat och funnit, att St. Olofs lycka, hwilken nu kallades Biskopsgärdet, blifwit laggd till Biskopsfåtet, då Kronoberg, förut Biskopsgård, som under kronan. Oeconomi templi åker war tydligen gårdad fr. St. Olofs lycka. Den förste borgare, som inträngde öfwer Guldsmedbäcken, war Borgmäst. Hans Bengtson, som 1612 fick los att der på Domkyrkofjord uppsätta ett stall mot 1 mers årl. ränta, hwar på Borgmästern der obehörigen uppbyggde ett hus. På Skolemästarebolet fick så Björn Stråddare godwilligt ett litet stycke, för det han hyfte öfwer 20 djefnar. Redan före 1611 års härjning war dock Werio omfr. 1/2 mindre än Jönköping. 1604 kräfwes blott 23 daler i månaden af W. då J. betalte 35. Werio hade nederlagsplatsen i Kalmar. 1658 blef nästan hela Werio stad af en häftig och häftig wädelb grufiligen förderfwad. 1690 härjades W. af en ny wädelb, då staden ut 6 års frihet från tull, accis, kostapskatt, qwanntull m. m. samt 3 års frihet från mantalspyggr, riksd. bewilln. m. m. dock så att allt utgif, men användes till underhöfd för de brandfstadade i mån af deras förlust (Arch. Smol. n. 402. 424. 425). 1692 höll k. Carl XI mönstring härstädes. 1710 samlade

Måns Stenbock de Smålandske "gedepoger" i Werlö, som derts från gingo att för sista gång eröfra Skåne. 1749 och 1753 härjades staten af större eldsvådor. 1799 brann åter denne Phoenix, hvilken i sednare tider har allt fortare bränningsperioder. 1838 ödelades den bäst bebyggda delen af staden och — måtte det vara för sista gång! — 1843 d. 31 Oct. lades $\frac{3}{4}$ af staden i aska, derwid 82 nedbrinnande gårdar lemnade 1140 personer huswilla. Förlusten uppgick till 91,036 Rdr B:co; hjälpen hade inom ett år uppgått till 46,131 Rdr B:co, sänd ej blott från Ewerige, utan från — sjelfwa Egypten. Hjelpen 1838 war 91,905 Rdr 20 st. 9 rst. B:co. 3 April 1844 hade Werlö 171 gårdar med 12 handlande och 72 handwerkare. Folkmängden, som 1758 war 1067, befanns 1805 wara 1188 och hade 1840 blifwit 2342. Till stadens utveckling på decenniet kan man sluta af följande:

Bewilln. af hus m. m. Borgl. när. Pers. Brännw.br.	S:a.
1822. 673. 900. 602.	2176.
1833. 648. 1,219. 762. 210.	3826.
1840 uppgick årl. statsbidraget till 11,524 Rdr B:co.	

Till staden hör 142 T:l. åker, 250 T:l. äng, 302 T:l. stog och betesmark. S:a 694; hemmantal 10. 1833 sådde "staden" 1 T:a hwete, 50 T:or råg, 40 T:or korn, 30 T:or hafre, 10 T:or blandad, 1 T:a örter, 60 T:or potatis; förden uppgafs ha blifwit 3 $\frac{1}{2}$ T:a hw., 166 T:r r., 213 t:or t., 140 t:or h. 40 t:or bl., 5 t:or örter, 540 t:or p. Der underhölls 47 hästar, 22 orar, 176 kor, 10 ungnöt, 12 får, 20 swin. Jordvärdet war uppskattadt till 38,726 Rdr. Fabrik (en klädes) och qwarn 5,366 m. m. S:a 368,293.

Werlö är uppstad med wärdig representationsrätt, n. 31 bland rikets städer räknad till 4:de klassen. Bengt Persson från Werlö understref Westerås recess 1527, Jöns Ebbeson och Måns Skräddare bewittade Herredagen 1569 o. s. w. Någon tid funnos 2 Borgmästare. 1612 nämnes blott en: Hans Bengtsson. 1628 synes Marcus Ryhla warit ensam. Sednare nämnas Petrus Petri Schatelowius, St. i Ups. 1644. Consul, Wer. Efter 1684 har bestämdt blott en funnits, det synes som näst först ut en Sakelbeck och en Wedighe warit Consuler i denna stad; derefter Georg Wedighe, St. i U. 1668. Senator, deinde Consul ib:m war ensam Borgmäst. tills han omkom i wärdelden 1690; efterträdd af P. Burzell d. å. 1691, som lefde ännu 1697. And. Unge nämnes 1711. P. Burzell d. y. 1720. † 1733. And. Unger 1734. And. Lind 1750—73. M. A. Coster 1775. C. M. Muntze 1791. 1800 war O. Werlin Borgmäst. 1806 Sam. Ingerman. Sedan J. S. Wettelblad. F. n. Häradshöfd. P. K. Palm. Rådman A. G. Björklund, J. Sager, N. Lundgren och J. Wahlqvist. Apothekare R. S. Apiarie efter sin fader.

Werid stad har en owanligt wacker belägenhet på en höjd, som sluttar mot en sjö af intagande stränder, och på de 3 andra sidorna omkransad af Solberget, Sårabo eller Biskopsbacken och Stagrabacken (Gelboberg) samt Högelid, dessa sednare höjder, allt mer och med allt större smak bebyggda. Guldsmedbacken delar staden i sin Konga- och Kinnewaldsdel.

3 §. Domkyrkan.

a) Dess Historia.

Om h. w. Kathedrales första anläggning läsa wi i S. Sigfrids legend: "Kom Guds ängel för Sigfrid i sömne meth mykit lius oc stinande ænlite oc talade ihessa lech til hans: stat up.: oc följ mik. Han gif . . . Engelin wiste honom sticlica, huru han seulle grundual læggia oc kyrkio byggia". Sigfrid gick ut, fann en plats, lik den han tyckte sig ha sett i drömmen och der blef första kyrkan byggd. Men folksågnen låter platsen wara wid Westi-oren eller ören, stranden, emedan de twisslitande korna der stannat. I Katholska tiden fanns wäl ännu en kyrka, efter en Fyrkgård war att ge en adelsman wid reformationstiden. Men den har då warit af söga betydenhet. Werid kyrka ärfde den hedniska cultens egendemar Huff oc Tjuthyrby på S. Sjafrids bön enliat k. Dlof Skötkonungs dom (Inledn. p. 330). 1276 wälade k. Waldemar att Werid kyrka brann, då han war i Danska hären. Tullgarn eller Tolg-gården gaf kyrkan i ersättning. 1299 gaf Lagm. i Wärend Nils Sigridhson sin curia Byrhas till Domkyrkan med det märkliga wilkor, att bönderne, som derigenom blefwo tiende skyldige under domkyrkan, skulle så makt, att till Domkyrkans fromma efter deras eget behag använda tionden. Wille någon Biskop, Kanik eller Prost hindra "bondones" i denna frihet, egde donators arfwingar återtaga gåfwan. Bisk. i Linköp. Carl Wär från Flisbult stiftade 1311 (Sw. D. n. 1782) en perpetua vicaria wid Domkyrkan, läggande dertill godsén Tylastad, Haghhyrydh, Medhalsaall, Högbasall, Strydh, Wrangaböke och medlersia delen af ön Burgund. (Se Allmunderwds sockenbeskrifn.) Meningen synes warit, att blott en vicarius skulle kommit att bo i Werid, men Ordinarius i Linköping, liksom förhållandet war för Kalmar; men affiaten wanns ej. 1392 gaf Erugiske Soneson af samma Flisbults släkt Hultaby och Hultaby-ö i Hellingeby samt en qvarn ib:m till Werid kyrka. 1458 gaf Thord Pederhson (Bonde), Decanus i Linköp. Algunnarud, Halleryd, Norrwed, Lunda, Herstryd och Stryda till denna kyrka. Hon stadades wid branden 1516, hwarefter Bisk. Ingemar lät en Byggnästare från Linköping hwälwa henne. Hon brändes åter d. 27 Febr. 1570, då Drollehornet wid Danskarnes förling borttog. 1611 härjades Domkyrkan på ån tybarare ting, då Domprost Dufæus lunde

wada i urkunder, som förstördes. Wid begge dessa tillfällen förkommo en mängd byrbarheter och antiquiteter, men af silfver och guld hade Gustaf I tiondat kyrkan, så att wäl föga återstod för Dancken, ehuru han ej återwände tomhänd. (Se Mesen. Scand. Illustr. T. VII p. 8). 1694° slog åskan ned i Domkyrkan och sönderkrossade takbjelken. 1740° nedslög åskan härstädes, då dubbel-tornens öfre delar nedbrunno, liksom kyrkans tak, och murarne härjades. (Se Smål. Bestr. p. 104 f.) Blott enkelt torn återuppbyggdes. Byggnadsstilen är emellertid — ingen stil. Werid Domkyrka är en stor landkyrka snarare än en katedral, som skul le kunna jämföras med sina grannor i Kalmar, Lund och Linköping.

Werid Domkyrka, fullbyggd 1746, men ej fulländad förrän 1755, är nu 82 $\frac{1}{2}$ aln. lång, 51 $\frac{1}{2}$ aln. bred, med 19 $\frac{1}{2}$ alnars murhöjd. I tornet, som är 80 aln. högt, äro 3 klokor; den första omgjutten 1752, väger 9 Skppd, 1 Lpd, 16 Skåp. Altartafeln af Skräder, Dav. Kratts lärjunge och k. Fredriks porträttmålare, prydde först k. Hof-Capellet. Då Bælter från k. Hofpred. blifwit Domprost i Werid, wann han denna tosla som hemföjd, helst Hof-Capellet då fick en ny. Den föreställer H. H. Mattwards instiftelse. Predikstolen är gifwen af Rådm. Måns Lind. Sigfridskåpan war ännu till 1815, men Sigfrids graf, förstörd 1611, utmärkes på intet sätt. Bælters grafsten är der nu den ende i choret. Bland Curiosa i Domkyrkan wisades ännu 1815 en stor hästsko, hängande wid dörren i det forna Dom-Capitelstsejionsrum i kyrkans S.W. hörn. Den tappades, när Dden red bort i flygande släng för ljudet af Sigfrids böneklocka, då hästen tog sitt 2:dra eller 3:de stöfaste på Qwällebergsåsen, enligt Peder Allers försäkran, men menige man kallar den "Satans hästsko" och wet att den afföll, då han, hedendomens Gud, skydde för Sigfrid. Det är ej omöjligt att den skon werkligen tappats, då Gunnar Helming ledde öken på de obanade stigarne en af Vänge dagarne år 997 och som det wäl war sista gång öken då woro här ute i den sården, helst Sigfrid strax kom till denna ort, torde man bewarat detta synd såsom ett bidrag till Christendomens trophé. (1 D. p. 323). I Domkyrkans alla 4 hörn äro familjgrafwar. I S.O. Ulfseggrafwen, trol. den äldsta, helst ätten räknade anor från Sigfrids tid. Den är nu "Ljungfeldtska", ehuru säkerligen ej på länge begagnad. Skollåktaren är byggd deroswan. I N.O. är Trollegrafwen, sedan Bondefamiliens. Deroswan är Sacristian. I N.W. är Skyttegrafwen. Således ha herrarne till Osaby, Bergqware och Hofmantorp welat anse Domkyrkan som sin ättehög. I S.W. hörnet köpte för en silfversuntskål af 103 lod till Domkyrkan Bisk. Brænni arswingar en äldre familjgraf, der Biskopen sedan enl. Gahm måste frysa ihjäl på golfwet, sedan han brutit sig ur listan. Theol. Cand. Gust. Lund Dlofson köpte den af Brænni arswingar. Den öfriga beskrifningen ses i Smål. Bestr. Domkyrketornet synes ännu $\frac{1}{2}$ mil från Linköpings gamla

stiftsgräns på en bäck i Espetuna, Blådinge sockens yttersta gård, och på ett tak i Spånkult, Wieblanda sockens näst yttersta gård mot Nyssby's gräns, $3\frac{1}{2}$ mil från Wexjö och troligen wida omkring i andra wädersreck. Domkyrkans tionde uppgår till 186 t:or kron-tionde. I S. muren är en runsten insatt, hwarpå läses: unar sun firims. Se n. 1273 i Lilj. R. U. Monne samma namn, som i Danmark blef Gorm? I W. muren är en sten insatt 1755 upptagande Domkyrkans märkligare data, men i desß af-teckning i Smål. Beskr. lär 1256 och 1609 wara truckel för 1276 och 1611.

b) Presterskapet.

Wexjö utgör en enda församling, Regal i 1:sta klassen, nä-ra en mil lång och $\frac{3}{4}$ mil bred (om man räknar från Kronoberg till Sires angränsning till Tegnaby och från Helgewarna till Høllstörps angränsning till Hemmesjö), med en enda kyrkoherde, biträdd blott af en koplän, och en enda kyrka, ehuru man talar om Stadsförsamling och Landsförsamling. Kyrkoherdarne äro upptagne i Domproffserien, insatt i Stiftsstyrelsen (1 D. 539—596). Wi tillägga här:

1, a. Magnus Birgeri 1569—71 Pastor Civitatis eller Stadspastor i Wexjö, ej nämnd som Prowest i Wärend. Han kommer i 4:de kap. att anföras såsom Rector Sch. i Wexjö och är i 1 D. p. 541 nämnd som pastor Calmariensis, dertill han blef nämnd 1571. War som Pastor i Wexjö Riksdagsm. 1569. 1570 fick Hr Måns pastor i Wexjö af tionden i Westra härad 6 pund "ester Hert. Karl gäste honom med frigsmännen then tijdh han drog till Danmark". Om han war född i Wexjö stift, är han den ende bland sådana, som wi känna såsom lycköfware förfäta Esturgien. Han wunn också mycken kungaynnest under k. Johan och k. Sigismund, hwilken ynnest följde hans enka Brita Persdotr, som ännu lefde 1604. En dotr Kerstin blef g. m. 1:o hans efterträdare Rk. i Kalmar Ericus Andree. Deras son Magnus blef Rk. i Kastlösa. 2:o) Birger Theodori Rector Sch. i Kalmar, sedan Rk. i Gårdsböia och t. f. Superintendent öfw. Bland. Hr Magnus Birgeri war kungagunstling redan som Rector Scholæ, då han wunn som präbender till Rectoratet flera pastorater. I Kalmar synes han ha haft förtjenst af Stadskyrkans "upprättelse". Det är nog tydligt att det warit en person af större om och mindre hufvudsakligt och högfint förwaltade krafter. Böfgræn har framdragit hans minne, Cl. Calm. 246. (Saknas i Wälters och öfrigas Domproffserier)

Om Jonas Swenonius (1 D. p. 542) må tilläggas, att han war en af de 12 Årskörer, som gifwos Drdf. Nils Böttne-karl på Upsala möte 1593, bland hwilka Petr. Jonæ Angerm. då satt såsom Skolemästare i Arboga. Om Enewald Widebeck (p. 558) må tilläggas, att han som Drdf. i Dom-Capitlet efter Biff.

Hahn's död d. 29. Dec. 1687 (utnämnd d. 5. Sept. f. Å.) hade glädjen se sin morbror D:r Enev. Svenonius, som d. 26. Sept. blifwit wald till Hahn's efterträdare i Lund, kort efter dennes död bli utnämnd af K. M:t till Bistf. efter honom i Werö stift, som också war Sw—ii födelsestift, så att det war under tillbedelserne att flytta ej till Lund, utan till Werö, Svenonius dog d. 18. Apr. 1688. Wi böra med lika stål införa Sw. som Esberg i Werö Biskopsseries. Det uppgifna kan ej wara mistag, då Prof. M. Wiesel i Urshult inskref det i en Biskopsseries i Urshults kyrkof, innan ännu Wrenius blifwit utnämnd — Wiesel, som nyss warit Rector i samma Werö Dom-Capitel. Han upptages i serien efter Hahn, som hor n. 36,

37. Eodem anno (1688) M. Canuti Hahn Successor destinatus D. Enevaldus Svenonius Smol. Pastor & Prof. Prim. Theol. Aboensis et designatus Eps. Scaniae celebre obitum B. Hahn, ut fere intra semestre spatium tres celebres Episcopi Wexionensium expiavere. — Då k. Carl utnämnde Svenonius 21 dagar efter Hahn's befordron till hans efterträdare i Lund, är nog troligt, att han medhann utnämna honom 4 år före Svenonius död till Hahn's efterträdare i Werö. Biskop Tegner är således den 48:de Biskopen öfwer Werö stift, då man med Wiesel räknar 1. Sjafrid, 2. Tils i Skara (då i Adami tid Wärend tagats under Skara Biskopsstol). 3. Asmund. 4. Sjward och 5. Johannes, som upptogs i den Biskopsseries, som slutar med Ufer, således uppgjord före 1288, erkänd i sednare tillägg, verkställda i Werö i Katholska tiden; 6. Richard, 7. Gisle och 8. Kol, i Linköping, då Wärend war loggdt under den Biskopsstolen. Wid J. Rogberg (p. 579) bör anmärkas tryckfelet i 2:dra styckets 4:de rad rikets för stiftets, samt att en rad öfverhoppats i sista raden; läs: Fast Wallqw. yttrat sig mycket skonsammare, retade det han i sina skrifter framdragit om Werö Doms Capitels *antecedentia* . . . Om S. Cronander (p. 583) yttras: Subben G. war en man af snille, som i sällskapsqwicker täflade med Wallqwist, i lärdom war honom öfverlägsen, men ej i personlig kraft jemnförde sig med honom. Se Er—rs biogr. Wid G. Sjögren (p. 585) må anmärkas att omdömet om honom som "Compilerator af andelösa neologer" war af D:r Hylander i sittande Dom-Capitel i Lund. P. 586 läses r. 9: förestå efter hwardantant . . . P. 589 r. 1 före . . . Wi ha i 1:sta D. sett, att totalsumman af Sjögrens donationer uppkattas till 30,000 Rdr B:ko, således till 15,874 Rdr (om hwilka ej, så widt wi känna, något är närmare specificeradt i tryck), utom de 14,126 Rdr hwarom i Nekrologen blef upplyst *).

*) Tryckfelet p. 589 r. 8: 14: 5. 4. till Skatelöf i st. f. 141. 5. 4. afbedes. Så bör punkten läsas: "Till B. Thorsås gafs 141: 5. 4, till födelseförsam. Hårhunda gafs ej fullt 100 Rdr B:ko till fattiga barns underwiesning; till Skatelöf 141: 5. 4." Rörande gifwans belopp till Hårhunda

Om **M. Lamer** (p. 590) må så tilläggas, (fast den skydsamhet, som mot slutet af 1:sta Delens tryckning blef nödwändig om spridningen skulle kunna ske wid Sigfridsmeßan 1845, då nödgade förf. att blott meddela Matrikeluppgifter om denne man), att hans förtjenster ej blott woro af den art, att de berodde af företrädarens karakter och rikdom, utan också egde ett hellsständigt värde. Han hade mycken del i F. Hushålls-Sällskapets första uppträdande och verksamhet och war i början "Sällskapets Redaktör". Han war i grundlighet öfwerträffad af flere bland sina samtida embetsbröder, men torde öfwergått lika många eller än flera i omfånget af insatser. Så war han den ende, som före Forsanders ankomst wid Wexid läroverk kände Linnés wettenskaper. Hans humana sätt i det enskilda lifwet minskade ej hans trohet mot sin pligt i det offentliga. Detta war nu något nytt och man kallade den falsk, som talat emot en person till protokolls, hwilken han ej snåst då densamme inträdde som gäst i hans rum. Sjelf utan förmåga att verka som talare, bar han dock ej afund till ringare personer med den gåfwan, och deltog ej i försöjelser mot årliga öfwertygesser.

Wid Domprost **C. J. Zeurlins** biographi (p. 594) få wi anmärka, att i 13:de raden står Afsted, i 15:de Afstedad. Läs på begäe ställen: afsted (neml. tog). Han blef Prost 1817; Th. Dr. 1830¹⁹. Hor och utg. Akad. dispp. anförda af Marklin.

I Domprost **S. Elmögens** (p. 594) må tilläggas, att han blef Kth. i Waderslöf 1826, war Revisor af Rikets Elementarläroverk 1832. Förordn. till präses wid nästbliswande prestmöte. Sekreterare och Redaktör wid Länets F. Hush.-Sällsk. 1813—27, under hwilken tid Del. 1—13 af Sällskapets Handl. utkommit. Hans förtjenster i andra hänseenden må här lemnas ouppskattade, helst derwid mistanka om enskilda förbindelsers inslytande kunde hos en och annan wäckas, men då Hushålls-Sällskapets Archiv ej längre kan, förbrunnet i lågorne d. 31 Oct. 1844, wittna för esterwerlden om der nedlagda mödor, synes billigt att här intaga, att under Dr. Elmögens nitälskande wärd detlamna hann ett utmärkt värde bland dylika *). Der funnos wattenchartor öfwer alla wattenströmmar inom länet med afwägningar samt en mängd intressanta utlåtanden rörande länets fysiska och geographiska beskaffenhet, att

har ingen annan upplysning kunnat winnas, än hwad som läses i tryck. Men enl. Nystrands matrikel gafs till H—a 86: 32, enl. Lindgrens tal öfwer Dr. Agrell: 33: 16 ff. I de 14, 126 Ndr Wico Astrologen uppsatser, ingå och de 500 Ndr som 1814 gafs ut till Domprostprebendes församling. Nöbbled och de 500 Ndr Wico, som gafs ut till annexen D. Thorsås och som beständes för folkskolor i dessa församling. Wår anmärkning mot Sj. jemuförd med Hallenberg, föranledes af förhållandet med gafs ut till Härlunda förs. folkskolewäsende — just den församling der han sjelf fick lära skrifa hos klosteren.

*) Det bör ej förgätas, att det war under G—s Sekreteriat, som detta Sällskap uppdrog Elias Fries att göra en resa på Sällskapets befohning i provinser, för att meddela Sällskapet upplysningar i wertgeographien och hwaraf följde gagnarliga folkkrifter af den lärde Landsmannen.

ej nämna tryckta och på F. Gymnasii-Bibliotheket saknade samt i enskilda boksamlingar här på orten sällsynta eller otillgängliga arbeten i alla viktigare ekonomiska brancher, allt af den werksamme Sekreteraren registrerad. Vi drista tillägga det wittnesbördet, att så lära här i djupet af Wärends sfogar med mera uthållighet följt med sin tids litterära stråfwanden äfwen utom fäderne-landet *).

Dom-Kaplansserie.

1. **Æfillus** 1501. Måjl. den som sedan blef 4tus Decanus Ecclesie Wex. med präbende i Wafilsfang.
2. **Christopherus Magni**. Kom 1570 till Elghult.
3. **Jon. Swenonis**. Subscr. 1593.
4. **Æfillus Nicolai**, Sacellanus Prepositi etiam subscr. 1593.
5. **Sagw. Midbeck**. Kom till Umnaryd 1629.
6. **Petr. Jona**, Civitatis Wex. Sacellanus 1641. Kallas Symmysta Wex. 1648.
7. **N. Ringius** 1658—66. Wieslanda.
8. **Magn. eller Marc. Semmingii** 1666—77. Berg.
9. **Joh. Austrenius** 1677—88. Femsjö.
10. **Sweno Wexionius** 1688—1702. Lofteryd.
11. **P. Comstadius** 1702—06.
12. **N. Colliander** 1706—20. Galaryd.
13. **N. Klase** 1720—28. Lenhofda.
14. **Gerh. Wernander** 1728—35. Skätthög.
15. **M. Sam. Björkman** 1735—40. Karlstorp.
16. **Joh. Sagaus** 1740—42. Berg.
17. **N. Montelius** 1742—57. Dödensjö.
18. **M. N. Wetterling** 1753—66. Kalfswif.
19. **M. Lars Ling** 1766—67. Ljunga.
20. **M. Dan. Peterfon** 1770. Wireslab.
21. **M. And. Ahlmark** 1770—74. Allgußeboda.
22. **M. Jonas Wieselgren** 1774—79. Lenhofda.
23. **Jonas Ohlson** 1780 † 85. St. i L. 65. prest 71. Resp. i prestm. 75. G. m. Ulr. b: tr af Prost. Lageraren i Karlslab.
24. **M. P. Ahlstrand** 1786 † 90. Magr 1778. Prest f. å. Wat. Pred. 87. G. m. Lisa Melander. Drunknude.
25. **M. Er. Elgmark**. 1790—1804. Näsuhult.
26. **M. Joh. Almén** 1804 † 08. Se Hjelm. matr. p. 14. Från H. senhöga. Coll. Sch. 1800. G. m. P. Björkman Rbdr fr. Switarchyd.
27. **M. P. N. Wieslander** 1808—20. Ödensjö.
28. **M. P. Granstrand** 1821—23. Agmnaryd.
29. **Jon Sandell** 1824—29. Fröberyd.
30. **Th. Chrysanter** 1830—35. Bjertteryd. Sandsjö.
31. **M. E. G. Tillström** 1836—Fadr. Guldsmed i Werio. F. 1799. St. i U. 18. L. 20. Magr 26. Prest 27.

*) Det torde förefalla särdeles utländningar besynnerligt, att i Theologers och släktforsjares biographier möta inthg om deras nit för jordbruk, deras försjenster af bostapsstötjel. Men man får påminna att fattigwården i war **Statskyrka** hufvudsakligen hwilar på presterliga stuldrer och att detta förhållande måste drifwa till beröring med de medel som förekomma fattigdomen. Ersarenheten wisar dem på deras punkt wigten af dessa medel äfwen för Gudsfruktan och sedlighet och säkerligen kunna de, stilda från större Biblioteker, bättre gagna menfligheten genom att anwända sina hvilostunder från embetsbestyren och kärlekswerken medelst goda råd åt laudtmän i deras hysen, än om de steswo lärda werk, som kanste aldrig singo förläggare eller läfare.

c) Domkyrkans Ehyflomän.

1. Laurentius Petri Yconomus ecclesie Wexionens. Explicit le-gisterium syecanum 1492. Annu förwaradt på K. Bibl. i Sthm. Blesf sedan Kanik i Werid med Elm ebo-da såf. Präbende i Bist. Ingemars tid.
- Paster i Tåfwelsås och Tostra blesf sedan Oecon. Templi.
- N:o 2-24, se Rh:s. ib:m 1576-1802 *). 1802 d. 12 Jan. resolverade K. M:t, att Rh. i T. & T. ej längre skulle wara Domf. Ehyflom. Utan blesf deras lön Dec. T. gårde $\frac{1}{2}$ i Hof, 20 L:or Sp:m. på Domkyrkans stat, 23 L:or $9\frac{1}{2}$ lpp. frontionde fr. Tåfwelsås och prestgården, 9 öre s. m. af hwar mantal i samma pastorat.
25. Sw. Sandahl 1802-05. Bolmsö.
26. M. Er. Åkerberg 1805. † 09. Se Hjelm. Matr.
27. M. Jon Danielsson 1810-11. Koråberga.
28. M. Magn. Wahrstedt 1811-23. Elghult.
29. M. Joh. Forsander 1824- Aflstr. Matr. p. 79. Utg. de Ve- getatione Scaniae Lund 1820. Har en Flora Smolandiae i handskrift. Bearbetar ett Werid stifts Herba- minie. Bewistade Wettenfaps- månnens möte i Sthm 1842.

4 §. Milda stiftelser.

a) Hospitalet och dess Ehyflomän.

Nedan 1318¹⁸ gåfwo Hertigarne Erik och Waldemar 20 mark i testamente domui S. Spiritus in Weaxio, nämndt näst efter Helgandshuset i Stockholm. H. N. huset i W. låg S. om Guldsmeds- bäckens nära Domkyrkan och war ofta föremål för Biskoparnes när- mare behjertande; i allmänhet inlöstes den fattiga och sjuka, någon gång fingo assatta eller af sig komma prestier der sribród; slutligen i 18:de seklet blesf det en asyl för sinnesswaga. 1745 flyttades Werid Hospital från gamla tomten wid haden till en wacker och sund local $\frac{1}{2}$ mil S.D. från Werid. Årl. inkomsten war 1770 Sp:mål 435 L:or från Fröderud, Bäckaby, Ramqwils- la och Rydaholm. K. Johan III anslog en del i sakören, hofpgge i kyrkon och rantan efter 3 hemman, hwilket anslag nu uppgår till 160 Rdr B:co. Hospitalsgården skattades 1699 till $\frac{1}{2}$ inberäknadt ett ångskärr wid Hospitalsqvarnen. 1770 underhöllös 45 personer. I femårsberättelsen 1822 yttrar Gr. C. St. Mörner: "Hela Hospitalet är flyttadt och ombyggt samt i den ställning att det torde kunna anses bland de bäst organiserade i riket." Der woro då 60 hjon. Det nedbrann 1824; men blesf wid nybyggna- den än bättre inredt, bestående af 16 st. celluler, 4 stora salar och 4 smärre rum. Stora Hospitalshuset uppwärmes af jernugnar, som äro anbragte under huset, från hwilka värmen ledes genom hwall och rör till alla rummen och cellulerna. Det är Krono- bergs låns Hospital.

*) Dock lär en Bened. Cassiander 1664-74 ha warit Dec. T. men ej ha innehaft T. & T. pastorat. B. C. blesf sedan Rh. på Bolmsö; lifafä Jon. Petri Comstadius 1674-91 Oecon. Templi men ej Rh. i T. & T.

1650—1690 var der en laicus med 50 L:or såd i lön, biträdd af en prest med 24 L:or, som kallades ån Concionator, ån pastor wid Hospitalsförsamlingen. 1690 förenades begae dessa fyflor med 54 L:or sp:mål i årl. lön. Stållningen före 1650 är ej närmare känd.

Pastores wid Hosp. församl. till 1650.

1. Magnus Christopheri före 1593. Se Wärenad.	5. Joh. Sumerus till 1638. Le faryd.
2. Magn. Nicolai. Subscr. 1593.	6. Nic. Torgeri 1638—41. Blådinge. Stenbrohult.
3. Olaus Petri. Kom till Pjeteryd 1609.	7. Georg Swenonius 1643. Förut krigsprest under G. Stenbock.
4. Erl. Nicolai 1631.	

Oeconomi & Pastores wid Wepris Hospital.

Oecon.	
8. Magn. Danaus 1651—58. Myresjö.	9. Andr. Olai Concion. Pauperum. 1651—58.
10. Swen Junepolinus. Sandferyd.	11. Petr. Joh:nis Cerwin född i Hjertsjö, Nydahlms socken.
12. Petr. Wicestadius 1673—78.	13. Simon, Concionat.

Oecon. & Concionat.

14. Sten Rothman 1682—89. Lenhofda.	23. M. Jfr. Norlin 1772—79. Göteryd.
15. M. Magn. Chorin 1689—96. Agunnaryd.	24. M. Joh. Allgulin. 1779—1804. Fröberyd.
16. J. Wretin 1696 † 1713. Kom från Weighad som Kaplan.	35. M. Jac. Lund 1804—39. War blott Oeconomus. Predikant war en längre tid n. w. Domprost Dr Elmgren. Lund inlade här stora fortjenster åfwen som brukare af Hospitalets jord. R. B. D.
17. J. Aretin 1713—21. Karlstorp.	26. Gust Linnell 1839—, f. 1805. Fadr. B. & B. i Berg. St. i L. 24. i U. 27. Prest 28. Teg af sed af prestemb. 33. Återfick det på begäran 34. År både Syptom. och Predikant.
18. Elias Trelman 1722—34. Mantsböda.	
19. Andr. Molin 1734. † 41.	
20. M. P. Widelström 1743 † 46.	
21. M. Nils Geurlin 1746—60. Göteryd.	
22. M. N. Littorin 1768—71. Lefaryd.	

b) Lazarettet och deß Läkare.

Kronobergs låns Lazarett anlades 1767. (Sacklens Läk. hist. 2. 2; 332), då sedermera R. N. Joach. Beckström war Lhd. Med blott frivilliga och osäkra inkomster hade det upplösts af brist på medel, om ej Lhd. Gr. C. St. Mörner 1814 förmått länets invånare, att bewilja 3 R. årl. afgift af hwarje mantalskrifwen person. Det har sedan upphjelpits till den grad, att det kallats för "en föreshn" för alla rikets lazaretter. (Eoam. Leanders tal öfwer Gr. St. M.) Curhusanstalt blef dermed förenad.

Lazaretts-Läkare.

1. Dr J. G. Colliander 1772—92. Lector.	de Lazarettensfonden efter branden 1799.
2. Ch. Mag:r B. W. Köllner 1792 † 1803. Se Sacklén. Dtae	3. Dr L. S. Petersson 1805—06. Se Sackl. 2: 1. 550; men au

- mårlo, att fadren war Rh. i Wi-
restad. "Insigtig full läfware och
afkningswärd medborgare". Sonen
Dr D. G. W. f. 1806. Med. Dr.
1834. Sacklén Supplem.
4. Dr Magn. Hödrén 1809 †
15. Bist. G-n's bror. Sackl. 2.
2. 354. "Stiftlig operatör, hu-
manistiskt bildad man."
5. Dr Jonas Trobeck 1815 †
16. Se Sackl. men monne ej fadren
war Riksdagsm. Nils Swanson,
f. d. Talemannen, "förste bonden
på Majsteraden". (De la Gard.
Arch. XV.) En Swen Nilf.
Riksb:m. fr. den tiden är ej an-
träffad från Willands härad.
6. Dr C. W. Wiener 1816 † f.
å. af lungjot, liksom des begge se-
retrådare. Född i Stralsund 1782.
7. Dr L. E. Hillers 1816—28.
Öfverfältläfware R. W. D.
8. Dr Sw. A. Sellén 1829—
40.
9. Dr J. W. Grassman 1841—
Biographierne ses hos Sacklén.
Lazarett's-Syfloman är nu
C. E. Nordgren. Lands-Kandlist.
Fadr. Pr. & P. i Vernamo.

Wexjö stads Chirurgjer:

1. Joh. Anander Stads-Källskär
173.. Död 175.. Hans enka Ma-
ria Krok dog 1779, förjd af 5 barn,
13 barnbarn, 36 barnbarns barn
och 9 barnbarns barnbarn. Bland
barnen war Conf. Not. Dan. A.
2. J. Westerberg Stadsfältskär
175.. † 1793. 81 år.
3. J. Hagelstén Stadsfältskär † 1797.
4. A. Westerberg † 1811. Son
af n. 2. War förut Compagnis-
Chirurg wid Kronob. Reg:te. Ses
den Wexjö stads Chirurg.

5 §. Wexjöbor,

några, som ej annorstädes inom Wexjö stift kunna ifrågakomma,
må här bemärkas, då de tillhöra våra minnen.

Främst nämna wi skolden G. Ingelgren, hwars mor säges
ha varit en städerka i Wexjö Scholhus. Han föddes 1782.
Gymnasist 1800. St. i U. 04. Mag:r 12. Instrifwen i R.
Ganzliet f. å. Död 1813. Urig. Tyrtæi quæ supersunt πολε-
μικηρια svelhice. Ups. 1809 (disp.) Poemer i Phospheros, Po-
lysem och Poet. Kalender, wanligen undertecknade med J. En
hans öfversättning (poem) belöntes af W. o. W. samh. i Göteborg.
War en af Auroraförbundet från d. 10 Oct. 1807. Hans Jär-
ta yttar om honom i Dalmannen 1: p. 116. "Den af döden
allt för tidigt borttryckte J-n's Majsfång torde kunna räknas
bland de angenämaste lyriska stycken, som Swenska witterheten
eger. De behaga åswen genom språkets wälljud och lenhet, lik-
nande för vårt öra Kellgrens skönaste melodiska Sånger."

Lind L. J. Borgmäst. son. St. i U. 1764. Secr. i
Krigs.Coll. 78. Död som Lagm.

Lundman P. J. 1689. Fadr. Rådman. St. i U. 1712.
Som Råhre-Schependiat reste han utrikes 1726. M. Doct. i
Harderwick 1727. Se vidare Sackl. Läk. H. 2. 1. 728, "en
berömd man."

Ringh, Joh. Fadr. Handl. i Wexjö f. 1779. St. i U. 1798.
Lands-Secr. i Geseb. län 1810. Lagman.

Sjöberg, Gabr., född i Werö. St. i Ups. 1677, Mag. 1685. Poës. sedan Log. & Met. Prof. i Dorpt 1687. Erböds Theol. Profession i Lund 1688. Theor. Philos. Prof. i Dorpt f. å. Prof. i Eth. & Moral. 1693. Flyttade med Akad. till Pernau 1702. Blef der Prof. i Hist. Dog 1704.

Skrifter: Utg. 59 dissp. somliga ända till 18 partt.; 2 Dratt. i Ups. 1679, 80 (en på lat. vers), 6 i Dorpt. Har och utgifvit en *Metaphysica* 1692, ett *Collegium öfwer Grotii de jure belli*, en *Pernavia litterata* 2 delar, en *parentation öfwer Sr. Dahlberg, Akad. s. Canzl.*, derjemte en mängd latiniska, grekiska, svenska och tyska poemer, deribland *Tragedia de Jesu agonizante Hamb.* 1687, ofulländade lemnade han *Fastus pontificatus, Josua redivivus in Carolo XI regum maximo, Tragedia de rebus Gothor. &c.*

Källor: *Bacmeisters Nachrichten von der Universität zu Dorpat und Pernau* i *Sammll. Bernß. Gesch. V. vi. p. 243—247.* Gadebusch. *Evil. Bibl. III Th. p. 139—142.* Riga 1747. (Denne Gadeb. är *Institue-Vorgmästaren* i Dorpt Fr. *Conr. G.*)

Sjöbeck, C. Fr. Fabr. Rådman. F. 1781. St. i Ups. 1797. Med. Dr. 1810. Medicus på *Drloasflott.* 1809. Följde G. IV Ad. som läkare, då han utfördes 1810. R. Hofmed. 1814. R. Lfimed. 1818. R. W. D. 1826. Uffed 1829.

Prostarne E. M. Sjölin i *Trelleborg* och *Sw. Krof* i *Balkåkra*, se *Matrillarne*.

Wallgren, C. G. Fadren Postinsp. i *Werö* f. 1779. St. i Ups. 1795. v. *Lands-Secr.* i *Hernösand.* Hhöfd. i *S. Angers* manl. *Domsaga.* R. W. D. *Lagman.* Död 1839.

Säkerligen wärlar bristande kunskap här stora luckor, för en eftergångare att fylla.

6 §. Werö landsförsamling.

I en stiftshistoria torde wi böra ställa denna § jemte *Stadsförsamlingen*, fast det *statistiska* ingår dels i *Konga* dels i *Kinnewalds härad.*

a) *Konga-andelen* (13½ ofm. 10½ fm. m:t:l).

Hit hör hwad som ligger utom östra *Tullporten*, *Biskopsgrinden* och *norra Tullporten* öster om *Guldsmedsbäcken*, *Werö* och *Hospitalsjön* ända till *Gårdsby*, *Hemmessjö*, *Tegnaby* och *Dänningelandas sockengränsor.* Wi märka *Ostrabo* eller *Biskopsgården* (1 m:t:l) uppflyttad i *Bisk. Wallqwists* tid till *D. sluttning* gen *af Selboberg* öfwan *St. Dlosgården* ifrån *S. Johannis* präbenda, bestående af ett tvåwåningshus med 2:ne flygelbyggnader och *ladugårdshusen* laggda af *ides **). I *karaktärsbyggnaden* äro äfwen *Dom-Capitelts Sektionsrum* och *Archiv.* Utfigten är öfwer *staden* och 3 spår. Från *Biskopsgården* går en väg, som delar *St. Dlosgården* det midt i tu, mot *Norrkatan* i *Staden.* En *wacker allée* utmär-

*) Utom detta beställe har *Bispen* i *lön* 326 *Tor* 13½ *lvv.* *frontionde*, 1½ *h.* i *Hemmessjö*, 2 i *Fylleryd* samt *Hemmessjö* och *Gårdsby* präbende *parstorater.* *Frontionden* är *anslagen* ur *Eghult*, *Algutsboda*, *Dåressjö*, *Lenhofda*, *Gårdsby* och *Hemmessjö.*

Per denna wäg. S. om densamma låg St. Sigfridskällan i Wdrners tid; år nu igenwert. De 2 stenarne med 3 och 7 hål der oswan äro ännu qwar. Se 1 D. p. 321. Åfwen ett "Biskopsnäs" söder om staden inberäknades wid skattläggningen 1699. Biskopsbyggnaden synes $3\frac{1}{2}$ mil från Wexjö jemte Domkyrkan nära den fornda stiftsgränsen. Domkyrko-Syssloman war wid uppbyggandet Prosten P. J. Casperson (Domkyrkan bekostade sjelfwa Biskopshuset i följd af K. Br. ²⁵ 1789). Kh. i Ljunga J. Strandmarks fader war Byggmästare, som i sin frånvaro uppdrog öfwerinsendet, särdeles wid inredningen, åt en Snickare från Wieslanda socken. 1795 lär arbetet blifwit fulländadt. Östragård (3 m:tl ligger närmare sjelfwa berget, nu kalladt Stagra eller Staftrabacken. Ännu 1810 lyhnade barn julafston wid badens öfwersta kulle för att höra julspelet derinnansför. Hospitalet (3 m:tl), S. om nämnde backe, S. om Kampen jemte vägen till Ingelstad, är redan beskrifwet. LeKamensgårdet skattlaggdt till 3 m:tl 1699 är anslaget till Domkyrkan. Allt detta heter Wexjö eller Wexjö grannhålle. Ehuru ej i Fordeboken upptaget anse wi oss här böra nämna det sköna stället Kampen. Det war en betesmark på jord, som gifwits till Domkyrkan och innehades af Rh. Rector primarius, då Domkyrkan upplät den "eländiga ljungheben" Wällarne med K. Kammar-Collegii tillstånd d. 23 Apr. 1723 åt Landskamrer (sedan Åfsh.) Branting, som der uppbyggde Brantingshus. Sedan blef Hof-R. R. H. Fr. Berghman innehafware, som kallade det Kampen, derföre att djelvarne der hade haft en lekbona. 1760 asträdde B. stället med Domkapitlets begifwande till Apothekare Apiarie och en Fabrikör Apiarie i Sthm. De anlade der en yllefabrik. Den nedlades och 1770 innehades Kampen af Audit. S. S. Th. Cand. G. Lund Dlofson. Han sålde detta ställe 1788 till J. Bergencrutz, hwilken dog som titulerad Lagm., R. W. D. och Hfvd. i Konga. Han förskönade detta ställe på utmärkt sätt, lemnande trädgården öppen till promenadplats för stadens invånare. Bergencrutzska graswen är byggd derjemte lik en kummel, omgifwen af träd nära stranden af Wexjö sjö. Genom en kanal sänkte han wattenet i 2:ne närmare Wexjö belägne sjöar och wågrade emottaga ersättning af andra, som han dermed tjente. Nu innehafwes Kampen af Hr Lagm. Elfwing. Kollstorp S. om Wexjö wid vägen mot Hemmesjö, är en bondbby. 7 m:tl anslogs 1643 till Wexjö Gymnasium. En utjord tillades 1645. Skir är en bondbby bortom Hospitalet på Inaelstadwägen, nära Hospitalsjön, sannolikt benämndt af Skiro-Fällor i hedniska tiden. Från h. w. Kullagård har en prestflägt utgått, som varit både talrik och ansedd. Bland 30 prestmän Colliander, har ingen misßprydt namnet, många hedrat detsamma. *)

*) Se här ett försök att göra denna flägt öfwerståblig.

Nils Erlandson, bonde i Skir Kullagård 15....

Erlandus Nicolai Colliander Kh. i Femsjö † 1620.

b) Kiunewaldsböden (23½ of.m. 15½ f.m. m:t:l).

Hit hör hvad som ligger utom W. Lullport och Kronobergs-tullen W. om Guldsmedsbäcken, Werö- och Hospitalsjön ända

Måns Nilson blef gift till ett hemman i Kälberget i Bjerteryd s. eller enl. Kh. M. Velins i Femsjö uppgift i Kolhult i Femsjö s. Detta brederstap antages i följd af tradition, underhödd deras att ej den tiden någon wäntligen uppteget ett namn, som tillhörde en lefwande slägt, utan frändstap med denna. Wi dela dock Colliander-släkten i:

A. Kullagårdegrenen:

- Erland Colliander Kh. i Femsjö. † 1620.
 Birge E. s. C. Kh. i Åsenhöga. † 1653.
 Maria B. s. dr. g. m. Jon Hjelm i Dädesjö. Hennes ena sonson N. S. blef General-Major och adelsman. Se Khf. i Dädesjö.
 Zach. B. s. C. Kh. i Åsenhöga. † 1704.
 Magn. J. s. C. Kh. i Hallaryd. † 1728.
 Erl. B. s. Kh. i Ålsheda, g. m. Helena Wallerius fr. Högeby i Kalmar. s. i. s.
 Nils E. s. C. Kh. i Glghult. Sted på Biskopsförslag. † 1760.
 Erl. A. s. C. Kh. i Glghult. † 1793.
 Zach. E. s. C. Prov. Medic. i Kalmar. † 1820.
 Sam. E. s. C. Lect. Kh. i Weckelsf. † 1811.
 Salomo S. s. C. Comm. i Lånö.
 Nils E. s. L. Kh. i Glghult. † 1823. G. m. Wendela Nordenaukar.
 Alex. A. s. C. Kapten.
 Magn. E. s. C. Akad. Apoth. i Lund.
 C. E. M. s. C. Akad. Apoth. ib. m. Possessionat.
 And. A. s. C. Kh. i Fröderyd. † 1775. G. m. 1) Sara Hloberus. 2) Eb. Rogberg.
 Nils A. s. C. Candid. Possessionat på Hästlagen.
 Petr. E. s. C. Kh. i Ålsheda. † 1753. G. m. Sara Rogberg.
 Joh. Georg P. s. C. Lect. † 1796.
 Nils Job. J. S. s. C. Kh. i Jerstorp. † 1816. G. m. m. A. C. Ribbing.
 Petr. A. J. s. C. Kh. på Wisingsö.
 Octiliana J. G. s. dr. C. g. m. Domyprost Kamér 1762.
 Samuel P. s. C. F. 1738. War i P. Bergs-Goll.
 Jonas P. s. C. Kh. i Bernamo. † 1799.
 Zach. P. s. C. Magr.
 Lars P. s. C. Stadsfiskal i Kalmar.
 Magn. E. s. C. (fr. Ålsheda) Comm. i Öfna † 1783.
 Sam. M. s. C. Controleur.
 Carl U. r. S. s. C. Kh. i Långassjö. † 1840.
 Jonas M. s. C. Comm. i Helleberga. † 1807.
 Magn. J. s. C. Comm. i Krårhult † 1827.
 Zach. J. s. C. Comm. i Helleberga. † 1810.
 Jonas E. s. C. (fr. Ålsh.) Auditent. † 1724.

B. Kolbergets-sannolikare Kolhults-grenen.

- Måns Nilson, bonde, bror till K:herden i Femsjö, enl. uppgift från Femsjö suttad till sin brors pastorat.
 Erlandus Magni Colliander Kh. i Hallaryd. † 1696. G. m. Brita Kh. Nobelini i Nöbbeled. dr.
 Magnus E. s. C. Kh. i Hallaryd i surviv. † före fadren.
 Joh. E. s. C. Kh. i Skatelef. † 1726.
 Per. J. s. C. Candid. i Åbo.
 Joh. J. s. C. v. Öfva. † 1743.

till Dänningelandas, Bergundas och Sjaby's gränser, i N. W. och S. omgifvet af Helgasjö, Bergunda sjöar och Werid sjö, i S. angränsande Kongaandelen och Hospitalsjön. Wi anmärka: Domprostegården ($\frac{1}{2}$ m.:l) wid Werid stad och Bäckaslöf, S. W. om staden. Wid des betesmark är skolungdomens badställe med sin djeknesten, dit ut mången, sedan Näcken bundits med stål wid stranden, lyckats hinna och der inhuggit sitt bomärke till minne af sin idrott. Et H. S. auses betyda Håk. Sjögren, som sedan blef Domprost.

Araby ligger jemte Helgasjö i N. W. Här besäg v. Linné många "ätteplatser och ättestenar" samt hörde talas om en Sitwa stad. Här ligger Levekällan (nu kallad Silfwerkällan). Se 1: v. 384 & 419. Pehr Unge egde det 1770. Egdes nu af General-Adjutanten Baron C. S. Wrede.

Bäckarslöf lades genom k. bref af 1639 och $\frac{27}{10}$ 1648 under Werid stad, Confirm. $\frac{1}{2}$ 1676. Ant. 1649 års Fordebok woro 6 mantal af krono natur, förn. t. 3. Alla hus och tomtägare i staden ha i mån af det röstantal, som äfatts deras tomter, andel i denna kongl. donation, som af ålder blott användes till betesmark. Redan 1815 hade odlingshägen likwäl blifwit riktad åt 2 måsar, som utterkats, den ene genom ett uppflaget större dike, som sammanbinder Södrsjö med Bergunda och Bergqwaras sjöar, den andre genom inrättade aflöpsdiken, så att wackra åkerfält uppstodo genom deras slit, som på wisa frihetsår arrenderat flitlen af den gemensamma egendomen. Man säg ej sällan Borgaren arbetat här "i Skjortarmarne", hwaraf sonnerligen samhället hade mera gagn än af alla Randsjöberes politiserande wid serorna i källarsolarne. Sommarn 1815 slogos i Bäckarslöfsmåsen 1151 famn. laggdiken, 1313 famn. twärdiken m. m. Bok och Et träffas å donationsjorden, men mera tall och granz likwäl är ej af det sednare nog till stadens wedbehof, än mindre till byggnadstimmer.

Pehr. P. S. C. Rh. i Amerstads. † 1713.

Erl. P. S. C. Rh. Rh. i Swartarp. † 1768.

And. P. S. C. Comm. i Långaryd. † 1803.

Per. P. S. C. Rh. i Långaryd. † 1773.

Pet. P. S. C. Rh. i Kärda. † 1806.

Job. Erl. P. S. C. Rh. i Femsjö.

Lars P. S. C. Köpman i Warberg.

Erl. P. S. C. Handlande i Göteborg.

Josua P. S. C. Rh. i Urshult. † 1795.

P. J. S. C. Prest. † 1826.

Erl. P. S. C. Rh. i Adolf Fredriks förs. i Skm, kronan blaud alla som burit hans namn. Hans postilla är wärdig hans minne, men hans rykte såsom prest är större än hans rykte som försattare. St. Claras församl. röstade enhälligt på honom och en Fru Knigge löfwade, om han utnämndes, stora donationer. Sagberg tillsattes af K. Mt och Fru Kn. testamenterade det hon bestämt för skolor och fattigwård till Gollianbers enda dot, som blef g. m. Erped. Sekr. Verichs. Erl. G. rs biogr. ses i Forsp. Matr. v. 103. Tillägges att han blef K. Hofpred. Rh. i Ad. Fr. 1816. † 1834.

Ly Smål. Beskr. 2 D.

4.

Zof med Solberget ligger N. om Werid. Zofslund bestod fordom af högstammiga ekar, som öfver en hög rund fulle (en morberhög?) hvälfde en tåt krona. Här synes varit en *castum nemus*, hvarifrån fården skedde till Becsi-oren. 1820 qvarstod blott ett träd, owanligt högt. Om Zoff och Tjutherby se 1: 330. Solberget uppgifwes af en enhällig sägn som en ättestupa. Den kallas Dödspringet. Liksom från Tarpejiska klippan i Rom nedstörtade man äfwen misdådare derifrån. Öfren ansågos ofta oskyldiga. Twifwelsutan är lärrängen nedanför en igenwuren wik af Werid sjö eller en liten sjö, hwilken likom Skånes tormsåsar grott samman. En sägn om en nedrullad spiketunna har slägttycke med wisan om liten Karin. De nedanför uppvurna träden ha uppfjutit ur de nedstörtades hjertan. Maden nedanför heter Konungsmaden. På berget är en offerkälla, deri wäl pengar finnas, men tagas ej; "ty då får tagaren den plåga, som offeraren miste". Linné anmärkte en kies i berget, som ger anledning till jern. Bergets Flora ishynerhet, likom Werids i allmänhet, är utmärkt. Linné fann här *Thalictrum. Actæa spicata, Paris quadrifolia heterodoxa* (med 5 blad) m. fl. anmärktes här 1819. Wid Werid sjö: *Anemone ranunculoides, Mentha austriaca* (M. Arv. β) *glabrata?*), *Potamogeton gramin.* α) *fluvial.* lätt öfwersgående till δ) *stagnalis. Tragopodon prat.* α), *Carex sulva & livida.* Annars i denna socken: *Rubus suberectus, Daphne Mezereum* (N. om Biskopsgården), *Hepatica triloba* α) röd (N. om Hospitalet), *Gysophila muralis, Geranium pusillum, Narcissus poeticus & Hyacinthus botryoides* (wid Kampen). Linné anmärkte här *Juncus squarrosus.*

I Zof är Dalbogård $\frac{1}{2}$) kaplans bost. Norreg. $\frac{1}{4}$). Oeconomi Templi gårde, St. Annæ gårde $\frac{1}{4}$) innehafwes af äldste Lectorn (past. i Wederslöf). Sjåleforsgårdet innehafwes af den andre Lectorn (pastor i Sijaby). En halfgård är anslagen till respengar åt Landshöfdingen. Kronoberg, Kronkungsgård (3 mantal med 15 torp) anses wara det Tjuthyrby, som anslogs till Werid kyrka i böter för mordet på Sigfrids nepotes. Troligen bebyggdes dock ej detta ställe, utan låg under Helgöfscog (Helghesfoc) der en Biskop ännu d. 17 Jun. 1305 daterat bref. Enligt tradition i 17:de seklet hade Bo Jonson Grip slagit under sig Tjutherby, nu kalladt Tjuraby, och der byggt ett slott omkr. 1360. Hans mor war af Ratt och Dag-slågten, som war särdeles bosatt i Småland. Sedan wunno Biskoparne detta slott under Helgö och flyttade från den större ön till slottet på den lilla ön jemte stranden. Dock bodde wäl Biskoparne åtminstone om wintrent i staden. Gustaf I reducerade Kronoberg, *) tillsättande der K. Be-

*) Uppgiften, att det förut hetat Biskopsberg, men som till Kronan rebusceradt kallats Kronoberg, är grundlös. Uti Z. G. Schröders bisp. de *Coelibatu Cler. cor.* Ups. 1845 träffas ett bref af Bisp. Nic. Ragwalbi dat. in curia nostra Cronobergh A:o D:ni 1438. (p. 3).

fallningsmän. Härifrån stref N. Dacke till f. Gustaf 1542. Sedan f. Gustaf besegrat Dacken och här steglat några hans öfverstar och anhängare, blef han angelägen att i hjertat af Wärend ha ett wäl befäst flott. 1554 d. 10 Apr. stref han till Knektarne i Kronob. län: "Som wi hafwe en floor byggning for handhe opå Croneberg — — Smålandh till styrko, therföre förhåp- pes oss at i trogne tienere wele late eder sinne wälwillige och arbete wid samma byggning för lista och skäll och skole icke tencke, at en frigsman hafwer nogen skam, blygd eller skade therutaf at han arbetar och sig något godt fortjänar". De måtte dock ej räkna de sände penningarne som besoldning, ty dylik ansåg kungen sig ej skoldig dem i fredstider, utan de woro en skänk dem till uppmuntring. Slottet itändes af Danskarne 1570 och 1611. Iskändsattes af Gustaf Adolph och begagnades någon tid som länsresidens. Donerades till Friherrskap at en Sparreätt 1647, men beboddes ej. Är nu en af Sveriges wackraste ruiner, en fyrkant af 100 alnar, 7—12 aln. hög, med torn i hörnen, hwaraf det S. Ö. är högst. Borggården är 60 alnar i qwadrat med en stor ek i midten. Murar och rum äro rift bestuggade af löstrån. Håggen sprider nu doft i salarne. Linné fann der *Ophroys cordata*. *Berberis vulg.* werer gent emot på stranden. Uttaget i Dahlbergs Su. Ant. & Hodierna, M. G. Anckarswärds Sveriges märkwärdigaste ruiner samt i Swenska Minnen. Sthm 1836, S:de h. Det nya flottet, beläget $\frac{1}{2}$ mil fr. det gamla, $\frac{1}{2}$ mil fr. Werid stad, ei långt från Helgasjön gent emot Helgö, uppfördes i förra seklet, särdeles förskönadt af Gr. Carl St. Mörner, som anlade parken Carlslund och wäl underhöll trädgården. Detta, som länge varit det enda Landshöfvingeresidenset, är uppbyggdt med corps de logis och 4 flygelbyggnader. *)

Kronobergs helfobrunn eller Evedal, förut Jällorne, är Smålands äldsta ännu något besökta mineralkälla. Upptogs 1705 af Prov. Med. Dr. Joh. Lindelius, åter besökt, sedan Prov. Med. och Lect. Dr. J. Rothman 1720 änyo undersökt densamma. Linné fann des watten likt Mederwis och Ramlsås. Wallqwist gaf namnet Evedal till minne af Grefwin. Eva Mörner född Lejonhuswud (dotter af skalden Knut Lejonhuswud, H. C. Gr. C. St. Mörners maka). Särskild beskrifning är utgifwen af Dr. Ekman. Werid 1826. Belägenheten nära Helgasjö är mycket wacker. Erforderliga byggnader ha uppstått.

Selgewarma med qwarnar och såg samt magasinbyggnad är beläget wid Helgaåns warma eller utlopp ur Helgasjö, Landshöf:u anslaget på des lön. Här uppstattes i G. M:s tid Kronobränneriet, olyckligt i äminnelse. Naturen är här synnerligen pittoresk. Vägen går öfwer kullar och strömmar med Helgasjö at N., Dwällebergsåsen at W. och Bergqwarra i

*) Nu uppbyggdes ett Landshöfvingeresidens i Werid.

S. "Kungsköran" sammanbinder Bergundalsjön och Helgasjö nära Helgans utlopp. Telestad 1 mantal säteri ligger S. om Werjö wid Hospitalshjös W. strand. Anses ha varit det Tylastad, Bisk. Carl (Båt) i Linköping gaf jemte flera hemman till fundacion af en perpetua vicaria wid Werjö Domkyrka (n. 1782 i Sw. Dipl.). Härifrån war Erik Tillander, som 1639 blef Kb. i Rogberga, hvars son Elias Til Lands war M. D:r och Prof. i Ubo. Trol. war och den Comm. Pet. Tillander i Ljuder, hvars son J. T. blef Domprost i Werjö, af samma slägt, åtminstone från samma by. En Joh. Nicolai Tillander Smol. blef St. i Lund 1683. Kb. i Lösen. Säteriet bebyggdes af Öfwer-Commis. Ljungfelt omkr. 1750. Byggmäst. Thelander har här täslat i obling med Afes. Apiarie, Handelsm. Wahrstedt, bönderne Måns Bengtsson, Gumme och Jonas i Bondegården m. fl. Tufwan, ett wackert landställe nära sjön Trömmen, beboddes af Bisk. Tegnéer, förrän Enkebiskopinnan Mörner afflyttade från Biskopsgården. Det anlades omkr. 1819 af Garfw. Björklund, der mösiga ånggar och mösjord förut gäswo blott ett ofundt och ringa hö.

Bland personer utgångna från Werjö Landsförsaml. må nämnas Chir. Mag:r Joh. Ekedahl, född 1768. Den yngste bland 10 barn i en backstuga. Stads-Chirurg i Skenninge 1807. † 1821. Sackl. 2: 2. 247.

4 Kap.

Lärowerken i Werjö.

1 §. Kloftrén.

1. **G**elbo eller Östrabo uppgifwes som det äldsto. Messenius tror sig weta, att det anlades 1020 på Gelboge berg. Efter war äfngt, har ett Galli bo eller Austaras bo här funnits då ärfwa, då folket blifwit i Sigfridskällan christnad. Det låg wid Werjö sjö och ej, enl. Script. rer. Sv., wid Helgasjö. Om Munkarne här woro af Cluniacenserorden *), så hade de sin förman i Abboten i Lunds albelgonakloster och då är ej besynnerligt att träffa på Werjö Biskopsstol ett och annat namn, som och bäres af detta klostres Abboter eller Priorer, t. ex. *Bowo*

*) Se Inledn. p. 330.

Abbas Omn. S. S. Lib. Dat. i Mon. Scan. p. 66. *Petrus Pri-*
or, Sacerd. & Mon. eccles. Omn. S. S. l. c. p. 42. (Wi er-
 inra of härwid Petr. Selandus, Bisk. i Wexiö, 2:ne med nam-
 net Bo, deraf en med tillnamn, som antydt Skänst Slägtkop;
 se p. 532. Denna Orden läste de hedniska skalderne, klandrad derför
 af Bernhardiner, gerna nyttjande dessa skalders talesätt och bitar
 i sitt språk. De försvarade sig genom antydande af deras större
 förmåga att fatta Skriftens Schönheter, förklarande sin Ordens cha-
 rakter vara actif, då Bernhardsorden war contemplatif. De om-
 gåfwo sig med sköna målningar, bildhuggerier, wackra husgeråd,
 prydliga böcker, målade tapeter. Deras drägt liknade mest wår
 prestdrägt och torde förut warit med sin swarta huswädfärg och 2
 små hwita fyrkanter under hakan dräaten i Galli och Os-
 staras bo. Se inledn. *justo pluries.* Detta kloster synes, då
 stiftet fullbildats, ha blifwit Biskopshus med Domkapitel. Detta
 heter än i Wexiö Östrabo, nu liggande ofwan Sigfridskällan,
 som uppsprang wid bergets fot nära sjöstranden.

2. Franciscaner-klostret, som af Rhyzelius säges ha legat
 wid westra tullen, troligare likwäl bland de offentliga byggnas-
 derna ö. om bäcken, sannolikt det hus, som efter reformationen
 blef skolhus, sedan renoveradt till Gynnasium; omnämnes i Hist.
 Ord. Frat. min. in Dania, infördt i *Scr. rer. Dan. T. V. P. 514*
 bland *loci fratrum in Suetia*, kalladt Wexö, uppkommet efter
 1232. Då Köpings Fr. kl. anlades 1283, Linköpings 1287,
 Nyköpings 1280, St. Claras i Etm 1289, Arbogas 1285 o. s.
 w. och Enköpings af 1275 anses för det äldsta i Sverige och dertill Kh.
 Petrus i Berg 1273 testamenterar egodelar till kloster och kyrkor,
 utan än något kloster i Wexiö derwid nämnes, torde man böra
 anse det samtidigt med de förutnämnda, således anlaggd wid 1280,
 då underwisningen snart kan anses ha öfvergått till detta kloster från
 förra Selboklostret som inrymde stiftsstyrelsen. Franciscanerne wo-
 ro nemligen en lärd Orden. Deras predikningar skulle vara af
 wäl bepröwad wältalighet, som kunde verka gagn och uppbyggelse
 hos menigheten, korta men tankrika, hotande synden
 med straff, men uppmuntrande bygden genom belöningens hopp.
 Sjelfwe skulle bröderne söda sig med sina händer arbete, förbud-
 ne att taga penningar. Ministri för Orden skulle noggrant waka
 öfwer studiernas återuppväckelse, och hwar inom sin provins, skaffa
 studerande underhåll och hjelp till böckers köpande. Detta fick ske
 genom djeknogång, en länge bibehållen sed. Då Franciscaner
 träffade en snillrik goffe woro de beswurne in *visceribus Jesu*
 Christi, att göra allt för att befordra uppodling af hans anlag
 ända till lärdom. En lärdomen war en Guds gåfwa, en wa-
 penrustning till tron's försvar, en Ordens krona, ett sanningens
 ljus för folken som i mörkret wandra (enl. Ordens statut. af 1430
 och "Mare magnum" af 1474, upprepande äldre stadgr.). Änna
 1527 medgafs i Wexiö, att Franciscaner — äfwen i Wexiö —

tingo utgå 5 wedor wid Dlofsmeſa och 5 wid Kyndelsmeſa, att ſamla allmoſor till bokköp och djeknars underhåll. Djeknagången, liksom bedjande om "offer" till dem, ſom ſkota "reſa", har ſäkerligen rötter i Franciscaner-uppfoſtran.

I detta kloſter fanns ett Bibliothek, och då G. Spiegel 1531 fick "böckerna" i kloſtret, hade wäl Capitulum undantagit dem ſom anfågos behöfliga och förtjente att finnas i ett Lutherſkt Bibliothek, dit Revelatt. S. Brigitta tydligen ej räknats. Se p. 537. Der fanns ladugård, ſom 1531 gafs de fattiga, det wäl ſåga Werid fattighuſ (Hospital). Och måſkebakar o. d. funnos till ſå ſtor mängd, att de kunde utdelas bland fringliggande fattigare kyrkor.

Kronoberg(s Slott) är nu affördt ur Kloſterantalet. Meſſenius har föranledt Hermannſon att ſammanblanda Kronoberg, och Kronobäck. Seond. III. V. p. 100. Se min Diſp. de Clauſtris Swio-Goth. II: p. 30. 66.

2 §. Kathedral-Scholan.

Scholorne äro utan twiſwel äldre än Biſkopsſtolarne. Miſſionärer ſtiftade redan de förra. Chriſtnade kungar uppreſte de ſednare, ſedan preſterne wunnit anſende bland folket.

Och Biſkoparne ſtiftade ſedan Kathedral-Scholor för att bilda preſter och biſkopar.

I kraft af 1219 års wälbekanta bulla måſte Werid ha fått en Kathedralschola, om der också ej fanns en förut. Men då Sigfrids legend funnat ſkrifwas i Werid 1205, är ej ſkäl antaga, att män med den lärdom, legenden bewiſar beſintlig i Werid, underlåto att underwiſa ſtiftets barn, ſå att deſe nödgades utom gränſorne ſöka de erforderliga kunſtaperne. Wi börja dock från 1219 ſtiftſcholans historia.

a) Kathedral-Scholan 1219—1571,

eller tiden före den äldſta bekanta ſcholordningen. Kathedralscholan motsvarade våra Gymnaſier. Trivialunderwiſningen meddelades, ſom det ſynes, eſter Franciscanerkloſtrens uppträdande, inom deſas murar. Och man reſte från Kathedralscholan till Univerſiteter, underſtödd af reſtſtipendier. Så reſte Hr Carls af Gårdsby ſon Henrik från Werid till Paris, och förwårswade der de kunſtaper att han ſom Kanik i Werid blef Erkebiskop i Uppsala. Gudmund Uabla reſte från Werid till Greifswald, der han blef Rector wid Univerſiteter och ſedan Kanik i Werid. Det war beſtämmt, att en ſcholaris & baccalaureus ſulle årligen få 35 mark, men ſtuderade han till Doctors grad, ſå ſulle han underſtöddas med 50 mark. Det är högst ofannolikt, att ingen underwiſning ſulle lemnas af ett Dom-Capitel, beſtående af Archidiaconus, Praepositus, Decanus, Rector och Canonici ſom ſulle

uppehålla Gudstjenst i hela Wärend, der wi finna att presteskrifwo latin (i diplomer) kanste ej sämre än wi "plebani" ännu ofsta skrifwa detta språk, helst wi ej finna att Wärends prestswenner allmännare besökte utländska lärowerk. Wi meddela detsöre en namnteckning på dem, som wi anse för Kathedralskolans äldste lärare.

1. Oddualis præpos. Wer. 1280.
2. Bowo Canon. 1280. Trol. den som blef Bist. 1288.
3. Petrus Canon. 1280.
4. Magnus Can. 1280. Trol. den som blef Bist. 1292.
5. Ulpho Can. 1315.
6. Doecius Can. 1315 med Gårdsby som præb. trol. den samme som Bo dictus Starke. Canon. Wex. 1313.
7. Wemundus Can. 1347.
8. Senr. Caroli Can. 1382. Erkeb. i Ups. 1383. "En klof och penninggömfier."
9. Gudmundus. Canon. 1382.
10. Joh. Olavi plebanus in Bergund, sedan 1: mus Archidiaconus in eccles. Wex. 1440.
11. Karolus Thoreri, 2: dus Archidiaconus, satis fidelis in suo officio.
12. Gudmundus Nicolai de Öpistorp 3: tius Archidiacon. sedan Bist. i Werö.
13. Johannes Petri de Skatalöf, 1: mus Decanus eccl. Wex.
14. Nicolaus Olavi de gernstorp Art. lib. Magr. 2: dus Decan. eccl. Wex. 1476.
15. Matthias 4: tus Archi-Diacon. Kom sedan till Upsala, hwarifrån han war, säfraft Matthias Decretorum Doctor, Archidiac. i Upsala, född i Trögden, som efterträdde Ericus Olai historikern, död 1486 i Tierp, som wäntigen war Archidiaconi Ups. præbenda. (Nämnd bland lärda män i v. Sittermans Tal).
16. Jacob Ulffson Archidiac. i Wer. Erkebist. i Ups. 1470.
17. Pawl Booson Kanik i Wer. höll Konungs dom wid denna tid.
18. Gudmundus Ughla Art. lib. Magr. 3: tius Decanus, 5: tus (6: tus?) Archidiac.
19. Laurentius Petri Presbiter & curatus in Elmehodhom (sic) Canon. i Wer. Förut Oecon. Templi, då han forstafte Wexid Bistopslängd från Åker. t. o. m. Ingemar och affref ett legisterium svecanum samt den här följda förteckning på Canonici ic. i Wer.
20. Dagerus Dageri de Gardzby, 6: tus (7: mus?) Archidiaconus.
21. Estillus de Væfilsang 4: tus Decanus.
22. Joen Boson Canon. 1521. Bist.
23. Perr. Swenonis Can. 1529.
24. Gudm. Johannis Spiegel, Can. 1529—41.
25. J. Grönloff 1541. Decanus.
26. Nils Knutson Scholemästare (Rector Sch.) 1544.
27. Magnus Birgeri Rector Sch. la reban 1558. Fick då 1/2 lästsp. mål till förbättring på sin lön. Hade 1562—66 Låfwelsås Weberslöf och Loffa samt Leguaby till præbender wid Rectoratet. Fick i stället 1566 Urshult & Allmunderyd. 1569 Rh. i Wer. Se ofwan.
28. Theodorus Swenonis Magr wid ett Lyft Univers. Blef som Rector Sch. i Wer. transp. till Rector Sch. i Kalmar 1571. *)

*) Källor: Förnämligast ett af D. Hyltén Gawallins meddeladt utdrag ur ett m:st på pergam. på Kongl. Biblioth. i Sthm kalladt: excerpta historica & juridica (15 blad). Det synes wara Laur. Petri i Elmehoda Legisterium Svecanum, ett utdrag ur Landslagen, gjordt 1492, hwaritill laggs en fortsättning af den Bistopslängd, G. Benzelius utgifwit i noterne till J. Bastovii Vitæ Aquilonia p. 77 efter Cod. msc. membr. Bibl. Ups. R. 105 wid slutet af Vita S. Sigfridi. I det Kongl. Bibl:ts m:st fortlöper serien, som i det Upsaliska slutar med Åker, ända till och med Ingemar. Detta m:st, som war Benzelius obekant, synes ha varit kändt af Westermans (Analactor. lib. 2. p. 40). De äldre ha läst Elmehodhom, 1599

b) Från Scholordningen af 1571 till Gymnasti stiftelse 1643.

1571 års scholordning böd ej att hebreiska och grekiska lärdes på statens bekostnad. Deri finge den enskilde besörja præceptores. Men för statens lön skulle scholemästarna lära latin och swenska. Ordinarius (Biskopen) till: och affatte Scholemästare. På latin skulle *argumenta historialia* versifieras. Scholares skulle öfwas in *Musica* både *chorali* & *figurativa*, ej blott etter gehör utan efter musikaliska reglor. Biblen skulle läsas på latin, men inga andra böcker än Evang. Matthæi, 1 Tim. 1 Joh. Proverb. Salom. och Psalmi graduum. Custodes skulle anklaga dem som talade på annat språk än latin. Erasmus de civitate morum skulle läsas jemte Camerarii præcepta morum, Æsopi fabler, Terentius, Plautus, Virgilius, Dialectica & Rhetorica Philippi, Officia Ciceronis, Epistolæ famil. ejusd. Scholemästaren fick wälja medarbetare. Sedan utbildades tydligen den "enafaldiga" scholordningen till mera wärdighet under Ephorerna, som tillsatte Rector och Lectores för scholan. I Werid funnos en "Scholemästare" (Rector), en "Theol. Läsämästare" (Lector) och en Con-Rector. De löntes af Domkyrkofjord, såsom det varit från urminnes tider. Ufwen Hörsrare eller Collegæ nämnas.

Rectores & Lectores.

Petr. Laurentii Moringius R.
1586—97. Se Alsheda Kbh.
Corn. Christierni, Kaplan hos sin
sväger Georg Marci i Rumerstab.
Magr i Lyfkland. Dog jem R.
1602.

Con-Rectores & Collegæ.

Chphr Georgii Coll. i Wer., d
han 1574 blef. Rect. i Kalmar.
Se Kbh. i Welmsö & Hwitaryd.
Petr. Laurentii Coll. 1584. Se-
dan i Kalmar. Kbh. i Torstunda
Cler. Calm. I: 3. 4. 168.

D. H. Camallius finner tydligen Elmehoddom frifwet (Se Swer. Sköna Litt. 2. 296). Dof Sköf. säges död 1028, Sigfrid uppgifwes ha ankommit 210 (CC & X) år efter Aulfar. Öfverensstämmer närs med det Benzelianfka documentet utom att Populus Werendensis der hunder f. Karolus, men här f. Kanntus pengar för att få egen biskop. Bisk. Laur. Michaels säges wara natus Werio. Gudm. Nic. frifwer de Driestorp. I Wiesels series (Archults fyrkbof) frifwes Dypenstorp, hwar af man finner att någre ämantsare tagit p för r (Drel eller Drelstorp hos Rhyzelius). Efter Öpirstorp torde Öfja församl. fordem ha haft namn. Det ligger nära Bergawara och i byn äro ännu frälshemman. Nicol. Dlat som ent. Rhyzelius srefs de gemistorp, är möjligen de gerustorp, såsom Järestorp srefs i denna tid. Det märkwärdigaste i denna series är hwar som anføres om Bisk. Ingemarum petri de Wäkilsangh, *qui per bullam & rescriptum apostolicum nittur quinque contractus esbo Wesbo synderbo straharad oc westraharadh coram regia maiestate & generosissimo domino archiepiscopo revocare*; hwaraf man finner "till komplett evidens" att ännu i Bisk. Ingemars tid Werio Biskop blott egde Warend, men sträfwade att dermed forena Lichåradelarslagans öfriga del; att detta war bifallet af konungen och Erkebiskopen, ja beständt af en Pästlig bulla; men wi ha sett att Hans i Linköping ända ej i sin tid släppte de 5 härader, som af alder hört till Linköpings stift. Utdraget träffas i Samll. till Ny Smål. Westr. på Wer. Gymn. Bibl.

- M. J. P. Ungius R. 1602. Se
Dompr. ser.
- M. N. Krocius R. 1604. Se
Dompr. & Bisk. ser.
- M. Joh. Baazius R. 1607. Rh. i
Jonköp. 1625. Bisk.
- N. Dringius Th. Lect. 1612. Se
Rh. i Groberyd.
- M. P. Glandius Th. L. 1616. Se
Rh. i Jonköp.
- M. Z. Lundeberg R. 1625. War
Th. L. 1634. Bisk.
- M. Z. Petrus R. 1628 enl. en des
die.
- M. Herm. Dufaus Th. L. 1625.
R. 28—32. Dompr.
- M. Jonas Erici Dryander 1634—
39. Se Rh. i Wernamo.
- M. Mich. Wexionius R. 1639—40.
I hans skoldebref (Gyllensälve)
heter det, att "honem en Rectoratus
i Gymnasio Wex. är worden em-
betrodd och af honom med godt
beröm förestånden worden alle intill
1640, då han med goda qualiteter
till Professionen uti den Aboeska A-
cademie är blifwit forordnad." Som
Scholemästare (Rector) fick han
tillåtelse af K. M.: att utdela "Soes
fengång" blott åt fattiga djefnar.
Se Hieteryd Rh. Han blef se-
dan Apejor i Abo Hofrätt.
- Johannes Coll. 1590. Se Rh. i
Hwitaryd.
- Petr. Magni Coll. Rh. i Agins-
naryd 1598.
- Petr. Perri Coll. 1605. Se Rh.
i Gallaryd.
- Erl. Petri Con-R. 1607—10. Se
Rh. i Långaryd.
- Joh. Baazius uppgifwes som Cons
R. 1610; trol. före 1607, då han
blef Rector.
- P. N. Psilander Con-R. 1610—14.
Se Rh. i Hwitaryd.
- Canurus Con-R. 1614—15. Se
Rh. i Nydahlholm.
- Jonas Nicolai Con-R. 1615—22.
- M. Herm. Dufaus Con-R. 1622.
- M. Petr. Spafius Collega. Skallas
och Rector. Rh. i Åsheda 1623.
- Johannes Coll. Rh. i Angelstad
1619.
- Petr. Benedict. Coll. Rh. i Lins-
neryd 1624.
- Andr. Andreæ Junecopons. Cons
R. 1625—28. Se Rh. i Åsheda.
- Jonas Virgins Con-R. 1628—34.
Se Rh. i Elmeheda.
- M. Dan. Lundeberg Con-R. 1634—
43. Se Rectorserien efter Gymn.
stiftelse.
- Petr. Magni Coll. 1642. Se Rh.
i Ålgutsböda.
- Apologist
finna wi blott en.
- N. Perri Osander 1629—55. Se
Rh. i Linneryd.

3 §. Gymnasium.

Foundationsbrefwet af d. 30 Mars 1643 är aftryckt i Wexiö
Stiftstidn. n. 7 år 1797 efter originalet i Domk:s Archiv, af-
skrifwet i Arch. Smol. n. 371 efter Registraturet i Riks-Archivet.
Det är underskrifwit af Pehr Brahe Droz, Gustaf Horn R. Marsk,
C. G. Wrangel R. Amir. Mr. Drenstierna R. C. Gabr. Drenstf.
Bengtsson R. Stmr:st. Contrassign. af A. Gyllenflow, förre Lectorn
i Linköping; i kraft af Riksdagsbeslutet i Nyköping 1640. Enligt
denna urkund skulle der i Wexiö wara 5 Lectores eller Docentes.

1:o) Theol. Lect. med 130 L:or sp:m. och Wederståfs gäll,
fritt från tax och gård.

2:o) Lect. Hebrææ & Græcæ linguar. 100 L:or och Dya-
by gäll, fritt . . .

3:o) Lect. Eloqu. 100 L:or och 1 Kronohemman Åslegård
i Holstorp, Konga Härad, fritt fr. utlagor.

4:o) *Lect. Phys. & Math.* 100 Lör och 1 Rr:hm. i Rinnaby, Kinnew. h. Läfvelsås s. fritt . . .

5:o) *Lect. Logicæ, Poët. & Musicæ*, 100 Lör, 1 Rr:hm. Carl Persons gård i Skir, Konga h. Werio s. fritt.

Derjemte skulle alla fem ha årlig lön och underhåll af kyrktionden i Nybbele och Befelsång, Lefaryd (i Allbo) och Tolg med deras annerer, skolandes kronans befallningsman tillstålla den efter den quota, som hwardera war förordnad.

Den förra gällande lönestadgan war af d. 17 Febr. 1619, då k. Gustaf Adolph förklarade, att Theol. Lectorns, Rectorns och Conrectorns i Werio löner woro på stat förde och behöfde ej ansökas wid ombyten af personer. (Orig. i Werio Domkap. Arch.) Den första tillökningen efter 1643 är Drottning Christinas af d. 18 Jul. 1647, då hon gaf Lectorerne i Theol., Linguar. samt Phys. & Math. de 3 domkyrkogårdar de redan bebodde under sedwanlig frihet samt utan nya onera.

Först utnämndes Dan. Lundeberg, Amb. Lindelius, Gislo Unnerus och Sw. Spinerus, begärande k. M:t få förslag på en *Gloquantia Lector*, men warnar Dom-Cap. att wid detta och slika tillfällen ej följa particuläre considerationer, utan låta publici wälsärd wara sin högsta lag, läggande dem på hjertat answaret, om de för skyldskap, wänstap o. d. recommenderade en offcklig. 1648 tillkommo 2 Lectorer, så att der blefwo 2 theologi, 5 philosophi. Gymnasium inwigdes 1649, samma år rikets Gymnasier och scholor d. 7 Aug. fingo sin kungl. lag.

Enl. Drott. Christinas scholordning skulle 1: *mus Theologus* föreläsa N. L:ts dogmatiska böcker, derunder anwisanse *loci communes*. 2: *dus Theol.* dogmatik efter erkänd lärobok samt Hebr. spr. för blifwande prester (andre kunde få Venia). *Logicus & Physicus* skulle utom logik underwisa i naturkunnighet, särdeles botanik och somatologi med dietetiska anwisingar. *Rhetor* eller *Eloquens* hade till underwisingssämne latinska grammatiken och romerska wältalare. *Historicus & Poeta* skulle läsa klassiske historici och Poeter inom romerska litteraturen, derjemte fosterländsk historia och statskunskap, inskräpa latinsk prosodi och inöfwa ungdomen i utförande af latinska författares skådespel. Ethiken hörde oc till historiens lärare. *Græcus* skulle föreläsa N. L:ts hist. förf. och profangrefiska. *Mathematicus* borde jemte geometri lära arithmetik, computus eccles. och geographi. En Adjunct bestods för hwardera Auditoriet, 1: *mus* för Audit. Maj. (tillika Biblioth.), 2: *dus* för Audit. minus. Fulla antalet af "sju Wäse" erhöill Wer. Gynn. först 1652. Adjuncttillsättningen war länge oregelbunden.

Enl. k. Carl XI:s Schollag af 1693 skulle *Eloquens* tillika wara *Poeta* och *Logicus* skulle öfwa ungdomen i syllogismer samt termini i Metaphysiken efter Scharsius. *Physik* skulle han lära efter Sperlingius och botanik efter Francens *Speculum botan.*

Historicus skulle tillika läsa præcepta Ethices & Politices af Jitterus. Annars ungefärl. som förut. Enl. K. Fredriks Scholordning af 1724 skulle *Logicus* läsa efter Christ. Weisii lärobok i logik och Suiceri i fysik, isynnerhet anthropologien, utan att plåga ungdomen med mörk skolastik "i det ljus denna wettenskap fått genom de nyares forskande slit." En *Sciagraphia philosophiæ* borde och meddelas liksom notitia universalissimorum terminorum & axiomatum metaphysices. Botanik nämnes här ej, men skulle dock meddelas af provincialläkaren såsom tillika Lector. I Scholordningen af 1867 reducerades de 7 Lectorerne till 6. *Theologus primarius* skulle läsa Theologi. 2: dus Theol. förenades med *Græcus* så att ett Lectoratus *Linguar. Græc. & Hebr.* uppstod. Af Log. & Phys. uppstod en Lector *Philos. Theor. & Pract.* (denna sednare wettenskap kom nu ändiligen från Historien). Han skulle föreläsa läroböcker i logik, sedolära, psykologi samt anställa latinsta disputationsofningar öfwer theser. *Naturalhistorien* och *botaniken* uppdrogos åt *Gymnasi-Adjuncten*. *Physiken* förenades med *Mathematiken*. I 1820 års Scholordning bibehölls 6 Lectorer men blott en *Adjunct. Th. Lect.* bör läsa Theologi och K.-hist. *Linguar. Gr. & Hebr. Lectorn* Nov. Test. profan Grekiska och Hebreiska. *Eloqu. Lect.* Latinsta språket, antiquitt. och klassisk Mythol. *Philos. Lect.* som förut, utom att *Philosofis historia* nu omnämnes. *Math. Lect.* som förut, utom Algebra, som nu också nämnes. *Histor. Lect.* får jemte *Allm. o. Sw. hist. Nord. Myth. och Geographien* (denna tagen från *Math.*). *Adjuncten* bör läsa lefw. språken. *Naturalhistorien* måtte föreläsas af den *Ephorus* utfer, tills lön för en dylik kunde anskaffas. Wexiö fick en dylik lärare 1821 och en särstild lärare i lefw. språken 1832.

Lectorn i Theol. läser nu i Wer. (enl. Lindgrens program wid 200-års Jubileum) Dogmatik, K.-hist. och N. Test. Lect. i Grek. blott profan grekiska. *Adjuncten* Hebreiska. *Lectorernas* löner ha varit rörlige efter K. brefwet d. 9 Nov. 1802. *Gymnasistlärare* med lön på Stat tillkom genom k. br. d. 20 Jan. 1826.

Cantor figurativus har länge walts utom lärowerket.

Gymnasium invigdes säkertigen i det lärohus, P. J. Angerm. lät uppföra, som "då ej hade sin make i rifet." Det war af trä och befanns bosälligt i den raste *Wiranii* tid. 1690 blef det stenmurade *Gymnasiehuset* wid *Kyrkogården* grundlaggd, som, då det blef färdigt, wäl ställigare ansågs "ha så fina likar i Sverige." Sten fick tagas af det förfallna *Kronobergs Slott*. *Landshöfd.* *Ulfsparre* befalldes att öfvertala allmogen att biträda med försör, *Bisshopen*, att förmå prästerne till sammanskott i penningar. *Carl XI* gaf 2000 dal. s. m. ur *Stats-Contoiret*. *Carl XII* tillade 800. Se *Wallqw. G. S. 2: 155. 162. N. 496 i Arch. Smol.* *Rimningen* war gjord af en wid *Fortificationsstaten* i *Jönköp.* *Gymnasium* intog öfra, *Scholar* nedra *wånlingen*.

Då färfildt skolhus uppstått (hvarom på sitt ställe), stod nedra våningen obegagnad, tills 1830 der inreddes 3 Auditorier för Gymnastiundervisningen och i öfre våningen inreddes en sol-lennitets-Sal och ett Naturalikabinett. Tornet hade dock några år förut wid en af Domprost Lamér ledd reparation borttagits.

Stipendijsonderne torde och böra bemärkas.

1. *Stipendium Trollorum* inrättades d. 28 Januari 1610 af Anna Trolle, enka efter den olycklige Charles de Mornay. Hon gaf 1100 Rdr. Enligt Kongl. Br. $\frac{2}{3}$ 1684 skulle räntan erläggas af Stats-Contoret; men år 1839 $\frac{2}{3}$ utbetaltes af Stats-Contoret till Consistorium en summa 1977 Rdr 25 ff. 8 r. B:co, som genom räntepennningar vuxit till 2319 Rdr 9 ff. 8 r. B:co. Af räntan utdelas 2:ne år å rad ett stipendium på 66 $\frac{2}{3}$ Rdr B:co, att bibehållas i 3 år; så att årligen 2:ne stipendier utgå, till dess genom räntebehållningens utlåning ett tredje stipendium af samma storlek hinner att bildas.

2. *Brantingianum*. Lands-Kamrer Afsef. G. Branting och Sara Gahn donerade 1626 Sibbhult 1 h. i Långsjö och Skallaboda N:g. Räntan, war 1810 2 L:or 2 fppr sp:m. 1 L:p:d smör, 11 Rdr 12 ff.

3. *Lindianum*. Rådman Måns Lind och Helena Bladstadius donerade 1730 Bostorp 1 h. i Mokeda och Åreda Allg. 1 h. i Ske socken. Dessas ränta 108 dlr fppr:ut utdelades år 1810 med 6 Rdr B:co till en abiturient.

4. *Colliandro-Rogbergianum* *). Prosten P. Colliander i Ålesheda och N. Sara Rogberg gafswo d. 11 Jan. 1754 Hines-torp 1 h. i Fagerhults f. i Kalm. län. 1810 utdelades räntan med 6: 32 ff. B:co till den Disponenten utnämnde af 2 som Consist. föreslog.

5. *Ternandro-Colliandrianum* *) stiftadt 1753 $\frac{2}{3}$, 1754 $\frac{2}{3}$ och 1775 $\frac{2}{3}$ genom gafswo-bref af Prosten Ternanders i Skatelöf enka Brita Colliander. Fonden war 1810: 333 Rdr 16 ff. B:o. Räntan 20 Rdr B:co utdelas till 1 abiturient från Werö, en fr. Jönköp. (Man har ock bref af enkan T. i ämnet, dat. 1773 $\frac{2}{3}$ och 1775 $\frac{2}{3}$ i Lagergr:sta Samll.)

6. *Fontenianum*. Comm. P. Fontén i Gårdsby och Hel. Chr. Hahn donerade 1779 $\frac{2}{3}$ frälseräntan af Geboda 1 h. B. Källehult $\frac{1}{2}$, D. Källehult $\frac{1}{2}$ alla i Bergs f. utgjorde 1810: 26 Rdr 16 ff. B:co som fördelas mellan 3 Abiturienter.

7. *Danielsonianum*. Auditeur J. Danielson och Sara Amerin donerade 1784 $\frac{2}{3}$ frälseräntan af Tofta N. $\frac{3}{4}$ och postg. $\frac{1}{4}$ i Gårdsby f. Utgjorde 1810: 20 Rdr som lemmas en Abiturus.

*) Man finner att den prestliga aristokratien hade ett flägtdrag äfwen med det wackra hos den adliga. Detta wäxenasinne är ej det som lefwer längst hos ware sig den Ecclesiastika eller adliga aristokratien.

8. *Carlsonianum*. Nämndem. Joh. Carlsson i Helganäs i Långasjö f. donerade 1794² 111 Rdr 5. 4. B:o, hvars ränta användes till bokföp åt skolgoftar.

9. *Ekedahljanum*. Comm. i Tutaryd. P. Ekedahl Larsson donerade 1797² 111 Rdr 5, 4. Råntan utdelas till en Abiturus.

10. *Rydenianum*. Dr. And. Rydén i S. Åker af Ups. stift donerade 400 Rdr B:co hvars ränta delas mellan 1 som qvar blifwer i Gymnasii öfre cirkel, (10 Rdr) 2 Circularister (å 5) och 1 Scholarius (4).

11. *Sjögrenianum*: 666: 32 gifna af Dompr. H. Sjögren 1806² till fattiga skolgoftar.

12. *Fröbergianum*, stiftadt af Ekön. Dir. Magn. Fröberg och Chr:a Lindberg i Kalmar. 200 Rdr B:co.

13. *Vramiifonden* 83: 16 B:co till belöning för profskrifter åt 2 Gymnasister och 2 eller flera scholares, stiftadt af Dompr. S. Cronander, Rect. D. Floderus och Lagm. J. Bergencrus.

14. *Ankarloofka Fonden*, 1500 Rdr B:co gifven af Ganz. lärådet, N. N. D. G. Ankarloo år 1836 och nu wuren till 1600 Rdr B:co. Af räntan utdelas ett stipendium på 50 Rdr till en abiturus och fonden wärer, tills 2:ne stipendier kunna utdelas.

15. *Jubelstipendiiifonden* samlades af Prof. N. Lindgren, till äminnelse af Gymnasii i Verio stiftelse 200 är förut genom uppmaning utfärdad till Allmänhetens och Läroverkets och Ungdomens Wänner den 30 Mars 1843. År 1844 öfverlemnade Prof. Lindgren till Consistorium utan särskildt donationsbref, en summa af 3,733 Rdr 40 ft. 10 r:st. B:co. *)

*) Gjentligen borde här och ingå de stipendier wid Universiteterna, som särskildt tillhöra Verio stift, liksom derwarande Nationsinrättningar, hvilka måste anses som stiftsanskalter, i likhet med den, särskilda riken fordom hade i Paris m. fl. ställen der Universiteter woro. Men tankan på det firerade artikalet ålägger att åt eftergångare lemna särdeles sådant, som minst behöfwer frukta att förbises af andra, då det ej nödwändigt måste anses höra till härwarande ämne.

A) 1643—49, från stiftelsen till inwigningen och Dr. Christinas Scholordning.

Lect. Log. Poet. Mus.	Lect. Phys. & Math.	Lect. Eloqu.	Lect. Hebr. & Græc.	Theol. Lect.
Sw. Spinerus 1643—	Gislo Unerus 1643—46. ? G. Platinus 1646—51.	J. Silernus 1643—44. M. Hoffmannus 1645—	(med Dyaby). Amb. Lindelius 1643—46. Gislo Unerus. 1646—49.	(med Weberslöf) Dan. Lundeberg. 1643—

B) 1649—1693 från inwigningen och Dr. Chr:s Scholordn. till F. Carl XI:s Scholordning.

Math.	Histor. & Poës.	Logic. & Phys.	Eloquentiæ.	Græca Lingua.	Theol. 2: dus.	Theol. 1: mus.
M. Hernerus 1652—67.	M. Cavallinus 1651—58.	Sw. Spinerus 1649—54.	M. Hoffmannus 1649—53.	A. Hoffmannus 1649—54.	(med Dyaby). G. Unerus 1649—56.	(med B—f). D. Lundeberg 1649—56.
Rn. Wielman 1667—7..	J. Spaf 1658—64.	J. Rimnæus 1654—64.	N. Domnarus 1653—56.	M. Wiræus 1654—63.	N. Domnarus 1656—66.	G. Unerus 1656—71.
Gnew. Wibebeck 1674—81.	G. Stapelius 1665—70.	Jfr. Krof 1685—71.	M. Wiræus var 1668.	Sw. Afsenius 1663—68.	G. Stapelius 1666—70.	P. Nybelius 1673—76.
Abt. Krof. 1681—85.	J. Stræthowius 1670 † 90.	? Gabr. Lundeberg. 1671—75.	N. Bagge var 1660; afw. 1673.	? J. Hœckling. P. Platin var 1674.	M. Wiræus 1670—71.	Rn. Wielman 1676—78.
M. Fiorin. 1685—86.	D. Cavallinus 1680—82.	A. Lithomannus 1675—79.	M. Wiesel 1676—83.	J. Colliander 1678—86.	Jfr. Krof. 1671—75.	P. Platin 1678—85.
M. Sierman 1688—.	? Jou. Nicander † 1690.	Gnew. Wibebeck. 1681—82.	J. G. Colliander 1684.	M. Fiorin 1686—.	P. Platin 1676—78.	A. Krof. 1685—86.
	P. Colliander 1690—.	Erl. Colliander 1683—88.	E. Ullgren 1684—86.		N. Ljungberg 1678—79.	J. Colliander 1686—.
		E. Ullgren. 1688—93.	J. Fagrens 1686—89.		A. Lithomannus 1679—87.	
			M. Megalinus 1692.		Erl. Colliander 1687—93.	

C) 1693—1724, från F. Carl XI:s till F. Fredriks skolordning.

<i>Mathemat.</i>	<i>Hist. Eth. Polit</i>	<i>Logie. et Physices.</i>	<i>Eloqu. & Poës.</i>	<i>Græc. Lingvæ.</i>	<i>Th. 2: dus med Gyaby.</i>	<i>Theol. 1: mus med Wederståf.</i>
N. Sierman. 1693—97.	P. Colliander 1690—99.	? D. Lindelin vic. 1693—98.	M. Megalinus 1693 1707.	M. Fiorin. 1693—97.	L. Ullgren 1693—97.	J. Colliander 1693—98.
J. Sellman. 1698—1706.	P. Linstorpius 1699—1708.	Jac. Flachsén. 1714—19.	? M. Ståålhöök 1707—10.	? N. Fridelin 1697.	M. Fiorin 1697—98.	M. Fiorin 1698—1705.
N. Unnerus 1707—12.	J. Agrell 1708—09.		D. Krof 1712—21.		N. Sierman 1698—1706.	P. Colliander 1705—08.
L. Riminius 1712—21.	N. Fagrellius 1709—10.			J. Helin 1706—09.	J. Sellman 1706—08.	J. Sellman 1708—13.
N. Colliander 1721—.	M. Hjelmgren. v. 1710—11. ord. 1713—21.	J. Rothman. 1719—.	N. Krof 1721—.	J. Wickelgren 1712—17.	P. Linstorpius 1708—09.	N. Unnerus 1713—14.
	P. Floderus 1721—.			P. Hyllengrehn 1717—25.	J. Helin 1709—12.	J. Agrell 1714—21.
					N. Unnerus 1712—13.	M. Hjelmgren 1721—.
					J. Agrell 1713—14.	
					J. Wickelgren 1714—19.	
					D. Krof 1719—21.	
					J. Flachsén 1721—25.	

D) 1724—1807 från F. Fredriks till Gust. IV Adolphi skolordning.

<i>Mathemat.</i>	<i>Hist. & phil. pract.</i>	<i>Logie. & Phys. (sedan tillagget: & Hist. nat.)</i>	<i>Eloqu. & Poës.</i>	<i>Græc. Lingvæ.</i>	<i>Th. 2: dus med G-y.</i>	<i>Th. 1: mus med W-f.</i>
N. Colliander 1724—32.	(äfw. Hist. & Moral.)	J. Rothman 1724—51.	N. Krof 1724—28.	L. Odelin 1725—33.	P. Hyllengrehn 1725—30.	M. Hjelmgren 1724—29.
D. Dömerus 1732—37.	P. Floderus 1724—26.		N. Osander 1728—33.	N. Fiorin 1733—39.	N. Colliander 1730—33.	P. Hyllengrehn 1730—35.

1000

600

P. Folin
 1737-42.
 G. Junbeck
 1742-44.
 J. Hjelm
 1744-76.
 Sw. Lundéen
 1777-98.
 G. Heurlin
 1799-.

S. Rogberg
 1726-36.
 Jf. Fernander
 1736-38.
 Jfr. Rogberg
 1738-42.
 J. Lillander
 1742-43.
 D. Arell
 1743-50.
 J. Kiellman
 1750-64.
 P. Lundelius
 1764-70.
 G. Ingeman
 1770-97.
 G. Heurlin
 1797-99.
 Sam. Colllander
 1799-1807.

P. Wickelgren
 vic. 1752-65.
 ord. 1765-71.
 J. G. Colllander
 1772-90.
 M. Lamér
 1790-.

A. Ullmgren
 1735-39.
 J. Lillander
 1739-40.
 D. Arell
 vic. 1740-42.
 P. Folin
 1742.
 C. Stark
 1743-56.
 A. Hallenberg
 1756-71.
 S. Cronander
 1771.
 P. Collin
 1771-75.
 S. Sjögren
 1775-81.
 P. Lillander
 1782-89.
 Gn. Widebeck
 1789-90.
 P. Nordstedt
 1790-97.
 J. Nordgren
 1797-1805.
 A. G. Collin
 1805-.

G. Höf
 1739-42.
 J. Kjellman
 1742-50.
 L. Santhefon
 war 1756.
 J. Rogberg
 1760-70.
 P. Collin
 1771-77.
 D. Stofke
 1777-83.
 J. D. Rogberg
 1784-93.
 G. M. Agrell
 1794-1802.
 Sw. Allguren
 v. Lect. 1803-05.
 J. Nordgren
 1805-08.
 med. Dijaby.

L. Odelin
 1733-36.
 S. Rogberg
 1736-39.
 A. Ullmgren
 1739-43.
 Joh. Lillander
 1743-50.
 D. Arell
 1750-52.
 J. Streling
 1752-53.
 Nils Alin
 1753-1.
 J. Rogberg
 1771-76.
 S. Cronander
 1776-89.
 P. Lillander
 1789-94.
 J. D. Rogberg
 1794-97.
 P. Nordstedt
 1797-1802.
 G. M. Agrell
 1802-05.
 Sw. Allguren
 utan Dijaby.
 1805-10.

L. Odelin
 1736-39.
 Jf. Fernander
 1739-43.
 P. Folin
 1743-51.
 D. Arell
 1752-53.
 J. Streling
 1753-73.
 P. Collin
 1776-81.
 S. Sjögren
 1781-1802.
 P. Nordstedt
 1802-.

E) 1807—20 från F. Gust. IV:s till F. Carl XIV Johans skolordning.

Try Småt. Boffr. 2 D.

Mathemat.	Historiarum.	Philos. theor. & pract.	Eloqu. & Poës.	L. L. Græcæ & Hebr.	Theologia Lect.
G. Heurlin 1807—.	Fr. Cedersköld 1807—08. Jac. Nordgren 1808—10. Sam. Elmgren 1811—.	N. Lamer 1807—1815. D. Aspelin 1816—17. Chr. J. Heurlin 1818—.	A. G. Collin 1807—1815. J. L. Wicfelgren 1815—.	J. Nordgren 1810—14. A. G. Collin 1815—17. J. Blomstrand 1817—.	P. Nordstedt, 1807—.

F) 1820— från F. Carl XIV Johans skolordning till närvarande tid.

Mathemat.	Historiarum.	Philos. theor. & pr.	Eloqu. & Poës.	L. L. Gr. & Hebr.	Theol. Lector.
G. Heurlin 1820—25. Joh. Ekstrand 1826—44. P. N. Simon 1845—.	S. Elmgren. 1820—22. L. D. Theolauder 1823—30. N. Lindgren 1831—40. G. F. Rappe 1841—.	Chr. J. Heurlin 1820—22. J. Ekstrand. 1822—27. A. G. Ahlstrand 1827—.	J. L. Wicfelgren 1820—42 L. G. Palmlund 1843—.	J. Blomstrand 1820—30 A. Melander 1833—.	P. Nordstedt 1820—22. S. Elmgren 1822—39. N. Lindgren 1840—44. A. G. Norbeck 1845—.

Merid.

5.

*) Vi ha kallat dessa serier försöp och annat är ej möjligt med de få, ofta fins emellan motstridiga fallor, som finnas att rådfråga. Så t. ex. var P. Lindbörghs Hist. Eth. & Pol. Lect. 1699—1708 enl. L. D. Theolaunders program 1826, men enl. J. L. Wicfelgrens progr. 1823 var han Log. & phys. L. 1708, då han kom till Korsberga. Enl. Blomstrands progr. 1825, kallas han philos. Lect. 1698—1709. Genom att en sålla uppgifwit utnämningår, en annan tillträdesår, blir i all dylik Chronologi en ofta förekommande olighet, som knappt kan afhjelpas.

661

II) Chronologisk Rectorsserie.

1. Dan. Lundberg. Se past. ser. 1	50. P. Hyllegrahn.
2. Wäckelsång.	51. J. Flackén. Se Nydahlm.
3. Amb. Lindelius. Se Långaryd.	52. J. Rothman.
4. Sw. Spinerus. Se Hultsjö.	53. M. Colliander. Se Elghult.
5. J. Silerus. Se Korsberga.	54. P. Floberus. Se Statelöf.
6. N. Hoffmannus. Se Korsberga.	55. N. Krok. Se Hultsjö.
7. H. Platinus. Se Urshult.	56. L. Ovelin. Se Elmehoda.
8. A. Hoffmannus.	57. Sam. Regberg. Se Fröderby.
9. N. Domnerus. Se Elghult.	58. N. Osander. Se Markaryd.
10. M. Cavallinus.	59. D. Domerus.
11. N. Hernerus. Se Gårdsby.	60. A. Fiorin. Se Hvitaryd.
12. Sw. Ansenius.	61. Jf. Fernander. Se Statelöf.
13. M. Wirans. Se Wirestad.	62. A. Ullgren. Se Älgsteboda.
14. J. Spak. Se Åsheda.	63. Jfr. Rogberg. Se Hvitaryd.
15. J. Linnæus.	64. P. Folin.
16. G. Stapelius. Se Fröderby.	65. J. Tillander. Domprost.
17. P. Nybelius. Se Elmehoda.	66. Gabr. Höf. Se Wirestad.
18. Jfr. Krok. Se Tolg.	67. D. Arell. Se Skärstad.
19. Kn. Wielman.	68. J. Kiellman.
20. P. Platinus. Se Nöbbeléd.	69. G. Junbeck.
20, a. J. Wöckling.	70. G. Starf.
21. N. Ljungberg. Se Elghult.	71. J. Streling.
22. N. Bagge. Se Statelöf.	72. N. Ålin. Domprost.
23. J. Stræthovius.	73. J. Hjelm.
24. G. Lundberg. Se Wäckelsång.	74. A. Hallenberg.
25. G. Widebeck. Domprost.	74, a. L. Santheson.
26. M. Wiesel. Se Urshult.	75. J. Rogberg. Domprost.
27. A. Krok. Se Sandsjö.	76. P. Wickelgren.
28. A. Lithomannus. Se Ljunga.	77. P. Lindelius. Se Wäckelsång.
29. J. Colliander. Se Statelöf.	78. *) G. Ingerman.
30. D. Cavallinus. Domprost. Bist.	
31. Gf. Colliander. Se Åsheda.	
32. L. Ullgren. Se Ängelstad.	
33. M. Fiorin. Se Tolg.	
34. J. Fagraeus. Se Hvitaryd.	
35. J. Nicander.	
36. N. Sierman. Se Slåthög.	
37. P. Colliander. Se Annerstad.	
38. M. Megalinius. Se Elmehoda.	
? 38, a. D. Lindell.	
39. J. Sellman. Se Urshult.	
40. P. Linstorpius. Se Korsberga.	
40, a. N. Friedelius.	
41. M. Ståålhöös. Se Älgsteboda.	
42. J. Gelin. Se Nöbbeléd.	
43. A. Unnerus. Se Grenna.	
44. J. Agrell. Se Willstad.	
45. N. Fagrellius.	
46. J. Wickelgren. Se Långassjö.	
47. D. Krok. Se Urshult.	
48. L. Rimmins. Se Elmehoda.	
49. N. Hjelmgren.	

Tillägg.

- Då 20, a. 40, a och 74 a, inberäk-
nas, blir nästa nummer rätteligen,
82. P. Collin.
83. S. Cronander. Domprost.
84. J. G. Colliander.
85. Sw. Lundén.
86. H. Sjögren. Domprost.
87. D. Stofte. Se Wäckelsång.
88. P. Tillander. Se Wirestad.
89. Gn. Widebeck.
90. J. D. Rogberg. Se Åsheda.
91. Magn. Kamér. Domprost.
92. P. Nordstedt.
93. G. M. Agrell. Se Statelöf.
94. J. Nordgren. Se Bernamo.
95. Gf. Heurlin.
96. Sam. Colliander. Se Wäckelsång.
97. Sw. Allguren. Se Älgsteboda.
98. A. G. Collin.
99. Fredr. Gebersköld.
100. Sam. Ullgren. Domprost.

*) De flytande numren hittills äro de som förekomma i Suidlands W^{er}kskrifning.

101. Dav. Aspeln. Se Tolg.	108. N. Lindgren. Se Wäckelsång.
102. J. L. Wicelgren. Se Skatelöf.	109. N. Melander.
103. G. J. Heurlin. Domproff.	110. G. F. Kappe.
104. J. Blomstrand.	111. L. G. Ralmund.
105. J. Ekstrand. Se Grenna.	112. N. G. Norbeck.
106. L. D. Theolander. Se Markarhd.	113. P. N. Ekman.
107. N. G. Ahlstrand.	

Som splittrade biographier fordra för stort besvär af läsaren, wilja wi meddela hwad som är att anföra om de inom stiftet till pastorater befordrade Lectorerne i den sista pastoratsserien, der de äro att träffa. Den ene (och ende?!), som blifwit Biskop i Stiftet, liksom de 9, hwilka utom denne Biskop varit Domproffar, ha närmare bemärkts i kapitlet om Stiftsstyrelsen. De återstå således blott 33, hwilka dött som Lectorer eller wunnit utomstifts- eller utomprestlig befordran, jemte 6 lefwande, ännu ej häcfifrån befordrade.

3. N. *) **Gislo Unnerus** war född wid sön Unnen i Unnarhd sofen; fadren Arwid war en fattig fiskare. Som wallgöse kom han till Wexiö, upptogs i Rådman Neg's hus, hölls först i Wexiö, sedan Kalmar skola, kom åter till Wexiö; hwarsifrån han förde testimonium till Upsala. Gick förnäm condition, reste utrikes och blef wid utländskt lärosäte Magister. Wid återkomsten blef han Lector i Wexiö 1643, gift med Rådman Neg's dotter Helena, enl. Rogbergsta mistet **), dotter af en Kamrer i Kalmar. Niskdagsman war han 1644. 1651 hade han 11 röster till Bisk. i Wexiö då J. Lundebergius hade blott 7 af Clerus Comitalis. Han war såsom Theologiae Lect. *primarius* Rector Gymn. 1660; då hade 59 studerat på Wexiö Gymn. sedan 1650. Han dog 1671. Stamfader för en talrik släkt genom sönerne 1. Daniel Sk. i Hestra, hwars son Gislö war R. Sch. i Jönköp. 2. Samuel wid 25 års ålder Sk. i Rydaholm, der han war Sk. i 52 år. Dennes söner (1) Andreas Bisk. D. Sawalli måg, se n. 43 i Lect. serien, som war far åt Olof Sk. i Resfled och Daniel, Insp. wid Sjötullen, v. Presid. v. Schaijs måg; (2) Johan, Com. i Gällaryd, g. m. en Fröken Bräkenhjelms, hade sönerne Carl, Prest, och Gislö Sk. i Lwenneberga, hwars söner Anders och Johan ännu äro prester i stiftet. 3. Knut Com. i Källerstad 1669, † wid 1697. 4. Maria g. m. 1:o) Sk. And. Dryander i Götheryd, 2:o) N. Ingerman ibid. således moder åt

*) M., ej cursift, framför cursiva namn bethder Philos. Magister. Wid själwa tillägget af denna titel har Utg. följt äldre fallor, utan att det varit möjligt att controllera uppgiften, helst i äldre tider spynnerhet inga motbevis kunna hemtas deraf, att deras namn saknas i våra Universitetens promotionsprogrammer. De som "resle" d. ä. (i äldre dagar) besökte utländska högskolor, hade wäl lätt att skaffa sig Magisternamnet, då de kunde betala en Facultet, som dagen efter aldrig såg Magistern mer ra. D. lika stället före ett namn bethder Doctor.

**) Ut det som i 1:sta D. fallas Elmgrenska. Se Förtalet. *

General-Maj. och Landshöfd. i Malmö Jos. Akerbjelke, och morfars farmoder för de yngre grefwarne De la Gardie, Arels söner.

Gislo U. war H:prost i Kinnewald, kallad *Vicarius Archipræpositi* i Rogbergsta M:stet, och nämnes i sednare skrifter någon gång Domprost. Så kallas också hans företrädare D. Lundeberg t. o. m. i Smål. Vestrisn. p. 45 (Sn. Hahns Biographi, upprepadt i Nytt Biogr. Ler.), ehuru intet rum är att insätta honom. Det synes varit en hedersstitel åt de förste primar. theol. Lectorerne, som sedan kommit ur bruk.

8. *M. A. Hoffmannus* kallar sig på sina dispp. under J. Stalenus 1637 och *M. G. Gestrinus* 1642 i Ups. A. Joh. H., således sannolikt bror till n. 6. *M. H.* som på sin disp. 1636 under J. St. skrifver sig *M. Joh. H. "de Petra Wexionensi"*, begge söner af Kh. i Hofmantorp Johannes, som före 1623 hade varit *Oecon. Templi* i Werio. *A. H.* war Riksdagsman 1647, 1650. *Translati* woro 17, då han 1654 war Rector. Dödsåret owist.

10. *M: Mag. Olaf Cawallius* war son af Oluff i Håledala, som war sonson af snapphanen Ewen i Huledal. Sjöfrum, som uppsteg ur Linnen, hotade borttaga Oluffs son före döpen. Modren lofwade i glädjen för att det ej lyckades sjöfrum, att uppfostra sin son till prest. Af Hål (ihålig): *Cavus* och dal: *vallis*, kallade han sig *Cawallius*. Stud. i Åbo wid 1642. Disp. 1643 under *Utsch. Petrus* och 46 under *N. L. Nycopenfis*. Magr 1647. Rect. Sch. i Werio 1650, Poef. och Hist. Lect. 1651—1658. Riksdagsm. 1655. Rector 1656. † 1658. Hans son anes en *Olaus Cawallius* ha varit, som war i tjenst hos Seyer Bååth 1692. Lectorn war *Bist. Ol. Cawallii* farbror. Se Artelängden öfwer Slågten *Cawallius*.

12. *M. Sw. Erikson Musenius* bondson från Ås socken, född 1617, studerade i Werio och Ups. samt reste 7 år genom hela Europa. War grekisk versificator, skref grekiskt på grek. öfwer Prof. Zach. L. Humerus, sedan han 1649 på grekisk vers lyfsönstade honom som Rector. Se Fants Hist. liter. gr. in Sv. sp. I. p. 22. Disp. i Ups. 1652 och 53. Han kände 9 språk, gjorde i Rom det uppsående att han fick Cardinals hatten i anbud, som det uppgiwes, genom Drott. Christina, men försakade denna ära i Rom för grek. Lectoratet i Werio, som tillträdde 1663. 1668 fick han Torups (ej Torups) pastorat i Halsland, der han strax blef Häradsprost och hade Halländska prestskapets kallelse till *Bist. i Götth.* trol. då *Billichius* blef 1671. Under danska kriget 1676 gick han in i Danska lägret, talade än Italienska, än Engelska, än andra språk, hwarigenom Danskarne häpnade och trodde att "den onde" besökte dem. Han underrättade sedan k. Carl om hwad han hört och sett. Danskarne, upplyste att Torups prest varit den fruktade spionen, begärow sig dit att hämnas, sunno alla nycklar i dörrarne, alla bord dukade, men prestfolket söktes förgäwes. Rungen gaf *A. Stattesfrihet* och

enligt en uppgift förklarades Torup ärfeligt inom hans slägt. Han dog 1678 d. 15 Dec. Sonen Samuel Nusen blef Jur. Prof. i Bernau, t. f. Riks-Historiograph. Död som Hof-Rätts-Råd i Götha Hof-Rätt 1734. Joh. Nusen blef Kapten och Tils A. Genrif wid Kronobergs Regte, döde den förra i Polen 1706, den sednare i Pommern före 1708. En dotter Brita blef g. m. K. J. Dalin i Winberga, sål. Dof. v. Dalins mor. Gunilla A. blef g. m. Esterträdaren N. Agrell, Sara A. blef g. m. Agrells efterträdare Sw. Fabelius. Om And. Nusenius K. i Hultsjö 1671—1702 varit af släkten, är obekant. Sw. A. war g. m. Ingrid Rubenius. Se Hwitaryd. Begges porträtter hänga än i Torups kyrka. Graffstensinskriften ses i Götheb. Stifts Herdaminne af Berell 2: 195.

15. M. J. Simucus, (S—son) stud. i Ups. 1644. Disp. i Ups. 1648 under J. Bringius och 51 under H. Rufius. Magr 1652, Lect. 1654. War Rector 1659, då 14 blefwo translati, Rector. 1664, då 27 translati nämnas Dog f. å.

19. M. Knut Bielman (ej Willman), disp. i Ups. 1661. Math. Lect. 1667. Rector. 1674, då 22 afreste till Ak. (Abituri), 27 uppfommo fr. scholan (translati). Prim. th. Lect. 1676. Död 1678.

20, a. Jonas Matthie Böckling, stud. i Ups. 1654, Gymn.-Adj. i Wexiö, sedan Rector. Död i Wexiö 1670. Enl. Smål. Nat. Matrikel i Ups. utarbetad af Bruckspatr. C. H. Ekstrand.

23. M. J. Strathovius, en resp. under Wexionii Gylden-sälves politica, som är tryckt 1657. Blef Lect. 1660; war Rector. 1670 och 1677. Han sökte ett regalt gäll och ankom 1655 till Strömsholm för att predika prof inför kungen; men höll en så barnslig predikan, att kungen skref till Bispen, att mannen ej måtte befordras till pastorat. Lectorn insände sedan en afbön till kungen, deri han upp,af att han öfwersatt predikan ut en tytt theol. Doctors postilla. Nu beslöt Domkapitlet att Lectorerne ärligen stulle öfwa sig i predikande i Domkyrkan och Bist. Humble meslöt en som ej underkastat sig denna ordning, från ett förslog. Wallqw. Handb. p. 30. And. J. Strathovius, som blef Superintend. i Mitau i Curland, war hans son, som 1700 war Krigspref wid Arméen. Man har en tryckt predik. af honom hållen i Mitau 1701. Enl. Rogbergsta m:stet. Han nämnes i Tranérs Elegi Rogbergiani.

35. Jonas Nicander orerade i Åbo 1677; Orationen är tryckt f. å. Disp. 1678 under C. Swenonius och 1679, då han blef Magister under P. Laurbeckius. Blef Lect. i Wexiö 1686. Dog 1690. Profess. A. Nicander war sannolikt af samma slägt. Se Sofsmantorp och Wäsbyult.

38, a. Doct. Joh. Lindelius, född 1663 i Jönk. der fadren L. Lindelius war Pr. & P. St. i L. 1672 i U. 1680. Med. Dr. i Utrecht 1690, Afess. i Coll. Med. 1692, war fran

1704 till sin död i Werio 1712. Provincialläkare i Småland. War 1694—1704 detsamma i Wggtland. (Läkare wid Medewi 1711). Förenade han i sin tid säs. Prov. Med. i Werio ej undervisning i "Physik" på Gymnasium, efterträdde deri af J. Flachsenius 1714? Enl. en uppgift blef Dan. Lindelius eller Lindell "vice Philos. Lect. 1693—98", i Werio med J. Flach. och sedan J. Rothman till efterträdare. Om så war, så märkes, att denne, brodern, blef St. i Ups. 1677, Med. Dr. i Rheims, men uppgifwes ha dött 1694, adlab med namnet Lindeblad, n. 1247, år 1692, då warande både Läkare och Hbfd. på Gotland. Wi kunna ej nu reda saken, och intaga emellertid ej Flachsenii företrädare, eho det må ha varit, i seriens nummer. Det är ej ens säkert, att Dan. L. war Johans bror och L. —ii son.

40. a. M. N. Friedelinus, Smol. fick k. fullmakt att wara Lect. i Werio 1697. Han war Informator i Bist. Gezelii hus samt medarbetare i Bibelverket, mycket kunnig i Bibliska grundspråken. Tillträdde ej Lectoratet utan fick, för att kunna fortfarande biträda wid Gez. Bibelw. Korpo pastorat. Dog 1738. Stiernman uppräknar hans skrifter i Aboa litterata s. 142. Se Jants Hist. liter. gr. in Sv. 2. p. 93. J. Gezelius d. å. kallat honom i gratulationen, tr. i en under D. Lund utgifwen gradualdisp. filii studiorum moderator dexterrimus.

45. N. Fagrelius, född i Jagerhult, Helleberga eller Eteberga socken. Stud. i Ups. 1690. Disp. 1697 under Obrecht, S. M. Adj. 1700 i Burseryd. Gymn.-Adj. 1704. Conf.-Not. 1708. Lect. i Hist. 1709. Död 1711. Gift 1700 med Brita, Kbh. Burselii dotter i Burseryd. Sonen Petrus Capellani i Thorsås, Magnus civil tjenstman, Andreas frigsmän.

49. M. M. Hjelmgren, född bondson på Starrhults gsfsg. i Hjelmseryd s. hwardan namnet. Sch. i Werio, St. i Ups. 1699. Disp. 1703 under G. Castovius och 1707 under J. A. Bellman. Magr. Uppehöll nådåret efter Lect. Fagrelius 1710—11. Gymn.-Adj. 1712. Hist. & Philos. moralis Lect. 1713. Th. Lect. prim. 1721. Död i Febr. 1729. War Rect. 1716. Hans hustru hette Helena, dotter af Rect. Sch. Hammar. Hade 3 döttrar. Vendela war g. m. Past. Helin. Hjelmgrens swärmor war en Osenhjelms, i sednare giftet Prost Fagrei maka i Hwitaryd. Om den sednare Hjelmgreniska släkten se Öwenneberga och Hjelmseryd.

50. M. Pet. Hylleugrehn född 1677, fadren bergsman, g. m. en syster af Prof. A. Spolez bodde på Hyltan i Barnarps s. St. i Ups. 1696, disp. under J. Upmark 1704 och Cerenberg 1707, sedan Magr. Gj Magr utan prestwigt 1718. War sön Gr. L. Lect. Rect. 1717, då blott en war transl. och 3 abituri. Th. Lect. 1725. 1 mus 1730. Död 1734. G. 1715 med Anna Ulmstedt s. 1691. † 1744, dotter af Pr. & P. U. i Swartarp. Sonen Joh. war Secret. wid K. Mts Amiralitets-Öfverrätt i Sthm. (P. J. Widelgren i bref till J. J. Lagergr. 1802). 2:ne

prester af släkten, Rh. J. J. och Com. G. F. Hyllegren lefwa än. Se Lefarwd och Gårdsby.

52. Doct. **Joh. Rothman**. Se Kotne, der hela Rothmanska släkten i ett sammanhang bemärkes.

59. **Dan. Domerus**, stref ej æ utan e i Ups. Matrikel och lika stafsätt följs i Rogbergska M:st. Öfversatte så Luse-by, der han war född 1699; Fadren Knipsmed. Sch. i Werio. Stud. i Lund 1716 och Ups. s. å. der han disp. under J. Hermanson 1725 och F. Törner s. å. War gratist wid promot. Con-R. i Werio 1726. Lect. 1730 i Math. Rect. 1732 och 1735. Död 1737 eller 38. G. m. Magd. Cath. Netherwood, Fabr. Ryttmäst. bodde på Låsta.

I Lunds Nat. Matr. står mellan 1721—25 efter Sam. Elmegrens instrift 1714, "Conf.-Not. jam vero Lector." Som i Rogbergska m:stet uppgiften ej ingår, lär det varit ett vicariat allena. Se Sestra.

64. **M. Petr. Folin**, född i Eken, Annerstads socken 1701. Sch. i Werio 1710. St. i Åbo 1723. Disp. 1729 (de aqua) under H. D. Spöring och 1732 under N. Haselbom. Parenterade 1728 öfwer Bisk. H. Witte, efter Programm af Rect. Magnif. Jon. Fahlenius. Gratist wid promotionen 1732. Studerade medicin och juridik wid tyska och holländska högscholor. Föreflogs till Medicus i Jönköp. 1735. Gymn.-Adj. i Werio 1736. Math. L. 1737. Eloq. Lect. 1742. Hist. o. Moral. s. å. Rect. s. å. då 29 tr:l., 29 abit. 2:dus Th. s. å. 1:mus 1743. Rect. 1745. Död 1751.

68. **M. Joseph Kiellman** föddes 1709 i Kåljutan i Nye s. Fadren Öfwer-Inspr. öfwer Saltpetersjuderierna i Småland och Direktör wid Kleswa kopparbruk Birger K. g. m. B. Klintensten, Öfw.-Inspr. N. H—s dotter. Sch. i Werio 1718. St. i Ups. 1728, disp. und. N. Winbom 1733 och J. Hermanson 1736. Mag:r 1737. Gymn.-Adj. 1739. Græc. L. Lect. 1742. 1744 g. m. Mar. E. Unge Hfvd. N. U—s dotter på Araby. Rect. 1748, 1759 och 1764. Död 1764. Enl. S. Ödmann föreläste han historien på latin öfwer Cellarii hist. politica, som han bar interfolierad under armen, utantill uppläsande både Cellarii thema och egna variationer så hastigt, att knappt ett ord kunde fattas. Så liknade hans föreläsningar öfwer histor. patria "ljudet af en stor bröms." Detta lät Öfander påfæra! Hade blått glas i sina fenster för sina swaga ögons skull. War incorruptibel som Consistorial, återsändande en gång "en smörbytta så stor att den funnat fresta sjelfwa Biskopen" till en sökande, betalande sjelf den som återbar gåsivan.

69. **M. Erl. Junbeck** föddes i Jönköp. 1708 d. 12 Mars. Fadren Pr. & R. derstädes. Erland Dryselius war hans morfar. St. i Lund 1727, disp. 1730 under A. Rydelius och 1731 under E. Pape. Mag:r 1734, reste till utl. Univ. Math. Lect.

i Werio 1742. d. 17 Nov. Akad. Sekr. i Lund 1744. Afh. i Göta Hofrätt 1762. Hof-N. N. 1764. Död 1767.

71. M. Joh. Sireling född i Myresjö 1693, fabr. Kh. Sch. i Werio 1705, St. i L. 1716. Disp. i Ups. 1722 och 24. Magr. 1725. Cons. Not. 27. Con-N. 30. Rect. 31. Prest 41. 2: dus Th. 52. 1: mus 53. H. Prost i Norrvid. Profesi. 1771. Död 1773. War, enl. Odman, en liten mager gubbe: lätt som en wante, och lopp på gatorne qwiect som en djefne. Som Rect. Sch. hotade han den djefne som drumnade under stridsfogång med "wät juul". Då sönerne gjort ett poestreck straffades de genom att få Betspsalmer till utanlexor. Läste Hebraiska efter Opitii method och hann på termin att genomgå bokstäfverne. War en from man. Hans *grammatica latina* befriade vår ungdom från att lära latin i en lärobok på latinist språk. På läroböcker ha behålit sig längre i våra scholor. Flera ha flandrät än upphjelpit hans method. Är nu mera föråldrad, äfwen med Sjögrens omarbetning.

73. M. Jonas Hjelm föddes 1710 i Dädesjö, se Kh serien ib:m. St. i L. 1731 disp. 34. Math. Doc. 35. Prefect för Theatr. phys. 37. Besöste Ryhns Univ. Disp. 39 och war 1: mus wid Magr:prom. Förestod 1741—44 Math. profesi. i Lund. Från 1739 hade Kongl. Ret. på Ständernas förord för hans Mechaniske uppfinningar, anslagit honom 60 Torr korn, som 1747 blefwo v. Bibl:ns lön, derjemte dubbelt stip. af 80 d. f. m. Stod 2 ggr på Math. prof. förslag. Rector i Werio 1744. Hofsecretarare: titel gafs 1745. Död 1776. Odman anför, huru han lärde ungdomen mäta höjder, distancer, m. m. allt på marken, när ärs: tiden tillät. Gymnasikofan bestod "jernsodda fötter" att nedfatta i jorden till winklars och afstånds mätande. Han ätföljdes wid sina utmärcher af en corps, "liknande Gustaf Adolfs pikenerare." Han lärde gnomik m. m. och hade intagande gåfwor.

74. M. And. Hallenberg föddes i Hallaryd s. 1707 af bondstånd. Sch. i Werio 1718. St. i Ups. 29. Disp. 1738 och 40. Magr. s. å. Coll. Sch. i Werio 1752. Rector 1756. Han war, enl. D—nn, en snäll botanicus efter Bachini och Tourneforts nomenclatur. Handledde häri först D. och kröp derwid på händer och fötter in i en gruft på Solberget af en rar mos: art. Han tog ibland det Spansta röret till hjelp för att inpregla Ciceros tal pro Milone, som han helst läste. War ogift och tog en släkting J. Hallenberg, den sedan europeiskt namnfunige, till fosterion. Utg. ett swenskt program till J. Rogbergs ämin: nsetal öfwer Dompr. Väster, innehållande en Domprofisserie i Werio, på 2:ne ark, gifwit Werio d. 12 Dec. 1760.

74. a. M. Lars Santheson (förgäten i Smål. Besfr.) war född d. 28 Dec. 1709 i Forsheda, der P. Santheson, fadren, på bodde som frigsprest; sedan Pr. & P. i Moheda. Kom till Werio 1719, intogs i sch. 1721, på gymn. 1726. St.

i L. 1731. Disp. 1733 under M. Rydellus, 1735 under N. Lagerlöf. Magr. 1738. Gymn.-Adj. och Biblioth. Gift 1745 med Chr. Nobelia, enka efter L. Molin, Decon. wid Hospitalet. Lär varit Lect. i Gref. 1750—60. Bar Rect. 1756 då 11 upplystades och 7 dimitterades.

76. Med. Doct. **Wehr Wickelgren** föddes i Långassjö 1720. Fabr. Kh. Sch. i Wexiö 1730. St. i L. 41. Disp. 1746 under J. Harmens de usu — — vitiatæ (ej vitiosæ). Professor i Lund 1750. Disp. under samme præf. 1751 de febre catarrhali epidemica hoc anno in Scania observata. Med. Doct. 1751. C. D. Prov.-Med. i Kronob. län och v. Lect. f. å. Åfsef. honor. i Coll. Med. 1762. Lect. i Wexiö efter Rothman samt Prov.-läf. tillika 1765. Död 1771.

78. M. **Carl Jugerman** f. 1715 i Götheryd. Fabr. Kh. Sch. i Wexiö & Wisingsö. St. i Ups. 1733. Disp. under Ihre 1742. Magr. 43. Besökte utländska lärosäten 1746—48 och 1751—54 i Tyskland, Holland, England, Frankr. och Italien. Hans resbestyr. förvaras på Wexiö Bibl. Coll. Sch. i Wexiö 1757. Adj. Gymn. 1760. Sökte ett Lectorat och fick fullmakt, men måste återlemna den (till förmån för J. Regberg?) blef så Conf.-Not. 1762. Lect. 1770, Rect. 1772, 76, 83. Död 1797. I Ups. nations matr. står: Vir pietate & doctrina præcellens.

82. M. **Petr. Collin** var född 1722 i Skullen (Collis) i Lidhults socken. Fabr. Kronouppbördsm. Sw. Collin. Sch. i Wex. 1730. St. i U. 42. Disp. 1750 & 52. Magr. f. å. Som stipendiar. Kåhrea. besökte han utr. Univ. 1759. Gr. Lect. 1771. Rect. 73 & 79. Th. Lect. 1776. Prost 77. Död 1781. Hans äldsta son Sw. Joh. dog 1835 som Th. Dr. H.-Prost och Kh. i Dusby i Lunds stift. Sonen A. H. Collin ses nedanför.

84. M. **Joh. Georg Colliander**, född 1728 i Wexiö, der fadren då var Lect. sedan Kh. i Elghult. Magr. i Greifswald, Med. Doct. primus i Ups. 1758. Prov.-Läf. i Kymenegårds län 1757, i Kronob. län 1772; tillika Lect. phys. & logices. Tjenstfri 1790. Död 1796. Om denna Lection ses K. Gånzli Coll. bref d. 15 Maj 1787.

85. M. **Sw. Lundeen** f. 1727. St. i U. 1749. Magr. 58. Vice Math. Lect. 62. Stod på Math. lectorsförslaget jemte Sam. Heurlin och vann både i Domkapitlet och genom K. M:ts utslag d. 7 Mars 1777. Bar Rector f. å. och 1784. Död 1798. Enligt hvad Bar. Ehrenheim yttrar i sin bok om Klimaternas rörlighet, började han först i Wexiö föra Observations-Journaler i Metereologien. Hans son P. J. L. f. 1779, J. U. Cand. 1809, blef Åfsef. i Swea Hof-Rätt.

89. M. **Enow. Widebeck** f. 1752, Fabr. Kh. i Lenhosda. St. i L. 1771. Magr. i Greifsw. 1776. Phys. Doc. i Lund 1779. Gymn.-Adj. i Wexiö 1782. Eloqu. & P. Lect. i Wexiö

1789. K. i Häder, Strengnäs stift 1790. Proff 1791. Th. Dr. 1809. H. pr. 1819. Död 1836. Des disp. ses hos Marklin.

92. Doct. P. Nordstedt föddes i Kåfsjö, der fadren war Commminister, d. 15 Oct. 1749. Se Hjelmers Matr. Tillägg: L. N. D. 1818. Död 1821. G. m. Ulr. Charl., dotter af S. Linnaeus, G. v. Linnés bror, i Stenbrohult. Sonen Carl W. Med. Dr. i Ups. 1827. Reg. ts-Läk. wid Jönköp. Reg. te 1833. Sam. W. K. i Arrie i Lunds stift 1842. D. P. Nordstedt war en utmärkt man både som lärde och menniska. Hans latiniska program till Jubelfesten 1793 berömdes länge som mästestycke både för språk och sak, ihågkommet efter flera decennier. "Utän gudsfruktan blifwer J, då J utkommen i werlden, som folk på stepp utan styre!" war hans afsebsord till Abituri, då Utg. war en af dem. Han lefde lifa enkelt, som fader före honom. War wördad af alla.

95. M. El. Heurlin född 1761 i Wieslanda, der Fadren war Pr. o. K. Se Matr. klarne. Död 1825. Ehrenheim yttrar i sin bok om Kl. rörl. Sthm 1824 att G. H—ns annotationer och journal i Metereologien "äro nästan ett mönster af fullständighet och ordning med bifogade årliga sammandrag. Wi ega inga observationsjournaler så ordentliga, så omfattande, som Heurlins från 1800 till n. w. tid. Det är det enda befan- ta ställe i riket, der Altimidometer för någon längre tid blifwit observerad." *Magnum est laudari a laudando viro.*

H—ns föreläsningar i Hist. och moral gjorde stort uppsæende. Hans underwisning i Mathematiken war klar och ofta frukt af sjelfständiga studier. Han bör för hela sin långwariga werksamhet ej bedömmas efter de sista årens. Hans program wid G. v. Linnés secularfest i Werio 1807 är wäl skrifwet. G. m. v. Borgmästarens i Werio dotter, Maria Casparson, f. 1781. Hade med henne 6 söner och 6 döttrar, wi nämna: Gustava Maria, f. 1801, g. m. Regementskrifwaren Koran; Gustaf Isak, f. 1802 + 1836, Landmätare; Samuel, f. 1803, Grofshandl. i Stockholm, g. m. Fredr. v. Olthoff; Carl Erik, f. 1805, Sidenfabrikör i Petersburg; Gustava Elisabeth, f. 1808, g. m. Stadsfiskal A. G. Lundahl; Salomon August, f. 1815, Postmäst. i Västad i Norrland; Olof Wilhelm, f. 1817, Handelsbokh. i New Orleans i N. Amerika.

98. M. And. Har. Collin föddes i Werio, der fadren war Lector (se ofw. n. 82), 1774. Se Matr. Han skref som Bibl. Amanuens den förtjenstfulla Handskriftskatalogen. Som Cl. & P. Lect. läste han utmärkt wäl. Då ett slipprigt ställe mötte hos en hednisk skald gif han det wanligen förbi och sade: här har skalden smuttat bladet. 1815 Lect. i Gref. och Hebr. Han läste sin Job på grundspråket för sin uppbyggelse. War en allwärdets man och rättshaffens "Biskops-Candidat", då han allmänt saknad bortrycktes af döden 1817. Bisk. Wörner, sjelf en man af högfint åra, sade

till en E—ns wån, att han aldrig wid Consistoriibordet märkt hos honom annat intresse än rättwisans. Dog barnlös.

99. M. Fredr. J. Edererschöld föddes 1774 på Lidboholm i Sjösås f., utnämndes till Histor. & Mor. Lect. 1807, men till Jur. & Mor. Prof. i Lund 1808, så att han ej kom att här lemna spår af sin werksamhet. Hans biographi träffas i Biogr. Lex. och Ståhls Professorsbiographier, hwartill wi hänwisa.

104. M. Joh. Blomstrand föddes i Bergunda socken 1788. Bondson. Se Matr. Som Curator för Smål. nat. i Lund införde han och uppehöll en helsosam ordning, hwarom protokolls-boken vittnar till förmån för de unge lagstiftarne och lagstiparne. Död 1830. Hans Dispp. ses hos Marlin. Hans parentatio Manibus Haga. Sjögren Lund 1817 sammanstående wärldigt med Lindfors' program. Om hans *Conspectus rei criticae N. T.* Werio 1827, yttrar Bist. Tegnér: "arbetet växer utom genom sitt värde, såsom det betydligaste i denna wäg (i Sveriges Litteratur sedan 1817), äfwen ett särskildt deltagande hos oss som alla kände författaren", tilläggande om denne: "Det låg i hans ytre någonting tungt, trögt, orörligt; men der bodde en djup, en forfarande ande under dessa hwardagliga former och man kan säga om dem med Prudentius, servens habitavit in illis Sapientia principe Christo." Han blef i flera hänseenden N. S. Collins efterträdare, i lärosal som wid Consistorii bord. En omutlig rättwisa hade sitt säkra stöd i en grundfast christlig tro. Han war g. m. en dotter af Prosten Rodhe i Halland. 2:ne söner äro Magistrar.

107. M. N. S. Ahlstrand föddes i Werio 1789. Fadr. Comm. wid Domkyrkan. Se Matr. Philos. Lect. 1827. Prost, sjäf. Präbendar. i Sijaby 1841. Fick Wederslöf 1845. Riksdagsm. 1844—45. Utg. Werio Stifts-Matr. 1825.

109. M. And. Melander f. 1801. Fadr. Sk. i Berg. St. i U. 1819. Magr. 1824. Cons.-Aman. f. å. Gynn.-Adj. 1831. Gr. & Hebr. Lect. 1833. Präb. i Sijaby 1845. Prost f. å.

110. M. C. F. Rappe f. 1802 på Gårdsby. Fadren Sjö. R. S. D. St. i U. 1820. Magr. 1830. Besökte på Thunsta stip. Göttingen, afhörande Heerens, C. D. Müllers m. fl. föreläsningar. Wäste wid det bekanta upproret bege sig till Sverige. Lärare i lefw. språken, v. Aman. och Bibl. wid Gynn. i Werio. Hist. Lect. 1841.

111. M. Lars G. Palmund född 1801 i Urshult, Fadren Bonde, Riksdagsm. St. i Ups. 1828. Magr. 1836. C. D. Bibl.-Aman. 1837. Gynn.-Adj. 1841. Cl. & P. Lect. 1843. Utg. Tre predikn. om Döden af Theremin, öff. Ups. 1838.

112. Dect. Anders Erik Norbeck, föddes i Orlunda Församling af Linköpings Stift 1805. Student i Ups. 1824. Magr. 1833. Theol. Cand. 1834. Prestw. 1837. Theol. Dogm. & Mor. Docens 1837. Theol. Licentiat 1838. Theol. Pastor.

Docens och Notarie i Theol. Fac. 1841. Theol. Lector i Werio 1844. Theol. Doctor s. å. Tryckta Arb.: Lärobok i Theologien för Gymnasierna, 4 upplagor. Winers Symbolik, Örebro 1842. Öfvers. Olshausens Commentar öfver Nya Testam.

113. Mag. Per Niclas Ekman född 1809. Fadr. Pr. o. Kh. på Bisingsö. Student i Upsala 1827. Magr. 1:mus 1836. Math. Infer. Docens 1837. Thunist Stipendiat 1841—1842, under hwilken tid han besökte Danmark, Tyskland, Frankrike, Schweiz och Italien. Lärare wid Nya Elementar-Scholan i Stockholm 1843. Math. Lector i Werio 1844. Tryckte arbeten: De Cissoide Dioclis, Dissertatio 1836. Euclidis Proportionlära med förklaring 1840. Elementerna af Plana Trigonometrien 1841. De Punctis singularibus curvarum algebraicarum simplicis curvaturæ Disquisitio Parisiis 1842. Underrättelser om den nya Student-Examen i Upsala samt åtfylliga recensioner med sign. E—n i Tidstriften Frey.

4 §. Trivialscholan.

Före Gymnasii stiftelse war blott en schola med högre och lägre klasser. Med Gymnasii uppflyttning i öfre wåningen af "scholhuset", blefwo den nedre wåningens Cirklar och klasser lättare att stija från Gymnasium. Wi börja Trivialscholans historia med Gymnasii stiftelse. Om skolordningarne för dessa elementar-undervisningar kunna wi här ej syfvelsätta oss. Rörande byggnaden må anföras, att sedan den schola, Bist. J. B. Angerm. lät af träd uppföra, sedan den förra, trol. wid Dansta branden 1611, nedbrunnit, och om hwilken det säges i personalierne att den ej i Sverige hade sin like, wid 1690 började blifwa bosällig och omduglig, och der uppfördes genom Bist. S. Wiranii försorg den wackra byggnad, som ännu är Werio Gymnasiihus, inreddes Trivialscholans rum i nedre wåningen med rum för "Cirklarne" i Wester och för klasserne — först 3, sedan (efter 1778?) 4 — i Öster i ett rum, med förstuga och earcer och "rätkammare" för Apologisten midt emellan de begge store rummen. Då Bist. Wallquist från S. Johannis prebendetomt lät uppflytta Biskopsgården på backen (Sjirabo), byggdes ett nytt scholhus på den förra Biskopsgårdens tomt, som verkligen blef ett af Sveriges wackraste scholhus. Nedra wåningen i Gymnasiihuset stod sedan obegagnad till 1830. På scholhusets ena af offentliga medel bekostade wåning uppförde H. Sjögren en hög, wacker wåning till fria husrum åt Apologist och Colleger genom sitt anslag af 666: 32 R:co för nämnde ändamål. Allt war inredt före 1810. Enl. 1652 års stat gafs Rector 120 L:or, Con-Rect. 70, Apologisten 30, men förminskning följde här som för Rectorerne: 96 L:or till Rector, 66 till C. R., 24 till Apolog., 10—12 L:or

till hvarbera Collegerne af antiqvitetsspannemålen och Bibeltrycks-
tunnan. Smärre penningbidrag följde särdeles efter Sjögrenska
donationen. "Humanistklassen", med en lärare i lesvande språk
m. m. uppstod 1812 i kraft af samme Sjögrens uppoffringar och 80-
åriga försakelser. Sednare lönregleringar kunna inhemtas i till-
gängligare fällor än detta arbete kan bli.

Vi meddela blott serierna:

Rectores.

1. Joh. Lundeberg. 1640—50. G.
m. Sara dtr af Nils Borgmäst. i
Göteborg *).
2. M. Magn. Ol. Cavallius 1650—
51. Rector.
3. Andr. D. Ortorphius 1651—69.
Se Slätthög.
4. M. Sime Jac. Fagerlinus 1669—
73 Nyby.
5. M. Jonas Petri Hjelm 1673—77.
Dådesjö.
6. Gunnar Heurlin 1677—92. Hwets-
landa.
7. M. Chr. Bened. Hammar 1692—
1705.
8. M. N. Kjellberg 1709—19. Elg-
hult.
9. M. D. Lannerns 1720—31. Nöbs-
keled.
10. M. J. Streling 1731—52. Lect.
11. M. J. Rogberg 1752—60. Lect.
Dompr.
12. M. Erl. Colliander 1760—61.
Allqutoboda.
13. M. Ol. Floberns 1763—89.
14. M. Jon. Heurlin 1790—1801.
Wernamo.
15. M. Dav. Nyander 1801—1805.
16. M. Benj. Lundelius 1807—43.
17. M. Ol. Ståhl 1843—.

Con-Rectores.

1. Mich. Simonis Bergius 1641—42.
2. Magn. Ringius 1643—53.
3. P. Ulnerus 1653—67.
4. M. Sw. J. Fagerlinus 1667—69.
Rector.
5. M. Jon. P. Hjelm 1669—73.
Rector.
6. M. Gu. Wibebeck 1673—74. Lect.
Domprost.
7. Gunn. Heurlin 1674—77. Rector.
8. M. Erl. Colliander 1677—83.
Lect.
9. M. Jon. N. Fagræus 1683—86.
Lect.
10. M. Chr. Hammar 1686—92.
Rector.
11. M. Gar. Almqwist 1692—93.
Se Wisingö. Lect.
12. M. P. Linforthius 1693—98.
Lect.
13. M. M. Ståålthöös 1698—1705.
Lect.
14. M. Sw. Melander 1705—09.
Kalfewik.
15. M. Joh. Spångberg 1709—11.
16. M. Jfr. Fernerns 1711—17.
17. M. N. Krof 1719—21. Lect.
18. M. L. Odelin 1721—25. Lect.
19. M. Sam. Elmgren 1725—26.
Hestra.

20. M. Dan. Domerns 1727—30.
Lect.
21. M. Joh. Streling 1730—31.
Lect.
22. M. Jf. Fernander 1731—32.
Lect.
23. M. J. Blackflabius 1733—41.
Sambjö.
24. Carl Lithoberg 1741—65.

25. M. Birg. Norlin 1766—73. Folg.
26. M. Lars Wiesel 1773—1800.
27. M. Salomon Eklin 1800—03.
28. M. Benj. Lundelius 1803—07.
Rector.
29. M. Wernelin 1804—12.
30. M. J. Engstrand 1814—16.
Lenhofda.

*) Gu af Bisk. P. J. Angermann-Lundebergs söner. Gul. Rogb. M:s:let
efterträdde han Mich. Verionius och var Rector. 1640—50, "då han lærer
dott". Genealogerne känna dock ej någon Johan L. men en Joseph Pe-
tri Lundebergius, som resp. i Ups. under Jonas Erici Dryander, sin
fusin 1628.

31. M. E. Lemßen 1815—19. Nyss-
by.	35. M. P. Hallenberg 1833—35.
Rect. i Jönköp.
32. M. E. D. Theolander 1819—22.
Marlaryd.	36. M. P. Johansen 1836—39.
33. M. And. Hagelberg 1823—28.
Berg. Folg.	37. M. D. Ståhl 1840—43.
34. M. D. Sjöström 1829—32. Nogs-
berga.	38. M. G. S. Ståhl 1843—.

Rectorer.

7. M. Christ. Benedicti Hammar, född i Röttja, der Fadren Benedictus war Comm. Sch. i Werio. St. i Åbo. Magr 1684. G. m. Wendela, dotter af den adl. Jos. Osenhjelm, som anses som son af en Sch. Osangius i Annerstad, Stamsfar för en arfspastorsögren ibm.

13. M. Olof Floderus f. 1720 i Skatelöf, der Fadren war Pr. och R. (och Far till Prof. J. Floderus i Upsala). Sch. i Werio 1731. St. i U. 1738. Magr 1743. Prest 1752. Adj. wid Domkyrkan i 3 år. B. Con-Rect. till 1763, då han blef Rect. Dog d. 29 Junii, då brodern, Professorn dött d. 28 Apr. 1789. Stref Swenst vers, hwaraf likversarne öfwer Proft N. Geurlins maka C. G. Osander trycktes 1751. Etod på Domproftsforflag 1788. Ödmann beskriwer huru han i sin schola fortfatte det i 1571 års scholordning påyrkade monitorörsystemet. "N. Fl. bewi- stade oupphörligt de timmar, då Gymnasisterne höllo "repetitioner", lärande derigenom att informera, gick kass från kass, gaf repetens- ten en wink att närmare utreda o. s. w. samt förklarade då och då sitt bifall. Så tilldanades stidlige informatorer". O. Wallqwists tal öfwer D. Fl. är tryckt.

15. M. Dav. Nyander, f. 1764. Se Hjelmeri Matr. Rect. 1801. Död 1805. Hans lesnadsöwanor på slutet torde bidragit till des tidiga död.

16. M. Benj. Lundelius, f. 1772^{1/2}, fadr. Pr. & P. i Wäckelsång. Tillägg till Ahlstrands matr.: Orator wid prestm. 1836. Profes. Reg. 1823. R. N. D. 1843. Tog affed f. å. I förmåga af sträng disciplin genom andens makt, utan handens tillhjelp, känna wi ej hans life.

17. M. Olof Ståhl f. 1805, fadr. Pr. & P. i Eskirö. St. i R. 1823. Magr 1829. Coll. Sch. i Werio 1830. Con- R. 1840. Rect. 1843.

Con-Rectorer:

15. M. Spongberg, född i Wirestad, uppfödd i Åringsås. St. i U. Disp. 1702 och 1703. Magr f. å. d. 1². Dog 1711.

16. M. Isr. Ternerus, f. 1677 i Wrigstad, fadr. Pr. & P. Lars T. Sch. i Werio St. i U. 1699. Lund 1705. Magr 1706. G. m. Christ. Hammar, Rect. H—s dotter. Död 1717. Deras ende son T. Sch. i Sjöås. Isr. T. war Not. i prestmötet 1712.

24. **Carl Lithberg** f. 1687 i Stenberga f. (deras namnet), fadr. Murare, modren war en Mönsterstrifw. Birge Dufwas dotter. Sch. i Wexiö 1703. Gymn:st i Kalmar 1708, St. i U. 1712. Collega 1:mus i Wexiö 1731. Con:R. 1741. G. m. Chr. Uhr.

26. **M. Lars Wiesel**, f. 1723, fadr. Pr. & P. i Skateslöf. Sch. i Wexiö 30. St. i Lund 41. Mag:r i Greifsw. 47. Drerade Kröningsdagen 52. Prest 57. Aman. Conf. 56. Coll. 64. Con:R. 73, då Sjögren undanträngdes. Död 1800.

27. **M. Sal. Eklin**, f. 1756. Se Hjelm. matr. Con:R. 1800. Död 03. Bidrog till den donation till fattigsholan i Wexiö, som, jemte Coll. Sch. Apelbergs och Gntefru Hoffmans med räntor blifwit 2666: 32 B:co; då H. Sjögren tillade 4000 Rdr och hwaraf Wexiö wadra Stadsfattigshola uppstod.

29. **M. Magn. Wernelin** f. 1757. Fadr. Sch. i Femsjö. Se Matr. Död 1812. H. Sjögrens Swäger.

36. **M. P. Johanson** f. 1804. St. i L. 25. Ultimus Mag:r 29. Coll. Sch. f. å: Con:R. 36. Genom sjelfmord död 1839.

38. **M. C. H. Ståhl**, f. 1808. Rectors bror. St. i L. 25. Mag:r 29. Coll. 30. Con:R. 43.

Ut Apologister och Colleger drista wi ej i ett arbete, som ej är blott öfwer lärowerk, utan hela Stiftet, lemna rum. De flestas namn träffas på de ställen, dit de fått befordran. Undantag göres blott för följande:

Jonas Petri Comstadius blef Apologist efter N. Petri Osander, som uppgifwes ha warit det 1629—55 eller 1624—59. J. C. blef St. i Ups. 1649 och innehade tjensten till sin död 1702. 2:ne ha således, enl. Rogbergsta m:stet, innehaft denna post i 78 år inom den lilla mörka "räknekammaren". Sedan blef omsättningen raffare. Den 9:de i Rogb:sta serien är Carol. Dalhemius, son af Prof. Dalhem i Lund (1685—92), hade warit Gymn:st i Wexiö. St. i Ups. 1709. Adj. wid Gymn. i Wexiö 25. Apologist 31. Landtman 32. Död 1760. Efterträdtes af Gabr. Höp, som blef Lector, då en i Wexiö glömd man, men som i Sverige har en litterär namnkunnighet, efterträdde. Laur. Högmarek, Psalmopoeographen, föddes i Trålsabo i Asenhöga f. Fadren Nämndemannen Alex. Larsson war 2 ggr Riksdagsman 1727 och 1738, då han satt i en wigtig besputation, död i Sthm och begrafwen i Maria Magdal. kyrtgård af Bist. Dr. Humble. Sch. i Wexiö. St. i Ups. 1730. Hade konmit i närmare bekantskap med Bist. Jesp. Swedberg och under hans ledning strifwit sin Psalmopoeographi. Blef Stud. i Lund 1735, der Pf—phien förklarades för specim. pro ex. och disp. der pro gradu d. 27 Sept. 1735 under M. Rydelius. Utgaf ofwannämnde arbetet i Sthm 1736, kallande sig Lars Högmarek Alexanderson Ridgothus, wistades i Drebro d. 6 Febr.

36, då företalet strefö. Bist. Nyhzelius berömmar ynglingens stilus egregius i sin lat. sägneskrift på vers. J. G. Hallman, skalden, lofvar honom på svenskt vers timlig frans och ewig fröna. Utom J. Swedberg hade Benzelius m. fl. genomläst hans opus. Han blef Magr 1738, Apolog. i Werio 1739. Gift med Sar. Hel. Dwaft, K:h:dotter från Åsenhöga. Han dog 1741 och enkan blef sedan g. m. K:h. Håkan Åkeberg i Elghult. En annan Landsman J. W. Beckman, Com. i Stra Clara i Stockholm, skall, hoppas wi, fullända den del af vår lärdomshistoria, H. börjat.

N. Sam. Apelberg f. 1733. St. i Ups. Magr 1761. Coll. i Werio 1778. Supremus 1789. Död 1791. I Ekstrand'ska Matrifflen står anmärkt: "mera lönande beställning erhöi aldrig den högst förtjente, ojemnförlike Apelberg." Wi ha sett att han war en af bidragarne till de 2666: 32, hwilka H. Sjögren öfte och hwaraf Werio fattigshola uppstod. Han, liksom Eklin, förtjena större uppmärksamhet än de fatt. Någon i Werio skall wäl en gång framfalla deras minnen, der materialier finnas.

N. Carl Sam. Linnæus, den sste man, som bar detta werldskunniga namn, war Coll. Sch. i Werio, f. 1778 i Stenbrohult, der fadr. war Br. & P. Sch. i Werio. St. i L. 1795, Magr 99, sedan han 1797 responderat för en wacker sockenbestrifning öfwer Stenbrohult. "Tejade sig med ett stort snulle" enf. Sw. Hedins yttrande. Blef Coll. Sch. 1805 och dog 1806 ogift.

De bristande serierne må ersättas med det omböme, uttaladt af en tacksam lärjunge, hwilket han fann den tid wara alldeles odeladt om denna Schola från den tid densamma af Bist. Wallqwist reformerades, att Werio Schola war snart sagdt normalscholan bland de swenska trivialscholorne. Hwad der skulle läras war elementarstudier för en lärd bildning och dessa instärptes så, att man öfwerallt önskade sådana, som genomgått denna schola, till informatorer. Derigenom spredde sig "Smålärdningar" ut öfwer allt i riket, liksom man säges träffa Engelsmän öfwerallt på vårt jordstot.

Ära åt de trägne, ofta kortglömde lärarne i dessa salar! Må den takt, det allwar, det rättssinne, den trägenhet, som utmärkt denna schola i vår tid, der aldrig förswinna!

Som i ett bihang till Scholapagraphen må nämnas, att i Werio oc finnes en Borgarschola; ty som sådan få wi wäl anse den

Sjögrenska Läse- och arbetscholan för fattiga barn, som stiftades 1814, då Domprosten D:r H. Sjögren lade 4000 Rtr B:co till de 2666 Rdr 32, som uppkommit af donationer

ökade med räntor af Collega Mag:r Apelberg, Con-Rect. Mag:r Ekelin och en Enkefru Hoffman. Råntan häraf skulle användas till årlig lön åt en Läsamästare och en Läromästerka. Undervisning tog sin början d. 1 Maj 1815 och ha barnens antal varit 50—70. Flera ha ökat fonden, såsom Garfwareäldermannen Sw. Björklund med 666 Rdr 32, och utom hwad Sjögren tillöfte före sin död till föda och kläder åt fattiga barn (allt detta enl. Afstr. Matr. p. 10. 11) har efter hans död af då odisponerate tillgångarne, enl. Domprost Dr Elmgrens underrättelse, 4000 Rdr B:co gifwits som byggnadsfond.

Lärare blef 1814 Adam Berell från Bergheda. Se Afstr. Matr. p. 68. † 1831. Nu war. läraren är P. Sagerström.

Wid Folkskollärareseminarium i Werio såsom stiftsstad är Lars Wallberg Lärare sedan 1843. F. i D:gtl. 1806. St. i U. 1828. Prest 30. Domesticus Episcopi. G. m. en Fröken Ehrengatan.

5 §. Bibliotheket m. m.

Bland öfrige märkwärdigheter i Werio må blott tilläggas, att Bibliotheket, som 1810 hade 6000 band, nu räknas till 10,000 band, som uppkommit efter 1740 års brand. Första grundläggningen uppstod genom Bælteriska, som gafs hit 1756; sedan genom donationer af Bælters wärdiga efterträdare i Domprostembetet J. Tillander och S. Cronander. Daktadt Bist. Wallqwist egde barn, war dock Gymnasti-Bibliotheket honom "så kärt som en dotter". Illa att ej Staten har några medel till Gymnasti-Bibliotheks anslag. Manuscriptsamlingen, catalogiserad af A. H. Collin, är ej utan wärde så wäl i war politiska som i war kyrkhistoria. Här synes Spegeliska Samlingen af Handskrifter ha hamnat. Uttag ur katalogen på mer än ett tryckt ark träffas i Handll. rörande Skandinaviens Hist. VIII D. Genom Archivum Smolandicum af Gahn, inköpt af Wallqwist, eger Werio goda källor för sin topographi och stiftshistoria. Myntkabinettet war genom Wallqwists nit ganska wacker, då det röfwades 1804. Der har dock uppstått ett nytt, grundlaggt genom Major Geddas gåfwa 1808. Deribland finnas mynt, som Majoren med egen hand uppgräfi ur Karthagos ruiner samt mellan Bayern och Myere (Se Werio Stifts-Ti. n. n. 4 år 1808). 1810 wogo sifwermynten 611 st. nära 500 lod. Bibliotheket upptager numera hela tornbredden W. om orgellåstaren. Det som förut förwarades på "konsistammaren", träsfas nu i det öfwannämnda Naturaliekabinettet (f. d. Lilla Auditorium). Linnés byst, som afstäcktes här med så stor högtidlighet 1807, står qwar i Bibliotheket.

Boktryckeri inrättades först 1745. Den förste Boktryckaren var J. C. Merckell. Sedan A. Wrigsen, Therzell och Dir. Sw. Rask, g. m. den förres enka. Samtidigt med Rask anlades här tryckerier af en C. S. Berg, sedan af J. P. Lönnegren, som slutligen äfwen köpte Raskiska officinen, som då innehades af N. Schmidt. Här utgifsas *Wexiö Skrifstidning*, *Wexiö Länstidning* och *Wexiö-Bladet*. Först å Lönnegrenska officinen ha större arbeten funnat trykas.

5 Kap.

Konga Hårad.

1 §. Allmän Öfversigt.

Konga Hårad har utom 2:ne pastoratsandelar, 14 församlingar, förenade till 7 pastorater, derinom 5 kyrkoherdar (7, då Biskop och Domprost inberäknas) och 8 Communsivrar äro bosatte. Socknarne ha följande ordning i 1805 års Jordebok:

1. Furuby.	} I. Hofmantorp pastorat	— Wissejerda.	} En andel af W—s p. i Kalmar stift.
2. Hofmantorp.			
3. Hemmesjö.	} II. Hemmesjö pastorat.	9. Elmeboda.	} V. Elmeboda past.
4. Tegaby.		10. Linneryd.	
— Wexiö.	} En andel af Wexiö Domprostern.	11. Sandfsjö.	} VI. Linneryds pastorat.]
5. Nöbbeléd.		12. Wedelång.	
6. D. Thorsås.	} III. Nöbbeléd past.	13. Lingsås.	} VII. Wedel- sångs past.
7. Ljuber.		14. Uråja.	
8. Långasjö.	} IV. Långasjö past.		

Summarisk Uppgift på areal, hemmantal, folkmängd och uppställningsvärde uti
Konga härads, för år 1843.

Sofnar.	Areal i Tunich	Öfverblade hem.	Förne ladt Hemmantal.					Folkmängd.	Uppställ- ningsvärde.
			Ställe.	Frono.	Frälse.		Summa.		
					Summ.	Patent.			
Kuruby	32,724	43 ⁵ / ₈	231 ⁶ / ₈	51 ⁶ / ₈	21 ¹ / ₂	2	31 ⁵ / ₈	1367	83,375
Hofmantorp	29,068	39 ⁵ / ₈	15 ¹ / ₂	6 ¹ / ₂	2		27 ¹ / ₂	1478	88,490
Hemmesjö	13,353	26 ¹ / ₂	8 ¹ / ₂	41 ¹ / ₂	1		16 ¹ / ₂	843	50,725
Tegnaby	7,776	21 ¹ / ₂	6 ⁵ / ₈	3 ¹ / ₂	2		12 ¹ / ₂	469	35,150
Weriö.	(7,799)	13 ¹ / ₂	5 ⁵ / ₈	4 ¹ / ₂	1		10 ¹ / ₂	726	31,931
Nöbbeled	24,022	57 ¹ / ₂	31 ³ / ₈	41 ¹ / ₂	4		42 ³ / ₈	1684	129,610
Thorsås	17,635	461 ¹ / ₂	28 ¹ / ₂	2 ¹ / ₂	3		361 ¹ / ₂	1442	85,500
Guder	25,064	51 ¹ / ₂	311 ¹ / ₂	1 ¹ / ₂	8	2	431 ¹ / ₂	1925	146,850
Långasjö	21,893	55 ¹ / ₂	26 ¹ / ₂	3 ¹ / ₂	10 ¹ / ₂		40 ¹ / ₂	1952	146,150
Wissefferda	11,849	29 ¹ / ₂	11	3	4	3	18 ¹ / ₂	863	58,650
Elmeboda	36,728	100 ¹ / ₂	421 ¹ / ₂	41 ¹ / ₂	21 ¹ / ₂	3	70 ¹ / ₂	2796	248,700
Linneryd	32,423	77 ¹ / ₂	461 ¹ / ₂	5 ¹ / ₂	8 ¹ / ₂	1	61 ¹ / ₂	2770	242,825
Sandsjö	28,049	42	26 ¹ / ₂	2 ¹ / ₂	4 ¹ / ₂		34	2068	118,050
Wäckelsång	26,846	69 ³ / ₈	35 ² / ₂	5 ¹ / ₂	3 ¹ / ₂	4	50 ⁵ / ₈	2933	182,000
Tingsås	33,349	38 ¹ / ₂	22 ¹ / ₂	8 ¹ / ₂	1		31 ¹ / ₂	2735	144,450
Uråsa	6,711	18	9	1 ¹ / ₂		1	13 ⁵ / ₈	501	45,850
Summa.	347,490	731 ³ / ₈	376 ¹ / ₈	51 ² / ₈	92 ¹ / ₂	21	541 ⁷ / ₈	25,752	1,838,308

Konga Hårad utgör, numera skildt från Uppwidinge, länet första Sögderi, samt i förening med samma Uppwidinge, Tio Håradslagslagans första Domsaga, ehuru Weris Stifts fjärde Contract. Detta hårad gränzar i Ö. till Uppwidinge i Kronobergs län och S. Møre i Kalmar län och Stift, i W. till Kinnerwald, i N. till Norrwidinge och Uppwidinge samt i S. till Medelstad och Bräkne härader i Bleking. Dess största längd från N. till S. 6½ mil, största bredd från Ö. till W. 5 mil. Areala widdan 15½ qv.mil, hwaras sjöar upptaga 1½ qv.m.

Håradets namn är twiwhvelsutän af Konungafädet wid Ingelstad. I Sigillet ser man en Fung med 2 spiror i handen, hwarom se Inledn. p. 494.

Jordmänen *) är mull- och sandjord, här och der blandad med grus och har ofta den bästa myllan det ymnigaste stensförrådet. Verblandning förekommer sällan, men träffas i W. delen af Wedelsång och Uråsa. N.Ö. trakten är stogrikast, S. o. W. trakterne de bördigaste. Någon bokskog lär gwarstå i S. delen, annars få wäl som ekfogen förhåmmen. Landet är i allmänhet mycket stenbundet, med några åsar och berg i N. Ö. och S. W. delen omwärlande med kullar och dalar, allt mer öfvergående till hwad man i hela Sverige kallat "ett Blekingiskt landskap."

Watten saknas ej och jernmaln finns i Klotnen, Årdsjön, Låen, Wren, Ygden och Tiken m. fl. 2ne åar flyta genom häradet från N. till S., en, uppkommen från wattendrag i Lånshofda soden i Uppwidinge, går genom Guruby, Tegnaby, Thorsås och Uråsa sodnar, faller in i Lidhemssjön och kallas wid utloppet i Åsne Åggårån, hwaras wågor således nå hafwet wid Elleholm. Den andra har sin upprinnelse i Herråkra och Öfbergå i Uppwid, går genom Hofmantorps s., der den förenar sig med strömdrag från Klotnen, widare genom Linneryds och Sandjö s. in i Blekinge

*) Wid beskrifningarne om jordmän och jordarter må wi meddela en förklaring af benämningarne på de olika slagene uti Länet. S. h. 2 h. "Lera, bekant. Mulljord, naturprodukt, sådeles anträffad på höjder som ha berg nära jordytan; bra till gräsgröda: som åkerjord beswärad med sira och ogräs. Mojord, naturprodukt; deraf uppkommer wid fortfattad odling svartmylla. Den förra ger wäntigen blott ljung och frösouris. Den anses wäl duga till åkerjord, då den till ett lagom djup eger en god fast alshvergrund och humit förwandlas till svartmylla. Både mull- och mojord beswäras ofta till 3000 och derutöfwer orlas större och mindre kullerstenar på geom. tunnlandet. Detta anses för tecken till blifwande god åkerjord. Sand, bekant. Då den är någorlunda grof och ej djup innan fast botten möter, är den tämligen gifwande till ombyte mellan råg och potatis. Mjäll är fin sand. Då den är djup och lös, är den sällna åkerjorden. Den swarta åsjan är mojes och färrjord, Rånborn orätt kallad svartmylla, ty den är wäl swart, men ej mylla, förån den af culturen fördelas till ett fint best, då den litwäl ockta med sira förelor sin swarta färg. Den bör snarare förwandlas till ång än åker och kan då ersätta hårdmarkens förwandling till åkerjord. Råg kan ofta ej med förmån wäslas i stället för hafre på mulljord, der tylande wattenstånd beswäras och solen sthms af berg eller stog."

och utlöper wid Ronneby i hafvet. Har troligen hetat Rottneå, såsom kommande från sjön Rottnen, hwaraf byn wid Rottne kallas Rottneby ännu i 17:de s. tlet; nu Ronneby.

Vägar. En landsväg går genom W. delen af häradet från Werjö och delar sig $\frac{1}{2}$ mil N. om Tingsås i S. åt Carlshamn, i D. mot Carlskrona. Från denna landsväg löpa flera häradsvägar såsom från D. Thorsås till Täfvelsås, från Weckelsång till Bät, från Tingsås till Urshult, allt W. ut; från Thorsås går en D. mot Nöbbeled och delar sig i W. mot Weckelsång, i N. mot Hofmantorp, i S. mot Linneryd samt vidare inom Linneryd fortgående dels S.W. till Tingsås, dels i D. till Elmeboda och Långasjö mot Kalmar, dels i S. mot Sandfjö, der den ytterligare fördelas i S.D. mot Carlskrona och i S.W. mot Carlshamn. En färstild häradsväg går från Werjö till Hemmesjö och Tegnaby, till Furuby och Hofmantorp, vidare mot Låsebo bruk tills den hinner landsvägen, som går mot Kalmar.

Jernbruk inom Konga äro: Arvd med masugn, stång- och kniphammare, Låsebo med masugn, stång- och spishammare samt kopparkammare, Öremo masugn med Stenfors stångjerns- och spishammare. Pappersbruk finnas wid Sögnaléf, Tången och Låsebo, af hvilka det sednare tillverkar s. t. maskinpapper. Några Öfvelagerier och Tegelbruk ha ock uppstått. Garfwerier äro nästan i hwar socken. Mineralkällor finnas wid Hofmantorps sätesgård, wid Sögnaléf i Uråsa, och på gränsen emellan Sandfjö och Elmeboda, men utan beqvämligheter för brunnsgäster.

Wärråg och forn är vanligaste uti ådet. Hwete, höstråg och hafre föga utom på herregårdar, der circulationsbruk begagnas. Ett medelmättigt hemman besås wänligen med 24 Tor wärfad utom lin och potatis och föder wänligen 4 hästar, 36 nötkreatur och 40 får. Störden blir i jemna år 96 tor sp.m. och 70 tor potatis *).

Till Konga höra i werldsligt hänseende $10\frac{1}{2}$ h. af Werjö Landsförsaml. som wänligen intages i Rinnewald, $18\frac{1}{2}$ h. af Wissejerdas s. i Kalmar län och stift: $6\frac{1}{2}$ af Allquistsboda s. i Uppwid. kallade Moshults sjerding, hwaremot $5\frac{1}{2}$ i Furuby, Tweta sjerding kallad, hör i andligt afseende till Gårdsby i Norrwid. ersatt af $\frac{1}{2}$ m.t. Fylleryd i sistnämnde socken och härad, som i andligt hör till Furuby.

*) På helt förmedlat hem. utfås wänligen i D. Thorsås:

8 Tor höstråg, ger 5:te fornet $\frac{1}{2}$ — hafre — 6:te.

2 — hafre — 3:de $\frac{1}{4}$ — ärter — 8:de.

12 — forn — 5:te 12 — potatis — 6—10:de.

Sö af ången: 100 eubetslas, mest af maber. Kreatur fodas: 4—6 hästar,

2—4 p. orar af 9—11 quart. 12 tor — frumdom blott 8 8—4 ungnöt.

På Sälleryd smedg. hade Soldaten 2 tor, och Klotebönder på $\frac{1}{2}$ m.t. l—

en sommarfödd fo 1843.

Solket är i allmänhet af reslig wert, särdeles qvinnofönet i proportion, wänligen med ljus hår. Klädebräkten, fordom svart eller grå, är nu till det mesta blå. De som tala "rent bondsta" säga schwen, schwin; diphtonger älskas. Kläder uttalas: Flåjer, gå: gau. Några fördomar äro ännu här och der rå. ande. Dnsdagar och Thorsdagar må wigtigare föstler ej företagas. De äro förfastelsedagar. Thorsdagsqwällar hwiia spinnrockarne gerne, liksom i dymmelweckan. Lysning till äktenkap begäras i ny. Stål sättes i wägg, så länge odöpt barn är i huset, att det ej må bli "bortbytt." Esier lik, som utbåras, kastas eld, att de ej må spöka. Drakter hentas af mycket. Är lik mjaft, döer snart en annan i släkten.

Boningshusen äro ljusa och rymliga, 2:ne wåningar, ofta rödmålade. Man kläder sig yppigt, heldre än smalfult, wärderande det granna på ytan mer än det snugga och rentliga, då bristen blott döles. Ordning skattas mindre än förmånen att ha mycket, som kan wälla oordning i rummen. Handaslöje och konstfärdighet är sällsyntare än maktighet. Den fordna wälmågan är i aftagande. Gröfre brott bli sällsyntare, men finare bedrägerier allmännare under "den stigande bildningen". Begär efter något bättre möter ofta. Utq. fann en gång på en gånggård en lofsamling af 40—50 band, mest goda afsejsta strifter. Delingshägen är wäkt, men går mest ut på åker, derwid man ofta försdarswar gräswwerten, utan att rätt uppodla marken till att bära säd. Beslafsstötjel aftager och öswerproduction af säd i goda år nedfätter desj pris, lemnar odlaren qwar i sin skuld och manar de late till tjenstlös hemfötning. Angen lemnas åt sig sjelf. Att "så gräs" synes nästan lösligt. På brännwines nationalstadlighet börjar man bli uppmärksam och grundar hushållningen på bättre speculationer, än nånans ruin. Bergs-N. Uschan, Contracts-Prosten Pontén, Kammarherre Rosenblad, Pastor Carlstedt m. fl. ha werkat mycket för denna både moraliska och ekonomiska reform och werkningarne ha ej uteblifwit. En ny nationalekonomi står tydligen på wara gränser, färdig att inryda — mot war største nationssfiende.

N. Hushålls-Sällst. i Kronobergs län har ofta bemärkt en wäkt örlingshäg inom detta härad. 1822 hade i Wedelsång 0:la 3 34 T.l. å uppwall, 10 T.l. å färwall, 6 t.l. artif. ång, slagits 28:6 famn. diken; i Linneryd 26 t.l. å färwall, 10 t.l. artif. ång, 30:0 famn. diken, Nöbbeled 4 t.l. artif. ång, 3080 famn. diken. Bergs-N. Uschan har wäkt många till est. rjold. Häradssferdingem. Jöns Swensson hade wid 1831 nyotlat 10 t.l. å färwall, 7 å uppwall. Brufsparr. Meijer på Stensfors likaledes i sin ort. Prestboställen i detta härad äfwenksom i hela stiftet stötas i allmänhet wäl och mången prest kan sägas i sina drängar ha Jordbruksinstituselsewer för sin socken. Inventarierna i prestgårdarne äro likwäl allmänt förswunna (1710 lära de försälts i hela

Kronobergs län "till rikets nödige tarswer") och Presten måste sjelf uppsätta sin ladugård. Genom dessa exempel och de a återbruksskolor förebygger presten både nöd och brott, och hedrande exempel visa, att Elias ande kan hvila på Elisa, oaktadt han ser på dem som arbeta både med yxa och plog.

Thingstället är i Jungelstad. Domare i Konga: Eten Sture, Sveriges Riksföreståndare, tillstref 1490 alla "Clerker, Frijorne, Frefes män, bönder och menige allmogon, som bodde i Konge häredt", att efter de enligt lagen laggt 3 i walet, eller Arfwed Arfwedson, Håkan Nilson och Axel Grelson "om deras härads hofvingedöme", så walde han Wälbörd. man Axel Grelson att hålla dem wid lag och rätt. (De la Gard. Arch. 2: 39). Herrm. Wrangel nämnes i Häradsarchivet säf. Hbfd. i K. 1626—33, ännu 1641. 1645—46 Axel Sparre. Dessa höga herrars tjenstförrättande Lagläsare war Nils Erikson i Gult i Norrwid. Paul Rudebeck war Hbfd. härstädes 1666, ännu 1673. (D. A. II: 225.); Bist. J. Rudebeckii yngste son, som adlades 1675 (n. 849). War 1678 v. Landshöfd. i Werio (D. A. X. 72). Af hans söner Behr och Paul war Paul den siltige Antiquariske samlaren, Dahlbergs correspondent, hwars uppåtser återfinnas i Palmst. Samll. i Upsala, war Hbfd. i K. 1694—95. Årsefor Gust. Bergbman war Hbfd. 1712 † 1735. Se Tafwelsås. 1736—38 A. Unge. 1776 tillträdde Domsagan af Job. Bergencron, Lagm. 1779, död 1829, efterlemnade ett stort rykte som Domare och menniska. Se 1 D. p. 571. Honom efterträdde Lagm. A. Elfwing.

Den Kongliga besallningen hade Måns Jönsson här 1612, då han på k. G. Ad:s fullmakt att wara "förman för allmogon" i K. h. med rätt att dem uppfordra, då han fann något fiendtligt på färde wara, kallad "kungens tjenare och höfwi s-man". Nils Erikson fick samma uppdrag i det öfriga Kronobergs län. (T. VIII n. 358 i Arch. Smol.) Ölsborgs löfen stulle 1618 utfordras. Presterskapet bewiljade sitt understöd i Långgastuf i Helleberga seden dit afwen Clerus från Uppwid. inlämnad sig. Knut Mattson i Tegnaby, war fogde 1641, en ättling af den öfrälse Wasagreuen. Sedan war Håkan Anderfson, Stamfader för den i Småland fordom högmögende Bergbmanst ätten, Kronans fogde öfwer Konga, Ålbo, Kinnwald och Norrwid dinge, f. 1607 † 1666. Hans son Hans Bergbman blef k. Besm. öfwer nämnde härader efter sin far, f. 1642, adlad 1678 (n. 922) † 1705. (Far till den öfwannämnde Hbfd. Gust. B.) 1735 war S. Cratz*) Kronans Besm. och Jac. Kröger Hbst. i sware. H. St. Westerblads son W—d, f. 1747, blef St. i Ups. 65. Pedagog wid Strömsholms slott.

*) Denne ättling af Baijerke Öfwerlöparen Cratz, som blef fången wid Norrlingen 1634?

I detta sekel:

Kronofogdar:

O. G. Hjelm. Årsk. 1814.
 Jer. Liffman. Årsk. 1822. sedan
 Lands-S. i Christstad.
 G. Christenson 1824.
 C. Ströberg 1831.

Skrifwäre:

Sr. S. Swinonius.
 Joh. Modigh.
 C. J. Modigh. Lands-Kamrer;
 blef sedan blott i Uppw. då i Kon-
 ga blef 1817
 Uno Björklund; så hans eftertr.
 C. W. Lundblad.

Länsmänsdistrikterna äro 3. 1:sta distr. innefattar socknarne n. 1, 2, 3, 4, 5, 6, 10, 12, 14 och Werisö andelen (se p. 642). 1840 war P. D. Sällberg länsmän. I 2:dra distr. med socknarne n. 9, 11 och 13, war J. Löndahl. I 3:dje distr. med socknarne n. 7, 8 och Wissejerda andelen war J. P. Cederblad.

Contracts-Prostar.

1. Arw. Tiderus i Beckelsång, under en längre tid af sitt pastorals-embete 1626—56.
2. Dan. Lundebergius ibm trol. 1656—73. Kallas Cvr. 1669.
3. P. Platinus i Nöbbeléd 1685—89.
4. P. Glauder i Linneryd war C:prost 1697; trol. till 1726.
5. Lars Riminius i Elmehoda, war C:prost 1735, trol. fr. 1726.
6. D. Lannernus i Nöbbeléd 1738—61.
7. P. Lundelius i Beckelsång om-kring 1775 till 83.
8. D. Ruda i Linneryd 1784—1803.
9. Cl. Selin i Elmehoda 1803—07.
10. Sam. Wieselqwist i Linneryd 1808—17.
11. A. Wickelius i Beckelsång 1817—26.
12. J. Wieslander i Beckelsång 1827—40.
13. P. Pontén i Linneryd 1842—.

Vi sluta denna §. med öfversigt af

	Födde. Wigde. Döde.			Åbor.		Lorpare.		Bauflugstt.	
				m.	qw.	m.	qw.	m.	qw.
1750.	546.	109.	245.	1,810.	1,908.	127.	127.	170.	459.
1772.	423.	105.	790.	2,057.	2,109.	209.	270.	161.	450.
1800.	484.	129.	423.	2,028.	2,077.	429.	445.	600.	979.
1820.	693.	140.	340.	1,937.	2,004.	506.	544.	848.	1,022.
1840.	886.	165.	449.	1,887.	1,940.	775.	828.	1,155.	1,209.

	Fattige utan Hushäll. barn.			Folkmängd.		Summa.
				m.	qw.	
1750.	178.	263.	2,067.	6,098.	6,774.	12,872.
1772.	129.	221.	2,333.	7,092.	7,605.	14,697.
1800.	116.	140.	2,418.	8,059.	8,692.	16,751.
1820.	249.	391.	3,608.	8,786.	9,301.	18,087.
1840.	137.	214.	4,097.	11,126.	11,725.	22,851.

2 §. Hofmantorps Pastorat.

1. Furuby socken. (Anner.)

m:t:l.	Skatte Semman.	1-2.	Furuby; Capellans. Post. b)
1-2.	Almshult. d)	1.	Kårestad; Häradshöfd. Bo- ställe. c)
3 5-8.	Attfsjö.	1.	Kårestad.
1-2.	Attfsjotorv.	1-2.	Dito Skallmejeblåfare-Bo- ställe.
1-2.	Björnamo. d)	3-8.	Lysterhd — Dito.
1 1-2.	Fägerstad Gästgifvng.	1.	Tweta. d)
2 1-12.	Furuby.	1-2.	Ånga.
1-2.	Holkaryhd.	6 3-8.	
1.	Hälgarhd. d)		Grålsehemman.
5 7-8.	Kårestad.	1 1-2.	Furuby. e)
1-2.	Trånggerde.	1-4.	Högstorp. f)
2 5-8.	Tweta. d)	1.	Kårestad.
3 3-8.	Wästorp.	1-8.	Lysterhd.
22 7-12.		2 7-8.	
	Kronohemman.	31 5-6.	
1-4.	Björnamo. d)		
1 1-4.	Fägerstad; Prestgård a).		

a) Drott. Christina resolverade 1653, oaktadt Rh. Joh. Mag-
ni länge arbetat mot, att Bert. Nilsson Skytte på Hofman-
torp sänge tillbyta sig prestgården i Hofm. mot 1½ Fägerstad. Det
heter: "Nu tillåte wi ej gerna någon förändring eller byten med
presternas gårdar och stombner med mindre så är, att sådana by-
ten ske Clericiet och K:h:rne till bättring och ej till wärring; hwat
före och der berde Ds:R. Skytte gifwer Rh. i H. så godt wederlag
i gods och hus igen till ett prestebohl, så äre wi wäl tillfreds,
att samma byte må gå för sig." Pastorsbostället ligger emellertid
nu ½ mil från hwardera kyrkan. Har 8 torp. b) Furuby An-
dersgård, kaplansbost., ligger nära kyrkan, som säkert står på
des grund. Kyrkan af trä, 1 mil fr. Hofmantorp, 1½ fr. Werio,
är mycket gammal, 46 aln. lång, 14 aln. bred. c). Den gam-
la föregifna kungsgården har tillfallit Härads höfding. Som ena
gården kallas Ostgöttagården, torde Ostgötalagmannen wetat så
den under sig någon tid. Om "kung Kåhre" handlar dock ej
runstenen i Kåhrestad, öfwer 4 alnar hög, och af 1½ alns bredd.
Teckningen af J. Forsander, intagen i Sjöö. Samll. T. III. pl.
57, fig. 182 wisar felaktigheten af den i Smäl. Beskr. p. 235
intagna. J. Vilj. R. U. n. 1278 läses: Kaka sunir . letu .
hakwa . stein estri . sapur . sin . auk estri Kala: auk
Viki(n)E: bruþr: sina. d) Tweta sjerding oförn. 7½ förm.
5½ hör i eccles. hänseende till Gårdsby i Norrwidinge. J. Stitts-
statistiken är således Furuby ej 31 ½ förm. m:t:l, utan blott 25½.
e) Göran Falk, adl. Gyllensfalk 1646. (n. 346) köpte Furuby
qwarn till odalsfrälse 1649. Wid Furuby finnas "wallar". f)
Köptes till odalsfrälse af D. Rosenqvist 1628. Egdes af Ds:R.
Lode 1805.

Suruby s. annex till Hofmantorp är 1 mil lång, 1 mil bred: gränsar i D. till Herråkra, i S. till Hofmantorp, i W. till Werjö landsförsaml. och Åryds sjö gent emot Hemmesjö; i N. till Dädesjö. Största berget Klefweberget. I Åryd sjö är malmtägt. Kårestads å, upprunnen i Lenhofda, utgör strömmen för Åryds jernbruk. Fallen ur Åryds sjö kallas hon Uggån. Sibble å upprinner i Herråkra sin, löper i Rottnen och utfaller wid Ronneby i Östersjön.

Kaplansserie.

1. Nils Gudmundi. † 1666.	7. Carl Lindwall 1772 † 86.
2. Arwid.	8. Magn. Solmbäck 1787—97.
Se d:o i Åsheda.
3. Sune Nilf. Brunerus 1672—97.	9. M. Leonh. Ellmén 1798—1812.
Se d:o i Elmehoda.
4. Paul Ekewall eller Paulus Caroli 1697—.	10. Magn. Theorin 1812—19.
5. Th. Odenius 1733—57. Se
Gommfer. i Elmehoda.	11. M. Jos. Wickelgren 1819—34.
Se Rhj. i Näsuhult
6. M. Ad. Streling 1757—71.
Se dito i Åsheda.	12. C. F. Solm 1834—.

2. Hofmantorp socken. (Moberförsaml.)

m:tl.	Skattehemman.	Kronohemman.
		1:4. Tollestorp.
3:4.	Djurhult.	
1.	Fagereke.	1:2. Håstebek. c)
1:4.	Fagerekemåla.	1:4. Linnehult. c)
2.	Feseboda.	1. Låsebo. d)
1.	Gydingemåla.	1:2. Ormesåga. e)
1.	Hult.	1:4. Öwarusfjörås. c)
1:4.	Håstebekstorp.	2. Tollestorp.
2	3:4. Håple.	3:8. Lången. c) f)
1:2.	Kluntalycke.	1 1:4. Ugnanäs.
7:8.	Linnestruf.	1. Dijasströmma.
1:2.	Lunden.	1:2. Dijaslycke. c)
1.	Låsebo. Ögfvog.	
1:2.	Löfås.	7 5:8.
1:2.	Linnehult.	
1.	Ormesåga.	1. Säterier.
1:2.	Sälholmstryd.	1. Hofmantorp. g)
2.	Tollestorp. a)	1. Rålanda. h)
1.	Ugnanäs. b)	2.
17	3:8.	27 1:4.

a) Här tages "penning" och årtalm" (sjö och myrmalm) för masugnar. b) Här anlade N. Swensson ett lin-oljaflageri 1841. c) Tillhörde 1684 Joh. Paulin Diiveerantz. d) Låsebo-boda, bostället wid sjön Låen, bör snarare sfiiswas Låsebo än Lefsebo. Här uppfatte en smed, som uppgifwes hetat 1. Erik Knutson jr. Åryd sin smedja omfr. 1660. Redan 1689 sålde 2. Håf. Skytte här ett bruk till 3. Gör. Branting. Kort derefter se wi Låsebo tillhöra, åtminstone till en del "Ludwig

Camerarii arfwingar" *). Bland dessa war 4. Barthold Hartwijn, som heter det, köpte L. af Kronan 1698. 5. En Emmeretz sålde det till G. Dan. Schröder fr. Wermland 1727. Han satte detta bruk i godt stånd. 7. Paul Pilgard Comm.-Råd, Borgmäst. Carlskrona egde L. 1762—82. 8. P. G. Pilgard 1782—93. 9. And. & P. L. Eneström 1793—1802. 10. J. L. Aschan fr. 1802. Med. Dr. 1797. Hof-Medicus 1795—03. Reg:ts-Läk. wid Smålands lätta Drag. 1803—13. Bergs-Råd 1814. Se Sackl. Läk.-Hist. 1: 414. Suppl. 54. Bruket beskrifs hos Tuneld. Maskinpappersbruk med 8 walsar begynte d. 18 Maj 1836; tillverkar årl. omkr. 1800 Lpd papper, syfvelsättande 130 personer, till större delen mindre arbetsföre. Under samma tid gå en snip-, 2 spik- samt 1 kopparrhammare, drifna för öfverfall af 7 wattenhjul och 9 eldstäder för blåster samt en slammugn. Bruket har 300 Skydd ämnessmidesrätt för en hård på förtjockning, liksom rätt att smida slångjern samt 300 Skydd mansfaktursmide. Malmtågten är grundad på hö- och myrmalmer, mest af god bestaffenhet. Här är Brukspredikant, Wexelunderwisingss-Schola anlaggd 1828 och en Bruks-Tyckerhetsförening. Ingen jord utlemnas till landbonde utan att han frånläger sig brånwinsbränningsrätten. L. är utmärkt wäl byggdt och beläget.

e) Köptes 1648 af Håk. Skytte. Tillhörde 1805 Kap. Segerheim. f) Tånga pappersbruk anlaggd 1807 af Jac Lönnegren och bonden Jacob Swensson, inköptes sedan af Bergs-R. Aschan.

g) Sofmantorp 2½ m. fr. Werö wid Rottnen, den sjö, hwarur Rottne å faller, som gifwit Rottneby eller Ronneby sitt

*) Dessa arfwingar nämnas ofta i Kronobergs Läns Fordebok och må derför upplysas, att Ludwig Camerarius, som synes egt Låsebo förrän der anlades bruk, liksom Naryd och Hångeryd i Åsa fru, Wäckhult och Åbogen i Wierstad, Willeboda och Tångarna i Stenbrohult, Säljeryd Smedsgård i D. Thorsås, Slätthult i Ljuder, Bråna Lilleg. i Tolg, Hult i Berg m. m. wanas liksom Hugo Grotius af K. G. II Adolph för Sverige. War Swenst Ambassador till Haag 1629 och dog som Ewenstt Geheimerråd i Heidelberg 1651. War före inträdet i Sw. tjenst Gånzler hos Churfurst Fredrik af Pfalts. Liksom nu war. egare af L. Med. Dr. J. Hugonis Grotii Epistola finnas flera af L. G. I war historia bör man ej förbi: Cancellaria Suedica in qua L. Camerarii aliorumque Epistolae in Suedica navi captæ a Victore Polono. An. 1626 vergente. Utom s. 1. 1627. L. G. war sonson af Melanthonens lärde wån Joach. Cam. öfversättaren af Hemerus, Sophocles m. fl. och son af Joach. G. Histaren af ett Medicinist och Botanist Collegium. L. G:s dotter synes ha blifwit g. m. öfwannämnde Barth. Hartwijn, som twiswelsutan war son af J. v. H. Fältsekreterare hos Joh. Bauer och Lenn. Torstensson, adl. 1651 (n. 539). De öfwannämnde m. fl. hemmanen i Kronob. län sålles "L. G.—ii arfwingar" å 4½ proc. till weberlag för deras d. 22 Dec. 1698 reducerade föregeds. Se Ned. Commis Br. 28 Dec. s. å. (De så spridda och ofta små hemmanen, som Kronan nu afhände sig, måtte förut warit förlänte till den, hvars arfwingar togo dem i weberlag för hwad som måste reduceras.)

namn, war enligt sagnen, Herresäte, redan i den tid då fulsesten ännu strades af hedningar på Abbakusaberg, dit "trollet" Abbakuse nu flytt från Hofmantorp. Men Riddaren på Hofmantorp betedde sig lika tappert, som Riddaren på Ed; insann sig wid hednafesten, drack ej utan uthållde deras julöl; måste dock fly och det med sådan hast, att ena sporrén tappades, som ännu hänger i Htorps sakristia till äminnelse. Kände egare: 1. Sår. Nilf. Skytte, inköpte H. som odalsfrälse 1646. War adlad 1645. R. N. Joh. Skyttes brorsöns son. Öfverste för ett Smål. Knektregte, sedan Ljfd. i Christianstad. 2. Bertil Nilf. Skf. 1650. Öf. L. Gick 1653 lägga Karlanda prestg. under H. gifswande Jägerstad igen. 3. Grefwin. Lillieroch (annolikt R. Råd. Gr. N. 8—8 enkla) sålde H. till 4. G. Berghman Ljfd. i Konga. 5. Lagm. N. Hellenstjerna f. 1702 g. m. A. M. Berghman f. 1715, innehade H. 1766. 6 Major J. Segerheim f. 1736. † 1793. G. m. Anna Hellenstj. f. 1741. Egare 1788. 7. Bar. J. W. Liewen f. 1764 g. m. J. M. Segerheim 1782. Egare 1798. 8. Bar. Elof Rosenblad Gen.-Ljftn. G. S. D. f. 1756. † 1838; egde H. redan 1812. 9. N. A. Rosenblad f. 1804. Köpte H. 1838. Kammarherre.

Kyrkan ligger på Kronogrund i Hofmantorps by 2½ mil fr. Werid, är af trä, 27 aln. lång, 12 bred, 8 hög, säges byggd der twillingorarne stadnade. Är utlynt. Ny plan utlägs 1839. Klofstapeln är byggd 1668. Om Skytteka och Berghmanska grafchoren samt Epitaphierna, se Samll. till N. Smål. Beskrifn.

Hofmantorp, moderförsaml. till Furuby, Consistorielt i 2 klass. 2 afdeln. 1½ mil lång, 1 m. bred af 5 mils omkrets, gränssar i Ö. till Ekberga och sjön Låen gentemot Algutsboda, i S. till Ljuder och Linneryd, i W. till Rottnen gentemot Nöbbeled, i N. till Furuby. Dess största sjö är Rottnen, till hvars stränder stöta H—p, Furuby, Ö. Thorsås, Nöbbeled och Linneryd snar. Berömd för sin bräsen, har den och sars, rudor, silk och trästor, äfwen öl och lake. Ger matm, liksom Låen. Wäsen och Knåsjön äro mindre. Rottneå förenas wid Ljuders gräns med Låsebo å. Den blir sedan 20—30 fot bred, 12—18 f. djup. Forsarne wid Låsebo och Ugnanäs äro 5—8 fot. Af berg märkas Örnaberg i rästllnaden mellan H—p och Nöbbeleds socknar; Abbakuse på Örneshaga egor med stifferartad sten och Ambotaberg äro 40—50 fot höga. En resesten af 8 fots höjd (Refesten?) står wid Abbakusa berg.

Kyrkoherdelängd.

1. Harald.	froy i Jönköping. Se 1 D. p.
2. Swen Torchilli, kallad son, trol. bror till Aud. Torchilli, Wi.	545. Sv. L. war förut Capellan i Fagerhult 1572. Cler. Galm. 2:

477. Subscr. 1593. Rifebagem. 1594.
3. Lars Björnsson 1615. Se Låfvvelske Khl.
4. Jon Månsson i Soffmontorp eller Johannes Magni Past. in Hofmant. 1622; Joh. Magni Wer. Past. in H. 1629. Rikslifstidsfrih. för Taxan 1650. Var bror till Nic. Magn. Wirans in Wirestad, och trol. far till Magn. J. Soffmannus "de petra Wexionensi", Clog. Lect. i Werio 1653.
5. Marinus Johann's, trol. fonen, fick 1655 Biskop. försäkra att efterträda n. 4. (Wallow. Handb. 59). Var död före 1660.
6. Petr. Lacander eller Petr. Petri 1658.
7. Magn. Nicander 1671—78. Förut Comm. i Jönk. Mågen.
8. Isak Nilsson Widebeck 1678—87. J. W. Widebedius resp. i Åbo under Cnev. Ewenonius. Huspred. hos Landsh. Durell. Se Gemm. ser. i Källeryd.
9. Nils Lavelius 1688—1702.
10. Lars Siggonius 1703—31. † 39.
11. M. Lars Granbeck 1731—42. Se Khl. i Lelg.
12. M. Nils Lundeberg 1742 † 78. Resp. wid prestm. 1751 und. Sam Rogberg. Se 1 D. p. 547.
13. Cand. Säk. Ekberg 1770. † 1819.
14. L. P. Camberg 1820. † 35.
15. M. G. E. Rosengren 1835—. Con-R. i Jönk. 28. Tjenstledig. G. m. en dotter af Prosten W. Norlin.

3 §. Hemmesjö Pastorat.

3. Hemmesjö socken. (Moderförsamling.)

m:t.l.

Stathemman.	
1-8.	Gillingeryd.
1-2.	Gunnatorp.
1	1-4. Hemset. a)
	1-2. Hemmesjö. b)
3	1-4. Ristinge c) Ggfwg.
2	5-8. Åreda S. d).
Kronohemman.	
2	1-2. Hemmesjö. b)
	3-4. Hemmesjötorp.
	1-4. Ristinge c).
	3-4. Åreda S. d)

4 1-4.

2. Frälsehemman.

2.	Villa. e)
	1-2. Hemset. f)
	3-4. Ristinge. c)
1.	Åryd; Säteri. g)
<hr/>	
4	1-4.
<hr/>	
16	3-4.

Ann. Det eccles. Hemmesjö har defuntom Fylleryd 3-4 i def. civila Gårdeby; sål. räknas S. i matris-larne till 17 1-2.

a) Af Hemset, som ej skrifvits Hemset, är tydligen sjön kallad Hemsets sjö, hvaraf Hemmesjö, ej Himmesjö. b) 1628 lades under Werio Biskopsstol Hemmesjö Söddreg. $\frac{1}{2}$, Månsta $\frac{1}{2}$, Sjö $\frac{1}{2}$, Olfa $\frac{1}{2}$, Ristinge Krono $\frac{1}{4}$ och Hemmesjötorp $\frac{3}{4}$. Deremot blef Hemmesjö Herr Thomasg. $\frac{1}{2}$ Capellansgård. Numera är denna gård Pastoris stomm.

Hemmesjö fyrka of sten 1 mil fr. Werio, 30 aln. lång, 10 bred, med 2 alnar tjocka murar, är utdömd. Blytaket är helt borta. Altartafeln, gjord i Bisk. Scarinii tid, är i stäpform med fullt bilderwerk; å ena klockan stöpt i Lübeck, står med munkförl något om Joh. Baptista. c) I Kåragården föddes 1634 den Secret.

Gudm. Kåhre, som stiftade *stipendium Kåhreanum* i Ups. Jag begagnar här tillfället att rätta uppgiften i Biogr. Lex. der han förblandas med den widbereste Truls Kåhre. Denne war född i Kalmar 1600 och blef Afész. i Sthms kånnerbrätt. Gudm. K. kallad Choræus i P. Lagerlöfs program till stipendii-stiftarens minnesfest, då Magnus Lacherus, sedan död som K. i Skärstad, orerade d. 12 Maj 1689. Testamentet hade då nys gjorts och af K. M:t blifwit stadfästadt (ej gifwit 1634, såsom det står i Smål. Beskr. p. 238). En mängd ynglingar ha gagnats af den Secreterarens sparsamhet. Wi nämna blott G. P. Thunberg, hwilken begaf sig som Stipendiarius Kåhreanus på den wälbekanta resan, hwaras resultatet uppstoro för Europeisk mettenskap. — Ristinge Kårag. egdes 1805 af Öfw.-L. Lode och Nyttmäst. De la Grange. 3 R. N. g. äro på några ställen "stenringar laggda i jorden om 4 aln. widd och hos en del stå uppresta spetsiga stenar". d) Korra Åreda ligger i kyrll. hänseende i Norrwid. i civilt i Uppwid. e) På Billa egor finnas fyra Fantiga stenrör med fyra hörnstenar och en stor hög med stenar inom sjelfwa kyrkanten, således liknande dem, man upplastade, der Solguden, Skotlands Beel, trol. Eddans Bil skulle dyrkas. Se 1 D. p. 479. 424. Billa egdes af 1. Kommand. Kap. S. W. Pley. 2. Jernik Ellundh. 3. Landtm.-Dir. Alex. E. sonen. 4. Kap. J. K. Oweckfelt, som på 2 år borttog 3 å 400 stenrör, sprängde och bortförde 600 last jernstenar, görande 20 tunland till frödiga ångar och åkrar, der förut war ljunng och mofa. Hålfien egdes af H. skrifw. C. W. Lundblad. f) Ar. Rosengqwist egare 1693. Öfw.-L. Lode 1805. g) Åryd stref för Åryd, nu Åry. Torde liksom Åreda ha namn af Ar, Eldguden, den Ares, Procopius funnit dyrkad i den Nord, der man ännu tänder eldar på bergen wid högtider af hedniska anor. Å. egdes 1650 af W. Rosengqwist, 1693 af Axel K. På detta fäteris egor byggde Arn. de Nees jernbruket, som 1665 räknades af Bergs-Goll. bland de bästa i Småland, der 12 anföras i en Berättelse till K. M:t. Brufspatr. 1. Ol. Lundblads arfvingar sålde Å. till 2. Rhd. Gr. C. St. Mörner. 3. Öfw.-L. Lode 4. Öfw.-L. W. Silfwerparre. 5. J. L. Aschan på Råsebo. 1815 war här enl. Bergmäst. Jacobsons berättelse, jernbruk med manufakturwerk med en hammare, 2 hårdar för 300 Stppd stångjerns smide samt masugn. Då tillhörde Bruket Bar. Stjernbladhs arfvingar.

Hemmesjö moderforsaml. Biskopsprebende i 3:dje kl. 1 mil lång, $\frac{2}{3}$ m. bred, $2\frac{1}{2}$ i omkrets, gränzar i W. till Werio landsförj. i D. till Furuby och Årds sjö, i S. till Tegnaby, i N. till Gårdsby. Sjöar äro Hemmesjö, Barn, Åreda, Ekke samt St. och L. Hårjön.

Hemmesjö har afurminnes varit allstjemt Biskopsprebende. *) Herr Thomasgård synes antyda, att det så varit, redan då en Thomas var Biskop, således 1344. $\frac{2}{3}$ af Hemmesjö ha som Pastorsboställe, jemte Thomasg. $\frac{1}{2}$ som stomm, anslagits Biskopen såsom K. De öfrige $1\frac{1}{2}$ äro honom anslagne som Biskop, liksom of $\frac{2}{3}$ Fylleryd. Desutom hade Biskop Mörner 7 L:or 10 $\frac{2}{3}$ kapp. förlän. sås. K. emedan Pastoratet ej ansågs ge 100 L:or till sin pastor.

Series pastorum ses således i 1 D. p. 529—595. Anmärkande wi blott n. 4 Jorcundus att han anses död wid 1260, n. 15 Lars Michelson, att han enl omrörd Biskopslängd war född i Werjö; n. 16 Gudm. Nilson, att han war från eller förut K. i Öpestorp (ej Öretorp), blifwande Bisk. 1470; n. 17 Nils Olsson, Art. Lib. Magr & Decan. Wexion.; n. 18 Ingemar Pettersson, att han trol. förut war K. i Beckelsång, att han fick Påst. Bulla, kungligt medgifwande liksom Erkebiskopligt att lägga Sjöbo, Westbo, Sunnerbo, Östra och Westra härader under Werjö stift, men att Hans i Linköping ändå behöll det han hade. Se ofw. p. 652. Wid n. 26 J. Stalenus anmärkes att han kom till Werjö d. 22 Jan. 1651. † d. 11 Febr. Wid n. 28 J. Rudebeckius, att han dog d. 22 Maj 1667; wid n. 31 C. Sahn, att Biographien ej är af C—m, utan Bisk. Fare; att efter honom tillägges 31, a. Bisk. Enewald Swenonius. Se 2: p. 636. Wid n. 41. Es. Tegner rättas Brantings titel Häradsstrifware till Kronfogde. C. L. fick Reslöfs past. till prøb. 1823. P. 594 r. 9 står 1 & 2 B. tillägg: af Tal wid försf. tillfällen.

4. Teguaby socken. (Anner.)

m.t.l.	Skattehemman.	1.	Frälsehemman.
2.	Lofsa.	1.	Stogstorp.
4 5-8.	Teguaby. a)	1.	Teguaby. a)
6 5-8.		2.	
	Kronohemman.	12	
1.	Lofsa. Fältstårs-Post. c)		
1-2.	Dito. Capellans d.o. d)		
3-4.	Teguaby. a)		
1 1-2.	Dito. Säteri, och Öfwerstes Boställe. b)		
3 3-4.			

a) Om namnets härledning af Thegn, ha wi yttrat of 1 D. p. 497. Att Bisk. Tegner stammar härifrån är upplöst p.

*) Fråga om flåsmesa lär varit 1680, men Scarinius bewisade då, att detta pastorat war allt för swagt, att försörja egen pastor. Se n. 393 i Arch. Smol.

590. En frände har der underhåll af Biskopen. Tegnaby Hosspitalsg. $\frac{2}{3}$ anslogs Werio hospital 1617. Tegnaby stam $\frac{1}{2}$ är pastoris. T. Strålagård gafs 1698 Nils Behrson Ulfars arfwingar i ersättning för Hr Chyhr Anderson (Stråles) abaliensrade gods.

Kyrkan är af träd 22 alm. lång, 10 bred; mycket reparerad 1825; otillräcklig, nu utdömd. Skall sammanbyggas med Hemmesjö, enl. f. Resol. 2° 1843. A den större klockan läses med "Anglosax." bokstäfver; *Sanctorum oro vim, fugo demoniorum*; Nedkallande helgonens makt förfagar jag dämonernas. Se Sjöb. Samll. för Fornålst. T. 2. p. 113. Kyrkan ligger $\frac{1}{2}$ mil fr. Hemmesjö, 1 m. fr. Werio. Comminist. svarar nu för Guds-tjensten i den ena, Domesticus Episcopi i den andra kyrkan. h) Tegnaby Pipare och Södregård samt lilla Brunstorp kallas tillsammans Tegnaholm $1\frac{1}{2}$ m.:l. säteri, utgörande Öf.-st. bost. wid Kronob. Reg.te. Överst. Bar. P. Scheffer uppgifves i Smål. Bestr. såsom den der mycket odlat och förskönat detta ställe. c) Anslogs 1832 till Kaptenboställe wid Kronob. Reg.te. Innehafves af Maj. G. v. Boisman. d) roteradt för $\frac{1}{4}$, beläget $\frac{1}{4}$ m. fr. Tegnaby kyrka.

Tegnaby, anner till Hemmesjö Biskopsprebende *), $\frac{3}{4}$ mil lång, $\frac{1}{2}$ br. med 2 mils omfrets, gränzar i N. till Werio Lands-förf. och Hemmesjö, i Ö. till Furuby, i S. till D. Thorsås och i W. till Täfvelsås. Tegnaby sjö ger malm, liksom Rinkeby sjö, som går intill församl. Tegnaby sjö utfaller genom Storan i Thorsjön, sedan kallad Aggån, då hon faller in i Ånen. Wid Storan anlades 1640 ett jernbruk, som donerades af Drott. Christina till Bisk. Joh. Matthie, hvilken nedlade bruket. Stampen wid denna å, nämnd i Smål. Bestr. är nedlagd.

Kaplanstångd.

1. Petr. Benedicti, Sacell. Episcopi. Subscr. 1593, torde wäl höra hit.	9. M. And. Ofen 1770—76. Se Ksh. i Velmsö.
2. Andr. Syltenius 1629. Se Ksh. i Olmenad.	10. M. P. Colliander 1777—95. Se Ksh. i Kåreda.
3. Nils Brickman 1638—64. Se Ksh. i Verheba.	11. L. P. Camberg 1796—1811. Se Ksh. i Hofmantorp.
4. E. F. Nydeltius 1664—84. Blef blind och fick fribröd i Werio Hosp.	12. J. Wallin 1811. † 26.
5. Th. Brickman 1683. † 1707.	13. C. F. Bergholtz 1826—31. Se Ksh. i Olmenad.
6. P. Thalin 1707. † 57. Föret i Meheba. † 90 år gam.	14. J. E. Meurling 1832—35. Se Comm. i Stenbrohult.
7. Cand. Nils Lång 1758—65.	15. Em. Swenson 1836—. F. 1806 i Burjerud. Et. i L. 28. Past. 30. Cantor Gymnasti & Schola 32.
8. M. M. Strandmark 1765—69. Se Ksh. i Nottebäck.	

*) Det synes som Täfvelsås i Bisk. Nils Knutsons tid varit 1562—66 afföndradt från Biskopsprebendet och anslaget till Rect. Schola. Se p. 651.

4 §. Werjö socken. (Kongaandelen af Werjö landsförsaml., som är en andel af Werjö pastorat.)

m.t.l.		1	3-8.	Öfir.
	Skattehemman.	1.		Werjö Bisfops-Säte.
2	1-8. Høllstorp.		3-4.	De Hospitalsgård.
2	1-3. Öfir.	4	3-8.	
	3-4. Werjö Östregård; Säteri.			Frälshemman.
5	5-24	1.		Öfir.
	Kronohemman.			
	7-8. Høllstorp.	10	7-12.	
	3-8. Lefamensgårdet.			

Se beskrifningen om Werjö landsförsamling p. 642 f.

5 §. Nöbbelöds Pastorat.

5. Nöbbelöds socken. (Moderförsaml.)

m.t.l.				Kronohemman.
	Skattehemman	1-2.		Högahult. 3:de Profops Vest.
1.	Öröryd. a)			
1.	Bosatorp.	1	1-4.	Nöbbelö; Prestgård. d)
	1-2. Brunnmåla.		1-2.	Öröryd.
3.	Öjnestorp. b)		3-8.	Lerp e)
	1-4. Gräfsingetånga.		1-2.	De Länsmans.Vest.
1	1-4. Högahult.		3-8.	Lerahultamåla; Pipares Vest.
	1-2. Herrmanstorp.			
1.	Hölmåtra.		3-4	Ulsåkra: Sergeants.Vest.
1.	Rjårr.		1-2.	Wedfjerr. Stållmejeblåsa re.Vest.
1.	Kåramåla.		1-4.	Wåderlanda. Rustmästares Vest.
	1-4. Kåramålatorp.			
	1-2. Kåralycke.			
	1-2. Rjellelycke.	5.		Frälshemman.
	1-2. Ladd.			1-2. Öröryd. f)
	3-4. No.			1-2. Wedfjerr.
2	3-8. Öröryd.		2	1-4. Wåderlanda.
	1-2. Bangsholmen.		2	De } Säteri. g)
2.	Ryd.		2	Ångauås.
2.	Lerp.		2	
1.	Lerahult.		7	1-4.
2	1-4. Ulsåkra.		42	3-4.
	1-4. Ulsvahult.			
3	1-2. Wedfårr.			
2	5-8. Wåderlanda.			
1.	Ulsåkrholm, Säteri. c)			
30	1-2.			

a) Lär vara "Broagårde" den gård i Nöbbelö, hvarifrån Stråddaremästaren Jöns i Kalmar var, hvarrens söner tog namn af Bro (Pons). En blef den namnfunnige Måns Pontinus, Bisk. i Linköping, stamsfader för atl. ättan af Pons.

tin; den andre sonen blef Banco-Commis. Joh. Pontinus g. m. en Fröken Strömstöld. Se Biogr. Ler. b) Möjligen war Bisk. Nils Olsson af Genisörp (om detta är rätta läsaarten) härifrån, liksom hans företräd. Gudm. Nilsson war från Öpseörp i Sija sn. Om Nils Olssons wapen, se 1 D. p. 535. c) Innehades 1760 af Ryttmäst. v. Boisman. d) Det ofta förekommande namnet Nöbbeled torde bildats af nabo: granne, Isl. näbur, N.g.-S. nehhur. Naboled eller Nabolese war ett namn, som upprerte utom den by, som sedan fick det behålla. Wid en bro ej långt ifrån Nöbbeleds prestg. stöts f. Bef:m. Jöns Jönsson på Kronoberg, död efter 2 tim. i prestg., då han under Dadesfejden 1545 skulle rida till Ryd i denna socken, der thing då hölls. Mördaren war af det anhang, som flytt till Hert. Albrecht af Mecklenb. men blifwit af honom återfändt, deribland Ola i Grellstad, Matts Carlsson och Carl Bjur. I Nöbbeled står Kyrkan 2½ m. fr. Werid. Grunden till den nya lades 1826, fullbyggd 1829, 55 aln. l. 30 br. utvändigt. Tornets höjd med lyfta och spira 56 aln.; 3 stolrader. Altartaflan af Skapt. S. Andersson föreställer H. H. Natw. instiftelse. Gifwen af Enkefrihunn v. Rosen. Kyrkcasan wid början 5308, stulden wid slutet af byggnaden 90 Rdr. Inwigd 1832. e) Bonden Håk. Gudmundsson hade försträckt K. M:t. och kronan 34 lod silfwer och fick med arfwingar besitta ¾ i Ö. Torp, tills kronan betalte sin stuld. Immission för skatterättsfordringen begärtes men afflogs af K. Kammar-Coll. 1788. f) Här bodde Öf.-Jägmäst. Sigfr. Branting, som 1756 adlades till Adlerbrandt (n. 2034), begrafwen i Nöbbeleds kyrka. D. egdes 1805 af Krigs-Rådet Bar. Rosen. g) Kallas Wärnlanda. Der utwisas ättehögen öfwer Blenda, som säges der bott. Grifvhögar och stensättning ar utwisas här, liksom wid Örraryd. W. egdes 1770 af Öf.-L. Ehrenborgs enka. 1805 af Skapt. Stensfelt. 1828 af Öfverste Wollmar Silfwerparre. h) tillhörde 1770 Skapt.-L. v. Castanie. Skapt. Ehrensträhle sötte derå förmedl. 1813.

Nöbbeled, Moderförsaml. i ett Præbende pastorat, som är anslaget Domprostert. i, gränisar i Ö. till Linneryd, i S. t. Westelsång, Uråsa och Täfvelsås, i W. till Werid Landsförsaml. och Tegnaby samt i N. till Ö. Thorsås, Furuby och Hofmantorp. Sjöar: Rottnen är störst, 1 mil lång, ½ m. bred. Transjöns botten war 1770 ej hunnen. 500 Rdr B:co äro af Dompr. Öf. S. Sjögren anslagna till sockenskola 1814 1/2; 100 Rdr B:co af Fröf. E. J. Adlerbrandt genom Testamente 1817.

Kyrkoherdeserie.

1. Jonas Perri 1564. Rifod.m. 1569. P. i Nybbile. Subscr. 93.
2. Johannes eller "unge Jon Hansson." Anses wara en Bisk. Krofs

bror, som kom hit fr. Stenbrohult 1606 och sedan till Skatelöf 1615. Håri torde någon oröda ha infemmit och Joh. i N. vara.

3. Hans Boetii.

4. Joh. Swensf. Nobelinus 1641.

† 49.

5. M. Sw. Mattf. Flacherns 1650—84. Riksdagm. 1655. Af-sattes, benådad med lifstidspension.

6. M. Per. Swensf. Platin 1685—89. Från Lön-ås (Platanus) i Djaby s.n. Om honom se Aboa

literata p. 66. Wallqw. i Handb. p. 55). Eccl. SamV. 1: 86. Dog i Carlshamn. Son Petr. Pl. Med. Dr. Prov. Med. i Jönköp.

7. M. Sw. Höl 1690—1711.

8. M. Joh. Selin 1712 † 30.

Se nedanför.

9. M. Dan. Lannerns 1731. †

61. Se Gezel. Biogr. Ler. samt N. Sw. Bibl. i B. 2 D. f. 56—58, der hans biographi träffas.

10—19. Demprostarne i Werio u. XIV—XXII se 1 p. 596.

Joh. Selin förtjenar en utförligare biographi till ledning för folkminnet, äfwen förrän Stiftets Herdaminne skänkes af den, som lofwat ett dylligt. H. föddes 1664 i Bergsnäs nära Werio. Fadren Corporal wid Cronobergs Regte. Modren hade under barnsöden lofwat honom åt kyrkan. Fadren tog honom derföre med sig, då han lades i garnison i Skanska och Blekingsta städer och höll honom i stadsf. holorne. Då fadren dödt flydde modren, som funnit gosen i Landskrona schola, med honom till Werio, der han insattes i scholan 1675. Höll på att drunkna i Zelga å och kallade sig till minne af sin räddning Selin. Användes som Gymnasist att förestå ett Collegat. Et. i Abo 1691, understödd af Lect. J. Collander, disp. under P. Hahn de avibus & de columbis; war gratist wid promot. 1694, då han höll en oration. Hade anbud bli Docens, men mottog hellre Gymn. Adj. i Werio. Prest 1697. Episcopi Domesticus. Cons. Not. 1698—1706; Direct. Musices & Cantus, liksom Dir. öfwer scholhusbyggnaden. Græc. L. L. 1706. 2:dus Th. 09. Proft 24. Gift 1698 med Clem. Flodins i Werheda dotter Christina. Hade 12 barn. Deras blef Anna Chr. g. m. Kapt. J. Cavallius, Här. proft C—ii farfar, Peter & Joh. Handl. i Etm, Clem. Rh. i Werh. Sam. tiensteman i Etm, Cathar. g. m. Organist Henning i Abo. Proft J. H. præsiderade på prestm. 1722. Hade som Consist. Met. bragt Consist. Handl. till god reda, hvarföre han mycket berömmes af Sam. Rogberg, Förf. till Smål. Bestr. Galm uppger att han som Prof. Fölschers vän och pietist mycket förföljdes. Se 1 p. 564. Han dog 1730.

6. Thorsås socken. (Ammer.)

m:tl.

Skattehemman.
1. Årberga.
1. Gåtahult.

12. Granstorp. D
1-8. Örtundstorp.
4. Görda.
1. Hårestorp.

*) Anmärkingen af B. q., att han 1678 war Proft i Allbo, "ehuru Nöbbeled ligger i Konga", torde vara följde af bristande uppmärksamhet derpå, att Pl. 1678 ännu som Lector hade Djaby och Skatelöf i Allbo som præb. Så war Cronander såsom innehafwande Skatelöf præb. S. proft i Allbo.

5	3:4.	Ingelstad, berfådes Ögfwg.	1:2.	Säljeryd, Capellans:Wof.	
4	1:4.	Nöbbeled. a)	3:4.	Thorsås. b)	
3	1:4.	Säljeryd.	2	3:4.	
	1:2.	Summanjö.		Frålschemman.	
3	5:8.	Thorsås.	1:3.	Gransholmen. g)	
3	7:8.	Thorsjö. e)	1:2.	Hörda.	
28	7:8.		1	1:4.	Säljeryd.
		Kronohemman.	1.		Ingelstad c).
1.		Afseberga, Grossmeds:Wof.	2.		Thorsjö d).
	1:2.	Granslorp, Feurirs:Wof.	5	1:12.	

36 17:24.

a) Här står runstenen n. 1277 i Lilj. N. U. med en vers, som erinrar om dictionen hos Isl:ka städer. Der läses: Rostein . auk EilifK . Afri . auk Sakun: reishu . pesa . steinaK . esteK sin fapur . Publ. A andra sidan:

Tii mun fo . .

Ty mände det Goda.

Ritit verpa .

Gåtet warda

meþ sten lifiK

medan sten leswer

auk . stafiK . runa *).

och stafwens runor.

b) Här är kyrkan Östra Thorsås byggd af sten med träskapel i utminnes tid, $\frac{1}{3}$ mil fr. Nöbbeled, $1\frac{1}{4}$ fr. Werio, warande 18 aln. lång utom choret, 12 br. 10 hög. Ny byggnad bestöts 1839. Kyrkan skall byggas på Thorsås Gefagårds grund, 45 aln. l. $25\frac{1}{2}$ bred, 12 hög till murar, tornet 30 aln. högt, 12 aln. brett. Altaret åt Norr. Thorsås Sjöbol 1 m.:l. synes ha varit boställe för Lagmannen på Ingelshög, sannolikt det Thorsås, der Bist. Bo i Werio och Lufe Jonson som Legifer Werendia 1290 intygade en gåswa till Nydala. Sw. Dipl. n. 1020. På Sjöbol strefs 1547 $\frac{1}{2}$ berättelsen om Inglinge hög, som förwaras i Ballust. Samll. Se om denna trakt 1 D. p. 304. I Thorsjö Simonsg. föddes Th. Dr L. N. O. Dan. Nordin, hvars biogr. ses i Biogr. Ler. Han har här stiftat ett Nykterhetsstipendium, hvars ränna utdelas till brudpar, som aldrig smakat spirituosa. Redan äro 35 från spirituosa absolut afhållsamma hushåll i socknen. Saken gynnas genom ord och ersempel af försns både Kh. Domprosten Dr S. Elmgren och Comm. P. J. Carlstedt. c) Pehr Jönk. till Ingelstad g. m. Karin Stråle till Sknaholm war far till Jöns Behrß. som först kallade sig Gyllensvarre, introd. 1627 (n. 146). Denna ätt stilloe sig blott genom sparrens gyllne färg från sina fränd-ätter, som det synes, Ulsparrarne, som påstodo sig nedstamma lifsom Ulsparrarne från Gunnar Gröpe, Wärends fiste Drott, och Torstensönetnas m. fl. sköldmärke: en sparre öfwer det heraldiska sjöbladet eller lindelöfvet. 1545 war Ingelstad delt mellan 2. Den ena gården war Zustru Brigittas sätesgård (n. 635 i

*) Inledn. p. 371.

T. XI, Arch. Smol.) Om Jöns Gyllensparres breffstrin se Arch. Smol. I. n. 14. Major J. G:s dotterföner B. & J. & G. G. Rosenbjelke läto wid 1700 godset gå ur släkten till en Branting, sedan Ryttmäst. Ljungfelt, som sålde det till Öfver-Jägmäst. P. W. Silfversparre, hvars son Öf. N. S. D. Wollm. S. ärfre det 1818. Om Ingelsbögs öppning 1774 af Rådm. Schenberg fr. Skenninge, se Linnerhjelm's Resor 1796 I p. 121. Sjöb. Nomencl. p. 70 och Inledn. härsofv. p. 165. Stället är aftaget i Svec. Ant. & Hod. T III. tab. 93, lifsom i Swenska Minnen Sthm 1836, 10:de h. Beskrifwet i v. Linnés Skånska resa p. 365. Sjöb. Nomencl. p. 55. 70. 190. Sjöb. Samll. T. I. p. 47. 68. och i Inledn. härsofv. 304. 1829 d. 5 Jan. fann Först. den flotrunda stenen nedrullad och en potatiskällare gräfd wid foten. Wid Ingelstad Sjögård står en 5 aln. hög 3kantig sten på en låg jordwall. Sjöb. Nom. p. 167. Utan allt twifwel har Wärends civila medelpunkt någon tid varit här. Då Tacitus omtalar Sidonier, såsom grannar till Swionerna, dem life i allt utom att de förre ha en qwinnoregering, torde förklaringen af Side, namnet på Moder-gudinnans äpple, ej wara utan allt skäl, äfwen om man ej antager, att den flotrunda stenen på Inglinge hög war detta Sides symbol. Den är af 5 alnars peripheri, prydd ofwan till med 3 gördlar af firater, liggande jemte den 3 aln. höga spetsiga stenen öfwerst på en hög, 150 fot i omkrets och ännu 4 famnar hög. Lifsom wid Odensjö en hög nämnes jemte Moderhögen, ser man här en mindre hög nära den större. Den mindre är 100 fot i omkrets; nästan lika hög som den större. d) Thorsjö har ännu en wacker boskoj. Har egtis af 1. Rosenbjelkar. 2. Bergmäst. Törneblad. 3. Lgm. Unge. 4. Öfver-Audit. Unge, son-n. 5. Kapt. Klingström. 6. Kapt. af Bjerken. Sedan af bönder. e) Thorsjö rusthåll har egtis af 1. Löjtn. Braak 1770. 2. Enkefru Ekelund. 3. Kamrer Eggers. 4. Lagm. J. Bergencreuz. 5. Ryttmäst. Sedenstjerna mågen. 6. Dennes barn, då det disponerades af deras morfar, som ditsyttade från Kampen 1827, odlande, förskönande, utwidgande. 7. Ad. Sedenstjerna. f) Granstorp, Ö. tillbytte sig Bisk. Joh. Mathia från krona. 1650. g) Jöns Gyllensparre köpte det 1649.

Ö. Thorsås, annerförsaml. till Dompöstykebendet Nöbbeléd, $3\frac{1}{2}$ m. lång, $1\frac{1}{2}$ br. gränsar i Ö. till Furuby och sjön Rottnen, i S. t. Nöbbeléd, i W. t. Uråsa och Djurled, som är gränsen mellan Konga och Kinnewald mot Jåt och Låfwelsås; i N. t. Tegnaby och den under tappning allt mer sjunkande Rinkaby-sjön. Sjöar: Thorsjön, Kyrksjön, Semsjön. Rottnen till gränsar lifsom Rinkaby-sjön, hwarom ofwan. Man sträfwar att få tegelled från Mörrum till Helgassjön men ej öfwer Salen utan från Åsnen till Jåts sjö genom Djurled, så till Rinkaby sjö, Barnsjön,

Trummen, Werö sjö, Bergunda och Bergawara sjöar till Helgassjö.
 Kar: Utom Djurlå, Thorså, som ur Thorsjö går till Vidbens
 sjö i Åsnen wid Agga bro. Källor: Thorsa Fälla och Åsa Fäl-
 la ligga på hvar sin sida om den ås, der Thorsås kyrka torde
 efterträdt ett Thorstempel. Annu offras i en fälla wid Ingelstad.
 Jernmaln fins i alla sjöar, jernåra i alla myrar. I kärren
 stundom god murlera, stundom en hvit, som liknar jordmarg,
 men jäser ej för fyror. Sodnen ligger på 5 paralela åsar med
 berggrund. Hjelmns måse wid Ingelstad har till 50 tunn. odlats.
 Frutibar trakt på lerbotten. Oblingsbågen är lifwad åfven för
 att undgå att med drank förderfwa sin creatursafwel. P. J. Carl-
 stedt har deraf mycken förtjenst. Circulationsbruket går här ut
 bland allmogen. Se här ett framstredande i ekonomi, som be-
 fordrar framstredande på bättre vägar i än högre hänseende. I
 D. Th.

Bräckl. hjon. Ord. fattighj. Tillsäll. Jordtorp. Bönder.

1775.	5.	—	—	22.	122.
1840.	44.	24.	104.	49.	102.

Åf Domprost Sjögren är gifwet 500 Rdr B:co enl. Testam.
 1814¹⁸. Råntan användes till skolmästarens lön jemte såd ur
 sockenmagasinet.

Från denna socken äro Hrr Tullberg, hwaraf en O. S. T.
 är L. L. D. D. Prof. i Ups. Campus T. war L. L. D. D.
 Adj. i Lund, då han fick Slågarps gäll. Joh. W. T. Hof-
 pred. är Rh. i Herrslöf, också i Lunds stift.

Kaplanstångd.

1. Jonas Jona subser. 1593.	ner: S. S. R. L. L. D. D. Adj.
2. Joh. Nobelinus före 1630—41.
Sedan Rh.	i Lund. Joh. R. Comm. i Hel-
leberga. Mågar Comm. J. Bjorns-
gren & P. Nylander.
3. Knut 1649.	11. A. Lundgren 1819. † 25.
4. Måns † 1653.	12. P. Lönbäck 1826 † 36.
5. N. Lindraus 1677. † 1709.
Bodde i Säljeryd.	13. P. J. Carlstedt 1837—. Com.
i Dhr 27. Utg. Tankar om folk-
skolor 1829. Wondens angelägna-
se göromål wid Jordbruket 1839.
Ny uppl. 1841. En Rialmboks-
kateches 1843. Flera Nyfckerhets-
skrifter. Lemnat goda bidrag till
detta arbete. Åre Sekret. i Kronob.
Låns Central-N. Fören.
6. Jon. Lindberg. † 1733.	
7. P. Sagrell 1734—58. Mågar
n. 5.	
8. C. Rimmins 1759—83.	
9. N. Theolander, mågen, 1787
† 1807. Sodner se Rh. i Marla-
ryd & Åsheda.	
10. And. Krosf 1809. † 18. Sö-	

6 §. Långassjö Pastorat.

7. Ujuder socken. (Anner.)

m.t.l.	1	1:2. Beggjö.
		3:4. Djuvhult.
1	3:4. Boudesfog.	1:2. Eriksmåla.
1.	Bada.	1:2. Klättingnäs.

1:4. Klädingsmåla.			Kronohemman.
1 3:4. Grisebo.		5:8. Ljuder, Pastors-Bofsälle. e)	
1:2. Gummefulla.		3:4. Stråmbohult, Sergeants-Bofsälle. d)	
1. Gåstebeck.			
4. Hvida.			
1. Kråfsjö.	1 3:8.		Grålsheemman.
1:3. Kråfsjömåla.			1. Åfåremåla.
3:4. Korpanäs.			1. Grisebo.
1. Kyhle.			1. Grisenäs.
1:2. Kallanäs.			1. Gåsemåla, Säteri. d)
1 1:2. Låshult.			1. Gåstebeck.
1. Moskult. d)			1. Kråfsjö. Säteri. g)
1. Moskultamåla. d)			1:2. Kjærragerde.
1. Mikalyde. a)			1. Slåtthult.
1:2. Pålvelsmåla. f)			1. Struf.
1. Sibbemåla.			1. Ljockeboda.
2. Slåtthult.			1:2. Wedemåla.
2. Struf.			
1. Stråfbohult. b) d)	10.		
1 5:8. Sälljö.			
1. Tjugnsjö.	43 1:12.		
1. Ablebeckås. c)			

31 17:24.

a) Kallas *Löckalycke* i en jordebok. b) *Stråmbohult*? c) *Ålebeckås*? Ett *Idemo* nämnes i en jordebok. d) *Moskults* sjerding, of. m. 6½, f. m. 6¼ hör i eccles. häns. till *Algutsboda* i *Uppvidinge* liffom ½ öde hemman. *Stråmbohult* gafs 1434 af *Laurens Haraldson* till *Munneklostret* i *Kalmar*. *Gåsamåla* tillhörde *Löjtn. Paul Rudebeck* 1750—70.

e) *Ljuder*s pastorsbost. är nu *Comministersbost.* enl. R. Resol. d. 11 Sept. 1741. *Studsåla* i *Sandshö* s:n är nu pastors stomm. Hemmanens enera äro utbytte, så att *Ljuder*s prestg. ½ betalar i st. f. St—la 29½ kapp. krononondej (Tan = 32 kapp.) samt 1 Rdr contant, kronans behållning, under det St—la ¾ håller Soldat för *Ljuder* såsom ½. f) *Pålvelsmåla* hör till de många *Wadstenahemmanen*, som nu kallas "krigsmanshusdonation."

g) *Pet. Stråle* t. *Kråfsjö* "kom i stada för en karl" på uppresan till *Riksdagen* 1642; begärte *Konga* härads frågdebetyg; men sedan kom *J. de la Wall* på *Grimsbjöl* i *Långaryd* s:n i stada för *Herrn* på *Kråfsjö* 1669. *Kapt. Gust. Stråle*, *Peters* son, nämnes s. å. Sedan egdes Kr. af *Löjtn. Paul Rudebeck*. 1761 bodde *Cornett A. J. Meurling* och desj maka *A. S. Rudebeck* på *Kråfsjö*, hvars frände *Gör. M. Smol* eller *Ostrogothus*, *G. Benzelsstierna* ernade förslå till *Profes. Antiquitatum* i *Petersburg* 1735, helst han hade gjort med nytta utländska resor och war en modest, men wäl öfswad man. *Benzel. Bresw. p.* 200. 204. *Cornett A. J. M—s* son, bles *Pr. & P.* i *Slåtthög*. Kr. egdes sedan af *Tornerfeltar*. 1828 af en *Fru Stenbeck* född *Rudebeck*.

Ljuder, till 1693 Moderförsaml. nu Annex till Långassjö, $1\frac{1}{2}$ m. i längd, $\frac{1}{2}$ i bredd, har sin kyrka $1\frac{1}{2}$ mil fr. Långassjö, $4\frac{1}{2}$ m. fr. Werio. Kyrkan, en uråldrig byggnad af trä, 29 aln. l. 14 br. hade ännu 1770 en målning med årtalet MIV (1004). så wida de bokstäfverne ej utmärkte en t. ex. Magn. Jacobi W. . . . Ny stenkyrka står under byggnad, 60 aln. lång, $27\frac{1}{2}$ br. $11\frac{1}{2}$ hög, tornet $31\frac{1}{2}$ aln. Församl. gränsar i Ö. till Ågutaboda, i S. t. Långassjö, i W. t. Linneryd, i N. till Hofmantorp och Eskerberga. Af 8 små sjöar ligger en wid kyrkan, kallad Ljuders sjö. Låsebo å går genom socknen mot Ronneby. Hit sträckte sig Ålfianska oroligheterna på 1780-talet, derom upplysningar fås i Geol. Saml. af Wallqw. K. br. d. 28 Jun. 1785 till Dom-Cap. i Werio i detta mål, är tryckt.

A) Kyrkoherdar i Ljuder.

1. Benedictus. der. Kallas v. Bast. i Långassjö
2. Isacus. 1676, war Rh. i Lj. 1688 (enl. en Eweneii disp.) Efter hans död
3. Jacobus Olai Subser. 1593. 1690 fick Luder
4. Magnus, som i destiden 1602.
5. Petr. Theodori eller Per Dikrik 1624. † 49.
6. Brynolphus 1649. † 51. Sonen Schman Rect. Sch. på Wisfjoged, sedan Rh. i Tullstads, stamfar för Digtetiste Schmänner; Lohman i Smål. Beskr. p. 893 är tryckel för Schman, fastän man sedan antagit 2 Rectorer med de 2 namnen. Se Göta Hof-R. Hist. p. 173. Öez. Biogr. Lex. Ekman, Carl.
7. Hiericus Petri Mollerus son af n. 5. 1651. † 98. Lär 1688 flyttat till Långassjö, förbehållande sig "halswa pasteratet", då senen
8. Isac Mollerus blef Rh. i Ljuder. Kallas v. Bast. i Långassjö 1676, war Rh. i Lj. 1688 (enl. en Eweneii disp.) Efter hans död 1690 fick Luder

B) Comministrar.

1. Suno Thelin. Sedan Rh. i Odenjö 1701.
2. Per Tillander 1705. Sonen J. T. Demptroff i Werio.
3. Joh Urlin. War St. i L. 1708.
4. Joh. Lundqwist 1729. † 1766. Kallades till Kaplan med willfor att han skulle taga kallarens, Rh. Erl. Osanders, swägerfa till husfru. Dom-Cap. gillade. Wallqw. Handb. p. 69. Fick sjelf efter sig swärtenen
5. P. Stenbeck 1766. † 1805.
6. And. Kallenberg 1806. † 21.
7. Säf. Sjöström 1822—.

8. Långassjö socken. (Moderförsaml.)

m:tl.

Skattehemman.		
7-8.	Anemåla.	1-2. Kallamåla.
1-2.	Allgunås. a)	1-2. Koppesfull.
1.	Brunnåla.	1-2. Långassjö. c)
1.	Bogsjö.	1. Pällamåla.
1.	Bredalycke.	1. Brämbede.
1-2.	Brämåla.	1-4. Parimåla.
1-4.	Blackemåla.	3-4. Piggamåla.
1-2.	Eskerbyd.	1-4. Dwarnerbyd.
1-4.	Flafen.	1. Råamåla.
1-2.	Frosthemåla.	1-4. Rungeboda.
1.	Häljanås.	1 3-4. Namjö.
2.	Harebo.	3-8. Rummemåla.
2.	Ingenundebo.	1. Strångemåla.
		1 1-2. Sturebo.

A) **Comministrar**, då L. war annex, låra ej funnits, ehuru här war kyrka och prest.

Jfac Mollerns kallas v. past. i Långasjö 1678.

B) **Kyrkoherdar.**

1. **Dierricus Petri Mollerus** (ej Mollenius) flyttade wid 1688 till Långasjö, lemnande Ljuder till sin son. Denne dog 1690. Fadren synes nu återbefommit hela pastoratet, men qwarbott i Långasjö 1690—98.
2. **And. Petri Scharelowius** 1698. † 1711.
3. **M. And. Klintin** 1712. † 17. Hans son Joh. Kl. St. i U. 1728 i L. 33. Canzl.-Secret. under Gr. J. Gyllenborg i L. 1742. Banco-Commis. 1751.
4. **M. Joh. Wickelgren** 1719. † 21. G. m. 1) Christ. Jagneus fr. Gwitarby, söner Jonas W. Comm. i Torpa & Joh. (se nedan om n. 6) samt dotter Märtha Chr. g. m. And. Melander, Rect. i Ek-sjö. 2) Christ. a Hammar, Cons. Rect. Ferneri enka, sjelf en dotterdotter af Jes. Dienhjelm, som lär varit son af en Rh. Osengins i Annerstad. I detta sednare gifte föddes Petr. Wickelgren M. Dr.
5. **M. Erl. Erikss. Osander** 1723. † 56. G. m. enka efter n. 4. Hade dottern Wendela Maria, g. m. J. Wickelgren (n. 6), samt Cathar. Elis. g. m. N. Gerlin i Götteryd.
6. **M. Joh. Wickelgren** 1757. † 71. Drex. på prestm. 1767. G. m. Wendela Osander (de woro "sammanbragta barn"). Söner J. Erl. W. i Annerstad & P. J. W. i Sjösås.
7. **M. Wl. Aspelin** 1772. † 95. G. m. Chr. Rebecca, dotter af n. 6. J. 1720 i Fryeled. St. i U. 41. Magr 52. Prest 54. Op-pen. i prestm. 80. Prest 83.
8. **Eric Schütz** 1796. † 1827. Elias S. † 1842 fäs. Pr. & P. i Gårdslösa på Dand, förtut v. Bibl. i Lund, war son af n. 8.
9. **M. C. U. Collander** 1828. † 1840. G. m. G. Nährer.
10. **M. Ol. Sjöstrand** 1841—. F. 1798. Fabr. Comm. i Algotöb. St. i U. 1816. Magr 21. Prest 28. Hudprest f. å. Lärare i en Skola i Stockholm 1817. Præs. id. i Ulf. 1831 för Hymnus Jonæ svethice redditus.

7 §. **Wisefferda socken.** (En andel af Wisefferdas i Kalmar stift liggande pastorat).

m:t.l.

Skattehemman.		Kronohemman.	
1-2.	Buemåla.	1.	Björketorp. pastoris stomm.
1-2.	Blåsemåla.	1-2.	Siblandemåla.
3-4.	Gllingsmåla.	1-2.	Lörestorp; Förare-Post.
3-4.	Gremitemåla. a)	1.	Wisefferda. Münsterstrif-ware-Bejtälle. d)
1-2.	Gbbemåla.	3.	
1-2.	Frostensmåla.		Frålschemman.
1-2.	Fernamåla.	1 1-2.	Foglasjö.
3-8.	Foglasjö.	1-2.	Guttamåla.
1.	Foggård. b)	1-2.	Krormåla.
5-8.	Hofamåla.	1.	Stångemåla.
1-2.	Kabblanås.	1-2.	Guttaremåla.
1-8.	Lusöen.	1-2.	Snåremåla.
1-2.	Lefaremåla.		
1-2.	Målatory.	4 1-2.	
1-2.	Pällamåla.		
3-8.	Pråmboda.	18 1-2.	
1-4.	Stjålstången.		
1-4.	Djåssjömåla. c)		

Denna "Stäte," kallad Rårabökstet, hör till Kalmar stift, Wisefferda församling. Men som wi här noggrant följa Kronobergs läns Jordebok, må den bibehålla sitt rum. Den gränсар i Ö. till Wisefferda i Kalm. stift, i N. o. W. till Långasjö, i S. t. Bleking. utgörande 11,849 tunn: d i areal, då Kalmarendelen af W. är 45,106.

a) Kallas och Antamåla. b) På Hofgård's egor är Linsnesfors bruk anlaggd. Der är en stångjernshammare med 200 Stypp smidesrätt, en knipshammare med 100 dito, 2:ne spikhamrar och en masugn. Malmtågten är af sjö- och myrsmål. Kopparhammaren är nedlaggd. Egare: 1. Justitie-Rådet Mannerstam 1815. 2. Grosshandl. Danielson. 3. Löjtn. S. W. Kappe. 4. Brukspatr. Anderson 1838. b) Heter i Ojarsmåla i en Jordeb. c) Namnet lär komma af Wesaborg, ett gränsfäste, hwaraf lemningarne ännu synas nära klofstaplen wid Eyrkan, som är byggd i Kronob. län 1766. I samma län ligger prestg. som likväl genom en k. Resol. räknas till Kalmar län, ehuru på alla sidor omgifvet af hemman hörande till Kronob. län, liggande i sambruk med Björketorp, som är pastors stomm och länge war boställe. 1612 sträkte sig Konga härads okfä in i Madessjö socken. "Madessjö sn i Konga härads" swor Daniska kungen trohet, hwarom Werio Biskop udderrättade Sveriges kung. Hallenb. G. Ad:s hist. 1: 371. Bland sjöar i Kongaandelen af Wiseff. märka wi Switegjöl, der en Switesten står och ännu Kalmar, Kronob. och Bleking län sammanstöta. Att denna sten war den 5:te, då Brimfesten war den 6:te, är nog sannolikt. 1: 307 f.

I Wisefferda kyrka predikade 1767—69 N. Elfwing stundom för 10,000 åhörare och således har han utan twihsvel haft stort inflytande på själawård inom Werio stift. Der war en likhet med Tollstadius hos den mannen; han verkade, enl. Tesins uttryck, andakt blott man såg honom. Der war något förklaradt hos de männen redan här i döbligheten.

8. §. Elmeboda pastorat.

9. Elmeboda socken.

m:t:l.		1:2.	Brämbo.
	Skattehemman.	3:4.	Batamåla.
3:4.	Abrahamshult.	1:2.	Elmeboda.
1:2.	Arpamåla.	1:2.	Eskebeck.
1.	Astaremåla.	1.	Fagrafsjö.
7:8.	Bjäskehult Ögfwg.	1:2.	Follsebo. a)
7:8.	Bänkeboda.	1:2.	Flisehult.
1:2.	Broddamåla.	1:2.	Föfingsmåla. b)
3:4.	Brännemåla.	1.	Gammalsmåla.
7:8.	Boamåla.	1:2.	Germundsmåla.
1:2.	Brundmåla.	1.	Guleboda.

1.	Grönedahl.	1.	Makerömåla, Capitains-
1.	Gransås.		Woffälle.
1:4.	Håfanstorp.	1:2.	Spritemåla, Profosj=Voff.
3:4.	Högahult.	1:4.	Trällebönäs, Pipare=Voff.
1:2.	Jugemundsmåla.	1:2.	Torlandsmåla, Ruffmåfi.
3:4.	Kimnanäs.		Woff.
2.	Källebo.	1:2.	Ufwhahult, 2:dre Trumfla-
3:8.	Krormåla.		gare=Voff.
3:8.	Krämmemåla.	4	1:4.
1:2.	Kuramåla.		Srälsehemman.
5:8.	Korpemåla.	3:4.	Boamåla.
1	Krusmåla.	1.	Brännebo.
1:2.	Kaffjemåla.	1:4.	Björnakulla.
3:8.	Lidanäs.	1:2.	Bönemåla.
1:4.	Lummemåla.	1.	Vinnareboda.
3:4.	Lefaremåla.	1:2.	Ekfebeck.
3:4.	Läppamåla.	1.	Estamåla.
17:24.	Munkamåla.	1	1:2. Follsebo. f)
1:2.	Dwifingsö.	1	Filsehult.
7:8.	Dwifingsbo.	1.	Föfingemåla. h)
1:2.	Håfwemåla.	1:2.	Grönedahl.
1.	Erådaremåla.	1.	Gummamåla. g)
1.	Stånfelsmåla.	1:2.	Gubbemåla.
5:8.	Stuntamåla.	1.	Häggesmåla.
1.	Sfarmansmåla.	1.	Illareboda.
1.	Sfarsnäs.	1:2.	Källebo.
1:4.	Smedjemåla.	3:4.	Kaffjömåla.
1:4.	Suttamåla. h)	1:4.	Lidanäs.
1:2.	Stränganäs.	1:4.	Lönemåla.
3:8.	Sjumåla.	1:2.	Munkamåla.
3:8.	Summemåla.	1:2.	Puppamåla.
3:4.	Stenvarmsholm.	1:2.	Pårsmåla.
2	1:4. Trällebo.	1:2.	Rörohult.
5:8.	Taramåla.	1:2.	Rungeboda.
1:2.	Windås. c)	3:4.	Stränganäs.
3:8.	Ornanäs.	3:4.	Trällebo.
1.	Ufsefålla.	1:2.	Toramåla.
1.	Urnassjö.	1:2.	Windås.
5:8.	Öfbergöhl. d)	1	1:2. Winnamåla.
5:8.	Ödemåla.	1:2.	Ornanäs.
42	1:3.	3.	Ekfärjöhult; Säteri. i)
	Kronohemman.	24	1:4.
1.	Elneboda. Pastors=Voff. e)		
1:2.	Kupramåla. Capellans=Voff.	70	5:6.
	Woffälle.		

a) I Sölsebo är en gård, kallad Kapellet; äfwen Kapellansgården. Det ligger långt S. ut i fjn och har der efter all sannolikhet funnits ett Kapell *). b) Söfingsmåla Söreg. är donerad Gringsboda kapell i Bleking.

c) I Winnås war 1673 ställningen sådan i ett bondbus: Fader Jan bräckt och halt, hustrun död, 2 söner döfwa och dum-ba, halta och skröpliga, allt uppbrunnet utom badstugan, hwari

*) Här i Kapellet, dog 1842 Nämndem. Pehr Nilf. 102½ år, hans ena syfter hade döft 104 år, hans andra 105 år gammal.

de bodde. Ungsta sonen hade som ung brutit benet af sig; likväl strefs han nu till knekteri. d) Här bodde Åke Swenfon, Åli-
anernas hustru. Socken gjorde ett särdeles mislyckadt försök
att återgå till Apostoliska tidehvarfwets verkliga eller förmenta in-
rättningar: gemensam egendom, kärleksmåltider, andeligt presterkaps
werldsliga rätt m. m. Se Wallqw. Geol. Samll. och Samll. till Ny
Smål. Beskr. Prost Ponténs berättelse. e) Elmeboda uppgif-
wes nämnadt efter ett Almtråd, som stod der kyrkan byggdes. Se
1 D. p. 476. Prestg. sågs wara donerad af 2:ne fruntimmer
Blåpanna. Så kallas ännu en äng under prestg. Kanste
sjuter berättelsen ned sin rot i tider, då Blacmanni torde fårgat
sig blå. (1 D. p. 126.) Kyrkan, $4\frac{1}{2}$ mil fr. Werio, står på
krongrund, 40 aln. lång, 20 bred, 10 h. tillöft 1787 i S.; ända
då för liten och skröplig. Kåsan, som 1844 war 4873 Rdr, öks
för nybyggnad. Döpelsefonten af den gamla almen, som knappt
4 karlar kunde lyfta ännu 1770, är nu förswunnen, liksom de
stafwar, som här förwarades och som sadas begagnade i en
Blendas frighår. Wi påminna oss Taciti yttrande om Östman
wid vårt haf, hos hwilka war *frequens fustium, rarus ferri
usus* i hans tid. I den Blådingsta Blendans skilling ingår
jernet likväl allmänligen. Det war klockstaplen, ej tornet (ryllst
har aldrig funnits), som föll för stormen 1750. f) Egdes af Bar.
Sparre och Gen:skan Beckriis 1805. g) Gunnamåla enl. en
Jordeb. h) Sutaremåla efter en J. b. i) Egdes af Bergh-
männer, sedan Anstafstjerner, nu af bönder och en Handlande N.
M. Netterberg. "Ålewärmen" är ett statlaggd älsfiske af Wad-
stena frigsmb. hemman.

Elmeboda pastorat, Consst. i 2 kl. 1 afb. 2 mil långt, $1\frac{1}{2}$
bredd, består blott af en församl. Gränzar i N. t. Långsjö, i
W. t. Sandsjö, i N. t. Linneryd, i S. t. Tving. Der äro 26
sjöar samt 30 gölar. Karuser finnas ej mer. Varen, en mils
lång sjö och Klaken angränsa in. De "stora allmänningarne"
Ulwamo, Föjingsmåla och Jlisshult, der fur och ek 1770 war
regal och mycket anlidades från Carlskrona, äro ej mer. Nu fö-
pa de fleste socknens hemman stog.

	Hem.	Åbo	torp.	m.	qw.	S:a.
1770.	231.		4.	967.	1042.	2009.
1840.	268.		23.	1302.	1407.	2709.

Fattigkåsan war 1844: 1490 Rdr men måttade ej förebygga
tiggeri. Jordens klyfning erkännes dock ha ökat hennes förmåga
att föda de födda mennisforne.

Kyrkoherdelängd.

1. Laurent. Petri Kk. i Elmebos
da, Kanik i Werio 1492. Se p.
639. 651. | 2. Anders.
3. Ben. d. Saqwint 1560.
4. Chrypr Magni 1562. |
|---|---|

5. **Sagwin. Nicolai** 1566. Sub-
scr. 93.
6. **Paul Andrea Gelsingius.**
7. **Jon. Caroli Grefling** (?)
1617.
8. **M. J. Sunonis Bergius.** †
57. Con-R. i Werio ämn 1641 (enl.
en debic. fr. Dorpt).
9. **Laur. Arwidi Rimmius** 1658.
† 74. Riksd:m. 1660 i Ståhm. Fabr.
Rh. i Resjeled. L. R. Krigsprefi före
1658.
10. **M. P. Nybelius** 1676. † 77.
Död d. 1 Maj, lifsom n. 9. Pres-
sid. på prestim. 1671. Efter hans
död war det Lect. Strathowins
utnämnd "profswade" hos f. Carl
XI, som påtertog sin fullmakt för
profswets swaghet, utnämmande
11. **Carl Rimmius** son af n. 9.
1679. † 89. Magist. primus 1685.
G. m. en G. Swebelius.
12. **M. Sw. Hjörher** 1690. † 1705.
Magr i Ulf. 1685.
13. **M. Magn. Megalinus** 1707.
† 19. G. m. Märta Dfangius
Cornelii dotter.
14. **M. Lars Rimmius** 1721. †
37. Son af n. 11. Bar. h: profi 35.
15. **M. Lars Odellin** 1739. † 55.
Se Biogr. Lexicon.
16. **M. Carl Starf** 1756. † 74.
Profst 1767, då han war v. Pres-
på prestim. Hans dis: stittlar ses
hos Lidén. (Col. i Smål. Best.
är tryckel för Eccl.)
17. **M. B. Ekberg** 1776. † 91.
F. i Sandhjo i W. härads. St. i
L. 43, i Greifsw. 44. Coll.
Sch. i Wer. 53. Rect. i Jönk.
65. Profst 82. h: profst. Tjenstfri
90. Död i Skara.
18. **M. Cl. Helin** 1792. † 1807.
Sonen Kammar-R. Joh. Helin f.
1782. St. i U. 1802. Fält-
Kamrer 09. Post-Kamrer 12.
19. **M. P. Tellander** 1810. † 38.
Jubel-Magr 35.
20. **C. G. Ljungqwist** 1841—
Rh. i Lofteryd 36. Profst 42.

Comm:st:långd.

1. **Thore** 1640.
2. **N. Gislonis** 1650. bodde i
Frällebo.
3. **Lars Spiegel** bodde i Linneryh
sin då sonen föddes, som ses i A-
gunnarh Rh.
4. **Dan. Rolander**, bodde i Bräcs
kebo. Förut Comm. i Helleberga *).
5. **P. Stolpe**. † 1718.
6. **P. Sereling**. † 1756. Sonen
Fabr. Str. war Aman. i Dom-
Cap. sedan v. Hshd.
7. **Th. Odénius** 1757. † 68. Comm.
i Hofm: 33. Denernas stamfar.
8. **Sam. Aspelin** 1770. † 73. För-
ut i Hagshult. St. i Åbo 37. i
L—d. 39.
9. **Gaud. J. Nylander** 1775. †
1802.
10. **J. Dyf** 1804. † 12.
11. **M. L. Ellmén** 1814. † f. Å.
12. **U. Lönnblad** 1816. † 39.
13. **C. G. Norlin** 1840—. Comm.
i Sjöås 1829.

9 §. Linneryhds Pastorat.

10. Linneryhds socken. (Moberförsamling).

m:t:l.		1-4. Vastansnåsmåla.
	Stättehemman.	1. Bodaholm.
1.	Bredanås.	1. Bro.
1.	Blötwik.	2. Warkebo.
1	3-4. Vastanås.	1-2. Wisserhult.

*) Länge lesde en slägt Rolander i Småland. Om en N. Jona Rolan-
der, Smol. se Sijerum. Bibl. Sv. Goth. 1627. p. 569 f. J Lund uppe-
höll sig en Dan. R. tills han wid 80 års ålder dog, återkommen 1756
såsom Linnés Nigienär från Surinam. Gade varit præfect för botaniska
eller Kazarettströg. d. i Ståhm, förrän Hist. Nat. & Pharn. Pros-
separatet inträttades åt Bergius. Förwirrad af höga tankar om sig sjelf.

1:2. Bökås.	1:2. Bäckholmsryd.
1:2. Bredebeckshult.	1. Bieboda.
3:4. Blotemåla.	1 1:2. Dilljemåla.
1. Deralycke.	1. Dilljeholm.
2. Fryggestorp. a)	46 1:8.
1. Flålycke.	Kronohemman.
1. Grefswamåla.	1:2. Flålycke. a)
1. Gummeboda.	1. Göljshult. Mönsterstrif.
5:8. Gatehult.	Boskälle.
1. Hvirrsyd.	1:2. Gästöen, Trumslag. Bost.
1. Häddamåla.	1:2. Kåhleshult, Capiten-Lieutenants-Bost.
1:2. Hammarånäs.	1:2. Kåhlsnäs dito dito.
1. Hulta.	3:4. Linneryd, Kyrkoh. Bost. b)
1:2. Hult. c)	3:4. Randö, Kåltwåbels dito.
1:2. Hornånäs.	1:4. Swahlshult. f)
1:2. Håstefalla.	1:8. Tafwastehultemåla.
1:2. Kuppamåla.	1. Wirshult, Dwartermåstare-Boskälle.
1:2. Knapånäs.	
1:4. Korreb.	
2 1:2. Linneryd.	
1:2. Långelycka.	5 7:8.
Norratorp.	Frålschemman.
1:4. Öbbetorp.	3:4. Åfönnemåla.
1 3:4. Nollsmo.	1 1:2. Bredebeckshult.
1 1:2. Nideboda.	1:4. Fryggestorp. a)
1. Nånmemåla.	3:4. Flåboda.
1:4. Nöjmåla.	1. Gatehult.
2. Stogeryd.	1. Göljshult.
1:4. Stogerydstorp.	1 1:2. Gwitahult.
1:2. Stogsqvarn.	1:4. Kuppamåla.
1. Sandwif.	1:2. Lindholmen.
1. Swartabäck. g)	1:4. Nottarekulla.
1. Stångsmåla. d)	1. Nyttarekullen. h)
1:2. Siggalycke.	3:4. Trollekulla.
1:4. Smedjehult.	1. Stogsånäs; Säteri. c)
3:4. Siggahult.	
1:2. Tafamåla.	10 1:2.
1:2. Tafwastehult.	
2. Brångeboda.	62 1:2.

a) Friggetorp frälse tillhörde Nr. Pistol (abl. n. 253) enf. en ransafn. 1708. Om Lystesten nära F. är en berättelse i Palmst. Ska Samll. hwari Geijer hör en "esterklang af Oddiska myther." I denna berättelse är Jätten hemma här och Thor wandrar från Asagård i (Wärend) till Wallhall i Bleking. Thor, den främmande och Jätten, landets son, täsla om att lysta lystesten. Thor är segtraren och Jätten faller. b) Linneryd synes vara det Lyndanduth, Erkeb. And. Simezon nämnes i ett diplom. (n. 119 i Sw. Dipl.), liksom oc det Linderyd, hwars prest nämnes i n. 1448, hwarest Wärends Lagman beseglar breswet 1304; äsven som Lynderyth i n. 1705. Kyrkan, belägen $3\frac{1}{2}$ m. fr. Werid, är nu af sten, 36 aln. l., 26 aln. bred, 11 hög, med Satr. i S. 14 $\frac{1}{2}$ aln. l. 18 aln. bred. Tornet i W. 13 $\frac{1}{2}$ aln. i qwadrat, 32 aln. högt utom lanternan och korset. Bygghes 1797—98. Inwägdes 1806. Wid början egde kasan omfr. 2000 Rdr; wid slutet

1333 Rdr skuld, som wid invigningen sjunkit till 569 Rdr. Warfs-
patr. P. J. Gublin war derunder både nitfull och skicklig. Lan-
ternan ombyggdes 1833, då hela kyrkan undergick en större repar-
ation. Altartaflan målad af Kapt. Anderson föreställer Christi
bespisande af folket i öfnen. Orgelverket, nytt, innehåller 13
stämmor. Predikstolen är donerad af ogifte Säteriegaren Lars Bolin
i Skogsås. Om åskans nedslående i gamla kyrkan läses i Rhyze-
lii Brontologi p. 107. c) Tillhörde Sj.-L. Schmiedeberg, som i
13 år war fånge i Siberien, sedan des måg K. Sam. Agrell.
Här föddes Orientalisten C. M. Agrell.

d) Matts, bonde i Stångmåla, Linneryd socken, som han
årst efter sin fader, lefde samman med sin hustru i 51 år, hade
7 barn och dog öfver 70-årig.

Staffan Mattsson årstde gården; lefde med sin hustru
Bengta i 63 år och hade 8 söner, 5 döttrar; dog 91-årig, hu-
strun 83-årig.

. . . Måns Staffanson flyttade till Röbbeléd S.

. . . Måns Månsson bodde i Röbbeléd S. G. m. In-
grib. Hade 17 söner, 2 döttrar. Han dog 105-årig, modren
104-årig.

. . . Matthias M:s. kallade sig Ling af Linneryd,
stamorten, f. 1687 † 1748.

. . . Lars Peter Ling K. i Ljunga f. 1723 †
1780.

. . . Pet. Genr. Ling, Skald. Gymnastiker
"af Jättekyrka", grundläggare af skulgymnastiken.

. . . Dotter g. m. Professor Liedbeck i Upsala.
. . . Anders L. Pr. & P. i Hallaryd, far åt
nu lefwande prester med namnet Ling i stiftet.

e) På Sult bodde 1820 en Corporal Golcher, — ett namn,
som antyder att ättlingar ännu här i trakten äro till af Martyren
Professor Golcher på Professorsgården i Asarum, rimligast genom
des son Emanuel, som bodde i Bleking. Sedern. Bisk. Humble
och Ingem. Bröms dreswo honom för asketiska uttryck, förut be-
gagnade af Joh. Gerhard m. fl. stränga Lutheraner, men hwilka
de härklyfde till "pietistiska", hwilket då war det samma som kätter-
ska, ända in i fångelse, der han länge måste förblifwa, affatt
från sit Theol. professorat i Pernau, tills han 1719 gaf
lös och bodde på nämnde gård till sin död 1729, pryddande sin
gudsfruktan med en oflanderlig wandel", enl. Gezelius. (Biogr.
Lr. 1: 299).

f) I jordeboken antecknadt såsom Ödeshemman. Undersök-
ning har blifwit anställd, men ingen upplysning erhållits om des
läge. Således har socknen endast 61 $\frac{1}{2}$ m:tl.

g) Här dog 1769 en handlande Jon Sörensen, 106 år gam-
mal, sedan han 53 år stättat för sin borgliga rörelse i Mexio.

Linneryd moderförsam. i ett Consiit. pastorat 1 fl. är 2½ m. i längd, ¾ m. i bredd, gränsande i S. t. Ljuder och Elmeboda, i S. t. Sandsjö, i W. t. Lingsås och Nöbbelö, i N. t. N. och Hofmantorp. 15 hemman ha skog, 18 sakna. Viren ("Vår: end" i 1805 års Jordb. p. 300), Biden, Bifholmen, Rössjön, Linneryds och Kolsmo sjöar äro rikare på malm än sist. Rottneå går genom socknen. 3 goda år är spanmålsutförslen betydlig. Ångsodlingen deremot försummad.

1750 woro här 1962, 1772 1897; 1844: 2852 personer.

	Bönder	Torpäre.	Bäckst.	Folkmängd.
1790	261.	11.	71.	2061.
1820	276.	18.	124.	2139.
1840	273.	49.	138.	2653.

Här är sockenmagasin och sockenbrandstods-förening; sœkenskola inreder i sockenstugans öfre våning.

Kyrkoherdes-längd.

1. Harald, Sacerdos de Linderyd 1304 n. 1448 i Dipl. Sv.
2. Petr. Birgeri i Lynderhyt. Riksdagsm. 1569.
3. Jon. Caroli Subser. 1593.
4. Andreas dog i pesttiden 1602, då han burit de pestböda till grafswen.
5. Bened. Petri 1605 † 23. Kom fr. Slätthög.
6. Petr. Benedicti Sletterus 1624 † 55. Son af n. 5 Riksd.m. i Nyköp. 1640. Förnt Coll. Sch. i Wer.
7. Nic. Boerli 1656. † 60. Förnt Oec. Templi.
8. Nic. Eriki Osander 1661—76. Söner
9. M. Petr. Osander 1678. † 1726. Contr.-Prost 1697. Presid. in Conventu Ministrorum 1683. Skid Sandsjö förenadt med Linne-ryd. Bisk. D. Osanders fader.
10. M. And. Osander 1726 † 38. Son af n. 9. Magr 1719.
11. M. Magn. Stolpe 1739 † 64. B. Pres. wid prestm. 1753. "En allvarsam och kraftfull man, som stadgade ordn. o. skid i pastoratet", enl. P. P.
12. M. Sam. Agrell 1765 † 73. F. 1711. Anslagd 1730 såsom wällande till soldat Jacobs död. Friländ, efter det skett under jul-tek, utan uppsåt. Dcer. på prestm.

73. Söner: C. M. se Skatelöf. J. G. Banco-Commiss. † 1819. Sam. Dito Dito. † 1833.
13. M. Daw. Ruda. 1775. † 1803. "Nittif predikant och lycklig fatehet" P. P.
14. Dr Sam. Wieselqwist 1804. † 17. Söner Sam. W. Rh. i Gylle Lunds stift. C. G. Provins.-Läk. i Malmo län.
15. Dr J. Wieslander 1818—27. Se Wedelsång.
16. M. P. Pontin 1827—. Prost 1825. Pred. wid prestm. 1836. Contr.-Prost 1842. Kallad attprof. pred. wid Sthms Storkyrka 1837.

Äfwen förrän Sandsjö blef med Linneryd förenadt, war en Comm. i Linneryd. Der nämnes en Spiegel, hwars son Per. blef Rh. i Agunnaryd, säkerl. den Lars Spiegel i Drifwelshede (?) trolig. Eigt galyde i Linneryd s:n, som redan 1645 bodde som Capellan i Tefamåla i Linneryd s:n; men efter 1650 kom till Elmeboda. Han war, tycks det, den släkting inom Smålands gräns, som den faders och moderlöse Hagwin. Spiegel i Ronneby uppsökte (seban Erkebistep).

11. Sandsjö socken. (Anner).

m:t:l.	Skattehemman:	1:2. Röhmåla.
1. 1:8. Arisbomåla.		5:8. Swartfjörds.
1. 1:4. Blötan.		1:4. Siggamåla.
3:8. Böfet.		1:2. Snebingsmåla.
1:2. Hubbemåla.		2. Tattamåla.
1. Dångemåla.		2. Weramåla.
2 7:8. Dångebo Egfwg.		26 7:8.
1:2. Dammarstulla.		Kronohemman.
1. Gjernemåla.		3:4. Blötan, Fänriks:Voställe.
1:2. Hubbmåla.		3:4. Gropånäs. e)
1:4. Grönwif.		1:4. Henstorp, Fänriks:Vost. f)
3:4. Getamåla.		5:8. Perstorp, Capellans:Voställe. g)
2 3:4. Holmahult. b)		2 3:8.
1:2. Høgeboda.		Krälschhemman.
1:4. Høgebomåla. c)		2. Böfet.
1 3:4. Hensmåla.		1:2. Holmahult. b)
3:4. Horkoneryd. d)		1. Strömmarue.
1. Hemningsmåla.		1:4. Strömmamåla.
1:8. Hallatorp.		1. Öremo. h)
1. Idemåla.		4 3:4.
1:4. Idemålatorp.		34.
1:2. Knutsmåla.		
2. Kampingemåla.		
3:4. Nygård.		
1:4. Nygårdstorp.		

a) Eller Lillamo. b) Egdes 1651 af Erik Gyllenstjerna. c) En bonde Lars Persson hade 1817 använt 1979 Rdr B:co till sin gårds bättre uppodling. d) Egdes 1651 af Erik Gyllenstjerna. e) är Pastors stomm, $\frac{1}{2}$ mil W. om kyrkan. f) Detta Henstorp har af en egare, Nils Dacke, blifwit allmänt kalladt Dackemåla, men behåller i Jordboken sitt namn, hwilket synes wisa, att Jordb. är äldre, än benämningen. En murad källare utwisas mellan 2 sjöar, der han bodde förbold. Sedan Dacke fallit, lades Henst. under kronan. g) är till en del roteradt och ligger $\frac{1}{2}$ fr. kyrkan. h) Öremo masugn hitflyttades från Ekfors jernbruk i Wedelsjängs fr 1742; gjuteriet anlades 1747 af Bruckspatr. P Strandberg. Liondejernet 12 Lpd om dygnet. Långe förenadt med Stenfors. Se Tingsås. Egare: 1. P. Strandberg 1742. 2. Jac. Norman. 3. Jendr. C. W. Camberg 1772. 4. Jac. Sylwan jr. Östad 1784. 5. Kapt. Kjellborg 1791. 6. M. Juhlin 1794. 7. P. Juhlin 1814. 8. S. Fahlroth. 9. J. D. Husbjerg 1823. 10. Grofshandl. Meijer i Carlshamn war egare 1828. 11. S. F. Westman. 1844.

Sandsjö anner till Linneryd $1\frac{1}{2}$ m. lång, $1\frac{1}{2}$ m. bred, har kyrkan 2 mil fr. Linneryd, $5\frac{1}{2}$ mil fr. Werio. Forsaml. gränsar i S. t. Elmehoda, i W. t. Tingsås, i N. till Linneryd, i S. t. Backaryd i Bleking. Nya kyrkan byggdes af sten 1837, inwigdes

1838, 50 aln. lång, 25 aln. bred utom tornet, som är 13 aln. i kvadr. 28 aln. högt. Sacristian 16 aln. i kvadr. Afresco öfver altaret ser man Kristus i Gethsemane. Predikstolen är utmärkt pryddlig. Belägenheten wid sjön är stön. Ringmur med jernportar och jerngaller, trädplanteringar m. m. vittna om folks känsla för det wadtra.

En fattigskola är stiftad af n. w. Comm. B. Öfen, som utom åker och äng till skolmästarens aflöning nyligen förärat 1600 Rdr rgd, utgörande skolans fond 2156 Rdr Rgd, hvars ränta användes till fattiga barns underhåll då de läsa i skolan, det bästa och äblaste twångsmedel att föra barnen från tiggande till läsning. Wå denna för gifwarens förstånd och hjerta lika hedrande gåfwa mana många till efterföljd! Ett sockenmagasin finns oc. Folkmängden war 1750: 906; 1844: 2105.

	Bönder.	Torpäre.	Bäckstuguhjon.	Folkmängd.
1805.	156.	26.	50.	1324.
1820.	170.	30.	89.	1512.
1840.	155.	91.	78.	1994.

Sandsjö war först ett försildt pastorat, likwäl afföndradt från Linneryd, för den långa kyrkwägen skull. 1595 predikades första gång i den nya kyrkan som uppfördes wid den strand, jemte hwilken en i sjön fastad stöck stannat.

A) Kyrkoherdar:

1. Petrus GÖF. "Tre år före Stångebro slag."
2. S. Måns, dog 1601 i pesten.
3. Estil Lindelius † i stora pesten 1602 enl. Gaslanderska m:stet, död, stucken i armen af en stalm, enl. Rogberga. Enl. Smål. bekriftn. v. 550 war han Amb. & Lars Lindelii fader. Hallenbergs wedertläggning, "emedan inter Sandsjö pastorat fins i Konga häråd", gällter wäl ej, emedan ett dylikt då fanns; men Amb. Lindelius kref sig Johannis, Jöns' son i Linnegården. Estil L. torde warit en Linderyds bo, utan slägtskap med Linnegårdsätten i Timneber.
4. Theodorus 1610.
5. Petr. Schatelowius 1628. † 53. Riksbagsm. 1652, då han "confronterades med Wif. Lunbebergius och Profen Dzungins"; men blef sedan suspenderad. Werells Widrag till Riksb. hist. v. 11.
6. Nils Rolander 1653—72. Först ut Coll. Sch. Delsä en tid suspenderad.
7. Gerh. Schatelowius 1672. †

96. Kallas Sr Herr. Han sökte hufvud hos R. Wt till en medhjelpares hållande. Derpå resolwerades, att Sandsjö, som ej mästade löna sin wrest skulle förenas med Linneryd. R. br. 1696, (då Måswellsjö förenades med Wjörks, Stinneryd med Markaryd, Stenbergas med Nishult, Beskeboda med Wirseryd, Thorskinge med Forsheba och Kråstshult med Karlstorp.) Sandsjöbornes supplik aflögs 1697. Se n. 483 och 393 i Arch. Smol.

B) Comminstrar.

1. Olof Sreling war Comm. 1652, då Sandsjö war pastorat.
2. Lars Wreelin 1697 † 1711 i pesten.
3. Bengt Lundelius 1711 † 46. Sonen P. L. se Beckelsång.
4. P. Jalsk 1748 † 70. Kallas Daniel i presm. disp. 1757.
5. Dan. Lång 1771 † 79. Rörde sig ihjäl. War St. i L. 34.
6. Pet. Öfen 1780 † 1814.
7. Bengt Öfen, 1814—. Son af n. 6. Fog pastorateramen 1812, men har ändå wjst med en kaplant.

9 §. Beckelsångs Pastorat.

12. Beckelsångs socken. (Moderförsaml.)

m:t:l.		Kronohemman.	
	Stortehemman.	1-2.	Berget; Capellans-Vof. e)
1.	Bredahult.	1.	Stamåla; Sergeants v:o.
1.	Boarydsudd.	1-2.	Höuferyd.
1.	Batabult.	1.	Limmermåla; 3:e Corporals-Vof.
1-2.	Drobbanås. a)	1-2.	Ulfvanås; Länsmans-Vof.
3-8.	Fiskeflad.	1-2.	Wäckelsång; Capellans-Vofställe. f)
1.	Hönebohl. ab)	3-4.	Dito Pastors-Vofställe. g)
1-4.	Hörsholmen.	1-2.	Öflad. g)
1.	Kåranås.	5	1-4.
1-2.	Kjersebergshult.	1.	Boaryd, Krono-Säteri. h)
1-2.	Kjerringsberg.	6	1-4.
1-2.	Line. b)		Frälsehemman:
3.	Måskeryd.	1-2.	Glofshult.
1.	Nistingsö.	1-2.	Fiskeflad.
1-2.	Owarnemåla Västgifvög.	1	3-4.
1.	Ringshult.	1-2.	Wärebohl.
1-2.	Rastanås.	1-2.	Öflad.
1.	Swenshult.	1.	Boaryd; Säteri. Västgifs-wäreg. h)
3.	Söfkestorp.	1.	Ekeryd; Dito. d)
1-2.	Söfsemåla. c)	2.	Line; Dito. b)
1-2.	Suttareflätt.	1-2.	Berget. } Rå och Rör.
1-2.	Snäreshult.	1-2.	Bråten. }
5	5-6. Wäckelsång.	8	3-4.
1.	Wäcklinged.	50	5-24.
1-2.	Ånga.		
3	1-4. Öflad.		
1-2.	Ekeryd; Säteri. d)		
35	5-24.		

a) Eller Hjortahemmet. ab) Eller Syllesbol. b) Eller Lidhem. Frälset kallas Hofgården. Här bodde 1. Måns Stjernana, f. G. I:s fogde, som 1542 fängslades i Beckelsångs kyrka af N. Dacke, men löste sig med sina lösdören på Line. 2. Magdal. Gyllensparre, född 1635, strefst till Line, Ingelstad och Kläcklinge; 3. Knut Rosenbjelke t. Line Hofgård, dog ib:m 1694. Kapit. 4. Gödr. R—e f. på Line 1663, † 1709. Då nuvar. husen uppbyggades 1720 af en 5. R—e war godset 7 $\frac{1}{2}$ m:t:l. Sednare egare 6. Major Wollm. Sittwærsparre 1770. 7. Ljfd. i Blef. Var. Sal. v. Köhler † 1814. 8. Hbfd. Grill, Håradsstrifw. Wendell och förre Bruckspatr. Husberg. 9. Major Frih. C. E. Taube. Trakten kring Lidhemssjön är bland de wadtrafte i länet. c) Eller Krummahemmet. d) Tillagdt från Tingsås sn. Owarnen wid Ekeryd kallades Ekfors, sedan der 1679 anlaggs och 1680 privilegierats jernbruk, som 1711 flyttades till Bråten i Tingsås sn, hwarifrån masugnen 1742 flyttades till Öremo i Santssjö sn. Egare: 1. Paul Rudebeck Hbfd. i Konga, Åfesi. † 1687. 2. Paul R. som utlöste bröderne Lof och Bengt från Ekeryd med Ekfors. R. d. y. war

od Hbfd. 3. Gust. Berghman † 1735 g. m. Christ. Pauls-
dotter Rudel. 4. C. S. Berghman äfde Ekeryd 1737. 5.
Borgmäst. i Nyköp. C. Finerus och Hedw. Berghman köpte G.
1757. Nu samlades här ett nått Bibliothek. 6. Kap. Jac.
Uggla och Christ. Finerus sålde G. till 7. Hbfd. Bar. Sal. v.
Köhler. 8. Löjtn. G. Kjellson. En v. Köhlers graf finnes
på nya Kyrkogården — Kyrkoplånen skänkt af Sal. v. Köhler.
e) Neml. för Kaplanen i Jät. Stället ligger $\frac{2}{3}$ mil fr. Jäts kyrka.
f) Neml. för Comm. i Uråsa kallad Knapagården, $\frac{1}{2}$ mil fr. Uråsa.
g) Weckelsäng liksom Wecklinge ö synes bildadt af samma Vicce,
hvaraf Vexstören antages vara benämndt. 1 D. p. 460. Wid
W. Styregård är en bäcke, kallad Drottninglien, der Drott.
Christinas wagn skall ha gått sönder, hvarföre H. Wt måste ta-
ga in hos den lärde Arv. Ederus, betalande sitt nattlogis med
Ostad Söreg. såsom en tillökning till prestbolet, enl. K. br. 5
Oct. 1640; 29 Oct. & 29 Nov. 1650. K. Carl XI confirmera-
de gåfwan 18 Nov. 1682. Gamla kyrkan lär byggts 1640,
emedan Drott. Christina wid nämnde tillfället skall ha laggt
grundstenen (Jönk. Tidn. n. 36 år 1827). Säkerligen en gif-
ning! Nya kyrkans grundsten lades af Oscar såsom Kronprins d.
6 Aug. 1826. En fursil. krona af jern, inmurad i kyrkans S. Ö.
horn, erinrar derom. Kyrkan, som ligger 2 $\frac{1}{2}$ m. fr. Werid och
nära $\frac{2}{3}$ mil från den gamlas grund, inwigdes 1832, är 55 aln.
lång, 30 aln. bred, med 11 aln. hög mur. Tornet är 35 aln. högt.
Altartaflan, Christi nedtagande af forset, målad af Kap. Anders-
son, är gifwen af k. Oscar. Orgelverket af 17 stämmor inwig-
des Midjommarsdagen 1844. Från Weckelsäng Sarag. utgif
J. Wickelgren, Lect. i Werid sedan Kth. i Långassjö, stamfaren
för denna slägt. h) Tillhörde Domprost Ambrosj. Westring i Lund.

Weckelsäng, Modersöfaml. i ett Consiit. pastorat, i 1:sta
klassen, 1 $\frac{1}{2}$ m. i längd, $\frac{1}{2}$ i bredd, gränzar i Ö. t. Möbbed och
Lingsås, i W. t. Aggån, Åsnen och Urshult, i N. t. Uråsa, i
S. t. Lingsås och Urshult. Sjöar: Åsnen, Lidhemassjö, som
genom Aggån utfaller i Åsnen, Fiskestadsjön $\frac{1}{2}$ mil lång, $\frac{1}{2}$ m.
bred, Sylten, Ygden eller Ekerydsjön, Ostadsjön och Ufvingen,
som wäl snart är uttappad. Wid Agnelid $\frac{1}{2}$ mil S. om Weckelsängs
kyrka, börjar Blekinges natur wisa sitt grannskap. Löfskog med
Viola odorata, Hedera Helix, Rubus fruticosus, Cornus sangui-
nea afbryter barrskog med ljung. Storfar och raphöns uppfom-
ma från Skåne.

Ky. Föherdelängd.

1. Thorgiole kyrkopräst i Värlsång
1440. Se n. 543 i Arch. Smol.	Erutus till W. än en ädling af
W.
2. Ingemar de Värlsång som
sedan blef W. i Wer. war swarare	3. W.illus de Värlsång, 4:us
Decanus in Eccles. Wexionensi

- torde liksom den förra haft B. till decanatspräbende.
4. **Johannes Johannis** Subser. 1593. † i stora pesten (1602).
 5. **Måns Swensson** kom hit fr. Ureshult. War här 1613.
 6. **M. Arv. Tiderus** 1626—56. Nilsdagsm. 1640. 44. 47. 50. Prost i Konga. Se Schifferi Svec. Litt. p. 116. G. m. Gufan efter Superintend. Ungius Margar. Bringius. Sonen Joh. T. Secret. Commerciorum. Magr 1646. Dotter Elisab. g. m. P. Rothewins Lect. i Kalmar. N. T. war en flitig översättare och aktad förf. för sin tid. *)
 7. **M. Dan. Lundeberg** 1656—73. Son af Wik. P. Jone. War ej Domprost i Werio, utan Th. Lect. Prost i Konga 1660. Nilsdagsm. 1643. Dottern Anna blef g. m. Wik. Can. Gahn, då hon war Lect. M. Sawallii enka.
 8. **M. Gabr. Lundeberg** 1675—84. Nilsdagsm. 1680, 1682. Utg. som Lect. i Werio en i Lund tryckt Diss. om Taciti Annal. XV. 44.
 9. **Joh. Kankel** 1684—1727. Logreligam och fick under det wilforret K. M:ts premietorial att bli Rh. i W. Prost i Konga. Nilsdagsm. 1710.
 10. **M. Corn. Ofsangius** 1727 † 42. Lär mottagit W. före swärfadrens död. Fodr. Rh. i Korseberga.
 11. **M. Jonas Ofsander** 1743. † 69. Pred. på prestm. 1753. Madgen.
 12. **M. Joh. Lundahl** 1769 † f. å. Sonen Dan. L. se Sackl. Käf. Hist. 2: 1: 5. 24.
 13. **M. P. Lundelius** 1770. † 83. Prost 75. H:prost. Præses wid prestm. 80. Soner: Benj. Prof. L. M. D. Jonas Orped. Secret. † 1823. Peter † som Amiral. Käf. 1789. Medr. Utr. Kammer. 14. **M. Dan. Stocke** 1783 † 1805. Hans familjegraf underhålles å gamla kyrkgården genom räntan af ett dertill anslaget kapital 33: 16 R:co.
 15. **M. Sam. Colliander** 1807. † 11.
 16. **M. And. Wickelius** 1812 † 26. Prost 1811. Profesör 14. H:prost 17.
 17. **D. Joh. Wieslander** 1827 † 40. Prost 27. Th. Dr: 30. Constracts-Prot: 27. Nilsdagsm. 40. Död i Sthlm f. å.
 18. **M. Nils Lindgren** 1843—f. 1803, bondson, i Lunder. St. i L. 21. Magr 26 med högsta betygen. Docens i Univ. hist. 27. G. D. Utj. 29. Hist. Lect. i Kalmar 30. I Werio 31. Th. Lect. 1839. Th. Prof. 1844. Utg. flera Diss., Tal och programmet. Se vidare Cler. Salm. 1. 119 f.

*) Wi tillägga en noggrannare bibliographisk utyggest på Liberi skrifter, ån den som trassas i Smål Beskr. Grammatica latina s. paradigmata declinationum & conjugationum latinorum. Ups. 1620 utgafs sedan af W. id. Aurelius med tillägg af Syntaxis & Prosodia, kallad *Tideri Grammatica latina*. Sthm 1635. 8:o. Blef sedan kallad *Tideri Donatus* och som allmän skolebok ofta omtykt. 15de upplagan är fr. i Sthm 1731, efter hvilken tid Luce andra Werionensers, försj. 3. Strölings, sedan G. Sjögrens grammatiska läroböcker ingågo i Sveriges skollitteratur. Liberi Gr. lat. war en försvensning och omarbetning af M. Ghyraci Grammat. lat. som utkom i Lübeck 1609, ehuru föga war försvensadt. Liberus öfversatte: J. Nölmans andel. Beträctelser. Ups. 1622. 8:o. S. Sandemans (ej Landtmans) *Jehova sacrum Mosaicum prognosticon*. Ups. 1622. 8:o. Joh. Berlini *Ser predikningar öfwer Genes. 22 Cap.* Ups. 1622. 8:o: J. Fabricii andel. Rosengård. Ups. 1622. Nath. Tileii förklaring öfwer alla Sön- och Selgedagars Evangelia. Del. 1—4. Ups. 1644. Lufsev. 1749. 4:o. Denjamnes *Historia passionis Analysis*. Götthb. 1655. 4:o. Denjamnes *Knarratio Catechetica Lutheri*, Götthb. 1661. 4:o. Steph. Pratorii: *The trognas andeliga Skattkammare*. Götthb. 1664. Sthm 1774. 8:o. Detta efter J. Schifferus och G. Commelin.

13. Tingsås socken. (Inner).

m:t:l.		1	1:2.	Tingsryd. g)
	Skatt-hemman.	2	5:8.	Ulferyd.
	1:2. Björnalycke.		1:2.	Ulfomåla. h)
	1:2. Brevik. a)	22	1:8.	
	1:2. Bråken. b)			Kronohemman:
	1:4. Djuramåla. c)		3:8.	Ulferyd; Capellans-Be-
1	1:2. Elsemåla. d)			skälle. i)
	1:2. Elserås.		3:4.	Gbbalycke; Säteri. k)
	1:4. Elganås.			
	1:2. Flormåla.	1	1:8.	
	3:4. Flörhult.			Fråskohemman.
	1:4. Gråstingeryd.	1.		Vagganås.
	1:2. Grönedahl.		1:2.	Betet.
1.	1:2. Hjremåla. e)	2.		Djuramåla. c)
2.	Källehult. f)	1.		Gåddewifsås. l) Gåstgifs-
	1:2. Källehultomåla.		1:4.	Håkamåla.
1	1:2. Kroxo.		1:4.	Korpalyske.
1	1:2. Kroxmåla. f)	1.		Mårolycke.
	1:4. Knålsberg.		1:2.	Slättemåla.
	1:2. Kornalycke.	1.		Törnemåla. Gåstgifsog.
	1:4. Konås.		1:2.	Ulferyd.
	1:2. Långasjömåla.		1:4.	Djassjömåla.
	1:2. Mårslätt.			
1.	Slytemåla.	8	1:4.	
	1:2. Statemåla.			
	1:4. Spåråmåla.	31	1:2.	
1	1:4. Tingsmåla. g)			

a) Här ligger Haglaberget. Då en bondson Peter, född i G. H. Å:s tid derifrån utgick att studera, kallade han sig Hagelberg efter berget, som säges så kalladt af ett Hagtorns träd på detsamma. Dog som Prost i Lofteryd 1672. Hans broders dotter-son Bengt i Brevik g. m. Ingeborg, Håkans dotter i Brevik, hade sonen Nils, s. 1703, som kallade sig också Hagelberg, da han studerade. Dog som Comm. i Mistelås, far till Pr. & P. Bengt S. i Nestelöf, Dr. A. S—s och Prost U. S—s fader. Ingeborg Håkansdotter i Brevik syster Gunilla blef g. m. Olof Nilf. i Brevik. Deras son Nils Hagelberg, Smed, hade en sonson Nils Danielson S. utmärkt porträttmålare, ättling på modernet af en Bisk. Can. Huhns bro. An en prest härstammar af den gamla Brevikslägten, Comm. J. Björngren. b) På Bråkens egor är n. w. Stensfors jernbruk anlaggd. 1586 öfverlemnade k. Johan III till en Abraham nämnde Bråken, då Tingsås socken ännu ej war utbruten ur Weckelsängs, utan sades Br. ligga "i B. fm, Konga Hd." Hbfd. Paul Rudebeck d. ä. erhöft 1679 tillstånd att inrätta ett jernwerk af allehanda gjuterier af kulor och granater på Eskeryd gårds egor, som afföndrats från Tingsås och lagts till Weckelsängs fm. Privilegierna för en masugn och stångjernshammare äro dat. 2° 1680. Masugnen gif ännu 1709 wid Eskersfors, men 1711 war jernbruket på Bråkens egor; blef 1742 förenadt med Dremo i Sandsjö fm, så att det sedan 1748

hette: Stensfors och Öremo jernbruk, egande, enl. Bergmäst. Jacobsens berättelse i k. Hush.-S. Handl. 1: 77, en stångjerns hammare med 2 hårdar, privilegieradt till 225 Skpyd $\frac{1}{2}$ ämnes, $\frac{1}{2}$ stångjernsmide, med masugn. Egare af Bråken 1. Paul Rudebeck d. y. Hshd. 2. G. Berghman, mågen, sålde till 3. P. Ernst fr. Wermland eva hälften och andra hälften till 4. P. Strandberg 1736. En Bruckspatron J. S. Groot på Bråken nämnes 1737; men 1747 egde P. Strandberg Bråken i Tingsås, Öremo i Sandsjö och Glesfors i Wedelsång, sålsande f. å. Bråken till 5. J. Norman g. m. Chra Strandberg. 1748 d. 10 Dec. blef Bråken kalladt Stensfors. Egare af Stensfors: 1. Jägmäst. Th. Ahlberg 1772. 2. Christiernin 1775. 3. G. A. Ekelund 1779. 4. C. A. Sylwan g. m. Cath. Gfelund 1783. 10. Kapt. Jac. Kjellborg. 5. Matth. Julin 1794. 6. Pehr Jublin 1814. 7. Grosshandl. Meijer. 8. J. Westman c) D—a allodialfräskhem, såldes redan 1691 af Major Gabr. Gyllensfåhl till bönder. Är nu Gästgifwareg. Då 1710: 182 pers. i Wedels. sn dogo i pesten, woro de 60 fr. D—a rote. 1839 fanns en jernurna, ej olif en gryta, med aska och ben i D—a. d) E—a kronoålsfåste, der Utjöbåden utflyter från Ellasjö, uppogs 1558 till ränta 1 Lpd. Antecknas fr. o. med 1699 som öde. e) Här bodde Kapt. Joh. Rutenfelt, son af Drottin. Christinas Lifmedicus Archiatern Dr Götzigerodius, adl. 1647. Kaptenen † här 1703 är begrafen i Tingsås kyrka. f) Wennisfoben och en polerad stridskammare af sten ha funnits i en åker, ben och en wärja i en sandbade. M) Kallas od Kroksmåla. Här war i Kroksbåden ett kronoålsfåste 1558, tareradt till $\frac{1}{2}$ Lpd torr ål; war redan öde 1582, nämnes åter 1623, men som öde 1694. g) 3 Tingsryd och Tingsmåla köpte K. Mt 1552 2 gårdar af Wils Hofwenskjell. Som wi finna denna ått såsom jordegare, må om densamma någon upplysning meddelas. Det war en gren af den namnkunniga Dansta Hwitsfeldsätten, förande med henne samma ätemärke: hwit sköld eller fält med en röd ball beröfwer. En Hogenkild förde sjöörsweri ännu 1387, då 2:ne andra adelsmän borgade för att han dermed skulle assista. Om slaget wid Zimmerwad 1420 sjöngs: "Wed Zimmerwad — Der sit Danmark hendes Wid — Wed Hogenkilds nid — At folket laae bleg og hwid." Då den Peder af denna ått, i hvars hus k. Christopher 1333 fängades, kallade sig Swidsfeld, blef det namnet under Walde mar Åtterdags ått mest användt i Danmark, men Oluf Swidsfeld, en bror till D. Marsten Halle Hw. nedfante sig i Sverige och uppog der det gamla namnet Hogenkild. Af hans ått war Claes Hogenkild, lefde 1403; lifsom P. S. hvars son Bened. S. hade sönerne *) 1. Clement S. t. Åkerö, som g. m. Anna

*) Dottren Helenas wapen ses på hennes grafsten i Wadstena. Hon war 8. m. en som förde Röde wapnet.

Tott, Hans T—s dotter blef Hogenfild Bjelkes morfar; 2. Nils Hogenfild t. Wij, (som ej Clements son?) Slotslofwen på Stegeborg 1544*). R.—Dr. Bo Jonsons farmoder war Karin Eriksdotter Hogenfild. En Magn. Hogenfild war werksam för f. Carl VIII:s wal till kung i Norge; waldes som Bofernes Taleman hos f. Carl, då de önskade förening med Sverige. Kallas i registret till Hadorps Rim Chr. R. R. R. men ej i urkunden. 2 D. p. 159. 160. D. R. Canzlern Arild Zwitfeld war af Danska grenen. Tingsryd har längre än andra grannorter behållit "sjörofwareculturen". 1647 stack en 70 års man en soldat ihjäl med en knif. 1722 måste rotarne i socknen tourwis hålla wakt i T. om helgedagarne, wid 10 dal. silfverm. böter till Hospitalet i Werö för den som wakt försummade. Annu 1840 måste Vänet's Höfding tillsätta en sårskild uppsyningsman i T. som dock ej kunde hindra att "blodsrunor" ristades på en dräng 1843. Från denna by utgingo "falska chartor" i mängd. h) Här mördades en gång ett helt hushåll, anfallet af 3 bönder ända från Nykyrke socken. Dylift wisar, att Christendom i bekännelsefristen och presteramens protokoller, och Christendom i folklistwet, uppsprungne af Christendom i hjertat, äro tre och ej ett, fast man wantligen så bäs war för den förwandlingsprocess som måste wisa sig, då den förra Christendomen skall öfwergå till den sednare. i) Utsryd Norreg. inflyntes till Kaplansboställe 1691; liggande $\frac{1}{2}$ mil fr. kyrkan upp i skogen. k) Egdes 1575 af Nils Ryning g. m. Ingeb. Eriksdotter Trolle. Han war f. Erik XIV:s Kammar-Junkare, son af den i blödbadet 1520 halshuggne Erik R. 1590 egdes E. af Olof Nils R. g. m. Elsa Hansdotter Soop t. Bjurum. Det war 1650 ett "Norrföys besluts gods", då tillhörigt "provincialskriswaren" Anund Pehrson under frälse. 1683, 84 egde Bist. Can. Hahn detsamma såsom lifstids frälse. Egdes ännu af ättlingar af Bistopens bror Regts-Hältstär Niclas Hahn. l) Söder om G—ås wid Startaklef har, enl. folksågn, Magn. Stenbock gjort en förhuggning, wid hwars åsyn Danskarne drogo sig tillbaka.

Tingsås, anner till Bedelsång, jemte Uråsa, är 1 mil lång, $\frac{1}{2}$ m. bred. Kyrkan, som heter Tingsås, belägen i Tingsryd, $1\frac{1}{2}$ m. fr. Bedelsång och $4\frac{1}{2}$ fr. Werö, lär uppbyggts i denna från Bedelsång afsondrade del i följd af exemplet då Sandfjö afsondrades från Linneryd och fick egen kyrka. Först 1636 har man funnit Tingsås socken och Redkyrka nämnda (i en Kalmar läns Jordebok) och 1634 träffas ännu särane ställen, som nu höra till T. uppgifna såsom liggande i W. sn. T. gränisar i S. t. Sandfjö, i W. t. Asarum i Bleking och Urshult, i R. t. Wece

*) En Kapten Hogenfild nämnes 1660.

fellsång, i N. O. t. Nöbbeled och Linneryd, i S. till Backaryd och Goby i Bleking. Enl. en förteckning af 1554 och en gränse-commissionöberättelse 1608, utgjordes gränsmärken mellan Sverige och Danmark här i trakten: Betesjö, Djureklappen, en liten ö i Betesmåla sjön, Knäfwelsberg, Getemyr, Stensjöhall, Salahall och Logruswa, de 2 sednare mellan Loberget i Asarum och Hakatorp under Grönadal i Tingsås nära landsvägen. Sjöar: Yggden och Tillsjön med malmtägt, Minne eller Nide, mest kallad Nie sjö tillhöter från Urshult. Bagganäs-sjön är uttappad. Söflestorpsån drifwer Kefors qwarn, der fordom Kefors bruk war anlaggd; efter inloppet i Tillsjön och wid utfallet derifrån drifwer hon nu hamrar m. m. wid Stenfors bruk. Pinnemyr (angränsar från Wedels.) och Furumose äro fulla af ek- och furstubbbar. Malmen i sjöarne börjar aftaga. Af mineralier finnas här Grönsten, Zeolit, Glimmerschiffer, sandsten och pipsten. Kopparfies här funnits på Djuramåla egor nära Stenfors. Der sprängdes 1817, men arbetet fanns ej lönande. Här har allmogeen i äldre tider tillverkat Ösmunds jern, hwaraf slagg finns här och der.

Den gamla kyrkan af trä, som war 8kantig, trol. byggd wid samma tid, då den äldsta klockan är gjuten eller 1595, nedtogs och en ny byggdes 1751, 25 aln. mellan de aflägsnaste fönstarna, 11 wid gavlarna, 10 aln. höga wäggar. Se widare Samll. till ny Småt. Bestfr.

Comministerslängd.

1. Gudm. Swenonis Örn Krigsprest, blef Kaplan i Wedels. 1616. Troligen ensam; men 1627 är en Thorklaus Kapl. i W. och 1645 bor G. O. i Tingsryd, då han anslagade en qwinna, och 1647, då han anslagar sin Pastor A. L. (för embetsfel). Dog 1666.	2. Jfr. Grefstadius (?) bodde i Tingsås före 1684.	3. And. Aqwilonius 1697—1723. Bodde i Botshult i W-s f:n *).	4. Asm. Lefberg 1723. † 34.	5. O. Lindgren conferverade enskan, men bröt emot G:te bubet och blef	6. A. Ringius 1768. † 77. Suspend. en tid.	7. D. Carlsson 1778—90. Se Akgtsb. Comm. I.	8. Cand. P. Danielsson 1796. † 1810.	9. L. P. Camberg 1811—20. Se Khl. i Hofmantorp.	10. M. A. E. Kläfen 1821 † 34.	11. Joh. Björngren 1836—. Comminister i Aneboda 1827. Har lemnat goda bidrag till N. Småt. Bestrifning ur sina wakra hifors rifa samll.

14. Uråsa socken. (Anner.)

m:t:l.		2 3-4. Eske. b)
	Statt hemman:	2 1-2. Uråsa. c) Gåstgifw.
1.	Gemedlösa.	9 3-8.
2 7-8.	Högnalöf. a)	
1-4.	Lekaretorpet.	Kronch mman:
		1-4. Benjaminstorp.

*) Hans namn bibehålles af hans ättlingar bland allmogee, hwaraf en nämnts med betöm i Vänetts R. Hush.-S. Handll.

1-4. Skyesqvarn; Pipare-Bo: ställe. b)	1-2. Narragjerde.
1. Uråsa. c)	1-2. Uråsa. c)
1 1-2.	1. Skye; Säteri. d)
Fråskhemman:	2 3-4.
1-4. Brändeqvarn. d)	13 5-8.
1-2. Högnalöf. a)	

a) Anses benämndt efter f. Högne. Se Broocman, Tuneld och häröfw. 1. 191. Der är en helsobrunn af lindrigt mineralwatten, som dracks i 30 år af Öfwerste Chr. Boije, som blef 80 år. Ar nu öfvergifwet. H. egdes af Dompr. Ambr. Westring i Lund. Nu bondgård med ett pappersbruk. b) Skye egdes 1633 af Abrah. Knutson, g. m. Gumilla Behrödötter (deras grafsten ses ännu i Uråsa), då deras son sedermera Bisk. Can. Hahn föddes, hwilken enl. Arw. Mollers ord, "uppväcste Caroliniska Akademiens ur sin aska". 1684 egdes Säteriet af Werner Tra-nesfelt. Tillhörde sedan Bisk. O. Stander, då han samlade säte-rier. Wid Skye stod den nu förkomne runstenen n. 1276 i Lilj. R. U. der man läst: SbakR: let: Ferva: Kuml: estir: Su-ni: Suin: auk: Kåmik. Möjligen har en Swerker uppsatt den wården.

c) Uråsa torde kallats Uråsa ås, då Uråshult hette Uråsa-hult och det i tider, då man ur mineralkällorna wid Trehörna och wid Högnalöf drack watten wid Midjommars-tiden för att botas för fraktheter och lade betalningen ned i källorne, som wäl uppsoftes af Urdabrunnarnes wårdbare, hwilka förkunnat att om andra uppto-go dessa gåfwor, följde öfrarnes främper dem. (1815 midjom-mars morgon såg Hörf. en mängd fränka dricka ur en offerkälla i solgängen. Wäl 100 personer hade anländt till stället i Åsheda socken). Kyrkan, belägen $\frac{1}{2}$ mil fr. Beckelsf. och $2\frac{1}{2}$ m. fr. Herlö, är byggd i Uråsa på Kronogrund, af sten 30 aln lång, 15 bred. Tack hentorn och blef nästan ombyggd 1835. Den största flokan har Munkstil. Tornur, wisande åt 4 håll, uppsattes 1842. d) B-n köptes till odalsfrälse af Jöns Gyllensparre 1649.

Uråsa, annex, jemte Tingsås, till Beckelsfång, $\frac{3}{4}$ mil både i längd och bredd. gränisar i D. t. Nöbbeled, i S. t. Beckelsf. i W. t. Jät, i N. t. Ö. Thorsås. Lidhems eller Line sjö till-gränisar U. Skyes å faller in i nämnde sjö, som genom Agg-ån, hwilken här drifwer 2 sägar, 4 qwarnwert och ett pappers-bruk, faller i Åsnen. Djurteå kommer från Djurlemyr och Rinkaby sjön, warande socknens W. gräns till sitt utfall i Lid-hemsjön.

Comministerslängd.

1. Theodorus Petri subser. 1593.	3. Thorstanus 1627.
2. Gudm. Örm. 1616. Flyttade sedan till Tingsryd.	4. Magn. Olai 1656.
	5. Suno Magni 1662.

6. Petr. Wickelman 1664—73.	13. Gabr. Florin 1757 † 72. Log
ensan.
7. Nils Comerus.	14. M. Gisle Unnerus 1774—90.
Se Khl. i Dwenneberga.
8. Gudm. Anderlin 1684.	15. Jac. Sammelin. 1790—95.
Se Comm. i Berg.
9. And. Aquilouins 1688—97.
Kom sedan till Fingsås.	16. Joh. Ekström 1795. † 1831.
Sonen
10. Zeming Silander 1697. †
1711.	17. S. W. Ekström 1831—.
11. Ol. Petri.	
12. Dan Strelling 1744—56.
Född i Nyresjö. St. i L. 1717.	

6 Kap.

Kinnewalds Härad.

1 §. Allmän Öfversigt.

Kinnewalds Härad har, utom en pastoratsandel i eccl. hänseende hörande till Allbo, 11 församlingar, forenade till 7 pastorater, hvaraf det ena har sitt anner (näst blott en andel) i Allbo härad. 7 Kherdar (deribland en, Domprost) och 5 Kaplaner äro bosatte inom Contractet. Socknarne ha följande ordning i 1805 års jordebok:

1. Weplö.	} I. Weplö pastorat eller Domprostiet.	8. Kalfswik.	} VI. Kalfswiks
past.
2. Öljaby.		9. Jäth.	
3. Bergunda	} II. Öljaby pastorat (med Härlöf i Allbo som anner).	— Skarvelöf.	} En andel af Skarvelöf församl. och past. i Allbo.
4. Ölja.		10. Urshult.	
5. Wederslöf.	} III. Bergunda pastorat.	11. Allmudderyd (fallas och Nykyrke).	} VII. Urshults
past.
6. Dämmingelanda.		IV. Wederslöfs past.	
7. Täfwo löfs.
(Tofsta anner uppslöst).	V. Täfwo löfs past.		

*) Se wid Norrwidinge Härad.

Summarisk Uppgift på areal, hemmantal, folkmängd och uppsättningsvärde uti
Kinnewalds Härad, för år 1843.

Socnar.	Areal i Tunlsh.	Höfnadslade hem.	Förmedladt Hemmantal.					Folkmängd.	Uppfatt- ningsvärde.	
			Ställe.	Arton.	Härlse.		Summa.			
					Hemm.	Österl.				R. o. R. o. Rab. g.
Beriö	12,729	301 ⁴	11 ^{1/2}	11 ^{1/2}			22 ^{1/2}	624	50,000	
Dijaby	10,252	24	9 ^{1/2}	1 ^{1/2}		2	12 ^{1/2}	438	45,150	
Bergunda	14,094	41 ^{1/2}	3 ^{1/2}	1 ^{1/2}		5	29 ^{1/2}	879	68,150	
Dija	10,299	36 ^{1/2}	22 ^{1/2}	1 ^{1/2}		1	28 ^{1/2}	874	78,500	
Skatelöf (en del)	14,511	39 ^{1/2}	23 ^{1/2}	2 ^{1/2}			28 ^{1/2}	1400	85,050	
Weberslöf	11,965	28 ^{1/2}	15 ^{1/2}	2 ^{1/2}			22 ^{1/2}	1011	65,850	
Dänningelanda	6,202	14 ^{1/2}	3 ^{1/2}	1 ^{1/2}			7 ^{1/2}	310	24,600	
Täfwelsås	10,345	31 ^{1/2}	14 ^{1/2}	3 ^{1/2}		3	25 ^{1/2}	1020	78,300	
Kalfswik	16,084	41 ^{1/2}	15 ^{1/2}	3 ^{1/2}		4	24 ^{1/2}	1282	82,200	
Jäth	14,163	36 ^{1/2}	5 ^{1/2}	1 ^{1/2}		6	24 ^{1/2}	731	89,300	
Urshult	55,265	78 ^{1/2}	38 ^{1/2}	4 ^{1/2}		3	55 ^{1/2}	3716	218,650	
Allmunderyd	44,388	59 ^{1/2}	31 ^{1/2}	2 ^{1/2}			47	3074	176,050	
Summa.	220,297	461 ^{1/2}	195 ^{1/2}	36 ^{1/2}	52	17	27 ^{1/2}	3281 ^{1/2}	15,359	1,061,800

Allmän Öfverfikt.

*) Efter Forsell, observatis observandis.

Kinnewalds Härad utgör, förenadt med Norrvidinge, det andra Sögderiet i länet samt i förening med Allbo och Norrvidinge Tio Härades andra Domsaga, ehuru det första Contract i Werio stift, gränssande i Ö. t. Konga, i W. t. Allbo, Åsnen och Salen, i N. t. Allbo, Norrvidinge, och Helgassjö, i S. till Lister's härad i Bleking. Dess största längd fr. N. t. S. är 9 mil och bredd från Ö. t. W. 3 mil.

Häradets namn är tydligen sammansatt af Kind och wald, wisande att en Kind der har haft wäld d. ä. herradöme. En gissning om denna Kind wägas i 1: p. 135. I sigillet ses en fift, hwaröfwer läses *S. territorii Kinnewaldensis*. Är detta lika gammalt märke för K—ds härad, som kungen med de 2 spirorne är fet K—a, så torde nog skäl wara att erinra sig Siff: gudinnan, som war det på bernstenskusten handlande Marselles fetisch och som sjelf war en Symbol af en Gudinna med sin årsfest i sistarnes månad d. ä. Gøje eller Febr. månad, då från urminnes Wärend plägat sammankomma i Werio. Se 1: 487. m. fl.

Om jordmånen torde gälla hwad som anförts om Konga. Watten: Helgassjö angränsar Werio och Djaby församll. liggande 478 fot öfwer hafwet. Bergunda N. och S. sjöar insfalla i densamma, sletswe upptagande watten från Werio sjö. Bergqwaras sjö ligger 431, 4 fot öfwer hafwet. Salen angränsar Dija församll. warande 391, 5 fot öfwer h. Åsnen $3\frac{1}{2}$ mil lång utgör gräns för flera af Häradets W. gäll: liggande 380 f. öfwer h. Alla dessas watten söka hafwet i samma dalssträckning. Den sammanbindande ån har werlande namn, hos geographerne kallad Helg-ån; men enl. Kronob. läns Hush. Sällst. Handll., ingentådes så kallad i landskapet. Som en annan Helgä eller Helgan hwilken från Rydaholm går genom Rysby sjöar, Mödlen m. fl. till Helgesjö wid Christianstad och sedan i hafwet, både hos Geographer och folket allmänteligen kallas Helgä, är stort skäl att ej låta Wärends andra flod bära den förstas namn, hwaras orede och förblandning ofta uppkommit äfwen hos aktade författare. Enligt nämnde Sällskaps Handll. som häri måste wara högsta auctoriteten, kallas ån af folket Helgawärma å, ehuru namnet torde någon gång ha sammandragits till Helgan. Som warma betyder ett utfallande watten och detta watten utfaller ur Helgassjö, är Helgawärman åns rätta namn, som den bör bibehålla, tills den fallit i Åsnen, åtminstone i Salen, helst den mellan Salen och Åsnen kallas Zuseby å och wid utfallet ur Åsnen bör behålla sitt gamla namn Bältan eller Kafsbältan; wid utfallet i Hafwet heter den Mörrens å. Denna ås källa uppfödes öfwan Helgassjö, der den längste bit insfallande flod har upprunnit, således wid foten af Bönköpings läns bergsbygd, den högsta i S. Sverige; och har efter denna grundsats wäl en utsträckning af 17 mil från sin källa i Westra härad till Elleholm, alla träknigar oberäknade. Den genomlöper från Helgassjö till Salen, Berg-

gwara sjö, Gemla sjö och Flur. Efter utfallet ur Åsnen genomgår den Hartgrepas lögetråg den urgamla badsjön. Åsnen får desutom watten ur Kinnewald, neml. från Wederslöfs (Werste) eller Lofia sjö, som utfaller genom en liten å nära Kalfswik, och Rinkaby sjö, som fljer Konga och Kinnewald, utfallande genom Storån, som förenar sig med Agg-ån, hwilken nu blir Håradsgräns tills den guter sig i Åsnen. Sydligare dalssträckningar ge watten utlopp mot hafwet genom Nie sjö, ent. Krofs Tal inför Linné och Smål. nation i Upsala kallad *Niä*, $\frac{1}{2}$ mil i längd som bredd, hwilket sednare namn wäl lätt kunde wälla att en der belägen gård eller ett d. w. kapell hetat *Nioahult* (1 D. 354. f.). Sjön, som ligger i håradsgränsen, utfaller genom Carlshamnssån wid nämnde stad.

Wägar: Från Werio utgår en landsväg mot wester, som snart delar sig i Jönköpingsvägen eller Stockholmsvägen mot Öhr, Sunnerbowägen äfwen Hallandsvägen, mot Alfwestad och Skånewägen mot Nöbbeled. Den medlerste är blott håradsväg och ingår i Sunnerbo mellan Lyngsåsa och Nygård. Den från östretull ur Werio gående landsvägen, som snart delar sig och med sin W. arm sträcker sig mot Carlshamn, stigar från sig ur Konga härads flera håradsvägar in i Kinnewald, en från Werio t. Tåfwelsås, en från Ingelstad t. Nöbbeled, dit en öf kommer från Tåfwelsås. Till Kalfswik komma dylita fr. Werio, Tåfwelsås, Nöbbeled, Gättåsa och Jät. Till Jät från Uråsa, Broaryd, Dwarneåsa och Wöllefulla (wid Urshults fyrka). Till M—a kommer en h. swäg fr. Lörnemåla, en fr. Djuramåla, en från Ryd, dit den kommit fr. Tranemåla i Bleking, hwarifrån den öf går till Härjeboå och Håradsbäck i Allbo. Sölländarewägen, anlaggd den tid Sölländare egde Åshult och Huseby, gående fr. Carlshamn mot Åshult, egande inom Nykyrke gästgifwäreg. Treftenshult och Rims-hult, har under Gref C. St. Mörners ledning som Lfd., fullföljts från Huseby förbi Wieslanda prestg. der norra socknens gamla kyrkwäg höll på att förfalla, förbi Löns-hult i nämnde socken till Lyngsåsa, och derifrån in i Sunnerbo. Från Berggwara är en ny väg laggd förbi Bergunda mot Dänningelanda in i Konga Hårads och en annan förbi Åst mot Alfwestadwägen.

Jernbruk inom Kinnewald är blott Huseby i Skatelöfs ån och Åshult i Nykyrke ån. 1815 nämner Bergmäst. L. G. Jacobson bland Länets manufakturwerk Rundfors i Allmundsryd socken tillhörande smeden Rundqvist. Inom K—d h. har odlingshågen ej slumrat, sedan efter 1809 års sorgliga handelsförfallningen hördes "att eröfra Finland inom våra egna landamåren". Särdeles lifligt blef detta sträfswande i början af Länets Hush. Sällsk:s verksamhet. Wi instränka öf att som exempel blott anföra, att år 1818 upptogs i Kalfswiks ån 4666 större stenar, bortfördes 674 rör, lades 525 sammar stennur och slogos 2820 sammar diken; i Wederslöf hade 1819 borttagits

1024 jordfasta stenar, bortförts 380 rör, laggt 145 famn. stensmur; bland slagna difen war ett 1600 famn. långt, beräknadt att uttappa Wiltesta sjö. Gref C. St. Mörners beklagande af bränwinsintrefets innäslande wid jordbruks- och ladugårdsstöfvel weskade så småningom, jemte tidens egen sträfwan efter allt högre insigter, att de förståndigaste Jordegare snart besunno sig öfwan "lant och drankståndpunkten." Se i specialbeskrifn. t. ex. Bergsöwara, som i Tuneld kallas länets största posehion. An ett exempel. I en församl. lyckades presterkap och wett, att werka besträndandet af en förnuftig förwandling af södwaror, medan man ännu i en annan "widblef det gamla". Men när stora summor måste gå ut till sådesköp ur den sednare församlingen, då den förre snarare kunde sälja och ej behöfde köpa, och då pengar desutom brusto till inköp, oaktadt öfwerproduktion af en wara, som lätt förer till öfwerconsumtion, togs äfwen der den stora nationalfrågan i närmare betraktande. Om sådeslag och bördighet torde det i det närmaste gälla, som anförts om Konga.

Till Kinnewald i civilt hänseende men till Allbo i ecclesiastift ha wi sett att en del af Skatelöf församl. hör. Förhållandet med Werio pastorats fördelning mellan Konga och Kinnewald är redan och blir här än mera utredt.

I det ethnologiska torde föga wara olika med det C. pr. P. Pontén anført om Konga. Wi tillägga blott ur Krofs stillring 1749 af folkseder i Hårabets sydligaste pastorat Urshult några drag. Som Riddarne utförde allmogem der sina twister genom enwige. Derwid förefom den beryktade bältespänningen. Sedan 2 utmanat hwarandra, spände de ett bälte omkring sig så fast, att de ej kunde åtskiljas. Derpå tog hwardera sin 3 quarters långa knif och man kom öfwerens med fingret, huru långt man trodde sig tåla. Den som först sade aj, under det den medgifna delen af "lärsablen" intryktes, hade förlorat twefampen. Duellsformlen war: Jag skall skära dig ena flise, så att sol och måne skola skina deri. Ofta war högmödet så starkt att man teg, tills sären blifwit så djupa att de medförde döden för beggdera. Huirruna, som till gillen medförde swepning i händelse af behof, framkommo nu och klädde sina män för begrafning. Man tycker sig här se Germaniska stammarnes chevaleri före deras befantiskap med Christendomen. Männens tröjor woro swarta eller grå med blå uppslag, räcdande ned mot knäet. I deras bus war i S. Krofs tid en framkammare, som kallades Käfwæ, likfom den i Spanien heter Alcoba, i Frankrike Alcove. Roten är nog densamma som för cubo, möjl. phoen. 𐤒𐤍𐤂 (sot deraf säng, der en sjuk lög afstild?). Främst i rummät är en bänk, der Gällets prest skall sitta wid högtidliga samqwäm, kallad gallbänk (af Gallus? se Inledn. p. 462). Så firades då ett bröllop: Lördagsafton skulle presthustrun insinna sig i bröllopsgården. Hon möttes af bruden

och dess anhörige under klingande spel. Presten för samma afton eller åtminstone om söndagsmorgonen — stundom Fredags afton — först till Brudgummens hem och följde honom till Bröllopsgården. Vid deras ankomst skulle "prestamor" ha klädt bruden, hvilken dock förut skulle ha twagit sig sjelf (Krok, p. 30), och nu spelades af alla krafter. War bröllopsgården långt från kyrkan, så kommo prest och brudgumme aftonen förut. Här hade varit så mycket silfpenngar, att man rådgjorde huru många "sölskappar" swärfar skulle ge med bruden. Brudgummen fick ej föra med sig mer än 20 karlar, att swärfar kunde hindra med sine "häsbalter" ett möjligt tilltänkt tagande af mera, än Swärfar wille gifwa. Brudgummen handrepades med alla, men utan att afstaga sin handsk, så länge han war i sin strud. Grannrustor uppstades af wänliga grannar öfwerallt wid wägen, der bröllopsståget skulle rida fram (Inledn. 110. 476). Presten måste hålla tal wid flera tillfällen stundom beswarad af dertill utsedde talare. En Majstång skulle wara uppsatt på bröllopsgården, äfwen om det ej war wid wanligaste bröllopsstiden. Omkring den skulle prest med brudgummen och hans skara rida 3 gånger; derunder skulle bruden gråta och se på brudgummen genom fästningsringen, men afstå sig att han ej såg henne. Så afstego alla från sina hästar och kommo under en af prestens upptagen psalm, hwilken blåstes af de spelmän, brudgummen medförde, intågande i brudstugan, der tal hölls och slöts med en ny psalm. Kom prest och brudgummen om lördagen, så dansades blott litet för att ej störa prest, som nu skulle läsa öfwer predikan och sjunga öfwer brudmesan. Alla gäster medförde "förringar" bestående i runda kakor till hwar af de äldre i huset och af långa lefwar till de yngre, gröt i byttor, pannkakor, ostkakor, go'rån eller goda rån, ofta formade med menniskohufwuden med nedhängande hår. Om söndagsmorgon afstogade skaran, i äldre tider först trumslagarne, "till äminnelse af Bråwalla slag"; sedan det privilegiet fått falla, bibehölls dock den öfriga musiken, näst efter "förridarne" och näst före prest och brudgumme, som följdes af prestmor och brud, begge i "twärfsadlar". Bruden bar krona på hufwudet. Att kronan ej måtte afstakas, måste ridten ske i stredt; men ungdomen red ofta förbi i gallopp och kom sedan åter att i stredt följa ståget. Vid kyrkan stod en Brudesten, kring hwilken hela folket måste rida flera slag (Krok p. 31. Inledn. 476), hwarefter alla afstego, hwarwid sammantvingning började och brudskaran gick med klingande spel in i kyrkan. Vid hemkomsten sängs ledde prest brudfolket förrän man gick till bords. Der ofstrades i kyrkan af brudstadsen till prest; här nu åt brudfolket. Pengarne borde läggas i en femörad snipaskål. (Gemhörningen war i Syrien en hynbol af Venus). Den strängaste etiketten bestämmer gåendens som stående, särdeles noga iakttages rangordning. 3 detta är intet ridderskap framom.

Swad som här är anfördt om Urshult gäller hela Varend, ehuru numera dessa folksleder i mycket aflagt sin fornda gestalt.

Thingsstället för Kinnewald är numera i Werio, ditflyttadt från Wöbbeled, dit det flyttats från Säh. Domare: Niddaren Erland Knutson, nämnd som Wäpn. 1387—95, Ridd. 1396—1414 war enl. Libell Håradshfd. i K—d. 1677 war Job. Michelsson Hfd. i K—d, hållande thing i Säh. För sednare tider, se Allbo.

Den Kungl. befallningen hade inom detta häråd Christos pfer, Spegelättens stamfar. War "praefectus territorii Kinnewaldensis" i k. Carl VIII:s tid. Arw. (IV) Trolle hade det i för-låning, då det räntade 110 danske mark. I 17:de sekellet hade K—d ofstaf gemensam Fogde med Konga (se ofw. p. 683). 1735 war Sw. Lagerwall Kronobef.m. i K—d (och Norrw.) samt Jac. Kröger H:skrifw. I närwar. sekel:

Kronofogdar:	Säråds-Skrifware:
A. G. Brancing.	Joh. Westerblad.
A. Brandborg.	Sal. Westerblad.
A. Wettermark.	t. f. C. Ingemar.

Länsmåndsdistrikterne äro 2. A. P. Sandström har socknarne n. 1—7 samt andelen af Skatelöf. S. W. Sornander har s:rne n. 8, 9, 10 & 11.

Contracts=Prostar.

1. Steno Magni i Urshult 1603—40. 2. Zach. Lundebergius i Urshult 1642—52. 3. Laur. Mathis i Kalsewik 1652—64. 4. Jaqw. Platin i Urshult 166*—84, då han måste lemna detta besittne åt 5. E. Widebeck, Domprost. (Wallqv. Handb. p. 406. not. f.)	6. Magn. Wiesel i Ursh. war H:prost trol. efter Widebecks död 1694 till sin egen 97. 7. M. Joh. Colliander 1697—99 som Lect. & præbendarius t. Werselöf. Sedan synas Domprostarne warit Hjellskrifna G:sprostar t. ex. S. Cronander 1789. S. Sjögren 1801. M. Lamér 1816. S. Elmgren 1831.

2 §.

1. Wergjö socken. (Kinnewalds-andelen af Werio landsförsamling som är en andel af Werio pastorat)

<p>m.t.l.</p> <p>1 1-2. Araby.</p> <p>1. Bäckarelöf.</p> <p>2 1-8. Hof.</p> <p>7. Telestad.</p> <p>11 5-8.</p>	<p>Skattehem man. !</p> <p>6. Kronohemman. Bäckarelöf.</p> <p>1-2. Hof Dalbog.; Capellans Poställe.</p> <p>3-8. Dito.</p> <p>1-4. Ekonomie Tempelgjerds.</p> <p>1-4. Sancte Annagjerds.</p>
--	---

1:4. Skåleforsgjerdet.
1:2. Weris Domprostegård.

8 1:8.

19 3:4.

Se Beskrifn. öfver Weris stads- och landsförsaml.

Krono-Kungsgård.

Kronoberg är fatt för 3 m:t:l men
desa ingå ej i summan på Gemman-
talen i Jordboken. *)

3 §. Dijaby Pastorat.

2. Dijaby socken. (Moderförsaml.)

m:t:l.

Skattehemman.

1 1:4. Hägerud.
1. Lunnaby.
5-8. Lönåhs.
2 1:8. Röbbeléd. a)
1:2. Prästorp.
1. Tumatory b)
7-8. Tångshult.
1 1:4. Dijaby. c)

8 5:8.

Kronohemman.

1 1:2. Helgö. d) **)
1:4. Röbbeléd. }
1:4. Tiratorp. }
Fouriers-Bo-
ställe.

2.

Frälsehemman.

2. Dijaby. Rå och Rör.

12 5:8

a) På detta R. war det Gen.-Löjtn. J. Stenfelt dog d. 21 Jun. 1758. Se Wederslöf. b) Här är ett af de största stenrör i Sverige, liggande wid vägen mellan Öhr och Weris. Någon har förblandat det med Tumatory i Wilkina-Sagan. c) Kyrkan står på Kronogrund. Daby nämnes i n. 565 i Sw. Dipl. i Presten Petri i Berg testam. 1273. Dijaby torde fått sitt namn såsom en by utanför den ö, dit man walsfärdade i Hedniska tiden, Helgö. d) Wid Helgö rusthåll anses det Helghesoch eller Helgöflog ha varit beläget, der Bisk. Magnus synes residerat 1305. Se n. 1470 i Sw. Dipl. Traditionen wet mer om detta ställe än Diplomenne. Sjelfwa folkwisjan känner derom ett och annat. Hr Weder lekte knappen af Heligö Fyrka, enl. en från Wärend uppsänd folkwisa. Arwidss. F. v, 2: 317. Jöns Carlsson i Lunnaby omtalte 1691, att Bisk. Ingermar bodde här. I ett stenrör har man funnit en hållkista. I Inledn. är nämndt om ritningen på Helgö afgudatemplet med 12 gurabilder, då Upsalas hade 3 och Skaras 100. Om Levetälla, som Linné fann uppsmurad, i hwilken man skulle löga sig förrän man gief öfwer till den helga ön m. se 1 D. p. 384. e) enl. synedom af 1570 förklarades Dijaby frälsehem. ligga inom Bergqwaras rå och rör.

*) I Weris stiftsmatrikel uppgifwes Weris Landsförsaml. wara 26½. Der af 10½ i Konga; således i Kinnewald 15½. Der inberäknas ej Wäckerslöf 7, utan af de ofwansläende 19½ blott 12½, hwartill Kronobergs 3 m:t:l läggas.

**) 1843 woro blott ½ m:t:l af G. Söreg. Kono; det öfriga föpt till Skatte.

Dijaby moderförsaml. med Hårlöf i Allbo som annex, är Lectorspræbende i 3:dje klassen, $2\frac{1}{2}$ m. lång, $\frac{3}{4}$ bred, gränсар i S. t. Bergunda och Lekaryd, i W. t. Hårlöf, i N. t. Chr och i S. till Helgassjö. Zelgån eller rättare Zelgewarma å säges (i Smål. Beskr.) utlöpa genom 5 strömmar. Kyrkan, belägen $\frac{1}{2}$ m. från Werio, är af sten, $29\frac{1}{2}$ aln. lång, $15\frac{1}{4}$ bred, $25\frac{1}{2}$ hög (med takresningen). R. M:t biföll 1840 Dijabys och Hårlöfs kyrkans sammanbyggnad framdeles. Smellertid tillsättas blott v. Communistrar.

Kyrkoherdeserie.

Se 2 dre Theol. Lect. serien 1643—1805. Sedan den 2:dre Lectorn i Ålber, utan hänfende till läroämne:	2. M. W. Seurlin 1815—22. Math. Lect.
1. M. J. Nordgren 1805—14.	3. M. J. L. Wickelgren 1822—42. Eloqu. Lect.
1) Græc. L. L. 2) Hist. 3) Gr. L. & Hebr. Lect. Sedan Rh. i Bernamo.	4. M. A. G. Ahlstrand 1842—44. Philos. Lect.
Hårlöf, Se Allbo härad kyrkan n. 16.	5. M. A. Melander Græc. L. & Hebr. Lect. 1845—.

4 §. Bergunda Pastorat.

3. Bergunda socken. (Moderförsaml.)

m:t:l.		1 1:2. Affummetorp.	} Rå och Nör.
	Skattehemman.	2 1:4. Åf.	
2 1:2.	Härenås.	4. Bergunda.	
3:4.	Lönåhs.	1:4. Björketorp.	
3 1:4.		1:4. Kyhletorp.	
	Kronohemman.	2 5:8. Långstorp.	
3:4.	Bergunda, Pastors-Post. a)	3. Marklanda.	
1:2.	Håringetorp; Länsmans-Poställe.	1. Pätetorp.	
		1:4. Dväälleberg.	
		1:2. Rambahla.	
1 1:4.		3:4. Räckatorp.	
1 5:8.	Frållehemman. i	1:2. Råppe.	
1:2.	Härenås.	1:2. Sefvedsång.	
	Lagemåla.	1. Wåstenhaga.	
5.	Bergqvara; Säterie. b)	25 1:4.	
		29 3:4.	

a) Bergunda war redan 1440, som det synes, præbende till Archidiaconatet. Se Rh.l. Prestig. är anslagen af Egaren till Bergqvara. Nybyggd i D:r Nydén's tid är den en af de wackraste i stiftet. Jorden wäl uppödlad i R—ns tid. Stommen 2. Kyrkan, belägen $\frac{1}{2}$ m. fr. Werio, är gammal, likwäl af sten. Sköflades af Danstärne 1611, då bly, handlingar och prydnader borttogos. Står på frälsegrund, 41 aln. lång, 12 bred, 10 hög. Stentornet är bräckligt. Den gamla sakristian är inredd till en Gr. Pöfarnes till Bergqvara ättegraf. En ny sakristias till

byggnad har gifwit kyrkan utwändig utseende af forskyrta. b) Kallas Birkewad i Soph. Brahes slägtebok, trol. enl. uppgifter i äldre Trollearchivs handlingar. Här synes ha varit ett Birke eller Birca, Portus regni Varendici utanför Helgö templet. Tidigt torde wid Birke-wadet en borg uppbyggts. Enl. Soph. Brahe och en äldre Slägtebok egdes Birkewad af Knut Stalder eller Marffen, känd som Drotz Knut Joanson Blå, som lefde före och efter 1300. Det war hans farfar Iwar Blå, som ansåg sig kunna ur sin mantel framstafa en lika högättad kronpretendent, som Birger Jarl ur sin. Om Birkewad i en anteckn. är betfamma som Bergswad i en annan (Trollar uppgifwas ha blifwit egare till Bergswara genom ingiftande i släkten till både Birkewad och Bergswad), så har en förnäm slägt med Wät i wapnet egt Bergsw. mellan Blå och Trolle *). Den förste Trolle till Birkewad, Birger Knuts. Ridd. 1365, 81 enl. Tibell, war, enl. D. Hofman g. m. Kjerstin, dotter af Knut Zons. Stalder, men enl. S. Gelfii disp. de illustri Trollor. gente. Ups. 1751, g. m. Ingeborg Arwidsdotter t. Bergswara. Enl. Bisk. Nils Hermansons undersökning om nämnde Trolles ättensfap 1369, war han då g. m. en Cath. Wästensdotter (ett Wästenshaga ses under Bergswara), som hållit honom till dop och derföre måste öfvergifwas. Han blef sedan g. m. Cath. Pedersdotter. Wi kunna ej reda alla dessa uppgifter, men sannolikt är, att förrän han gifte sig med ett fruntimmer, som funnat hålla honom till dop, han haft en ungdomsbrud. Troligen hade han med denna fått B. **) Bergswara blef qwar i Trolleätten tills

*) Se här en stamtafla, som ännu behöfwer granskning wid diplomernas studium:

- Børge Bengtsh. g. m. Karin Jönsdotter (Tott), dotter af Jöns Kielsou, hvars far Peder Thordson war med Absalon på Nügen.
- Jöns Børge. synes ha varit far till
- Bengt Jöns. Bogh (Both = Wät?) Ridd. 1383—96.
- Bengt Bengtsh. Bogh Ridd. 1384—96. (förde en båt).
- Bengt Børge. bror till Jöns B. enl. Soph. Brahe.
- Børge Bengtsh. t. Bergswad (förde röd båt i gult fält).
- Ingeborg B. d. t. B. g. m. Børge Knuts. Trolle.
- Birger Birgersh. Trolle, Wäreuds Lagm. Arwids fader. Här intill synes sluta sig en gren med båt i wapnet.

• Thure.

• Birger Thuresh. Wäpn. 1361. Ridd. 1365—71.

• Magn. Birgersh. (Måbblängd III. 459). Wäpn. 1380—90. Eräfsas nämnd som Ridd. i dipl. af 1404, 12, 14, 19, 22, 24, 28, 30, 34, 36, 38, 44, 50. Enl. Tibell. War en af de förnämste på Wäreudstthinget i Werio 1414. Se häröfw. p. 629. Han prydde sin båt med en sterna, liksom Gutorm Birgersson (se Monum. Upl. p. 75) och bennes son Nils G. som war Capitaneus i Skara 1417. Erik Puke Nilsson förde också en "stjernbåt", warande alla sannolikt grenar af den gamla Wätaätten till Eldisbult (i Nubungen).

**) Wi införa af Trollestamtaflan ett utdrag, hwarpå wi ej sparar kritiken. Arwid (1) eller Herve Trolle till Ed, bror eller brorsson till Ingrid Olwa. 1 D. p. 454, 487 f.

Thure Trolles dotter Birtes man R. marsken Lars Siggefon Sparre deraf blef egare. Se härom vidare p. 611. Stafningen Barqwist lär vara ulländningen G. de Mornais'. Bergwet uppgifwes och Berggwara blef det beständande namnet. I Thure Trolles tid anfölls Berggwara af Jon Andersson i spetsen för upproriska bönder, då Hr Thures fru Magdalena Gyllen-

. . . Knut Arwidh. Karl, g. m. Inger Urup.

. . . Birger (I) Kn:f., hvars son är den

. . . Knut B:f. hvilken Gref G. Bonde ansåg för Torfel Knutsons fader, en givning, som faller för pröfningen. Gert. Waldemar, försöfwad med Torfels dotter, skulle vara i samma led som säfsmöns farfar. (Torfel har lifa wapen med R. R. Knut Månst. Lgm. i Digtl.) Den Birger Trolle, som man ansett vara Thorkels son, lefwet 90 år efter det fadren egande en gifthwuren dotter halshögg. Wi afföra emellertid Th. Knutsh. ur Trolleätten.

. . . Birger (II) Kn:f. t. Birlewad (Nidel. III. n. 381).

. . . Birger (III) B:f. t. Birlewad, om hvars börd undersöktes 1403. Wäpn. 1400. 40. Ridd. 1442. 46. R. L. III n. 443.

. . . Birger (IV) B:f. kallad Trolle unge t. Bo. Wäpn. 1436. 48. R. 1449. 76. Höfw.m. på Kalmar. Sages byggt det Berggwara stett, hvars ruiner äro qwar. Han war enl. Soph. Trabe, g. m. Ingeberg, dotter af Bengt Börgeff. t. Bergewad. Trol. den Ingeb. D. Celsius ger hans ända med Frnar tillräckligt försedda farfar af samma namn.

. . . Arwid (III) B:f. Lagm. i Digtl. af Libell blott träffad som Ridd. 1473—75, allmänt sammanblandad med Arwid B:f. Lagm. i Digtl. hvilken Libell träffat nämnd som Wäpn. 1403—97, Ridd. 1497—1511. J. v. Stiernm. G. R. och Ugglas R. I. är en Arw. Tr. ön Lagm. i Digtl. 1471—90, då han får 10 härads-Lagf. (G. M. I: 2-1), warande Lagm. 1499; äm är han Lagm. i 10 h. 1467, derefter i Digtl. 1470—90. Här äro 2:ne af samma namn och embeten förblendade. Den som blott är känd som Ridd. 1473—75 är den "som for med slättja" och blef affatt, död 1488 enl. Nesen. Th. Nob. p. 65, sedan han 1487 mistat sitt höfdingskap för sin i Rim-Chron. öfwerlagade slättja och lifa. Denne härstammade af Birger (II) K:f:s son Arwid (II) B:f. Lagm. i Digtl. Wäpn. 138* Ridd. 1415, † före 1429 eller och från dennes bror Erik B:f. Ridd. 1413. Deremot har Birger (IV) eller Trolle unge en son

. . . Arwid (IV) B:f. som först 1497 träffas nämnd Riddare. Han war Smäl. Lagm. 1490; är det ännu 1499. Är lär och namnkunnig och widberest; lefwet ännu 1511, trol. död 1515 (1505 d. 20 Febr. enl. Theatr. Nob. p. 145), begrafwen i Lund's Krafts kyrka af Gref. Birger.

. . . Erik Arw:f. Trolle Sw. R. R. Grefebiff. Gust. Trolles fader.

. . . Joach. Arw:f. Trolle född på Ed, twilling med Margaretha, sedan g. m. Jens Alfstrand t. Glimminge i Skåne.

. . . Arw. J:f. T. Sw. R. R. Lagm. i Lio G. Den sista Trolle i Sw. R. R.

. . . Herlus J:f. T. Danst Amiral, anlade Hert. Insholm och bestände det till en schola. Gustaf Birg. Göde utflyttade dertifrån och bodde i en qwarbyggnad, offerande sina nipper till scholans inredning. Det war ej i "Herregårdsbränneriernas" tid.

. . . Thure Arwidh. Tr. (Jeachims bror) t. Berggwara, Etkll. öfwer Kalmar län. Hans dotter Anna Mornai sista Stipend. Trollorum. Datter Birte g. m. Lars Siggeff. Sparre.

Stjerna Erikdotter t. Fogelwit måste fly ur barnsfängen *). Friherrskapet Bergqwaras historia ses p. 611. Daktadt den Friherrliga jurisdictionen upphäfdes d. 9 Febr. 1692, reducerades ej detta arfwegods. Efter Kammarherre 1. Frih. Lars Swantes son Sparre tillföll godset hans dotter 2. Beata Märta g. m. N. R. Claes Bonde till Säfvestadholm, Bergqwara och Nygård, Lhd. i Bleking, som 1719 blef både Baron och Grefve. Efter hans död 1726 blef B. enkefäte, men såldes 1732 af enkan till 3. Gen.-Maj. Bar. C. v. Otter. Efter hans död 1763 blef sonen 4. Frih. J. U. D. Salom. v. O. egare, som 1773 blef Lagm. i 10 härader. Han gaf det gamla Slotts-bibliotheket till Werio Gymnasti Bibl. 5. Gref Arw. Er. Pofoe, g. m. Cath. Charl. v. D. dotter af n. 4. Gref B. blef Lio h. Lagm. 1783. Dog 1825 som Presid. i Göta Hof-R. och En af R. Herrar. 6. Gref Knut Axel Pofoe f. 1796. Stabs-Chef, Of. L. i Arméen, Kapt. wid Jönköp. Regt. g. m. Joh. Hederstjerna, dotter af General-Löjtn. Erl. H. på Osaby.

Det gamla slottet ses i *Sv. Antiq. & Hod.* och ruinen i Sveriges märkwärdigaste ruiner af M. G. Andarswärd. Det bestod af 6 wåningar och 4 torn, byggda som stansorgar i hörnen. Annu 1746 woro tak och torn i behåll. Ruinen är 40 aln. hög, 37 aln. lång, 25 bred. R. w. Corps de logis är byggdt 1794, sedan den byggnad, in i hvilken man flyttat ur Slottet, härjats af en wäld. Det i Tuneld omnämnda bränneriet är nedlagdt och egendomens godhet öfad ansenligen. Gr. P. får ärligen öfwer 170 Tor såd. Selgewarmaå drikwer här ett privilegeradt Manufakturwerk Otterström (så benämndt efter anläggaren v. Otter), en smedja med råckhammare, qwarnar, tröstwerk m. m. Wid Råppe äro od wattenwerk anlaggda.

Bergunda moderförsaml. patronelt till 1693, då det förskrabades regalt, men åter patronelt 1750 i 3:dje kl. $1\frac{1}{2}$ mil lång, $\frac{3}{2}$ bred, $3\frac{1}{2}$ i omkrets, gränzar i Ö. t. Werio, i S. t. Dänningselanda och Wederstlöf, i W. t. Sija, i N. t. Sijaby och Lefaryd. Detta gäll är, enl. Hisinger, en låg bergsträckning, som är granitartad med blekröd finfornig fältspat. I Bergqwara sjo anmärkas Laröringar. Bergunda 2:ne sjoar må äfwen nännas.

Kyrkoherdelängd.

1. Johannes Olai Plebanus in Bergund, blef 1: mus Archidiach. i Werio 1440.	4. Jon. Laur. Moderus 1644—49. Rifod:m. f. å. Kom så till Moheda.
2. Petr. Danus 1540. Se Wieslanda.	5. Petr. Jona. Efter hans död blef Bergunda Domprostbrabende:
3. Petr. Erland subscr. 1593.	6. E. Widebeck. 7. Ol. Ca:

*) Birkewaer frise i Skand. Samf. Handl. 14: 71.

- wallius. 8. A. Goeding. 9. Ol. Osander. 10. Sw. Bälter. Sedan fränfildt.
11. Petr. Collin 1762. † 75. Bergunda församl. lefwade honom löneförhöjning, om han lemnade deras julafupning i fred. Han wägrade likwäl. Sonen J. S. Collin Hof-M. N. N. D.
12. Joh. Dolmeer 1776. † 1804. G. m. företrädarens enka. Dottren A. Gh. g. m. M. C. Forsander.
13. Dr Carl Rydén 1806. † 39. Stod å Domproffsörslag 1828. L. B. D. 32.
14. P. Linnér 1840—. Bondson fr. Ryder. F. 1802. St. i L. 23. Prest 26. Comm. i Granhult 32.

Dr Rydén förtjenar en om också kort karakteristisk. Han war en owanlig ordningsman, men ej nöjd med yttre ordning, utan inre grund. Syntes kall, kändes warm. Lärd och likwäl af stor praktisk redbarhet. Hushållare i det öppna, wann han snart tillgångar att wara wälgörare i det dolta. Prestens kall fylldes in i älderdomen, kyrkoherdens intill grafsbrädden.

Från Härensås Tilfåg war Lect. J. Blomstrand. Se p. 671. På Bergqwarea föddes 1785 Gref Salom. Pofse, Rjhd. i Malmöhus län, C. S. D; 1787 Gr. Carl Otto P. Major, egare af Björnö; 1788 Gr. Er. P. Afsef. i Bergs-Colleg. egare till Gottenwits kopparwerk; 1792 Gr. Arw. Maur. P. En af R. Herrar, f. d. Just. Stats-Minist. Landtmarsk. 1844—45. Riksmarskalk 1845. R. C. K. M. D. — Gr. Knut Ar. P. Se ofwan.

4. Dija socken. (Anner).

m:t:l.		3-4.	Dija, pastoris stomm. a)
	Skatt-hemman.	3-8.	Öpestop. b)
7-8.	Öuratorp.	1	5-8.
1-4.	Öuratorpsqwarn.		
2	1-2.		Grålschemman.
3.	Ellanda.	3-4.	Ellanda.
3.	Gemla.	1.	Gransholmen. d)
3.	Getaförf.	1-4.	Djs. e)
1-2.	Harekullen.	1	3-8.
3-8.	Höfaryd.	1.	Öpestop. b)
2.	Lörnåfra.	1.	Gemla; Säteri. f)
1	1-2.		
4	3-4.	5	3-8.
3.	Dija. a)		
	Öpestop. b)	28	3-4.
21	3-4.		
	Kronohemman.		
	1-2.		Ellanda; Capellans-Vost. c)

a) Annu nästan ringlar sig Helgawarmaån omkring den trakt, der Dija finnes. Jordom torde den ha haft större likhet med en ö och namnet deraf uppkommit. Kyrkan, belägen 1 mil fr. Bergunda, $1\frac{1}{2}$ m. fr. Werid, är af sten, 32 aln. l. 16 br.; blef utdömd och ny ritning af K. M:t stadfastad före 1844. Den nya skall bli 45 aln. lång, 24 aln. br. med torn på gästen. b) Här torde kyrkan fordom legat. Bisk. Gudmund Nilson de Öpestop, Frater, lär varit en ädling, som egt denna by, eller

Ab. i denna församling; först har han varit Munk och sedan Bisk. i Werid. Man har läst Drel eller Dretorp, men D. Hylén Cavallius har upptäckt att Laur. Petri i Elmeboda (der man läst Elmeboda) skref Öp . . . Af Öpsetorp Blommagården walde Lect. Blomstrand, född i Härensås, sitt namn. Fadren egde också oswannämnde gård. I samma Öpsetorp föddes And. Nman 1805. St. i U. 25. Innehade 2:dra hedersrummet wid Mag:rpromot. 1830. K. Oscar, då Kronprins och Akad. Cansler, bekostade den lungsjuktige ynglingens resa till Italien, för att om möjligt rädda för fädernesland och wettenskap de; owanliga anlagen. J. dog i Bologna. Han hade varit lärare åt Gref Henn. Hamilton, som haft det dyrbara förtroende af K. Oscar, under de Kongl. Prinsarnes uppfostran, som fordom jemte titlen Gouverneur ansågs blott kunna lemnas åt den högsta rangen. c) Ligger $\frac{1}{2}$ mil fr. Öija, 1 m. fr. Bergunda; roteradt. d) Egdes 1692 af Chryphr Gyllengrip; inföptes som bondhemman 1800 af Kammar-Råttis-N. Bergius, som wid Helgewartan anlade pappersbruk, oljeslageri, sågwerk och qwarn; genom kanalgräfnig gjorde han flera hundra tunland madsjord odlingsbar; byggde Corps de logis af 3 våningar m. m. Sonen Major Bergi anlade Klädesfabrik och tröstwerk. Sednaste egaren Bruskpatr. Husberg stötte annan industri och egendomen är i förfall. e) Hör till Angaholm. f) Ansågs ännu 1766 af Gr. Tuneld, enl. bref till S. L. Gahn, för Eddans Gimle. Detta war den domstol, der Magubarne skulle fördomas, sedan Utgårdsgubarne besegrat dem. Att Utgårdsen war gården utom Swealand, således äfwen innefattande Jernstegen, torde wara gjordt sannolikt uti Inledning. Gabr. Ödman, Sam. Ödmanns fader, fann i sin tid folket ej blott omtala ett Gimle i Öija, utan ock ett Niffelheim i Thorsås. Bisk. D. Sander, v. Prestb. P. D. Sanderstiöld och Lect. S. Blomstrand ha egt säteriet. Pappersbruket, anlaggd 1745, drifwes obetydligt. Gemla hwitlera ansågs af Profes. Gadd såsom lika god som Maesrichtslera, då fråga är att göra swenskt alun jernfri. Den såj luttrade alunen höll samma prof som den romerska. En dylik hwitlera finns ock wid Omberg och Engelholm samt i Österbotten.

Öija annexförsamling 1 mil lång, $\frac{1}{2}$ bred, $\frac{3}{2}$ mil i omkrets, gränsar i S. t. Bergunda, i S. t. Wederslöf och Skatelöf, i W. till Salen och Aringsås samt i N. till Lekaryd och Öijaby.

Comministersserie.

1. And. Petri 1644.

2. Petr. Jone 1651.

3. Joh. Mellinus hg. m. Elisab. Petri Jone i Bergunda dotter.

Litpred. öfwer henne af M. Wirénus, hällen 1667, är tr. i Linköping 1672.

4. Sagw. Mellinus 1704—37.
Kom från Burseryd sacellani. In-
togs på Werisö hospital 1737. † 47.	7. Jonas Wetterling 1783—94.
Se Nottebäck och Sjöås Rkl.
5. Nic. Andr. Scharelowius
1737—59. Afjätt.	8. Sw. G. Strömberg 1794. †
1829.
6. Magn. Bramstedt 1760. †
82. Nägen.	9. P. Tinggren 1829—.

5 §. Wederslöfs Pastorat.

5. Wederslöfs socken. (Moderförsaml.)

m:tl. 3-4. Stattehemman. 1-4. Böföbacken. 3-8. Kräfenabben. 3-8. Läckarön. 4 1-8. Röbbeléd. Östgfwg. 3 7-8. Ödenslanda. a) 1-2. Sjöatången. 1-4. Sjöaböhl. 3-4. Ulferyd. 1 1-2. Wahleryd. 1-3. Wederslöf. b) 2 1-2. Willtofta. 15 5-24. 3-8. Kronohemman. 3-8. Wederslöf. Pastoris stomm. b)	1 1-4. Dito; Regements-Kriswa- re-Poställe. 1-2. Dito Bergagård; Capel- lans-Post. 1-2. Dito; Mönsterkriswars Post. <hr/> 2 5-8. 2. Frälsehemman. Ljungesåkra. 1-4. Röbbeléd. 5-8. Ödenslanda. a) 1-4. Willtofta. 1-4. Willandénäs. Öfvanstorp. <hr/> 1. 4 3-8. <hr/> 22 5-24.
--	---

a) Vid Ödenslanda ligger Siffersta Fälla, der Wallborgs-
 mefeaston firas med offer och lekar. Sättet att fira och dagen
 synas ha äldre grund, än Sigfrids minne. b) Wederslöf utta-
 las af menige man Weröle. En gisning har wägats, att Skatt-
 manslef och Wirdaslef skulle bestå den mannabetäckande lef-
 wen, hwarom se 1: 456. Kyrkan, $1\frac{1}{2}$ m. fr. Werisö står på
 kronogrund, af sten, 26 aln. lång, 10 br. nära sjön. Kyrko-
 dörren "med allehanda figurer beslagen" uppgifwes vara tagen
 från Allatorp eller f. Alles flott, förfärdigad af Wölund eller
 Werland, som förförde f. Alles dotter. 1 D. p. 38. 188. I kyrkans
 Ö. hörn är en sten med 2:ne fält. I det öfre ses en råf; det
 nedre är schackruigt. Trol. är detta adliga wapenmärke äldre än
 de, som inhuggits i håll wid Hangö udde. En "Näfswagård" är
 ett frälsehemman i Dänningelanda. Atten "Näf i Småland", in-
 troducerad 1625, råknare anor från Gurd Jönsson Näf, adl. 1397.
 I W. kyrka är Stenslychtsta familjgrafwen. Der hwilar blott
 stamsfadren, Joh. Segersten, adl. Stenslycht 1716. Använd att
 uppwigla Pohlsack mot f. August för Adelsmannen Stanislaus —
 af f. Carl XII, bragte han hela Pohlska Preussen under sin dispo-
 sition. Trogen Hertigen af Holstein gif han 1718 ur Sverige,
 blef Gen.-Maj. i Holstein, Gen.-Löjtn. hos f. Stanislaus, gif

af 7 hemmansåbor, sedan K. M:t på deras enträgna begäran befriat församl. från att sammanlösas med Wederslöf.

Dänningelanda annerförsaml. gränsar i Ö. t. Werid Konsgaandel, i S. t. Tåfwelsås, i W. t. Wederslöf, i N. t. Bergunda sjöar och Werid sjö.

Kaplanstängd.

1. Magnus Jona 1652 (ej 1612).	8. J. Ljungstedt 1795—1821. Se Comm:st. l. i Almunderyd och Khl. i Kärba.
2. Magnus Swenonis (ej 30b—s) 1675.	9. M. C. U. Colliander 1822—27. Se Khl. i Långsjö.
3. P. Stenbeck 1690—1708. Se Åsa Comm:st. l.	10. D. S. Pontén 1828. † 36.
4. P. Zeland 1708—20. Se Stenbroh. Com:st. l.	11. M. C. Björkman 1836—Magr 1826. Comm:st. i Åringsås 30. Resp. wid prestm. 36.
5. Ol. Åberg *) 1721. † 46.	
6. D. Widgren 1746. † 74.	
7. Cand. P. Pontén 1774—94. Se Khl. i Gultsjö.	

6 §. Tåfwelsås Pastorat.

7. Tåfwelsås socken. a)

m:t.l.		1:2. Tåfwelsås. f. d. pastoris stomm; nu boställe.
	Sfarte hemman.	
1:4.	Gräsfingeryd.	1 1:4.
1:4.	Gunnarstorp.	
3:4.	Limme.	
1 3:4.	Rinkaby.	2 1:2. Grålls hemman.
4.	Stenslanda. b)	2. Tåfwelsås.
3:4.	Trängsleb.	Dito; Säteri. d)
3 3:4.	Tåfwelsås. bb)	4 1:2.
	Här är Ögfwg.	17 1:4.
11 1:2.		
	Krono hemman.	
3:4.	Rinkaby gatugård, Lectors hemman. c)	

a) Genom Kammar-Coll. br. 1835 blef namnet Tåfwelsås socken utsträckt äfwen öfwer den förra Tofta sn. Begge dessa socknar hade sedan 1785 haft gemensam kyrka, då Tåfwelsås och Tofta kyrkor sammanbyggdes, hwarester de förra 2 församll. i allt såsom en enda församl. behandlats, utom att namnet Tofta till 1825 quarsstod i Tordeboken. Tåfwelsås kyrka är af träid, belägen $1\frac{1}{2}$ m. fr. Werid. b) Här en Munkagård, som twifwelsutan tillhört ett kloster i Werid. bb) Lunnagård $\frac{1}{2}$ är omkr. 1820 inköpt till bost. åt Kronofogden i Kinnewald af Håradsboarne. c) J. K. Gymnasii fundationsbref 3° 1643 anslagos 100 T:or sp:m:l och 1 Krono hemman i Rinkaby till Lect. Phys. & Math.

*) Om den mannen, se J. Ponténs biographi i Sw. Biogr. Ler.

d) Detta gamla Bergmanska herresäte heter nu Stjernewik. Bland Frälsehemman i Täfwelsås är en Hofmansgård, som synes wittna att det, liksom Hofmantorp, varit omkring Ingelskud kungafäte hwad Upsala öde war omkring Upsala Stwerteprestliga kungafäte: neml. boställe åt Guda- och kungahofwets män, offerföreståndarne omkring och under konungen. Täfwelsås säteri egdes 1770 af Hans Fredr. Bergman f. 1707, Landskamrer i Werio 1734, Ufsef. i Göta Hof-R. 1747, Hof-R.-R. 1756. † 72, son af Hfhd. i Konga, Uppwid. och Östra Gust. B. som war son af Fogden i Konga, Ulbo, K—d och Norrw. Hans B. hvars far Säkän hade samma fögderi. Bergmanska arfwingarne sålde godset till Gen.-Maj. och Hfhd. Sal. Hederstjernas son S. W. S. Hof-R.-s-Not. Kalladt Stjernewik efter den släkt, som på 1780:talet blef deraf egare och som före adlandet hette Scherna. *)

f. d. Tofta socken, nu en andel af Täfwelsås.

mitl.	Skattehemman.		Frälsehemman.
1 1/2.	Dhsaby.	1.	Allatorp. g)
1.	Schieda.	1/4.	Skirsgwara.
		1.	Dhsaby; Säteri. h)
2 1/2.		1.	Dito; Rå och Rör.
	Kronohemman.	3 1/4.	
3/4.	Gäfwestadstorp. **)		
1.	Tofta; Capitens-Bost. e)	8 1/3.	
1/2.	Dito; Krumslag-Bost. e)		
1/3.	Dito; f. d. Capellans-bost. f)		
2 7/12.			

e) Numera förenade till Kapt:s-bost. wid Rin—d Comp. Wid Tofta bro förläggdes af Tuneld Danaborg, ett fäste som anlades af K. Christian I år 1455, hwarefter det snart intogs af S. R. Marck Thord Bonde (med Båten), K. Carl VIII:s kusin, den tappreste af Sveriges fältherrar, sedan Engelbrecht mördats. Som han

*) Denna ätts stamfar Erland Scherna, som från belägringen af Kastellet Palamos i Katalouien 1697 till sjöslaget under Rugen 1715, der han efter Amiralens stupande förde befälet så att ingen märkte olyktan af anförarens fall, förwärfwade det anseende som fäst sjöofficer, att K. Carl XII år 1717 ej blott adlade honom med det hedrande namnet Hederstjerna (n. 1543) utan och på samma nummer hans 4 bröder — alla söner af en fattig tullnär i Båtslad. De 3 bröderna woro sjöofficerare, en Gasmalleriofficer. Erl. S—a blef Schoutbynacht, g. m. Friherrin. Eva v. Otter. Souen Salom. S—a ses i Kronob. läns Hfhd.längd, döb som Gen.-Maj. 1808 g. m. Joh:na v. Otter fr. Berggwara. Söner Carl S—a f. 1764, Vice Landshöfding i Kronob. län 1807 & 14. titul. Stats-Seret. 1809. † 1825. Erl. S—a, General-Befälhafw. i 2:dra Militärdist. Gen.-Löjtn. C. S. D. med St. K. Seraphim-Ridd. L. K. Kr. W. A. m. m. år 1770.

**) 1843 köpt till Skatte. Skrifts Gäfwadstorp i en Tordeboll.

tillika nedergjorde besättningen, kallade folket i Smål. detta fäste Danaforög. Annars förlägger Zahn i sitt Översigtskart till Unionskrigen (af 1828) Danaborg N. om Weris på en landtunga mellan Helgafjö och en liten sjö gent emot Kronobergs flott, ehuru han i texten uppger, att fästet D. låg "ikke langt fra Tofte bro". Vid denna bro fäktade Swenskar och Danskar 1564, då egaren till Wegesholm Måns Krabbe stupade och Danfkarne måste uppge sin anfällsplan på Jönk. ehuru Sw. anföraren Knut Hand t. Altorp måste draga sig tillbaka från slagfältet. f) Är, sedan Kaplanien indrogs, anslaget kyrkeherden såsom stomm, då förra stommen i Låfwelsås blef pastorsboställe. I matriklarne uppgifwes Tofsta lilleg. s. d. Kaplansbost. nu pastors stomm wara $\frac{1}{2}$ m:t:l. Tofsta kyrka *) war byggd till en del af ett enda stort wackerst askträd. Monne ej för att beweka ett folk, som dyrkat detta Ygdrasil, denna arbor sacra eller Wärdträd att med blidare ögon anse den nya cultens samlingsställe? (Se Inledn. p. 440. 479). Tofsta ång, der kyrkplanen war uttagen, kallas Kungsången, är anslagen Landshöfdingen på löu och på 30 år utarrenderad mot wis afgift. g) Alletorp ligger wid S. ändan af Tofsta sjö. Är säker genom askrifwarens eller skrifwarens mistag kalladt Gallatopta i Topta socken i en urkund af 1443 n. 547 i Vol. X af Arch. Smol. Simon Gudmundson gaf nämnde år till sin h. Katrine byrglers (Byrgers?) dotter twa gardha i nämnde Gallatopta, då 12 gode män höllo aa skapte som wittnen, deribland Bengt Jönsson (Drenstierna) Ridd. och Hofmäst. i Swe-rike, Thorbjörn Slat (Gumsehufwud, se 1 D. p. 488), Karl Lake (se samma ställe), Lars Siggeffon (Sparre) m. fl. Här är Kindawaldz härad i fråga. Man finner att denna ort tillhörde wid denna tid personer, som på bröllopp kunde hafwa rikets mäktigaste män. Ruinen af det gamla flottet, som enstämmit förklarades bebodt af k. Ule, Blendas samtidige kung, uppmättes i 17:de seklet, wisande en byggnad af 95 aln. längd och 34 aln. bredd. Slottsalens dörr utwisas ännu i Wederslöfs kyrkdörr. 1698 fick Alletorp köpenatur i Gustaf Hårds hand. h) Osaby är Ulfsaxättens äldsta kända herresäte. Hustru Kerstin Gabrielsdotter tillbytte sig Osaby 1567. Det war wäl denna hustru Kerstin på Osaby, som med 12 adl. qwinners ed skulle fria sig från en k. Johan III:s mistänka att genom trollkonst wälat en L. Gyllen-hjelms dö. Se häröfw. 2: p. 601. Jöns Nilsson (Ulfsax) t. Osaby war Stbl. på Kronob. 1569 och ännu 1590. 1661 egdes D. af D. L. Peder Ulfsax t. D. Troligen hade det och tillhört de mellanliggande lederne Peder Jönss. och Gustaf Pederffon. Dennes bror Lindorm Pederff. t. Osaby war g. m. Kerstin Kjør-

*) Kallas Osaby kyrka i Rheb. Abl. Matr. ehuru som byggd på Tofsten eller Ången wid Osaby den omsider allmänt kallades Tofsta k.

ning. Den siffte egaren af D. som hette U. *) war Pehr U. Löjtn. i utr. tjenst, hvars dotter Elisab. blef g. m. kaptenen och Ridd. Nils Islander, som egde D. f. 1690 (se Isla i Ljunga sn i Sunnerbo), † 1778. Deras son C. S. J. f. på D. 1734 blef adlad 1773 med namnet Segerstråle (n. 2100) sält. Kapt. och Ridd. Osaby inköptes sedan af Hedersstjernska släkten och bebos nu af General-Löjtn. Erl. Hedersstjerna, som ansefningen förbättrat egendomen. På D. ändan af Osabynäs finns en ättehögd af 40 aln. omkrets, som twiswelsutan warit Osabyättens gemensamma begravningsplats, förrän Christendomen inslyttade ättegraswen i kyrkan.

Tåfwelsås pastorat, regalt, bestående numera af en enda församl. hör till 3dje kl. $1\frac{1}{2}$ m. lång, $\frac{1}{2}$ m. bred gränzar i S. t. Thorsås och Egnaby, i S. t. Kalkswik och Jät, i W. t. Wederslöf och Dänningelanda i N. t. Dänningelanda och Werid landsförsamlinga. Rinkabyssjön ligger i S. och Wederslöfs eller Toftasjön i W. gränzen. På en ö i Toftasjön ligger stenen Waringhall, hwarwid, enl. Wallmans anteckn. om Wärend p. 60, folksägner sammanlänkar Wilkinolagans beryttade smed. Se häröfw. 1 D. p. 38. Jernmalm finnes synnerligen ymnigt i sjöarnes omkring denna ö och folket har wid smärre handbälgar förstått att smida det i äldsta kända tider. Från något ställe har jernsmidet här undanträngt det phoeniciska kopparsmidet. Hitåt winkar sägnen. Schola är byggd i Tåfwelsås. 800 Rdr samlades genom sammanstött af Skwerste Salom. Hedersstjerna, General-Löjtn. Erl. Hedersstjerna, Swen Erikson i Alletorp, Befallningsman Wetter-

*) Då Kör. i 1:sta D. drifstet jemnföra Ulffarättmärket med den halfmåne, som han trott sig finna på den graf, lärde män anse möjligtvis tillhöra 3: war Wilsamne, så får härmed anhallas, att man ej bedömmar Ulffars wapnet efter nuwarande figuren. Om jernfiguren se 1: p. 216. **Ulffs sagnarne** i Danmark och Norge förde ett mycket liknande märke, som dock gjerdes alltmer likt en **Ulffar**, sedan man, okunnig om dess äldsta betydelse, gifst och benämndt figuren med detta oridderliga namn. Man upphjelpste det sedan till **Ulffar**, helst jagt war mera chevaleres än färklippning. Då ändrades figuren för att motswara det nya först i 17:de sekellet (wid introd. 1625) motande namnet. Bergers Johannis, Decan. i Ups. 1472, † 1479 har på sin grafsten i Ups. (Mon. Uller. p. 216) liksom ett C sammanstättadt med ett S, hwilket enstämigt uppgifwes wara ett Ulffars wapen. Peder Jönsson, som introducerades (n. 107) har liksom 2:ne C, så sammanstättade som i k. Carl XI:s waul. namnschiffer, men en triangel fatt på de öfre ändarne. Fig. war hwit i blått fält enl. Skebladskas geneal. Tabb. på Lööb. Gustaf Pederhjon (g. m. en Juliana Räf) för liksom en orm med stjert i begge ändpunkterne laggd som en 8, men med stjertarne utslagne. De Ulffares wapen i Fru Alfstands wapenb. i Sw. R. Arch. n. 307 wisar ett guldband laggd som en ringlad orm som nedåt utsträcker hufswid och stjert, der 3 stjerner af guld äro. Det säkra är att man, tills figuren kom på Riddarhuswäggen, fritt gifade och efter sin gifning nyanserade en bild, hvars namn och betydelse från urminnes tider warit förgätne.

mark m. fl. N. w. Pastor har deltagit i uttappningen af Rinsfabry sid, hwarföre en del kommer att ersättas honom eller hans rättis innehafware af efterträdaren.

Kyrkoherdelängd.

Läfwelsås och Tofta utgjorde länge ett präbende till Oeconomus templi. Bål nämnes ej Laur. Petri, som såsom kanik lär haft Elmehoda till präbende, att han haft Läfwelsås då han wid 1490 war Yconomus. Tyfnaden är dock ej härwid ett bewis. Enl. L. Stigzelii programm wid Prof. J. Humeri begrafn. 1650. war hans far Laur. Bernhardi Oec. T. och bles sedan postf. Eccles. Läfwelsås & Tofta. Men då 1593 underkrifter finnas blott för Bergunda, Kallsåwik och Urshult i R—d, synes Kalligt antaga att de öfrige woro präbenden, då mål Ericus Michaelis wifast innehade L. Wi uppföra emellertid såsom Kyrkoherdar i T. & T.

1. Ericus, Biff. Nils Knutsons son wid 1576.
2. Jonas, som kom till Moheda infördes här i Rogb:sta m:stet, men om så är han warit före Erik *).
3. Ericus Michaelis subscr. 1593. Kom till Myresjö 1602.
4. Laur. Bernhardi, se Hofmant. Khl.
5. Joh. Hoffmannus 1620. Se Hofmant. Khl.
6. Nic. Boetii 1623—56. Se Linnerud Khl.
7. En Laur. Bernhardi 1656—58 förekommer först här i Rogb. m.t.
8. Andr. Almgren 1658—68. Synes 1664 afträdt Oec. templi: tienstén till Vened. Casiauder, liksom A—nó efterträdare
9. M. J. Dryander 1669—74.
10. Joh. Silander 1674— då Jon. Petri Comitadins war Oec. Templi 1674—91.
11. M. Magn. Megalinus tillträdde både pastorat och sskolmanskap 1691, derefter tienstere woro oafbrutet förenade till 1802.
12. M. A. Rubenius 1692—95, då han sid Stoby past. i Skåne. M. Matth. A—ii (Kyrkoherdens i Löderup) bror.
13. And. Ofengius 1695—99. Se Järstorps Khl.
14. M. Joh. Klintin 1699—1703. Se Björkö Khl.
15. M. A. Nilf. Klintin 1704—
12. Se Långasjö Khl.
16. Sw. Pihlgren 1712—21. Se Lofteryd Khl.
17. Sw. Granbäck 1721—31. Se Odensjö Khl.
18. Jac. Samn 1731—41. Se Khl. i Däbesjö.
19. M. Joh. Collin 1741—49. Se Nyssby Khl.
20. M. J. Duse 1749—53. Se Tofta Khl.
21. M. J. Lundahl 1753—69. Se Beckels Khl.
22. M. Dav. Virgander 1770—80. Anlagad för höld från kyrkan 1779; ej fällt, men genom Konungens dom affatt 1780 från både tienst och prestembete. † 83.
23. M. P. J. Casperfon 1781—1801. Se Berg & Moheda Khl. Genom R. Resol. 1802⁷ bles L. & T. skildt fr. Dec. Templitienstén.
24. Carl Menzling 1802—23. Se Khl. i Slätthög.
25. N. U. Bergqwist 1824—. Student i Lund 1808. Proft 1836.

*) Äfwen så före Eriks tid war det Rect. Sch. i Werio Magnus Birgeri egde Läfwelsås och Tofta m. m. såf. präbende. Se p. 635.

Comministeraseries i Tofta.

1. Job. Laurentii Zumerus.
Søn af Kb. i Läs. n. 4. Se v.
Etterum. Bibl. Sviogoth. p. 771
och Khl. i Lefaryd.	5. Zach. Blom 1731—39. Se
Khl. i Kalswif.
2. Gudm. Aronis 1656.	6. Sam. Ålander 1739. †, 84.
Enl. v. Henells for. Sw. war
han här Commisist. 1735.
3. S. ming Silander 1691—97.	7. Gudm. Åpelholm 1756. † 58.
4. Job. Lönqwist 1697—1731,
då han tog afsted som blind.	8. Nils Bergstadius 1759. † 92.
	9. N. Carl Neurling 1793—
1802. Se Khl. häröfwan.

7 §. Kalswika Pastorat.

8. Kalswika socken. (Moderförsam.).

m.t.l.		3-4. Hagst. ; Dwartermåst. Bost.
	Stattehemman.	
	1-4. Degerhaga.	1-4. Hjortatorp. *)
1.	Dönjanet.	1-2. Kalsfhaga; Fournis-Bok.
1.	Frännafälle.	1-2. Käffjö } Fennis d:s
1-2.	Hagsgerde.	1-2. Skjerubben. } c)
1-2.	Hårestorp.	1. Tjugeboda. *)
1-2.	Häpplhycke.	1-4. Torpalycke. *)
4.	Kalswif Ögfwg.	
2	5-8. Kalsfhaga. a)	5 7-8.
3-8.	Koharyd.	Frälsehemman.
1.	Kråfatorp.	1-2. Bränsfälla.
1.	Kullen.	1-2. Glamåla.
3-4.	Sunnerön.	1-2. Hårestorp.
13	1-2.	1 3-4. Kalswif. d)
	Kronohemman.	1-2. Kalsfhaga.
3-4.	Balgaryd; Fältwåbels.	1-4. Kulleqwaru.
3-4.	Boawred. Compagni-Prest. Bost.	1. Kläcklinge-Säteri. e)
5-8.	Formetorp. b) *)	5
		24 3-8.

a) I gården finnas flera 3 å 4 aln. höga bautastenar tillsammans. Folket talar som wanligt "om ett fältslag." b) Kronolånsman Formell i Kalsw. sin lär häraf tagit sitt namn. Han war den siste Guerilla-chef i Småland. Drog 1677 i spetsen för allmogen ut mot ett parti snapphanar och stupade. Hans begge söner Johan och Petrus wunno emellertid gynnare för Fadrens förtjenst. Joh. Formell blef 1729 Kb. i Resteled. Petr. S. St. i L. 1692, den äldste i Smål. nationen 1697. Magr: i Greifsw. 1706. Akad. Secret. i Lund 1710, då han hade till medförfande Dlof Nordeman, som sedan blef R. R. och Akademiens Ganzler D. Nordenstråle. F. blef 1716 Gloqw. Prof. E. D. † 1729. Hade warit Curator för Smål. nation och blef 1719 med mynntecknen betald för förskjutne pengar. Förslömd i Commellii Lex. Erudit. Scan. Ståhl anmärker att man om ingen Profes. i L. wet mindre. c) Löjtnantsboställe wid Kin—ds Comp. 1813. d) Kalswif 1 h. frälse ärfdde Gref Magni Brahe barn, deribland

*) Woro alle köpte till Statte 1843.
Ny Smål. Beskr. 2 D.

Evba Brahe, efter Fru Margar. Brahe Joh. Sparres enka. Detta hemman räntade då 3 pund smör och 6 årl. hästar. 1542 hade Werio Domkyrka en gård i St. der Joh. Dom då bodde, hwarunder låg Lankeqvarn. Bist. Joen Bosons bref derom af 1542 är tr. i Smål. Beskrifn. p. 160 f. Denna qvarn ligger nu under Kyrkoherdebofästället Lindeberg i Jätthö sn. Kyrkan är en af de äldsta träkyrkor i riket. Den blef målad först 1333, sedan 1665, åter 1747 och sist 1815. 25 alm. lång, 11½ bred, 8 alm. hög. Ligger 2½ m. från Werio. e) Ligger på en ö i Åsnen; heter hwarstken Kläcklinge (Smål. Beskr.) eller Kläckninge (Lundb). Egdes 1770 af C. H. Berghman, 1805 af Enkefru M. Ulfjar.

Kallsöwik, moderförsaml. i ett Consist. past. af 2:dra kl. 1½ m. lång, ½ m. bred, gränjar i D. t. Jät, i S. t. Åsnen, i W. t. Skateloj, i N. t. Wederslöf och Täfvelsåg (Öfsta delen). Ur Wederslöfsfjön går en å genom sn ned i Åsnen. Här i socknen föddes Kamrer Jac. Branting, Et i Ups. 1777, engagerad som Sångare wid St. Operan i Ethm 82. Fadr. Kronsjöge.

Kyrkoherdelängd.

1. Swen Thordson 1542.
2. Magn. Petri 1555—65. Förnt Amanuens, sedan Kgl. i Åsheda.
3. Jonas Gudmundi (Spegel) 1565—75. Riksd. m. 1569. 1 D. 538.
4. Birg. Nilf. 1575, lefde ännu 1624. Bist. Nils Knutsons son. Subscr. 1593. 1624 confimerade K. G. II A. åt Hr Byrge i Kallsöwik det Kronohem. i Telastad, som Nils Knutsons enka och barn fått i st. f. S. Jehannis präbenda.
5. Laur. Matthia war här 1651. † 66. Prost öf. Kinnewald.
6. Matth. Laur. Tillbererus el. Tillbererus, Söner, 1665—68. Tydl. kallande sig efter bofästället Lindeberg.
7. Nils Nilf. Anständer 1668—70.
8. M. Ol. Lundenius 1671—80.
9. Sam. Richardf. Wderborg 1682—1708.
10. M. Sw. Melander 1709—29 G. m. Magd. Rosenbaum. Söner Nils M. Se Näfvelsjö Kgl.
11. Sam. Öre 1731—38. G. m. Cath. Rebbenius. Någen
12. Zach. Blom 1739—59. Fadr. Carl Bl. son af Kapl. Häf. Bl. g. m. Prof. C. Druswa. Söner Doct. C. M. Blom, Linnés lärj. Primus wid Doct.-prom. 1763. Jubel-Öre prim. 1813. Död 1815. G. m. A. Gh. Petre, af Brufepatr. Ehore Petres slägt. Döttern g. m. Rect. Boiwie.
13. M. N. Wetterling 1760—89. Prost 1777. Söner Nils W. St. i U. 73. Kapl. wid Fortific. Lars Clemens St. i U. 73. Feurif i Engelsk tjenst (enl. ryste).
14. Cand. Er. Suserberg 1790. † 1810.
15. M. Jon Danielson 1811—12. Se Korsberga Kgl.
16. M. Joh. Aulander 1813—. Jubelmag. i Lund 1835. Bezio. Stijts Senior fr. 1841.

9. Jätthö socken. (Änner).

m:t:l.

Slattehemman,

1:4. Aplanrb.
1:2. Björkeryd.

2. Nöbbelod.

2 7-8. Düra Jätth Ögfwg.

5 5:8.

	Kronohemman.	2 1:2.	Östra Jätth. c)
1.	1:4. Aplaryd. *)	2.	Västra Jätth eller Jätth- berg. Säteri. d)
	Linberg; Pastors-Bost. a)		Hälgåkra Säteri. e)
	3:4. Östra Jätth. Past. somm.	2.	Västra Jätth. } Nä o. Nör.
2.		6.	Åkerö.
	Frälsehemman	1:4.	
2	1:3. Nöbbeled b)	16	5:6.
	3:4. Västra Jätth.		
1.	Allaryd.	24	11:24.

a) Ligger $\frac{3}{4}$ m. fr. hwardera kyrkan. Kaplanen i Jätth har sitt boställe Berget eller W. Berget (Jättsberg) i Beckelångs sn. Se p. 712. 713. b) And. Håstebufwud egare 1648. c) Köptes till obalsfrälse af Erl. Kaste 1648. "J. Ö. Jätth fins oc en lungsgård" liksom bland Skattehemman i Nöbbeled. d) Sättesgården låg fördom på en ö i Åsnen. I ett Claus Bjelkes salubref 22 Jan. 1621 står. Brunsholmen, som varit mina faders sättesgård med 8 gårdar derunder i W. Jätts by. Det bör sannolikt läsas Brånsholmen, som först afhystes af Öfwerst Joh. Ugglå, som fick säteriet flyttadt till Berget, en gård i W. Jätth, som nu blef kalladt Jätthsberg. Borgen på Brånsholmen kallades Brändaborg, sannolikt det Brändaborg, nämndt i diplomet af 1451 och 1458, hwilken Rhyzelius önskade att någon om landet kunnig man wille till rätta låget utwisa. Ännu stola ruiner ses af hwälfda fällrar och en stenbrygga, derifrån en wäg gått på ekpälår till Ingelstad. Inledn. p. 304. Möjligen är Brändaborg en af de många varianterna af Bertingsborg. Att Relint Smeds minne ännu håller sig fastadt wid en ö i Lofsta sjö, är nyss erinradt. 1638 egde Gref Jac. De la Gardie 2 ne $\frac{1}{2}$ hemman i Jätths sn, som hwardera räntade 4 Rdr och $\frac{1}{2}$ i Djura Nöbbeled med lika ränta, hwilka bortbyttes till kronan 1651 jemte flera andra mot Tarvest gebiet i Lijland (M. G. De la G. Copiebok p. 1283 på Löberöd). 1664 bortbyttes Jätths Berg, 2 hem. af Harald Stafe. Ryttmäst. Bengt Ugglå f. 1693 stref sig Herre till Jätthsberg. † 1747. Jätthsberg egdes sedan af Gustaf Lund Olofsson, f. i Werjö, Fabr. Borgaren Olof Olofsson, modr. Annika Krok, hwilken som enka gaf Werjö Domkyrka des minsta tornklocka 1752 och 2 drifna ljusstakar af silfwer om 97 $\frac{1}{2}$ lod. G. L. blef St. i L. 1730, resp. under D. Osander, St. i Greifsw. 32. Magr ib:m 35. Studerade i Ups. 35. Besökte utrikes Universiteter 36—37, då han blef Th. Cand. Utg. i Hamburg sin skrift mot Bisk. Humble (1: 564). Aufcultant i Swea Hof Rätt 40. Auditeur wid Smål. Cavalleri 48. Egde äfwen Kampen m. m. En Löjtn. Krok enleverade hans äldsta och en Hr Burman, anställd i Kammar-Coll. hans yngsta dotter. Den förre saken drogs inför Ständerna 1772; men blef oafgjord. Om hans gifwor till Domkyrka och stad se Smål. Bestr. p 79. 106. Hfd. Gust.

*) War föpt till Skatte 1843.

Burman har mycket förbättrat detta säteri. L. ex. 1823 oblade han å färrvall 36 Tunl:d, 24 kappl., dikade 3050 famn., upprensade 4000 famn. gamla difen, anlade tegelbruk m. m. 1827 hade han 12 tunl. artif. äng. e) Helgåkra egdes jemte Lidhem och Fålabo af Öfverst Christer Boije f. 1678. † 1751, stamsfar för de Emålandske Boijarne; sedan af Kaptn. i Fransk tjenst Löjtn. Joh. Boije. Förut war h. ett Sjöbladsgods. Löjtn. Peder Sjöblad till Gimatorp och Helgåkra föddes på Osaby 1637, dog i Jäth 1673. Hans lik war ännu omulnadt 1770. Låg i sjömansdrägt med röda strumpor och grofwa skor. Svärdet på bröstet.

Jätth's annerförsaml. högst $\frac{3}{4}$ m. lång, $\frac{1}{2}$ bred, har kyrkan $1\frac{1}{2}$ m. fr. Kalfswif, $2\frac{1}{2}$ m. fr. Werjö, gränsar i D. t. Uråsa och Wecfelång, i S. t. Åsnen, i W. t. Kalfswif, i N. t. Låfwellsås. Storan från Rinkaby sjö och Aggån från Thorfsjön m. fl. sammanflyta nära Jätth's kyrka och blir Aggån sedan gränsen mot Konga härad. Om Communiistersbost. se häröfwan. Kyrkan ligger i Jätth's by på krongrund; den är af sten 80 aln. lång, 14 br. 10 hög, reparerades 1733.

Communiistersoferie.

1. Matth. Laurentil 1654. Se Khl. i Kalfswif.	Resp. på prestm. 53. Pred. på prestm. 67.
2. Gudm. Dirgeri 1677.	7. Eric Schüz 1778—98. Se Khl. i Långassjö.
3. Olof Orre 1677—1707. m. W. Lundenius.	8. J. J. Tellander 1797. † 1819
4. Sam. Orre, sonen, prest 1708, Khl. i Kalfsw. 1731.	9. C. Lindblad 1820—30. Se Näfwellsjö.
5. Joh. Norf 1731—41. Communiist. i Almudsryd.	10. J. S. Clarin 1840—. Dr. dinarie Lings-Predikant d. 18 Mars 1844.
6. Christ. Schüz 1742. † 77.	

8 §. Skatelöfs socken. (Kinnewalds andel af Skatelöfs pastorat).

m:t:l.		Kronohemman.	
	Skattehemman.	1.	Agnås; Cornetts-Öst.
1-4.	Aplaryd.	1.	Bonås. *)
1-4.	Häfle.	3-4.	Huseby.
3	Huseby.	1.	Silfesnäs; Majors-Bost.
1-4.	Juhlarelycke.	1-2.	Skatelöf; Lieutenants bito.
1-4.	Krortorp.	1.	Sunnawif. *)
7	Odensjö.	5	1-4.
2	1-2. Osaby.		Frälshemman.
1.	Skatelöf.	1.	Wranfunge.
4	1-2. Skäggalösa.		
1	3-8. Wranfunge.	27	7-8.
21	5-8.		

Se Allbo härad, Skatelöf.

*) Boro köpte till Skatte 1843. Då upptogs Huseby Gamlegård bland Frälshemman, liksom Kronohemman i Skatelöfs Kinnewaldsdel upprägnades under namnen: Agnås, Bjurker, Silfesnäs, Skatelöf Millang., Apatorp och Wuwif.

9 §. Urshults Pastorat.

10. Urshults socken. (Moderförsaml.)

m:t:l.

	Skattehemman.	1:4. Stallerlid.
1.	Aramo.	1:8. Stillingmäla.
1:2.	Berg.	3:8. Smöramäla.
1:8.	Bergöen.	1:2. Sundslätt.
1:4.	Bosmäla.	1:8. Säfjömäla.
1:4.	Borgöen.	1:8. Torpatorp.
1:2.	Bredslätt.	3:4. Trytse.
1:2.	Busseboda.	7:8. Tråhörna.
1	3:4. Bustahult.	1:2. Låget.
1:8.	Bäckafog.	1. Lörnbögd.
3:4.	Degerhaga.	1:2. Ugglefull.
3:4.	Drakemäla.	3:4. Utnäs.
1.	Dunshult a)	1 1:2. Västerbotorp.
1:2.	Dunsmäla. a)	36 7:12.
1:2.	Ekeberg.	Kronohemman:
1.	Elmhult.	1:3. Bergaryd *).
1:2.	Ekfulla.	3:4. Elmhult; Neg:ts-Prest- Bost.
3:4.	Froshult.	1. Gobjörnämäla *). e)
1	1:2. Froaryd.	1. Gadeqvarn, Lientn.-Bost. f)
1:4.	Förarm.	1:4. Karatorp. } Lientnants- Bost.
1:2.	Förnan.	1:4. Kjerr. }
1.	Grönteboða.	1:2. Munfanäs g)
1:4.	Gydingemäla.	1:2. Segerånäs. *)
1:2.	Gåsalhycke.	1:2. Sännahult; Länsmans- Bost.
1:2.	Gaggsjöryd.	7:8. Urshult; Pastors-Bost. h)
1:2.	Hallaslätt.	1:2. Tålaboda Säteri. **) i)
1:4.	Hafsalhycke.	
1:2.	Hultalycke.	
1:4.	Hunshult. b)	6 11:24.
1.	Hätteboda.	Frälshemman:
1:3.	Häpleholm.	1:2. Västaremäla.
1:4.	Högagjerde.	1:2. Degerhaga.
1:8.	Igelöen.	1:2. Degerånäs.
1:2.	Jungfrumäla.	1. Hunnamäla. bb)
1:2.	Karatorp.	1. Jätsbögd.
1:4.	Kjersgjerde.	3:4. Dofshycke.
2.	Klasemäla.	1:2. Rösämäla.
1:4.	Kunninge.	1:2. Rönnefulla.
3:4.	Långaryd.	1. Smöramäla.
1.	Ridingsbråten. c)	1:3. Stengårdsflätt.
3:4.	Ridingsstorp. c)	3:4. Sännahult.
1:2.	Rjolfenabben.	1:3. Sångaremäla.
1.	Röllefulla. Ggfwg.	1. Tråhörna. k)
1:4.	Råstamäla.	1:2. Druhult.
1:4.	Rotahult.	2. Odenswallahult. l) } Sä- teri.
1:2.	Råfveboda.	1. Rösämäla. m)
1.	Röfwik.	12 1:6.
1:4.	Rörwik.	55 5:24.
3:4.	Sjöaryd. d)	
1:4.	Sjodalhycke.	

*) Boro alla köpta till Skatte 1843.

**) War Skatte säteri 1843. Smellertid war 1815, enl. Prost Bengt-
qvists uppgift hemmantalet: 38½ kätte, 12 fröne, 4½ frälse. S. a 554.

Vi tillägga: Hafsbåltan är ett Kronoålsfiske & köpt till Skatte 1766. Skattar ett pund, 10 skåp. torr ål.

Den del af sjöknen, som ligger på öar i Åsnen, kallas Öjessjerdingen eller Öjarne. Der påstås vara 365 öar och holmar i Åsnen. En misgärningsman skulle ligga en natt på hwardera ön: Frös ihjäl på "Frösön". Sirkön är den största. Der ligger Torfatorp och Sundslätt.

a) Dunshult och Dunsmåla påminna om Dunheden, der Hunnerne, som kallats våra fäder, sloges af en ättling af Eygrimur a Bolmsøy. Vi finna längre ned b) Sunshult och bb) Sunnamåla. c) båra sannolikt namn efter den sjö, wid hwars stränder de ligga och hwars namn är så mångwärlande i stafning. Carl Krofs tal i Upsala 1749 kallades han, som i sägnen heter dels Nimme, dels Minne, då ännu Niå sjö. Se ofw. p. 718 och 723. Han ligger 350, 5 f. öfwer hafwet och är lifsom Wetteren "bottenlös". "Med 50 fammars snöre har man ej träffat botten; hwilket wisar ett strömdrag wid botten, som bortför snöret "Den fryser ej". "Abborrar bli 10 skåp. och bragnar 18, men för feta att kunna åtas". Sjön har nog warit "helig" i hedenhös; ty nu är han trollens egendom. Ön deri har ett stort hwitt berg, kalladt Glasahall, der Glasa- eller Klasa-gubben bor. Han lockar folk inom trollgebietet genom att wisar ett litet skrifiande barn. Neden innesluter i klippan alla sjöns fiskar och utsläpper dem efter behag. Att Niåhult, Tio h. lagfogans märkligaste ställe i S. legat wid Niå, en så beryktad sjö, har yttrats som förslagsmening 1: 354 och 2: 723. c) Sjöaryd synes vara det som kallas *Oppidum* jemte ett Höghafall med *coloniæ* in ambobus *Wrangeböke* (ligga i Allmundsby sn), hwilka Bisk. Carl (Baty eller Båt) i Linsjöping 1311 dorerade till en Vicaria perpetua wid Werio Domkyrka. Swärare är att uppsöka hwar den då gifna media pars insulæ dictæ *Burgunde* funnat ligga. Det torde likwäl öka stälten för den åsigt, som yttrats 1: 191 m. fl. e) upptogs af ödemarken på kronans allmänning af Djur Nilson. Hans son Måns Djurson, Kungens länsman i socknen, så genom ett i Högsby d. 20 Jul. 1612 utfärdadt bref bördsrätt för sig och efterkommande på nämnde hemman allt inom des laggda rå och rör, så länge de derföre gjorde den stätt och skuld, som wederbode. Han blef dock befriad från alla årliga och wisar pålagor, så länge han skaffade kungen wisar kunnstfärer om fienden och gjorde fienden den mesta möjliga afbråd (Brefwet såndt i widim. affskrift af Commisarie Wacklin, finns i Samll. t. N. Smål. Bestr.) f) Hakeqwarn heter det i f. G. L:s bref 1558 och skrift så ännu i Prostien M. Wiefels kyrkbof. Se 1 D. p. 200 f. om f. Hake. G. I yttar i sitt nämnde bref om Halewerne, hwaraf en wid Hakaqwarn (Smål. Bestr. p. 73), att "wid en qwarn Haka schall vara mechte skönn legenhet till befästning". Bos Slott nära Hake's slott uppjisswes nämndt

efter en F. Bo. Boosmåla nämnes häröfwan. Se Arwidh. Jörn-
fänger 1: 110. 193. f. 199. 410. Riks-r. Nils Håkanson,
Leet. Palmunds säber, har mycket uppödat den gamla kungsör-
den; anlaggt på Trystes egor nära Hakeqvarn 2:ne tullmjöl-
qvarnar i Mörrums å wi Glefors, äfven som en smedja, der
bälgen drifs af watten; lifaledes ett garfweri. g) Här ha
Berio klosterbröder wäl hast besittningar. h) Har del i Hake-
qvarns ålfiske. Kyrkoherden åtnjöt, enl. Smål. Bestr. hwar 4:de
ål hwar 8:de natt under hwar 3:je år. i) tillhörde Boijesläg-
ten wid 1750. Ligger nära Segersnäs wid Åsnen. Tillhör
nu bönder. k) På Trehörna (hwarom 1: 444) bodde Orien-
talisten Sam. Hjelmér, det tredje hörnet i Smålands d. w. D.
orientalistiska triangel: Hallenberg, Agrell, Hjelmér. Hj. war f.
1758 i Urshult. St. i Ups. 76. Ingick i Ganzliet 82. Copist
83. Ganzlit f. Å. Legations-Secr. i Hamburg 86. Exped.-Secr.
93. R. N. D. Redfatte sig på E. 1810. † 1821. Testa-
menterade till Ups. Nations-Bibl. sina philol. R:ster, hwilkas
förseglung öppnades 10 år efter hans död. *) "Trehörna" E.
och N. gård eges nu af Kammar-Rätts-R. Pång. l) Odenswo-
lahult "med en things-plats", lifsom m) Rösåmåla tillhörde
Frih. C. G:sn Gyllenbjelm, som lemnade Gref Jac. De la Gar-
die dem 1641 mot Sunnanwik, Boanäs m. m. D. tillhörde
1805 Gabr. Wendell och 1813 dess barn C. S. och E. G.
Wendell m. fl. Nu eger Ingen. Apelin 2 och bönder 1½.

Urshult, modersförsaml. i ett Consist. past. af 2:dra fl. 2:dra
afd. 4 mil lång, 2 m. bred, gränsar i S. till Bekelsång och
Tingsås, i S. t. Åsarum i Bleking, i W. t. Ålmundsbyrd och i
N. till Åsnen. Kyrkan, som ligger 4½ m. fr. Berio, lär tidigt
uppförts i det gamla Urbas hultet. En gammal trädfyrka upp-
brann genom eld som tog i julhalmen, hwilken då ännu ströddes
i kyrkan — en sed i Småland, mot hwilken ännu Bisk. Wall-
qwist måste ifrå i Circulärer. Den derpå uppbyggda kyrkan upp-
brändes af fienden. Så byggdes en kyrka af 43 aln. l. 16 br.
14 höjd, deri en tafsa föreställde Sigrids ankomst till Berio, sy-
stersönernas mord och, enl. Prostén W. Wiefels anteckning, R.
Björns dop. Denna kyrka utdömdes af Bisk. Wallqwist 1794,
1807—09 byggdes den nuwarande 97 aln. lång utwändigt, med
torn och sakristia, 36 aln. bred inwändigt. Tornet, 42 alnar
högt, står på S. gaslen mot landsvägen. Nedan om W. si-
dan stupar kyrkans grundklippa ned mot Åsnens strandbrädd.

*) Från Hamburg skref han d. 27 Jan. 1789 till Exped.-Secr. Kempe,
warnande honom att ej i Göttingka tidningar låta införa Bergstedts po-
litiska expectationer (på f. G. III:s wägnar), uttrande: att adeln är lit-
tet knäckt, skadar wäl ej i hufwudsaken, men jag är blott rädd man tagit
sig förmycket på en gång och kan hånda just ej i de bästa conjuncturer för
att en venir à bout. De la G. Arch. XVIII. p. 80.

Stolar med 3 gångar i bredd äro affturna af en tvergång midt i kyrkan. Läktaren uppbäres af 8 träkolonner. Orgverket, byggt af Strand, har 18 stämmor. Kyrkan wigdes 1812. Harald Johansson i Midvingstorp gaf Minnesstenen, som är insatt i muren. Vid byggnadens början war kasan 1817 Rdr B:co, wid fullbordan skulden blott 2014 Rdr som amorteras wid årl. räntebetalningen. Handlanden i Kalmar Directör Magn. Guds-mundson Fröberg, född i socknen, har till socknens fattigkassa gifwit 3000 Rdr B:co (se häröfw. p. 657). Framlidne Handl. Carlsson i Carlshamn har till samma kassa gifwit 500 Rdr B:co och framl. Handl. Jönsson i Carlskrona 568 Rdr 32 st. B:co.

I socknen woro 1840: 289 åbor, 155 torpare. 1834—44. föddes 1301, dogo 674. Ett privat bolag för Ånens sänkande genom en större kanal är bildadt. Prosten J. P. Lengawist godkänner hwad Smål. Best. innehåller om Urshult med undantog af ann. om manfönets pulhet. Den fordna råheten i seder har mycket afsiagit.

Kyrkoherdelängden.

1. Gamle **Sr Pehr**, dog i Västare-måla.
2. **Sr Måns**, drunknade i Urshults wif.
3. Unge **Sr Måns**, som sedan kom till Westelsång (Magnus Swenonius). En tredje **Sr Måns** har 1586—89 haft Urshult som präbende, Magnus Birgeri Rect. Sch. i Werio se öfw. p. 651.
4. **Olavus Olavi Sagg** Substr. 1593. Mördad. Derom i Smål. Best. *)
5. **Steno Magni** 1603 till omfr. 1640. Född på Ramsberg i All-mundstryd sin. War mot liturgien äfwen i k. Johans tid. War Domsprost i Werio, men "för hwarjes handa orsak full" (M. Wiesel) flyttade han hit. War "Past. & Präb. pos. en gudfruktig och nitälskande man om Guds ära, ord och god ordning samt hade ett wackert anseende bland det styfwa folket; men bar på ålderdomen tunga och swåra huds-fors, blef swag och sjuktig, då han ej så förmådde uppehålla ordningen som förut." (M. W.) **) **Sr Sten** Rothman huro hans namn, härstammande fr. honom på mödernet, lifsom Platinerne. Se widare 1: 543.
6. **Jach. Petri Lundeborgius** war reban 1643 Past. i U. 1644 P. & P. i U. Trollor. Alumnus. Rifs. d.m. s. å. Äfwen Rifs:d.m. som Lect. 1635. Wif. i Werio 1652.
7. **M. Sagn. Magni Platinus** 1652—83. Magr 43. Trol. theol. Candid. Han har som Magr utgifwit en theol. disp. der J. Gezelius gratulerat på grek. vers. Bras. på prestm. 1658 å 9. Rifs:d.m. i Sthm 1660. Contr. Pr. 664—84. En Platin kallar Steno Magni för sin mormors farfar. Hans måg.
8. **M. Magnus Harald Wi-selius** eller **Wiesel** 1683—97. Resp. i Wittenberg 1668. Kom sedan till Ups. der han strefi Smol. Nat. album: Magnus Harald Wiesel in Acad. Urbis Rosarum (Moskof) Athenæ-

*) Prosten M. Wiesel upplyser, att **Sr Oluff** höll sjelf en frambo som handlaude, deltog med fogden i utskrifningen af manskap och slog sin egen stämpel på det mynt, han indrog, förwarande det i en inmurad kista i kyrkan, "inom den långa stora (och lösa) stenen." Dermed kommo några fribytare i Busshult under suud, uttogo stenen och stättade kistan. **Sr D.** utmärkte tjuvarne i en predikan, så att de ej sunno rådligt för sig att låta honom leswa. De röjdes af det mynt, der han satt sitt märke på.

**) Befordrade sin flockare till straff på Lagm.thinget 1613 för det han in-kennyt i kyrkan med halmhatt på hufwudet. W. Ad. hist. af S—g 1: 81.

- um Ups. invisit." Införde e ses dan hau warit i Thykland i sitt namn, enl. sonens anmärkning. Hans "kyrbof" wisar en ytterst ors dentlig man. Sonen Harald Wiesel war Hfvd. i N. Wedbo 1745. Troligen far åt den wid Swenska Missionen attacherade Wiesel, om hwilken L. v. Engeström sref från Berlin 1800 till Jac. De la Garz die i Wien. (De la Gard. Arch. XX. 69.)
9. M. J. Granbeck 1698 † 1711. Han "stulle taga Wiesels enka", men hon dog imau nådåret war stut.
10. M. Jon. Sellman 1713. † 20.
11. M. Dav. Krosf 1721. † 27. Hans son Sam. Krosf orerade i Ups. 1749. Orationen efter hans död tr. i Stfm 1768.
12. M. Sam. Ruda, mågen, 1729.
- † 40. Sonen Erik Ruda en af förf. till Smål. Best.
13. M. Nils Spelin 1742. † 55. G. m. D. Krofs dotter, S. Rudas enka.
14. M. Jon. Hjelmerus 1757 † 81. Mag:r i Greifow. Dyp. på prestm. 63. Sonen Sam. Hjelmerus se ofw. om sonen J. B. Hjelmerus, se Khl. i Rysby.
15. M. Josua Perri Colliander 1782. † 95. F. 1753. Mag:r 75. Prest 74. Adj. wid Werid Doms kyrka med namn som predikant. Prost 85. Pred. i prestm. 93.
16. M. Carl Stenstrand 1797. † 1837. En dotter g. m. Kammarer. N. N. N. D. N. J. Kång. Prosten St. war en högt aktad man både för kunskaper och karakter. *)
17. M. J. P. Lengqvist 1838. Communist. i Råfwelshö 27. Khl. i Bringetosta 30. Prost 36.

11. Allmundersyd socken. (Anner). a)

m:t.l.

Stårhemman:

1	3-4. Bjellerhult.	1.	Kroghult.
1-2.	Bjellernäs.	3-8.	Koppersmåla.
3-8.	Björfamåla.	1-8.	Kyrköen.
1-4.	Bonudden.	3-4.	Lindehult.
1-4.	Boghylte.	3-4.	Lönsbygd.
1.	Brändeborg. aa)	3-4.	Mosbrohult.
1	1-4. Brorsmåla. k)	1-8.	Rugggeboda.
1-8.	Dresnäs.	3-4.	Drofsböh.
1.	Frankanäs.	1.	Ramsberg.
3-4.	Giesemåla.	1-4.	Ramsnäs.
1-4.	Gråstungeberg.	3-4.	Rimshult.
1-2.	Gråskulla.	7-8.	Ryd. Pastors stomm. b)
1-2.	Hjortelid.		Se Trojemåla.
1.	Hölfemåla.	3-8.	Råfwelulla.
3-4.	Hönsbylke.	3-8.	Sandåsen.
1-2.	Hösjömåla.	1-4.	Siggamåla.
1-2.	Idefulla.	1.	Sfåramåla.
3-4.	Jernemåla.	1.	Slattesmåla.
3-4.	Inläckahult.	1.	Stensjömåla.
1-2.	Jönfamåla.	1-8.	Söftesmåla.
3-4.	Kastensmåla.	1-4.	Loftåhfa. c)
1-4.	Karlstorp.	3-4.	Tråsteshult. d)
1-4.	Knapatorp.	1-4.	Täckelsmåla.
		1.	Wrångeboda.

*) Ett hebrande drag anmärkte en bonde för en resande. Prestgården war utdömd. Stenstrand besvärade dock församl. ej med des uppbyggande, utan köpte och bodde på egen gård, på det församl. måste desto godwilligare sträfwa att uppbygga sin söna kyrka.

1 1-4. Brångaböke.	1.	Gietus.
1. Åbegen.	1.	Gorges-hult.
30 7-8.	3-4.	Gråsfulla.
	3-8.	Gröwif.
	1-2.	Hagstömåla.
	1-2.	Karshamåla.
	1.	Kempermåla. f)
	1-4.	Owars-hult.
	1.	Rimshult.
	1-2.	Stens-hult.
	1-2.	Tostahult.
	1.	Torstensmåla.
	1.	Tröjsemåla. Ggfwg. alter- nerande med stommh. Nyd.
	3-4.	Åhlshult. l)
	12 7-8.	
	47.	
1 1-4. Brångaböke.		
1. Åbegen.		
30 7-8.		
	Kronohemman:	
	3-4.	Björfebråten. *)
1.		Karshult; Häradshöfd. Vost.
	1-2.	Milleböda; Förare-Vost.
	3-4.	Brångaböke. Capellans- Vost. dd)
	1-4.	Wrigstid *). e)
3 1-4.		Frålschemman.
	1-2.	Bjellerhult.
	1-4.	Bjellermåla. ab)
1.		Blidingsholm.
	1-4.	Böfemoen.
	3-4.	Blygeböda.

a) Allmundsryd, amner till Urshult, 2½ m. lång, 1 m. bred, äfwen benämnd **Nykyrke** (det sednare namnet är allmän-
nast bland folket) kallas **Almosaryd** socken i Frih. G. G:s:n
Gyllenhjelm's förslag på wederlag för Bergawara. I ett Hbfd.
Johan Michelson's intyg af 1677, att Anders Pehrson i Tärste-
lycke i **Nykyrke** socken 3:dje dag pingst blifwit ofwerfallen af
20 snapphanar, som utplundrat husen, då benden med de sina blott
kunde rädda lifwet, finner man, att namnet N. då redan war i
bruk. (Begge urfunderne på Löberöd). I 15:de sekellet synes sock-
nen ha hetat **Swembo**. I n. 547 i L. X af Arch. Smol. om-
tas en gård **Sälstormaale** med et aalastike i Swembo socken i
Kinnewaldz herede of Werio biscopsdöme. Wi finna ingen gård
i Kinnewaldz förr att påtänka än n. w. Sölkemåla i All-
mundsryd, som ligger wid en sjö i en af sitt ålastike utmärkt ort.
Detta är utan twifwel samma socken, som kallas **hwæm**, nämnd
jemte Lynæruth (Linneryd) i Dipl. Sv. n. 1705. Fråga är der
om stiftanie af en prebenda in ecclesia Wexionensi. Jungfru
Griip. Griip stref sig 1663 till Swembo och Hofgården (i
Elghult).

I ännu äldre tider war säkert Urshult och Nykyrke samma socken,
med gemensam sak (soc.: jurisdiction i Engelstän), då **Urdas-
hult** war namnet på densamma. Chartan ses i Svec. Ant. &
Hod. T. III. pt. 98.

Då Mörrums å wid Hageqvarn fallit ut ur Åsnen, håller
den sig bred som en wif till nära Blidingsholm; men wid Brände-
borg widgar den sig till en sjö och kallas der **Safsbältan**. Of-
wan denna ligger den lilla sjön **Sartgrepas löjerråg** som infal-
ler i Safsbältan. Emellan dessa 2:ne wattenen förlägges på Dahl-

*) Woro begge köpte till skatte 1843. 1845 war hemmantalet, enl. Prot
L. 32 skatte, 2½ krono, 13 frälse, S:a 47½. (Of:m. 59).

bergs Charta på en liten landtunga staden Troja, derjemte en utsköphöjd, "hwarifrån Oden plågade wisa sig om asmarne, i fall någon dristade öppna en af hjeltegrafwarne"; sedan ruiner efter de 12 domarnes (Wälismännens) borg. Så ruinerna af flottet Trojenborg, derutanför ett fält, der menniskoben funnos öfwer allt. Trojenborg kallades i Dahlbergs tid Hönshylte Skans; gården derjemte Hönshylte. Känner man Smäländska uttalet, så kan man lätt begripa att Sunshylte varit menadt. Wi ha de i Urshult ett Sunshult och ett Sunnamåla hwilka liksom Sunnahallar, Sunnsberg m. m. synas wisa, att Hunner, såsom historien ger wid handen, inträngt inom Östersjön. Tartarer och Zigener brista ej eller der, om wi få antaga, att de äro öfwerleswan af de någon gång inbrutne Hunnerne, som stupa i fältslag. Men förrän stansen fick detta namn, möjligen af dem, som sist innehade den, bar han, såges det enstämmigt, samma namn, som gården Trojamåla och stogen Troja Skog. Skof yttrar den opi: ion, som för 100 år sedan lesse lika bland allmoge och mera bildade: "en stad, som i hedenhörs kallades Troja och flottet derbredwid Trojenborg, som legat mellan sjön Zafsbältran och Hartgrepas löjetråg . . . Lenningar af förfalne murar stå till bewis deraf att stönja. Folket kallar rummet Hönshylte Skans (dock med den förklaringen, att en fälts herre hetat Hönshylte?). En annan gård ej långt derifrån behåller namnet af staden och heter Trojemåla och stogen deromkring Troja Skog". Då man sedan fann orimligheten att här förlägga det Trojanska nybygge, som Grekerne uppgåfwat anlaggd wid "Tanais", förfastades allt som en barnslighet. Men en koloni, som ankommit hit från Rhennymningen, är wida förnuftigare att antaga, än den allmänt antagne Odinskolonien från Swarta hafwet. Se Inledn. p. 85 f. Här har varit en häftig strid, förrän stansen ödelades, enligt enstämmig sagn. Folket trodde i Skofs tid, att bergen härwid woro hwita af den häftiga branden, då de fallnes kroppar stulle förbrännas. Dahn förlägger på sin charta Trulleborg nedanom Åsnen wid Mörrums å nära Blesing. I Tumlid, äfwen nya upplagan säges, att Hr Abraham Broderfson, Drott. Margarethas gunstling, hade Trullatorg under panträtt 1443, oaktadt hans halsbuggnig 1410 är wif. Uti Inledn. p. 454 ha wi angifwit Viljegrens bewis, att Trulleborg låg wid Gd. Trojenborg war säkerligen ruin då som nu, om ej alldeles så jennad med jorden. Nhyzelius hade blott nämnt "en Hr Abraham." Wid Trojenborg i Tumlid citeras Ericus Olai. Han nämmer dock blott Trulleborg. (Trojoboda i Sw. Dipl. n. 1534 ligger i Östbo, hvarom på sitt ställe). Om en ö Burgunda här i trakten är nämndt wid Urshult: Sjöaryd. (Ett Frankanas ses i Allm—ds sm. aa) Se Jäths sockenbest. ab) I Bjellermåla bodde en bonde Håkan Abrahamson, hwars son Abraham, f. 1772 tog namn efter Wårdträdet, den stora Al-

men på gården, då han intogs i skolan. Han blef stamfar för den stora Alménska prestsläkten. Se Åsenhögs past.-series. b) Pastor åtnjuter häraf blott skatterätten. c) Toftåsa och e) Wrigstad ligga på en af Åsens största öar. d) Tråstenshult har utan twiifel sitt namn af 3 stenar och ej af trästenar; Trehörna, Trystena, kanste och Tryteke synas ha urgamla namn. ab) Slattesmåla . . . Wi känna en Smålandsf adlig slägt Slatte med en halfmåna, hwari ett menniskoansigte tecknats, så som wapen. Idefulla ligger jemte Mörrums å, på östra sidan ej långt ifrån der Trofamåla ligger på westra. Se Inledn. p. 89 lin. antepen. p. 168. dd) Ligger $\frac{1}{2}$ mil fr. Allm—d kyrka, 1 mil fr. Ursh. f) Wid Kompermåla anlades ett påttaste-, raffinad- och calcinerwerk 1751 af Handelsm. Dan. Bröms i Eshm. k) Ur ett berg wid Brodersmåla toges malm till Åshult. l) Åshult Jernbruk. Detta hade ett gjuteri och en masugn. 1631 utfärdade Kam.-Colleg. skattebref för en Ant. Swarz på några gårdar i Skatelöf, för att kunna fortsätta detta bruk. 1652 sålde Ghybr Kladt på Huseby Åshults gård till Arnold de Nees, som förut köpt bruket af samma Kl., och Wilh. Muilman. 1664 såldes både gård och masugn samt Torne hammare i Thorsås af J. & P. Schoting i Ronneby till Ghybr Zaulich. Hans mågar J. Emmertz och M. Blom hade först bruket tillsammans, sedan hade Bl. masugnen och G. hammaren. Åshult eges nu af Grefwarne Hamilton i Huseby, som nys raserat bruket och nu låta från de under Å. liggande hemmans skogstillgång föra kolen till Huseby på prämmar. Tillhörde Ludw. Camerarii arfwingar 1698. M. Bergqwist och J. Fornander 1805.

Almunderyd gränsar i Ö. t. Urshult, i S. t. Jemshög i Bleking, i W. t. Hårlunda, i N. till Åsen. Kyrkan af trädb—enl. inwigningsprotokollet af 1832 — 40 aln. l. 18 br., 22 hög (till ryggåsen), utdömdes 1794. Wid Biskopsvistationer 1812 och 1827 förnyades beslutet. I den nya kyrkan förrättades första gudstjensten wid Jubelfesten 1830. Kyrkofasån war wid grundläggningen 4,500 Rdr B.co. Contanta utgifter woro 6,666: 32 fl. Den inwigdes 1832 af Domprost Dr. Elmgren. Den är 69 aln. lång med tornet, 33 bred inom murarne, hwilka äro 11 aln. höga. Tornmuren 39 aln. derå trädbbyggnad och spira af 18 aln. Kyrkan är inredd med 3 stolarader. Ligger $\frac{1}{2}$ m. fr. Urshult, $5\frac{1}{2}$ fr. Werid. I socknen woro 211 åbor, 99 torpare år 1844.

Comministerslängd.

Presten Pehr Dagson få wi lemna *). 2. Magnus Stenonis, son af
1. Johannes Christopheri. Subscr. Steno Magni. En dotter af Hr
1593.

*) Se Inledn. p. 88.

- Ränd, Margareta, g. m. Pehr Gerwin, Decon. Paup.
3. Magn. Frostenius.
 4. Nicol. Magni.
 5. Petr. Swenonis.
 6. Petr. Caroli (Kellingius, Smol. utg. i Ups. en Oration, 1627, enl. Bibl. Sv. G. af Stiernman). Sommelius anser att det varit samsme person, som lesde Com. i Allmunderyd 1667. Knappyt troligt.
 7. Petr. Wiostrinus resp. i Åbo 1677 under Gnew. Swenonius. Com. i Annerstad. Resp. på prestm. 1682. Com. i Ålm. 1683—97.
 8. Carl Rosell, St. i Å. 1690. Com. i Urshult. Drunknade. (Smål. nat. Matr.)
 9. Sam. Nobelin † 1710.
 10. Nils Perrin 1711—30. F. i Låfwelsås. Wondson. Pred. i prestm. 1720.
 11. Casten Zeurlin 1730. † 39. F. 1697 i Hwetlanda, Fabr. Kh. St. i Å. 1718. Prest 22. Skollärare i Werio. (Dödsåret enl. Smål. nat. matr.)
 12. Joh. Worf 1742—55. F. i Sanderyd. Fabr. Kh. St. i Å. prest 29, Com. i Jåth 31. Dyp. på prestm. 53.
 13. Enew. Zeurlin 1756. † 94. F. 1716 i Rottne. Fabr. Com. St. i Å. 39. Prest 47. Huspred. hos Gen.-Kötm. J. Stenflycht. Rifob.m. 1765. Utöferad för förslag om större löner åt Comministrar af deras pastorat. Resp. wid prestm. 73. v. Past. 1786.
 14. Per Borén 1794. † 1821. G. m. B. C. Zeurlin.
 15. Joh. Jungstedt 1821. Kh. i Kårda 1822. Se Webersl. Com. ser. och Kårda Kh. ser.
 16. Zach. Joh. Solmbäck 1822—.

7 Kap.

Allbo Härad.

1 §. Allmän Öfverfigt.

Allbo härad har 16 församlingar, förenade till 8 pastorater, jemte en församling hörande som Anner till en Moderförsamling i Kinnewald, derinom och en annan församling har en anseelig andel. 8 Kyrkoherdar och 10 Kaplaner äro i häradet bosatte. Södnarne hafwa i 1805 års Jordebok följ. ordning:

1. Wirestad. } I. Wirestad past.	10. Öwenneberga } VI. Öwenne- och Hjortsberga } neb. och förenade socknar. } fi. past.
2. Stenbrohult. } II. Stenbrohults past.	11. Slättböge. } VII. Slättböge
3. Wieslanda. } III. Wieslanda	12. Mistelås. } past.
4. Blådinge. } past.	13. Moheda
5. Skatelöf (med en andel i Kinnewalds härad). } IV. Skatelöfs past.	14. Öhr. } VIII. Moheda p.
6. B. Thorsås.	15. Åneboda.
7. Hårlunda.	16. Hårlöf, anner till Öjabyd past. i Kinnewalds härad.
8. Låfaryd.	
9. Åringsås. } V. Låfaryds past.	

Summarisk Uppgift på areal, hemmantal, folkmängd och uppsättningsvärde uti
 Allbo Härad, för år 1843.

Södnar.	Areal i Tunt.	Förmedlade Sem.	Förmedlat Hemmantal.					Folkmängd.	Uppsat- ningsvärde.
			Eftel.	Aron.	Frälse.		Summa.		
					Hemm.	Öfverl.			
Wirstad	57,441	136 ² / ₃	65 ¹ / ₂	11 ¹ / ₂	17 ¹ / ₂	2 ¹ / ₂	96 ³ / ₄	3450	260,920
Stenbrohult	27,563	59 ¹ / ₂	29 ¹ / ₂	4 ¹ / ₂	5 ¹ / ₂	1 ¹ / ₂	40 ¹ / ₂	1602	118,270
Wieslanda	30,202	40 ¹ / ₂	27 ¹ / ₂	1 ¹ / ₂	2 ¹ / ₂	2 ¹ / ₂	33 ¹ / ₂	1507	88,680
Blädinge	14,001	40 ¹ / ₂	13 ¹ / ₂	1 ¹ / ₂	3 ¹ / ₂	2 ¹ / ₂	28 ¹ / ₂	1048	79,510
Skatelöf	28,744	54 ¹ / ₂	30 ¹ / ₂	3 ¹ / ₂	3 ¹ / ₂	1 ¹ / ₂	37 ¹ / ₂	1501	92,970
Thorsås	40,755	70 ¹ / ₂	46 ¹ / ₂	5 ¹ / ₂	1 ¹ / ₂	1 ¹ / ₂	54 ¹ / ₂	2644	162,190
Härlunda	32,585	161 ¹ / ₂	12 ¹ / ₂	2 ¹ / ₂	1 ¹ / ₂	1 ¹ / ₂	15 ¹ / ₂	1480	46,900
Lekaryd	7,892	30 ¹ / ₂	9 ¹ / ₂	1 ¹ / ₂	7 ¹ / ₂	4 ¹ / ₂	22 ¹ / ₂	657	80,590
Aringås	13,330	36 ¹ / ₂	14 ¹ / ₂	1 ¹ / ₂	5 ¹ / ₂	5 ¹ / ₂	27 ¹ / ₂	828	78,240
Dvenneberga	11,525	23 ¹ / ₂	7 ¹ / ₂	2 ¹ / ₂	7 ¹ / ₂	1 ¹ / ₂	16 ¹ / ₂	620	40,100
Hjortsberga	23,907	40 ¹ / ₂	18 ¹ / ₂	2 ¹ / ₂	3 ¹ / ₂	9 ¹ / ₂	31 ¹ / ₂	1271	76,620
Slätthög	25,342	56 ¹ / ₂	31 ¹ / ₂	2 ¹ / ₂	6 ¹ / ₂	1 ¹ / ₂	41 ¹ / ₂	2052	105,680
Mittelås	10,044	23 ¹ / ₂	11 ¹ / ₂	1 ¹ / ₂	1 ¹ / ₂	5 ¹ / ₂	20 ¹ / ₂	743	38,930
Moheda	14,950	60 ¹ / ₂	30 ¹ / ₂	2 ¹ / ₂	5 ¹ / ₂	1 ¹ / ₂	39 ¹ / ₂	1575	121,380
Öhr	7,545	35 ¹ / ₂	14 ¹ / ₂	1 ¹ / ₂	3 ¹ / ₂	2 ¹ / ₂	20 ¹ / ₂	751	67,420
Aneboda	5,161	3 ¹ / ₂	1 ¹ / ₂	1 ¹ / ₂	1 ¹ / ₂	1 ¹ / ₂	3 ¹ / ₂	278	14,350
Härlöf	4,212	9 ¹ / ₂	3 ¹ / ₂	1 ¹ / ₂	2 ¹ / ₂	1 ¹ / ₂	6 ¹ / ₂	215	21,070
Summa.	355,199	739 ¹ / ₂	368 ⁵ / ₈	45 ¹ / ₂	83 ¹ / ₂	37 ¹ / ₂	535 ⁷ / ₁₂	22,222	1,493,820

Ullbo härad utgör det 4:de fögderiet, men 2:dra Häradshöfdingedömet i Liohäradslagsagan samt 2:dra Contractet i Werio stift. Det gränzar i S. till Norrwidinge, Helgassjö och Kinne-wald, i S. till Lister's härad i Bleking och S. Göinge i Skåne, i W. till Sunnerbo, Möcklen och Ösbo samt i N. till Westra härad. Dess längd räknas till $7\frac{1}{2}$ mil och bredden till $4\frac{1}{2}$.

Häradets namn är af en Ulle eller Utte, som haft detta hundare under sig. I sigillet af 1599 är märket en aflång kafa eller tef, hwarom wi talat häröfwan 456, 494. (Förblandningen med "Drebromärket" är utan grund, liksom Erici Olai förklaring af det sednare, som är utan twifwel ett D eller O, första bokstafwen i namnet, liksom U. wid den tiden på mynt utmärker en stad, hvars namn börjar på U. ic.) Se Inledn. p. 456.

Jordmänen werlar med svartmylla och sand. I S. är öfvergång till Skånst vegetation. (Påskliljan werer wild wid Möcklens stränder, liksom i öfra Skåne). I N. och N.W. börjar öfvergången till likhet med den magra Laga-dalen. Westra härad's hafrebyggd insjuter i Mistelås och Hjortsberga, der Wår-rågen förtränges af hafre, hwilken såd högst obetydligt sås i den del, som ligger närmare Helgassjön, Åsnen, Salen och Möcklen. Wid sistnämnde sjös östra strand nära Diö träffas en låg berg-håll af rödaktig granitartad gneis och längre bort en smal sandås, som åtföljer vägen $\frac{1}{2}$ mil wid Diö-sjön. Jernmalm tages i Sa-len, Åsnen, Danstjen m. fl. och förslas till Braås, Huseby, Tor-ne, Diö m. fl. I Ullbo träffas man de fleste af de werter, Fries uppper såsom tillhörande sydwestliga Småland, sällsyntare i det westliga — wid Risastigen och i Lagadalen. Wi nämna Veronica Beccabunga & Anagallis, Triticum caninum, Plantago media (blott på ett ställe), Campanula Trachelium, latifolia, cervicaria, Ulmus campestris, Cicuta virosa, Ornithogala, Saxifraga granulata, Lychnis sylvestris, Prunus Padus, Spiræa filipendula, Helianthemum vulg. Origanum vulg. Tanacetum vulg. Geranium sylvat. Malva borealis, Lathyrus heterophyllus, Corydalis fabacea, Hieracium paludosum &c. Avenbofen inträn-ger från Skåne. Jag har ej sett den högre upp i N. än i Hjortsberga s:n. Dess latinud uppgifwes från Lagan, hwilken hon ej öf-werstiger, mot Wedby på Öland och kommer söga mer än 2 mil N. om Werio. Små bothult träffas i Wieslanda s:n. Dyliska glesna alltmer. Åkerbruker har söga utwecklat sig, ångskörseln än mindre. Bolande till Bruken är en binäring. I gränssör-samlingarne till Skåne och Bleking och sedan ända upp till Wies-landa är handelsyrket föremål för mycket fuskeri, oafadt de trågne jordbrukarne merändels berga sig, men schackarne ofta gå till slut från gård och grund. Det synes wara en dyning efter de tider, då 2 funkarifen här möttes och handlen lönte sig. En bättre anda gör sig dock häri allt mera gällande. I Kongl. Låns-hushålls-sällska-pets handll. berömmas som landtdlare Jaen Behrson i Härlum

da socken, Ulrikemåla, som oblat måsar, Reg:tskrifw. Lindergren, som på ett år oblade 6 T:mland ny åker, Swen Samuelson i Wermanshult, Wieslanda s:n, som af måse gjort ång, Johannes Behrson i Tubbemåla och Samuel Anderson i Tubbaremma, som sänkt Tubbemåla sjön, (dessa 2 belönte med silfverbägare à 9 & 6 lod), att ej nämna de utmärkte odlarne Contr.-Prost Cavallius, Bar. Gyllentrot, Reg:tskrifw. Sommarin, Kronofogde Wettermark m. fl. *) Odlaren måste här kämpa mot en särdeles stenbunden mark. Man torde stundom kunna gå hela fjerdingsswäg på jordfasta stenar utan att behöfwa trampa marken. Mellan stenarne är dock ofta godt bete och en fjerdingssbonde — sådane förefomma mest — kan t. ex. i det magra Wieslanda (Spånshult)

*) I nämnde handll. anföras en mängd "såsom utmärkte odlare", utom ofwansående t. ex. I Skarölse past. Per Anderson m. fl. i Torpa-fog och Nils Månson i Lilla Skallafulla, som genom en kanal uttappade sjön Ruen (före 1815); Per Håkanson i Lorp, Factor Augustinsson, Hr Magni, Organ. Theorin, Olof Anderson och Pehr Olsson i Gunnar, Pehr Nilsson i Odenfjö, Anders Swenson i Twetaryd, Pehr Olsson i Flogmyran, Tullnäs åbor, som sänkt sjön Horjen, Thorsshults och Löns-hults åbor, som sänkt sjön Lienen, Skultorps och Kettiltorps, som uttappat Skulingen, W. Thorsås by, som sänkt Stenlingen, Stockhultans, som uttappat en göl m. fl. I Wirestad s. Måns Bengtsson i Gnerbydalen, Bengt Anderson i Stubbalyde m. fl. så att 1827 öfwer 100 L:or såd förbadas mer i Församl. än så är förut, hwaraf nu såldes till Skåne och Bleking. I Stenbrohult: Froken i Werpseshult, oblat på 2 år för mer än 700 Rdr rgd, Froken i Gmhult difat 373 samnar; Åborne i Brännshult slagit för stogsbesparing 220 samnar fredsbite. I Wieslanda past. genom Häradsprost Cavallius exempel hade här nästan en hwar oblat något hwarje år, Mörkhults Åbor sänkt sin sjö, hwarpå årl. wanns 10 last hö; höfro oblat af Cavallius, utdelades ofta som premium till flitige odlare. Som utmärkte jordbrukare nämndes Måns Jonasson i Lönsshult, Swen Jonasson i Åker, Hans Swenson i Hönertorp, Jonas Samuelson i Blådinge, Måns Swenson i Götheslöda, belönt med en silfverbägare om 9 lod; Olof, Jugemar, Carl och Swen i S. Wahre m. fl. I Mosheda past. Kapten Humble, Comm. Carlstedt, Johannes Swenson i Nyd, Frih. af Klinteberg (börjat anlägga artificiell ång) Christoph. Nilsson å Aneboda säteri m. fl. I Hjortsberga past. Abraham Grifsson i Skölsstad hade 1829 oblat för 235 Rdr W:co, belönt 1830; Magnus Behrson i Skölsstad, Carl Behrson i Transjö. I Lekaryd past. v. Besman Reenbom i Aringsås, Jonas Johansson i Lekaryd Majoren Bar. Carl Rosfull i Hjertanäs m. fl. I Slårthög past. Bar. W. Rappe på La-gel, Lånsman Granquist i Mularborg, Johannes Danielsson i Agnarby, Swen i Klafentorp o. s. w. derwid man måste få en glad uppmärksamhet på de många soldater, som belönats för odling å fina torp. Flera ha nitälskat för en ekonomi, skild från dryckenstapens amma brännwinstbrännin-gen, hwilken och auferligen astagit i Wieslanda och Blådinge under exempel och upplysningar af Cavallius, i Mistelås och Slårthög under bylita af Bar. W. Rappe, i Lekaryd och Aringsås, der Gyllengren är Kh. och der lånsman Backlin som förfökt införa andra näringar i stället, är bosatt; i Stenbrohult, der J. Nilsson warit och B. Nyman är Kh. zc. hwarester nya krafter och besparad tid wunnits för ett rationellt landbruk. Der lär i hela härabet ej finnas en enda brännwinstbrännande eller brännwinstdelande prest, så att folket här kan sägas stå med lyftad fot från Ryst till all-måu Europeiskt kultur, åfwen med hänsende till lefnadsföder och jordbruk.

förda 30—50 Tor säd, lika potatis, föda en häst, 2 orar, 6—8 kor, 4—6 ungnöt, 20 får samt med hö fylla en hem- och 3 ängslador. "Klathallar" uppfjuta ofta, bewittnande att grunden är fast. Från Lyngsåsa i Hjortsberga sn som ligger 687 paris. fot öfw. hafvet, sänker sig landet ner mot Bleking och Skåne.

Watten. Sjöar: Åsnen, som ligger 380 fot högt, den 6te i storlek i Sverige (näst Wenern, Wetteren, Mälaren, Hjel-maren och Siljan) warande 1, 6 qvadr.-mil, delar Kinnewald och Allbo; Salen fortsättande samma delning, ligger 429 fot högt. I begge dese hemtas ärt- och penningemalm, dels i strosliga kaster, dels i större och mindre runda korn, stundom plattade, för Huseby och Torne jernbruk. Selgassjö, angränsande i N.O., ligger 460 fot högt. Möcklen, utgörande i lång sträcka gränsen mellan Allbo och Sunnerbo, ligger 330 fot högt. Dansjön i Lekaryd sn lemnar jernmalm till Bråås. Smärre sjöar nämnas i socken-beskrifningarne. År må här blott nämnas 2, som ofta förbländats; Selgawarmaå, som, enl. en wis åstigt, kan sägas vara upprunnen i Norrwidinge och genom Helgassjön, Salen och Åsnen faller i hafvet W. om Carlshamn wid Mörrum, kallas sällan med sitt hufvudnamn, utan får nya namn efter nya orter; samt Selgää, som, upprunnen ur 2 källor i Stbo (Rydaholms sn) genom Möcklen utfaller i hafvet S.O. om Christianstad wid Åhus; kallad Helgää blott från utfallet ur Möcklen tills den infaller i hafvet.

Vägar: "Stockholmsvägen" går från Brigstad i Jönköp. län förbi Matkull, Öhr, Alfvestad, Gottåsa, Dihult och Elm-hult in i Skåne, delande sig wid Gottåsa öfwer Nöbbelid, till Werisö, hvarifrån en landsväg går öfwer Alfvestad och Lyngsåsa genom Sunnerbo till Halmstad. Häradsvägarne äro särdeles många. Wi nämna blott en i sednare tider öppnad mellan Lekaryd och Öhr förbi Gåfvetorp och Härlöf; en dylik från Alfvestad öfwer Hösjö till Matkull. Från Hösjö går en dylik till Öhr, liksom till Långstorp och Nederled i Stbo. Från Gottåsa gå häradsvägar till W. Thorsås, Bråna och Lönskhult; desutom är Thorsås och Lönskhult sammanbundet med en väg öfwer Garans-hult. Häländarevägen är; som wi redan uppgifwit, fortsatt förbi Huseby, Ströby, Wieslanda prestgård, Fällan, Lönskhult, Pig-gatoda mot Hörle i Stbo. En ny väg anlades 1816 från Huseby D. om Salen till Alfvestad. En Här.-väg går från Huseby mot Kalfswik; en fr. D. Thorsås öfw. Härjeboda till Åmundsryd, sedan in i Bleking; en annan från Thorsås åt Härlunda, Wirestad och Skåne.

Solket är särdeles rift på sagor — Blendasagan lefwer i hvars mans munn — och widspelfer. Gamle Kloakaren i Wieslanda Behr Gunnarson (war kl. redan 1717) gick hvar julnatt "ärsgång" och förde sin son med sig. De sågo då in i flera kyrkor, som besöktes, för att se syner. Hela dagen förut hade de obrottsligt tegat liksom om natten. Denne son war Pro-
Ny Smål. Beskr. 2 D. 11.

sten M. Wieslanders i Odenjö broder. D. Theolander anmärker rörande qvarleswan af den förchristliga religionens föreställningar i Mohedatrakten, att "skog skall byggas i nedan, annars kommer wägghyra i husen. Arter skola säas i nedan, annars wera de på längd och blomma, men få ej skidor. Lyshning till åkten skap skall ste i Ny; ster det i nedan, födas små barn. Häderne malde ej om Thorsdagar; då blefwo faren "öra" (yra). Således war det en wanwördnad mot sårhjordarnes Gudomlighet. Man "må" då ej eller spinna. Om modren, som stickar strumpa, håller nyfanet i barmen, då hon är heden ("inom kyrka"), blir barnet störtuf. Danneman kallas ingen, men det nyttjas på utanstrifter, likwäl ej till ogifte Åbor, blott till gifte män. Annu i Prostén B. Gumælli tid nedringdes 3 qwinnor, som på sin resa till Blåfulla "skulle pista kyrkan". De funnos nakna, då de föllo ner. Culten, som gällt i hedendomen, iaktogs i mycket med en fronsint samwetsgrannhet in på vår tid. I Spånshult i Wieslanda sn, hade Ingemar Pehrson, annars en from man, som sjöng hwar psalm i hela psalmboken och lesde högst oförwittigt, en mängd ritus, som iaktogs wid alla tillfällen, hwilka ritus ej kunde härledas från christendomen. Då kon skulle kalfwa fattes greparne i en form, sedan hon kalfwat i en annan. En mängd bruk måste iakttagas för att ej förolämpa högfolket, ej ens grodorne. En sådan, hette det, hade kommit nära en mans lia, som warfamt drog lian tillbaka. Han böds sedan en aften af en wätte till barsel (barnsöl). Han gic med och infom i en sal, der den ej skadade grodan låg, som en liten wacker fru med ett barn på armen. Detta folk bodde under hans ladugård. Efter J. P. S. kom Jonas Jonson. Han hade under Biskopsbyggnaden i Werio i Wallqwists tid hört W. resonera om tomheten af slikt strok och trodde ej på kraften af sin swärfars "sjäser", borttog grepsällningarne och affkafsade först på gården den enslida cult, som så länge bibehållit sig från tider, då den war den allmänna. Swärfadren suckade och härledde från mågens otro, att hela den årsta ladugården utdog. Men mågen byggde nya hus och sedan blef tresnad. Morfadren lärde dock sina dotterbarn hela Ingeborgs i Mjårhult naturphilosophi (se Inledn. 453), liksom en morallära, som uppgaf tjogtals ting, om hwilka det hette: "man må ej", och hwarom man finner besked i Grimms Deutsche Mythologie. Rörande dialekten anmärkes att ej blot sw talas ut som schw utan åshven tw. Således säger man här tschwungen (tvungen), tschwifla (twifla: zweifeln).

Thingsåtet är i Alfwestad, Aringsås socken. Domaren är gemensam för Allbo, Kinnewald och Norrwidinge. Åldre domare för Kinnewald allena äro redan bemärkta. Sedan Domsagan uppstått af 3 härader synas Domarne bott inom Allbo. Alfwestad är desutom thingstället för Lagsagan. Wi så här anföra:

1. **Germund Palm**, adlad **Cederhjel**, föf sig 1680 v. Lagm. i Lio här. så ock **Wierstad Friherrskap**, Gfhd. öfwer **Allbo**, nya och gamla **Bergsvara** med **Härlunda Friherrstapel**, desliques Gfhd öfwer **Thorstuna**, **Sintuna** och **Åsunda** samt **Åfesi**. i **Göta Högträtt** (dotter-son af **Jonas Germundsson Palma**, född i **Göteryd**, siff. Kh. i **Thorstuna** i **Upland**). G. G. dog som **Landsköfd**.
2. **Israel Collijn** höll 1680 thing i **Åringsås**, i den förnämde Gfhd:s "närvaro".
3. **Lars Ber**, Gfhd. i **Allbo**, **Kinnew.** och **Korwid**. 1735.
Landstyrelsen består i **Allbo** af en **Fogde** och en **Härads-
 skrifware** samt 3 **Länsmän**. 1735 war **Joh. Saagström** **Fogde** och **Dan. Hallin** **Härads-skrifware**. Som **Fogdar** ihågkommas: **Kempf**, **Angel**, **Eggertz**, **Jer. Liffman** och **C. Crona**. Som **Härads-skrifware**: **Sune Crona**, **C. Crona**, **C. J. Sahelgren**. 1840 woro **Länsmän** i S. districtet (srne n. 1, 2, 6 och 7) **A. W. Bergholtz**, i medlersta distr. (srne 3, 4, 5, 8, 9 och **Hjortsberga**) **C. S. Wacklin**, i N. distr. (srne 11—16 samt **Dwenneberga**) **P. Granqwist**.

Contracts-Proftar.

1. **Jon. Andreæ Moadensis**, Kh. i **Moheda** 1555—1605, som waldes jemte **Domprosten** att i **Sthm** ins för f. **Joh. III** nedlägga **Stiftets** protest mot **Liturgien**, synes warit **Häradets** förste **proft**, efter **Wär-
 ends-Provosterna**.
2. **J. Krof**, **Biskopens** bror, Kh. i **Stenbroh**. och sedan i **Skatelöf**, synes ock warit **G:proft**.
3. **P. Plarin** **Lect.** med **Hjaby & Härlöf** t. **præb.** **War** **G:proft** då Kh. i **Wierstad** **G. Hamerus** böns föll om **K. M:ts** **promotorial** **ber-** till, men **Constit.** det **afstyrkte**. **Wallqw.** **Handb.** p. 45. **Trol.** 1675—78. **Sannolikt** hade **2:dre** **Theol.** **Lectorn** **afwey** **förut** **innehaft** **samma** **post.**
4. **A. Lithomannus** 2:dus **Theol.** 1679—87.
5. **Olaus Cawallius** i **Wierstad**. 1687—95.
6. **J. Colliander** i **Skatelöf**. 1699—1726.
7. **S. Glinthensten** i **Wierstad**. 1726—33.
8. **P. Gloderns** i **Skatelöf**. 1733. † 41.
9. **A. Wiesel** i **Moheda** och sedan i **Skatelöf** 1741—79.
10. **Sam. Cronander** 2:dus **Theol.** 1779—89.
11. **And. Renner** i **Lejaryd** 1789—1814.
12. **C. M. Agrell** i **Skatelöf**. 1814—40.
13. **C. S. Cawallius** i **Wieslanda**. 1840—.

2 §. Wierstad Pastorat.

1. Wierstad socken.

mitl.

- Skattehemman.**
- 1-2. **Allamåla.**
 1. **Allmås. a)**
 - 3-4. **Ångshult.**
 1. **Applehult.**

1. **Årnanås.**
- 3-4. **Barshult.**
- 1-4. **Bergsgård.**
- 1-4. **Bjellerberg.**
- 1-2. **Hjörtesnås.**
- 1-2. **Boansö.** *

1.	Boöen.	5:8.	Steningeboda.
1:2.	Bredanäs.	1:2.	Stubbahäcke.
1	1:4. Brommehult.	1:4.	Sutarefull.
1:2.	Brorånäs.	1:4.	Svinhult.
1:4.	Bråknaryd.	1:2.	Sännehult.
1:4.	Degerö.	1	5:8. Uthåfden.
1	1:4. Gunneryda. b)	2.	Wälje eller Walid, Westra.
1	3:4. Femlingehult.	2.	Wickenhult.
1:2.	Fotterfulla.	2	1:2. Wälje eller Wasid, Östra.
1.	Fottshult.	1.	Wärpeshult.
3:4.	Förlångshult.	2.	Den, nedra och öfra.
1	3:4. Garanshult. Ggfwg.	65	1:8.
1:2.	Garphylan.		Kronohemman.
3:4.	Gjöllshult.	1.	Abrahamsryd; Dwartern måst. Vost.
5:8.	Gödhult.	1:2.	Boatången; Förare: Vost.
3:8.	Graneryd.	3:4.	Buhult; Färvis d:o.
1.	Gunnhult.	1:4.	Fimlingehult; Sergeants d:o.
3:4.	Gyltoboda.	7:8.	Hylan Pastoris (Iomm. d)
7:8.	Haghult.	1:2.	Ristiga; Capellans Vost.
3:4.	Hjerpanäs.	1:2.	Läckhult; Hoffmeds d:o.
3:4.	Holkhult.	1:2.	Långbrohult; Rustm. d:o.
2.	Holköa.	1:4.	Möllerby; Sergeants d:o.
1	1:2. Hörneshult.	1:2.	Peppanäs; Länsmans d:o.
1	1:4. Horskult.	1:2.	Runneboda; Fourirs d:o.
1:2.	Hyltan.	1:2.	Nyd; Warberare d:o.
1:4.	Hyllinge.	1.	1:2. Trintendala; Skallmejs blåfars: Voställe.
1:2.	Häralycke.	1.	Wahre; Mönsterfr. d:o.
1:4.	Högawäng.	1	1:2. Wirstad; Pastors d:o.
1.	Höghult.	1	1:2. Wahre; Säteri. e)
1	1:2. Jorda. c)	11	5:8.
3:8.	Jöckfulla.		Frålschemman.
3:4.	Kjerleboda.	1:4.	Waggås.
1:2.	Kistiga.	1.	Wisterhult.
1:4.	Koppingebygg.	2.	Wrantelid.
1:2.	Kåraböfe.	1	1:2. Wräthult.
1:2.	Kesarefulla.	1.	Wuhult.
1:4.	Lindeberg.	1.	Wäckhult.
1.	Lindås.	2.	Degerånäs.
1:4.	Lindö.	1.	Wälhult.
3:8.	Ljckef.	1:2.	Gembön.
1:2.	Läckan.	1:2.	Högelid.
1:2.	Läckhult.	1:2.	Hörda.
3:4.	Långhult.	1:2.	Krångawälje.
1:4.	Löföen.	1:2.	Kulla.
3:4.	Måhlen.	1.	Lindesälla.
3:4.	Möllefulla.	1:4.	Ljckef.
1.	Nywerreshult.	1:2.	Mjårhult.
3:4.	Nåranshult.	1:2.	Sedingeuhult.
3:4.	Peaboda.	1:2.	Strånghult.
3:4.	Peppanäs.	1	1:2. Sännehult.
1	1:8. Dwarntoryp.	1	1:2. Uboen.
1	1:2. Rommeslycke	2.	Wanhult. f)
5:8.	Råphult.	1.	Wånghult. g)
7:8.	Röckla.	20	1:2.
3:4.	Sedingeuhult.	97	1:4.
1	3:8. Sjöaryd.		
1:4.	Sjjeppatången.		
1:2.	Sjjeppshult.		
1:2.	Slinnakårr.		

a) Härifrån var Wieselka släktens stamfader Harald Simons-
son Almåsius eller, då å ej kunde nyttjas i latin, Almosius.
Som han var sk. i Wieslanda togo barnen deraf namnet Wi-
selius. C. v. Linné, Sam. Odman, E. S. Odman, Sam.
& Chphr Heurlin samt skalden Ingelman, äro hans namnfunnig-
aste ättlingar. b) Marfnadsplatsen här blef afläst för oordnin-
gar, som der inträffade, någon gång ända till mord. c) Från
detta Hörda äro 2:ne bondnamn tagna, som blifwit allmänt kända
i Sverige. Pehr Hörberg, son af en soldat Åke Hörberg för
Hörda, född på östra Dn d. 3^r 1746, började walla bostap, men
fände ett oemotståndligt behöf att utöfwa målning, musik och
sculptur, utbildade sig på egen hand till en konstmär, som ådaga-
lade att han, född i Italien, säkerligen ej stannat långt under des
konstnärer af förta ordningen. Han kom i bondtröjan till Ethm,
wann Sergells aftning, blef 1797 ledamot af Fria Konsternas
Akademi, sedermera betitlad "Höfmålare", och fick af Carl Johan
1812 en årl. pension af 100 Rdr B.co. † 1816 på sin gård
Falla $\frac{1}{2}$ hem. i Hellestad Sgth. Är begrafwen i Risinge. Hans själv-
biographi är utgifwen med förord af Atterbom. Man har af H.
87 altartafvor. Han målade med oljefärg, kalkfärg och limfärg;
graverade i koppar, trä och papp, öfverförde gamla målningar
på ny duk, gjöt teckningar i tenn, skar i horn och ben, modeller-
rade i lera och lät bränna statuer till trädgårdsprydnader. Hans
bildhuggerier sakna ej konstvärde. Han gjorde violiner och astro-
nomiska instrumenter, schatuller och bildstoder. Åtskilliga af hans
musikaliska compositioner ha ansetts utmärkta genom känsla och
originalitet. Han är, slutar Atterbom, "idealist i det subli-
ma." Silfverholpe, "Gamla skolans organ", yttrade sig och med
stor aftning om detta fenomen, der natur och konst syntes vara
ett. *) Den andre bonden med namn af Hörda är kämpen för Wä-
rendsska Arfslagen för allmänligande i Sverige, Riksdagsm. Sven
Seurlin, son af en från Wieslanda inflyttad bonde **). d)
— — Monne ej den curia Hyltæ in provincia Albo hæreth,
som Fader Haraldson 1290 gaf till Nydala, på Wärendstthinget
i Ingelstad, i Biskopens och Lagmannens närvaro? Sw. Dipl.
n. 1020. Som det nu är stom, sål. "af geistlig natur", saknas
ej skäl för förmodan. e) Eynes böra heia: I. Wahre säteri $\frac{1}{2}$
Wirestadsnås säteri. f) Dmfr. 1800 war "Fanhultaherren" innehaf-
ware af Ingeborgs i Mjårhult hemliga wisdöm och anseende.
(Se 1: 456). Säteriet egdes 1828 af Major Rudebeck; nu af
en Löjtn. R—f. g) Egdes af Brukspatr. Fornander. På egorne
är en stor rund hög med en sien på höjden, 5 aln. lång, 2 bred.

*) Af Hörbergsska släkten är f. n. både Klofaren och Organisten i Wirestad.
**) Genom K. M:ts nåd. nåbafästelse har från d. 14 Sept. 1845 Wärends-
urgamla Arfs- och gifterätt blifwit hela Sveriges. Se ofw. p. 626.

Wirestad socken och pastorat, Consist. i 2:dra kl. 1:sta afd., 4 mil i längd, $1\frac{1}{2}$ i bredd med kyrkan 4 $\frac{1}{2}$ m. fr. Werjö, gränslar i S. t. W. Thorsås, i S. O. t. Härlunda, i S. t. Orfened i Skåne, i S. W. t. Loushult id.m, i W. t. Stenbrohult, i N. W. t. Agunnaryd, i N. t. Wieslanda, i N. O. till Skatelöf; namnet uttalas af allmogen Wojoorstad. Se 1: 41 n. Enl. Profsten Höfs uppgift sjöng folket i Wirestad i hans tid (han döttom 1742) Widrif Werlandsons wisa, uppgifswande sig alla såsom hans ättlingar, ej gerna befrindande sig med utsocknepersoner. I Wirestads sjö träffas malar till 3 L:rd wigt. Femblingen, en större sjö wid Härlundas gräns, faller genom Janhults å i Wällesjön, sedan genom Steningen och Diö ström i Wöcklen. I Janhults å wexer Osmunda regalis på holmar. I Wirestads sjö tages sjömaln för masugnar. Swart jernjord i Skäggmyra wid Hörs hult användes också.

Om Wirestad Friherrskap se 2: p. 613. Det reducerades wid 1680, då Friherrskapets sätesgård Wirestadens blef Kapren Musteamps boställe, då Wirestad Borgrätt förswann och Friherrskapets Domare G. Cederhjelm sökte och wann annan befordran; dock medgaf Kongl. M:t 1692 säterisfrihet å Wirestadsnäs, "om det werkligen så haft förut" (Se n. 425 i Arch. Smol.). Majoren Bar. Umsfelt har gjort stera förbättringar å det egentliga Wirestadsnäs. Enl. n. 348 i Arch. Smol. blef Wirestad socken redan d. 14 Maj 1610 förlänt af k. Carl IX till Amiral Jacob Jacobs son (Båt, ej Svedenborg) till Ståflö, bror till N. R. Erl. Björns son till Skattmansö. Amiral Jacobs dotter blef g. m. en ofrälse, oaktadt räknande 31 anor. Jacobs bror Gustaf Bååt till Fällensås N. R. † 1597 war farfar åt N.-Skattmäst. Sev. Bååt, som fick Herrelund (Härlunda, S. Thorsås och Skatelöf) till baroni.

Då i Arch. Smol. n. 258 nämnes, att Jacob J:si. till Ståflö, Öfwerste öfwer R. krigsfolk i Småland sät en ersättning i stället för 2:ne soänar i Småland "Masjö Brista", är Bristad säkerligen en felaktig afskrift af Wirestad. I Kåjelund S. om Wirestad kyrka, är, enl. Linnés Skänsta resa, ett fyrkantigt stenör med konst hoplaggd, der en gammal prest ännu kunde framkalla andan af en der lefwande begrafwen brud åt en tjur. Ligger häri ej ett minne af en åt Solguben offerad Nerth? Man hade wäl ej fatt en för tidelag dödsbömd i en så konstigt arbetad graf i en helig lund och med en dylik quinnas ande hade wäl presten ej haft något otaltd. Os synes som man här haft det hedniska kultstället i Wirestad, men att en Christen prest slutligen der låtit qwider i jord nedfatta en quinna, som kommit dit "bubus vecta", sedan Christendomen redan wunnit sin seger bland hedningarne. Namnet Ingewall träffades här ej längesedan bland allmoge. En rik bondslägt i Wirestad har sin uppkomst genom ett synd i en hög på Sännabökes mark. En stor orm låg ofwan, en dräng slog "draken" och fann en mängd brudfröner o. d. Enligt S.

Gronas uppgift finnes ännu en fristlig förening i original mellan uppsinnaren och en af honom mördad persons slägt, som nu förklarade sig förnöjd för den mördade fränden. På en ö i Wirestad sjö midt för Arnanäs fann en soldat Göthe Lunta en myckenhet silfver, som Prostén Petterson såges uppgräfwit. Dylika uppgifter anmärkas, helst man deraf kan sluta, att rika synd gjordes, förän ännu W. G. A. A. började dem inlösa.

Wirestad kyrka är byggd 1800. Längden 60 alnar, bredden 27, murens höjd 11½, Tornets 35½ aln. Detsamma är 10 aln. i qvadrat allt inwändigt. Murarne 3 aln. tjocka *). Altarmålningen på duk af Hörberg beses ofta af resande, som mellan Dihult och Gottåsa kröfa af mot Wirestad. Den föreställer "Christus lärande folket" med flera scener ur Christi lif. Scenen "Jesus omgifwen af små barn, hwilka han wälsignar", är ytterst intagande framställt. En tiggare, som derwid framtränger sig, lär wara porträtt. En friare snillelek har ej kunnat utesliffwa. En läktare utskjuter öfwerst, der man ser några myndige Wirestadsmän betrakta taflan, med förnäm kritik i blickén, som likwäl tyckes föga belynra den lugne mästaren, hwilken od synes på denna läktare. Det säges att de der porträtterade männen kräft, att taflan skulle föreställa "himmelriket och helvetet", med lika stora ormar, som man ofta ser i de äldre Smålandskyrorne, samt att G. först sig rätt att wälja ämne genom finligheten att börja måla afgrunden och der porträttera en af sina motståndare, som nu röstade för att ämnet singe öfwergrifwas, men de rike männen lära fortfarit att måfira "soldationen från Östre Ön", som walde en konstnärlig hämd. Taflan hann ej rätt fullbordas, emedan G. blef "kallad till Sthm för att apretera wisja rum åt konungen". Hon är 10½ aln. hög, 11 aln. i utsträckning på wäggen framom altaret, skänkt af Ruffhåll. Behr Jönsson i W. Wälie. Wätte denna målning wäl wärdas! Den är Hörbergs — war Swenske Corrigios — gäfwad till födelsebygden, kanske den märkwärdigaste af hans altartaflor! **)

Kyrkoherdar.

1. Christopherns 1560.

2. Gudmund.

3. Jonas.

4. Magnus Christopheri, trol. son af u. 1. Subscr. 1593. G. m. Ingjerd Jonasdatter från Enga i Fryeled (derifrån 2 Prostar Engstrand sedan utgått). Hade med henne 11 barn, 6 söner, som alla blefwo prestes, en Biskop i Skara, Jonas Magni Werionius, som har ett namn i war philosophis hz

storia och såsom förf. af en protestatio trium Ordin. rörande reductionens nödwändighet 1650 företjenar få det i war politiska. F. 1583, St. i U. 1600, i Wittenb. 03. Magr ib:m 10. Prof. i U. 14. Bisk. i Skara 41. Th. Dr. f. å. † 1651. Hans son Pet. Salanus (Prof. Loccenii dotterson) blef Apsk. i Siewa Hof-R. Fader till Apsk. Magn. Djellenhjelm obl. 1719 n. 1624. Magn. & Jonäs

*) Gul. uppgift af Johannes Wänson i Haghult.

**) Allianderka och Blinthenbergka grafwarne på Kyrkgården anmärkas.

- Salanus woro Rectorer och Riksdagsmän jemte faddr. 1650. Dis:s bror Nils fallade sig Wirans säsom Kh. i Wiresfad, se n. 7. En annan bror Joh. Magni fallade sig Hofmannus, säs. Kh. i Hofmantsorp. Nyhjelm förblandade denna Magnus Christopheri med Magnus Petri i Lefaryd, sedan följde af andra.
5. Paulus Erici 1611. Kom till Marfaryd.
6. Petrus Benedicti nämnd i P. P. Skateloii disp. 1619.
7. M. Nic. Magni Wirans, son af n. 4. War 1629 Past. in Widerstada, enl. en dedic. af P. A. Lantznerus i Ups. Kallas Prost i en disp. i Albo 1644 samt Pr. & P. i Wiresfad 1659 i en disp. och en orat. i Ups. Det war denne "gamle Hr Nils", som ännu kunde framfalla tjuvbrudens ande till samtal. G. m. Brita Dryander, dotter af Kh. D. i Alsheda. Hade sonen Ericus Nic. W. St. i Ups. 1652 samt
8. M. Magn. Nic. i Wirans 1671. † 75. St. i U. 1644. resp. und. S. Humerus 49, Luonius 51, Aulinus 52, Lect. i Werio 53. Riksdagsm. 1658. Utg. en lat. orat. i Ups. 47, som jennförde Sverige med busen, som braunn, men ej förbrann, en gref. orat. öfwer Westphal. freden, 1649, tillsegnad fadren i W. och Farbrodern i Hofm. 1672 utkom i Linkop. en lifpred. han hållit i Bergunda öfwer Kh. P. Zonga enda dotter 1667. Nic. Magni Wirans, som blef Profes. i Pernau, St. i L. 1692, † i Etmh 1710 war af denna Wiresfad-preslägt. Sen af n. 8 synes den Nic. Magni Wirans ha warit, som blef Stud. i Ups. 1676, men genomfacks af ett swärd på Etmhs gata och † 88. Prosten Wirans war g. m. 1) Sara Lundberg, Wif. B. L. ii dotter. 2) Marg. Lorkelsdotter, fogdebodotter. Sonen Joh. Wirans war Löjtn., g. m. Sara Dryander, som sedan hade M. Bengt Höf på Wisfingsö.
9. M. Casp. Hammerus 1675—87. Kallas Hammerius i Wallqv. Handb. p. 55. not v. Sommelius anser Hammerus rättast. F. 1637 i Christianstad. Mag:r i L. derhan resp. pro gradu 73, trol. 1680. Hos
- f. Carl XI hönföllhan om ett promotorialtill Dom-Cap. i Werio, att D. C. skulle göra C. S. till Särädspref. Dom-Cap. swarade, att preposituren i Allbo redan war anförtrödd åt M. Petr. Platinus, att Hr Casper i Wiresfad, säs. 'ej Magister, ej war vertill meriterad, desutom motfräfwig mot Capitlet. C. blef Kh. i Carlshamn 1687, der han blef S:sproff † 1705.
10. M. Ol. Cavallius 1687—96. Se Bisfops och Demuroffserierne.
11. M. Saqw. Flintensten 1696. † 1733. Faddr. Nils Juint Of. Insp. wid Saltpettersfud., hade 1695 adlats. Modr. Chr. Berghsman. St. i U. 85, i L. 90, utrikes 92. Mag:r i Wittenberg Kh. i Agunnaryd 95. Prost i Allbo 1726. G. m. 1) Wif. Wiranii syster Anna, enkeprostin. i Agun. 2) Enke-Ryttm:slan Rosenbjelle, Wfsef. G. Berghmans dotter Ebba.
12. Dr. Ambros. Westring 1735—42. F. 1691 i Dregrund. Faddr. Lull-Jusp. St. i U. 1713, i L. 22. Mag:r i mus 24. Docens 25. Prest 30. Kh. i Wiresfad. Der stodo m 2:ne wal. Wid det sednare hade K. M:t befallt både Landshöfd. och Bisfop att närwara, då inga andra, som ej woro röstberättigade, singo wara tillstädes, att walet måtte bli ordentligt, frivilligt och otwunget. N. W. blef g. m. företrädarens enka. Prost 39. Presid. wid prestm. 40. Riksdagsm. f. å. Theol. Prof. i Lund 41. Domrost 48. † 62. I hans tid brann Wiresfad prestg. då hans helse förderwades. Hans 44 dispp. se Liden. Utg. och 7 programmer och ett sw. frögdelat. Fru Ebba gaf sin 3:dje man 10 barn.
13. M. Fabr. Höf 1742. † 69. Fabr. S—s morfar P. Gerwin, Dec. Paup. war Domprost Steno Magni sondotterdson. G. S. St. i L. 21. Mag:r 26. Det war han, som skaffade C. Linnæus att bli student, utan att uppwisja Gymnasii-testimoniet. Wat. Pred. 30. G. m. N. M. Linnæus f. å. Apolog. & Cant. fig. 34. Lect. 39. Hade 10 barn. Sonen C. N. Höf f. 1736. St. i Ups. 65. "Conterfejare". G. S. war v. prof. på prestm. 51.

14. M. Dan. Peterfon 1770. † 92. F. 1729 i Wirjerum. Bondson. St. i L. 47. Mag:r 53. Prest f. å. Vat. Prest wid Kronob. Reg:te i Pommeriska friget. Comm. wid Domkyrkan 67. Resp. wid prestim. 78. Proft 84. G. m. Petr. Santhefon fr. Slättshög. Sonen Lars Santhe P. f. 1768, St. i L. 85, i Uxf. 89, M. Dr 93. Prov. Med. i Werio 95. Laz. Kaf. i Wer. 1806. † 1808. Dennes son Doct. Dan. G. Peterfon Prov. Med. i Kalmar.
15. Dr Per. Tiliander 1793. † 1821. Stiftade Colliander-Tilianderska stipendium i Lund. Der pa-

renterades på latinifk vers öfwer honom, efter program af A. D. Lindfors, af 1:ste stipendiarien, år 1822. (Stipendiet 6: 32). G. m. G. H. Colliander fr. Fröberyd. Ende sonen M. C. A. Tiliander, f. 1781, St. i L. 93. Mag:r 1802. Math. Doc. 04. Rstr. Obsrv. 06. Död f. å. Fadren utgaf *Poemata Caroli A. Tiliander* Lund 1808. Lundblad sade högt på en lection, att han war af ynglingen öfwerträffad. Tegner och Ling besöngo den owanlige mannen.

16. M. Jon. Virgander 1822—. Proft 1828. Jubelmag:r i L. 1841.

Kaplaner.

1. Birg. Westhins 1675.
2. Erl. Alsonius 1680—82. Resgem:tpast. wid Kronob. Reg:te 82. Khl. i Kulltorp 90. † 1716.
3. Jonas Siller 1682—93. Vör ej förblandas med Johan S., i fall en sådan då fanns. Jon. S. resp. wid prestim. 1683 fsk. Comm. i W. Blef 1691 past. wid Kronob. Reg:te. Wallqw. Handb. 209 å) Consi Protoc. 21 Maj 1691. 3 Wallqw. Handb. 832 såges han 1691 ha blifwit past. i Burjerhd.
4. Joh. Gumelius 1694—1722. Se Khl. i Berg.
5. Nils Bergström 1722—33. St. i U. 1712. Gufan g. m.
6. Andr. Tholander 1734—37. Gufan hade 1759 ingen kunskap när han dog, om hans ålder, flägt eller hwad annat, som kunde efterfrågas. Kyrkoboken upplyste intet. F. i Barnarp, fadr. Landsgewald. och Gästgifw. war Proft Tholanders i Hwetlanda farbror samt morbror till Hof-Rätts-R. J. Linders stedt d. å.
7. Sw. Aulanius 1737—63. F. 1700. i Elghult. Fadr. Khl. St.

- i U. 27. Prest 32. Riksdagsm. 1747. War Dyp. på prestim. 44 & 46. Pred. 55; men hans bisp. nämnd i Smål. Bestr. ha hwarken Commelius eller Lidén funnat ersatta. Dog ogift.
8. M. Jan Bergenholtz 1765—71. Se Khl. i Nottebäck.
9. M. Magn Ambr. Stålbås 1771—1784. Se Khl. i Mokeda.
10. Noach Sörman 1784. † 85. F. 1748. Prest 1771. B. Past. Dog som förelshw. med en syster till Sam. Ödmann, fort före bröllopet. Fadr. Comm. i Mokeda.
11. J. G. Ingelman 1786—98. Se Khl. i Götteryd.
12. Mart. Joh. Lönblad 98. † 1805.
13. M. Lago Lenggwiß 1805. † 24. G. m. Inga Sophia Bergensholtz, dotter af n. 8. En dotter af L. L. g. m. M. S. Pihl, en wärdig prestman i Dusby, hvars ena son M. W. är Mag:r och A. manuens i Lund, den andre G. prest i Lunds stift.
14. M. Pehr M. Lång 1834—.

En af dessa prester, sannolikast en af Herdarne för mer än 150 år sedan, har utan twiwhel varit en kraftig andans man. Hans minne har fått gestalt af folkets naturpoesi, som ännu bildar sina minnen ästfäbliga. Han, heter det, såg "längre än till tänderna" och kunde meddela andra samma förmåga, blott man höll hans handfke i handen. En bror till honom, som fått denna klenod, såg huru folket inkom i kyrkan, hwar omgifwen af sina skötesynder såsom små swarta pysslingar. Herren på Wirestadnäs, en

girig man, leddes af en mager dæmon genom en i näsan fästad hökrof. De små pyßlingarne lade sig som dynor fram för sina Herrar, som snart insomnade helt måligt, men då Presten i predikan wäckt dem i ordets dubbla betydelse måste detta småfolk ut, ångsligt seende tillbaka, men då de sågo rörelsen och tårarne, trängdes de håftigt för att snart komma ut genom den halföppna kyrkborren. "Wirstad prest" såg, då han begrafde lif, uppåt kyrkspiran. Der satt då själen efter den döde, men då han kastat nullstoffsarne, såg antingen en hwit dufwa mot himlen eller en svart korp mot en närliggande skog. Deras fann han den aslidnes öde. Kunde man oförmärkt stå på hans kapp, så såg man det ock. Gif man stå på hans fötter, så hördes himmelrikets klokor. Han hade alltid lefwat ytterst rättfärdigt. En ond ande herrskade på ett ställe och alla prester, som kommo att undanjaga honom, singo blott höra sina hemliga brott nämnas och måste sjelfwe gå ut. Men Wirstad-prest efterfändes. Anden ljög på honom åttilligt, men frimodigt nekade presten och öfwerbewisade anden om sin lögnaktighet. Genom denna lefwerhets ofskuld blef han mäktig att användas Trålfarens makt mot anden, som, då han måste fly, förskapade sig i stora förfärliga gestalter; men presten städ med en syl ett hål i fensterblyet och tvingade honom att smäl som det onda bettet frypa derigenom ut. Klädda i versens drägt, då äfwen formen blifwer sann, skulle dylika sägner alltid erkännas såsom uttryck af tron på det godas herrawälde öfwer det onda på jorden.

3 §. Stenbrohults Pastorat.

2. Stenbrohult socken.

m:t:l.	Skattehemman.	1.	Repshult.
1 1:2.	Bergöen.	1:4.	Röshulla.
1:4.	Bjorkemoen.	1:2.	Röshult.
1:2.	Böshult.	1:2.	Regnhult.
1.	Brånshult. a)	1:2.	Röshult.
1 1:2.	Bällsnäs.	1:2.	Skällshult.
3:8.	Bölsö. b)	1.	Stättshult.
1.	Dihult. Ggfwg.	3:8.	Stenbrohult. d)
1:2.	Diö. c)	1:2.	Stubbinge.
1.	Dufwehycke.	1.	Stäckanäs.
1.	Glmhult. Ggfwg.	1.	Sutareboda.
5:8.	Froafälla.	1 3:4.	Säganäs.
1.	Gemöen.	3:4.	Sännaböke. e)
1:2.	Höghult.	3:4.	Sällhult. B.
1:2.	Idehult.	1.	Tångarne.
1.	Kateboda.	1.	Wärpeshult. S.
1:2.	Knällinge.	1.	Åfva.
1.	Lindehult. Ggfwg.	28 5:8.	
1:4.	Moön.		Kronohemman.
3:4.	Rybygden.	1 1:8.	Bjornhult.
1:2.	Dwarnatorp.	1.	Bäckers; Mönsterkrifw. Wosälle.

1-2. Djefnabygd. Stomhemman.	3-8. Gjölskult.
1-3. Epemoen; Trumslagare- Voställe.	1-8. Gjölskultalida.
3-4. Gamlelycke; Mönsterstrif- ware-Voställe.	1-2. Gölshult.
1-2. Råshult; Capellans-Vost. f)	1-8. Läckafulla.
1-2. Stenbrohult; Pastors dito.	1-2. Råshult.
	1-2. Sällhult. D.
	1 3-4. Tarås. h)
1-4. Strängarås; Trumslag- Voställe. g)	1-2. Långarna.
1-4. Ugnhult, Pipare-Vost.	1-2. Werpeskult. N.
	1. Möckelnäs; Säteri i)
5. 5-24. Frälsehemman.	6 7-8.
1-2. Billoboda.	40 17-24.
1-2. Vorskult.	

a) Der war en stångjernshammare i S. Linnæi tid. Nu blott qwarn, såg, garfveri och slipwerk. Marknaden wid Stol-
pastugan är här på egorne. b) i Möcklen. c) Diö Jernbruk
med manufakturwerk tillhör nu Grefwarne Hamilton på Huseby.
Der är masugn, qwarnar och såg, 300 Steppd privileg. ämnes-
smide, en manufakturhammare och 2 spithamrar. Privilegeradt
d. 3 Jan. 1734. d) Pastors stomm $\frac{1}{2}$ m:tl ligger femte prestg.
och kyrka. e) Om draken på statten; Se Wirstad. f) Här föds
des C. v. Linné. Wid Landsvägen är uppsatt ett monument, som
derom erinrar, af Communist. P. M. Lång. g) Här uppvarte C.
v. Linné. Här war trädgården, der han fick rikning åt natural-
historiens sijn. Namnet St. är af en bro, hwaraf 1754 års
nu ruiner syntes i sjön nära kyrkan. Den ansågs ha gått $\frac{1}{4}$ mil
till Tarås. Man kunde wid lågt watten gå på den, men wid
begge sidorna war djupt. h) "K. Alle war åt Wglt. att förjaga
Norska kungen. Då sände Danska kungen hit Tare och Hö, 2 ne
fältherrar. I. tog god wälfägnad och lade sig under en klippa
att sofwa. Ett klippstycke nedföll och krosade honom. Deras
Tarås och Salig grufwan der han dog." 1 D. 597. 281. *)
i) Möckelnäs, 1 m:tl säteri med $2\frac{1}{2}$ frälsehem. under säteriet,
har en wacker belägenhet. Hit tränger Skänsta vegetationen sig
fram i mycket. Linné fann *Narcissus pseudonarcissus* här wild.
(Amoen. Acad. VIII. 8) och Alex. Lindblom bekräftar det i Bo-
tan. Notiser 1840 n. 10. *Gentiana Pneumonanthe* anmärkes i
denna trakt af Linné som nog allmän. *Lycopod. inundatum* wex-
te på Möcklens stränder, liksom *Pilularia globulifera* wid Diö å.
Möckelnäs är gammalt. "Det egdes af Ridd. Carl Lagerhjon."
Som Carl Knutson 1452 daterat ett påbud: *Werendie apud
Ecclesiam Stenbrohult*, måste denne Riddare ha lefwat förut.

*) Moune Tar-ås är sammandraget af Takes ås, och sedan Tare bil-
dadt af Takes ås, Tarås? Hö kallas och Hödd. Här synes sägnen
knäta sig till historien. Saxo kanner Forther, Adamus har Tegon
eller Tekon. Se 1: 277 f. 289 f.

Ännu berättar folket, att på Möckelnäs bodde i gamla dagar en Riddare Carl Tagerfjon eller Tokafjon, som söndagligen red till Wirestad, sin sockentyrka, då han alltid betade hästen på en äng en mil från Möckelnäs, som ännu är en urfjell eller utjord tillhörig M—näs. En gång var han nära att emkomma, då han, i tackfambet för försynens vård, beslöt att sjelf uppföra ett tempel, fick Stenbrohult sin utbruten från Wirestad, köpte Götheryds gamla kyrka, der nu en ny skulle uppföras, transporterade den till Stenbrohult och anslog prestgård, hvarföre egarne till M. ansågo sig ha patronatsrätt. Redan 1640 installerade dock Bist. Prof Nils Torgeri efter Kungligt collationsbref, och medsökanden hade ej en vocation af en patron att återopa, utan allmogem wille insätta den, som lofwat att efterskänka prestarrättigheter om de walde honom; likwäl war då ännu ej owanligt, att hwarje sockens adelsman ofta kunde handla, som hade han egt jus patronatus. K. Carl XI stref emellertid till k. Cam-Colleg. d. 12 Jul. 1696: Carl ic. Wår synnerl. ic. Wi hafwa erhållit Eder underdån. berättelse, dat. d. 19 Jun. sifil., ang. Lagm. Germ. Cederhielms præterderade jus patronatus till Stenbr. församl. i Cronob. län; dock som wi derutas i nåder förnummit, att bemålte Lagm. inga sådana skrifter, documenter och bewis dertill kan framte, som kyrklagen fordrar och hwarpå man sig säkert kan grunda, utan allenast några gamla mäns berättelse, som attesterat sig hört sägas af deras förfäder och gamle män, att Stenbrohult kyrkas plats och prestgårds ägor dertill skall wara förärt och donerat af en adelsman, som den tiden bott på M., Carl Tagerfjon benämnd, gifwandes ej eller Sammar-Archivi handll. och råkenflaper dertill någon anledning; ty sinna Wi wid så bestaffad sak Lagm. G. intet wara berättigad till något jus patronatus uti bemålte St. församl. och hafwe I fördenstull en sådan resolution dertför att utfärda. Wi befalle . . .

CAROLUS.

C. Piper.

Stenbrohults socken och pastorat, Consist. i 3:dje kl., $2\frac{1}{2}$ mil lång, $\frac{1}{4}$ bred, med kyrkan $4\frac{3}{4}$ mil fr. Werio, gränzar i S. till Wirestad, i N. t. Agunnaryd, i W. t. Bjeteryd, i S. t. Loushult i Skåne. Gränsen mot Skåne, länge en riksgrens, kallas enl. Sam. Linnaeus Götabäck (Arch. Smol. n. 677), wänl. Gestabäck. Från Steningen, $\frac{1}{2}$ m. lång, $\frac{1}{2}$ br., i Wirestads gräns kommer en ström genom Säganäs sjö till Möcklen; kallas wid utloppet Diö å. Möcklen, 2 mil lång och $\frac{1}{2}$ bred, ligger 528 fot öfwer hafwet. Gamla kyrkan war $\frac{1}{2}$ af träd, $\frac{1}{2}$ af sten. Stenen sådes tagen af den öfwanämnde stenbron. Den nya stentyrkan byggdes 1828—30. Är 50 aln. lång, 28 bred inwändigt, med

11 aln. murhöjd. Tornet 32 aln. högt af sten, derpå 15 aln. af tråd. Contanta kostnaden 4865 Rdr. På en gammal floka stod Vidern Anderfson 1562.

Kyrkoherdesferie.

1. Vidern Anderfson 1562?
2. Jonas.
3. Joannes.
4. Siggo Erici. Subfer. 1593.
5. Joh. Krof; orediga uppgifter rör. en Bist. Nils Krofs bror. Se Nöbbeled och Skatelöf.
6. And. Petri Schatelowius kom hit fr. Skatelöf.
7. Birger Johans. 1638.
8. Nils Torgeri 1641. † 60. Bar Com. i Blådinge 1630, g. m. "Ingrid från Wieslanda", en dotter af Harald Almosius. Dec. Paup. i Wer. 38. Söner Mathias som ej till Willstad. I Wieslanda är en Matth. Nicolai Communist. der Nicol. Torgeri war det förut. Sedan mågen:
9. Petr. Broderi Unberg eller Petr. Broderfsonius 1662. † 81.
10. Sam. Broderfsonius 1682. † 1707, sönen. Sedan mågen hos n. 10
11. Nils Linnaeus 1708 † 48. G. v. Linnés fader. Sedan sönen
12. Sam. Linnaeus 1749 † 97. Prof. 1777. G. m. A. H. O. Sander fr. Markaryd. "Biflung."
13. N. Joh. Wickelius 1798. † 1825. Derunder Rh. i Moheda 1819—21 G. m. G. Dryfelius.
14. Jon. Nilsson 1825 † 41. Prof. 1833. En man af djupt allvar.
15. Pehr Nyman 1842—. Bat. Pred. wid Vanås 1826. Garnisons. Past. ibm 31. Rh. i Wemsmerlöf, Lunds stift 35. Se Biogr. Lex. Litt. N.

Comministerslängd.

1. Nils Linnaeus 1705—08. Bibe-höll kaplanien som Pastor till 1720.
2. Petr. Zelander 1720. † 25. F. 1670 i Jönköp. St. i L. 97. Prest 1701. 3:o g. m. Maria Broderfsonia, Samuels dotter. Förut Comm. i Dänningelanda.
3. Erl. Nicander 1727 † 48. Fabr. Rh. i Näsby. St. i L. 1711. G. m. enkan efter n. 2.
4. Magn. Lagerqwist 1749 † 81. F. i dennasjöns bondson, 1712. St. i L. 40. prest 44. Söner And. L. St. i Ups. 85. Rådman i Enköp.
5. Cand. And. Wetterström 1781 † 1805.
6. P. M. Lång 1806—34. Se Comm. i i Wirstad.
7. J. E. Meurling 1835. † 42. Comm. i Tegsnaby 32.
8. Oscar Napoleon Montelin 1843—. F. 1811. Fabr. Landtmätare i Jönköp. län. St. i Ups. 32. Prest 36.

Ett uppträdde af märkvärdig art, skildradt i Wallqw. Gecler. Samll. (se of n. 372 i Arch. Smol.), timade då Bist. Krof skulle installera N. Torgeri 1643 Dom:ca Exaudi, med Kongl. M:ts och den kongl. Reg:s collationsbref i handen, dock Enkans nåds-år behållet. Han kom först med plats i kyrkan, efter de unge prestmän mysklen försuckit och låto Bispen stå ute på en timme till görandes. Der tumultuerades i wapenhuset, särdeles af en Dansk, som dock brukade en gård i Sverige. Då ändtligen öppnadt wardt, höllo de 2 unga prester folket från att gå in; emel-lertid satt Episcop. stilla i kyrkan. Då past. Nils skulle gå på predikstolen, mötte de 2 unge presterne honom tagande honom i bröstet, wilsande förmäna honom predikstolen. Då stod Episc. upp och sade 3 gånger: wachter idor hals. Då mjufade de sig så

mycket att påst. med tiggande kom i predikstolen. Då Bisk. började tala från altaret, stormade de unge prästerne och prestentänks son Evert m. fl. emot så Episc. som Electum. Den från ära och redlighet af Landshödinge-Embete dömdes Birger, som sedan resituerats, sade till Biskopen: Jag begär ingen promotion af eder. Evert hade hotat Länsmannen till lif eller lefverne. Hr Birger lofwade de Länsmannen först för medhåll en ore, några lofwade han frihet från prestaränta ic. Unge presten Peder Andrea — monne ej en son af den, som det synes, för Biskopens broders fördel från Statelöf till St. flyttade Andr. Petri? — sade: jag begär ingen promotion af eder, utan will draga åt Danmark. Der hade han och studeret. Litwål hade församl:s anset daste medlemmar kallat Hr Nils och Ser män varit derom inne hos Biskopen, hvar på Hr Nils begaf sig till Stockholm och fick Collationsbref. Droststiftarne woro förra kyrkoherdens söner och måg. Regeringen befalte Landshöfdingen B. Bagge resa till St—t och ransaka i ärendet, med stränghet öfwer de brottslige om de befunnos 3, 4 eller någre, annars se till om ej församl. stode att öfvertala till belåtenhet med den man, som war kallad af förs:n:s medlemmar — Regeringen sände listan på dese — föreslagen af Dom-Cap. och utnämnd af Konungen. Detta säger mycket om den tidens ställningar och förhållanden.

4 §. Wieslanda Pastorat.

3. Wieslanda socken. (Moderförsaml.) a)

m:tl.	Skattehemman.	1.	Lönshult.
	1-3. Nylemoen.	1.	Mjölshult.
	1-4. Viabacken.	3-8.	Moen.
	1-4. Björkemoen.	1-2.	Moshult.
1.	Brohult.	1-3.	Målerås.
	1-3. Brånan.	1.	Piggaboda.
	1-4. Dufveryd.	1-4.	Nwarnabacken.
	1-3. Ekemoen.	1.	Reckarshult. f)
	1-8. Ekensås.	1-8.	Nemmatorp.
	1-4. Ellnaryd. b)	1-2.	Röckla.
	1-2. Fagerås.	1.	Röshult. g)
	1-4. Fröåsen.	1-4.	Sjöabacken.
1.	Fälken.	1-3.	Sjötorp.
	1-4. Gamlaröbjan.	3-8.	Sjöflemoen. h)
	1-6. Glimminge.	1.	Esferda.
	1-4. Haremoen.	1-4.	Esjördatorp.
	1-8. Håramoen.	1-4.	Esjhylltan.
1	3-4. Hönetorp. c)	1-2.	Snöreshult.
1.	Kalkatorp. d)	1-4.	Svjutaretorp.
	1-4. Kalkalycke.	1-2.	Svånghylltan. i)
	1-4. Krörhult.	1-2.	Sällhylltan.
	1-4. Krörnås.	1.	Tråsten.
	1-3. Kyllershylltan.	1.	Tubbamåla. k)
1	1-12. Lindås. e)	3-8.	Naguabygden. l)
		1-2.	Ufsoboda.

1.	Bärneskult.		Gråtskemman.	
1:2.	Örnshyttan.	1:2.	Hjuleryd.	
1:2.	Lubbaremma. m)	1.	Mörshult.	
27.		1:2.	Skjerskult. o)	
	Kronohemman.	1:2.	Åker.	
1:2.	Bönshult; Kustmäst. Vest.	1.	Gullingswed. p)	Säteris
1:2.	Råfvan; Corporals d:o.	1.	Hästhaga. q)	er.
7:8.	Wieslanda; Pastors d:o. n)	4	1:2.	
1	7:8.	33	3:8.	

a) Skrifves i sednare Stiftsmatrislar och sednare Jordeboken Wieslanda. E inkom med M. Wiselius från Moskock och Wittenberg, då han derifrån kom till Upsala och skref i Alb. Nat. Smol. *Wiesel*. Harald Almosius, fadren, härledde namnet af Wisla, antecknande 4 Jul. 1641, att en Jungfru med det namnet, enl. uppgifna fullgamla mäns intyg, byggt Wislanda kyrka, gifwande 3 gårdar i Wislanda till kyrkwall och prestbol. Man såg ännu spår af der de gamle bondgårdarne stått. Men hon hade 2 systrar. Pieta byggde då Pjetteryd kyrka, Naunna Agunaryd. Enligt Sonsonens Har. Wiesels uppgift woro de 3 Jungfrurna under Blendas banér. Namnen äro bildade som K. Swens och K. Dans i de tider. Derwid stymtar dock en trejungfrucult befinnlig framom de äldsta kyrkorne i denna nejd. Sedan Harald N. skref, har Wisla, Jungfrun mythiserats till Weslan, Mustela, som drager fram allt timret till "Wieslanda" kyrka. b) Dr C. M. Agrell egare omkr. 1815. c) H. Westreg. utmärkt wäl omlad och bebyggd af Prostarne G. B. Hyltenius och C. F. Gawallius. d) Johan Jonasson i Kalfatorp har donerat 3333 $\frac{1}{2}$ Aldr B:co 1829 till sockenschola. e) Hit flyttades kyrkplatsen, då nya kyrkan, belägen 3 $\frac{1}{2}$ m. fr. Berid och 1 $\frac{1}{4}$ fr. Blådinge, här uppbyggdes 1793, när den gamla kyrkan nedogs wid Wieslanda prestg. derifrån nu $\frac{1}{2}$ mil är till nya kyrkan. Den bibehåller sitt namn, inwigt 1796. Fick orgwerk 1813, ett förgylt förs på Altaret 1832. Är utmärkt wacker och wäl belägen, midt i socknen. 46 $\frac{1}{2}$ aln. lång, 22 aln. br. inom mur, som äro 10 aln. höga. Tornet 52 aln., deraf muren 31 aln. Kyrkwall så wäl som kyrkgård äro omgifne af planterade trån, med bänkar jemte kyrkwallsmuren under trädkronorne. Den yttre kyrkgården eller kyrkwallen är 144 aln. lång, 92 bred. f) Aborne här anslade omkr. 1820 en ny väg till Gättåsa. g) låg öde 1714—17. h) Pestkyrkgård fr. 1710 ses här ännu. En by utdog, men man såg ett litet barn springa mellan husen. Blott 2 pigor drifade sig dit och stötte barnet. De fingo blott å stogswäg besöka kyrkan, men skanna wid sensren. Barnet werte upp och ärfde gården, men lönade pigorna wäl. En man, som på ett skepp i Carls-hamn, som wäderdrifwits utan menniskor om bord, tagit en kapprock, huförde pestmittan. Förr än pesten bröt ut i någon by, trodde man sig se 2 små barn komma, ett med en raka, ett med ett

qvast. Gick qvasibäraren främst, då sopade böden bort alla i byn. i) Kallas Spånhus. Jordebokens namn är nog mistag, en gång inkommet wid affstrifning, ty der är ingen spång, knappt en bäck, men sägnen, hänvisande till de många effubbarne och effammarne, förklarar, att der högs spån i detta ef- och bofshultet till Wieslanda kyrka, äfven då Weslan drog fram kyrktimret. Nu är blott ett litet bofshult och några risefar qwar, jemte ruiner af de fordna jättekarne. Ruckestekar, sällsynta i Sverige, träffas här. (Förekomma mest på Rügen i vårt n. v. Skandinavien). På ett berg med offerfälla, kalladt Glasberget, oswan ett "sh" (igenwert sjö), kalladt Pockers hide, ett namn, som tydes utmärka de Christnas affly för den cult här bedrifwits, ligger wid slutningen af en "stathall" en sten, nära 3 aln. hög och 14 aln. omkring, som, oaktadt wägan 3 à 400 Skpp: d, kunnat ruckas af ett barn, förrän den omfr. 1815 "blåddades" af inkastade stenstärswor. Ej långt derifrån ligger en annan ruckesten 8 aln. i omkrets, $1\frac{1}{2}$ aln. hög. Af dessa tog man orakler. Sedan man satt den starkt i rörelse, drog man handen hastigt bort, räknande stenens rullningar derester, tills de alldeles afstannade. Slöt räkningen med udda, war det en "god tidning". Bland de många Professionatserierne med förnäma namn, må här ett bondhemmans egare i $1\frac{1}{2}$ sekel anföras, som ett bewis för lång tid, att ej "hemmansklyfning ända till pauperism blir följd af Wärendes arfslag". Sp. 1 helt h. förm., till $\frac{1}{2}$, egdes af

1. Ingemar Nämndeman 1695—1719, delande det i
Norregård $\frac{1}{4}$ och Södregård $\frac{3}{4}$

mellan dottern 2. Hildegard J:sdot: och sonen 2. Olof J:sk., som egde Eg-
ter g. n. Swen, som redan 1698 1719—52, men som ogift då sålde det
kallas dräng. De hade N.g. 1719— till sin systerdotters man, tog hos dem
52. umbantag och dog 1769.

Andra sonen Abraham J:sk. utlottades och gick till K. Carl XII i fält. Hans son Jonas Wieselgren hade mycket understöd af de fadrens syffon, som stannat wid hemmanet, dog som Pr. o. Kth. i Lenhofda, swärfar åt Kap. Osterman, Prostien J. Döman (Häradsbhd. o. Riksdagsm. Ödmanssons fader), samt Prostien J. Engstrand d. ä. i Lenhofda. Swen och Hildeg. hade sonen Olof Sw:sk., som flyttade som torpare till Statelöf, men hans dotter fick med sin man ett godt torp på begge Sp:shemmanens egor upptaget, derigenom en stogsbade blef wäl uppodlad, (den första och enda jordafföndringen här sedan K. Alles tid) och hans son Erik Wieselgren f. 1763 hade godt stöd af släkten på hemmanet. Blef St. i Ups. 1786, tog enl. Nationsmatrifflen, "studerentamen så utmärkt, att han belöntes af Uppfostr.-Sällskapet i Sthm med en silfverjetton — — — stref pro gradu — — men dog kort före promotionen 1792, förjd af alla, som war: bera kunskaper, förstånd och hjerta". Bist. J. J. Hedrén och Pro-

fej. C. E. Kellin förvarade denne sin ungdomslärares minne i tillgifna hjertan. — Nu kom gården till en egare åter

3. Märta Swensdotter g. m. Ingemar Behrson, son af Behr i Ugnabygden, (denne lefde ännu 1717). De hade 12 barn, liksom en deras dotter. Ingemars syster Märta, g. m. Arw. Jönsson war fattig, så att deras son Samuel samlade sina första stillingar genom att springa mellan och öppna 2 grindar wid landsvägen i Grimslöf, Skatelöfs s:n. Morbrodern, som war något förmögen, hjälpte honom, så att han fick följa sin lust att studera. Som Domprost Dr Sam. Cronander lät han sedan ej "Eritslågten" komma till Werid, utan att inbjudas, en tafsamhetsgård, som också gällde "Ugnabygdslågten." Denna war befreundad i presthuset, som wäl mest bitrog till de många piltarnes utgång till studier. S. Cronander har uppgifwit för Profes. Sommelius (Lex. Erud. Scan. p. 118), att hans mor war "proneptis" af Sam. Wiesel d. ä. (Se Rh. serien). "Ugnabygdslågten" gick också länge bland de förjande wid prestbegrafningar i Wieslanda. — Hemmanet deltes åter. Döttern

4. Märta J:sdotter g. m. Ingemar Behrson egde N: g. 1767—97.

En annan dotter egde S: g.

5. Elin Ing:sd. g. m. Jonas Jönf. (han hade 11 syster) 1797—1837 (de hade 10 barn). Gården innehafwes nu af deras son:

6. Johannes Jonaf. 1837— (seban en dotter dödt och mågen återflyttat till sin faders gård i Skatelöf).

och dotter: 6. Stina Jonasd. g. m. Peter Ingemarsson, en ättling af n. 3.

Dylika facta weberlägga Jeremiader till 1000:tal, om och utprepade af en hel Riksdagspersonal inom stånd, som blott på ytan känna bondståndet, synnerligen det Wärendsta. Här ha stora barnfullar ej brusit; och likwäl har ej qwinnans jemnlighet inför lag med mannen wällat större hemmansklyfsning än till ½ delar. Nästan alla syster, som hunnit mogen ålder, i alla leder ha varit bosatta på ½ delar. 3 orter, der lagen ej anser qwinnan mer än som ½ menniska, är deremot hemmansklyfsningen längre gånge öfwer allt. k) Johannes Behrson i E. har genomdrifwit 2 hjoars uttappning eller sänkning. Första året gaf Tubassjon 45 last hö, 2:dra året 60, 3:dje året 80, 5:te året 100, der siffstängsten förut ej war wärd ett last hö. l) Anses ha sitt namn deraf att Zätten, som flydde klokkjudet, här hade den ugn, hwarutur kafor togos till hundarne, som återfändes honom, der han nu bor. 1 D. p. 123. m) egdes och beboddes 1717 af Ryttnäst. G. Ekelundh, g. m. C. Wirænius, som synes varit Bisk. W—ii syster; 1719 af Kap. P. Angel; 1777 af Bildbuggaren P. M. Palm, som sålde gården till v. Scheibe. Nu bondgård. n) Den gamla byggnaden å denna prestg. är stildrad på ett snillrikt sätt i S. Odmanns "Högkomster". Den nebtogs 1814. "Biskopskammarer", deri Bisk. i Lund M. Steuchius, seban Erkebistop,

hade sin Åshyl, till s Måns Stenbock med sina Småländske "Ge-
depoger" återeröfrat Skåne, blef omfr. 1805 till allmogens sto-
ra förtrytelse utflyttad till en torpbyggnad. Prestg:s n. w.
trädgård är förra begravningsplatsen. Blott Prostén J. Heur-
lin och N. Der. Wiesel, hans maka, ha der minnesvärd. Gam-
la kyrkan bar tydliga spår af att ha fått sin äldsta inredning i
Skatholka tiden. Ett skåp med helgonbilder hade blifwit inflyttadt
i sakristian, då en gansta gammal altartafla estertrådt. Prent-
grafwen war under Sakristian. "Fader war" war skrifwen ut-
åt kyrkwägen med en bönpunkt öfwer hwarje af de äldste sto-
larne och en sinnebild af hwardera bönen. Vid 1:sta böne-
punkten stod "Fadren", sträckande ut ena handen åt försam., pe-
kande med den andra mot himlen, målad i taket. Wid den 4:de
bönepunkten stod en husmoder utelände bröd ur en rik for-
gård åt små fattiga barn. Wid 7:de bönepunkten stod "den Ude" strä-
kande sin samn mot försam. Bakom honom war helvete taf-
målning. Denna symbolik gjorde djupt intryk. o) Tillhörde jem-
te de öfrige frälshemmanen Lave Ullstånds t. Torup Fru Görwel
Abrahamsdotter Gyllenstjerna, hwars farfar Erik Grifh. t. Fogle-
wik war f. Carl VIII:s dotterson, sjelf g. m. Erik Carlsson Wases
enka. Denne farfar G. G:s. war bror till Magdal. Gyllenstj. Thure
Trolles maka på Berggvara, R. Marst. Lars Siggeffon Spar-
res swärmor. Skiepskult tillföll sedan R. Ganzl. Er. Sparre,
halskuggen 1600, och Ethl. Joy. Sparre halskuggen 1599. Wid
arvslistet på Berggvara 1584 föllo Wieslandahemmanen på Er.
Sparres lott, då St. 1 helt h. räntade 3 pund smör och 4 dags-
werken. Af dessa hemman tillhörde Mörkhult en tid Ebba Brahe
och Jac. De la Gardie, äfvensom Riks-Amir. Frih. G. G:s.
Gyllenhjelm finnes deraf ha varit egare. "Indragen donation"
enl. f. Reduct. Commis. bref 1693² & 1712³. Gades af v. Pre-
sid. (Mag:r 1:mus) P. D. Sandestjöld. Sedan af könder. p)
Hade nog i 16:de och 17:te seklerne gemensam egare med Wies-
lända Frälshemman. I 18:e årh. 1. v. Scheibe. 2. Jent.
Gabr. Kraak 1727. 3. Serg. C. Wikström g. m. L. G. v. Scheibe
1732. 4. Serg. G. Ulfström. 5. J. Bergqvist Brukspatr. 1781.
6. G. G. Sommarin Wönsterfri w. 7. Löjtn. Berg 1844--.

q) Hästhaag, nu kalladt Hästbagen, har egts af:

1. Thure Trolle R. R. R. 1530—
44.	6. Sammarstöld 174*.
2. Jungfru Margar. Trolle, dots-
tren.	7. M. J. v. Scheibe 1734. † 51.
Ryttmäst.
3. Erik Sparre, enl. arvslistet
1584. *)	8. Ambros. Westring Mag:r 1:mus
Denyrost i Lund egde h. 1757.
4. Margar. Brahe, Joh. Spar-
res enka. 1630-talet.	9. Bråkenhjelm 1765. Dwar-
termäst.
5. Chr. v. Wettberg g. m. Cath.
Wicanius, trol. Vif. W--ii hysler.	10. Elof Stench 1770 (Mag:r

*) I hans tid räntande 2 p:d smör, 6 årl. hästar och 6 dagswerken.

- Imus) Profess. sedan Commerces Råd. *)
11. **E. P. Syltenius** Commisist. sedan Pr. & P. härstädes.
12. **C. G. Gyllenstern** 1798. Kapten.
13. **C. J. Eggertz**, 1801—09. Krenofogde.
14. **Jer. Liffman** 1811—13. Kro-
- nos. sedan Lands- Secr. i Christianst. **)
15. **J. Lundström** 1813. Öfv.-Insp.
16. **Z. Swanson** 1816—22.
17. **N. S. Colliander**. Secr. (fr. Fröderbyd). † War G. G. Bergs och G. A. Tilianders morbröder. Efter hans död köptes säteriet af en bonde.

Wieslanda, modersförsaml. i ett Consist. past. 2 kl. 2 afdeln. är 1½ m. lång, 1½ bred, gränsande i S. t. Skatelöf, i S. t. Wi- restad, i W. t. Agunnaryd och Nyssby, i N. t. Hjortsberga och Blådinge. Sjöar: Kölnen ½ m. lång, Borrassjö (wid Spån- hult), hwarest, enl. Profsten S. Wiesels uppgift 1757, fäs "ma- lar af 16 markers å 1 L. p. ds wig." Förhållandet fortfar. I Norrassjö wid Wieslanda prestg. war malmtägt 1757; nu uttap- pad, dock sjö om vintren, kår om sommaren; samma förhål- lande med Mörhults, Tubbas och Twålsjön. Här bibehålls sig länge gamla namn. Nanne (wi minnas Smålands lagman 951) Walborg, Swenborg, Hagbart, Esbjörn, Thorbjörn, Sigfrid möta i de äldre kyrkoböckerna. Ingemar, Ake, Tofte, Berta, Hildegard förefomma ännu.

Bönder gifta		Torp. g.		ogifta.
m.	q.	m.	q.	
1775	116. 116.	38. 38.		20.
1840	116. 116.	37. 37.		8.

och väktadt denna icke-styckning i sjelfwa Blendas mo- dersförsaml. har seknumren ökat sig så att 1749 woro 746; 1775: 875; 1840: 1496 personer.

Kyrkoherdelängd.

1. Gamle **Hr Swen**, som bytte med Engisle i Skatelöf, lemnande Thorsås för Blådinge. Tydl. då efter reformationen sockenföreningar till gäll började med iswer bedrif- was för att efter reductionen stafs- sa tillräckliga löner åt klerikat. För- ut hade nog W. egen pastor.
2. **Sw. Rimmare** (trol. Rimnius) fr. "Wälta" härad. (Fr. Arnw. Rimnius war K. i Nefteleb 1600).
3. **Petr. Dansk** eller Petr. Danus. Kom fr. Bergunda omfr. 1540. War i W. öfwer 40 år.
4. **Andr. Anundi Selsingius** 1580 † 1602 i pesten.
5. **Matth. Petri** 1602. † 1617.
6. **Harald Simonf. Almosius** 1617 till omfr. 1653—59. † 1660. Född i Almås eller Almås i Wires- stad sin. Det war ej 1662 utan 1622 Jon. Dufaus dedicerade honom den af **Sommelius** i tillägg till Smål. Vestr. omnämnda disp. i Ulf. Wik. J. Bazius wifit. 1648, J. Lundeb. 1652. Hr Harald war g. m. en dot- ter af **Nils Sporffinus** i Bjeternd, som lär warit g. m. en hustru till **Mich. Werionius** Gyldestälde, företrädarens dotter. Harald hade en dotter "Jugrid från Wieslanda", som dog 89 år gam.; omfr. 1630 g. m. d. w. Commisist. i Blådinge, sedan 1641 K. i Stenbroh., Nils

*) Således woro 3 *Magistri primi* nästan samtidigt posesionater inom en liten mager landförsamling.

) Sonen **Fr. W. Liffman, Rector wid Althenaum i Geste 1842, född 1809.

Torgeri, så att hon nämnes i Linnéska geneal. af J. Hallenberg säs. G. v. Linnés morfars mor. Sonen af Harald, Magn. Wiselius eller Wiesel, se Lect. serien och Khl. i Urshult. Sonen

7. Sam. Haraldt Almosius eller Sam. Wiesel d. ä. säs. Bis. J. Lundeb:ii fristl. asecuration 1653 att efterträda sin far. Wallgw. Handb. 59. Kallas i en dedicat. 2° 1659 af Sw. H. Wigorans, då han utgaf en i Ups. hällen Orat. "design. past. in W." Han dog före fadren och hade då varit prest i pastoratet i 18 år, säs. Comm:st. och Khl. Emotteg kyrkman 1659. G. m. Elisab. Bondesdotter. Fabr. Khl. i Lefaryd Bonde Germunds. g. m. 1:o) Malin dotter af Prosten P. Glandius i Jönk. 2:o) Cecil. Swensdotter enka efter Bis. P. Zonæ Angerm. En Elis. Wiesel's huster blef Domprost Bonde Numeri i Lund moder. S. W. och Elis. Bondesdotter hade en son Elias Wiesel, se n. 10 i Khl. och en son Jonas Wiesel, se n. 7 i Comm:inst. l.
8. M. And. Jacobi Elmegren 1662—65. F. i Elmeboda, Bis. J. Lundeb:rgii måg (?) och Prost Erl. Collanders morbror. Diss. i Albo 1651 och 55 ind. M. Oylensdälpe, Petrans och Alanus. Mätte falla sockenbur, som kommo från Sigfridsmeßemarvad. Då han förmanade dem, stöts han till döds. Före Elmegrens ankomst synes Råd:är ha varit, då Matth. Nicolai, trol. Har. M—ii dottersjon (se Stenbr. Khl. n. 8) var v. Past. Råkenstaparne uppgjordes till G—ns ankomst af M. R. och prest. enfans svåger J. Lii Numerus i Lefaryd.
9. Nils Ringius 1666. † 81. Drex. 1635 i Ups. Orat. trykt. Coll. Sch. i Weris 1642. Demkapellan 1650—66. Som sådan sändes han att fråga Vistopman Stalenus, om hon styllade Hr Swen i Rottne för sin mans dö. Hans berättelse om installat. i W. jes i Wallgw. Cecl. Samll. 1. 130—132. G. m. Chr. Swensdotter. Dottren

Maria Ring öfwerlefde fadren. Bis. J. Bazins vist. 1670 (då stref Wieselanda), då wid 2 Rdr böter till kyrkan förböds i all kyrkonämndens närvaro, att jera med sig brånwin, huru litet som helst, till kyrkan. Wille den som brutit ej betala, stämmed till Weris Capitel att det plifta.

10. Elias Wiesel 1682—1726. † 1731. son af n. 7. Et. i L. 1675—76 i Ups. 79°. Då Studenten nu sporde W. ledigt, uppwallade han l. Carl på Kungsör, professordade och säs. kungens promotorial till Capitlet i W. af 27 1681, derefter K. M:t i hr. 3° s. ä. tillstref Capitlet, att, helst farfadren varit i W. i 42 och fadren i 18 år, hwarjemte de förnämste förs: Lebamöter honom begärade, K. M:t önsfode, att G. W. måtte få fullmakt, "så wida Consist. ej hade något särdeles der emot". Men så hade Capitlet. Resdan 1676 hade Comm:inst. i Blådinge P. Hemmingius säs. Capitlets bres, då det "gjorde sin disposition med pastoratet". I asseende på K. M:t's Rescript fr. Carls-hamn för Stud. G. W. begärte Consist. "så inhemta K. M:t's nåd. förklarung", då nu Consist. upplyste att nämnde student hwarken egde lärdom eller meriter att komma till berörde pastorat, som defunom war Consistorielt. Gul. K. hr. 3 1681 lät nu K. M:t wid Consistorii disposition bero, förmodande, att församll. ej hade något mot Hem. att inwända, i hwilken händelse en annan sticligare man kunde förordnas. Nu klagade Församll. hos K. M:t öfwer att de ej fått G. W. Consist. förklarade sig. K. M. stref nu 1682, att det ej borde göra Studenten G. W. öwärdig, att han ej ännu wore så gammal och genom tjester meriterad, resolwerande, att der han eljest wore ostrafflig, så när han egde försrines enhäll. salselse, borde han introduceras. Trol. hade G. W. wunnit hnest hos kungen, då han deltog i Stånsta friget, blef sängen och rangenerad. G. m. Chr. Dimberg fr. Westers

*) Det synes dock, som om i dessa bördotider ett slägtförhållande till en af de inflytelserika männen i K. Carl XI:s kamarilla verkligen behöfdes, för att

(ej Öker) gött. Dotter af Khl. i Synnersberg, A. Dimbodius och en Biskopin. Scarinii systerdotter. Proffinnan Wiesfels bror Sw. Dimberg adl. (n. 1619) war Profesi. i Åbo, Åfess. i Lill. Hof-N. sist Lagm. i Wgth. G. W. son Johannes f. 1702, dog ung; Sönerne Sam. se n. 11 och Anders, se Skatelofo Khl. G. W. hade 6 döttrar som giftes med 7 prestes i listet. 1. Ingeborg gift (före 1702) med 1) J. Alander, 2) A. Paludius, Commisstrar i Blådinge. 2. Märta 1701 g. m. M. Er. Alander Commisstr. i Hälunda 3. Selena 1712 g. m. M. Sw. Malmerns, då Rekt. på Wisingö, sedan P. & P. i Nottebäck. 4. Margar. 1717 g. m. M. Lars Odellin (græcus) Lect. sedan P. & P. i Skiboda. 5. Anna Cath. 1717 g. m. Joh. Lundeen Krigsprest, sedan Khl. i Ågunnaryd. Hos G. W. som enlling "uppehöll sig" (hobde i Biskopskammaren) "1709 och följ. året Episc. Lundens. M. Stencins under ofrödstiden"; och ordinerade tillika med Pastor El. W. 10 st. prestes i Wieslanda kyrka, efter Biskopsfådet i Wer. genom D. Cavallii död nyligen war blifwit ledigt." 1709's Ordinali: M. Abr. Eurenus, O. Lundahl, M. Klobin, J. Myrberg, D. Welslander.

11. Sam. Wiesel d. v. 1726. † 73. St. i L. 1716. Ulfedd för sin längd af G. XII till Drabant, begaf han sig hem och blef prest 1718, † Fie 1726 Bisk. collation på pastoratet, som fadren cederade. Resb. i prestni. 1732. Hade 9 döttrar. 7 lefde till mögen ålder, som giftes med 8 prestmän i listet. 1. Anna Dorothea 1741

g. m. Jf. Geurlin, se n. 12. 2. Christina 1746 g. m. Jon. Bergenholz, Khl. i Nottebäck. 3. Margar. född 1727. 1747 g. m. Jf. Widebeck i Lenhosda. 4. Cathar. född 1729; 1748 g. m. Gabr. Odman, Sam. Odmans far och G. E. Odmans farfar, P. & P. i Hjelmferyd. 5. Selena (twilling med 4) g. m. 1) Joh. Sagelqwist, Commisstr. i W. Thorsås. 2) Prosten Lundeberg i Hofmant. 6. Sophia f. 1732, gift 1764 med Jon. Wieselgren, P. & P. i Lenhosda. 7. Ulrika f. 1735; 1764 g. m. A. Wieselqwist se n. 13 i Khl. En gumma hade sett de 14 brölloppen i W. prestgård. 16 prestsläppter utgingo från dessa 2:ne Kyrkoherdar.

12. Jf. Geurlin 1774 † 86. St. i L. 1729. Pred. wid prestn. 60. Proff 82. Mycket verksam för selskaps undervisning. Hans mor war dotter af Jf. Widebeck i Hofmantorp, Domprefst Enew. W-s bror; de woro Bisk. Enew. Swenonii systersöner. Jf. Geurlins farmor war dotter af Domprefst Bephrinus. Gunnar Geurlins i Hwettauda maka. Jf. S-s söner: Sam. Profesi. Se Hwetta Khl. Elias se Lect. serien. Döttrar: 1. Brita Greta g. m. Löjtn. E. P. Cederschöld. 2. Christina g. m. Khl. Åfermark i Bjeteryd. 3. Selena C. g. m. u. 14 i Wiesel. Khl. 4. Maria Elis. g. m. J. Wetterling P. & P. i Sjösås.

13. M. Nils Wieselqwist 1786. † 1805. P. i Grimslös i Skatelofo 1732. Hade wallat får, der han sedan genomdref uppbyggandet af Wieslanda kyrka. Sonen Sam. Th. Dr. P. & P. i Linneryd.

Åfäddemåna så utmärkt gnust mot "Studenten" Elias Wiesel på högsta ort. J 10:de fav. 6 S. Bjeteryds Pastors- och Capellansserier så wi anwisa skal för den mening, att Harald Allmofki swärmer war systers med Kongl. Rådet Gref R. Ohldestolpes farmor, således woro både Studenten G. W. och R. Rådet N. G. efter all sannelighet ättlingar från den gamle Kherben i Pj. Erl. Petri "nobilis", något som gällde mycket i de dagar, då familjebegreppet så mäktigt öfwerwägede personlighetsprincipen, om också ej den nämnde ädlingen bland Kyrkoherdar i Bjeteryd war af Peter Duddes eller Dottas, ända från Finwedens intagande i Swen Orathes tid, namnlunniga ätt, som så rikt doterat både kyrka och prestbord i Bjeteryd, och af hvilken ätt lemman funnos i Reformationstidens hwarfwet, som skaffade att återwinna t. er. Wöfön.

Döttrar: 1. Anna Greca g. m. 1) Comm. Falk. 2) Lohm i Hjortsberga. 2. Sara Selena g. m. Br. & P. J. Malmberg i Jgelösa, Lunds Stift.
 14. Cand. E. P. Syltenius 1806. † 29. I Dom-Cap:s bref 29 1829 heter det: Prosten har egnat en lång, nitisk och berömlig verksamhet åt sin församl. För Consst. är det en glädje, att inom "Stiftets presbyteriat ega en sådan patriark." Sonen Pet. Js. Kammerpreses i

Nyköping. †. Dottern Anna Elis. g. m.
 15. M. C. & Cavallius 1830— Prof. 31 v. Contr. Prof. 36. Ord. 42. Söner: 1. Gustaf Eric Löjtn. wid Kongl. Amiralitetet. 2. Ernieffel Carl Adjunct wid Technol. Institut. i Sthm, nu Apothekare i Kungälv. 3. Gunnar Olof, Mag:r. 2:dre Aman. wid k. Bibl. i Sthm. De falla sig Syltrén Cavallius. Dotter Juliana g. m. Postkämaren Rotzlander på Eken *).

4. Blådinge socken. (Anner).

m:t:l.		3-8.	Geramoen; Capellans Bosälle. g)
	Stattehemman.	1-2.	Wahre, Norra; Dio d:o. h)
1	5-8. Blådinge. a)	1	5-12.
1	3-4. Blådingssås. b)		Fråskhemman:
	3-4. Gfvetuna. c)	2.	Blådinge
1.	Färanäs.	1-2.	Blådingssås.
	1-4. Hallåfra.	1-4.	Gfmoen. i)
	7-8. Hjälmartyd.	1-4.	Håflemoen.
	5-8. Hult. d)	1-8.	Krofsen.
	1-4. Högelycke.	1-4.	Krumssås. k)
	1-8. Höfatorp.	2.	Låståd.
	1-8. Katåsen.	2	3-4. Dby.
	1-4. Långartyd.	1-8.	Stolperås.
1.	Låståd.	1	1-2. Wahre.
1	1-3. Näs. e)	1	Låståd. l)
	1-2. Ramsåfra. f)	1.	Dby. m)
	1-4. Sjölebeda.	1.	1-4. Gjötestliba.
	3-8. Ulfwagrafwen.	1.	Dby. } Näs o. Rör.
2	1-2. Wahre.		
13	7-12.	13	1-24.
	Kronohemman:	28	1-24.
	3-8. Blådinge. Pastoris hemm.		
	1-6. Gfwarfwen; Nustmäst. Bosälle.		

a) Anses allmänt vara benämndt af Blenda, som "här byggde kyrka af bytet." En gård heter ännu Jutagården, der Jutarne slagits ned. Der nära wid sjöstranden är en Åsplund omkring ett stort rör, som anses med widspelig wördnad. Ett "Tumlinge rör", ett bland de största i orten, ligger S. om kyrkan. Nåtten wille stena kyrkan och samlade sten dertill i sin handfse. Hörde så flockor och flydde, då han uttände hwad som hunnit samlas och som blott fyllt tummen på handfeten. b) Kallas blott Näs. Ligger $\frac{1}{2}$ m. W. om Bl. med Hult och Hjälmartyd emellan. Säs

*) Att Series Pastorum här blifwit utförligare eller rättare, ej för rummets wynnande minskats från hwad den i likhet med de öfriga war i första manuscriptet till detta arbete, torde ursäktas den ensilda kärleken till och tacksamheten mot "Wieslanda presthus."

ledes synes namnet och vara efter en Blenda. En höjd med utsigt till Weridö Domkyrka och Biskopshus, Blådinge och Wieslanda kyrkor m. m. har en öppnad hållfistegrad, der en drake wakat öfwer en stätt och wiat byn i ljusan läge, då dess män som stättgräfware fingo syn på stätten, hwarwid de sprungo hem att släcka. Sedan war draken och stätten försvunnen. c) Här är en rucksten i hagen. I gården ser man mysnämde ställen i Weridö $3\frac{1}{2}$ mil derifrån, som wisar den höga belägenheten. d) Här beboits af Kronofogde J. Liffman, derpå af Gref Hamp. Mörner, sedan gården inköpts af en bonde, utan att ombyggnad behöfts. e) Kallas i andra Jordeböcker Blådingenäs. f) Kallas Nälatorp, liksom Höfatorp kallas Beckacken. g) för Communiist. i Aringsås. h) för Communiist. i Blådinge. Här föddes Prof. L. N. D. Dr. Sam. Heurlin 1743. i) Bebyggdes och beboddes af N. Wieselwist, som Communiist. Umärkt vackra trädgårdar och en ny wäg i rak linia till landsvägen $\frac{1}{2}$ mil wittna om W-s smak. Sednaste egare: J. Malmberg, se Comm. l. C. S. Ca-wallius, se Khl. Hr. Strockenberg, Befallningsm. Safelgren. k) Ligger m. fl. af dese frälsehem. under Engaholms fideicommiss. Här är ett berg med offerfälla. Här och i flera stogs hemman funnos nästan alla utböda af dragssjukan i medlet af förra seket. l) Låstads tillhörde:

1. Jöns Laurens t. Låsta (3 rosor å en bjelle öfwer blå stöld); ätten kallade sig sedan Rosenbjelle. Gifte sin dotter med Jöns Östefson (Ghrpherjon?) t. Djariidh.
2. Jöns Arwidh t. Låstads. Subscrib. 1593 bland Weridö stifts adel. War en Rosenbjelle. G. m. Karin Isaksdotter till Ginterid (Halfjordt på hälleberg). Slotts herre på Kronob. 1573.
3. Bengt Jöns t. Låstads, sonen, G. m. Kar. Nibbing.
4. Jöns Bengtson till Wäbro (Låstro? = Oby, der Låstro qwaru än ligger) och Låsta, introd. 1625 säf. Commend. på Warberg med namnet Rosenbjelle. Tillegnade sig en äng fr. Wieslanda prestg. 1618. Låstads tillhörde
5. Joh. Scheibe, Kap. t. fref sig till Låsta o. Håstagen. († i G. 1718).
6. Pehr Rosenbjelle t. L. 1691.
7. Linhardt R—e. t. L. Regements-Dwartermäst.
8. W. Netherwood. Anttmäst. 1711—29. G. m. Dor. Sparin.
9. Js. Sabr. Netherwood 1735—43. Mantals-Commis. öfw. hela Kronob. län.
10. Wist. Ol. Osander.
11. P. O. Sanderskjöld v. Presid. i Götha Högsk. g. m. Liljeswärld. 1708—1805. Han är begrafwen på Blåd. kyrkgård.
12. A. S. Södrehjelm Löjtn. g. m. N. S. Stobaus. f. 1764. Bodde på L. 1808—10; flyttade då till Spånhalt i Wierstad f.
13. Enke-Lagmanskan L. Chr. Ruggelberg, f. Stobaus 1809—15.
14. Bar. Thure Gyllenkrook 1816—22.
15. Grefswarne Jamilton på Husby fr. 1822.

Låstads N.-gård låg öde för ofreden skull 1717, hela gården, 1718—19. m) Oby säteri med 6 m:tl. underliggande hemman, wäl beläjet jemte landsvägen fr. Alfvestad till Gottåsa mellan 2 sjöar, har wacker park, der Blådinges förra dopfunt står, men ej med den läsn. som uppgifs i Luneld, man: † Sintipir hial

Pæru. Kar: a Tiura berche d. å. Finwid högg detta kar på Tjuraberg *). I rummen åro flera minnen af den genialiske konstnåren Hjalmar Mörners pensel. En porträttsamling af Cetera strömar fr. K. Carl X (?) till o. m. krigspresidenten Br. C. finnes här åshven. Egare:

1. **Rosenbjelkar.** Fru Brita R—t. Dby och Håstbagen dog 1683.
 2. **Maj. Alex. Lagergren** egde Dby 1684. † der 86.
 3. **Majorska Magdal. Rosenbjelke** nämnes på Dby 1690—1717.
 4. **Kapt. Bourdon** till Dby innes hade det 1697. † der 1701. Hans wapen med ett rest gyllne lejon ses i Blådinge och en åtlling. Sold. Bourdon sjente under Lönschult 1840.
 5. **Landsköf. Bar. Cronhjort** 1700.
 6. **Carl Netherwood** 1734.
 7. **Landtråntmäst. J. W. Netherwood** bodde på Dby 1736. En **Swicker Trolle** på Dby nämnes 1738.
 8. **Joh. Stenkyt** General-Löjtn. 1754.
 9. **Landsköf. Bar. C. G. Cronhjort.**
 10. **Ceremonimäst. Stjernblad** 1750. Af honom köpte
 11. **N. N. Gref Zenn. Gyllenborg** och Grefvinnan Emer. S. Delwig 1763, sedan han 1761 gått ur Rådet. Bar Landtmarsk. 1751—52. Dog i Eghm 1775, men "spöskade försärligt på Dby". Hans
- biogr. ses i Biogr. Lex. Sufan utnåmndes till Abbedisa i Wadstena.
12. **Elof Stench**, Com.-Råd. f. 1686. Dog här som egare 1772. Hans enka N. C. Zuel f. 1714 bodde här 1771—81. Då dog en Majorska S. Zuel på Dby 1775.
 13. **Gref Carl Gust. Mörner** Öfv.-Löjtn. R. S. D. 1783. Dog här 1784. War 54 år. Sufan innehade sedan Dby.
 14. **Bar. Bror Cederström** Krigspresident, g. m. Charl. Mörner, witter och konstskåfande, fullkrit i teckning; 1811—14.
 15. **Bar. G. A. Bror Cederström**, f. d. Stats-Råd, General-Befåls-hafware, General-Löjtn. (son af n. 14 i ett föregående gifte), lär en tid egt Dby.
 16. **Bar. Conrad Fr. Chr. v. Blixen Finecke**, Löjtn. wid Lif-Reg:t till häst, g. m. Fröken Charl. Cederström. 1814—20. Flyttade 1820 till Dalskuld på Fven.
 17. **Bar. Th. Gyllenkröf**, Major, g. m. B. Horn. Har mycket ökat konstsamlingarne.

Om en hållistegraf af 4 flisor på Dby, se v. Linnés Skånska resa p. 34.

Blådinge Fyrka "år byggd af Blenda", d. å. urminnes. Fick torn 1781. Utwidgades till $\frac{3}{4}$ år 1834 mot öster; de gamle Rosenbjelkiske, Bourdoniske och Netherwoodiske skymmande wapenfraterne utflyttades i "wapenhuset"; en altartafla, förestållande Kristus i örtagården, målåd af Generalen, f. d. Stats-Rådet Gref A. D. Mörner gafs af honom till kyrkan. Ett Epithaphium öfwer H. C. Gref C. St. Mörner, samt ett öfwer Krigs-Prefid. Bar. Bror Cederström åro insatte i N. o. S. muren. Kyrkan är nu 42 aln. lång, $14\frac{1}{2}$ bred, muren $7\frac{3}{4}$ hög, tornet 24 aln. högt. Blådinge anner, $1\frac{1}{2}$ m. i längd, 1 m. i bredd, med kyrkan $1\frac{1}{4}$ m. fr. Lindås, der moderkyrkan är belågen, samt $2\frac{1}{4}$ m. fr.

*) War wid "Tjuraby" (gamla namnet på Kronoberg) fordom detta Tjuraberg och fanns wid detta en "karhuggare" för kyrkans behof, som uppföde omkring Sigfrids plantering i Werid?

Weriö, gränzar i N. t. Hjortsberga och Aringsås, i S. t. Salen, i E. t. Wieslanda och i W. t. Wieslanda och Hjortsberga. Salen ger här mycken jernmalm, som föres till Huseby.

Till en folkskola äro 2000 Rdr B:co gifna af framlitna Fröken Malin Sanderschjöld, dotter af v. Prof. P. D. S., Bist. Sanders son.

Folkmängden 1749: 434. 1775: 571. 1840: 1022.

Wid Blådinge kyrka är Mörnerska grafwen en särskild byggnad. Der ligger äfwen frigsprestid. Bar. Bror Cedersfröm. Sednare medlemmar af familjen ha önskat begrafwas "bland soldater" i kyrkgården.

Kaplanslängd.

1. **Nils Torgeri** 1630. Oecon. Paup. i Werio 1638. Lär sedan återkommit eller of ej afträdt Kaplaniän. 1642 utöste Germund i Ware smådeord i kyrkan mot Hr Nils i Hofatorv. Wid denna tid afträdes och Kaplaniän till n. 2 och Hr Nils afstytter till Stenbrehult. G. m. Ingrid Haraldsdotter i Wieslanda.
2. **Sam. Haralds Almosius**, hilde, enl. f. Carl XI, i 18 år varit prest i pastoratet, död wid slutet af 1659. Sål. Commisist. 1641—59. Se Khl. i W. n. 7. Bedde i Färanäs och gaf en tennkanna till kyrkan.
3. **Matth. Nicolai** 1660—67. Trol. son af n. 1. Kallas sig Roselius, såsom förhända född i Moshult, enl. den tidens bruk att wälja tillnamn. Smottog, som vice past. under pastoraledigheten 1660—61, kyrkintnan och underpres jemte Khl. J. Humerus i Refaryd kyrkränstaperna. Blifstade för brott sitt 1667 4 dal. till Blåd. kyrka.
4. **Gabr. Nicolai Sporfinus** 1667—75. War 1667 fullmäktig för Elmegrens enfa Marg. Nilsdotter wid Ringii tillträdesföru 1667.
5. **Claus Strelingius** 1675—77. Hr Dlof gaf testamente till kyrkan efter sin mor 1676. Trol. bonds son fr. Strete i Bringetofsta s:n, och Lect. J. Strelings farbror.
6. **Perr. Semmingius** 1678; "när jag P. G. kom till Bl. att wara Guds ords enfalbige tjänare". W. Past. 1684. sedan återut P. Plantin och derpå P. Östergrens det varit, förrän G. Wiesel, hann kassa sig pastoratet, hwar till P. G. fått Consil Collation 76. Synes ej wara densamme som bles Khl. i Däbesjö 1695. Styffader åt General-Maj. Nils Hjelm och Prof. Med. Dr P. Hjelm m. fl.
7. **Jonas Wiesel**, son af n. 2 bland Commisistrar, n. 7 bland Kherdar. f. 1655. War 1689 Com. i Blådinge och bedde då i Färanäs, der sadren bott som kaplan. G. m. 1) Karin. 2) Walborg Jönsdotter 1692. Dog och begrafas 22 1693. Kallas Pastor Jonas Wiesel i Råås 1690. Det lär varit hans ena dotter, som bles g. m. Pehr i Ugnabygden och hade med honom dottren Märta Domprost Cronanders mer, "proneptis Pastoris Samuelis Wiesel, så wida hon ej war en Jonas Wiesels styfsterdotter. Se härsew. p. 773. Sål lär of Anna Christ. Wiesel, som lefde ogift ännu 1721, varit hans dotter.
8. **Gudm. Nederlin**. Honom beswiljades en offerdag 1691, trol. då han stulle resa till Akad. War här säfert 1697. Com. st. i Rällerna 1698. Wallqw. Handb. 238. not. g.
9. **M. Joh. Alander** 1698—1715. Fadr. Com. i Härlunda. Disp. 1698 i Lund. Bedde f. å. som Comm. på Espemoen. G. m. Ingeb. Wiesel Se Khl.
10. **Nils Paludius** 1716. † 39. G. m. 1) Ingeb. Wiesel, enfa efter n. 9. † 1720. 2) Ingeb. Östorphins fr. Agunnaryd. Lefde enfa 1759. P. f. i Kärelida (Palus) i Trasherud. Keip. wid prestim. 1720. Dotter Maria f. 1722 g.

- m. Pehr Clements. af en lifsom ärfstlig Hoftarslägt. Farsfadren Pehr Clem:ß f. 1648. † som Kl. 1727. Sonen Clem. Pehrs. var det ännu 1814.
11. Isaac Hurlin 1741—73. Bode på N. Wahre. Se Khl.
12. M. Nils Wieselqwis 1774—86.
13. Cand. E. P. Syltenius 1786—1806.
14. M. Joh. Malmberg 1806—12. Khl. i Jærlösa och Dvarelöf nära Lund 1812. Prost 1821. Hos honom i 3—a woro alla Studerande af Smål. nationen "som barn i huset."
15. M. C. F. Cavallius 1813—30. Om n. 11, 12, 13 och 15 se Khl. i Wieslanda.
16. M. P. G. Johnson 1830. † 27. Com. i Månsarp 27. G. m. en Swägerka af Prof. N. N. D. Gl. Fries.
17. Joh. Sjöberg 1839—. Com. i Hærlöf 31. G. m. 1) A. J. Falk dotter af Com. Falk i Mistelås. 2) M. Chr. Nyander, dotter af Dect. Ch. i Werö D. N. Bor på N. Wahre, der ingen Capellan bodt sedan Isaac Henrlins tid. Från detta bosälle, som i anseende till tjenstgöringen är högt illa beläget, ser man, hvad sällsamt är i Småland, 8 kyrkor; deribland Werö på 2 stycken mils afstand n. b. rakt fram, annars 2½ mil.

5 §. Skatelöfs Pastorat.

5. Skatelöfs socken. (Ulbo-andelen af Skatelöf socken i Sk—f pastorat).

m:tl.		2	1:8.	Corp.
	Skattehemman.	1.		Corpastog.
	1:2. Arnöen. d)	30	7:12.	
	3:4. Bärnhult.			Kronohemman.
	1:8. Färhultan.			1:2. Arnöen. Lieutn.-Väst.
	1:8. Granhultan. d)			3:4. Gunna; a) Kärlwäbels b:o.
5	17:24. Grimslöf.			1:2. Olofstorp; a) Trumsl. b:o.
1	3:4. Göttafå. Ogsvng.			7:8. Skatelöf; Pastors d:o. b)
	1:4. Gult.			1:2. Skattebacken; Infanteri
1	3:4. Gunna. a) d)			Prest.-Väst.
1.	Hungerstorp.			1:4. Sjöby; Capellans-Väst. c)
1	1:4. Höllmö.			3:8. Corp; Münsterstrisw. d:o.
	5:8. Kjarr.			
2	1:2. Löshult.	3	3:4.	
	3:4. Njgård.			Grålskemman.
1	1:2. Skallefulla. a)			3:4. Grimslöf.
1	1:4. Smörhöga.	1.		Gunna. a)
3	3:4. Ströby. a)			1:2. Ströby. a)
	3:4. Sunneröen.	1.		Corp.
2	3:4. Sjöby.			
	1:4. Tagelkärr.	3	1:4.	
	1:8. Tannatorp.			
		37	7:12.	

a) Dessa alla ställen anses ha namn, som uppvurit ur Folkminnet af "Bråwallaslaget wid Skateles", der Sunner stupat wid Gunna, der Skallarne lagts i Fullar wid Skallefulla, der de slagne lågo strödde wid Ströby, der f. Olof, Danstka Resgenten, stupat wid Olofstorp o. s. w. Se 1 D. p. 285. 289. Dessa föreställningar äro äldre än Carl VIII:s tid. Skatmans-

lef lär det fordom hetat. En sten wid den gamla kyrkdörren ha-
de runskriften (Vilj. N. U. n. 1908):

Wosi? tilhit kirki r

Wosi tahi st l

til Skatma(uslef?)

kirkiu .

Detta har gällt en äldre kyrka af trä, som Wose funnat för-
klaras tåstje, än den gamla stenkyrkan. c) Nekl. Commisisters i
W. Thorsås. d) Arnden N. kallad Drakastugan, Granhyltan
kallas Angelstad, Gunna S. heter i dagligt tal Källeboda.

Wi erintra nu om de 27 $\frac{1}{2}$ hemman, som tillhöra Skatelöfs
fm af Kinnewalds härad, eller 21 $\frac{1}{2}$ stätte, 5 $\frac{1}{2}$ krono, 1 frälse.
Se härswan p. 744 f. Bonås eller Boanås och Sunnanwik
tillhörde f. G. I:3 arfwegods, enl. f. Carl XI:s bref n. 398 & 399
i Arch. Smol. Kommo sedan under Berggwara och föllo wid
arfwästet efter Margar. Brahe, Joh. Sparres enka, på Ebba
Brahes lott, räntande hwardera 3 p:d smör och 6 ärl. hästar.
Gr. Jac. De la Gardie bortbytte dem f. ä. till Carl E:son Gyl-
lenhjelm mot Odenswalla, Rösåmåla m. fl. 1657 uppdrogos de åt
Hert. Adolph Johan under Norrköp. besluts willfor. De blefwo
rusthåll 1691. Här bodde Bist. D. Cavallii fader Erngisle Dloff.
säsom fogde i Gyllenhjelmsta Friherrskapet, sedan Berggwara lems-
nats J. Sparres enka mot Huseby 5, Dnsjö 11, Skatelöf 1 stät-
te och 9 fr.hem. m. m. Man finner Skatelöf, särdeles Kinne-
waldsdelen, utmärkt å chartan i *Svec. Ant. & Hodier-
na*. Skägglöfsstenen, der Blenda skall ha suttit och skadat om-
kring sig, förrän hon utbelat sina orakler, står wid Skägglöfsa
ky, N. om Skäggenås på ett fullrikt berg, derifrån man har
widsträckt utsigt. En helig lund är der nära, liksom Blod, eller
Pukaberget, der åskilliga kummel finnas (allt anmärkt i Tun-
eld wid Urshults sockenbeskrifning). Skägget i dessa namn tor-
de ha sin grund i den Skaggiga gudinnans cult. Se Inledn. p.
432. Wid samma Åsnens strand ligga Moderhögen och Gu-
dehögen, oswan om både Skäggenås och Odensjö. Se In-
ledn. p. 284 f. 474.

Huseby Jernbruk, hvars damm ligger 387 fot öfwer haf-
wet, uppgifwes först anlagdt af Holländare på 1500-talet. In-
gick i det wederlag Frih. G. Gyllenhjelm önsfåde förskaffa sin frän-
de Sew. Bååth, då Friherrskapet Berggwara skulle återlemnas
Sparreätten. Donerades 1642 af Friherren till Herrelund, Skat-
elöf och Thorsås, Riks-Amir. Gyllenhielm till Arnold de Rees*).

*) Han anlagades 1657-60 under det han egde Huseby styckebruk, säsom
den der lederat Hert. Adolph Johans person, sökt debouçera de för-
nämte brukstjenste, som han tillförne eberat m. m. Men anfallaren måste gå-
ra N. de R. afbön. De la G. Arch. IX 40. Se em Huseby Arch.
Smol. T. XII. n. 671 f.

Egdes 1669 af Prins Adolf Johan. Joh. Schöbe war Furstens besjente 1673, förvaltande både bruk och gods; förut en Wiman-der, som 1667 gjorde Contract med en formare wid Hans Furstelige Durchlauchts bruk, som dock ej hela året hade der arbetet. Det kom sedan i ödesmål, men upptogs af bröderne Hbfd. i Kinnew. Paul Rudebeck och Regements-Quartermäst. Pehr R. som erhöilo privileg. af d. 4 Dec. 1689. 1759 egdes hälften af detta bruk af Regements-Aud. C. S. Berghman och $\frac{1}{2}$ af Löjtn. Chryphr samt Carl Rudebeck. 1770 drefs det till hälften af då mera Afjes. C. S. B. och Kapit. Chryphr R. Sedan egdes hela bruket af Öfst Rönig; derpå af Gref Ar. Hamilton; nu af dennes söner Malcolm och Hugo. Är nu ett rikets största järnbruk, med 10 till 7 förm. hemman frälse, en masugn, der alla slags gjuterier tillverkas, en stångjärns hammare med 2 härbar, en manufakturmedja med 2 knip- eller manufaktur- och 4 spishanrar, desutom ett garfveri efter engelskt sätt, tegelageri, mjöls- och sifftqvarn, pappersbruk, såg m. m. Malmerna tagas i sjöarne Aenen, Ealen, Glen, Flaten, Wederslöfsjön, Marsjön (Snuggesjön), dels om vintren på is, dels om sommaren på brädfloator. Jacobson uppger stångjärnsuudet 1815 till blott 50 Steppd.

På Huseby bodde som egare den besynnerlige Antiquarien Pehr Rudebeck, son af Paul R., Bisk. Joh. Rudebeckii yngsta son, som ablades 1675 n. 849 och war v. Hbfd. i Werio 1678 (De la Gard. Arch. X: 72). J. Rudebeckii systonbarn och barnbarn woro nu eller en tid derefter 397 personer, deraf en J. Rudebeckius en fort tid war utn. Biskop i Werio (1667). Pehr R-s bref till E. J. Dahlberg utgöra en ansenlig del af Collect. Palmstöld. i Upsala. Af sin farbror Olof R-s uppnerwända äfgifter förwirrad, antog han att Troja i Phrygien war en koloni från Tråget i Allmundsryds sn. Hans förtjenst af mycken sågns anledning, förtän den förswann ur folkminnet, är oförnekad. Hans son Isak blef Hof-Intendent, senen Thomas Ryttmäst. På Huseby föddes Swen Anders Kedin 1750, led som Medicinal-Råd och 1:ste R. Lfmed. R. W. D. 1821, en rikhaltig författare, hwars "Läkarebok" är allmänt bekant. Hans nitälstan för Linneiska minnesfesten i Werio 1807 bör tacksamt ihågkommas. Han war och wän af Historisk forskning och har ej gagnat ringa i den delen. Se Sacklens Supplem. p. 20. Hans bror Hofspred. och Sk. i Lillkyrke Carl Gust. S. war och född på Huseby 1748. † 1807. Fadren Fredr. H. war Bruks-Inspektör.

Hamilton, den Grefl. släkten, synes i Huseby ha en hufwudort och det må således erinras, att denna slägt räknar sig stamma från Hugo, k. Henrik I:s i Frankrike son; är således af den s. k. "kerstågsadeln". Ustens första beröring med Sverige är ganska wader. James Hamilton stötte af Evangeliskt frihetskänne till Gustaf II Adolphi:s swenska här och syntes ofta wid den store konungens sida i den nya tidens förståg.

I Odensjö, en stor by af 7 $\frac{1}{2}$ m:tl heter en gård Lunden, der den Odenslund wäl warit i denna ort, i hwiiken de brottslingar, hedna prefterne funno enligt lag böra straffas till lifwet, upphängdes, liksom man säg det sse i Odenslundens wid Upsala *).

Så orter äro rikare på fornlemningar än Åsnens stränder och allt tyder till att den i hedniska tiden i Allbo boende folkstammen, hvars ättlingar säkerligen ännu ega samma jord, här haft sin walplats eller det ställe, der de bestämde wid utmaningar att striden skulle stå, ware sig mellan enskilda kämpar eller frigande stammar — ett fornbruk, som Herwarasagan ej tillåter någon att förneka. Och wår öfwerlygelse är, att walplatsen waldes der stammen hade sina säders grafwar, således wid ättehögarne, byggde med myken omsorg. Se 1: 206. 207. Att redan i stenwapenstiden, då samma hammare, som lyftes mot fienden i strid, wißt användes som hushållsredskap i fred, här funnits bebyggare, kan man sluta af en i Åsnen ej längesedan funnen hammare eller yra af grönaktig stenart, ej blankslipad men slät, samt pil- eller spjutspetsar af gul slinta formade genom knadning. Syndet förwaras på Araslöf i Skåne.

Skatelöf, modersförsaml. i ett regalt pastorat af 1:sta kl., 2 m. i längd som bredd, gränzar i S. genom Kinnewaldsdeelen af socknen t. Weberslöf och Kalfswil, i S. t. S. Thorsås, i W. t. Wieslanda, i N. t. Öija. Jordmänen är hufwudsfalligen sandmylla, med undantag af den dalsträckning, bildad af Helgån, som förenar Salen och Åsnen, liksom Åsnens W. strand. Här är en botten af hwitgul lera. Detta är den bördigaste del af pastoratet med en flora, som i rikdom täslar med de bördigaste orter i Skåne. Wid Huseby werer *Glyceria aquatica* eller Jättegräset 5 fot långt; (på tegelmuren wid Skatelöfs gamla kyrka anmärkte v. Linné *Betula nana*). Ej finnas några kalk- eller kritlager, ej eller är ännu "i bergform uppbrukbar metall" påträffad, men de nämnde sjöarnes korniga sjömalm är redan omsformad. Flera mineralkällor med starkt jernhaltigt watten ha begagnats, men de sjuke draga sig allt mera dit der läkare finnas sås. Ronneby. I Ättehögarne, hwaraf här är så godt förråd, ha jernwapen ofta funnits. Några äro astagne i Svec. Ant. & Hod. Det är högst sannolikt, att der man kunde upptaga malm på stranden och wid en handbålg deraf smida jernwapen och jernredskap, dylika skulle tidigt komma i bruk. Verland smed är här ett folkminne, hwiiket ej kan sägas, så widt wi weta, om andra ställen, der Bilkins Sagens theater är eller anses förlaggd.

Hit synas de första missionärerna begifwit sig, så wäl som till Kinnewalds cultort i Urshult och Konga cultort, Bärends

*) En lind låg här wid sjöstranden 1805, i hwiiken alla blefwo "förwillade", som ej wäringt något flådesplagg.

central i Werid. Vid Skatelöf är en sten med 7 hål liksom vid Sigfridskällan. Men dermed war ej den hedniska culten, ej ens culturen förtrad. Den förre är till stor del ännu qwar i widskylliga bruk och spåren af den sednare äro ej alldeles försvunna. 1814 underwisade mig en bonde i Skallafulla, som hade runstaf, om densammas rätta bruk, då jag kommit att afstena runstenen n. 1269 i Lifj. N. och fig. 51 i Tom. 1, pl. 17 i Sjöb. Samll. (wid p. 113 läs Sjöby, ej Sjöbo). Der läses: *kurifr . uþ . þunaki . satu . iftr . kumar . kuf . ialbi : kuf : at : as †* (Gud hjälpe gode ande hans).

I denna sin och Ströby bodde den som Riksdagsm. namnkunnige Jon Bengtson, som från 1756 till o. m. 1789 bewistade alla riksdagarne. Han "kunde hwarken läsa eller skrifa," åtminstone sade han så sjelf, men war stundom den slugaste i ståndet, ofta den obösligaste. Han talte sin Smålands dialekt och Sekreteraren, för att göra honom löjlig, affref i G. III:s tid bokstafsgrant; men der läses ännu ett kraftigt tal om allmogens nöd, då kronbränneriernas widunder slök 1000:tales tunnor säd och "folket måste äta bark, knopp, halm och allt, swarta i synen." Ett hans samtal med Gör. Adlersparre läses i Läsn. i Blandade ämnen, ny serie. I Alto:aische Reichs Postreuter 1766 n. 206 påstås, att han efter Riksdagens slut blef arresterad af sina Committenter, som funnit hos honom wid återkomsten från riksdagen 100,000 tal. kppm. Vår nog wara en "stepparlögn". Han berättade för Förf:s far en ej otrolig anekdot. Då k. Gustaf III wille förmå allmogen att åtaga sig papevolansen och lockade och trugade en och en, lofwade Jon dem säga, att om Jon ginge in derpå, skulle de bifalla, wiss att han nog skulle bestå mot både trug och lock. En dag kom till honom en Landsbärfing, wissande Jon ett papper, der han skulle sätta sitt af bönterne kända bomärke, hwarwid han drog sin wärja och hotade: strif eller galler det ditt lif. Jon tog pennan, men arbetade så länge med att formera den, att Lhfd. tröttnade hålla lika högt den dragna wärjan, utan sankte den mot golfwet. Då hoppade Jon bort och lystade i blinken en stol samt röt: gå eller galler det ditt lif. Lhfd:n gick. Jon fick setan bud att uppfomma till Kungen. Han dröjde länge öfwer den bestämda tiden, ursäktande sig wid ankomsten med att han hast så mycket att göra, som måste ske förut. Hwad kunde det wara? frågade då Kungen. Jag måste, genmälte Jon, först låta skrifa till min hustru, att jag nu gick upp till Kungen och om hon aldrig sporde mig mer, emedan jag måste säga nej till det jag wisse G. M:t wille, så skulle hon göra så och så i det och det af hushållsaffärer. Kungen afbröt och der taltes ej mer om papevolansen den riksdagen. Jons fullmakt 1789 war således af "förefommen anledning" föranstaltad. Och i dessa "mentlösa tider" fören. de sig alla Electorene i Kugelbergs föreslagna ordasätt, utom Jon sjelf. Den märkwärdige mannen som slutligen bodde i Rök-

beled, blef der 1797 mördad af en tjuf, som dock, sågs det, inga pengar fann. Men på auktionen efter honom köpte en fattig man en linnetroja, som låg under fången bland stråp, för 2 styfwer. Efter flera år stulle han sy en ny och uppsprätte fragen till den gamla för att sätta stoppning in i den nya. Och här war stoppningen — Bancosedlar till flera 1000 Rdr. Relata refero. Jon B:s sons söner Pehr Johnson och Nils Johnson studerade. P. född 1748, St. i Ups. 1769, E. D. Not. i Swea Hof-R., v. Advoc.-Rättal i K. Kammar-Colleg., dog som Kamrer. N. född 1750, St. i Ups. 1769. Candid. 73. E. D. Canglist i Cangli-Coll. Dog som afstedad Protok.-Sekt. i Just. Revisions-Exped. Men wi ha en äldre namnkunnighet för denna sin att erinra oss. Selge war en anförare för Skatelöfs och kringboende Allmoge 1611, då "Zutarne" d. ä. Dansarne modigt tillbakaflogos efter på sitt ställe uppgifna härjningar. Zutarne skola då drifwit ut i "Zutabråten", ett svart bälte på en Taglamyr jemte landsvägen i Skatelöf socken, liksom de fallnas kroppar skola ha blifwit inkastade i "Zutehallar", en bergsstrefwa, det första enl. sägn bland folket, det sednare enl. Palmf. Samll. Lit. Huseby.

Enl. Geijers anteckning ur Palmf. samll. har en källa i Sk. sin upprunnit genom den store Thoregudens under, der en pigga mördad och begrafwit sin fästeman. En wisa sjöngs i 17:de sekket:

Thore lät watten springa af grund,
 God makt hade han.
 Det botade en blindan i samma stund.
 Det heliga namn.

Källan kallas Selge Thors Källa och besökes hwar Helg-Thorsdagsnatt. Wi stulle här swarare tro, att den Wisstonären Thordo, hwilken Vitis Aqvil. upptager, förrättat det antagna undret, än att Afaguten är ifråga. Kanste war det här Th—o ihjälslogs och källan uppsprang ur hans blod, dersöre att han krosat Thorsåsens Thorsbild.

Skatelöfs gamla kyrka med blytak, 42 aln. lång, 12 bred hade altartafla, som föreställde Gud Fader och Kristus krönande Jungfru Maria (liksom i Näsbyhult ännu), från Katholska tiden, beskrifwen i Bisk. Wittes oration i Åbo 1722; en annan föreställde slaget wid Narwa. Den nya kyrkan närmare landsvägen är byggd 1820—21 af sten, 60 aln. lång, 30 bred, 25 hög, med torn af sten och en stor sakristia. Altartaflan är af Kap. Andersonson.

Kyrkoherdar:

1. Johannes Perri de Skatalöf, Imus Decanus eccl. Wex. lär haft Skatelöf såsom präbende omfr. 1460.
2. Erngisle war Past. i Skatelöf och Blådinge, då Hr Swen war i Wieselunda och Thorsås, när annes rerne utbyttes, säkerl. då pastorats-

- bildningen var så rörlig eller i G. L:s tid.
3. **Verrus** in Skatelle eller **Petr. Andrea** i Skatellö, Rifsö:m. 1569 och 90. Subscr. 1593 *).
 4. **Petr. Petri** var här 1619, då sonen **Petr. Skatelovins** bisp. i Ups. **)
 5. **And. Petri Schatelowins** broder till n. 4. Kom sedan till Stensbrohult.
 6. **Joh. Krof** kom hit från Stensbrohult, Bisp. N. K.-s bror. † 1643.
 7. **Erik Krof**, sonen, 1645—68. Hade blott Sk. ej Thorsås & Härl.
 8. **M. N. Bagge** 1672—78. Resp. i Abo de necessitate & contingentia. Mag:r 1664. (Stierum. Ab. liter. p. 14).
 9. **M. Abr. Lannerns** 1678—97. Resp. äfwen wid Gymnas. illuströ i Esthm (1663). G. m. Marg. Paulin. Utg. en Nyårspred. i Stettin 1674; en gratulat. pred. ib:m 1676 och en Valetsermon bröds wid en förgel. Klagesång i Esthm 1677. Se Strickers Homilet. Bibl. Sonen Peter blef adl. 1717 med namnet Lannershjerna. † som Öf.ä. ***)
 10. **M. Joh. Colliander** 1698. † 1726. Utg. en gratulation 1674 t. Dan. Gyllenskalpe. Aboa liter. p. 99. Utg. och i Abo med försvarande i Werio en bisp. Heplas gemina morborum remediorumque familiae 1676. Hade haft fullmakt på Torup i Halland. Hade lagt händer som Lect. på 117 Ordinandi. G. m. 1) Sara Spak fr. Åsheda. 2) Sara Lindelia, Prof. Stapelii enka.
 11. **M. Petr. Gloderus** 1726. † 41. Prest 1712. G. m. 1) Hel. Caswallius. 2) Cath. Ljungman, Kh. N. Krofs enka. Br. 1732. Lifpred. af Humble är tryckt. Son Olof Sl. Rect. Sch. i Werio. Joh. Sl. Orwe. L. Prof. i Ups. f. 1721 † 89. Af
- sade sig Biskopsdömet i Linköping 1786 och i Werio 1787. En man, som ansågs vara "decus deliciaeque generis humani" i sin tid.
12. **M. Js. Ternander** 1743. † 44. G. m. Brigitta Colliander, som stiftade som enka stipend. *Ternandro-Collindrianum* wid Wer. Gymnas.
 13. **M. And. Wiesel** 1746. † 79. Mag:r 1719. Var utnämnd till Kh. efter sin hustrus morsars Lars Torpensis i Korsheba död, men fick före L.-fs död Noheda. B. prof. på prestm. 44. G. m. 1) Christina Santheson † 1747. 2) M. N. 1751. Hade med första a. 3 söner 8 döttrar. Con:R. L. M. hann ensam af sönerne mogen ålder.
 14. **M. Jonas Dyl** 1780. † 86. F. 1730. Et. 50. Prest 58. Coms minist. i Åringsås 64. Öpp. på Prestm. 75. G. m. en Osander.
 15. **M. Jonas Kellgren** 1786. † 1804. Skalden Kellgrens bror. Höll strängare husförhör och stitigare nattvardsbarns undervisning än föres och efterträdaren, enl. selskets yttrande.
 16. **Dr C. M. Agrell** 1805—40. Abit. laudatissimus, enl. Sjögrens anteckning i Gymnii Matr. 1783. Ledam. i Constit. Alf. 1812 & 15. L. N. D. 24. "Som bearbetare af orientalist. ämnenhet kyrk. philologi utmärkte sig N. genom den sinaste observation på språkens egenheter. Han var språkgranskare, språkbetraktare, icke språkfilosof, än mindre språkconstruktör". Efter Oesenius af H. Reuter Dahl; Se Diegr. Ler. och Prof. Lindgrens tal (der hans tryckta och handskr. arbeten uppräknas) m. fl.
 17. **M. J. L. Wickelgren** 1842. † 44. Profes. 29. L. N. D. 42. Utmärkt latinist skald.
 18. **M. P. C. Pontén** 1845—. F. 1802. Fabr. Prof. och Kh. i Korsberga. Et. i U. 1821, Mag:r 36. Prest

*) Schateloviernas släkt. En Pet. S. var Kh. i Dädesjö 1664. Andr. S. i Långasjö 1698. Georg S. Comm. i Eleberga 1655. Jac. S. i Ginnerud till 1727.

***) Denne son utg. 1622 Dialogus pius & festivus t. å. et gudskriftigt samtal utdragit af Melanthonens Ep. till Joh. af Bucida, Ditt. 5. f. 80.

****) Se om honom såsom Commendant på Helsingbergs stift, Brunii Beskrifning om Helsingbergs Kärna p. 50.

28. Inspred. hos G. G. Gr. Rud.
Geberström. Adjunct i St. Clara.

G. D. Hofpred. 1837. Not. i R.
Hof. Conf. 1845.

6. Thorsås socken. (Anner).

m:t.l.			1.	Ryd.
	Skattehemman.		1 1:2.	Skulatorp.
1.	Böhult.		1.	Slagestorp. n)
1:2.	Efsegård.		1:4.	Stahult.
1:2.	Ellanshylte. a)		1.	Steglehylte.
1.	Ellingsåhs.		1:2.	Stäckhylltan.
1:2.	Ellingsbeck.		3:8.	Sundet. h)
1.	Elmeberg.		1:2.	Sågsberg. i)
1:4.	Enganås. b)		1:4.	Sällben.
1:2.	Fagranås.		3:4.	Torhult.
1:2.	Finnanås.		5 7:8.	Torsås. k) med Gfsvg.
1.	Flogmyran.		1.	Tullanås.
5:8.	Fröseberg.		1. 1:2.	Tvetaryd.
1.	Grönhylltan.		1:8.	Tyfatorp.
3:8.	Hagstads.		1:4.	Tärningetorp.
1:4.	Hagsverksmo. c)		1:4.	Ulföen.
1:4.	Hjertatorp.		1:2.	Åhßen.
3:4.	Holbahla. g)		1.	Öfvershult.
3:4.	Horgeboda. Gfsvg.		46 7:12.	
1:2.	Horgenås.			Kronohemman:
1.	Hynnenås.		5:8.	Bofsgård; Pro:of:Vof.
1:2.	Hägerfjöhylte.		1:2.	Fredamåla; Länsmans d:o.
5:8.	Hällmeshult.		1:2.	Fårshult; Fänriks d:o. h)
3:4.	Höfshult.		1:2.	Hillansgårde; Pro:of: d:o.
1:2.	Jungfruboda. d)		7:8.	Horsafulla.
1:2.	Kjällhult.		1:3.	Moheboda.
1.	Kjöy.		1:4.	Näffjökulla; Mönsterfr. Vof.
1:4.	Kråfetorp.		1:4.	Pepperlid; Pipare d:o.
1.	Kullen. (Kull).		1:2.	Skulatorp; Sergeants d:o.
1:4.	Linneryd. e)		1:2.	Torsåhs; Corporals d:o.
1:3.	Lofsteboda.		1:4.	Tufwebsmåla; Regem:ts. Nvartermästare:Vof.
5:8.	Långasten.		1:2.	Tullanås.
1:4.	Långhult.		1:2.	Åranås; Fänriks-Vof.
3:4.	Löneshult.		6 1:12.	
1:8.	Mannatorp. f)			Gråfshemman.
3:4.	Myreberg.		1:2.	Åbboen.
1.	Näckeshult.		1:2.	Hagsverksboda.
1.	Nörhult.		1:4.	Tvetarydstorp. m)
3:4.	Nybygden.		1.	Hulewit; Säteri. n)
1.	Olofshylte.		2 1:4.	
3 1:2.	Orraryd.		54 11:12. *)	
1:4.	Palmeryd.			
1:4.	Ramnaberg.			
1:2.	Ringshult.			
1:4.	Rubbatorp.			

a) Kallas och Ellingshylte och Hyltetorp. b) Kallas Moen.
c) Kallas Orjanstorp. d) Kallas Puttetorp, der "Puttetorpa he"

*) Hårtill kommer nu Håradsallmanningen Forjemo, som nyligen försåts
och indelats i Kronofattehemman, neml. Forjemo R. 2, Mellang. 2, S.
2 m:t.l.

re", en man af 13 quarters längd och ovanlig styrka bor. e) Kallas Jularctorp. f) Kallas Råatorp. M) Under Carl XII:s tid ansågs kretshållningen här så tryckande, att, för att undgå den, egaren af $\frac{1}{2}$ m.t.l. i nämnde hemman bortbytte denna sin jactighet mot en rulle Tuggtobak, enligt trovärdigt folks sägn. g) Kåldal (cava vallis) är Cavalliernas utgångsort. Gården egdes 1559—99 af Måns, sjeringsman efter 1585, son af förra egaren Suend, som för medhåll af R. Dade pliktat två orar och 10 Mark yggr 1545. Efter Måns kom dennes son Oluff (nämnes 1627), som hade sönerne Magnus Olai Cavallius, Lect. i Werio och Erngisle Olofson i Mörhult, fogde i Herrelunds Friherrskap, Bisk. O. Cavallii fader, de Skänsta och Götteborgs sta Cavallinernas stamfar. En Biskopens bror Måns C. länsmän på Sunnarwik är genom sin son Carolinen Joh. C—us, g. m. en dotter af den fromme Prostien Helin i Nöbbled, stamfar för grenarne Cavallius och Cavalli. Oluff i Huledal lär genom en son Estil varit farfar åt Jonas Cavallius, Rth. i Lunds stift 1678—1709. Om Major L. Cavalli, se Elmtyrd i Agunnaryd, Sunnerbo härad. h) På hemmanet Sundet anlades Thorne jernbruk, som det säges af Holländare i 16:de sekl. Bestod 1828 af en Råts och Spikhammare. Före 1788 var det och en Stångjernshammare; rättigheten till denna försälldes till Åshult. Förut var Måsgnen nedlagd. Som egare nämnas: 1. Löjtn. Abr. Emmertz. 2. Hr Sager. 3. Kap. J. G. Boring och dennes enka. Nu eges det af Juveleraren M. G. Sjöblom i Stockholm. Här föddes Protoc.-Secr. Lars Boring, son af n. 3, 1772 † 1814. En man med poetiska anlag. Hans poem "Smäländningen" sattes i tablör af Gansl. Secr. Thomé, besittliga hos Erped.-Secr. P. Ullgren. i) Egare: 1. Eggerz (trol. Kronofogde). 2. Kronofogde Angel. 3. Jac. Senr. Rugelberg, Lagman och Domare, bror till Prostien i Rogberga. 4. Kronofogde C. J. Eggerz. 5. D:o C. G. Crona. k) Thorsås qvarngården kallas Sporregvarn. En gård kallad Knapag. angifver fornadlig egare. W. Thorsås kyrka, belägen fr. Skatelöf $\frac{1}{2}$ mil och fr. Werio 3 mil, är här byggd på den gamla åt Thor invigda Åsen; kallad W. med hänseende till det S. Th. i Rinnewald, hinsidan Åsnen. Den är 47 aln. lång, 13 br., af trä. Byggd i P. Gloderi och målad i Ternanders tid. Ny erfordras. l) En officersdotter här ökade ej långesedan antalet af de flera kända Smäländska, som förborgat sitt för för att få deltaga i stridens faror och ära. m) Kallas Elsetorp. n) Kallas Hullwiksberg; Egare: Kap. Boring, stridde wid Walskiala 1741, Janjunk. Sandwall, deltog i Finska friget 1788.

W. Thorsås, anner, jemte Hårlunda, till Skatelöf, sträcker sig 2 mil utåt Åsne's W. strand, någon gång 1 mil bred, rått

nas vara 6 mil i omfrets. Gränzar i S. t. Åsnen, i E. t. Hårlunda, i W. t. Wirestad, och i N. t. Skatelöf. I gränzen mot Wirestad och Hårlunda ligger Femlingen 1 m. lång, $\frac{1}{2}$ bred. Då Thorsås förenades med Wieslanda, lär wäl den smala tungan af Skatelöf sin, som insluter mellan begge socknarne wid Löshult och Barnhult, räknats till Thorsås. Kaplansbostället, se Sjöby i Skatelöf. Aftenstapslysning sker här aldrig på nedan. Efter kl. 12 på Dymmelonsdagen får ingenting utlånas förrän efter Påsk, emellan det lånta kan användas till trolleri; under samma tid ges ej ost eller smör, kött eller fläsk till mistänkt eller ofänd person, att treaturen ej må förtrollas. På Thorsdagar börjas aldrig byggnader eller dylika wigtigare företag. Ingen får naglar på Thorsdagar; men på Joh. Döp. h. h. dag afrodjas bustar, som då ej wera upp igen.

A) Rytfoherdelängd.

Swen i Thorsås och Wieslanda, som bytte Anner med Grugiele i Skatelöf och Blådinge, då Swen slyttade till Wieslanda med Blådinge till Anner, lemmande Grugiele Thorsås.

B) Kaplanslängd.

1. Petr. Perri Subj. 1593. Se dan Kh. i Skatelöf.
2. Jör. Krof. bles Kh. i Åker 1642.
3. Magnus 1645.

C) Rytfoherdelängd.

4. Olaus N. Vohlius St. i U. Resp. 1644. 47. Magr. Simus f. a. Ug. som präst de homonymis eorumque vera expositione 1648. Då Friherreskapets innehafwate förwandslade de 3 försam:rne till 2 å 3 pastorater, bles D. W. Kh. i Th. Se Profes. Swedelit program till Magr. promot. 1791.
5. Swen Hoffmannus 1661 — trol. ut Skerbe.

D) Kaplanslängd.

6. Gudmund 1678.
7. Magnus Gunnerus.
8. Olof Wetterer † 1713.
9. Magn. Widebeck 1715 † 33. Resp. i Åbo 1702. Ett hans tal på Swens vers är tryckt i Lund

1704; Carols och Swea-Götha rikets härlighet — i anseende till segren wid Ulstern 1702??. Se Warmholtz Bibl. Sv. G. Hans son Isak, se Kh. i Lenhosda.

10. Sw. Rothowius 1734. † 43. Ej "descendent" af Bist. Rothowius, men född af samma bondslägt. St. i L. 1723. Resp. på prestn. 37.
11. Dan. Annerstedt 1743—59. En bist. Gnew. Swenens frände (Sw. war hans farmers morbror). St. i Ups. 35. Prest 43. G. m. Gwa Annerus.
12. M. Joh. Sagelqwist 1760 † 68, nyh efter det han fr. Lunds Akademiska jubelfest fått sin lagerfrans.
13. M. Jon Danielson 1770—74. Se Kh. i Näsuhult.
14. M. P. Holenius 1774 † 82.
15. J. L. Åscher 1783—1815. Se Kh. i Lefaryd.
16. P. Nylander 1815 † 27.
17. M. J. S. Linnell 1828 † 36. Magr. 1826.
18. Cand Sw. Linnell 1837—. F. 1802. Brot till n. 17. St. i L.
22. Candid. 26. Prest 27.

7. Hårlunda socken. (Anner) a)

m.f.t.

Skatehemman.

- 1-3. Billarp.
- 1-4. Björkesjömåla.
- 1-3. Björnhult.
- 1-4. Bromåla.

1-4. Brändetorp.

1-4. Ellagjölshult.

1-3. Gåddegjölshult.

1-2. Hufsjönäs. (Lappareboda.)

ab)

1-3. Hårdahult.

*

1. 1:4	Hällaboda.	3:4	Wadhult.
1. 1:4	Häradsbäck. Ggfv. g.	1:4	Werahult.
1:2.	Illagjölsmåla.	1:4.	Winfalla.
1. 1:2.	Karshamåla.	12	5:24.
1. 1.	Kuuhult.		Kronohemman.
1. 1:3.	Kuorhult.	1:2.	Amundsbyltd; Capellans- Vost. c)
1:4.	Krampamåla.	1:2.	Björferby; Förare-Vost.
1:2.	Krampånäs.	1:4.	Bäckeboda. d)
1. 1:2.	Långassjömåla. b)	1:4.	Hälgehult. e)
1. 1:3.	Långhult.	1:2.	Häradsmåla; Furirs-Vost.
1:3.	Bätteboda.	1.	Siggeboda; Trumpet. v. o.
1:4.	Slätthult.	3.	
5:24.	Spjutaretorp.		Frälsehemman.
1:8.	Dito.		1:2.
1:2.	Torbjörnshult.		Torbjörnshult.
1:4.	Trolleboda.		
1:4.	Truswedstorp.		
1:8.	Ullricsmåla.	15	17:24.

a) Om Herrelunds friherrskap, se Kap. om Höfvingstytelsen. Friherrskapet har n. 12 bland Sw. Baronier. Borggrästen hade sitt säte i Esjöby. En Dombok förvaras i Ulvestad. Hbd. war Germ. Gederhjelm (Palm), Laqlåfare en Schatelowius, fogde Erngisle Olofson (Cawallius). Sättsgården skulle trol. byggd på Frälseh. Torbjörnshults grund, der "Häradsbäcken" utfaller i Femlingen. ab) Om det "Lappalån" som utmärkes i Wirstad sin wid Härlunda gräns, har ethnographiskt wigt, må lemnas åt andras undersökning. b) Här föddes Sätan Sjögren 1727. c) Ligger $\frac{1}{2}$ m. fr. Härlunda kyrka. d) Finns ej mera till som Kronohemmansdel. Omfr. 1810 wid en "laga delning" togo de s. k. Lappalänningarne i Wirstad sin widsträckt utmarker fr. Härlunda. F. d. Bäckeboda är nu en "utstift" tillhörande Låshult i Wirstad sin, der en löstn. Bagge då war boställsinnehafware. Utstiften ligger mellan Illagjölsmåla och Werahult. e) Är också förswunnet som Kronohemmansdel. Stenrören på de fordone åkrarne wisa gårdens fordna läge. Det blef ödehemman för trollens skull, som skrämde kronobonden att han flyttade derifrån. Jorden innehafwes af 3 torpare under Wadhult, kallad Bålbergs wånga efter den undanslyttande kronobonden, K—g, som förut warit sifkare i Bleking. (Enl. J. E. Risling).

Ann. Almogen har här ostare än annorstädes andra namn på gårdar, än Torrebodens. Så heter Krampamåla Olsaboda, Krampånäs Djursatorp, Truswedstorp Carlstorp o. s. w.

Härlunda, annex jemte Thorsås till Skatelöf, $1\frac{1}{2}$ m. i längd, $1\frac{1}{2}$ i br., har kyrkan $2\frac{1}{2}$ m. fr. Skatelöf, 2 m. fr. Thorsås, 5 m. fr. Werio; byggd på kronogrund; förr "liggande midt i tjocka skogen bland bergskrefwor"; nu är skogen gallrad mer än nog. Bygd 1822 af träd 35 aln. lång, 15 aln. bred, 10 hög. En gränssar i D. t. Almundsryd, i S. t. Jemshög i Bleking och

Orkered i Skåne, i R. t. Wrestad och i R. t. Thorsås. Denna församl. lär wid samma tid, som Sandsjö, Tingsås m. fl. uppkommit. Utbruten från Thorsås. Ett minne är qwar bland folket af den tid, då Thorsås och Wieslanda (trol. i 16:de sekel) en tid woro förenade och moderförsaml. war i Th. så att Wieslanda församl. der wid wal o. d. måste insinna sig. Då hade Piggaboda rum i Siggaboda stol. B. ligger wid gränsen af förra Linköpingsstiftet, eller intill Ryssby, i Wieslanda l:n och S. ligger wid Blekingsta gränsen. Sål. war hela Werio stift ej då mer än ett pastorat brett.

Kaplanslängd.

1. Birger 1645—61.	af n. 4. St. i u. 28. Prest 33.
2. Jonas.	O. m. H. C. Årell fr. Elghult.
3. Magn. Ålander 1689—1700.	Pred. wid prestm. 57. B. past. 86.
4. N. Er. Ålander, sonen, 1700	7. Sw. Törnqvist 1789. † 1804.
† 14. O. m. Märta Wiesel.	8. Cand. El. Sagelqvist 1804 †
5. Saqw. Noranius 1715 † 38.	37.
Prest 1711. O. m. Wolm fr.	9. J. E. Åsling 1838—. Fr. i
Volmsö.	Linköp. 1804. St. i l. 26. Prest
6. Joh. Ålander 1738 † 88. Sen	29. Utg. skrifter för folkskolan.

6 §. Lekaryds Pastorat.

8. Lekaryds socken. (Moderförsaml.)

mtl.	5-8. Höfaryd.
	2. Lekaryd c)
	5-8. Ång.
	1. Gemmatorp. d) } Säterier.
	2. Gåfwetorp. e) }
	1. Sunlarnd. }
	1-4. Höghult; Nå och Rör.
	11 3-4.
	22.
1. 2-8. Danjö. a)	
3 3-8. Hjertanäs. b)	
3 3-8. Lekaryd.	
9 1-4.	
	Kronhemman.
1. Lekaryd; Pastors-Boställe.	
	Grålsehemman.
2 1-4. Danjö. a)	
2. Hjertanäs. b)	

a) Anses benämndt af Danstar. Kanste snarare deraf att här, förrän Blenda besegrade Danstar, warit en Lansanas eller Lans sjö, der bad hållits och dit en Frejs hustru för denna orten åkt från de 3 högarna wid Hjertanäs. b) Här på en höjd W. från Lekaryds kyrka äro 30 runda stenrör, hwardera 70 aln. i omkrets, astagne i planchen XXVII i 4:de häftet af Brun o. Lilj. Hornleunn. De ligga såsom i vinklarne af en likfödig triangel och framför basen stå 2 resestenar. De skilja sig från Norska Ofserplatserne wid Forbrig blott derigenom att de äro obetydligt kulltiga i midten. De äro ej grifter (liksom ej eller de ofwannämnde Norska). Om of ej här warit lika tätt med hedniska cultstälten som kring Dorstrat, der 52 afgudabus wero att inwiga till kyrkor, så synes of Säterne (Sat = common) ej eller warit

så få i hedniska tiden. I Allbo torde cultorter funnits wid Donsjön, Åsnen (Odensjö), i Wirstad och wid Salen (Blådinge) om och ej på flera ställen. I Siartanes bodde den Geniuto, hwilken 1287 fick en häst af Egm. i Wärend Magn. Carlsons (Puf. 3) hustru Cecilia Glosdöter (Engel). En Geniuto war sk. i Fryeleb 1299. d) Bockaboda är ett frälsehem. i Lek. ryd, sermerkladt till $\frac{1}{2}$, doneradt af Prosten A. Renner dels till sockens olmfästare-lön, dels till fattige barns underhåll under låsetiden. d) är sannolikt det äldsta säteriet, hwarifrån Gåfwetorp som en gåfwa af söndrats. Sjöbladarre egde Gemmat. i 17de sekel. 1. Anders Sj. t. Gimmatorp war son af Nils Persson, som war f. 1519, † 1647, 128 år gam. G. m. Maria Käse i 90 år. Frun dog 111 år gam. 1643. Han hade 1611 varit Ethll. på Kronob. slott och Öfste för Allmogen i Sunnerbo. Sonen And. Sj. till Gem. war g. m. Brita, dotter af Dof Andersson Orhuswud. Sedan se wi 2. Nils Anderf. Sj. t. Gem. g. m. Kerstin, dotter af Lindorm Pehrff. Ulfjär t. Osby. 3. Nils Lindearen g. m. Anna Andersdotter Sj. I "Sjöbladsta grafwen" wid Lekaryd är Fru Britas epitaphium "prydt med 6 anor". Hon har gifwit en del af kyrkans äldre prydnader. e) bles hufvudsätet efter Sjöbladanes tid. 1. Mårt. Cronstjerna sålde G. 1723 till 2. Elof Stenck Commerce-R. 3. Gref C. G. Mörner g. m. Soph. Elis. Stenck. De fingo Gemmat. & Humberlyd i testamente 1766 *. 4. Gref C. St. Mörner 1793. 5. J. Burman Afst. 1793. 6. Frih. Sprengtporten och Soph. Low. Mörner, dotter af n. 3. 7. H. G. Gref Carl de Geer. 8. Gref Claes Kr. Mörner, Hufvarf. 9. Uno Angerstein Löjtn. Artist. Känd för flera al-tartastor. Utg. ett poem om Blenda. — Kronobergshed ligger på utmarken, der Kronob. Regite har sin exercisplats.

*) Deras barn: Carl Stellan, Lfd. i Kronob. län, Campus, General-Löjtn. bekant för sin qwickehet (begges biographier ses i Biogr. Lex.); Axel Otto, f. d. Stats-Råd, Gen.-Löjtn., i Målarekonst utmärkt; Gust General-Löjtn., som har ett namn i Krigshistorien 1814 (se Jacob Nils Korska Hist.), Claes Eric, Hofmarskalk, Charlotte g. m. 1) Bar. Gyllenstrok och mor till Öfverste-Kammar-Jubil. Bar. Gust. G. känd som Reolog, Anläggare af Barneräddningsinstitutet wid Lund, reformator af Lunds Lazarett m. m. 2) Bar. Bror Cederskräm, Krigs-president. Sophia Lowi a g. m. Bar. Sprengtporten, Öf. Ethll. Bar. J. W. Söder och den rike Carl de Geers swärmer. Både Charl. och Lovisa Mörner woro bekanta för sin snillrikhet och konstfärl. Denna barnfamilj utmärktare uppskötan synes till någon del berott af dess lärda anor på mödernets, hwarigenom hög afkning för konstsläper ansågs som ett fält i själwa det "anborna" wäpnet. Meriadren Elof Stenck, f. 1687 † 1772, war Gref. Matth. Stenckli son, Bist. J. Terrieri dottersson, Magr. i mus i L. 1706, G. D. Philof. Prof. ibm 1710, Græc. L. Prof. 13. Math. Prof. i U. 19, adl. f. a. (n. 1582), tog affsed 28 med Commerce-Råds titel. G. m. 1) Elis. Hofencrantz, hon dog 1720. 2) Anna Juel, hon dog 1791. G. St. bodde på Gåfwet. och Dby, egande en mängd af omkringliggande frälse gods. Hans dispp. se Liden.

Lekaryd, moderförsaml. i ett Consi^l. pastorat i Båje H. är ½ mil i längd och bredd, gränssande i Ö. t. Hårlöf och Bergunda, i S. t. Aringsås, i W. t. Dwenneberga och Hjortsberga, i N. t. Moberda. Dansjön är rik på maln, som föres till Braås. Från Kanalöfsberget ser man 18 kyrkor.

Här i socken äro en mängd fornlemningar, alla hänförda till Blendas ena bragd — liksom alla öfriga ända till W. Thorsås sockengräns. Möjligen ha qvinnor deltagit i alla drabbningar, som stått wid Dansjöns, Salens och Åsnens stränder; men den drabbning som bäst bibehållit sina enskilda drag i folkminnet torde stått här. Rungsröret är ett stort stenrör på Dansjö egor, liksom Tumlingedrör, trol. så benämndt genom en förverkling med röret wid Blådinge. Smellertid ha 2 rör nu samma namn.

Lekaryd kyrka, belägen 2 m. fr. Werid, är byggd af sten, 30 aln. lång, 14 bred. En ny altartafel, ett Ecce homo af P. Hörberg, är gifwen af Grefwinnan Wörner f. Steuch. Renoverad af Uno Angerstein. Till Lekaryd kyrkby flyttades Werid skola wid pesten 1639.

Kyrkoherdelängd.

1. Magn. Christophori. Se Wistad Khl.
2. Joen Holmstenson eller Jonnas Hålstani.
3. Magn. Petri. Subst. 1593, Riksdagsm. i U. 98. War icke Bist. Jona Magni fader. Se Wistad Khl.
4. Jonas Krok 1594—1602. Se Skiro Khl.
5. Petr. Magni 1602—24.
6. Sam. Ungius 1625, bror till Superintend. J. P. Ungius i Kalmar. Kom till Hultsjö efter sin far, trol. blott som v. Pastor. "God prest, sät landtman." Bytte tjänst med Bende Germundt, som war Hosp.-förest. och prest i Jönköping.
7. Bende Germundt eller Bononius Hieronymi enl. dedicationslatin, 1628—60. F. i Ungary i Annerlads socken. Comm. i Jönk. och Hosp.-förest. före 1624. Kallas 1634 Past. in Lekaryd & Ahrensås. G. m. 1) Malin dotter af Prosten P. Glandius (hwars Albin med Gust. Adolphi och Ar. Dreusjernas m. fl. namn förvaras på Löberöd); 2) Bist. P. Jona Ung. enka Cecilia Swensdotter (hade med henne inga barn). I första giften hade han 3 döttrar, Gunnilla, g. m. u. 9, Malin och Elisabeth, g. m. Sam. Wiesel,

Kh. i Wieslanda, se Khl. 16 m. (Sjörells uppgift 1747. n. 690 i Arch. Smol.)

8. Joh. Laurentii Sumernus 1661—73. Son af Lars Björnson, Decan. Templi & past. i Tåpvolsås, sät i Hofmantery; bror till Profes. Zach. Sumernus i Ups. Han uppgiwes ha varit Comm. i Aringsås 1641—61. 1638 war han Hospitalsprest i Werid. Kallas också Stads-Capellan. Tydliken har han förent varit frigsprest. Han utg. en Skärersdagspred. om Matt. w. i Kalmar 1632; en Nyårspred. hällen i Greifsw. 1634, tr. ib. m. f. å. och en bröllopspred. hällen wid Capit. Pet. Swensson Swarts, Herres till Gladd, brölloyp i Greifsw. 1635, tr. ib. m. f. å. Titlarne ses utförda i Eticrum. Bibl. Sv. G. p. 771. Han kallas der past. in Toftu. Med sin hustru Gunnilla, hade han 12 barn, 6 söner och 6 döttrar. Det 8:de barnet Bende Sumernus dog som Dr. och Dem. prost i Lund. (Se Biogr. Ler.) Denne stiftade ett stipendium i Lund 1725 af 10,000 dal. kopparm., samt ett för prestentor, som utgöres af räntan af 500 Aldr. Wico. Det tilldelas en enka, som varit gift med en ättling af Joh. Sumernus

- rus, eller sjelf nedstammar af Doms
prostens skjon.
9. **Carl Tiliander** 1674 † 97. St. i
Ups. 1660. Com. i Åsheda 72. G. m.
Gunnilla Bondesdotter, företrädarens
enka, lemmande honom 12 styf barn.
Hon dog 1679. Han förde i sitt sigill:
Clypeus In Te Sperantibus (Car-
ol. Ingemari T. Smol.) Om Tili-
andersta slågten, se Pjeterhds Khl.
10. **Christopher Sumerns** 1698 †
1703. Son af n. 9. St. i L. 1688.
G. m. Annika Engwall. Sönnen
Joh. Sumerns dog som design. past.
till Fagerhult i Kalmar stift *).
Dottren, se n. 13.
11. **Dan. Littorin** 1704. † 24.
Resp. i prestm. 1712. G. m. en-
kan efter n. 10. Son **Magnus**
L. Gruffogde wid Dannemora, Jo-
nas Akademifogde i Upsala.
12. **Sam. Sjörell** 1725. † 71.
Fick v. past. 54. G. m. Cathar.
dotter af n. 11, (hon blef sedan g.
m. Comm. Herlin i Hårlof). Sj.
hade med henne 6 barn. Dottren
Helena g. m. en son af Kh. Bengt
Littorin i Ljunga.
13. **M. Magn. Littorin** 1772. †
80. Var vice past. fr. 1761, då
Ewårdfadren, som 1754 blef förslas-
rad ewårdig förestå embetet, bend-
dades med sin förre titel Kh. (S.
Sj. hade i hettan sagt till sin dräng
att stjuta en tjuv, hwilket drängen
verksjällt). M. Littorin f. 1717.
St. i L. 36. Mag:r 46. Aman-
wid Conf. 48. Prest 54. Hosp.-
prest 61.
14. **M. And. Renner** 1781. †
1814. Om hans donation till folk-
skola se oswan. Hans minne som
lycklig predikant är ännu lifligt.
15. **J. L. Åscher** 1814. † 18.
16. **C. G. Swan** 1818. † 19.
Pred. wid prestm. 1817.
17. **M. Casp. J. Cederschildt**
1820—30. Se Khl. i Forsheba.
18. **Joh. Zach. Zyllengren** 1830—
Fadr. ättling af Lect. P. Hyllen-
grehn, Modr. dotter af Prost. J.
Duse i Tolg. J. Z. S. är g. m.
Henriette Bergklint, dotter af Dr.
D. V. namnkunnig som skald, för-
fattare af uppfostringsböcker och som
Skalden Graf Drenstiernas lärare.

9. Åringsås socken. (Änner).

m:t:l.		Frälshemman.	
	Skattehemman.	3.	Ålvestad.
4.	Ålvestad. a) Gsöwg.	2 3-8.	Åringsås.
3.	Åringsås.	1 3-8.	Venestad.
4 7-8.	Venestad.	1-2.	Enganäs.
1.	Villingetorp.	2.	Enga. c)
1.	Enganäs.	3.	Späningslanda d)
1.	Venestad; Säteri. b)	12 1-4.	} Säter- rier.
14 7-8.		27 5-8.	
	Kronohemman.		
1-2.	Åringsås. Pastoris stomm.		

a) J Ålvestad, der K. Ålfs hög lär utwisas, är stället för
Tio härads Lagmanöthingen inom Wärend, liksom för Allbo här-

*) Han wann denna designation, om den verkligen blef laglig, då ett ewår-
digt sätt. Collega Schola i Kalmar P. Landerbeck hade 1730 fått Doms-
Kapitlets i R. fullmakt som Pastor, men då han kom att hålla sin inträdes-
predikan hade Fagerhultsborne läst kyrkan och gömt nycklarna i en rågs-
åker. L. reste tillbaka och affade sig pastoratet samt blef Lect. Sch. Upp-
låget i Fagerhult war anstiftadt heter det i Cler. Calm. 1: 156, af —
en ämbent från Werio stift Joh. Sumerns, hwilken sagt bönderne, att om han
finge lägenheten skulle han conservera allidne Kh:ns enka, betala Sterbhns
fers skud och gifwa hwarbera barnet 100 dal. f. m. i pgr. Emellertid
finna wi ej att hans designation warit annan än in spe, ty förfamln i Fa-
gerhult kallade M. Collin, Lect., Kh. Algeri i Åsheda måg, fort derpå, då
denne fick Conf:ii fullmakt.

radbrätt. Här war Birestad Friherrskaps thingsställe. Belägenheten på en höjd wid Salens N. ända är ganska wacker, en ort som säkert tidigt bebyggdes, utan att man från Lappskan derföre behöfwer härleda namnet. Om Alfwestad och Ingelstad se 1: 191. Här föddes 1654 Olaus Salin, fabr., Måns Jöns., bonde. Prest 1687. Husprest hos Rådets G. Sparre. Kb. i Holm i Upl. 1693, i Dunkar i Södermanland 94. Riksdagsm. 1719. † 33. En dotter g. m. Prosten Broling i Gdsberg. (En Jonas Salin nämnes i Cler. Calm. 1: 151). Namnet af Salen. Förre Riksdagsm. Peter Johanson i Alfw. war den förste bland allmogeen här i orten, som fördelte sina åkrar i tegar med aslopps-difen. b) Sägdes benämndt af benen, som betäckte fältet efter det öfwer allt i denna trakt localiserade Blendastaget. Säteriet egdes 1770 af Maj. o. Ridd. Hedersstjerna. Sedan af Commerce-R. Westö (Lfd. Mannerstams bror), Major, Gref Mörner, Grefwin. Charl. Gederström, född Mörner och Schwersfältläkare Hillers. c) Här af bildades fideicommisset Engaholm med underliggande gods, 1746 af Lfd. Bar. And. Kostull, som inköpte Enga af Frih. Mårt. Cronstjerna, läggande derunder det af And. Sjöblad till Ddalsfrälse inföpta d) Späningslanda i denna och Lyngsåsa säteri i Hjortsberga m. m. till 28½ m:t:l med 28 torp. Engaholm blef derigenom ett herresäte, med ett Bibliothek af 2000 band, Drangeri m. m. Hof-Junkare Frih. Otto And. K-s 3 söner ha sednast hwar efter annan innehafst detsamma: Kammarh. Anders, Lfd. och Kam:hr. R. N. O. Gust. Ad. och S. L. R. S. O. Carl Gust. n. w. Fidei-Commisarien. Hof-Junkare O. And. K-s syster "Fröken Kostull" war i G. III:s och Carl XIII:s hof. En annan syster blef g. m. H. E. Gr. M. Fr. Brahe i des första gifte; och en syster till de sednare Fidei-Commisarierna, Aurora Kostull, war nämnde Grefwes sednare maka, en prydnad i Carl Johans hof.

Aringsås, anner till Lekaryd, $\frac{3}{4}$ m. i längd och bredd, med kyrkan $\frac{1}{2}$ m. fr. Lekaryd, $\frac{1}{2}$ fr. Werjö, gränsar i S. O. till Dija, i S. t. Blådinge, i W. t. Hjortsberga, i N. t. Lekaryd. Kyrkan är 43 aln. lång, 14 br. War en af de prybligaste i stiftet 1770 genom Friherrar Kostulls förtjenster. Är nu bland de mindre utmärkte. Så har kyrkbyggnaden på 70 år utweclat sig. Org-werk tillkom 1779 för 222 Rdr sp. Nu renoveradt.

Folkmängd:

m.	q.	
1772.	299.	313. rökars antal: 92.
1842.	389.	434. 26 egna bönd. 24 landtbönd. 22 Jordtorp.

2 Nybyggare, 12 backstugusittare.

Wid kyrkan är Kostullska grafwen. Wid kyrkporten stå 2 runstenar. Den ene se 1 D. p. 59. 62. 500. Den andra: Liff. R. U. 1271. . . m: resti: sten: estiK. B. . . sin: Kup:

hialbi: Betr: bunta: Utrs. Stod förut på en ättehög N. D. fr. Kyrkan. Peter har varit bonde eller man åt en Ydra (man har i det gamla Småland ett Ydre härads). Således är stenens christliga tillsälder otvifvelaktig, men lifväl från den tid, då man ännu bibehöll ättens hög, som i Wärend lär stett länge, helst i kyrklagen stadgas måste om det fall, då någon gräde med lif i annans ättehög, hvilket tillåts, blott ej lif med hull och hår, lemmar och leder derwid rubbades. Den andre stenen är, som uti 1 D. wisats, möjligen från medlet af 15. de sletet. Sidor: Salen är 1 mil från Kringsås kyrkwall till Huseby Styck. brut. I honom utfaller en å wid Kringsås, kommande från Juren och Dansjen. Häradsbäcken mellan Kinnowald och Allbo, kommande från en sjö wid Gemmatorp och Späningslanda, utfaller i Helgawarma å fort förrån denna utfaller i Salen. S. om Alfvestad faller en å i Salen, kommande från sjöar i Hjortsberga, hwaraf en wid gränsen af Jönköp. län.

Kaplanens boställe, se Blådinge socken, Geramoen.

Kaplanslänad.

1. Joh. Numerus 1641—61. Se Khl. i Refaryd.	8. N. Jonas Dyk 1764—81. Hasde varit Hofstrosen Koskulls lärare. Sid. Skatelsjö pastorat.
2. Eric Wirans, mågen 1661—76. Fabr. Khl. i Wikenad N. W.	9. N. Holmdahl 1781. † 1803.
3. Sam. Colliander 1679—1709. Intags på Werio Holf. † 1714. Mågen	10. Dan. Bergdal 1804—21. Nämmes med berom i Länet's K. Hush. Sällsk. Handll. Se Khl. i Dwenneberga.
4. Nils Granberg 1709 † 12.	11. J. Z. Hyllegren 1822—30. Se Khl. i L.
5. Fabr. Lundeberg 1712 † 32. Son af Khl. J. Li Slatthög. Swägger med Gheyr Numerus och D. Littorin.	12. M. C. Björkman 1830—36. Se Comm:st. i Weberlöf.
6. Andr. Zederström 1733 † 38. Fog enkant. Drufuade.	13. And. Er. Eggger 1836—. F. 1805. Fabr. Kronofogde. St. i L.
7. Sam. Chr. Brenning 1740—63. St. i L. 34. Prest 36.	23. Prest 30.

7 §. Pastoratet Dwenneberga och Hjortsberga. a)

10. Dwenneberga socken. (Dwennebergaandelen).	
m.t.l.	1-2. Skjölstad; Capellans-Be- hålle. c)
2	1-4. Skattehemman.
1-4.	1-4. Uråsa.
1-8.	3.
2.	Fråskhemman
3-4.	1-8. Damsryd. e)
1	1-2. Espeby. f)
1-2.	3-8. Klinten.
1-2.	3. Skjölstad. c)
7	1-8. Uråsa.
	1-4. Dijasagen. f)
	5-8. Uråsa.
	1-4. Dijasagen. f)
	5-7-8.
	16.

a) Owenneberga och Hjortsberga utgöra numera blott en församling med en Fyrka — wid Hjortsberga; likväl ännu med fattigwård m. m. forfarande isolerade från hwarandra och bibehållande hwar sitt gamla namn, liksom Täfvelsås och Tofta fr. 1785 till 1825. Inge dera försam. will se sitt gamla namn förwinna. Troligen framfaller dock en gång ett K. Kammar-Collegii bref ett Hjortsberga parorat af 47 $\frac{1}{2}$ hemman. b) Owenneberga är en äldre benämning än Owarneberga. Bresten Petrus i Berg ihågkom 1273 i sitt testamente kyrkan i Owarneberghum. Owarneberga ha wi förut sett i understriften af Ups. Mör. beslut 1593. Det kan således wist vara en quarleswa af Owenernamnet. c) Sköldstad, som det ostare skrifves, $\frac{3}{8}$ m. fr. kyrkan, härledes af Blendås stödsfärd på detta ställe, setan Owinnor nedstigit från Owenneberga i det öfwer allt utsträckta qwinnoslaget. d) Stenshults qwarn egdes 1765 af Fredr. Larz. Cronhielm, som då donerade af densamma 1 L.p.d smör till kyrkan årl. e) Egdes 1688 af Pehr Strömfelt, 1805 af en Kappe. f) E. och S. köptes af Jöns Gyllensparre.

J. b. Owenneberga sin hade en trädfyrka 20 aln. lång, 13 bred, 5 $\frac{1}{2}$ hög. En mur wid S. gaslen sadet ha varit början till en stenfyрка, men hwaras byggnad öfvergifwits.

Hjortsberga socken. (Hjortsbergaandelen.) a)

mitl.		3-8.	Hårestorp;	Fältwäbels.
	Skattehemman.		Bost.	
1-2.	Brånshult.	1-8.	Owintås.	
1-8.	Bråndeqwarn.	1-4.	Nyamoen.	
1-2.	Elgandås.	1-4.	Rönningeryd.	
1-2.	Erhult.	1-8.	Sjöatery.	
1-3.	Geramoen. b)	1 3-4.		
1-2.	Grafwanås.			Grälsehemman.
3 1-4.	Hult. c)	1-4.	Garvhult.	
1.	Linneryd.	1-2.	Gjöllsje.	
1 1-4.	Mö.	1-4.	Hultandås. h)	
5-8.	Owintås. d)	1-2.	Höfås.	
1-3.	Sjnhult.	1.	Kuleryd.	
2 7-8.	Sjöatery.	1-8.	Sandwif.	
1-4.	Sällareboda.	1-2.	Tranfjö. e)	
3.	Tranfjö. e)	7.	Força. i)	} Säterier.
2	Bret. f)	2.	Lyngeåsa k)	
1-4.	Åreba.		Ögfwg.	
17 7-24.	Kronohemman.	12 1-8.		
1-4.	Brånstorp.	31 1-6.		
1-8.	Bråndeqwarn.			
1-4.	Hjortsberga; Pastoris stomm. g)			

a) Se första anm. wid Owenneberga. b) En del af G. ligger i Blåringe, warande der Aringsås Kaplansboställe beläget.

c) Här är en Amunds- och en Hafagård m. fl. Vid Gult Hafag. byggde enl. Luneld en bonde i en bäck ett svartsmidesmanufakturverk med råchammare. Jernet hämtades från Dhs. Bergmäst. Jacobson anför Hakafors i Hj—a sn, tillhörande Smeden Nyberg, bland länets manufakturverk 1815. I Dwennebergas sn är också ett litet manufakturverk, kalladt Ekfors med 15 Skyp: smidesträtt. d) Olof i Dw. var i 19 seklets början en snäll läkare bland allmogen. e) I Transjö gårde står en runsten med läsning på 3 sidor. Lilj. N. U. n. 1272. Der säses på 1:sta sidan. Katr: sati: sten: Pann ist: Kitil: på 2:dra s. sun sin: Zan sa: på 3:je s. manna: mest: onipri: e: (a: bioati: är så först teknadt, men sedan med ett strek öfverhuggit) ati: Lund. Finn Magnusen antager ej öfverhuggning, utan binderimor, sinnande a gautalandi. Sannolikast synes oss, att runristaren först huggit, att Ketil, den mest onedrige, som lär väl betyda: den mest högättade (nedrig = elak är en nyare betydelse), åbyggt eller af fogstrotten upptog och bebyggde (Lund); men att han, upplyst att så ej var, utan att K. mottagit det uppbyggdt, öfverhuggit åbyggde och i stället huggitätte eller egde Lund, som trol. varit en så benämnd gård i Transjö. f) På Wret's egor står en 3 aln. hög sten, under hwilken "en kung är begrafen." Ett torp derstädes heter Guldfångarör, der draken döfwades af kyrkklosters makt och läsning af fader vår bakframt, medan en bonde och en soldat fångade guld. En bonDSLÄGT är ännu rif i följd af detta fång. Enl. en berättelse togs guldet, just som prästen läste fader vår på predikstolen, hwarwid en wän i flockstaplen slog på klockan. g) Hjortsberga är rättare att skrifwa än Jordsberga. Se nedanför om Hj. kyrka. h) Gafs Hjortsberga kyrka till ewärdelig ågo 1686 af Fru Anna Sjöblad, enka efter Åsef. Nils Lindegren, för underhåll af Lindegrenska grafwen i Hj. Originalet är affskrifwet af Sam. Rogberg i det af Dompr. Dr Elmgren förwarade m:stet till Smål. Bestr., samt aftryckt i den tryckta Smål. Bestrifn. p. 333; men sjelfwa Origin. har ej funnits sedan 1775. Lär uppbrunnit jemte alla kyrkans böcker och handbl. natten förrän Rh. Wahlstedt 1774 afflyttade från Hultaqvarn till Dwenneberga, derifrån han hämtat till sig nämnde handbl. Och en tid derefter, omkr. 1781, kom hemmanet, som nu ej kunde flyddas för återbördande, i donatricens arswingars händer, då kyrkan fick en köpefälling af 233 Rdr 16 st. Wårderas nu till 3000 Rdr. Frälseräntan af hemmanet disputeras icke; men disputer om hemmanet är gammal. Deri finnes en Ufö.Emb:s Resol. af 1757, stadfäst af K. Götha Hof=Rätt 1767. i) Sorfa ligger nära den å, som utfaller i Salen S. om Alwested. Här synes hafwa varit den Sorfa qvarn, som 1287 lemnades till underpant af en Carl Gustaf med 2 liljespiror eller hillebardspetsar, bewittnadt af Wärends Lagm. Nils Sigridson (Sw. Dipl. n. 938) och det Sorfa, som jemte Hjertands (se Lekaryd sn) nämnes i

Sw. Dipl. n. 951. Monne ej och samma Jorcka, hwartill Lydeke Olsson (hvit Dufwa) skref sig i G. l:s tid. Hans dotter Anna war g. m. Erik Nilf. Slatte. Wid 1670 tillhörde det Afhes. N. Lindegren. 1750 tillhörde det Hhfd. C. Chrphr Dahlström, utom 1 m.t.l, som tillhörde Fru B. Bennet. Som egare se wi sedan en Gyllenköld och en Gref C. G. Mörner. N. w. egare äro Grefwarne Hamilton på Huseby. Der är mycken lertågt. Bön-berna å gorset bergg sig wäl. k) Hör till Koffullsta fideicommisset Engaholm. Annu 1740 war i gränsen mellan Wieslanda och Hj—a socknar en stor stog, hwilken nu genom process till stor del fräntogs Spånhult och Lönehult och lades till Lantshöfdingens nya fideicommiss, derå flera goda torp uppstodo. Lyngsäsa ligger 687 pariserfot öfwer hafwet. Denna landhöjd består af granitgneis och är bland de högsta i länet. Mot Nygård ser man wid sjön Rungen fullar sammmanwerta af milliontal block af flyttsten just, der landet börjar höja sig mot Lyngsäsa.

Owenne och Sjortsberga gäll, Consiistorielt i 3:de kl., är bildadt af f. d. Owenneberga moderförsaml. $\frac{2}{3}$ m. l. $\frac{1}{3}$ m. br., gränsande i D. t. Lekaryd, i W. t. Mistelås, i N. t. Moheda och Slätthög, i S. t. Sjortsberga, samt f. d. Sjortsberga anner, nära 2 m. lång, 1 m. bred, gränsande i N. t. Owenneberga, i W. t. Nyssby och Rydaholm och i D. t. Lekaryd och Aringsås, i S. t. Blådinge och Wieslanda. Af sex sjöar är Stenshultssjön störst. Hörträ, som upprinner ur Torestorpsån i Slätthög sn, drifwer en såg, 2 qwarnwerk, sedan Saksfors manufakturwerk, hwarpå den W. om Jorcka förenar sig med den wid Alwested utfallande ån.

Sjortsberga nya kyrka, $\frac{3}{4}$ mil från Werid, som församlar på samma gång till gemensam Gudstjenst den församling, som wäl först efter 40 år sänjes att blott heta Sjortsberga pastorat (om ej ett "Owennehjortsberga"?), är byggd 1838—39, 57 aln. lång, 28 $\frac{1}{2}$ bred i om murarne, oberäknad sakristia och torn. Altaret är åt D. Sakristian är öfwan den murade Lindegrenska, numera Lagerbjelkska grafwen. Altartaflan, föreställande Christi Uppståndelse, 8 aln. hög, 4 bred, med 2:ne doriske pelare på hwardera sidan, hwarpå en arkad hwilar, i hwilka 9 englahufswuden framblicka, målades 1845 af Uno Angerstein för 333: 16 B.co. Bonden Jonas Pehrson fr. Åter i Wieslanda sn, instytad till Hj—a, inropade hela kyrkbyggnaden på entreprenad och lyckades. Han förfärdigade sjelf den nya predikstolen med krona 1842. Orgwerket af 19 $\frac{1}{2}$ stäm. är byggdt af Länsmän Åberg, Direktör. Owennebergas 2 klokor, fulla af wanliga klosterin, från 1746 och 1778, och Sjortsberga storkloka af 1751 äro upphängda i tornet. "Ungdomen" har gifwit en Ljuskrona; Gref Hamilton en af de 2 jernportarne. Träd äro planterade fring

kyrka och kyrkwall. Den gamla kyrkan war 34½ aln. lönq, 12 bred. Hjortsberga Kyrka (Ecclesia de Hjörshyghom) fick ½ mark samt en altarsien af Cecilia Glosödotter (Engel), g. m. Wår ends Lagm. Magn. Karlson (Pufe) 1287. Sägner fortleswider, antednad af Sch. L. Kiellman före 1758, att då kyrkan först skulle byggas, nedres om nätterne hwad som byggdes om dagen, men att då folket säg, att "liksom en hjört" dragit sten till ett wist ställe, så byggde man der Hjortsberga kyrka, som fick stå. Den del af folket, som hade hedniska symphatier, således war Troll d. ä. hade hedencult (1 D. p. 458), synes så ofta welat bibehålla sina hedniska tempel och der ha de religiösa sammankomsterna, då de ifrigare Christine wille ha ett nytt Guds hus på annor ort. Hjorten, som här drar sten, twes häntyda till Solhjorten, sedermera Trollhjorten, hwars horn war ättmärke hos den Puske-ätt, som här i orten egde gods och gaf gäfwor. (1 D. p. 352. 493 m. fl.) Då Ketil war ett namn i Puske-slågten (wi känna Erik Ketilson, 1 D. 353), så är ej stäl att härwid föräita den "högättade" Ketil i Tranjöes Lund. Wi drifa och här fästa uppmärksamheten wid, att Hjortsb-a altarsien — den som trings fördes, då Gudstjenstliga handlingar förättades i ensilda hus, för att föreställa kyrkans altare — gafs af en fru Pufe förd Engel. Hennes, som man anser, farsader, Elex Angelus, hade en son Johan Angelus R. R. 1253, hwars 3 söner wi se i hw. kyrkan: Israel, Bisk. i Westeras, Solke, Erkebisk. i Ups, som förde sitt adliga sigill, då ännu ingen Påfwe, enl. den lärde Laine, fört ett slägtwäpen i sigillet, Bengt Archidiac. i Upsala. Elox Johanson, hennes far, hade sonen Joh. Angelus Elexsun, Smårds-ridare i Lifland (militia Christi de Livonia), som 1285 gaf en gård på Öland till Nydala kloster (Dipl. Sv. 801), lefde ännu 1295, hwars dotter Christina war g. m. Birger Pederson till Finstad, St. Briggittas fader, som af Wödernets Angeli-wäpen förde 2 nedåt wända hwita Englawingar i rödt fält. Hans mor war Margaretha, dotter af Magnus Johanson Angelus, g. m. Peder Anders. t. Mohammar, som lefde 1250. Ridd. Magnus, son af Joh. Elexsun d. ä., förde den wackraste Englabild i sigillet, hållande en spira med ett kors för lilja och en torques, en wriden kerja, lig-gande öfwer en Cymba; eller och en Tuddig stjerna.

Då wi se slågten Angelus ega gårdar på Öland och i Wår end, sannolikt förrän densamma hinner upp till kungathronens grannskap, efter hwilket grannskaps upphinnande en Swensk Seraphimers-Orden stiftas, hwarefter t. Magnus Ladulås i st. för de 3 kronorne infätter A xai Q i sitt konungsliga sigill, derpå sjelf omgifwen af Riddare, som kallas Konungens, så öka sig sannolikheterne, att af den dethroniserade, förhärjade Kajsarslågten Angelus en ättling undflytt med någon af de Barangoi, Wåringar, som Anna Comuena bestref wara från Thule eller "yttersta Norden". Joh. Angelus Sebastocrator dog 1185; då en son

af hans landsförwiste bror Jac. A. blef Kejs., affatt 1195, återuppsatt 1203, dödad 1204. Dennes son Alexis (IV) A. blef Kejs. jemte sin fader 1203, dödad jemte honom 1204. 1195 blef Alexis (III) A. Comnenus Kejsare genom broderns affättning, sjelf affatt 1203; insatt i fängelse 1205. Hans dotter bar sin fars fars mosters, den lärda Anna Comnenas namn som sja Waringar från Thule hålla Kejsarvatten i sin faders borg. 1204 blef Gref Balduin Kejsare i Constantinopel, efterträdd af sin broder Henrif 1206. Släkten Angelus måste nu fly, spridande sig på flera håll. Commenerne på Corsica härledde sin stam från Dav. Comnenus den siste Kejsare af ätten, hwars barn och slägt, som ej flydde, allmänt mördades. Se Du Cange: Familiae Byzant. p. 195. Tablettes chronologiques, genealogiques & historiques. Paris 1812, p. 248.

Nu weta wi, att om Kejs. Constantinus bevarades en tradition, att han i den strid, som upphöjde de Christne öfwer hedningarne, sett ett kors med (eller utan) en stjerna och bokstäfverne α och ω (den förste och den siste d. å. Christus). Se Berndts Wappen-Wesen 1: 112. Och Trosligionen, som wann den afgörande segren, blef, hette det, en Riddarecorps, som alltid hade Stormästare af Kejsarens ätt och namnet Angelus *. Jac. Angelus gaf Orden privilegier 1190, hwarester den utbredd sig i Europa, särdeles sedan Angeliska släkten nödgats råd a sig med flykten ur Grekland, för att ej mördas, så ögonen utstungna o. m. s. Det är "Kriswet ur Lunda Kjörtieskrifter" så go t det kunde fattas, att i S. Waldemars och sedan K. Magnus 18 tid flydde öfwer Östlanderna flera i andra länder förföljde Riddare, som gånge sig med hemligheter sina under det stora tornet 3 Kronor på Stockholms slott och i gamla Wärfu och nya Klosterkyrkan i Wadstena, der de hade sin gudstjenst uppenbart. Se här om De la Gard. Arch. XVI: 232—35, der affskrifter möta ur "gamla pergamentshandskrifter", som Gref Jac. de la Gardie såg 1812. Wi medtela här blott: "The Kors-Riddere aff the heli-ke Thempel kommo först här in i Schwene och uti Sverige ifrån Ptolomais, för hwilken stad the Swenske medh många Christne Riddarlike folkflager som stränge riddare stredo mot the Saracener i Scherlanden: men inthet Comwent hölls uti Sverige innan K. Waldemars tidh". 1297 deltog i Riddarspelet i Ethn Swärdsriddare af Preussen jemte riddare af det hel. Tempel och af S:t Johannes m. m. (L. o. p. 229). Då wi nu finna jordagods i det gamla Wadaland tillhöra en Wadlandsk Swärdsriddare Johan Angelus, och se denna slägt föra en Engel med stjerna och kbjä, lik den Torqwari buru, den förnämsta graden af Constantiner-

*) Gu Don John Angelo Flavio Commeno war Stormästare och Wärfvens Commensalis efter 1630. Joh. Mich. Marquez räknar 34 Stormästare i rad af Prins Alex. Angeli ätt.

Riddarne, som hade samma epigraph, som wid denna tid wisar sig i kungliga sigillet i Sverige, jemte det en Riddarorden här uppstår, så anse wi verkliggen högsta sannolikhet wara, att den hastigt inkommande och snart med Sveriges förnämsta åter besfryndade, förut ofända slägten Angelus hast samband med den riddarliga slägten med Kejsertliga anor, som wid samma tid råddade sig genom flykt från Wicklagård. *Elex* — monne *Elaq-os*. "hinden, som bitida jagad warit"? Det är anmärkt, att de swende ofta dolde sina namn. Om denna gisning träffat en verklig het, har denna nog hast det inslytande på Småland, der wi finna slägten Angelus ega myden jord och ge altarstenar i 13:de seklet, att uppmärksamheten, som wi häråt lemmat, är rättwis.

Kyrkoherdar:

1. Petr. Krof wid 1560 *). Kom fr. Moheda. Stamsfader för Krofsfamiljen, enl. Rogb:sta m:f:tel. Se Moheda och Willstad.
2. Andreas.
3. Nils Carolt **). Subscr. 1593.
4. Djuro ***), Past. in Qvernerga nämnes i en Oration, tr. i Ups. 1626, dedicerad honom af en Bethrans. Lär warit här fr. 1602.
5. Saqw. Wigorens, Past. in Qvarneberga nämnes i en dedic. af sonen Sw. M. af en oration tr. i Ups. 1659 (de literarum præstantia). Antages ha warit här 1645—66.
6. Sweno Perri Bruselius 1667—80.
7. Joh. Melinus †) 1682—87. Wid 1670 står i Ups. nat. matr. Joh. Melnius past. i Qwenneberga. G. m. Christ. Bruselia.
8. Sw. Nedalin 1687—1700.
9. Ericus Amberni Lindelius 1702—15. F. i Långaryd, St. i Ups. 1665—67. Comm. i Långaryd 81.
10. Nils Melin 1716—40. Son af n. 7. Prest wid Smål. Sawall. Resp. i presim. 1720. Född 1681. G. m. Ryttnäst. Hårds dotter Helena Christina.
11. M. Lars Riellman 1742. † 67. F. 1702 i Källejuta, Rye f. Bror till Rect. Sof. K. St. i L. 1720.

Kaplaner:

1. Saqw. Wigorens ****). Kh. 1645.
2. Nic. Erlandi affatt för höld 1651. (Rogb:sta m:f:tel).
3. Sw. P. Bruselius 1651—67. Kh.
4. J. Melinus 1667. Wid viftationen 1670 blef Kaplanslönen inbragen. Wallow. Handb. p. 232. J. M. blef Coll. Sch. i Werio. Kh. i Dw. 1682.
5. Sw. Nedalin 1678—87. Kh.
6. Jonas Gummelius 1687—93. St. i Ups. 78. Padagogus i Werio. (Stref Gummelius i Ups. nat. matr.)
7. Joh. Sagans 1693. † 96. Bondson fr. Haga i Sandfjö fm. En adl. herre Rosenquist föranledde hans studerande. Padagog i Werio 1681.
8. Zach. Thillman 1698—1703.
9. Swen Sierfbaek (enl. nat. matr. i Lund 1701) 1704—30. F. i Gestafarf i Dija f. Prest 1704.

*) 1650 i Sm. Bestr. **) Canuti ibid. ***) Djuro ibid. (Djuro war ett ej owanl. namn. ****) Wigordus ibid. †) Melin ibid. Dessa noter rörande tryckfel på en enda sida må som prof på den tryckta textens tillförlitlighet anföras.

- Magr 34. O. m. 1) Emerentia, dotter af n. 10. 2) Lewisa, Löjtn. Lejonablers enf. 3) Of. L. Faltenhielms dotter. K-s far war Director öfwer Kleswa Kopparwerk g. m. Mar. Blintheuten. Farfadren Fogde i Düra och W. härader g. m. en Osenhielm, Commandantens i Kalmar dotter. Kh. K. föt på 60 fleg en hare, men war mycket närhyt, så fader före honom enl. Arch. Smol. Så brodern enl. Dds mann.
12. M. Pehr Hjelmgrebn 1768. † 1774. Bonden från Hjelmserby, en gård i Bringetofsa s. enl. J. G. Lagergren. Dyd. på prestm. 67.
13. M. Job. Wahlstedt 1775. † 89. F. i Wallarnd af Wederslöfs s. St. i L. 45. Resv. i prestm. 78.
14. M. Gisle Unnerus 1790. † 1810. Dog hastigt julafsen.
15. Job. Theorin 1811. † 20. Dog hastigt.
16. Dan. Bergdahl 1821. † 38. Utg. försök till en husbehöjs fälgård. Son Wärren D. B. prest. Son Carl wid Bråskörelsen. Dotter Augusta g. m. Profes. J. G. Ek i Lund.
17. M. J. P. Ling 1839—. Magr 26. Comm. i Källeryd s. G. O. m. Gustawa Malmberg. Se Blad. Communi:st.
- 10 Sam. Barfander 1734—58. Bonden fr. Barferyd. F. 1702. St. i L. 27. Prest 31.
11. M. Job. Wahlstedt 1759—74. Kh.
12. M. Per. Ezander 1775. † 89. Bond. fr. Sjösås. St. i L. 1760. prest 63. Sonen N. D. E. Cons Rector.
13. M. Jonas Jalk 1789. † 99. Vittråde sagem Reg:tsvakt. wid Drott. Neg:te i Stralsund, wid Möllers Lyfa Lericens redaction jemte Stalden Leopold. Sände fr. Kriget sin prespredikan strifwen och kles på den wald. O. m. Oreta Wieselawitt.
14. J. M. Lohm 1800. † 36. O. m. enkan efter n. 13. En tillig och mild man.
15. J. G. Boring 1837—42. Se Comm:st. i Hvetlanda.

S g. Slätthögs Pastorat.

11. Slätthögs socken. (Moderförsaml.)

un:st.		4	3-8.	Höjje. Gsfgv.
	Skattehemman.	1.		Kjångshult.
1	1-2. Arnhult.	2	1-2.	Klofentorp.
1.	Berg.	1-4.		Kopperås.
	1-2. Boarydstorp.	1-2.		Kulla.
	3-4. Bredahorwa.	1-2.		Lindhult.
	1-2. Broafog.	1-2.		Littelhult.
	1-4. Bräten.	1-2.		Luseboda.
2	3-4. Båsterne.	1-2.		Lyså.
	3-8. Elmhult.	1-2.		Lätthult.
	1-4. Fällerne.	1-4.		Madebräten.
	1-2. Gamleboda.	1-2.		Medelhult.
	1-4. Grunnahemmet.	1-2.		Misterhult.
	1-2. Grönberg.	1-4.		Moseboda.
	1-4. Gyllstätt.	1.		Moshult.
	1-4. Hofatorp.	3-4.		Nåhlen.
2.	Härlatorp.	1-4.		Ringshult.
	3-4. Häfleberg.	3-4.		Sjövelåfra.

3. **Theodorus.**
 4. **Petrus Benedicti** subscr. 1593.
 J. O. Slätthögs första var en börr, som sådes aldrig ha varit öppnad allt sedan folket nedryckte denne prest, då han bestraffade deras syn-der, och genom den dörren drefwo honom ut kyrkan. Santheßen hade hört, att de derwid dödade honom. Smål. Vestr. uppger att han sedan 1605 kom till Ginnerud, men det var en son **Benedict. Petri**, som möjl. först var sin faders efterträdare i Sl. Cu son till n. 4 i Sl. var wäl **Joh. Benedicti Sletthoguis-ejus**, Smol. som disp. i Greifsw. 1597.
 5. **Petr. Giffaus** 1605—40. F. i Simonsbygd, Solberga S. Kallas **Petr. Gialonis**. Pr. & P. i Slato, då J. J. Lamernus 1625 i Ups. tillgäade honom en Dration. Kallas **P. Giffaus** Pr. & P. in Slätthög i dedicationen af P. Petri Skatelevins 1619 af en disp. under W. Leuchovius. **Petr. Giffaus** in Slätthög var Riksdagom. i Nys-loying 1640. *)
 6. **And. Swenonius** i Slätthög 1640—68, var också Riksdagom.
 7. **And. Olaf Drorophius** 1669—77. F. 1617. St. i U. 47. Resp. under H. Annius 51. Rect. Sch. i Werio. G. m. Karin, dotter af Bisk. Stalems. Var Prost.
 8. **Joh. Lundebergius** 1678. † 93. Fabr. Pr. & P. D. L. i Wees-felsång. Var St. i U. 56.
 9. **And. Setterius** 1694. † 1704. G. m. Susan efter n. 8 Christina Asmundsdotter
 10. **M. Nils Skerman** 1706. † 12. Skref så sjelf i Lund Nat. Matr. På disp. der han responderar i Åbo 1682 står **Skerman**. Blef der Magr. Cu stor gräßen står på des graf.
 11. **Lars Turfenius** 1715. † 20. F. 1693 i Werio. St. i L. 1701^{1/2}. Prest i Greifsw. (ent. nat. matr. i Lund) 1707. Dr. Henr. Benzelius skrifwer d. 6 Maj 1713: Wid nys-året blefwo 2 prestmän af R. M:t affärdade från Bender G. Lutteman och **Lant. Tersoneus** (Tryckfel i

- Sw. Merc. 5 ärgen Maj S. 150 ?) Smol. denne att vara i Åfow, som Turkarne inrymdes, derstädes att vara och emottaga de Swenskar, som ur Nykland och andre orter flyktade ur sitt fängelse." L. hade fått sif skälward efter Parlari Cremenses. L. fick mantlen af Sulttan 1714, då han såg honom på sin thron. Var nu sand Envoies Grothusen till biträde. Återkom i Nov. 1714 till sitt fädernesland. Han hade lidit sjonöd på Swarta hafwet, efter Pultavaslaget gått 30 mil till sets i en ödemark utan up-nehälle, förrän han kom till sin Kung åter i Bender, och utstätt nästan otroliga besvärigheter. Dog och utslärad wid 37 års ålder. Var **Erl. Turfenius** hans son, som blef St. i L. 1742, i Ups. 43 ? Resp. under G. v. Linné 45. Westerinärläkare i S. Sverige och Pommern 50. Fick 1753 af Stånds-derne 3000 Rdr för att resa till England. Återkommen blef han "Ordin. Håsläkare". L. L. gifte sig 1716 med Cathar. Santheßen. 2 barn dogo tidigt.
 12. **M. Jon. Collin** 1721. † 24.
 13. **And. Colliander** 1725. † 33. Fabr. Lect. P. G. Medr. Br. Drs-ander. St. i L. 1711. Prest i V. Pred. i prestm. 24.
 14. **Gabr. Wernander** 1735. † 40. G. m. Brigitta Humer, Wöjta. H—rs dotter.
 15. **Santhe Anders Santheßen** 1741. † 72. Om fadren se Mosheda och Forsgheda. G. m. 1) G. Santheßen, Rådmandsdotter i Lund. 2) Marg. Melander, Bisk. Rydelli hylerdotter. Prof. Melanders syster. Sonen **And. Lor.** S—n f. 1752 blef M. Dr. i Ups. 80. Stadsphys. i Geste 85. År 93. L. R. W. A. 1808. † 10. Ledam. af Sams. pro fide & Chr. "Cu lärbd och erfaren läkare samt ömmt och redlig medborgare" Ups. Nat. Matr. Sactl. 2: 2). 86.
 16. **M. Ol. Sageman** 1773. † 86. Fabr. Comm. i Almesåkra. St. i L. 45. Magr. 54. Prest i Å. G. D. pred. wid Kr. b. Regite.

*) Prestskiftet i Werio stift fick då nej på alla sina "besvär" om stomm-hemman, tionde m. m. Se v. Stierum, Riksd:s: Besl. p. 278.
 *

- Gloq. Docens 56, Adj. i Philos. 64 i Lund. Föreläs. Prof. f. i några år. Prost 1777. Pred. i prestm. 78. Dog ogift. Hans bror J. H war en wördad L. L. D. D. Profes. i Upsala.
17. **M. And. Ringen** 1786. † 98. F. i Klafentorp, denna socken, 34. St. i L. 54. Magr 60. Prest f. å. Comm. i Mistelås. 76. Föreläs. pasteratet under hela Hagemans tid. Prost 88. G. m. Chr. Cath. dotter af n. 15. Han hade hos sig sin swaga fränka Cath. Rydelius, dotter af Domprost M. N. (Se G. S. Brings minne af N. Rydelius). Brodern Ringens son Profes. Med. Dr J. L. Ringen son war f. 1779. St. i L. 98. Stads-Phys. i Arboga. Se Sackén 2: 2) 148. Sonen **Sw. Ringen** son dog som Pr. & Kh. i Ljunga. Dottren **A. W. g. m. Pr. & P. J. P. Wic-**
- felgren i Annerstad; **G. M. g. m. Kh. A. S. Wiesel**; **C. C. g. m. Comm. B. Falk**, **S. C. g. m. Comm. Gfelin**. Ringen war mycket älskad.
18. **M. And. Segud Wiesel** 1799. † 1822. "Conserverade". Hans hustru reste strax ifrån honom och undershölls sedan af honom i Ljunga. Han war owant. stor tillwerton och fridålsstande.
19. **M. Carl Meurling** 1823. † 37. Fabr. Cornett. Se Ljunders f. Kräftsjö. G. m. M. S. Aspelin, dotter af Kh. G. A. i Långasjö. Söner: **Josua & Carl** prester, lefwa. **Joh. G.** död som Comm. i Stenbroshult.
20. **Peter Jonas Lindgren** 1838—. Comm. i Swenarum 28. Under hans tid har kyrka redan byggts och prestgårdsbyggnad är bekänd. G. m. **Maria Elis. Kshlbäck.**

12. Mistelås socken. (Anner). a)

m:t:l.		5-8. Mistelås. Pastoris stomm.
		1-2. Sjuhult; Sergeants-Bost.
3	1-8. Skattehemman.	1
2.	1-4. Agnarby.	3-8.
	1-4. Kjerås.	
1.	1-4. Korshöen.	
	1. Mårarp.	
2	1-2. Sjuhult.	
	1-2. Skyttebohl	
	1-2. Sutarefull.	
1	1-2. Willarp.	
1.	Wret.	
11	7-8. Kronohemman.	
	1-4. Gammalstorp; Capellans- Boställe.	

a) Mistelås har förklarats genom en sägn, troligen uppkommen af välbekant namnsförklaringslust, som så anföres af Kh. Santheson: Den första Mistelås kyrka förmenas först ha stått på Rydaholms gata, hwarest en stad skall ha varit belägen (hwaraf synes radera än i dag), men då R—s kyrka af sten uppbyggdes på det stället der hon nu står, stänktes förra trädkyrkan till Mistelås. Då kyrkan transporterades, mistes låset under vägen; deraf namnet. Snarare har Mistel wert *) på den åsen. Misteln ingick uti vår fornmyth. M. gränisar i S. t. Slättbö, i W. till Ry-

*) Den weger wid Misterhult, som deraf tydligen har namn. (Anmärkes af Einné i Swittarby).

baholm, i S. och S.W. till Dwenneberga och Hjortsberga samt i N. till Gällaryd och Ståthög. Denna församl. fick ej Guds-tjenst oftare än hvar 3:dje Sönd. förtän socknen öfode präst-räntan till 2 Rdr af halfgården, dagsverke och östhjelp efter contant. Wallgw. Handb. p. 230. En physico-economist beskrifn. öfwer denna socken utgafs i Lund af B. N. Hagelberg under C. B. Trotzelius 1766. b) Tagel, 5½ m.til säteri, hade fordom äbyggnaden på en ö i sjön Hymnea, som än kallas Herrö, der ruiner ses af stenfoten, liksom pålar ännu qwarstå efter en bro, som förenat ön med fasta landet. Egare nämnas: Humer, Starckhuswud, Sjöblad, Strömsfelt, Mörner och Wulswenstjerna. Sälser kunnskap ha wi om:

1. Afse. C. M. Adlermark (i Swea Hof-N.) och des fru A. W. Wulswenstjerna, egde L. enl. dispo-sition af Kammar-Rådet C. N. D. Jonas W-a och des fru Anna Stench. Säldes 1749° till Lhd.
2. G. F. Kochlieb, som 1° i å. transporterade L. på
3. Commerce-N. Lof Stench, hvilken jemte L:s 6 hem. egde Strömhult i m.til Sät., S. Ly-såsa 1 m.til N.L-a. ½, Föreberg 1 m.til med manufacturmedja, Gul-wik ½, Horfabäcken ½, Spånghult ½, Damsjeryd ½. 1785 säldes L. med gods af Enke-Commerce-Rådin. N. Gh. Stench, född Juell, Soph. Mörner, född Stench, C. Stell. Mörner (den förras dotter-son, den februars son) å egne och broders wägnar, Ar. Th. Gyllentrot å egne och hustrus wägnar till
4. Frih. Carl Rappe, Lhd. Gen.-Löjtn. N. S. D. och dennes maka Cathar. Rappe.
5. Frih. Gust. Rappe, Ryttmäst. Köpte 1786 samma egendom af sina förältrar.
6. Frih. Wilh. Rappe, Ryttmäst. N. S. D. blef egare häraf 1826, genom arfstiftet efter fadren. Deri-från war dock tid efter annan undansåldt ½ Strömhult, ½ N. Ly-såsa, ½ Damsjeryd samt manufactur-smedjan wid Föreberg. 1816 upp-brann mangården på Tagel. 2 Fly-gelbyggnader uppfördes strax, men karakterbyggnaden först 1838. W. N. är g. m. Mathilda Schmit-terlöf. De ha 6 döttrar. Sent stall folket i denna nejd förgäta Wilh. Rappes warma nitälstan för des wäl i så många häuseuden.

Mistelås Fyrka brann 1719. Den n. w. uppbyggdes 1724; är 28 aln. lång och 11 bred. Ena klockan är gjuten "Gud till pris af Elia Fries". Kalken är gifwen af Domprost Dr Bunde Humerus och Fru Anna Stench. Nydaholms socken går nu när-mare Mistelås fyrka än fordom. Santheson fann i en Bibel på Sjubult 1757 en uppgift på gränforne för Albo contract, som då aflidne män uppgifwit då den gamla sedlen strefes. Den lydde: "*Per-functorum signa præcipua inter Albo contractus*: Gieddeholm, Hjorgren, Åfasten, Sölebro, Spångahall, Bäckahall, Högalid, Dragömo, Kulror, Testadeflint; mellan Bockahall och Sölebro stod en Bock benämnd krokebok, ut har hwar sina sina rätta ägor" ic. Daktadi dessa märken lägo recta linea, så njöt Albo dem ej till-godo. Ett dugadröp hade stett och Albo wille undgå betala plik-ten. Öfbo betalte den och widgade derigenom sitt område, så att

åttilliga n. w. gårdar i Rydaholm då togos från Mistelås. No 697
i Arch. Smol.

Kaplanslängd.

1. Birgerus Johannis Subser. 1593.
2. Nic. Swenonis, bodde i Höfsjö. Tjente till 1662; det tros fr. 1600.
3. Nils Selterus 1664. † 97. F. i Gällaryd i hvaraf namnet hade sin Capellansgård i Agnarnd, der hans läsefammare, af kärnet byggd, länge hölls wid makt. Carl XI tog det besätlet och gaf i stället Gammalstorp f.
4. Jon. Fellers 1697. † 1734. F. i Källorne i Slätthög. Hade swindel, att han ej kunde stå på predikstolen, utan predikade sittande framför altaret i 20 år. Hade ej besökt någon Högskola. Bedde på Gatorpet.
5. Nils Hagelberg 1736. † 74. F. i Lingsås 1703 (wid Haglasberget). St. i Ups. 1626. Prest 33. Sonen Bengt Pr. & B. i Räfteled.
6. M. And. Ringen 1776—87. Se Slätthög.
7. Bengt Sälck 1788. † 1831. Fadren Comm. i Sandfjö, Kunga härad. Modren en Osander.
8. Joh. Erl. Colliander 1831—40. Se Khl. i Femsjö. Fadren Khl. i Kärda.
9. G. O. Bartz 1841—. F. 1804. Son af Kält-Commis. S. L. B.—L. G. O. B. blef St. i L. 1824. Prest 27. Comm. i Åsa 37.

9 §. Moberda Pastorat.

13. Moberda socken. (Moderförsaml.)

m.t.l.

Sparrehemman:

1	1-4.	Hjorteryd.
1	1-4.	Boateryd.
	3-4.	Brantåsa.
	3-4.	Bränhult.
1.		Elmesås.
3	3-4.	Herba. a)
1.		Hwitteryd.
	3-4.	Ljået.
1	5-8.	Moberda. b)
1	1-2.	Musteryd.
	1-4.	Musterydmåla.
	1-2.	Nålen.
1.		Rotteryd.
1.		Nås.
3	3-8.	Ryd.
	3-4.	Skenshult.
1.		Stoga.
	1-4.	Sundtorp.
	1-4.	Tideberg.
1	1-2.	Torp. c)
5	1-8.	Wegby. c)
1.		Wängsuås.
	7-8.	Ålhult.

30.

a) Här fanns wid soldattorpet 1828 jemte Eknebergsröret i en leruina 8 tunna stiftvor och lenar af guld till 3 ducaters

Kronhemman.

1-2.	Boateryd; Capellans-Bo-
källe. d)
1.	Brantåsa; Ryttmäst. Väst.
1-2.	Ekeryd
1-4.	Gnåf; Rustmäst. Väst.
7-8.	Moberda; Pastors v.o. b)
1-4.	Ryd; Mönsterrisw. v.o.
1-4.	Torp.

3

5-8.

Frålshehemman.

1-2.	Boateryd.
1-2.	Boateryd
2	Herba. a)
1.	Hwitteryd.
	1-2. Wegby. c)
	1-2. Wängsuå.
1.	Wäsåtra; Säteri. e)

6.

39

5-8.

wigt och af silfver 2 spännswycken, en följa, en försformlig prydnad samt större och mindre ringar, många afhuggna tenar och trådar, äfvensom Kupfiska, Angelsariska, Tyska och ofstljbara mynt, allt till 95 lods wigt. De Angels. woro slagne af Eihelword, de Tyska af Ottonerne. Finnas nu i K. W. H. N. A:s samll. Det är ett owebersägligt bewis, att Allbo män stått i beröring med werldshandlen i 10:de och 11:te sklerne. b) Möheden? Utalas dock Moada. c) Torp har sedan Johan III:s tid varit bebodt af samma slägt. Derunder har länge legat Wegby Forslagård och qwarthenmanet Bufeström eller Humblans. Wi känna: 1. Gumme Zumble erhöu köpebr. på Humblans af k. Joh. III. 2. Swen Zumble Bef. m. 1680. 3. Bengt S. Cornett, deltog i katabaliken i Bender. 4. C. Zumble Kapten, drog wärjan mot Profien Åberg i kyrkan. Gunnar S. anses ha haft en son Lars S., hvars son Nils eller Jöns Sk. i Gårdsby war Säk. S-s, Sk:s i Grenna 1643, fader. Dennes son Petr. S. Åsfej. i Jönk. Hof-R. 1674, war Bisk. G. A. S-s fader. Wid Torp är ett förrådshus för Kronob:s Rg:tes fält- och utrednings-attirail. I Wegby (ej Bragby) äro lemmingar af en stans med gluggar, omgifwen af högar, rör och flera aln. långa resestenar. Man påstår att runor, fast igenwittrade, finnas på den störste. d) för Gomsminijt. i Öhr. e) Ahyggnaden jemte sjön Stråken kallas Sjöborg. Egare: 1. C. G. Stadenberg, Kap. 1757. 2. S. Hederstjernas hofd. 3. J. Björkman Brukspatr. 4. G. Lagercranz Kap. 1844. Här finnes ett Calcinerwerk.

Möheda moderförsaml. i ett Consi. pastorat i 2:dra klassens 2:dra afdelning 2 $\frac{1}{2}$ mil från D. till N.W. liksom fr. S. åt N. samt 2 mil fr. D. i. W. liknar en triangel och gränsar i D. i. Öhr, i W. till Slätthög, i N. till Aneboda, i S. till sjön Juren och Lefaryd, i S.W. till Lefaryd och Dwenneberga, i N.W. till Aneboda och Slätthög, i N.D. till Berg och Öhr. Jordmänen swartmylla, stenbunden, mossbelupen, ljunghewuren mjälljord i trakten af Skrefan. Hela pastoratet brutet i berg och dalgångar. Wid stranden af Skeppshults sjö werer *Cicuta virosa*; wid Möheda *Veronica spicata*. Från sjön Stråken, der malm tages som föres till Öhs jernbruk, utgår en å i söder genom Möheda socken och faller i Dansjön i Lefaryd s-n, sedan till Salen — Åsnen — Hafwet. Ån är i Möheda s. 4—8 aln. bred 1—20 djup, stränderna branta och höga. Den drifwer 7 qwarnar med 2 par stenar hwarbera, satte i hemmantal till 1 $\frac{2}{3}$ m.t.l, desutom 1 qw. med 1 p. stenar och 6 sägwerk. I Juren tages malm, som föres till Braås bruk. Åren beläs med "bland", d. å. korn och hafre. Hösträgsädd blir allt allmänare, om och i mindre scala. Potatisodlingen har snabbare utwidgat sig. Klöfwer och Thimothei-sädd läres från Herrgårdarne. Skog otillräddlig utom på Ölsåkra sä-

teri. Håradsallmanningen Ideberg, begränsande Moberda, Slätte hög och Aneboda skall säljas. På Ketorpets egor är en "Jättegraf", en slags krypta i jorden. På utmärken, som tillhör Moberda Mll. är ett stenkummet, "Stora rör", ihåligt midtuti. Här, liksom i "Esfälle rör" vid Ryd, "synes lyse, men om man går dit, försvinner lyset". Brånallabed anses sträcka sig upp till Moberda, der man "öfver allt träffar kummetrör och uppresta stenar". Moberda marknad, som hålles d. 1 Maj, 2 Jun. och 2 Oct. är wida bekant för kreaturshandel.

Kyrkan belägen 2½ m. fr. Wexjö, med tegelhwalf och halspelare wid sidowäggarne, blef 1570, wid samma tid sem Wexjö Domkyrka, bränd af Danstärne, sedan iståndstätt. Är 59 aln. lång, 18½ br. 11½ hög. Choret är 14½ aln. bredt, 9½ aln. högt. Den quarwarande delen af tornet (Klockorne ha sin trätstapel) inredd med bänkar, är 19½ aln. hög. Sacristian 8½ aln. l. 8 aln. br. 4½ hög. Orgwerket har 12 stämmor. Swagt. Kyrkan är brandsförsäkrad i Ethm under n. 17,298 för 4000 Rdr. Bico.

Kyrkohertar.

1. Petr. Krof 1554. Kom till Dwenneberga.
2. Jonas Andreæ Moadenfis (se. paji.) eller Hr Jon i M. 1555—1605. Prestgård och kyrkan uppbrändes 1570. Hr Jon härstammade fr. Pohlen, der ätten förde en sana i stolden, sedan des stamfader med en kyrkiana återfört en ännu här till seger. Hr Jon kände en frände, som war Bist. i Pohlen. F. wid 1525, hade stud. i Upsala; war Riksdagäm. 1569 och sändes jemte Steno Magni att afbedja Liturgien, då de så allwarligt talte med f. Johan, att han sjelf "gaf Pärwen sanin", och bad Gud förlåta, att han welat wara Kung öfwer samwet. Subjer. 1593. War Prost i Allbo. Se vidare i Biogr. Lex. bost. M. Dastadt branden lammade han som Inventarium efter sig 1 par oxar, 4 kor och 10 Tor såd. Sonen Sweno Jona Modernus war Stud. i Ups. Mag. i Helmstadt, disp. i pbyfisk berståndes 1605, i philof. 06, i math. 07; resp. i theol. f. å. Utg. lat. versar i Lib. 06. och en pred. i Ethm 09. Hofpred. f. å. hos K. Carl IX. Hade Konungens uppdrag, att meddela Disperne ad-
- monitioner om Kyrko-Ordn. i riket. Hade då 177 ter spsmål fr. Smål. i lön. Rik alla Bistepars nes röster till Superintendent. i Mariestad 1609.
3. Andr. Jona Moadius, sedan Modernus, först Comm. i Moberda, sedan Rh. efter fadren, föl. 1605. † 39 enl. Hof-Cler. hist. men war död redan 1634. Från honom härstammar odl. ätten Rosenqwist n. 164. (?)
4. Laur. Jona Modernus Comm. i Moberda efter brodern 1605, Rh. lifaledes före 1634; enl. Rogb:sta M:st war han detjäkert 1623. Till Laur. Jona Past. i Moada dedicerade senen Jonas Laur. Modernus en oration fr. i Ups. 1634. L. M. dog 1645.
5. Jöns Birgeri (ej Birger Jöns-son) 1647—48. Han war mäg hos n. 4. F. i Drömtinge i Wertorps f. Wef ihjälslagen mellan Moberda och Aneboda; enl. Rogb:sta M:st, död af ett olyckligt fall i Aneboda f:n.
6. Jonas Laur:ii Modernus 1649—77. Oratorn 1634, se n. 4. Kom hit fr. Bergunda. Höll första sedensämman i M. d. 33 49.
7. Laur. Jona Modernus, sonen, 1677—99. St. i U. 166. En

*) Hans namn med årtalet 1699 står på klockorne. Se n. 691 i Arch. Smol. Wid hans namn i Ups. nat. matr. är brodern Anders' titel tillaggd, tydl. genom misstag.

- af hans bröder, **Eric Modernus**, Registrator i Gånzliet, som 1680 begäfwade Moheda kyrka, eller **Andr. Jona M. Stud.** i Ups. 1660, Registrator i Hof-N. † 1688, lär wara stamsfar till den lärde och werksamme Kongl. Sefr. **Nobéer** (se Sw. Biogr. Lex.), hwilken K. Stanislaus August i Pohlen tillböd Friherrediplom.
8. **M. Joh. Litrusander** 1699—1712. Kom till Skarstad. Blef Cand. i Lund 1687.
9. **M. Petr. Santhefson** 1712. † 34. Prost redan 1731. Sonen Swante, se Slättböj.
10. **M. And. Wiesel** 1735—46. Se Skatelöf. G. m. en dotter af n. 9.
11. **M. Bernh. Gumelius** 1748 † 83. Morfadren war ej säkert Professor, men säkert Pro-Canceller öfwer Lunds Akad. Bernh. Delreich. Genom församlingarnes begäran af

- 4:de profyprest m. m. drog det långt ut wid tillträdet, dock fick B. G. tertialen före 1748, men det öfriga anlöggs till Gwedals hellsobrunn. G. m. Utr. Abiesdotter Tiliander fr. Pjeteryd.
12. **M. Magn. Ambros. Stålböös** 1785 † 90. F. 1736. St. i L. 55. Prest 60. Commisist. i Wieselstads 71. Pred. i prestm. 78 Sonen **Daniel St. Brufopatr.** Dennes son **C. G. St. Borgmäst.** i Norrhop. N. D.
13. **Joh. Åberg** 1790. † 1810.
14. **M. P. J. Casperfon** 1811. † 19.
15. **M. Joh. Wickelius** 1820—21. Se Stenbrohult Khl.
16. **M. Reinh. Er. Liedbeck** 1822. † 29.
17. **M. Dav. Theolander** 1829—44. Se Moheda Khl.
18. **M. Lars G. Starck** 1844—. Compast. i Carlskrona 1830.

14. Öhr socken. (Anner).

m:t:l.

Skattehemman.

- 1:3. Blirhelmen.
1:2. Ellmeberg.
1 1:4. Hylte, Öra, nedra.
3:4. Höreshult.
1:2. Snaatorp.
1. Notteryd.
1:4. Silfwatorp.
1:2. Snuggatorp.
1:2. Stådsryd.
1:2. Sunnandätra.
1 1:2. Sänestorp.
3:4. Lubbatorp.
5:8. Åfersända.
4 3:4. Öhr; Ögfwig. a)

Kronobemman.

- 3:4. Fylleryd; Lieut. West. b)
1:2. Matilla; Capellans d:o. c)
1:4. Stjärshult. d)
1:2. Öhr. e)
1:4. D:o; Rustmäst. West.

2 1:4.

Frälsehemman.

1. Lubbatorp.
2. Öhr.
1. Sporsås. f) } Säterier.
1. Öhr g)

5.

20 23:24.

13 17:24.

a) Af stommen Öhr Kloföreg. 2 har pastor, blott Skatten.
b) Julölet utdracks här af pilten på Bona (ej Gona) fog. c) for Capellanen i Aneboda. d) Detta Kronohem. jemte Öhr Bergsgård 1 skattehem. och 17 d:o i Ormesberga, Sandsjö, Linneryd, Thorsås, Djabby, Furuby, Hemmesjö, Tåswelsås och Dänningelanda snar gaf Drottning Christina "wår præceptor" Joh. Matthis (Bisshopen) under adel. privilegierne 1644 "till ewärdelig ägo arfwinge efter arfwinge. e) På kronogrund står Öhrs kyrka, som redan fanns till 1273, då presten Petrus i Berg gaf 1 mark

ecclesie Dr (Sw. Dipl. n. 565). 1282 gaf Lgm. i Wärend Folke Carlsson (Wife) 2 gårdar i Dre och Hareide till Werio Domkyrka. (L. e. n. 742). f) Ett Ulfsar-göds; tillhör nu bönder. Här växer Pinus Abies hybrida*). g) Kallas Öhrsholm. Egdes 1757 af Prosten N. Wiesel. N. w. egare: Lagman Jyhd. Bar. M. af Klinteberg.

Öhr, annex till Moberda, 1 mil lång, $\frac{1}{2}$ m. bred, gränsar i W. t. Moberda, i S. t. Hårlöf och Helgassjö, i D. t. Ormesberga och Helgassjö, i N. t. Berg. Öhrs sjö håller på att uttappas. Furen lär ej gått intill kyrkan fordom, utan snarare Helgassjö. An längre tillbaka torde dot Furen varit en wif af H. Magnetmåsens miswifning är anmärkt i Öhr af Sefström, warande 17 gr. $\frac{1}{4}$ min. Öhrs socken bygger Biskopsloftet och säbuset i Moberda prestgård, då Aneboda bygger wifshuset och Moberda stufwan, ladan, stallet och stegerhuset (sterket).

Gamla kyrkan, liggande $\frac{3}{4}$ m. fr. Moberda, $1\frac{1}{2}$ fr. Werio, undergif 1835—36 en större reparation med tillhjelp af Collect och Stambokämne; försågs 1843 med nytt Orgwerk, är 27 aln. lång, $12\frac{3}{4}$ br., $9\frac{3}{4}$ hög. Choret 8 aln. l. 9 aln. 20 t. bredt, $9\frac{3}{4}$ högt. Tornet 14 aln. i quadrat, 27 aln. högt. Sacristia $7\frac{3}{4}$ l., $7\frac{1}{2}$ br., $4\frac{1}{2}$ hög. Brandförsäkrad i Stm under n. 17,070 till 3,550 Rdr B.co.

Prestlångd.

- "Communistrar i Moberda."
1. Andr. Jone Moadius, subscr. 1593. Se Moberda.
 2. Laur. Modernus 1605—23. Se Moberda Khl.
 3. Joannes (Sons Birgerfon?)
 4. Laurentius.
- Kyrkoh. i Öhr:
5. Hagw. Caroli Anander "kyrkoherre i Öhr 1650". (3 Rugsbergers Samll.) Se Comm. l. i Jönköp.
 6. Isaac (Wure?) samtidig med.
- Comm. i Öhr:
7. Sw. Lindewall 1670.
 8. Laur. Modernus, bles Khl. i M. 1678.
 9. Andr. Görnander 1678—96. Se Khl. i Kottebäck. Bopde i Mafreilla, då han flyttade. Andra hit tills wore Communistrarne afwen för Aneboda.
10. Joh. Ekholm 1693—1703. Se Comm. l. i Sjösås.
 11. Dan. Wendelinus (Wendelius) 1703—05. Se Comm. l. i Jönköp. **)
 12. Pet. Thalin 1705—07. Se Comm. sl. i Hemmesjö **).
 13. Hans Baas 1707—17. Krigsprest wid Smål. Sawall.
 14. Sw. Aranius 1717. † 48. St. i L. 15 (stref då Ara . .)
 15. Jon. Sörman 1749. † 89. St. i L. Prest 43.
 16. And. Ballenberg 1789—1806. Se Comm. sl. i Lunder.
 17. M. Jon. Danielsson 1806. † 22.
 18. M. W. G. Theorin 1823—26. Se Communi: sl. i Stockaryd.
 19. P. J. Carlstedt 1826—37. Se Communi: sl. i D. Thorsås.

*) Wid Mafreilla växer Carduus heterophyllus, i Öhr Bergag. Laserpitium latifol. Wid Sjösås derjemte Chrysplemium alternifolium.

***) Mafnas i Regb. sa m. stiet till Communi: trane i Aneboda.

20. Sw. Per. Ling 1837. † 43. Född i Angelstad. Fadr. Pr. & P. i Hallaryd. St. i U. 28. Prest 30.
21. C. Melander 1845—, F. 1811. Fadr. Commminister i Lannastede. St. i L. 31. Prest 35.

15. Aneboda socken. (Anner). a)

mitl.		Frälsehem man.	
Skattehemman.		1-8. Dyrasand.	
1-4. Elgabet.		1.	Förhult. h)
3-8. Sandbäcken.		1.	Aneboda; Säteri. c)
1-2. E fjarshult.		2	1-8.
1	1-8.	3	1-4.

a) 9 förm. ligg i Norrvidinge härad. Det jordeboksutdraget ses i nämnde härads beskrifning. b) Gefattes som abaliensrad donation åt Nils Liljehöks arvingar. c) Anses ha namn efter An Bogswångare, i hvars Saga ett slag wid ett Wigby anföres. Slagfallet utwisas wid Wigby wid pås en mil från Aneboda. N. N. Broocman jennförde dessa skällen och beskrifningen i An Bogsw—s Saga 1756. En egare af Aneboda säteri befoftade här ett kapells uppbyggande här i "Aneboda rote". Som egare kända wi Lars Eldstjerna, Fröken Willensköld, Handl. G. G. Baas, des son B. O. Baas, Hbfd. stult. Prestid. W. Klinteberg. Nu eges säteriet af bröderne: Häradsdomaren Nils Peter och Ryrkewården Chryph Nilsson. Säteriet har qwarit och säg.

I Norrvidinge-andelen märke wi Lamnhult säteri 2 mitl med 9 torp samt ladug:n Grefwaryd och frälsehem. Holmsryd. Som egare äro kände, Lars Eldstjerna 1682, som räknades som ättling af Hert. Magnus af Dögil, liksom Stjerneldarnes stamfader, Rytmäst. Ridd. Watrang, Kammarjunk. Tigerschiöld, Maj. och Ridd. J. G. Gyllenswård samt den nuwar. Löjtn. G. Gyllenswård. Ekåhs Länsmansboställe ligger och inom Norrvidinge-delen.

Aneboda, annex jente Öhr till Moheda, $\frac{3}{4}$ mil i längd och bredd, gränsar i N. t. Hjelmferyd, i D. t. Berg, i S. t. Moheda, i W. t. Slätthög, i N.O. t. Åsa. Häradsallmanningen Algunnen eller Algunnenberg ligger intill Aneboda, Åsa och Hultsjö socknar, ofta nämnd i gamla diplom; skall nu försäljas. I sjön Algunnen fås ymnig fisk, likså braren i Stråken, som stryker in i Å. sen, men 1820 eller 21 flydde all småfisken wid ett starkt regnfall bort med strömmen och fångades betydligt i Moheda å. Aneboda kyrka $1\frac{1}{2}$ m. fr. Moheda, 2 m. fr. Öhr, $3\frac{1}{2}$ fr. Werid, war ett kapell till 1696, der blott alla högtidsdagar war Gudstjenst, annars stifteswis, då blott en Capellan fanns i gåf. Iet. 1693 gaf K. Carl XI en Collect inom stiftet till "Meseryg".

Kyrkan ombyggdes 1714, 40 aln. lång, 12 aln. bred. Kaplansbojt. Matriklla, se Öhrs sin. Ligger $1\frac{1}{2}$ m. fr. Ånebot a kyrka.

Kaplanslängd.

1. Joh. Verulin 1696—1741. St. i U. 1690.	6. Jonas Theorin 1802—03. Se Stenberga.
2. P. Sultmark 1742. † 45. St. i L. 35. Prest 39.	7. Joh. Lindahl 1803—15. Se Ornesberga.
3. Sw. Schirsbeck 1745. † 78. Prest 45. Sonen Sw. Magn. Sch. f. 1761, St. i U. 1780, Läsfare wid Uplands Reg. te 87, Laz. Kaf. i Kowisa 89. Afh. 90. Prosvinc. Medic. i Stenas district i Sml. 1813.	8. J. P. Lenggwißt 1816—26. Se Khl. i Urshult.
4. Js. Thelander 1778—97. Se Säfth.	9. Joh. Björngren 1827—36. Se Tingsås.
5. C. F. Engdahl 1797. † 1802. Drunknade.	10. Christ. D. Koran 1836. † 37. Se Ablfr. Matr. p. 138.
	11. C. M. Nilson 1837—45. Past. bagog i Wrigstads 1828. Se Khl. i Retteled.
	12. M. Zander 1845—.

10 §. Tillägg till 3 §. i Kinnewalds Härad: Dijaby Pastorat.

16. Härlöfs socken. (Anner). a)

m.tl.

	Skattehemman:	2.	Frälshemman: Härlöf. b)
1-2.	Arnanäs		
1.	Borghult.	6 7-8.	
2 1-4.	Härlöf.		
3 3-4.			
	Kronohemman.		
1-2.	Härlöf; Capellans-Boställe.		
5-8.	Dito; Pastoris stomm.		
1 1-8.			

a) Snart försvinner sannolikt denna församl. blifwande blott en "Allboandel" i Dijaby pastorat i Kinnew. H—d. Se härofw. p. 728. b) Till Særalde kyrka gaf Sacerdos Petrus i Berg 1 mark, då han i samma testamente bestämde sitt prædium in Hæralde med alla tillagor åt Nydala kloster. Sw. Dipl. n. 565. 742.

Härlöf, anner till andra Lectorsprebendet Dijaby, är $\frac{1}{2}$ m. lång, $\frac{1}{2}$ bred, gränssande i S. t. Öhr, i S. t. Dijaby, i W. t. Lekaryd, i N. t. Furen, en sjö i gränsen mellan Härlöf, Lekaryd, Moheda och Öhr. Utom denna sjön märkes oc en Bodesjö. En å faller ur S. i Dansjön. Jordens godhet berömmes. Swartmylla och lera göra miswert sällsynt.

Kyrkan, hwars ålder wi nyh intygat, belägen 1 mil fr. Dijaby, $1\frac{1}{2}$ fr. Werio, är en "off. kyrka". Annu då Smäl. Best. utkom, kunde hon få gåfwor t. o. m. fr. utrikes orter. Hon

uppfod således i den tid, då ej hela socknar ännu underhöllö sina Christina kyrkor, utan då de widt fringspriddo Christina underhöllö den byggnad de uppfört för offentlig gudstjenst, så wida man ej får anse att dessa offer antyda anor ända från hedenhös. N. w. kyrkan, som är utdömd, byggdes 1695, 26 alm. lång, 12 bred.

Comministersserie.

1. Ericus Johannis, fem sedan till Säby; dog der 1620. Hof: Cler. Hitt. 2: 583. Sonen Joh. Erici se Khl. i Björkö. En dotter g. m. N. Osander Khl. i Linsnerud war Wif. D. D-s farmor.
2. Bened. Petri 1659—61.
3. Petr. Torchilli 1668.
4. N. Sieperius 1697. G. m. Annika Noth. Son Sam. † 1715.
5. Joh. Britman 1698. Förut i Torpa.
6. Magn. Zörliuus St. i L. 1693. Döb som utn. Khl.
7. Sigfr. Zerlin 1732. † 85. J. 1703. Fadr. Klofcar härfädes. St. i L. 25. Prest 31. G. m. 1) Haqw. Melins dotter Christ. i Dija. 2) Khl. Sjorells enka i Kefarud Cath. Humerus, Domprost B. G—i brodotter.
8. Lago Lengqwist 1785—1805. Se Comminist:sl. i Wireskud.
9. P. Lönbäck. 1806—26. Se Comminist:sl. i D. Thorsås.
10. N. J. Dav. Lönegren 1827. † 30. G. m. Mariana Allgren, sedan g. m. Dr A. Sandberg i Madessjö. Denne J. D. L. war en prydnad för sitt stånd, wälsignelses rik för sina ähörare. Djup gudsfruktan i hjertat födde en mild renlesnad i umgängelsen. Mätte månska lifna honom!
11. Joh. Sjöberg 1831—39. Se Comminist:sl. i Blådinge. Gul. R. W:s skrifwelse till Dom-Cap. d. 24 Mars 1840 bestrids denna Cavellani tills widare genom Vicarie, tills kyrkorne hinna sammansbyggas.

8 Kap.

Norrwidinge Härad.

I §. Allmän Öfversigt.

Norrwidinge Härad har 7 församlingar, förenade till 3 pastorater med 2 kyrkoherdar och 5 kaplaner inom Häradet bosatte. Socknarne ha i 1805 års Fordebef följande ordning:

1. Berg.	} I. Bergs pastorat.	6. Gårdsby.	} III. Gårdsby pastorat.
2. Dimesberga.		7. Serahn.	
— Aneboda, Norrwidingeandelen till denna Mohedas Anner i Allbo härad.		(f. d. Norra och Södra Motte.	
3. Tolg.	} II. Tols pastorat.		
4. Luceoda.			
5. Åsa.			

Summarisk Uppgift på areal, hemmantal, folkmängd och uppskattningsvärde uti
Norrwidinge Härad, för år 1843.

Sodnar.	Areal i Tuntub.	Hemmanblade Hem.	Förmedladt Hemmantal.					Folkmängd.	Uppskatt- ningsvärde.
			Ställe.	Frono.	Frälse.		Summa.		
					Hemm.	Gärdel.			
Berg	13,793	52 $\frac{3}{4}$	24 $\frac{3}{4}$	1	12 $\frac{1}{2}$	2 $\frac{3}{4}$	40 $\frac{1}{4}$	1250	134,445
Ormesberga	11,016	17	8 $\frac{1}{10}$	1	2	2	11 $\frac{1}{10}$	370	39,475
Aneboda	14,372	9 $\frac{3}{4}$	5 $\frac{1}{2}$	1	12 $\frac{1}{2}$	1	37 $\frac{1}{10}$	405	30,200
Folg	5,531	28	4 $\frac{1}{2}$	1	4 $\frac{1}{2}$	6 $\frac{1}{2}$	18	532	71,770
Djureda	31,359	46 $\frac{5}{10}$	25 $\frac{1}{10}$	2 $\frac{1}{4}$	7	2 $\frac{1}{4}$	39 $\frac{3}{4}$	1704	124,600
Åhsa	19,255	39 $\frac{1}{4}$	4 $\frac{5}{10}$	4 $\frac{5}{10}$	11 $\frac{3}{4}$	3	26 $\frac{7}{10}$	1090	121,285
Hårdsby	10,854	38 $\frac{1}{4}$	12 $\frac{1}{4}$	2 $\frac{1}{8}$	9 $\frac{1}{4}$		24 $\frac{5}{8}$	927	95,645
		288 $\frac{3}{10}$	104 $\frac{1}{4}$	19 $\frac{5}{4}$	59 $\frac{5}{8}$	15 $\frac{1}{4}$	205 $\frac{3}{4}$	7585	757,990
Fogderiet utgör således i förening med Kinnewalds Härad		461 $\frac{2}{3}$	195 $\frac{13}{24}$	36 $\frac{3}{16}$	52	17	27 $\frac{5}{16}$	15,359	1,061,800
Summa.		750 $\frac{3}{8}$	299 $\frac{1}{4}$	55 $\frac{1}{8}$	111 $\frac{1}{8}$	32 $\frac{1}{4}$	34 $\frac{5}{8}$	22,944	1,819,790

Norrvidinge Härad, i Lagstipning förenadt med Lagslagans andra domsaga men med särskildt tingsställe i Tjureda, är Kronobergs läns 3:de fogderi i förening med Kinnewald; deremot sistets 5:te Contract. Det gränsar i S. till Westra härad och Uppvidinge, i S. till Konga (deraf sjelf tydligen benämmt Norrvidinge) och Helgassjön, i W. t. Helgassjön och Allbo, i N. till Westra härad. Norrvidinge Härad's största längd från Sandsbro i S. till Westra härad's gräns i N. är $3\frac{1}{2}$ mil, största bredd från Uppvidinge Härad's gräns wid Bringebäck till Allbo Härad's gräns wid Sandwik i Bergs sn $2\frac{1}{4}$ mil. Det anses innehålla omkring 6 qvadratmil, hwaraf sjöar upptaga 1 qvadratmil. På de återstående 5 milen lefwa enligt 1843 års kalkyl öfver folk-mängden (oberäknadt Anekobadelen) 7530 (3581 m. 3949 qv.), som gör wid påf 1506 på hwarje qvadratmil. Biskopen i Werio "haffte Norrvidinge heret i K. Karls tid. Handll. rör. Skand. Hist. XVIII p. 183.

Norrwedinga föll 1315 wid skiftet mellan Hertigarne Erik och Waldemar på den förres lott. Sw. D. n. 2032.

Sigillet är "en lummig gran" med öfverskrift: **Norrvidinge Härad's sigill**. Tingsstället är nyligen flyttadt från Ingelstorp i Bergs sn till Tjureda.

Jordmänen är sandmylla, sällan lera, oftare en svår och öfverwinlig bergslyra. Stundom "flyttsten" nästan till större mängd än annorstädes i Småland. Utsädet på hemmanet i medeltal är $\frac{1}{2}$ T:a hvete (ger 4de fornet), 4 T:r värråg (3 dje f.), 2 T:or höstråg (6:te f.), 8 T:r korn (4de f.), 3 T:or blandsäd (4de f.), 2 T:or hafre (4de f.), $\frac{1}{2}$ T:a arter (4de f.), 8 T:or potåter (6:te f.). Hemmanens egowidd är i medeltal 350 tunnland på helt nyt; hwaraf 24 t.l. åker, 72 t.l. äng och 254 t.l. skog och betesmark. På hwarje hemman fodras i medeltal 3 hästar, 6 orar, 15 kor, 6 ungnöt, 20 får, 5 swin och en hön getter.

Folkökningen (25 procent sedan 1770) har ej blott verkats af hemmansöfning, utan också genom nybyggen och följts af ökad drift i jordens odling. Länets K. Hushållsfällskap har ofta witsordat utmärkta odlingsföretag i detta härad. 1827 hade Pebr Håkanson i Löpanäs, Söraby sn, odlat 2 tunnland artif. äng, Nils Persson wid Rottne qvarn verkställt en strömrrensning af 415 samnar, Theodor Pettersson i Stoijsby hade igensätt till gräsland $1\frac{1}{2}$ tunn. å sidsland mark gjort anläggning till ängswättning. Wid Arnetorp i Bergs s. hade 1825 en gel utappats, hwarigenom nära 100 last hö wanns, der blott ett ofundt ställe war utan grässtrå. Hwar $\frac{1}{4}$ i byn steg derigenom i 200 Rdrs värde. Johannes i Bengtsgården war derwid verksamast. Nämdem. Joh. Grifsson i Sandsjö Ormesberga sn odlade till artificeell äng 1 tunn. o. s. w. Bland odlare i orten förenar nu warande arendatorn af Tolgs prestgård Johan Anderson ett utmärkt rum; så mycket mer, som det är på andra's jord han ned-

laggt arbete och kostnad. Sålom Arrendator af $\frac{1}{2}$ Stafvenäs Carlsgård Ejureda sn nybyggde han alla husen, så att gården liknar en Herregård, upptog 8 geometr. tland ny åker och införde werelbruk. Sålom arrendator af $\frac{1}{2}$ Nyfulla Backagård i samma socken, har han byggt ny ladugård och på ganska oländig mark odlat $5\frac{1}{2}$ geometr. tland. Sålom arrendator af Tolgs prestegård har han under de sednaste förflutne 5 åren på högst oländig och stenbunden mark odlat circa 18 geometr. tunnland, och håller nu på med werelbruks införande. Medelst bidrag af så wäl Pastor som församlingarne har han derstädes uppfört en ladugårdsbyggnad, sådan man sällan får se på något bofälle.

Landet är mycket couperadt, rift på wackra situationer. Floran har ett och annat mindre allmänt att bjuda på, Laserpitium latifol. werer wid Berg, Viola hirta & mirabilis liksom Potentilla incana wid Wartorp i Söraby sn. Thes. alpinum stannar wid S. gränsen i Åreda. Man bygger numera blott 2wåningshus med stora rutor i fenstren. Husen rödfärgas wanligen.

Landswägen mot Kalmar genomgår S. delen af Gårdsby sn och Jönköpingsvägen W. kanten af Berg och S. af Åneboda. En häradswäg från Sandsbro stryker genom Gårdsby, Söraby, Ejureda, Tolg och Åsa socknar mot Ekfjöd. En från Öhr genom Skär Drmesberga och Berg och möter wid Ingelstorp W. vägen från Makrilla och förenas med den förstnämnda wid Tolg. Från Tolg går en häradswäg åt S. förbi Stentulla in i Uppwid. här rad. Ny häradswäg är anlagd mellan Ewanäs förbi Drmesberga till Ejureda; likaledes en ny från Söraby till Gårdsby förbi Rottnes qvarn.

Sjdar: Helgassjön ligger i både Norrw., Kinnewald och Allbo, men till största delen i Norrw. utgörande des gräns i S. o. W. Innaren ligger emellan Norrw. och Uppw. mesta delen i Norrw., utfallande i Helgassjön. Allgunnen är gränssjö mot Westra härad derinom största delen ligger. Stråken utgör en del af gränsen i W. med Allbo på andra sidan.

Domare — se Kinnewald & Allbo.

Landtstyrelsen: Sogdar och Håradsskrifware — se Kinnewald.

Kronolånsman har häradet som ett eget länsmansdistrikt. För n. w. C. P. U. Eklundh.

Ecclesiastikstyrelsen är ock afstild för häradet, som har sin Contracts-Prost. Som sådane känna wi fr. 1593 till närwarande tid följande:

1. Petrus Johannis Kh. i Tolg 1569—1610.	5. J. Streling, Kh. i Wederösläf. Lect. Prim. Contr.-Pr. i Norrw. 1755—73.
2. Nils Lundebergius i Tolg. Hpr. 1683—1703.	6. S. Cronander, Th. Lect. Kh. i Djabby. C.pr. 1773—79.
3. M. Störin i Tolg 1705—12.	7. D. Norlin i Tolg 1780—90.
4. El. Amerin i Tolg 1714—40.	

8. N Rubin i Tolg 1791—1801. 11. Chrphr Zenelin i Tolg 1822
 9. Pehr Joh. Casparson i Berg 1802—11. —20.
 10. Dav. Aspelin i Tolg 1818— 12. And. Sagelberg i Tolg 1829—
 21.

2 §. Bergs Pastorat.

1. Bergs socken. (Moderförsaml.)

mt:l.		1-4. Ingelstorp. *)
	Storhemman.	1-2. Lådja. *)
1	1-2. Björka.	2.
	1-8. Boanäs.	Gråfhemman.
1.	Bredhult.	1-4. Bjuvö. a)
2	3-4. Grenatorp.	1. Brät.
	1-2. Fageråhs.	1-2. Bölsmåla.
1.	Gjulatorp.	1. Gågabek. **)
2.	Holma.	1. Sieboda. b)
	1-2. Ingelstorp. Ggfwg.	1-2. Hagst. c)
	1-2. Lunden.	1 1-2. Gjulatorp d)
3	13-24. Lådja.	1. Gult. e)
2.	Löshult.	1-2. Gåfnahult. f)
1	1-4. Ramsås.	1. Kjellehult g)
1	1-2. Sandvik.	1 1-3. Lådja. h)
1.	Slätthult.	1. Mattfull; Ggfwg.
1.	Söckerög.	1 1-2. Sandvik. i)
1.	Winninge.	1. Torset.
	1-2. Wrånu.	1 1-2. Berg; k)
2.	Berg; Säteri. k)	1. Nöjas l) } Säterier.
23	2-3.	15 7-12.
	Kronhemman:	41 1-4.
	1-4. Berg. *)	
1.	Dito; Pastors-Boskälle.	

a) Gabr. Gyllenandar tillbytte sig B. 1647. Joh. Rudebeck egare 1805. b) Köptes af Frans Zindler 1648. Donerat till Werio Schola. c) Gabr. Gyll—r tillbytte sig det 1647. d) Norreg. egdes 1805 af Enkegrefwin. Sprengtporten, Nygrannag. af Joh. Rudebeck. e) Tillhörde Ludw. Camerarius. Se Konga Hårad Låsebo i Hofmantorp s:n. f) Lars Gldstjerna egare 1682. g) Westra K. tillhörde Gabr. Gyll—r 1647. Dätra K. är donerat till Werio schola. h) Knapag. tillhörde Fr. Zindler 1648. Norreg. har egt af C. Hård, sedan Ehrenstråle. i) i äldre tider egdes det af Gabr. Gyll—r, sedan af Enkegrefwin. Sprengtp. f. Mörner. k) Berg är ett gammalt Säteri, hwartill wi känna 20 egare:

1. Petrus Byerg, som egde flere gårdar, war tillika Korf's K. 1273.
2. Bengt Bagge Lhd. i Lio h. 1636—53. Wbyggde gården.
3. Bengt Stenfon.
4. Johanna Nilsdotter Gult, dotter af Laglasaren Nils Spilson, flytt till Nj. i Göt. Hof-R. 3. Gultthenius.

*) Woro köpte till Kalle 1843.

**) Såsom afhytt under Nöjas upptages det ej i den nuvarande Fordeboken. Det war afhytt, förän Romans charta upprättades 1697, erkändt af K. Kammar-Goll. 1708.

5. Susan. Thomsdotter egde en del.
6. S. Joens. Befalln.-man.
7. Franz Zinckler introd. (n. 444) 1649. Stamsfar för de namnkunnige bröderna R. R. Gref Jr. Sinclair och Major Malcolm Sinclair, hvars "wisa" än sjunges. Fr. B.—rs maka kallad Marg. Williams i adl. matr. men Johanna Söderlandia på Epitaph. i Bergs kyrka.
8. J. Gyllensting adl. 1647 (n. 393). R. Dv:mäst.
9. Fru Anna Lindgren född Sjöblad. Se Hjertesberga. Wid 1680.
10. Brita Krums. Wid 1700. R. Råd. Gr. Fabian Wredes swär-mor.
11. Hans Berghman t. Djejhult och Grimarp (ej Ömarp), Hfd. öfwer Sunnerbo, Öfbo, Westbo. f. 1642. † 1705.
12. A. Bomerstin Sullförwaltare.
13. A. C. v. Laurin.
14. Jör. Beyell Kapl.
15. C. S. Berghman Genbr. 1777. Sedan Öfwer-Jägmäst.
16. W. Silfwersparre 1790. Öfwer-Jägmäst. Uppförde n. w. Corps de logis, flyttande gården till sin n. w. plats.
17. Otto M. Braun Öfw.-Löjtn.
18. Wilh. Lundblad 1803—23. Brufspatron.
19. Gref J. S. Tawast 1823. † 41. General, En af R. Herrar. S. i Finl. 1763. War en tid Öfw:st wid Kalm. Inf.-Reg:te. Hans Grefswapen är uppsatt i Bergs kyrka.
20. Ferd. Gyllenswärd 1841—Löjtn.

Säteriet har 16 torp, en mjöls och sägawarn. En park af 3 tunl. pryder säteriet, dit i Gref Tawasts tid en samling af 42 tafkor ankom, deribland Norrka wuer af Lorensen. En holme utanför i Bergs sjö, kallad Slättö, med en park af 6 tunland. En Jungfru Ana (hwaraf Anegårde, $\frac{1}{2}$ m. W. fr. kyrkan, der förr war en helsokälla) säges ha bott på ön. Serndörren till hennas kammare är nu sakrifriedör. 1) Rösås säteri med Rås och Rörshemmanet Lilla Rösås, beggdera utan torp och tillhörande frälsheemman, tillhörde 1770 Ryttmäst. R. Colijet. Egdes nu af bönder. Gabr. Anders. i Rösås hade 1826 nedgräfwit en stenmasa af 117 famn. längd och deroswan laggt en wacker wäg till socknekyrkan.

Berg, moderförsaml. i ett Consißt. pastorat i 3:dje kl. 1 m. i längd, $\frac{1}{2}$ i bredd, 3 m. omfrets, gränisar i Ö. t. Tolg och Tjuresda, i S. t. Ormesberga, i W. t. Moheda, Aneboda och Öhr, i N. t. Åsa. Sjöar: Stråken 1 m. lång, Lången $\frac{3}{4}$ m. lång, Lådasjön $\frac{1}{2}$ mil, Bergssjön $\frac{1}{2}$, Ö. sjö $\frac{1}{4}$, W. sjö $\frac{1}{2}$ mil. Ur de 4 förstnämnde samt ur Bråtesjö toges jernmaln. 17 gölar. En är reban en gräsbarande ång. Juletorps å kommer fr. Haggsjö och går genom Tjuresda och Ormesberga ned i Helgassjön. Jordarten består i W. och N. sin nästan öfwerallt af en swärkullwellig bergslyra, men i Ö. o. S. af en swag swärkmylla. Här odlas mest korn och hafre, som ge 5:te, sällan 6:te kornet; höstfåde brukas med fördel af ståndspersoner. Allmoget trädar ej ger na sin jord. Åkerbruket har dock gått framåt. Votkapsskötseln ej tillbaka. Smör, talg, humla, lin, allehanda wäfnader, särdeles lärfter, äro socknens exportartiklar. De sednare öfas årl. både till mängd och godhet. Orten är högländt. Matfull ligger t. ex. 780 fot öfwer hafwet.

Bergs kyrka belägen $2\frac{1}{2}$ m. fr. Werio, samt $\frac{1}{2}$ mil från Rh.-höstället, är uppförd på stättegrund 74 aln. lång, inom murarne, utom torn och sakristia $48\frac{1}{2}$ aln, 28 aln. bred, 24 aln. invändigt. Tornet med lyfta 55 aln. Tornur, wisande på 3 sidor, gifvet af Joh. och Nils Pehrsoner i Bredhult. Grunden lades 1828. R. blef fullbyggd 31, inwigd 35. Contant utgafs 6000 Rdr B.co. Orgwerket af 18 stämmor, nybyggdt. H. G. Graf Tawast har kyrkan wero Epitaphier öfwer Fr. Zindler och Johanna Eulerlandia, Hans Berghman (f. 1642 † 1705) och Genr. N. A. G. Leira, Liedhem och Waretorp (f. 1662 † 82.)

Enl. Wetenskaps-Academiens Handl. är Latituden för Bergs Nya kyrka $57^{\circ} 51' 7''$. Longituden wester från Stockholm $13^{\circ} 23' 63''$.

Kyrkoherdar:

- Petrus Sacerdos de Byerg**, säkerligen en rik ädling, herre till Berg. Stref 1273 sitt testamente, då han gaf för lägerstäd i Nydala kloster sin gård i Hårlef till dessamma, 3 mark till hwar prest i Norr-widinge, en mark till Bergs kyrka, 3 mark till Werio Domkyrka, 1 till Dwanabierga, 1 till Dr, 1 till Herelbe, 1 till Djabby, 2 uppbyggde fångar med 3 par lakau till hospiti. på Dland u. Sv. Dipl. 565.
 - Laurentius** hin Danke.
 - Erlandus Petri** i Berg Nilsdagsm. 1569.
 - Petrus Erici Collega Schola** i Werio, Subter. 1593 såsom Past. i Berg.
 - Ericus Petri**, troligen son af n. 4. 1629—55. Kallas Bergius (af Berg) i en Platins dedication.
 - Såkan Gallander** 1656—77. Hans son Arwid blef adlad 1720, (n. 1767) under namnet Stråhlenhielm till Sknholm, g. m. 1) Elisab. Stråle, Hr Dlofs till Skna dotter. 2) Anna Lundberg i Tolg. Dennes son blef Rh. i Fylltofta i Skåne Arw. Str. war Öfwer-Insj. för Saltweterisunderverket.
 - Marcus Gemmingii** 1677—1709. Fadr. Rh. i Sjösås. St. i U. 1657. Comm. i Werio 1666—77. G. m. Brita Lardotter, Fogden Pauli dotter på Bråås.
 - Joh. Montellius** 1708. † 20.
- Sen af n. 7. (tog namn af Berg = mons). St. i L. Comm. i Gulltjö i 12 år. G. m. Marg. Aussenius. Fadr. Rh. i Gulltjö. J. M. hade en bror, som dog som Regissör pastor i Pohlen, Whil. Cand. i L. 1691.
- Joh. Gumelius** 1722—41. Fadr. Jonas Magni G. i Korsheda. F. 1669. St. i L. 89. Prest 94. Comm. i Birestad f. a. G. m. 1) Maria Bernhardsdotter Delreich från Lund; de wiyses i Åsums kyrka. (Superintend. och Procansl. Weruh. Dets biogr. ses i Biogr. Ber.). 2) Ingeb. Webege, 3) Cath. Ring. Med första hustrun hade han senen Weruh. M. i Moheda. Likpredikan öfwer J. G. af N. Wiesel är tryckt.
 - Joh. Sagens** 1742. † 81. Pred. i prestm. 46. G. m. Soph. Cath., dotter af n. 9.
 - Joh. Magn. Ekman** 1782—98. F. 1719 på Bohult i Ödeshö f. n. Fadr. Mönterström. af en prestlägt i Linköpings stift. St. i U. 44. Prest 51. Comm. i Örm—a 55. Öpp. wid prestm. 67 under Bist. N—rs praesidium, som enligt Ödmann walde flera resp. men säka opponenter. Kallas Carl Joh. Ekman på disp. Sonen Joh. Sam. kallade sig Ekmanson, Kamrer i K. Kammar-Revif. J. M. G. g. m. Elis. dotter af n. 10. G. g. m. Elis. dotter af n. 10. Prost 1784. Blind på älderdomen.

12. M. P. J. Casperfon 1800—
11. Se Moberga Khl.
13. M. Ol. Melander 1812 † 19.
Sonen And. M. Lect. i Werio.
14. M. Th. Linnell 1820—27. Se
Dådesjö Khl.
15. M. And. Hagelberg 1828—
29. Se Tolgo Khl.
16. M. Magn. Kollind 1830—
Prof. 1837. Utn. till officiant wid
nästkommande prestmöte.

2. Ormesberga socken. (Anner).

m:t:l.		Kronoh'mman.
		1:2. Ormesberga; Capellans- Boställe.
		Frälsehemman.
1	1:2. Hult. a)	1:2. Hult. a)
1.	Hörda.	1. Hörda.
3.	5-8. Rytfortp.	1:2. Sandbjo.
	Sandsjö.	
3.	1:4. Swanåshs.	
1.	Dito b)	
1	1:2. Utnäs c)	Säterier.
		2.
8	7:8.	11 3:8.

a) På Hult bodde Nils Ekilfon, K. Befallningsm. i en del af Kronobergs län. Se ofw. p. 683. Sonen J. Hulthenius, f. 1611 † 1653, var Afbes. i Götha Hof-R. (I Örensrang's Hof-rättshistoria säges Hult ligga i Ormsöga sn wid Werio. Skrif- eller tryckfel! — b) Swanåshs säteri, nu med 8 torp, säg och qvarn, lär egt's af 1. Joh. Gust. v. Essen (Esen?), som för trogen tjänst fått 1 skattehem. och 9 Kronoh. i Norrwid. hårad, hwilka såldes till 2. Axel Örenstjerna 1655 (föyebrefwet på Löberöd). 3. En Grefwin. Örenstjerna sålde "i medlet af 1600-talet" Swanåshs till 4. Proviandtjänst. J. Mickelson enl. Tuneld. trol. den Hfvd. J. M—n som gaf Ormesb. kyrka sin nu förlorade silfwertanna och ligger under altaret. 5. Joh. Swanehielm, adl. 1673 (n. 845), son af Hfvd. J. M—n. J. S. war Legations-Sekt. i Holland. 6. Hfvd. Joh. Nyman. 7. Kap. J. J. Rudebeck 1770. 8. Maj. N. S. D. Joh. Rudebeck. 9. Ofv. N. S. D. J. M. Rudebeck, son af n. 8, är nu egare. En "Lindlund" på Swanåshs egor anses med skäl för utåldrig och fordom en helgetou. De 28 lindar, som räknades 1828, woro uppwurde ur äldre stubbar i ett rundt af jord betäckt stenrör på en bergshöjd gent emot gården. Några lindstammar äro af 1½ alns diameter. c) Utnäs har tillhört Grefwin. Sprengtporten, sedan Råd. Lahman och derefter en Rep. Nu bönder.

Ormesberga, Anner till Berg, $\frac{1}{2}$ m. lång, $\frac{1}{2}$ m. bred, grän-
sar i S. t. Helgasjö, i D. t. Djureda, i W. t. Öhr, i N. t.
Berg. 2ne små sjöar wid Sandsjö äro under uttappning. Sån-
neqvarn köptes 1643 af Fru Cath. Gotschalk. Ormesberga
äng skattlaggd för 10 skåp:d smör, köptes till odalsfrälse 1649 af Fru
Christ. Stolpe à 4½ proc. Den Smäländska Stolpefläkten se wi

fist här, stammande från Nils Stolpe, som lefde 1383. Peder Stolpe d. ä. var 1594 Ethl. på Narva, P. St. d. y. som wid Carl Gyllenhielms sida vann hjeterykte, stupade 1601. En broder Clement blef introd. (n. 83) 1625. Till Pastoris i Berg stomm 1 m:t:l har skerden blott skatterätten. Socken består i brytningar af berg och dalar. Folkmängden har från 1770, då den var 309, blifwit 380 (1843). Exercisplatsen wid Swanebro besagnas ej mer.

Ormesberga Fyrka, belägen $\frac{5}{2}$ m. fr. Berg och $2\frac{1}{2}$ m. fr. Werio, ligger på en hög backe, byggd af sten på kronogrund, 30 aln. lång, 16 bred. Ett torn af sten är nyligen uppfördt. Orgwerket berömmes; det är inföpt af hwad som funnat inbesparas af rântan för 1000 dol. silfverm. sedan Hbfd. J. Nyman's graf underhållits. Rånteöfwerfottet blef sedan löneanslag åt Organisten.

Comministrar.

1. Petrus war här 1649, troligen rebau då hans son Joh. Perri Lindewallius föddes 1642. Se Khl. i Korsberga.
2. Säkän, dog som Comm. här 1673, war 40 år, då han kom hit och war här i 32 (23?) år (Sens bergsta mit).
3. Jonas Nicolai (Montelin) 1673 † 1715. F. 1629. War i barndomen wallgoße. Som prest 1711 slaget på predikstolen och nedbars; blef blind, tog medhjelpare; men blef sjelf sekvens skolmästare. Hans son Laur. Montelin, som blef St. i L. 1698, antednas i Nat. matr. som Comm. i Berg.
4. Jon. Sagrenius 1716 † 41. F. 1670 i Högeryd postg. Dijaby sin. Prest 1712.
5. Zach. Solmbeck 1743 † 54. F. 1698 i Werio. Fadr. Stadsaför. St. i L. 1716; Prest 23. Comm. i Ramquilla 32. G. m. 1) 2) 3) Marg. Lundeberg, v. Hfd. L-s dotter.
6. J. M. Ekman 1755—82. Khl. i Berg.
7. Mart. Lönblad 1782—94. Se Comm:l. i Gällaryd och Wierstad.
8. Jac. Sammelin 1795 † 1809. G. m. en Fröken Bränseljem.
9. Magn. Lundawist 1809 † 1811.
10. Bengt Widegren 1811 † 12.
11. Mr. Lönblad 1812—14. Se Comm:el. i Elmehoda.
12. Joh. Lindahl 1815. † 17.
13. M. Reinh. Liedbeck 1818—20. Se Khl. i Werheba.
14. M. Lov. P. Broberg 1820—.

3 §. Tillägg till 9 § i Allbo Härad, 15. Aneboda.

Aneboda socken. (Norrwidingeandelen till Aneboda Anner i Allbo Härad.)

m:t:l.	Kronohemman.	1-2.	Gräs; Länsmans-Bofsälle.
	Skattehemman.		
1.	Gräs.		Frälshemman.
1.	Kramphult.	1-2.	Holmsryd.
1.	Schieremo.	2.	Lambhult; Säteri.
1-4.	Sjöaryd.	1.	Öreswaryd; Ladugård.
1.	3-4. Stenbro.	3	1-2.
	Ugglehult.		
5.		9.	

4 §. Tolgs Pastorat.

3. Tolgs socken. (Moderförsaml.)

m:t:l.		1:2. Kråkerås; Förare:Vost.
	Skattehemman.	3:8. Nöbbeled; Mönsterstrifwa re:Vost.
1.	Bråna.	1 1:4. Tolg; Pastors:Voställe. c)
1.	Elgaryd.	1:2. Dito Hållabol; Länsmans Voställe.
1:2.	Gishult.	1:2. Detofta; Trumslag:Vost.
3:4.	Gjöpetorp.	
1:2.	Gynfelstorp.	
1.	Holfastorp.	6 3:8.
2	1:8. Kjellreda.	
	5:8. Laggen.	Fråskhemman.
1:2.	Munkatorp.	1 1:2. Bråna.
2.	Nöbbeled.	1:4. Damsboda. d)
1:2.	Nylte.	1:2. Gishult.
1.	Stenset. a)	1:4. Granhult.
2.	Stenkulla.	1 1:4. Holfastorp.
1:4.	Tolg.	1:2. Holmesåhs.
3:4.	Detofta	1:2. Holfstensfog.
1.	Stansåkra.	1:2. Munkatorp.
18 3:4.	Kronohemman.	1. Nätorp.
1.	Alfwastog.	1 1:4. Sjöatorp. d)
1:2.	Gynfelstorp; Sergeants- Voställe.	1. Stenkulla.
3:8.	Holfastorp; Capellans:Vo- ställe. b)	1 1:4. Söratorp.
1:2.	Dito; Fältväbels:Vost.	3 1:2. Tolg.
1:2.	Kjellreda; Förare:Vost.	1:4. Västenbaga.
3:8.	Dito; Mönsterstrifw. v:o.	1:2. Detofta.
		12.
		37 1:8.

a) Kallas i nyare Jordboken Stenshult. b) för Commis-
nister i Tjureda. c) Alfwastog 1 m:t:l är underlaggd. En stomm
af 1 h. är wäl anslagen Pastor, men han har derutaf blott ståt-
terätten. d) Gabr. Gyllenankar tillbyte sig dem 1647; trol-
son af den 1625 under n. 47 introducerade Gorgon G-r, dot-
terson af Dionys. Beurrens. Atten utgick med S:f. Gabr.
Bengt. G-r † 1740, g. m. en Italienska.

Tolg, Moderförsaml. i ett Consistorielt pastorat i 1:sta kl.
1½ m. lång, ¾ br. gränsar i S. t. Dref och Hornaryd, i S. t.
Sörabby och Tjureda, i N. t. Åsa och Ramqwilla, i W. t. Berg.
Jordmänen är mest mulljord, på några ställen grusjord och lera.
I en mad i S. Tolg finns ett lager af lätt lös kritjord, 7 tum
djupt med ett tunlants widd, lik den som bildas af stalen efter
wisa infusionsdjur. En betydlig dalsträckning går N. om kyrkan
ända till Åsajön, genom hwilken den å rinner, som förenar Åsa-
och Tolgssjön. En annan dal går i W. mot Elgaryd, genom
hwilken Wasebäck rinner, förenande Elgarydsjön med Tolgs.
Bergssträckningar saknas ej. Glesfallarne, ett fogbewuret berg i
flera affatser, går från Åsajön i sydost och slutar nära Holfas-

torpswifen af Tolgs sjö. Jordom ebbewuret. Skideberg på W. Tolgs egor står enstaka, skogbewuret. Der hittades för mer än 100 år sedan ett jernbeslaget strin med 12 låsar. "Derpå satt en höna, som ingen, den der gått till Nattw. kunde bortjaga. En liten gosse gjorde det, blef wäl sedan alltid hes, men hans slägt är ännu rik. Strinet war fullt af silfwer." Ännu lefwa de, som sett strinet, ehuru då tömdt. Man tror, att "2 jungfrur i Elgaröd" gömt strinet i ofredstid. I en stor grusbög på milit.-bost. **Solkastorp** N. utpygräfses ej länge sedan af Janjunk. Ruda en stenhyra med hammare på andra ändan af stenskafstet och några stenviggjar. Från Lundabacke eller Östånåkra backe (S. om kyrkan) är en härlig utsigt, der en grundwal synes, man säger efter den äldre kyrkan. Gloelid eller Többeleds lid är ock en lid, derifrån man kan glo (se) långt omkring. På Hörnefullen, en med löfskog bewert enstaka höjd litet från kyrkan, bodde fordom en trollgubbe, som flydde för kloakjudet. En Tolgbo träffade honom på sin nya ort, men då Trollet räckte handen lade han deri ej sin hand, utan ett jern, som Trollet framade samman, sägande: Det fågnar mig, att det ännu finns något stål i Tolgs boarne.

Saunen är lik den öfriga Smålands. Här äro mårdar, wesslor, raphhöns, morfullor m. fl. Floran har ej heller något eget. Den hyppigaste vegetationen är på den ås, der Holmesås och Stenkulla ligga. Campanula Trachelium, Trollius Europæus och Melampyrum cristatum anmärkas. M. nemoros. är planterad, men hinner ej sin Blekingiska frodighet. I T. socken äro 12 sjöar, de störste äro Åsa och Tolgssjöarn samt Sjaren. Sjömalm fås i Åsa, Elgaryd och Skafwenäs sjöar. Myrmalm flerstädes, men anses numera för oduglig. Braren från Westersjön och Gynkels-torpsjön berömmes. Lideqwarnsån går genom denna socken i Helgasjö, från Storjön. Tolgån och Wasebäck redan nämnde. Wid Wåstanhaga nära kyrkan är en helsotälla, som fordom begagnades. Barnabrunnarne, några källor wid Sdetofsta, begagnas än att deri bada små barn mot wisa sjukdomar. Pengar nebläggas sedan i betalning.

Rörande Solkmängden må anmärkas:

	Åbor.	Torp. med utsäde.	Bäckstugusitt. o. d.
1770.	154.	5.	10.
1840.	142.	23.	48.

De 154 kallas "Seminanter större och mindre". Af de 142 woro 110 bönder på egna hemman, 32 på andras. De 23 kallas Jordtorpare. Folkets hårfärg är öfwerwägande mörkbrun. Ljus och röd hör till undantagen. För 60 år sedan war hufwuds-färgen på kläder grå och hwit, med häctor i tröja och byror. Ljusblå west brukades wid högtidliga tillfällen. Lysning till åf-tenstap ster alltid på ny. E utalas ofta som oj, å som au.

J **Elgaryd** föddes Skalten Pehr Elgström d. 24 Dec. 1781. Fadren Erik var der bonde. P. E. blef St. i U. 1799, resp. 1806 och 08 under Thunberg och Chrphr Dahl. Magr: 09. G. D. Sänglist i Eccles.:Exp. s. å. Copist 10. + 26 Dec. s. å. Var engagerad i Riborgska bokhandlen. A. Riborg berömde hans ädla personlighet, då han för en wån utwisade G—ms graf på Glara kyrkgård ej långt från Stagnelii. Hans poëmer utmärka sig både för andans och bokstafwens poesi i Phosphoros, Pölyphem och Poetisk kalender. Genom sin skrift "om ett stort, ett patriotiskt tänkesätt" Ethm 1809, bidrog han i ärofull mån till bildande af den upphöjda sinnesstämningen wid vår regenerations-risfödag. Hr A. J. Rydén påminnes om sitt goda löfte att utge G—ms poëmer och uppmanas, att dertill lägga hans profaiska uppsatser och Ingelgrens poëmer. Stagnelius, Elgström och Ingelgren woro Smålands contribution till den wittira utproshären wid denna tid. De skördades snart; men deras minnen böra wara Småland kära. I denna socken är K. Hof-Pred. M. Matth. Ziedner född 1785, som, Magr: i Ups. 1812, blef Lufflots-Pred. på Tullgarn hos Seyh. Albertina 1817, G. D. Hofpred. 25. Det Tullgarn, K. Waldemar gaf till Veridö Domkyrka, sedan han wällat des brand 1276, war ent. Dalins mening (S. N. H. 2. 264) Tolggården. Det är ej omöjligt, att Författaren af Nim-Chron. blifwit illa affstrifwen. *) Tolgs kyrka uppgafs wara den 12:te i ålder i lifwet, socknen skall först ha hetat Kårsåker. **) (Collect. Benzell.) Kyrkan in Tolghe fick genom Wärends Lagm. Folke Karlsson (Pufes) testam. 1282 agrum Brunstathæ (Brånna?), som lades under presbortet. En curia här i socknen anslogs åt släktenen Nicholans Sigredesun (Natt och Dag), som sedan blef efterträdare som Lagman, för werksälligheten af testamentet. Gåsigswaregård är ej mer i Tolg.

Kyrkan af sten 48 alm. l. 15 bred, muren 8 alm. hög, tillbyggdes i J. Dufes tid, förut war en del af träd. En större reparation skedde 1819, ny kloka gjöts 1829, med vers, som ses i Samll. till Ny Smål. Bestrifn.

Kyrkoherdarne

1. Petrus Örm, ädling.	i Söndfö. Subscr. 1593. Kallas
2. Birger i K. G. 1:s tid.	Prepos. Anses wara den som ock
3. Joh. Birgeri, troligen sonen.
En Jonas nämnes ock före.	kallas Tostenius, född i Ddetofsta af
4. Petr. Johannis i Tolgh Risfö-
dagsm. 1569 i Ethm; lifsom 1599	denna socken. Skall ha lefwat ef-
ter 1610.
	5. Joh. Nicolai kom fr. Leuhofda

*) I det exemplar Griens Olai följt, står Tullagarna. Tullgarn tillhör de Sölmungarne och kunde wäl bättre ersätta Domkyrkans förlust, än Tolg. Sednare kom L—n i den Småländska Sture-ättens ego.

**) Prestgårdens kallas så i gamla handlingar, hwaraf uppgiften tydligen föranledts.

1010. Född i Asby by i Dabesjö
 s:n der han war Capell. 1593. Rh.
 härskades i 50 år.
6. M. Jör. Krof 1675 † 77. Son
 af Bisp. N. Kr. St. 1656. Lect.
 65. Riksdagsm. 72.
7. M. Nils Lundeberg 1679 †
 1703. G. D. Hofpred. Riksdags-
 man 86. Contracts-Prof i Norr-
 wid. 1683. Pred. wid presm. 1700.
 G. m. 1) Anna Lindelins, Pr. &
 P. L. — ii dotter i Jönköp. Jäl.
 swäger med Prof. A. Spole. 2) Elis.
 Berghman, enka efter n. 6. Sonen
 Dan. L. hlef Hhfd. Porträtter af
 N. L. och G. W. äro i K—s kyrka.
 N. L. war lärw antiqvarius för sin
 tid, correspondent med Dahlberg, då
 Sv. Ant. & Hod. skulle utgifwas.
 Några hans bref äro qwar i v.
 Engeströmska Bibl. i Sthm, t. ex.
 beskrifning öfwer Dvins graf i Na,
 om Betslägten m. m. Dahlberg
 besökte den lärde Profen.
8. M. Magn. Störin 1705 † 12.
 Fadren Länsmän i Amerstab s:n.
 Lect. 1686. War Hårads-Prof.
 Pres. i presm. 1700.
9. M. El. Amerin. 1714 † 40.
 Fadren afsliwades för brott förrän
 sonen föddes. Disp. i Jena 1711.
 Magr ib:m s. å. Hårads-Prof
 1731. Kallas Theol. Licentiat.
 Riksdagsm. 1731. G. m. 1) Sara
 Dryander, enka efter n. 8. 2) V. G.
 Ekerman Afhesorsdotter fr. Jönköp.
 Hon slagade hos K. Mt på Dom-
 Capillet derföre att det ej skaffat henne
 conservation, då L. Granbeck befor-
 drades. K. Mt infortrade Conf—ii
 förklaring. Det genmälte, att tills-
 gång ej funnits på ogift men mer
 meriterad man än L. G. för Cus-
 tans räkning, att nu fersöfrigt Pas-
 storatet redan war tillsatt m. m.
 K. Mt lät derwid hero, enligt Br.
 till Conf. d. 19 Jan. 1743. Wall-
 gw. Handb. p. 70. Detta för ett
 sffel sedan!?
10. M. Lars Granbeck 1742 †
 52. Dverade på presm. 44. Prof
 45. G. m. 1) Elisabeth Regnau-
 der 1728, (hon dog 1745) hvars
 morbror war N. N. Nils Palm-
 stjerna. 2) Helena Schröder, Brufs-
 Patr. Schröders dotter 1746. I ssta
 gifte hade han dottren Christina,
 Rh. Afhers i Lefaryd moder.
11. M. Zach. Duse 1753 † 71.
 F. 1717. Bergarson i Werid, men
 af adliga ätten (Hwit Dufwa)
 fr. 1576. St. i L. 1736. Skulle
 disp. under N. Delreich, sedan Pres-
 fident, de libertate mentis e scavi-
 tate sua tandem liberata, som
 war tryckt och inbunden, då hon
 inhäberades — en försöjelse som
 torde werfat att De. waldes till
 Censor libror. Jäsom "en kämpe för
 tankefrihet." B. D. resp. för 2ue
 andra disp. 1740. Prof, Riksdags-
 man 1763. Opp. i presm. 53. Legi-
 timerade sät adelstap wid Riksdagen
 1769. G. m. 1) Profsten Algeri
 dotter B. Cath. fr. Åsheda, Jäl.
 Domprof Rogbergs swäger; 2)
 dotter af Profsten Fageraus i Hwi-
 taryd. 3. D—s dotter Maria Lowisa,
 Rh. J. Zach. Hyllengrens moder,
 lefwer ännu 1845 i Lefaryd.
12. M. Birger Norlin 1773 †
 90. F. i Skirö 1721. Fadr. Rh.
 St. i U. 1739. Magr 49. Prof
 51. Collega Sch. i Werid 58, fick
 assist för försummelse 61, v. Cons-
 Rector 63, Con-Rector 66. Hår-
 rads-Prof i Norrwidinge 80.
13. M. And. Rubin 1791 † 1801.
 Hans son Sal. R. f. 1794, St.
 i L. 1811, i Upl. 16, har som
 Borgmäst. i Lundeberg warit Riks-
 dagsman.
14. Joh. Toran 1802 † 15.
15. M. Dav. Aspelin 1816 † 21.
 Prof 1813. Conf. Not. 14. Wunn
 högsta priset i Sw. Akad. för ett
 poem 1815. Lector 1816. Riks-
 dagsman 1817. Professors namn
 h. o. w. 1818. Prof s. å. Con-
 tracts-Prof i Norrwidinge s. å.
 Skrifiter: Sång öfwer Sveriges
 och Noriges Förening. Skaldestycke
 se, som wunnit stora priset i Sw.
 Akad. 1815. Grafwen, Skalde-
 stycke, belönt med 2:dra guldpen-
 nenn i Sw. Akad. 1816. Carl Johans
 uppligande på Swenska thronen,
 Skaldestycke, belönt med 2:dra guld-
 pennn 1818. Skaldestycken af Dav.
 Aspelin 1 D. Sthm 1819. Anteck-
 ningar om Wärendes Hårab i Små-
 land. 1. S. Jönköping 1810. D.
 A. dog genom en wert å högtra-
 men, tem afstrickt. G. m. Erica
 Bergqvist, Fadren Brufspatron på
 Åshult. Legner ger honom i sin
 grafstrift rum på en af parnasjens

affattfer. A. war allmänt både afs-
 tad och ålsfad.
 16. M. Christopher Geurlin 1822
 —29. Se Domproffterien.

17. Dr And. Hagelberg 1829—
 Rh. i Berg 28. Såradsproft 29.
 Öppon. i prestm. 36. Utänad till
 v. präses wid nästa prestm. 47.
 Dr 1844.

4. Ljureda socken.

m:t:l.		2.	Stafwenäs.
	Skattehemman.	1:4.	Stafsåkra.
1:4.	Juhle.	1 1:2.	Ljureda.
3:8.	Lerke.	1.	Gfnaholm. a)
2 5:8.	Ryfulla.	1.	Gfna. a)
1 1:4.	Ljureda; Ggfwg.	1:2.	Ryfulla. b)
4 1:2.		2.	Ljureda. b)
	Kronohemman.	2.	Abj. c)
1:4.	Lerke; Ryttmästare-Vost.	1.	Gunnarstorp; Rå och Rör.
3:4.	Skjälsnäs; Säteri; Rytts- mästare-Vost.	12.	
1:2.	Lerke; D:o D:o.	18.	
1 1:2.			
	Grålsheemman.		
1:4.	Lerke.		
1:2.	Lersemåla.		

a) Ett gammalt Strålegods. Swen Anderfson (Stråle) t. Gfnaholm hade sonen Johannes Swenonis Domproft i Werio samt Anders Swens. t. Gfnaholm, som understref Ups. Mötes beslut 1593 bland arken i Wäggsjö sticht. Sijll. på Kronoberg 1600. Dennes son Olof Stråle t. Gfna uppgaf Elfsborg och dömdes att dershöre böta 4000 Rdr. Som han sedan 1619 blef v. präf. i Swea Hof-R. synes följa, att man ej ansatt förräderi, om och brist på frigiftt mod såsom orsaken till fästningens uppgifswande. War redan 1599 Befallningem. på Kronob. flott. Atten adlades eller fick confirmation på sitt förmenta adeliga hars stammande från Holdo Lagm. i Wermland 1268, då Anders Swensson t. Ellöwik o. Gfnaholm, Sijll. på Kalmar 1572, på Kronob. 1580 och på Borgholm eller öfwer Öland 1598, adlades 1574. Hans wapen liknar mer de Skänsta Strålars till Torup, än den Swenska Stråleslägtens, som efter förbättring på sitt wapen kallades Gyllengrip. Prestsonen Arw. från Berg, måg hos en Stråle, kallad Strålenhielm, bodde på Gfnahelms gamla flott, som då hade tre torn. Äter innehades G—a & G—m af en Stråle; derefter af Gen. Maj. Frih. Sprengtporten, sedan af Major Ulfsar. Brufades sedan som ladugård under Abj, då detta egdes af S. Danckwardt. G—a & G—holm egdes nu af bönder. b) Sjäterier egdes af bönder. Ljuringstället hitflyttades 1838. c) Tillhörde länge Baroner Sprengtporten, sednast Bar. J. M. Spr. och Lov. Mörner. Gunnarstorp är dermed förenadt. Detta Abj säteri med G—p egdes 1828 af Löjtn. Salom. Danckwardt

till Yrfulksfund. Nuvar. egaren Magr C. G. Ekstrand, Bruffs-
patron på Gammalstad i Södermanland. Son af Rh. Joh. E. i
Myresjö. F. 1803. St. i Ups. 22. Magr 30. Amanuens wid
Univ.-Bibl. 31, med utmärkt loford af Bibl:s Chef. En af det-
ta arbetes gynnare genom meddelande af en rik källa. Se Företag-
let till 2:dra delen.

Tjureda, Anner jemte Asa till Tolg, nära 1 m. lång och
 $\frac{3}{4}$ m. bred, gränsar i W. t. Berg och Ormesberga, i N. t. Tolg,
i S. t. Söraby och i S. t. Gårdsby (att dömma af Hermelins
charta; uppgifterne i Smål. Beskr. äro uppenbart orimliga).
Sjöar: Helgasjö, Tjureda sjö, Skafwanäs sjö, Westra sjö med
ypperlig braxen, Gunnarstorps sjö, Hangsjö. Floder: Juletorps
å, Aby å. Brax- och laxfiset i Helgasjö, som tillhör Efna och
Etnaholm, är betydligt. Wid Lerkemåla är ännu ett wacker bot-
hult. Från Nyfulla bakte är en berömd utsigt.

Folkmängden war ej 1770 såsom sägs i Smål. Beskr. 491
utan blott 393; är nu 531.

	Åbor.	Torp.	Bäckstugufitt.
1770.	59.	18.	—
1840.	49.	18.	25.

Nästän öfverallt en öfvergång från Åbor till Bäckstugufitta-
re?! Mätte förnuftet, bewaradt genom nyktra lefnadsfæder, spara
in all arbetstid och arbetskraft, som nu förswunnit för att förslö-
sa den flena arbetsförtjensten, och bättre resultat er uppstå att för ester-
följande topographer bemärka.

Kyrkan är af sten på kronogrund, belägen $\frac{3}{4}$ m. fr. Tolg,
2 m. fr. Werjö; omkr. 48 aln. lång, 15 bred, 8 hög, har en al-
tartafla, ej af Sandberg (se Tuneld), men af Hagelberg (se
Tingebås p. 715) föreställande Christi dop. I ett fenster öfwer
läktaren sitter St. Jöran inbränd i glasf. En fru Gyllenandar
har gifwit en kalk, Gen.-Maj. Bar. Sprengtporten en Måshake.
Säterierna ha sina murade grafwar. Befallningsm. J. Hultgren
gaf som arrendator af Skålsnäs till socknens fattigtåsa 33: 16 B:co.

Kaplanbofstället Holkastorp S. i Tolg ligger $\frac{7}{8}$ m. fr. Tju-
reda kyrka.

Kaplaner.

1. Andr. Birgeri subter. 1593.
2. Petr. Benedicti, blef 1626 pas-
tor i Åker. Denna "prestman i
Tjureda by Petr. Ben—" satt för
en Domare i Jöns Jöranssons,
Lagläsarens stad, och kref som så-
dan med egen hand under en dom,
förleglad med hans signet, hwilken
inkom i den 1614 listade Swea
Hof-N., som ansåg fast orimligt,
att så skulle tillgå eller att en prest

skulle ha ena foten i thingstufwen
och den andra i predikstolen, hwar-
före den tillstref Bist. i Werjö att
råda bot derpå, att sådant ej wis-
dare måtte ske.

3. Mart. Ragwaldi, Rh. P.
Lofteui swäger, war här omkring
1650 och derefter
4. Joh. Ringius 1661—88.
5. Joh. Silenius 1690. St. i U. 78.
6. Semm. Montelius.

7. Jonas Ring — kanfse wid Afa. —
 8. Petr. Stenbeck 1708 † 41. F. 1666 i Loig, Stensetgård. Comm. i Dänningelanda 95. (G. m. 2) Cath. Dander, Prostén P. D-s dotter i Linneryd. En son prest. En dotter g. m.
 9. Abr. Holmström 1742 † 92. F. i Wgitland 1710, St. i U. 30, Prest 36, Husprest hos Oref C. Frölich.
 10. M. Urbanus. Wetter 1793—1824. Se Khl. i Rogberga.
 11. M. J. G. Westberg 1824—28. Se Khl. i Sandjeryd.
 12. Jon. Rydin 1829 † f. å. Flitig botanik.
 13. Cand. Åke S. Wibom 1830—37. Se Comm:sl. i Byarum.
 14. Fr. Ehrlich 1838—. Commisnifer i Bredaryd 1828.

5. Afsa socken. (Annex).

m:t:l.		Kronshemman.	
	Skattehemman.	3:8.	Fregdansåhs; Capellans Vest.
3.	Afsaryd.	1:4.	Hvitabråten. *)
1	5:8. Afsa.	1:8.	Långnäs.
	1:2. Baggansåhs.	3:4.	Långsryd; Fäuriks-Vest.
	1:8. Djupabahl.	1.	Afsa; Säteri. c) ;
1	1:2. Elmefall.	2	1:2.
	1:2. Freggahult.		Frålshehemman.
1.	Granhult.	1	3:4. Afsaryd. e)
	1:2. Hjelmeryd.	1:2.	Afsa.
	1:4. Hjelmén.	1.	Bustatorp.
1.	Hjshult.	2.	Hångeryd. f)
1	3:8. Hångeryd.	1.	Lesteryd.
	1:2. Järshult. a)	1:2.	Möllnahult.
1.	Kalkhult.	1:4.	Penningetorp.
1.	Knutfog.	3:4.	Sjöända.
4	1:4. Kråfatorp.	1.	Afsa. d)
	1:4. Lindåhs.	1.	Mossjöåhs. g) } Säterier.
	3:4. Lonsåhs.	1.	Rosjö. h) }
	1:2. Plantingsboda.	2	3:8. Afsa; Rå och Rör.
	3:4. Sarabjörke.	13	1:8.
1.	Silleryd.	40	1:2.
1.	Sjöända.		
	1:2. Trittéboda.		
1.	Welhult		
1.	Afsa; Säteri. b)		
24	7:8.		

a) Gårdeshult i andra Tordeböcker. Gerda är ett Odristnamm. b) Afa Bengtsgård, Skattefäteriet, har länge varit med de andre fäterierne förenade. c) Afa Westreg., Söreg. och Påfwelsgård, Kronofäteriet, synes, jemte det förra i äldre tider hetat Afa, då d) Afa, Westra, Frålsfäteriet kallades Westregård. Afa fäteri eller Afsagård utgjordes 1828 af 3 hem. fäteri, 2 $\frac{1}{2}$ rå och rör, $\frac{1}{2}$ frålse, 1 $\frac{1}{2}$ augn. skatte, $\frac{1}{2}$ kronofatte, S:a 7 $\frac{1}{2}$. Utgjorde 1843 8 $\frac{1}{2}$ samt 33 dagsverktorp. (Sgar:

1. Måns Laghil g. m. Karin Jusgasdotter
 2. Niclis Krok sid Afa gård af

de förre, på det han skulle vara färdig i Nikstus tienist, hwar herrskapet honom til sigger a beggies

*) War köpt till Fatte 1843.

- dera veqnar 1408. Sannolikt stamsfar för den reban wid 600 sig så widtgränande Krofsläkten.
3. **Abiorn Jönson** (af gamle Liljespararne eller Hård, en slägt med ett Dehuswud. Se 1 D. p. 488).
 4. **Bengta Abiornsdotter** t. **Asa** g. m. Dof Joranson (Liljesparre) Slottslofwen på Kalmar. Hennes bror Bengt A. f. Lagman i 10 här. 1512—15, halshöggs i blodbadet 1520.
 5. **Jöns Oloff**. (L.) på Asa, g. m. Zygeb. Gylta till Påtorp. Han war D. f. för ett Regte Smålandsningar.
 6. **Arwid Jönson** till Asa introd. 1636. Afsejor i Göta Hof-N. G. m. Agn. Gyllenmårs, dotter af Bröms G—rs, som erinrar of om Gyllenmårs wisbof.
 - e) & f) Tillhörde Ludw. Camerarii arfwingar se 2 D. p. 687.
 - g) Tillhörde 1828 Major Gyllenwårds arfwingar; lifsom
 - h) Rössö eller Rössjöhorfwa, begge nu tillhörige Löjtn. Gust. Gyllenwård på Lamhult.
 7. **Peder Jönson Liljesparre** till Westregård och Asa, brodern, war som Rikstallmästare förlofwad med Gunilla Bjelle, då K. Johan III tog henne, då "Drottning Gunilla" sedan gaf honom till hustru sin kusin Anna Lagesdotter Poje. Peder Jönson till Westregård subscrips. 1593.
 8. **S. Ulfsparre** till Asa, Generals Major. Gade N. 1635.
 9. **Pebr Ulfsparre** Rytmäst. 1669.
 10. **Joh. Abr. Ulfsparre**, Rapt.
 11. **Gref Löwen**.
 12. **v. Vicken** Öftr-Löjtn.
 13. **Nachel** Öfver-Direktör.
 14. **Bar. G. Lejonhuswud** Öftr-Löjtn. Kopte Asa 1795.
 15. **Bar. G. Lejonhuswud** egare från 1827. Kammarherre och Ribb.

Alsa, Anner jemte Ejureda till Tolg, sträckande sig $1\frac{1}{2}$ m. i längd och 1 m. i bredd, gränsar i S. t. Kamqwilla och Fröderyd, i S. t. Tolg, i W. t. Berg och Anebodo, i N. t. Gultsjö. Socetens- och Häradsgränsen ligger $\frac{3}{4}$ mil N. om Kråketorps gästgifswaregård. En dalsträckning märkes från Asa herregård till Kalfshult, $\frac{1}{2}$ mil. Wid Asafjöns S. sida förekommer en delvis grå, delvis rödgulaktig högst finfornig quartzart med stående förklyfningar, som gå i N. och i S. men som på några ställen är mera massformig af grå färg. Närmare Asa kyrka wid N. ändan af sjön förbytes denna bergart till en finfornig blandning af quartz, glimmer och trol. åfwen såltspat. På andra sidan om Kråketorp, är bergarten åfwen massformig och småfornig, men ceuritartad och möts efter $\frac{1}{2}$ mils fortfarande af en inlagring eller mättig stock af en granitmassa, hwars alla delar äro högst finforniga och som på andra sidan åter afwexlar med rödgulaktig ceurit. — Anmärkt af Hisinger.

Denna ort är dock märkwärdigast för sina minnen, om också, nästan urblekta. Dock är ingen ort i Skandinavien, som har mera anspråk på äran att ha varit det Skandinaviska Åsgård, der inwandringen från ett Åsgård utom hafwet wäl slagit till någon tid sina bopålar neder. Från Gr. Dahlbergs till Gr. Tunelds dagar war detta en obetwisad sak. Då sedan twiflet gällde allt, utom Upsala och Stockholmsnejdens minnen, der historiographien hade sitt egentliga hem, så blef det blott som ett gyckel anfördt, att Småland hade Odens graf och Eddans Åsgård, under det

att få trosartiklar mindre skakades än den, att Odin varit en Siguna- och Upsalabo. Tiden har nu wurit från den barnslig-
heten, att forstarens felseg kunna vara en — patriotisk. Men
för att undvika stenet af detta fel, bör man ej wika tillbaka på
forskningens bana. Wi anblicka Usa-nejdens minnen, ehuru ofull-
ständigt. Baggansås berg med 50 aln. brant och en källa wid
foten bär ännu en mythisk dimma öfwer sig, som antyder sam-
manhang med forntima cult. I detta berg bodde fordom troll,
som fästade grodor och ödlor i källan, hwilken "fist" de om nät-
terne stekte i böndernas eldstäder der nära. Man säg det, men
bristade ej knyta. Efter någon tid kom en björnsförare, som lån-
te hus i en stuga. Björnen låg öfwer natten på stugans golf.
Trollen kommo och kotte och stekte. Björnen brummade. Ett Troll
slog honom med sin näsduk. Då anföll han Trollen så att de
måste fly. Sedan mötte ett Troll bonden wid berget och frågade
om han ännu hade sin "kissa" (katta) qwar. 7 sadane ligga på
ugnen, swarade bonden. "Då komma wi aldrig igen", genmålte
Trollet. Sedan har man ej eller sett dese siffstekare. Detta är
"sagan om Baggansås kissa". — Hjortåsen är största höjden i
socknen. I Bjurberget säges fordom varit malmbrott. Wid
Hjerpebroar på Siskhults egor är ett berg, enl. Dr. Hagelbergs
uppgift, med inbyggna figurer och bokstäfwer, som mösbe-
lypna och mest utplånade ej kunna dechifferas. *) Traditionen är,
att ett slag ståt der mellan S. Oden och S. Hjerpe. Den sed-
nare skydde och gömde sig i ett träd på detta berg, men Odens
korpar wisade Oden dit och han stöt Hjerpen. Wi önska, att Finn
Magnusen, C. Molbeck och Forchammer wille besöka detta ställe,
mötte af 3 ledamöter ur vår S. W. H. o. A. A., som ej kan
underlåta att egna uppmärksamhet åt dylika föremål. Ynglingas
sagan synes ha förwarat ett minne, som torde ega sammanhang
med sägnen om Hjerpeberget. S. Dag hade sitt moderne från ett
kungarike söder om Swealand. Han war så wis att han sjelf
förstod sina offerprestens augurier ("förstod fogelstri"). Han egde
en fogel — Sparf heter han här — som slog till åtskilliga orter
och berättade kungen tidningar. Han slog en gång till Reidgöta-
land till en gård som hette Wörwa, der han slog på bondens åker
och hentade sig der mat. Bonden kom och slog sparswen ihjäl.
S. Dag blef illa wid och offrade sin egen son för att få wes-
ta, hwad som tagit wid sparswen. Då inhemtades att han war

*) Dr. Hagelbergs ofteckning ses i Samll. till Ny Smål. Beskr. Som här
ej är en trappgång, utan figurerna stå i graniten, så kan här ej tillämpas
hwad som anförts mot Nummo. På 4 ställen synas inbyggna tecken.
Ett liknar mycket Odil (Inledn. p. 68), en figur, som ej finnes i Upsa-
la-runraden, men wäl i den Widdiska (Wlekingita). Ett Sugil, likt Wle-
kingstenarnes, mer än ett Lagu, list det på Rydaholmörnnstenen n. 4, b,
Inledn. p. 59, synes här, liksom | N . . . framför | H O (Odil) eller
läset från höger: Oist . . . Di . . .

dräpen på Wörwa. Sedan utrustade han en stor krigshår och drog till Götland. Och när han kom till Wörwa, gif han upp på landet med sin hår och härjabe, folket flydde, men när de redo öfwer Skotans wad eller Wapnewad, kom en träl ur skogen på Abacken och med en höjufwa dräpte kungen. Folket wände nu hem till Sverige från sin "Österwäg", men kungens son Agne inföll i Finland, der nu en Froste regerade, klarligen det Finland, der en Öfverprestinna hette Hulda, då en Snö med dotter Drifwa i Wisburs tid regerade i detta land. Med hänwisning till vår Inledning drifwa wi förklara sannolikare att strider mellan Upsalakungen och Finweds och Wärendakungar af lifa språk här äro widörde, än strider mellan den förre och Sklaver-Finnar i n. w. Finland. Upsalakungen seglar till det land, Isländarne alltid ansett ligga austr, men uppträder i ett land med namn af hwenst rot. Oden — Odenspresten i Asa? — har skjutit Upsalakungens spejare, som i sagan blef en sparf, men i Asasägningen en Gjerpe. Hwar hämdekriget stått är swårt att af Engl. Sagans benämningar utleta. Dock synes frågan wara om så långt afstånd från Upsala att man seglade dit hellre än gick till fots. Wörwa kan nog ha tillbräkat eller wid affstrifningar uppkommit af Ver-land eller Ver-wed.

På Elmefall Storeg. är en klippa med spår af människors samt harars och hundars fötter. Selvetesbacken — ett hedniskt kultiställe, som så benämnts af Christna — har fått den sednare förklaringen af namnet, att Herren på Asa straffade sina arbetare för försummelse genom att ställa dem der att hugga wed. 1669 träffade i denna backe nära Asa gård Ryttmäst. P. Ulfsparre ett hwalv, wid hwars öppnande mötte ett sten, likt en blirt, som strart utsläcktes. I hwalfwet fanns 1) en lifflista sammansatt af släta slintstenar, 2) en lampa af sin lera, en handbredd i diameter, ej glaserad, lik den, som funnits i Roma subterranea, en lucerna perpetuo lucens. (kom sedan till Prof. Spole); 3) en 2-eggad knif, bestående af slintsten till både skaft och blad, wid pass 1½ qwarter lång; 4) ett blad af en annan knif af polerad stål; 5) ett jern af ½ alns längd." — Detta efter Smål. Beskr. Fyndet sändes Hofmarsk. B. Rosenhane. Der fanns of förbrända ben, enl. Prosten Lundebergs uppgift. Det uppgafs enstämmigt af folket i 17:de sekel, att Oden här war begrafwen. Wid Kråketorps gård ½ mil från Asa är en stenmur af 6 alnars tjocklek, 80 aln. lång, 20 bred, Odinskrubban (ej "Odeklubban") kallad. Krubban är säkert ett bonduttal af Fyrtäta, som i medeltiden blef namn på ett slags tempelrum. Förfrågade en skjutbonde 1814, om det war Odens stall eller rummet för hans hästar. Han hade ej hört derom, men war wis att Oden sielf der ännu wisade sig, helst han en gång der sett honom stående tankfull. Se Minnesfång ur Wärend: p. 9. I midten ha några trän uppvurit.

Blotthögen S. om Asafjön, gent emot Asagård, fallas od Odens graf. Den ligger midt i en parallelogram, som 4 andra högar, 2 på hvardera sidan om sjön, formera. Stenknifvar m. ha funnits i dessa högar. Sägna gå, att en guldwagn, "som i klart wäder synes å sjöbotnen", förtis ner här ut Odens stall. En gång war han nära att bli uppdragen, men tyfnaden bröts och sjönk wagnen åter. En sönderslagen runsten ligger wid Runstensbäck på Kråketorps soldattorp. *)

Asa kyrka, $\frac{1}{2}$ m. fr. Tolg och $3\frac{1}{2}$ fr. Werid, byggdes 1805—08; den är 80 aln. lång, 20 bred inom murarne, med hwall af gips. Altartaflan af Hörberg föreställer pbariseen och publikanen. Kyrkans casa war 1805 1664 Rdr; skulden, då kyrkan, som kostat 5888 Rdr, inwigdes, war blott 2446 Rdr. Det möjliggjordes genom Bar. Gust. Lejonhufwuds uppoffringar. Han gaf materialier för 1738 Rdr B.co. Dr Hagelberg yttrar: "man kan nästan anse kyrkan som en ärofyll minneswård öfwer honom." Hörbergsta altartaflan är od hans skänf. Baronens porträtt ses i choret och betraktas med en kärleksfull wördnad af de gamle, som weta hwad den mannen warit för församlingen. Hans enkä, J. Ehrenborg, har donerat till fattigkassan 666; 32 B.co samt byggt Lejonhufwudsta grafwen, grundmurad, nära D. gaslen.

Kaplanslängd.

1. Nic. Jone subter. 1593.	8. N. Joh. Eckerbom 1804—22.
Se Communitetel. i Asgheda.
2. N. Hagelin 1674.	9. C. F. Sjöengren 1823—35.
Se Communitetel. wid Söraby.
3. N. March. Wickelman; resp. i Åbo 1694. Dog på Asa kyrkg. då han jordfäste ett lif.	10. O. G. Barck 1835—40. Se Communitetel. i Miskelås.
4. Dan. Abr. J. Krot, 1704 † 41. Et. i U. 1701. G. m. Anna Milstenius.	11. Dan. Pehr. Alwin 1841—8. 1811. Bondson från Allamundsryd. Et. i U. 33. Prest 35. Huds pred. på Lenstads i Upsala stift hos Enfegreswiman Cederström, född Wrangel.
5. Js. Widebeck 1743—72. Se Khl. i Lenhosda.	
6. Cand. Er. Susberg 1773—90. Se Khl. i Kallsöwif.	
7. N. Joh. Sjöström 1790 † 1804. Se Khl. i Burseryd.	

5 §. Gårdsby Pastorat.

6. Gårdsby socken. (Moderförsaml.)

m.t.l.	1 1:4. Kråkenås.
Skattehemman.	2 1:4. Stoungby. b)
7:8. Gaslandu. a)	4 3:8.

*) Stenen är slagen i 8 stycken och runor spåras på dem alla. En afsteking af Dr Hagelberg ses i Samll. till Ny Smål. Weste. Runorne synas warit sådane som kallats Werdarunor, Inledn. p. 67 f. man finner ett tydligt Sugil, sådant det förekommer i Neapelsta urkunden; ett Wöth, sådant det ses på Welsingsta runstenen n. 1 a. Inledn. p. 59; lifsom B, Γ, Υ m. ā. Ej kors, utan punkt och kolon siflja orden.

Kronohemman.		1:2. Notterby.
1	1:4. Glesåhs; Pastor: Bost. c)	1:4. Spårby. h)
	3:7. Fylleryd. d)	4. Stouby. b)
	7:12. Gaslanda; } $\frac{1}{2}$ Pipare-	3 1:4. Testa. f)
	} Bost. och $\frac{1}{2}$	1:2. Wickenswed.
	} Capell. bro. e)	1. Gårdsby. i) } Säterier.
	5:8. Gårdsby; Pastor is stomm	2. Kråfenas. k) }
	1:4. Hestrama. *)	1. Gårdsby, Ladugård.
1.	Stouby: Mönsterkrifwa-	2. Gårdsby; Prä och Nör.
	re: Boställe. h)	17 3:4.
4	11:24.	26 7:12. **)
Frälsehemman.		
2	1:4. Gaslanda. a)	
1.	Hafetorp. g)	

a) Härifrån utgick den prestl. Gaslanderska släkten. Se Rth. i Burseryd. b) I Runethikan vid St. står en runsten n. 1279 i Lilj. N. U. der Lilj. läst: þurlef . raishi . stein . þana . ef . rið . Ala . auk Etu . hialbi Kup ant þai Ka. Att folket här i nejden funnat läsa Ala på stenen, kan man sluta deraf, att det ännu lefwande släktet wet, att "Kung Ala" ligger här begrafven. c) ligger $\frac{3}{4}$ mil fr. kyrkan. Blef mycket uppbladt af Bist. O. Wallqvist, som gerna bodde der ***). En ö Arnö i sjön Innaren såges från Kråfenas säteri donerad till kyrkoherde-

*) Hade köpts till statte 1843.

**) Det ecclesiastiska Gårdsby är 33 $\frac{1}{2}$ m.t.l. neml. ofwanstrifue 26 $\frac{1}{2}$ (med undantag af Fylleryd $\frac{1}{2}$), samt Tweta sjerding i Furuby sn, Konga härads $\frac{5}{8}$ liksom Åræda by i Uppwidinge härads och Gte sn $\frac{1}{2}$. Tweta sjerding utgöres af Almshult eller Elmshult $\frac{1}{2}$, Björnåmo $\frac{1}{2}$, Helgeryd 1, Tweta $\frac{3}{4}$. Se härsofw. p. 685.

***) Af detta Wresås ha märkliga släkter tagit namn. Bist. J. Bazii d. äs son Bengt tog adlad som Underståthållare namnet Wresholm. Bist. P. Jona Angermanni bror Er. Jona Angermanni söner kallade sig af Gt = *Avus Dryander*. Se här denna slägt!
Ericus Jona Angerm. Past. Civitatis Wex. Aps. Capitali. G. m. Apollonia.

- Jonas Erici Dryander Rth. i Bernamo 1638.
- Joh Jona Dr. Rth. i Ljunga 1664, Åsheda 73.
- Jonas Joh:nis Dr. St. i Ups. 86. Cand. 93. Magr 94. Legations-Secr. i Paris 169°. † i Paris 1707.
- Nils Joh:nis Dr. St. i Ups. 94. Jendrit 1704. Kapten.
- Andreas Joh:nis Dr. St. i Ups. 1682.
- Eric Jona Dr. i Bernamo lesde 1653.
- Apollonia Jonadotter Dr. g. m. Apsus; sin fars succ. i Bernamo 1652.
- Andr. Erici Dr. Rth. i Götteryd 1614. G. m. Anna, Apses Lindgrens hustru.
- Andr. Andria Dr. Rth. i Götteryd 1662. G. m. Maria Gieslotter Unnerus.
- Ericus Andria Dr. Rth. i Hallaryd 1660.
- Sara Ericadotter g. m. P. Spal Rth. i Åsheda.
- Brita Ericadotter g. m. N. Biraus Rth. i Wrestad.
- Elisab. Ericadotter g. m. 1) Wst. Wåns, 2) Knut Mattsson, Arrendator af Kronobergs län, Wajsafrände.
- Mathias Canutius Poeta Cesareo-laureatus, adlab 1663, tal: 16.

borbet. Om frälsemannarätt å flogen på G. egor, se R. Br. 1789 $\frac{1}{2}$ i Tom. XIII af Dom-Cap. Arch. d) Etorå och Lilla F. underlades Werio Biskopsfåte (således oberoende af Gårdsby såsom Biskopsprebende) genom R. Br. 1571 $\frac{2}{3}$; hörande i eccles. hänseende till Hemmesjö församling i Konga häråd. T. o. m. 1843 afslogs Fylleryds egen begäran att få höra till den församling i kyrkligt, som byn tillhör i borgligt hänseende, oaktadt begge församlingarne äro Biskopsprebenden. e) Ligger $\frac{1}{4}$ mil från kyrkan, fritt från ständigt retering. f) Här är en Munkagård, som såkert hört till Werio kloster. Tofta Post, Torpa och Ejsögård, liksom g) Haketorp och h) Spårtyd köptes af Jonas Bure till odalsfrälse 1642. Han war då Custos Regni Archivi, adl. 1624, † 1655, namnkunnig genom sin upplaga af Stads- och Landslagen 1618 liksom sina i R. Arch. förvarade geneall. tabeller. i) Sannolikt har Gårdsby redan i herenhörs haft en samlingsoort för cult. På Gårdsby egor äro 3 högar jemte hwarandra. På Säteriets egor ligger en stor höjd Gripeberg, der ruiner äro af murar, som innesluta en fyrkant af 80 alnars sidor med införsport åt norr. Höjden, der byggnaden varit uppförd, är otillgänglig, omgifven af 3 högar och lårr. Säggen att Werio stad der byggt ett förvaringsställe för sina rikdomar wid anfall från Danmark, låter som ett förklaringsförsök, om ej ruinerna af ett forntida flott någongång så begagnats. Så ståtligt bygga ej borgare ett magasin. Här torde varit — om ej Utgården (se 1 D. p. 382), åtminstone Wärends-Lagmännens fordna borg *). G. synes åtminstone tillhört Lagm. i Wärend Nils Sigrifson (Natt och Dag), som wäl annars ej så dyrt begäfwat kyrkan. Se nedanför. I 14:de sekellet tillhörde Gårdsby kaniken Henrik, som 1383 blef Erkebisk. i Upsala † 1408; sannolikt war han både herre till säteriet och församlingen, såsom den der war präbende till hans kanikdöme. Han förde 2 girones liksom den s. k. Stensta och Lisaslåkten, hvars wapen man ser bland G. I:s anor. Säktrare kände egare äro: 1. Bisk. And. Laurentii (Björnrom) sedan Erkebisk. 2. Hans Ryhle köpte en del af G. t. odalsfrälse 1630. 3. Bisk. Nils Brok. 4. Strålar. 5. Stråhlenhjelm. 6. En Branting hade det som pantgods. 7. Prostien P. Colliander i Långaryd wid 1770. 8. Major J. G. Rappe 1775.

lad Törn:erang (såsom född Långstredogen), Herman öfwer Bergqwarå 1662—64, Årsejor i Sjörädden, Riddarhus-Secretetare. (Enligt Rogbergiska m:ttet, J. G. Lagergren m. fl. säkra fallor).

*) Denna sedwäre torde dock kunnat uppstå af den förra. Att mytthen om Asa-Thor wandrande från Asagård till Utgård, kunnat uppweira på ett minne om den infemne Asaiburgs-Diens wandring från Asa nära Tolg till denna gård (se 1 D. 79), är wist en helt rimlig åsigt, men föresfaller wärdt slägte långt orimligare, än om lokalen påstås wara — i Ryglands djup, om också ej i Åsten. Till Rygland trår sjelfwa forskningen, således snillets aristokrati såwäl som anornas. Och Rygland har liksom inga minnen eller forreminningar, som underförlja dessa sympatier hos lärde.

9. Öfverst-Löjtn. C. Rappe, sonen, 1793. 10. Lect. C. J. och Kaptn. J. A. Rappe, söner af n. 9. Öfverst-Löjtn. och Ridd. Carl Rappe på Gårdsby har ett stort namn bland Smålands rationelle Landtbrukare. I Länets Hushållnings-Sällskaps handll. har man flere prof på hans insigter och warma nitälstan. Han slutar en afhandling om linodling med Thorilds — geniets — ord: ett spadtag i jorden är mera wärde än det högsta hopp af en dansare, — en citation, som wäl antyder karakteren af denna Riddares werksamhet. Linberedningsinstitutet fanns på Gårdsby 1811—29. Trågården är bland de största i orten. 1810 anlades en wattenledning, sprängd genom berg, hwarmed ångar wattnas och qwarnar, tröslwerk m. m. drifwas. Här användes, såges det, först wändplojen 1798 i Kronobergs län. 27 torp ligga under G. k) Gades af 1. Bist. D. Lund. 2. Bist. G. A. Sumble, hvars enka Ehr. Ehrenlund bodde här ännu 1770. 3. J. Piper 1774. Började först, såges det, här i länet odla karr, lärde under utrikes resor. 5. Df.-L. C. Rappe. 6. Juweleraren Möllenborg i Ehn.

Gårdsby, Moderförsaml. i ett preb. pastorat i 2:dra kl., 1 afdelningen, 1 mil lång, och nära lika bred, gränsar i D. t. Dädesjö och Furuby, i S. t. Werjö, i W. t. Helgassjön, i N. t. Söraby. Sjöar räknas 14, med Helgassjö, Tosta sjö och Innaren som störst. Matutägt anmärkes i de större.

Kyrkan, belägen 1 m. fr. Werjö, är byggd på stommens grund, 53 aln. lång, 30 bred, 10 hög till mur, tornmuren 24 alnar. Predikstolen är öfver altaret. Vid inwigningen 1837 (talet är till en del i bunden stil) utmärkte Bist. Tegnér Wäns Behrson från Stosby, en gammal blind wän, som warit främsta drifkraften till arbetets beslutande och verkställande. På en jernplåt på gamla kyrkdörren läser Lilj. (N. U. n. 1944): Trotuos + vari min smi + ifir: ipa miltanta +. Enligt en annan säkrare läsning: ero lios + vari min smi + lr firi pe miltanta +. I Dieterichs Runen Sprach-Schaz är stället ej bemärkt. Här synes stå: årans ljus ware min smil för den milda anden! Slika högtrofwande halfdunkla uttryck träffas nägon gång hos de gamle. Smil betyder ännu i Danskan: helning. Wra, gen. ero. Kyrka uppbyggdes här tidigt. "Ecclesia in Garzby" ihågkomas i Wärend's-Lagm. Folke Karlsons testamente 1282 (Sw. Dipl. 742). Lagm. i Wärend Nils Sigrids-son (Natt och Dag) gaf i sitt testamente 1299 till Gårdsby kyrka 2 mark purt silfwer, för att deraf göra en kalk, item ett guldfors, som Lagm. Nils fört med sig från Heliga landet, till kalkens förgyllning (Sw. Dipl. 1278). Ett närmare förhållande till den kyrka, som får ett guldfors, förde från Palestina, nämnd först bland fyrkor, är häröfwan antydt som möjligt.

A) Kyrkoherdelängd, under den tid Gårdsby synes varit ett fanikpräbende:

1. Boecius Curatus i Gårdsby 1315. (Sw. Dipl. n. 2039). Eroligen den samme som Bo Starke n. 1930.
2. Henricus Caroli de Gardzby 1322.
3. Dagherus Dagheri de Gardzby, Vltus Archidiaconus Eccles. Wex.
- B) Då Rbh. i G. woro bosatte inom pastoratet.
4. Johannes 1702.
5. Bened. Joh:8 Bazius, trol. son af n. 4. Salskr. 1593. B. 3. i Glesås war Riksdagsman i Ups. 1594. Förde 3 ar, enligt Wahns försäkran, som, född i Rottne, wäl bejett hans grafsten; (ej allon). Söner: Johan Baazius Wif. och Jöns B. Rb. i Swartary.
6. Ericus Jona 1603—22. Som Nepos äfwen behyder broder son räta wi det 1: 547 anförda; war ännu 1602 Eccles. Minist. Wex. & Assess. Capituli. 1607 fälde Lagman Gr. Ribbing förlifningsdom mellan Hr. Graf i Glesås och Lure Larsson i Lofa samt borgerskapet i Werio om någon bosteg mellan Sandsbro och Werio. 1608 kallas han past. Eccl. Dei Eckesåås i en Rostocksbisp. Gr. Jona i G. war Riksdagsman 1610. 1617 fick han R. confirm: bres på Arusön att ej lida orätt af Bes:m:nen på Kronoberg. Rännes 1622.
7. Petr. Petri 1623—42.
8. M. Nic. Holmingius 1643 + 50. Kallas 1637 Electus Sv. Reginae & Arcis Stockholmensis Conclonator.
9. Petr. Lannerus utn. 30 51, men fick s. å. Densjö. Då recom: menderade Wifop Etalennus och Past. Wex. Duse först J. Humble hos Drottning Chr. men sedan föreflogo "Capitulares samteligen" Lect. Sw. Epimerus. Församlingen begärte sin Capellan Sw. Jona i Rottne, men om de ej kunde få honom: J. H. Drottning Chr. gaf Weberbörande allwarliga förenätlingar och ålade dem att intro: ducera
10. Jon Humble 1651—67. Hans son Dagw. Humble Rb. i Grenna war Wif. Humbles farfar.
11. Nils Fernerus 1668—70. St. i U. 39. Magr 52. Math. Lect. 53. Riksdagsman 59. Wif. J. Luudebergii mäg *). Wif. begärte honom 59 till Notarius förgäwes; men som Riksdagsman 54 war han och Notarius. Wallqwists Handb. 53. 54.
12. Phil. Sebastiani Smedell 1671—79. G. m. Elis. Dufaus. Efter hans död blef G. präb. till Bifkoparne. Följ. Rbl. lita med Bifkopserien från och med Scarinus.

7. Södraby socken. (Auner). a)

mt:1.		1.	Södra Rottne, af b. S. Rottne sn.
	Skattehemman.	11 11-24.	
1.	Britatorp;	} af f. d. S. Rottne sn.	Kronohemman:
1.	Brottjoryd; b)		
3.	Löpanäs; c)		
1-4.	Barsbro;	2 1-4.	Södra Rottne; d) af f. d. S. R. sn.
1.	Bjelswatorp;	} af f. d. R. Rottne sn.	3-8. Norra Rottne } af f. d. ratery, el. Nor: lansboft. } R. R. sn.
1 7-8.	Berlanda;		
2.	Mälajord;		
1-3.	Norra Rottne;		

*) Möjligen war det således "Bifkopshuser" som "conserverades", då Knut Laurbeckius Dtro: G., som "fätt Glesås", neml. af R. W:t, måste wila för en conferverare, som fått Bifskrens fullmakt. Se härom widare Göterheds Rbl. 7. Andr. Dryander.

	Kronofäterier.	2.	Borlanda;	} af f. d. N. N. fu.
1.	1:2. Sjöatorp; Waretorp; e)		1:2. Haneholm; 1:4. Mälajord;	
4	1:8.		2 3:4. N. Rottne;	
	Frälsehemman.	9	1:4.	
	1:2. Löpanäs;	24	5:6.	
2	1:2. Rottnesqvarn; 3:4. S. Rottne; f)			

a) Denna socken är ej framställd enligt 1805 års Jordebok, utan enligt den nuvarande Jordeboken. I 1805 års Jordebok förekommer 1:o Norra Rottne socken, med skattehem. $5\frac{3}{4}$, kronohemman $\frac{2}{3}$, frälsehemman $5\frac{1}{2}$. S:a $11\frac{1}{2}$. 2:o Södra Rottne socken, med skattehemm. 6, kronohem. $3\frac{3}{4}$, frälsehem. $3\frac{3}{4}$. S:a $13\frac{3}{4}$. Men begge dessa församlingarne förenades till en genom K. Br. $\frac{2}{3}$ 1779, derpå kyrkan 1782 uppbyggdes för begge församlingarne i S. Rottne eller Södraby; Kapellanens bost. förblef i N. Rottne eller Norraby. Men då Jordeboken har namnet Södraby, så ha Stifts- Matriflarnes Rottne. Det sednare namnet synes alltså utmärka den kyrkliga församlingen, som blott är $23\frac{1}{2}$ m:t:l (osörm. $37\frac{1}{2}$); helt Bröttjaryd 1 m:t:l i kyrkligt hänseende hör till Drefs in, Sjöas pastorat, Uppvidinge härad. Som vi här likväl lägga Jordeboken, den enda of meddelta officiella urkund, till grund, så får det civila namnet ingå. b) Om byns läge, se ofwan. Det är detta Br—d, Dr Schlyter anser ähstätt uti ingresen till Smäl.-Lagen; stälten för meningen, att Bröttjareds kyrka wid Lagsgans yttersta gräns i väster, der utmärkes, ses 1 D. 355. c) En gård heter här presteg., hvaraf man finner att prest ofså bott inom S. Rottne. På en hög as N. om Löpanäs, der Innaren faller ut medelst ett kort wattendrag i Helgassjö, är en jenn plan, sluttande åt sjön och bildande ett nås. Här äro större stenrummel. En liten ö utanför heter Qwinnoheden, der qwinnorma förmodas haft en lekplan. Sjelswa höjden på fasta landet fallas Dansbacken eller Ekbacken. Wallmans anteckning om Wärend f. 114. Här synes sådant bad ha verkställt, som der omtalas wid Moderhögen nära Skatelöf i Odensjö och som Petrarcha skildrar wid Gölz i Rhen. 1 D. 389. 445. d) Ett Kaptensof. 1 m:t:l anföres i 1805 års Jordebok. e) Den äldsta ätt, wi träffat såsom egare af Waretorp, är Eketrå en, som det föregifwes, äfögren af Wasaätten. Hert. Magnus af Dgl. — Sjöjungfruns i Wettern besjunge älskare — hade sonen Swen Magnusson eller Månson adl. med namnet Eketrå (n. 137), 1607, Schl. öfwer Kalmare och des län 1617, hvars sonson Major Joh. Eketrå lär varit, f. 1629, † 1669; hans epitaphium sågs i gamla S. Rottnes kyrka, derpå han kallades Herre till Waretorp, Lidhem och Björkö. Sedan kom W—p inom Rappe-ättens ego wälde. I N. Rottnes kyrka sågs Löjtn. Erik Rappes epitaphium.

Han var född 1695, † 1737. Hans enka Hedw. Leijoncrona. † 1770. Hon var dotter af den berömda, men till sina jordiska förhållanden så förgåtne Skalden, Envoijé i England Chrpher L—a och dennes maka Franzes Hwitfäll. (Se Biogr. Lex.) Deras söner Chrpher Rappe, Lhd. i Åbo, C. N. O. upphöfsmän till 1756 äro tjenstebetänkande, en i frihetstiden högst inslytelselik politisk personlighet, som affade sig ett Riks-Råds förslag 1761, liksom Carl Rappe, Lhd. i Kalmar, Öfverste wid Smål. Cav.-Reg:te, sedan Gen.-Löjtn., bl. two Friherrar på samma nr 287 år 1771. Den sednare är Baronerne Rappes stamfar. Nu eges Waretorp af en Ryttnäst. Fr. Rappe. I Länets K. Hushålln.-Sällskaps handll. nämnes huru Ryttnäst. Fr. R. framkallat en åker, som gaf nära 14 de kornt, af ett färr wid Drefs sjö, der 20 geom. tunn. förut blott gäfwö 8 å 10 last odugligt starhö. I S. Rottne bodde wid 1700 Kronobef:m. Sigfrid Gahm, stamfar för en gren af denna ått, som ej saknar namnkunnighet *). En Nils Gahms arfwingar egde i S. Rottne sin faders gård ännu 1805. Lagm. Sigfrid Gahm, St. i U. 1746, Afsultant i Swea Hof-R. 51, Auditeur wid Kronobergs Reg:te 54, Hhd. i Dgl. blef affatt 1775, sedan bebrad med Lagm. titel 1791. Han gaf neml. sin wadra mynts och skädepenningsfamll. till Linköp. Bibl., bestred förlaget till tryckning af de förtjenstfulle Linköp. Bibl. handll.; desutom gaf han en penninggåfwa till Linköp:s lärowerk och *collectio Gahmica* i juridik till Linköp. Bibl. Gahmiska stipendiet se wi ärligen utdelas in om Fria konsternas Akademi, iwiswelsutan ett anslag af denne Lagman. Kammarfrifw. Sigfrid Pehr's. Gahm, född i Gårdsby sn, Helgaryds gård af Tweta sjerding i Skonga härad, St. i U. 44. Blef Kammarfrifware i K. Krigs-Colleg. 50, hwar med hans befordringar afstannade. För sitt fullgörande af Ständernas uppdrag, genom att i Sthm 1762 utgifwa Swea Riks-Landemilitie till häst och fot, 2:ne delar, hade han en pension, anslagen af R. Ständer. Af K. O. III kunde den "flitiga myran" ej bemärlas i sin windskammar, då ej ens Gjörwell hade den lyktan. Gahm tillhörde samma äldre schola, som v. Stiernman, Møde o. d. Jättar i skrifställer, hwad siten widkommer, som nu förträngdes af en schola af sådana som Sinningssköld och Mistell. G. fick ingen förläggare utom till ett Bihang till B. Åhrands Beskrifning öfwer Oland, Ups. 1768, och Beskrifning om Carl XI:s lefwerne och skädepenningar, som då äro slagne, ett slags bihang till Regeringens Berättelse till K. Carl XI om Regimentsförvaltningen under minderårigheten, Sthm 1771, (anon.).

*) Sigfrid G. gaf S. R:s predikstol 1703.

. . . Nils G. Häradskrifw.

. . . Sigfrid G. f. i S. R. 1727. Lagm. 1791.

. . . Pehr Saltvefjud.-Zusp. öfwer Kronob. & Jönk. l. † 1742.

. . . Sigfrid Lorens Gahm Pehrson, den oböblige "Kammarfrifwaren", † 1725. † 1794.

Vælters lefverne i Jesu Christi Historia af B—r är ock af G. Annars skref han, en ny Beringskjöld, Manuscripter, derwid in-
 stränkande sig att samla materialier för de 3 Smäländska läneus
 beskrifning. Hans första saml. *Archivum Smolandicum* i XII
 qwartband, innehållande 688 nr., alla banden af omfr. 5 qwar-
 ters bredd, inköptes af Bist. D. Wallqwist och skänktes Werio
 Gymnasii-Bibl. (B. 1, 4—12 ha wid detta arbete varit förf.
 tillgänglige). Sedan samlade Gahm under samma titel XVIII
 qwartband, som D. Wallqwist också wille köpa kort före G—s
 död 1794, men som han, ehuru "eländigt sjuk", ännu wille öka
 innan han afhände sig dem. De ha hamnat i Ups. Bibl., der råd-
 frågade af Förf. till N. Smål. B. 1823, då rika utdrag gjordes.
 Häraf infer man G—s förtjenster af N. Smål. Bestr. i fall
 detta arbete sjelft eger någon förtjenst. I det Upsaliska Archivum
 Smol. har en sträng Censor groft öfwerblädat en mängd ställen.
 Der ha öfwerhufwud varit anmärkingar mot K. Gustaf III:s
 "Jodomitiska" lefnadsfatt, löseri på actricer o. d. hwarwid wan-
 ligtwis K. Carl XI framställdes såsom egande de motsatte bygder-
 na. Med de tänkesätten war wäl ej för G. möjligt att winna besor-
 dran. Han dog "i ytterlig fattigdom", enligt Wallqwist. Men
 det synes varit en "glad fattigdom", att dömma af hans humo-
 ristiska stämning under sitt arbete, hwaraf många kostliga prof se-
 dan influtit i våra historiska, särdeles biographiska skrifter. Wall-
 qwist wäntade, att någon historiens vän skulle förklara hennes tack-
 samhet till Gahms minne. Förf. neblägger här sin tacksamhets-
 förklaring, under wäntan på en betydelsefullare.

Af Rottne bär släkten Rothman sitt namn och bär här få
 en minnesbruna *). Den namnkunnige Capellanen Hr Swen i
 Rottne, som wi sett mistänkas för Bist. Staleni död genom nå-

*) Swen Jonæ f. 1592, Commisist. i Rottne. G. m. Agatha, dotter af
 Demprost Steno Magni.

Johan Rothman f. wid 1630. War St. i U. 1659, då han ans-
 slagades för medicamenters försäljning af Apothekaren. Chem. Docens i
 Örebro; Amir.-Medic. i Carlskrona. "Rothmans slagwatten" är af hans
 uppfinning.

Jonas R. St. i U. 1654. Advocat i Sw. Hof-R. † 1677.

Sten R. f. i Rottne 1640. St. i U. 62. Studerande och Medicin.
 Krigspref i Bondetåget 1675. G. m. Leulz Chorxi i Hjelmseryd dotter
 Decon. Bamp. i Werio 82. Rh. i Leuhofda 90. † 1703.

Johan Stenß. R. f. i Werio Hospitalsg. 1687. St. i U. 1703.
 Professor, antagen af Profes. L. Boberg. Pestmedic. 1709. Med. län
 Finsta Escadr. M. Dr. i Hårderwich 1713. Prov.-Med. i Kronob. län
 1714. Lect. 1719. Blind 49. † 63. Hade 12 barn. War den som gaf
 Linnés studier sin riktning.

Göran J.ß. R. f. 1739 i Huseby. St. i U. 57. Magr. 64.
 M. Dr. 63. Utändes med ett Tripolitaniskt Såndebud Hadgi Abbrehmen
 eller Abdrihin Aga till Berberiet, att intränga i Afrika 1773. I Roth-
 mannia Capensis uppfallade Linné denne sällige forskare. G. D. Årsh.
 i Coll. Med. 1776. Namnkunnig också i våra wittera Åfser. † 1778.

gon trollkonst, var född på Brändeborg i Åsänen och synes nästan ha ärfst den wid Urdarbrunnen fordom blomstrande hemliga läsekonsten från sina fäder, som tillhörde bondståndet. Han var i sin tid hällen för den störste "Empiricus" i Sverige och ansågs så äfwen af Med. Prof. Dr L. Boberg i Ups. Han blef sökt från in- och utrikes orter; hemtades ännu 1663 (70-årig) till Sthm, då "Maria De la Gardie" (Riks-Canzlerns gemål eller och hans syster) var sjuk. Han skref en "Rivulus sanitatis", som fanns till 1788, möjligen ännu förwarad i Bergianska familjerna i Sthm. Man trodde sig der finna, att Gubben läst Paracelsus. Man förklarade hans hemliga konst lärd af den Mesopotamiske Herren N. Argyreus, hwilken Hr Swen följt som tolf på en resa genom Sverige, utan att kändt är, det Herren från Mesopot. war hemma i Medicin. Wär ofwänangifna förklaring torde då ha bättre grund, ty säkerligen ingick i den Frejesta Seiden en hemlig läsekonst, som wäl en far ej gerna dog ifrån, utan att ha lärt den åt ett barn eller en annan öfwerleswande. En läkarefamilj uppstod af Hr Swen, och Linné kunde räkna andeliga anor från denne Smålands trollkarl i de tider, då all högre naturkunskap ansågs som trolldom af menige man. Hr Swen hade studerat 4 år i Lund — det Danska. Han synes ha för sin trolldoms skull utestängts från befordran, oaktadt Drottning Christina gifwit honom promotorial på "det första lediga pastorat". Holmingius, som undanträngde honom i Gårdsby 1643, erkände sig sedan aldrig ha haft någon wälgång. (Wallqv. Eccl. Samll. 1: 123—128). J S. Rottne är och en "prestagård".

Söraby, eller Rottne, annex till Gårdsby, synes wara (t. ex. från Löpanäs till Mälajord) $\frac{3}{4}$ m. lång och $\frac{1}{2}$ mil bred, gränssande i Ö. t. Dres, i S. t. Gårdsby, i W. o. N. t. Tjureda. Sjöar äro Jnaren, Wartorpa- och Rottnesjön (som ej må förblandas med den större Rottnen i Konga Härad). Söraby kyrka byggdes 1782, der S. Rottne kyrka förut war på Kronogrund, då begge Rottnekyrorna "sammanbyggdes". Dese förra kyrkor lågo en knapp $\frac{1}{2}$ mil från hwarandra och upprepades här den i Småland wid små närbelägna kyrkor ofta förekommande, i andra landskap per med dylika bykyrkor ofända sagn, att 2 systrar, som ej kunde af oenighet gå under samma tak, byggt hwar sin kyrka. Monne wi ej höra här ett genljud från tider, då en "Frejs hustru" här i Småland uppehöll en religiös hedencult och sedan kunde döpas, men ej förlikas med en annan f. d. prestinna.

Jac. Gabr. J. s. N. St. i U. 1741. Professor ibm 47. Resste till Frankrike och England. Gift i London. War i Sverige 1762. Deltog i politiskt friställeri i Stut af frihetstiden. † i Sthm 1772. Se vidare Biogr. Lex. Litt. N.

Capellaner ha länge varit 2 och äro nu så flitda, att G—y, ensamt lönar den ena och Söraby den andra. Begge synas dock i äldre tider bott hvar de funnat. Wi ha anmärkt "prestgården" i S. Rottne och Löpanäs. Till N. Rottne flyttades bostället 1692 från S. Stoughby (n. 422 i Arch. Smol.) Wi sammanställa Capellanerne:

1) i Gårdsby.

2) i Rottne.

1. Perr. Gudmundi 1616 ell. 1656.	1. Sweno Jone 1620—67.
2. Bened. Swenonis Lannerus 1667—84. War med bönderne i slaget vid Rönneberga 1676. Senen Dan. L. se Nöbbeled.	3. Petr. Geurlin 1700. **)
3. Abr. Anander 1697—1707. *)	4. Jon. Brambäck 1719 † 62.
4. Andr. Gellerus —1713.	5. P. Brambäck 1763 † 94. ***)
5. N. Magn. Soffling Scan. 1713—.	6. N. Solmström 1794 † 1808.
6. P. Jonén. 1736. † 84.	7. P. Aspelin 1809—25. †)
7. Joh. Engstrand 1784—96. ****)	8. N. J. P. Lönegren 1825—
8. Th. Sjöstrand 1797—1827. †*)	
9. N. Joh. Swensson 1827—† 34. †**)	
10. C. S. Sjöllengren 1835—.	

9 Kap.

Uppwidinge Säråd.

1 §. Allmän Öfversigt.

Uppwidinge häråd har 12 församlingar förenade till 7 pastorater med 7 kyrkoherdar och 8 kaplaner, alla inom härådet boende. Socknarne ha i 1805 års Jordebok denna ordning:

1. Åsheda. } I. Åsheda past.	7. Dädesjö (och Gfe). } V. D—S
2. Elghult. } II. Elghults past.	8. Herråkra. } past.
3. Gelleberga. } III. A—a. past.	9. Sjöskås. } VI. Sjöskås past.
4. Algotshoda. } IV. Lenhofda past.	10. Dref. } VII. A—S
5. Lenhofda. } IV. Lenhofda past.	11. Hornarby. } past.
6. Gteberga. } IV. Lenhofda past.	12. Rottbäck (och Granhult.) } VII. A—S

*) Se Kgl. i Jerdnäs. **) Söner Jaf S. Kgl. i Wieslanda; Snew. S. Comm. i. Allmundsby. ***) Son Dlof Br. Kgl. i Wennerlöf, Lunds stift. ****) Se Kgl. i Lenhofda. †) Se Comm. i. Gällaryd. †**) Se Comm. i. Algotshoda. †***) Se Kgl. i Björås och Smetlanda.

Summarisk Uppgift på areal, hemmantal, folkmängd och uppskattningsvärde uti Uppwidinge Härad. *)

Socnar.	Areal i Tuntb.	Formoblate Hem.	Förmedlat Hemmantal.					Summa.	Folkmängd.	Uppskattningsvärde.
			Ställe.	Krono.	Hem.	Frälse.				
						Säteri.	M. o. N. o. Sab. g.			
Åsheda	59,107	117	45 ⁵ / ₂	8 ¹ / ₄		2	28 ⁵ / ₁₀	82 ⁵ / ₁₀	250,850	
Ålgshult	84,588	88 ¹ / ₂	41 ¹ / ₂	3		3	24 ¹ / ₂	68 ¹ / ₂	265,750	
Helleberga	35,617	42	10 ¹ / ₂	2 ⁵ / ₂		2	13	26 ⁵ / ₁₀	64,100	
Allqutsboda	60,982	112	47	13		1	18 ⁵ / ₁₀	79 ¹ / ₁₀	312,300	
Lenhofda	51,956	54	25	1 ⁷ / ₂		6 ⁴ / ₄	9 ³ / ₄	37	76,850	
Ökeberga	35,524	21 ¹ / ₂	15	1 ⁷ / ₂			22 ¹ / ₂	16 ¹ / ₂	38,200	
Dådesjö (och Öfe)	32,053	68	20	2 ⁵ / ₁₀			22 ¹ / ₂	43 ¹ / ₂	81,800	
Herråkra	14,025	17	9	2			1 ¹ / ₂	12 ¹ / ₂	32,900	
Sjösås	20,481	44	9	2 ⁵ / ₁₀		6	22 ¹ / ₂	34	87,700	
Dref	6,827	17	3	1		1	10 ¹ / ₂	11 ¹ / ₂	31,950	
Hornaryd	5,739	14	3				5	8 ³ / ₄	23,050	
Nottebäck	30,132	65	21	4 ¹ / ₂		4	11 ⁵ / ₂	37 ¹ / ₂	95,650	
Öranhult	14,557	13 ³ / ₄	8				9 ¹ / ₂	300	16,500	
Summa.	451,588	686 ⁵ / ₈	257 ¹ / ₂	43		33 ¹ / ₄	167 ¹ / ₂	468 ¹ / ₂	20,140	
									1,377,600	

*) Då det varit omöjligt, att för denna summariska tabell få samma biträde som för de öfrige häradernas i begge länen, så har den ej funnat undgå anachronismer. Arealen och uppskattningsvärdet äro efter Forsells sockenstatistik af 1834, oform. hntal enl. Ahlstrandska matrikeln af 1825, form. h:talet enl. Jordeboken af 1805, Folkmängden, enl. Contr.-Prosten Wahrsteds uppgift af 1844. (1805 war den blott 14,583). Frälsehemmanen och rå- och rörshemmanen i häradet ha ej i sina kolumner funnat införas. Enligt Forsell äro häradets frälsehem. 159¹/₂ (säterier samt rå och rör inberäknade), des kronohem. 35¹/₄, des ställe. 264¹/₄.

Uppwicinge härad, som kallas Öppwicinga 1290, har gemensam domare med Konga; således ingående Laglagans 1:sta Hfdöme; utgör 2:dra fögderiet i länet och 6:te contractet i stiftet. Det hörde eller lär varit i fråga att föras till Kalmar län då 1544 G. I förklarade sig tillfreds, att de prestmän, som bo uti Öppwicinge häradet måge blifue under Cronnebergz län. Thysel. 2: 375. Det gränzar i S. till Hanbörds och N. Möre häradet i Kalmar län, i E. till S. Möre i samma län och Konga härads, i W. till Konga och Norrwicinge samt i N. t. W. och S. häradet. Thingstället war redan 1451 i Lenhofda, som sordom äfwen strefz Lindhofda, Häradssigillet wisar ett stort fluggrift träd, man menar en lind, detta i mythen så betydelsefulla träd. Öfverskriften är: *Sigillum Öppwicinge härads*. Häradet är 7 mil i längd, $4\frac{1}{2}$ i bredd.

Landsvägen, kallad Uya Kalmarvägen 1757, gående från Hwelanda mot Kalmar, delar sig nära Näsby, då ena grenen går öfwer Rosfendal till Kalmar, den andra förbi Åsheda kyrka till Werio. Från Jönköping kommer en och från Werio en annan landsväg till Lenhofda, gående mot Kalmar. Från Lenhofda leder en väg till Bleking förbi Ekeberga genom Wifesjerda.

Sjöarne anmärkas inom sina socknar liksom åarne. Malmstågt finnes i de förra. Grönsten förflås från Elghult, för tackjensbläsning, till Sjöström. Efter någon anledning till silfwerhaltig blyglans sprängdes för 70 år sedan flera samnar djupt i ett berg på Matorps egor i Lenhofda sn. Omkr. 1830 undersöfkes denna grufwan, men widare arbete syntes ej löna sig. Lenhofda och Dadesjö utgöra härads högländ; löfvet slår der ut nära 14 dagar sednare än i Werio och wid Kalmargränsen. Från W. till S. går ett stenras med fullersten; widgar sig i Elghult på båda sidor om Allsterån. Ett dylligt infommer från Granhult, går genom norra delen af Lenhofda in i norra delen af Elghult. Betula nana werer wid höjdsuttningen af Elghult. Thesium alpinum utbreder sig från Åsheda till Åreda, men träffas ej längre i W. (werer ymnig på öar i Ladoga och i hela W. Norge). Linnaea borealis, Monotropa Hypopitys, Ribes alpinum, Sanicula europæa, Pyrola umbellata o. d. anmärkas här, liksom Potamogeton nigrescens, annars blott funnen i Biteå Lappmark.

Sw uttalas som schw i den del af häradet som är närmast Werio; närmare Kalmar län uttalas det som sw. I Åsheda säger man jaF, måF, dåF för jag, mig, dig. Allgutsbodas och Elghults socknemän komma af gammalt lätt i handgemäng på marknader. För 150 år sedan war brudgummedräkten hwit, men brudens kappa blå eller röd i Elghult, der brudgummen måste tömma ett stort mått bränwin och sedan en hwar dricka lika mått. Bruden bestämde likaledes öwinnornas mått i supningen. Åsheda befolkning anser sig förnämre än andra socknar. Man antog

der Gustaf III:s nationalsbrägt. Ordspråket: "Åsheda riddare, Lenhofda tiggare, och Elghults män — Lefwa ån" upprepas ofta. Annu besökas mineralkällor om midsommarsnatten, då qvinnan anser lagen för kyskhet och ärbarhet för tillfället upplöst. Eskerwan botas genom watten druckit ur en "löndahoras" sto, en widstepelse, som förutsätter en hednisk cult af den stythista Dianas karakter. Elfwings, Sällergrens och fleras isfwer ha brutit hedniska qwarleswornas makt på ett demotsägligt sätt. Af det lugna, jemna nitet rubbas de fällan hos allmogen.

På ett helt hemman war 1812 i N. S. delen öppna jorden 16, högt 20 tunland, som besäddes med wärråg, forn och hafre. Aftastningen werlade från 4:de till 10:de kornet; wanl. 5:te och 6:te. — Der föddes 4 hästar, 4 par orar, 20 kor, 8 ungnöt, 40 får och några svin. Sedan har odlingshägen mycket tilltagit. Lars Nilsson och Leonard Jonasson i Tånga, Åsheda socken, singo silfwerbågrar 1823. 1822 hade i Allgutsboda, der man lifswas af Prostern Allgurens exempel, oblat 14 tunland å uppwall, der wid 3000 samnars difen slagits; i Lenhofda, der Prostern Engstrand gaf exempel, 12 tunl:d oblat å kårwall. Gästgifu. Peter Johnson i Åsheda hade 1831 infört cirkulationsbruk, inbergat hynniga löfwergröddor, å nyodlad mose om 3 tunl:d fördat lösnande rågröda, byggt en ladugård, 64 aln. lång med krubbor för alla creaturens utfordring, desutom anlaggt ett garfweri och färgeri wid sitt hemman.

Domare i äldre tider. 1451 hölls thing af Pæder Sonasson, Herazhöfdinghe i Dpwynogha herad liggande i Wærn j Wærö bifskopdome å rätt thingsdag i Lynhoffdum. (De la Gard. Arch. 3. 101.) Tyche Skrifwere war Hhfd. Domhufwande i Dpwinge på Bengt Ribbings till Swansö wagnar 1570. Nils Skrifson i Hult satt å Erik Hands i Berkanäs wagnar i Lenhofda 1618. Joh. Säfansson Hult war Hhfd. i Uppw. 1662, adl. 1693 (n. 1266), då han blifwit Hhfd. i Wita och Wedbo med namnet Lillienstrahl. Sonen Bibliothekarie i Lund, skref sig Lillienstråhle. Kort före Gustaf I:s uppträdande innehade N. N. Peder Thuresson (Wjelke) Uppwidinge i förlåning. Det räntade då 350 daler. Denne Hr Peder till Kråkerum hade 1501 underskrifwit breswet till Magistraten i Stodholm om E. Hanses omilda förhållande, dat. Wadstena die Cosmi; hwarföre han 1503, som en "otrogen undersätare" mistade sina förlåningar i Skåne. De la G. Arch. 2: 46.

R. Befallningsman war ärlig och förstigt Peder Andersson t. Afene 1618. 1735 war med Konga gemensam både fogde, och Häradsstrifware. 1840 war O. M. Lindergren Kronofogde i Uppwidinge och E. M. Bäckstadi Häradsstrifware. Länsmän i fornarne n. 1, 9, 10, 11, 12 och 13 J. S. Ahlstrand, i n. 2, 5 och 7 G. M. Bergman, samt i n. 3, 4, 6 och 8 C. G. Sultstein.

Särads-Prostar.

1. Nils Trucimonthanus i Algutsboda 1627—42.	7. N. Colliander i Elgh. 1735—60.
2. Jagw. Stalenus i Elghult 1663—65.	8. Sw. Malmernus i Nottebåd 1761—70.
3. Joh. Spaak d. y. i Åsheda 1685.	9. And. Rogberg i Åsheda 1770—80.
4. Nils Ljungberg i Elghult 1688—1703.	10. Erl. Colliander i Elghult 1780—93.
5. P. Holmingius i Algutsboda 1703—07.	11. Sam. Zenklin i Åsheda 1794—1835.
6. Lars Algerus i Åsheda 1707—35.	12. Magn. Wahrstedt i Elghult 1836—.

Folkmängden 1790: 12,994. 1840: 18,972.

Om aftagande ålder vittnar:

	80—85 år.	85—90.	90—95.		
1790.	42 m. 76 qw.	19 m. 40 qw.	7 m. 23 qw.		
1840.	29 — 67 —	12 — 20 —	2 — — —		
	Bönder på egna och andras h. Torp. Nybygg. Statstorp. Arbetsföreningstorp. hufvudsbygd.				
1790.	1767.	284.	17.		
1840.	1346.	288.	424. 13.	64.	296.

2 §. Åsheda Pastorat.

1. Åsheda socken. a)

mt:l.		3:8. Kronoboda. d)
	Skattehemman:	1:2. Låbbemåla.
1.	Bådeboda.	3:8. Lindåkra.
1.	Baggatorp.	1. Mulatorp.
1.	Distockstulla.	7:8. Nörtelef. e)
1.	Björkfåkra	1. Näsamåla.
	5:6. Brandtåsa.	1:2. Nafatorp.
1	1:4. Brinkelid. b)	1. Naneskruf.
1.	Börås.	1:2. Rosendahl; Ögfwg.
	3:4. Dunatorp.	1. Sjöehult.
	1:4. Elholma.	3:4. Skeda.
1.	Ekhorwa.	3:4. Sandsjöryd.
1.	Elmedahl.	1. Sjömillan.
2	1:4. Frosse.	3:4. Swebhult.
	1:4. Garpatorp. b)	3:4. Steraholm.
1	3:8. Gafsgjölghult.	3:4. Struf.
2	1:2. Gjelghult.	1:4. Smörtunnemåla.
	1:2. Gachyltan.	1:2. Stimmatorp.
	3:4. Gutt.	1:4. Squalpö.
	3:4. Gutabergshult.	1:2. Stubbeterp.
	1:4. Hålgatulla.	3:4. Torp.
	1:4. Höfaryd. c)	2 1:2. Tånga.
	3:4. Kulla.	1. Tålleryd.
1.	Källehytan.	1:2. Toratorp.
	3:4. Kuttoboda.	1:3. Uggleboda. c)
	1:2. Kåreboda.	1. Wahrshult.

2.	Åsheda; Gsfvug.	3:8.	Hästhaga.
1.	Pratorp.	2.	Kjellefaga.
1.	Öjjebohl.	1 1:2.	Kutteboda.
45 5:12.		1.	Kjessekruf.
	Kronohemman.	1:2.	Lillabohm.
3:4.	Bo; 1:ste Corporals:Vofst.	1:4.	Mörtelef. e)
1.	Vorsås.	1.	Maba.
1.	Hofaryd; Mönfterkrifware:	1.	Möjjebhult.
	Vofställe.	3:8.	Morratorp.
1:8.	Hylteqvarn.	1:2.	Nyanäs.
3:4.	Mörtelef; Fältwåbels:Bo:	1:2.	Nykomstorp.
	ställe. e)	1:2.	Nåfveberg.
1:3.	Ölsmåla; 1:ste Corporals:	1:8.	Nödmåfad.
	Vofst.	1:2.	Nismåla.
1.	Svenstorp; Trumpetares:	1:2.	Öfjehult.
	Vofst.	1:2.	Sandfjörhd.
1.	Slättra.	1 1:2.	Svenhult.
1:2.	Åsheda Uddög.; Capellans:	1:2.	Stubbetorp.
	Vofst.	1:4.	Sjöakulla. *)
1 1:4.	Dito; Kyrkoh.:Vofst.	5:8.	Stösboda.
1:4.	Dito; Klofarg. förenadt	1 1:2.	Strifwaretorp.
	Kh.vofst.	3:4.	Stöckhult.
1:2.	Öjjebohl; Fourires:Vofst.	1:2.	Stotaremåla.
8 17:24.		1.	Tångemåla.
	Frålshehemman.	1:2.	Tångebo.
1.	Berg.	3:4.	Toratorp.
1:2.	Bålebro.	1:4.	Tofetorp.
5:8.	Danstorp.	1:2.	Uggleboda.
1:2.	Ölhelma.	3:4.	Yggerstryd.
3:4.	Fagrakruf.	2.	Öfjehult; Säteri. f)
1:4.	Furnsjömåla.	28 5:8.	
1.	Horfjehult.	82 3:4.	
1:2.	Hult.		

a) Åsheda Conftit. past. i 2:dra fl., 2 afd. är 3 mil långt, $1\frac{3}{4}$ bred, i omkrets 9; arealen 5 qvadratmil; med fyrkan $5\frac{1}{2}$ m. från Werio; liggande 47° , $20'$ i N. bredd, 2° , $35'$ W. om Stockholms longitud. Det stref Åsheda redan 1451, säkert benämndt af sina hedars belägenhet på höga åsar; gränfar i Ö. t. Wirserum i Kalmar län och Linköpings stift samt Fagerhult i Kalm. både län och stift, i S.Ö. t. Öljehult, i S. t. Nottebäck, i W. t. Korsberga, i N. t. Näsuhult och Lemnhult, dessa 3 i Östra härad. Soanen har 6 små sjöar. Malm till Sälljöström tages i Sandfjön, Gultbren och Ura eller Warfjör. Från Warfjör, till hvilken Nottebäck, Öljehult, Lenhofda och Åsheda stöta, är nästan lika långt till dessa soanars 4 kyrkor. Bådeboda å begynner vid Bådeboda rusthåll och går förbi Åsh. kyrka till Urafjön i Öljehult sn. Redan 1757 fanns ingen bok, blott några eländiga risefar i N. soanen. Jordarterne äro sandjord, god svartmylla, mo och

*) Råknades förut till Wirserum i Kalmar stift och län i kyrkligt hänseende, men 1839 blef det afven i detta hänseende förenadt med Åsheda, så att det kyrkliga Åsheda, som i Forshänders och Åhlstrands matr. upptages till 82 $\frac{1}{2}$, nu är lika med det bergliga eller 82 $\frac{1}{2}$.

dungjord, denna blandad med mycken syra; jorden mycket stenbunden. Socken har på Forsells charta den färg, som utmärker 800—2000 fot öfver hafvet. Vid gränsen af Lemnhult är Åsheda landthöjd 1500 fot öfver wattenhorizonten i Österfjön. Största barometerhöjden till 1812 war obserwerad 1808 d. 28 Mars. Den war då 26. 25. Våra sjukdomar, särdeles epidemiska, wisa sig här sällan. Från 1623 till 1835, säger 212 år, woro här blott 5 pastorer, då Ystad hade 16 och Landskrona 18 och Hwen 19 och Helsingborg 21 och Christianstad 17 (Bosary i Dussjö härads fr. 1660: 13). S. Heurlin kom hektist och med swag helsa hit och upphann 91 års ålder. Annus climatericus, annars taget till 63, räfnas här till 67 för man och 71 för qv. Kölden är wanligen strång. 30° efter Sw. thermometer är ej owanlig. 1802 d. 13 Jan. då földen i Sthm war 25°, war den i Åsheda 32°, 30°. Man har om Åsheda socken upplysningar i: Tankar om landsculturen i anledning af förefallna hushållningsmål under någon tids boende i Cronob. län, Uppw. h. och Åsheda socken, uppsatta af Jsr. Lannér, K. Coll. Med. Actuar. Sthm 1765, samt Beskrifning öfwer Åsheda socken af Chr. J. Heurlin, Major Docens i Lund 1812. b) Brinkelid och Garpatorp gåfwo 1621 åt Per Månson Lood, som abrades 1617 (n. 157) nämnd Lood i Småland, war Ryttmäst. och skref sig till Hiemsångia, Sthll. på Jönköp. Joh. Rytter till hjälp 1633. Under Sthll. f. å. G. m. Anna Käse. Deras enda dotter blef g. m. Major Monpenne. Atten M. inne hade dessa gårdar till Anna M—s död 1732. c) Zökaryd halfwa hem. och Uggleboda 3 afstods till Kronan af Gr. Fab. Wrede wid 1700. d) En gård i Kronoboda gafs 1462 af Ridd. B. Trulle till Runnelofstret i Kalmar för K. Christians bön skull. e) Mörtelek har warit ett befant ställe i fornda tider. Se Inledn. p. 355. f) Sisehult är det enda säteriet. Egdes i medlet af 17. de sellet af adl. släkten Monpenne. Sannolikt har Hagwinus Petri Princeps (hwarom nedan) egt detta gods. 1757 bodde en Enkefru Tornerfelt här med sina barn; sedan en Grafsoord; 1805 Major Lagercrantz. 1823 Löjtn. Löwenadler. Adjutanten G. A. Craffoord på Toretorp W. odlade 1825 en mose, deri man fann 130 jurustubbar och under en af dem en suruplancka af 6 aln. längd. Z Öfratorp af Åsheda sn föddes bondsonen Pet. Joh. Östren 1747^{1/2}, kallade sig sedan Euren, sist Tolleson. St. i U. 1765, prest i Sthm. Huspred. hos R. R. Gref Ad. Horn 1771. Gågypred. wid Smål. Gawall. 1774. Sh. wid Danwiken och Silla ö. 1782. K. Hofpred. 92. Sh. i Närtuna 93. Prost 94. Sh. Dr och Ledam. af Eccles. Conmit. i Ups. wid Jubelfesten. Utmärkt predikant. Hans predikningar äro mycket spridda. Lörd. Hans skrifter allmänt kända. Ödmanns vän. Z Åsheda prestig. är Stats-Rådet Bist. Ch. J. Heurlin född. Z Åsheda bodde en länsmän i Uppwid. Petr.

Joh. Nordberg, som varit prest 1729, men blef affatt, hvar-
 efter han blef länsmän. På Fröseke Storg. soldattorp föddes Ge-
 neral-Adjutant Carl Magn. Klingström d. 12 Dec. 1770.
 Fadren Per Kl. var då soldat eller nyss blifwen Underofficer g-
 m. Mar. Donner. På Åsheda Keregårds ryttaretorp bodde Per
 Swan som Ryttare, född 1666, följde K. Carl XII år 1701—09,
 tjente sig upp till Ryttmästare, blef fången wid Pultava, återkom
 1722. Dog 1735. En minnestafva öfver honom är uppfatt i
 Åsheda kyrka. Med. Dr Carl Niklas Danielsson är född här
 i sen 1794 i Kuttabo af Bondföräldrar. Se Sackén 2: 1.
 463. Supplem. 269. Nedan död.

Äldsta Kyrkan har varit af trä. Det var ett S. Olofs
 Capell. Sannolikt var ortens hedniska kultställe förut på denna
 höjd. I kaplansboställets hage utwisas ännu 12 stenar i ordent-
 lig rundel, der man antager Domstolen ha varit. Wid prestg-
 äro 2 kummel Garparör och Näsarör samt der nära 5 resta
 stenar. Rören äro "fastade dit af Jättar." Den gamla stenkyr-
 kan var byggd då Andreas var Curatus och Håkan Persson
 en af Principes Værendia, Erik och Johan Kyrkwardar. Mål.
 var denne Sagw. Petri en frände till Sagwinus Läma och
 Bengt Petersson (Tre hjorthorn) styffadren, hwilka fälde 1297
 flera gårdar i Uppwidinge Hårad. Sannolikt var Mörtel af all-
 mänt kändt, då Smålandslagen fick sin ingress, såsom stamgodset
 för en Værendis fursteslägt ("Princeps V—æ"). 1716 slog Åstän-
 ner i Åsheda kloster, krossande bjeltar, men ej stadande klosterne,
 enl. Nhyz. Brontol. p. 106. Nedan 1679 kom Drgwerk af 14 stäm. bit.
 Kyrkan på krongrund af sten 47½ lång, 26½ bred, 25 hög; har
 torn som tillbyggdes 1799, tillika med choret. En bonde stänkte
 1843 en altartafva, målad af en bonde, Johannes Magnusson i
 Lemnhult (belönt sedermera för en annan tafva af K. M:t med en
 medalj att bäras å bröstet), föreställande de wise mäns tillbedjan-
 de af Barnet i krubban. 1844 gaf en annan bonde en annan
 tafva till kyrkan af samme autodidakt, föreställande Jesu nedtagning
 af korset. Ännu ser man på södra muren S. Olofs och S. Sig-
 frids bilder, som uppgifwas likna dem, som fordom förwaras-
 des i Werid Domkyrka. Olof har krona på hufvudet, en yxa i
 högra handen och trampar på en drake med fäggit mennisthofus-
 wud — möjligen den drake, som fanns i Bleking att förbrän-
 na, då Christendomen der segrade, Utgårdens Midgårdorm, hvars
 cult K. Olof öfvergifwit. *) I Collect. Rogberg. säges det vara K.
 Olof, som döptes af Ansgarius. Se n. 649 i Arch. Smol-
 Jmfr. Inledn. häröfw. p. 25. Tydligen har han då samman-
 smält i minnet med Norrmännens K. Olof och fått hans yxa af

*) Som dylika drakar funnos så widt Dianaculten sträckte sig, är ej under,
 om det blifwit så wantigt att i måtningar, figiller o. d. träffa Kungar
 och Biskopar, trampande på en drake med mennisthofuswud eller en wans-
 staplig mennisthofigur.

bildsnidarne, liksom sedan Norges K. Olof torde fått den mennisko-
höfdade draken under foten från den k. Olofs bild, som af en bis-
skop begrafs i Högsby. Ända till 1837 var plägfed i Åsheda,
att på "Olsmesse söndag" då allmogen lefverade öfvarne till pres-
terne, fira k. Olofs minne genom en särskild predikan "om Chris-
tendomens införande i Norden". (Det ämnet visar mer till den
af Anskar döpte k. Olof i denna trakt, än den k. Olof, som stu-
pade wid Siidlarstad långt efter det Norska kungar och hela sta-
ror af folket döpts). S. Sigfrid föreställes med en uppslagen bok
och folkminnet visste, att Sigfrid predikat på denna ort. Men
feiten blef allt mindre religiös. Man "stodde" nu tjenstijon och
folksfaror tillströmmade från flera håll. Detta har aftagit, sedan
den kyrkhistoriska predikan upphörde. Åsheda by kallas "staden";
många handverkare bo der. Arlig marknad har utlysts sedan 1842.

Kyrkoherdar.

1. Andreas Curatus. Se ofwan.
2. Carl.
3. Carl Lampe eller Zelle ihjäl-
slogs af Dades parti här 1550.
4. Magn. Petri Vist. Nils Knuts-
sons Ammannens. 1555—68 Kk. i
Kalkswik. † 1613. Subser. 1593.
5. Magn. Nicolai 1613 † 22;
måg hos n. 4. Förut Comm. här.
6. M. P. Spafius 1623 † 63.
Kallas Spafenus P. & P. i Å.
1636 i en Orat. de fama. Jon.
Gr. Dryander fallar honom 1623
P. Spaaf non ita pridem Rect.
Sch. jam Past. Assheedha. 1616
fallar han sig sjelf P. Spafenus,
Trollor. Alumnus.
7. M. Joh. Spaf, sonen, 1664
† 86. Kallas sig Joh. Spafenus
1648. Kallas vice past. Åsheda-
densis 1659, var 85 präst. i
Uppwid. Rifst:sm. 1659 & 72. Utg.
i Malmö 1666 Lfwpred. öfwer Mar.
Stråle t. Kna samt Joh. Nickels-
son på Ewands.
8. M. Lars Algersus 1687 † 1736.
Bondsön fr. Backeryd. Skref Al-
gersus 1684 i sin grad. disp. Drer.
i Ulf. 1684 öfwer Freden med pro-
gramm af A. Norcop. Ål—i infäl-
lelsbref ses i Wallqw. Handb. p.
- 387 not. n *). G. m. 1) Enfan
efter n. 7. Maria Haraldsdotter Al-
zovia, 2) Ingeborg Gerwin Profs-
dotter. 3) Cath. Isabella Monpen-
ne, hvars far war Ds. L. wid Års-
till. då han dog på Dsel 1710.
Dennes fader Patrif M. war f. i
Skottland 1616, hystersön af Ge-
neral Gref Spens. Cath. Isab.
antog Luth. läran 1699? Härefter
rättas Rehbind. adl. matr.
fr. 1782 s. 86 n. 2147. Algeri
dotter i 3:dje gifftet blef g. m. Dome-
prost J. Rogberg. En dotter M.
G. blef g. m. Lect. N. Collin i
Kalmar. Cl. Galm. 1: 108.
9. M. Andr. Rogberg. 1737 ** †
1780. K. i Unnarvd 1704 St. i
L. 23. Nagr 30. Drer. på prestm.
40. B. Präf. ib:m 57. Prost 63.
Dotter Chr. g. m. P. & P. Väst-
stadius i Arby.
10. Dr Sam. Heurlin 1780 †
1835. Se Biogr. Ler. och Matris-
skarne.
11. Nils Stocke 1836 † 43. Prost
1830. Domkyrko-Syftlem. J. Fors-
anders hysfader.
12. M. David Theolander 1844—
Kk. i Åsheda 1829. Resp. wid
1836 års prestm. Prost s. å.

*) Här säga Vist. Scar. & Gouf. uttryckligen till församl. att L. A. blif-
wit utnämnd, såsom och i det öfseende och i följe af K. M:t allern. res-
sol. att den gvarlåtne sak. Kyrkoherdens enda skulle bli försörd. Lect. A.
Lithomannus, redan gift, war neml. förut nämnd af K. M:t, liksom till
Prost i Uppw. 1686; då Conservator insann sig, måste A. L. gå
ifrån, men fick Ljunga i Summerbo.

**) 3 Flor. Sverige af 1735 så både Swärfar och måg som K:herdar.
Ny Smål. Beskr. 2 D. 17.

Comministrar.

1. Andr. Johannis Subser. 1593.	dotterson i Lenhofda. Öppen. i prestm. 37. Pred. 53.
2. Magn. Nicolai, Rh. n. 5.	
3. Laur. Magni Swart.	10. M. Ad. Streling 1771. † 90.
4. Joh. Möller.	Fabr. Comm. i Elmehöda. Magr i L. 48. Prest 51. Comm. i Sursuby 57.
5. Carl Tillander 1672—74.	
6. Joh. Gryfentius 1674 † 99.	
7. Sw. Collin 1700 † 10. O. m. J. Spafs dotter Anna. Söner Joh. Rh. i Nybyby.	11. M. Paul Sandberg 1730 † 97. F. 1735. St. i L. 53. Magr 56. Prest 62.
8. Magn. Tilenius 1721 † 31. g. m. enlan efter u. 7. St. i L. 1699.	12. Magn. Holmbäck 1797 † 1807.
9. C. Agerrin (se Odels synod. bisp.) 1733 † 70. Rh. Twetovii	13. Cand. O. Wikbom, 1807 † 1822.
	14. M. Joh. Eckerbom 1822 † 34.
	15. Dan. Enew. Lönegren 1835—.

3 §. Elghults Pastorat.

2. Elghults socken. (Moderföräml.) a)

m:tl.		1.	Sifwerekemåla.
	Skattehemman.	1.	Etenbrohult.
	1:4. Abrahamsmåla.	1.	Sulatorp (Soletorp).
2.	Vartefog. (?)	1:4.	Smedstorp.
2.	Bäckastruf.	1:8.	Sjöamåla.
1:4.	Björkeböda.	1:2.	Swartshult.
1:2.	Bällnegård.	1.	Uhranäs.
3:8.	Barthahult.	1.	Brånghult.
1:2.	Brandstorp.	1:2.	Wånatorp.
3:8.	Djunhult.	1.	Aqvarna.
1 1:2.	Fagrusfog.	4	1:12.
2 23:24.	Frosfete.		Kronohemman.
1:2.	Fjerdingsmåla.	1.	Elghult; Pastors-Poställe.
1 3:4.	Gjödeshult.	1 1:2.	Marfeg.
3:4.	Gillbenderbyd.	1:2.	Swartshult; Capellans-Poställe.
3 1:2.	Gagestruf. b)		
1:4.	Gintaryd.	3.	
1:4.	Hättemåla.		Frälshemman.
7:8.	Hohult. c)	1:4.	Allier.
	Hoastref. cc)	1:4.	Bäckastruf.
1.	Hätteleär.	2.	Botillaböda. c)
1:1.	Ideboås.	1:2.	Brändeböhl.
1.	Krorshult.	1.	Dubbetorp.
1:2.	Krorstorp.	1.	Djunhult.
1.	Kulla.	1:4.	Dubberås. d)
3:4.	Kjeanäs.	1.	Deragård.
1 1:2.	Långastruf.	2.	Elghult.
1:4.	Lilla Gjelghult.	1:4.	Fjerdingsmåla.
2.	Marshult.	1:2.	Flakemåla.
1:4.	Märbeckshult.	1.	Flöshult.
1:2.	Nöcklashult.	1.	Fluhult.
1.	Norramåla; Ggfwg.	1:4.	Hättemåla.
1:2.	Postaböhl (Pigebö).	1.	Hohult. c)
3:4.	Quarterbo.	7:8.	Hätteleär.
1:2.	Rås, Östra.	2.	Hönestref. i)
7:8.	Ryd.	1.	Hötanäs.
1 3:4.	Sifwerekete.		

1-4. Högerås.	1-2. Swartshultstorp.
1. Skulla; Elghults Ögfwg.	1-2. Skinnaremåla. f)
3-4. Krubbetorp.	1-4. Ågård.
1-4. Kråfemåla.	2. Flörhult. g)
1-4. Kyhle.	1. Hofgård. h)
1-4. Kulltorp.	} Säterier.
1-4. Linnegård.	
1-2. Näs, Södra.	24 1-4.
1-4. Nabbetorp. e)	68 1-3.
1-8. Swartshult.	

a) Elghult, Moderförsaml. i ett Consiſt. paſt. 2 kl. 1 afdeln. är 2 $\frac{1}{2}$ mil lång, 2 mil bred, med kyrkan 3 $\frac{1}{2}$ m. fr. Werio.

Elghult ſin, kallad Elgshult 1304, gränſar i Ö. till Vädebo och Kråfemåla i Kalmar län, i S. till Hälleberga, i W. till Lenhofda, i N. till Fagerhult i Kalmar län. Beſtår enl. S. Hultbrings uppgift af 41 $\frac{1}{2}$ kronofatte, 1 $\frac{1}{2}$ fr. 22 $\frac{1}{2}$ frälſe, Säteri 3, S:a 68 $\frac{1}{2}$. Genom ſocknen gå 2 häradsvägar ſtående hvarandra nära kyrkan, den ena fr. Lenhofda till gränſen af Kalmar län; den andra från Åsheda till Hälleberga och räkar landsvägen wid Koppfull i Hälleberga ſocken. Ufwafjön är ſtörſt bland 20. Der tages ſjömaln. En Elgſjö, N. & S. lär ſäſom ſocknen ha namn af helg, liksom Zelgabergerga. (De äldſta kyrkböcker ſkrifs: Zelghult). Säfſjöſtröms å eller Allſter-ån löper i Ufwafjö. Wid öſtra kanten af denna ſjö är ett länsmärke med en häſſjo på en nedſlagen ſtock, kallas Häſſkofer. Ekholm å går of i Öſter mot hafwet. Flera Tullmjölqvarnar och ſågwerk ſamt ett Te-gelbruk wid Hohults by märkas. På Botilaboda egor finnes en och annan liten ſträle af amphybol i mörkgrön eller ſwartzgrå finfornig grönſten. Bok och Ek förſvinna ej blott i deſamma, utan äſwen annan ſlog på flera trakter i ſocknen. Dock troſa ännu ſkogarne Klobbingſmark och Gråſtensmo (den ſednare ſträckande ſig in i Öfeberga och Hälleberga) både odlingſnitet och förſtöringſlyſten. Socknen är en wågformig bergſluttning åt S.Ö. Allſterån går genom en ſtörre fördjupning deri. Afertegarne äro ſmå och plågas af bergſhyra ſterefrådes. Splittrade bergſtras fylla merändels uppvallen mellan lärr, måſar och ſjöar. Jordmänen är annars ſwartzmylla och alf, högt ſtenbunden. Man odlar dock alltmer för att få föda till de öfſade inbyggarne. Då en qwinna gift ſig härifrån till Kalmar län, uppfattes merändels äktenſkapsförord efter Wärendſ arſbrätt. Der hemmansflymningen ej gått längre, än att bonden föder 16 ſäfreatur och 1 häſt, är familjen merändels i "bergliga willkor". Han kan då of lemna ſina torpare och bakſtugufittare arbetsförtjenſt; ſå att de ej falla förſaml. till laſt. Förr ſåddes blott råg och korn; nu wid ökad odling ſer man hafre och ſoderwexter intränga.

Folkmängden 1840 war i G. 3049, i S. 1294, S:a 4343.

b) Här ſeddes Biſk. Nils Knutſon i Werio 1519. c) Af Botilaboda såldes $\frac{1}{10}$ och af Hohult $\frac{1}{3}$ ſamt af Nyflaboda i Lenhofda $\frac{1}{8}$ för 22 mark ſilwer till Pet. Djarſon år 1297 af *

Fru Ingeborg och hennes son R.-Marffen Håkan Låma, genom mannen och swärfadren R. R. Bengt Petarsson (3 hjorthorn), sedan de enligt Lagfagan Werends i X härader lagar, förut varit hembudne slägten. Se Sw. Dipl. n. 1193 och 1287. (3 förra heter det: terra in Wärendia sila, *Hohult . . . Botilabothi . . . Miglahult*; i det sednare af 1299 heter det: bona quædam in siluis Wärendiæ in provincia Opwidinga härach dicta videlicet *Hooähult, Botildaboda & Myklähult*; i Lij:s öfwerstr. — — — *Myfleboda*). 1304 (n. 1431 i Sw. Dipl.) har Wärends lagm. Magn. Karlsson bewittnat Carl Ragnildåsons bytesbref till Petr. Sijars son då G. lemnar $\frac{1}{4}$ af sina gods i Elgiåhult och Myflåhult mot $\frac{1}{4}$ af P:s gods i Tånga. Hohult lemnades Lagm. Ruthen sparre 1763 i afståtning på hans kronofordringar. Sedan war en Sinnerhielm egare. cc) Hoåstruf eller Hofwåstruf gränсар i D. t. Skinnaremåla, der i gårdet är en fulle bewuren med bok, hwarifrån en wacker utsigt är. Många tecken tyda, att Hofgårdens cultställe skulle varit här. På Hoåstrufs egor ligger den inom socknen besökta furbrunnen (Urdarfållan?). Gården hörde länge till Hofgårdens stora gods, som en tid innefattade $\frac{1}{4}$ af socknen. Jemte Hofgårdens uppgifwes en Herregård fordom ha legat wid Fröseke, hvars namn erinrar om Guden Frö. d) Dubberås kallas Doblaraas i Wihults sockn, då Byrghytha Thuresdotter (Bjelke) det upplåt Herr Karl, Swerges, Norges oc Gotha Konung. De la G. Arch. III. 101. e) R-p köptes 1648 af Hå. Skytte. Egdes 1805 af Profren Collander. f) Om Sk-a fulle, se cc). Anses benämndt af Skina (solcult) eller Skinna, om någon med wåld tagit till ensild egendom hwad som tillhört hednaculten. Här föddes Rh. J. Melovius (μυλωρυ = skinn). g) Bl. beboddes 1757 af Rh. Ljungdahls i Elghult enkå Fru Beth, Prostrotter från Willstad. Sedan wid 1770 af sonen Krigsist. Zach. Lj. 1805 af Landtm. Dir. Lj. som 1813 fick mellang. förmedlad. Egdes 1845 af Hoi-Junk. A. W. Bergensstråle. h) Hofgården torde varit Gudåhofswets bostad på denna ort. Tillhörde slutligen Gripåten, då 1663 Jungfru Christ. Grip *) till Hwemboö och Hofgården här inrättade ett hospital för 5 gamla pigor. Se Smål. Bestr. p. 299 och Wallqw. Eccl. Samll. 351—53. 1757 egdes H. af Kapit.-Löjtn. Bar. C. L. Fleming 1770 af Löjtn. Lysell. 1828 af Öfwerstinnan Rosenblad, född Ehrenborg. Egdes nu af Bergsfogde A. G. Slettengren. i) Hö-neströms bruk beläget nära Hönestruf, med ett manufacturwerk, der stångjerns och spikhammare märkas, tillhörde 1828 Brufs-patr. Barchæus, nu Bar. C. E. Tautke. Se Orrafors i Helleberga.

*) Af den Gyllengrips ått, hwaras prestes i Elghult fordom woro åtte löjtn. Amiral Öfver Andersson t. Stensånas och Ståffo fick en Gyllen Grip i wapnet, för att slijas från Friherrarne Grip 1662.

Kyrkan byggdes 1805—06 af sten med torn, utantill, då torn och sakristia frånräknas, 73 aln. lång, 23 bred, 200 aln. från gamla kyrkans grund. Båder altariafå, S:t Jacobs i Sthm förra prydnad, skänkt af Prosten N. Colliander och hans fru, född Nordenanfar. Orgverket förbättradt. Å nya kyrkdörren är gångjernet tillfäst, hvarå läses i runor: Firk huswi haf Kuparnn: n. 1945 i Lif. R. U. I sacristian är en stor trädnysfel, som skall föreställa Löse- och Bindenycklen. Dionysiusbilden *) är försvunnen, liksom Jungfru Marias. På en flocka fanns wid omgjutningen i förra seklet 1373 med ett swenskt rim, hvars afstrift i Smål. Bestr. säterligen ej är correct gjord.

Kyrkoherdelängd.

1. **Volle** (Bothe?) trätte om egor med grannarne, gick sjelf och plojde, kallade den ene oren **Skoger**, den andre **Ploger**, plågande rova: fram Skoger och Ploger, här förer Volle. Han hade ett pynt apteradt som bill till sin plog. (D. Nord. efter Gaslander).
2. **Thord i Elghult**. Blef jemte Länsmän Nils Germundson i Nyd som Dades medhållare laggd på sträckbänken och i Strengnäs hals huggen. Roghsta m:st. Han skall medelst sin warning räddat Dade, efterfatt af Jac. Bagge.
3. **Lars Swenson** 1553.
4. **Erasmus** wid 1570.
5. **Chrphr Magni** 1570—1600. Förnt Canon. Collegii Cathedralis Wexion. Subjer. 1593. Han war en Stråle men af den grenen, som sig "förbättring" på sin sköld, neml. en gyllen grip **). Chrphr Gyl- lengrip halsöggs såsom Sigismunds man 1598; sthll. på Kalmar flott. Den siste af ätten och namnet en H:ste G—p war en stor Bibliognost. På hans Auction in-förtes *Ornhjelms bullarium* i XI B. in 4:o, *Vita S. Brynolphi* m. m. en oberäknelig skada, om han det ej förwarat. Bosauktion efter honom 1736 inbrog 16,000 daler.
6. **Joh. Christopheri**, sonen, 1600 + 25. Kallad of folket **Johan den gode**. Hans enka Cecilia Swensdotter blef Bisk. P. Jonæ 2:dra hustru, sedan g. m. Bonde Germund, Kth. i Lefarby.
7. **Lars Swenson** lär varit Kth. i Helleberga, men blott t. f. helst Bisk. P. Jonæ welat flytta till Elgh. väst. om han af ålder ej för-mått sköta Biskopsdömet.
8. **Joh. Erici Junander** 1638—39. Kallad **Johan den onde**. Han hade öfwat sig i otidigt bricskaude m. m. och folket berföre slängt honom kyrkdörren. Dom-Cap. skref till Förs:n: "I hafwen och i hastighet upptagit hans mening om prestes-rantan". Om han ej i församl. afskad sitt sel, skulle han affättas. "Gwilten parten som sig icke ihers-med låter nöja, han apellere hwart han will."
9. **Saam. Lar:ii Stalenus** 1640—65. Samolikt en (Dm) Stalenus, liksom Bisk. Stalenus. I Jönköp. anslagades han, att ha kallat J. Bazus d. å. en Dadeske och wille ut Bellarminus bewis-sa att det stett med seg, helst J. B. genom en admonition till sin Öfwerhet (Biskoparne) satt sig upp mot Öfwerheten. St. war här. Prost 1663.

*) 1131 i Smål. Bestr. p. 258 är enl. afritu. i n. 651 i Arch. Smol. a N. Colliander tydligen 1531 — en tid, då Weris Dom-Cap. öfverklagades som papistiskt. Se 1 D. p. 537. Hwem undrar då om N. Dades wän här uppiatt en ny Dionysius?

**) Gul. J. Gezel. personal. öfwer Hr Chrphrs dotterdotter, Mich. Gyllens stälpees maka, war Hr Chrphr g. m. Glin, en ättling af Jöns Stenåson, som uppgafs som stamsfader både för Lillier till Elmarrby och Strålar till Gfna. Om Chrphrs dotter Magdalena, se Algutob. Kth. n. 6.

10. M. Nils Swensson Dommarus 1666 † 78. Förut Lector. Blef här Sk. oastadt K. Med recommendade en M. Pet. Danielis Påfwe (?). N. D. Född nära Domme mofe. Prestid. på Prestm. 62.
11. M. Nils Ljungberg 1679 † 1703. F. i Ljungby. Lect. War præpos. i Uppwid. 1688. Astraräde 1702 till Holmingins i Allgutsboda.
12. M. N. Aulaninus 1704. † 06. Fr. Höggården i Elghult. St. i U. 1680.
13. Gaqw. Ståhle 1708 † 10.
14. M. Sw. Arell (Arelins) 1711 † 19. Bondson fr. Aringsås. G. m. Helena Cavallins, D-lai dotter. Deras dotter Annika g. m. Hfd. Hulth, abl. Lillienstråhle.
15. N. Kjellberg Rect. Schol. i Werio, blef utnämnd 1719 † f. å. Född bondf. i Källunda af Kärda
- fu. St. i Åbo. Magr. Cell. Rect. Sch. 1709—19. G. m. M. Gebersjerna (Bisf. Wiranii dotter). Dottren Helena g. m. N. Lundberg Sk. i Hofmantorp.
16. M. N. Ljungdahl 1720 † 32. F. i Ljungby. G. m. Martha Beth. Petri dotter.
17. M. N. Colliander 1733 † 60. Fabr. Sk. i Åsheda. Stod på Bisf. förslag i Werio 1749. War H:prost 1735.
18. M. Erl. Colliander 1761 † 93. v. præf. i prestm. 1773. Nilsdagsm. 1778. Contr. Proft 80. Hans minne är tecknad af D. Wallqwist.
19. M. N. Colliander 1794 † 1823. G. m. Beadela Chr. Nors denauckar.
20. M. M. Wahrstede 1823—. Proft 1830. Sär. Proft 1836.

Comministrar i Elghult.

Comministersbostället Swartshult $\frac{1}{2}$ beläget $\frac{3}{4}$ m. fr. kyrkan.

1. Andr. Magni subscr. 1593.
2. Nic. Jona 1643.
3. Jon. Magni Westin 1656.
4. Laur. Magni Wallenius 1677.
5. Mos. Swenonius, bortflyttad för löspalåge. Pädag. i Wrigestad.
6. Magn. Aulaninus, Sk. n. 12.
7. Nils Spelin 1704 † 30.
8. Sw. Melin 1731 † 87, 93 år; war här 56 år.
9. Nils Cavallins 1787 † 91. F. 1753 i Wrestad fu. (Se Cavallinernas samtals). St. i L. 76. Präst 79.
10. C. J. Laurén 1794 † 1827.
11. Jon. Pet. Zultbring 1827—. Förordn. till Resp. wid nästa prestm. Utg. Böner och personalier wid P. Seltergrens jordsästm. 1843.

3. Helleberga socken. (Anner). a)

m.t.l.

Skattehemman:

1. Aylaryd.
1:4. Björlegård.
1:4. Bredaryd.
1 1:2. Fröneskruf.
1. Gullakruf.
1:4. Hetalåga.
1:4. Jordandstorp.
1:2. Klerkeboda.
1:2. Kjerreboda.
1:4. Koppefull.
1 1:6. Långakruf.
1:2. Näckamåla.
1:4. Nälerås.
1:4. Närtensryd.
1:2. Norrebed.
1:4. Nygård.

- 3:4. Stibbetorp.
1:2. Sugaude.
3:4. Stengårdsbolma.
1:4. Utvatorp.

10 11:12.

Kronobemman.

- 1:2. Vorfatorp; Trumslagares Bost.
1:2. Hälleberga; Pastoris stomm.
3:8. Högelycke; Capellans Bost.
2:3. Stengårdsbolma; Kusimåstare-Boställe.
3:8. Krolleboda; Fenris-Bost.

2 5:12.

Frälshemman:

- 1:4. Aylaryd.
1:2. Näcklareboda.

1-2. Drottningshult.	1	1-2. Låkeboda.	
1-2. Frönestruf.	1	1-4. Willekjöl. Ggfwg. b)	
1. Gullastruf.	1-2.	Hålehult.	
1. Grånö.	1.	Gullastruf. }	Säterier. c)
1-2. Klefjetorp.	1.	Orranäs. }	
1-4. Kellingan.	1.	Tilastruf. }	
1-2. Mada.			
1-2. Munlamåla.	13.		
1. Dwarntorp.	26		
1-4. Nisveberg	1-3.		

a) Helleberga stref 1451. Se De la G. Arch. III. 105. Helleberga, Anner till Elghult $1\frac{1}{2}$ mil lång, $1\frac{1}{2}$ bred, med kyrkan 2 m. fr. Elghult och $6\frac{1}{2}$ fr. Werio, gränsar i D. t. till Madessjö, i S. t. Allqutsboda, i W. t. Lenhosda, i N. t. Elghult. Landsvägen fr. Werio till Kalmar går genom socknen. En häradsväg är härifrån anlaggd t. Allqutsboda. Bland 7 små sjöar märkas Orranäs sjö och Gullastrufs sjö. Vapnebäckes å går från Lenhosda in i Madessjö härigenom. Gråstensmo är en bekant widsträckt fog.

3 Helleberga socken omkring Orrasfors är en röd granit, ännu mycket finkornig med hopträngda små delar och halftät fältspat. Nära Willekjöl (wid Brånahult inom Kalmargransen) träffas det första bosthult på vägen från Ekjö t. Kalmar, liggande 500 pariserfot öfver hafvet, och wid samma Willekjöl förekomma låga berg af uråldrig rödbrun hållesintporphyre med blekröda fältspatpunkter i parallelepipediska stycken sönderdelad. Dwartorptade hållearter fortsätta sedan i Kalmar län. (Hisinger 1808). b) Hokaboda och Willyköl upplåt Brigitta Thuresdotter till K. Carl Knutson 1451. De la G. Arch. III. 101. c) Gullastruf (struf, som här så ofta förekommer, monne ej = stäf = berg-ras?) Orranäs och ladug. Tilastruf ha merändels varit förenade *). Egare:

1. Nils Silswersparre köpte L. af Ironan 1643; tillbytte sig G. 1651.
2. — — Wid Orranäs anlades på L:s egot Orrasfors jernbruk 1720.
3. Brufspatr. Casp. Zoppenstedt var egare af bruket 1748.
4. General-Maj. Sam. Anckar-

- stjerna. Hans arfwingar innehade dessa egendomar 1770.
5. Bergs-Rådet Sjögren egde dem på Orrasfors; men
 6. Dhw. L. v. Schmitterlöw G-f.
 7. Brufspatr C. J. Barchans innehade sedan alla 3 possessionerne.
 8. Maj. Frih. C. E. Taube, för närw.

Orrasfors' och Höneströms jernbruk med manufacturwerk hade, enl. Jacobson 1815, 2 hamrar och 3 hårdar för 790 Skpyd stångjerns-smide inberäknad frälserätten samt masugn. Enl. Tun-eld hade Orrasfors 1828 1 masugn, 1 stångjernshammare med 2

*) Från Gullastruf har den i Kalmar stift och län utbredda Aureliska släkten utgått. Er. Silswersparres gärdesfogde Peder Larsons söner Lars och Jonas Aurelius stuberade. L. A. blef Rh. i Fagerhult. Hans son, Corneit, kallade sig Aurell. Gärdesfogdens hustru son Dan. Aurelius wid Kullverket fortyllade namnet.

hårdar, 1 knip och 2 spishamrar, 1 mjölkvarn m. m. Bruket egde 500 Skpyd årl. hammarfakt och 90 Skpyd frälsefmide. Till K. M:t och Kronan erlades 5 Lösp:d bergsmigt tackjern i dygnet för masugnen, då den var i gång.

På Helleberga största flokka fanns wid 1748 en innskrift rundt omkring, hvarå en bättre afritning kräfwes än den i Arch. Smol. n. 652, förån det ens torde kunna afgöras om det är ryfka, angelfax, runor eller munkstil. I sista fallet står der trol. årtalet MDXLI (1541).

Helleberga nya kyrka är en förs kyrka af trä, med trädtorn, 38 aln. lång, 15 bred med tverrfuset 31, utan att torn och sakristia inberäknas. År byggd efter 1823. I gamla kyrkan war en Silfversparregraf, der Genr. L. J. S. f. 1654, † 1671 war bland andra begrafven.

Comministerslängd.

Sögelycke bof. ligger $\frac{1}{2}$ mil fr. H. kyrka, $1\frac{1}{2}$ fr. Elghult.

1. Joh. Nicolai.
2. Zach. Melovius 1671. Fr. Skinnaremäla. Se Communiſteröl. i Jönk. och Khl. i Fryeled.
3. Dan. Rolander. Ensp. för dryckenſtap. Kom 1695 till Elmesboda Kaplani.
4. Sune Dracander 1695—1700. Se Communiſteröl. i Bergheda.
5. Carl Nyander 1707—27.
6. Charit. Lavin 1727—42. Se Communiſteröl. i Götteryd.
7. Eric Wärman 1742 † 1771.
8. Jonas Månſon Colliander 1772 † 1807. Son af R. G. i Öfna. S. 1729. St. i Upp. 49. Prest 57.
9. Zach. Colliander 1807 † 10. "en nitift prestman, som förföll genom dryckenſtap."
10. P. L. Selligren 1811 † 40. Uppſteg halſigt ur en moralift dwala genom dryckenſtap till högſta nit i ſitt embete under 30 år. En Miſionär i gränſen af 3 ſtift, lemnande en Kyrkofaders minne.
11. J. M. Krof 1843—. S. 1803. St. i L. 25. Prest 27. Se Krofs genealogien wid Krofsbygd i Galtaryd.

4 §. Allgutsboda Pastorat.

4. Allgutsboda ſocken. a)

m:t:l.			
	Skattehemman.	1:2.	Deragård.
	3:4.	1:4.	Deragårdsmäla.
	3:4.	3:4.	Dufwemäla.
	1:4.	1.	Dampemäla (Åby).
1.	Allgutsboda.	1.	Ericmäla Ggfwg.
	Wefewara.	1:2.	Fifeſjö.
1.	1:2.	1:2.	Förlånga (Förlångsöqvarn).
	Brändetorp.	1.	Grefwedeſhult.
1.	Boafög.	1:4.	Guckatorp.
	3:4.	1:4.	Grönedahl.
	Borſtatorp.	1:4.	Gummemäla.
	1:2.	1:4.	Gifamäla.
	Baggeboda.	1:2.	Grimmagjerde.
	1:2.		
	Berget.		
	1:4.		
	Brocfulla.		
	3:4.		
	Bålsghult.		

1.	Hermanstorp.	1.	Vorkstorp; Sergeants-Bo- ställe. *)
3	1:2. Hällasjö.	1:4.	Broafulla. d)
3:4.	Högafog.	3:4.	Bålskult.
1:4.	Häfnamåla.	3:4.	Dampemåla; Calmare Jus- saut-Prests-Post.
1:2.	Hjortholmen.	1.	Grimmansmåla; Lieuten- Post.
1:2.	Humblebeck.	1.	Getasjö; Pastoris stomm.
1:2.	Högelycke.	1.	Getasjöqvarn.
1:2.	Högenås.	1:4.	Hufvudhult; Trumslagares Post.
1	1:2. Hufvudhult.	1:4.	Hufvudhultsqvarn.
1:4.	Hufvudhultsqvarn.	1:2.	Haddamåla; Corporals- Postställe.
1.	Zugemundehult.	1:4.	Karshult. *)
1:2.	Kjellerby.	1:2.	Långersås.
1:2.	Kjellehult.	1:2.	Mårshyltan; Profos-Post.
1:2.	Kråfegjerde.	1:2.	Naslebogd. **)
1:2.	Kruppamåla.	1.	1:2. Stekaremåla; Corporals- Post.
1:2.	Kjellefulla.	3:4.	Virkesjö.
3:8.	Kjerragårde.	1:2.	Åhögjöhj; Capellans-Post.
1.	Krukeboda. c)	13.	Frålskemman.
1:2.	Lidahult.	1.	Virkesjö.
1:4.	Långersås.	1.	Gransjö.
2.	Månjamåla.	1:2.	Öroparyd.
1.	Mastummeberg.	1:2.	Öndarsmåla.
1	1:4. Mattamåla.	1.	Hällasjö.
3:8.	Mjödahult. b)	1:2.	Hågersås.
1:2.	Mårshyltan.	2.	Hufvudhultad.
1:2.	Persmåla.	1.	Hågerhult.
1:2.	Näsveberg.	2.	Högahult.
1:2.	Nörskult.	1.	Jugersmåla.
1:2.	Ryggamo.	1.	Kalfswamo.
1.	Nåstok.	1:4.	Klefterorp.
1:8.	Rydaholm.	1:2.	Långelycke.
2	1:2. Stampshult.	1.	Lindshult.
1.	Suttaremåla.	1:2.	Norratorp.
1:8.	Suaggamåla.	1.	Torssemåla.
1:2.	Suttarefulla.	1.	Wackamo.
3:8.	Spritemåla.	1.	Åhleberg.
1.	Selemåla.	1.	Åhlgjerdshult.
2.	Tomeshult.	1.	Åbbemåla; Säteri. c)
1:2.	Tafelsmåla.	18	3:4.
1:4.	Trallegjerde.	79	1:8. ***)
1.	Virkesjö.		
3:4.	Yggereryd.		
3:4.	Åhleberg.		
47	3:8.		
	Kronohemman.		
1	1:4. Allgutsboda; Pastors-Bo- ställe.		
1.	Dito.		

a) Allgutsboda Pastorat, Cons. i 1 klas. 2½ m. lång, 2 m. bred, med kyrkan ¼ mil fr. Werjö, gränsar. i S. till Wifse

*) Nu inlöste till Skattehemman.

**) Nu kronoskattehemman. Obs. Enl. Prosten Allgurens rättelse äro skat-
tehem. i Allgutsboda 1 helt, ej ½; men Långersås kronohem. ½, ej ¼.

***) Till denna Fyrsocken hör ock Nöskults fjerding 6¼ m:t:l i Konga hä-
rad, Ljunder sn. Se häröfw. 2. 699.

fjerda, i D. t. Madeshö, begge i Kalmar stift, i N. t. Hålleberga, i W. t. Okeberga, Ljuder och Långsjö. Södrarne äro små. Vi nämna att socknen stöter intill Låen. (Se Hofmantorp, Låsebo). I Rostocksjön, som går intill Kalmargränsen, ligger en holme Rostocksholme, der en herre Algot fordom säges ha bott — 1758 syntes ännu många rutera efter källare och 4 hus, som varit större än vanliga landtyrkor. Han egde hela socknen och hade största makten, hängde folk i en galge, som stod wid en stor ek i Getasjö (prestg. stommen), som ligger der nära m. m. som Prostén A. Ulmgren wid sin ankomst 1743 fann så allmänt och lifligt i minne, att wi ha icke skal att antaga dertfore en historisk grund *) och många skal att ej allt för långt tillbaka tänka of denna herr Algot. Wi påminna of, att Zahn gendriswer Engelbrechts klagan att Drottning Margaretha gifwit alla flott och fästén åt utländske män med bewiset, att hon använde äfwen Algot Månson (Sture) som Slottsherre, Riksförest. Sten Sture d. ä. s. farfars far. Från 1374 till 1427 ofta nämnd i diplomerna. Att en fästning här uppsatts mot Danska gränsen, är uppenbart. Men troligen fanns namnet Algutsboda förut. 1443 finna wi Algutsboda sockn i Uppwidingz haredhe i Werisö bisopsdöme nämnd, då Simon Gudmundson i Aby i sitt morgongåfwobref gaf Katrine byrghersdotter Howidzholt och howidzholta qwarn och allt derunder liggande gods m. m. (Se Konga härad, Nykyrke socken). Bland de 12 som höllo oc skapte woro Bengt Jönson (Drenstjerna) Midd. och Hofmästare i Sverike, Dtte Wlffson och Magnus Götzstafson (monne en son af Gustaf Magnusson, ofwannämnde Algots broder?) Denne G. M.:s. finna wi bewittna förhandlingar rörande gårdar i Finveden. Se De la Gard. Arch. III. 125. Morgg. bref. se i T. X af Arch. Smol. n. 547. c) Om Misaholt, (läs Misahult) i Smål. Bestr. p. 244 se Inledn. p. 355. Stället heter Mjödahult ett 3/4 stathemman utan all märkwärdighet, som funnat förklara att det nämnts då ett härad eller en lagsaga skolat antydas. c) Ubbamåla kallas Öbbemåla; tillhörde 1758 Kap. Lars G. Stiernström, (ej Hjernström), trol. sonson af Lars Molin, adl. Stiernström (n. 1170). 1805 egdes det af en Jentz. Stiernström, 1828 af en Löjtn. D. Stiernström. Gåsamåla, nämndt i Smål. Bestr. år 1 helt (ej 1/2); ligger i Moshults sjerding. d) Wid Broakulla anlades 1810 och 11 ett Pappersbruk af H. Bergström; uppbrann 1829. e) I Kryseboda föddes Prostarne Joh. och Carl Lindström. Om C. L. se Unnaryp. J. L. f. 1754. Et. i N. 74, prest 77. Magt 82. Kjö. i Hulterstad, Kalmar

*) Man hade t. o. m. en kyrkista af jern, som sades wara funnen i ruinerne, sakristidörrén antogs wara förb. derifrån. Tegelstenar funnos i myckenhet o. s. w. En "kopparbro" forde till ön, ett godt misföttotts långb. Sjön är omkring holmen söga djup.

list 97. Nilsdagöm. 1809, 10. Prost i Slands Ö. contract 1810. † 1815. I denna socken föddes och Prosten P. S. Lönegren i Garpenberg, Westerås list. Se Ahlstr. Matr. p. 141. Afwen må And. Collin (pseudonymen AmiCander) anföras, född i Alg—a 1732. Han dog som Adjunct hos Stads-Comm. i Kalmar 1773, prest 1767. Var den tiden Kalmarepoet och utg. ej få verser, afwen öfver N. Elfwing. Detta liksom hans nya upplaga af Ahaw. Frischens Christendomsfrågor antyda en bättre insigt i salighetsläran. Cler. Calm. 3: 784.

Kyrkan är byggd af sten 1766—67, 64 alm. lång, 30 bred, tornet 52 alm. högt, 14 alm. i quadrat; invigdes 1770. Fick Dräghuset 1810. Altartafeln af Hörberg renoverades 1840 af Kapten Anderson. 1785 var fråga om att få Algutsboda till präbende åt Amiralitetspastorn i Carlskrona. Detta Joh. Abergss anspråk afslögs genom R. br. 1° 1785.

	Bönder.	Torpäre.
1770.	262.	60.
1840.	398.	90.

Kyrkoherdelängd.

1. Swen Jonæ 1571—81. Sedan Hospitalprest i Kalmar 1587—89. Se Cl. Calm 2. 277; 540.
2. Gerhardus subscr. 1593.
3. Nicolans.
4. Sagwinus † i st. pesten.
5. Acharius.
6. Petr. (S&P?).
7. Nicol. Swenontis Crucimontanus 1627—42. Vonds. fr. Korsberga (Crux: mons) Nils Swensson war först i C. IX:s Gensli; sedan Cons. Rect. Sch. i Werio & Cons. ii Aps. Contr. Pr. i Uppw. G. m. Magdalena i Elghult, fr. Ghrphys dotter. Deras dotter Susanna g. m. Mich. Gyllensälpe, Aps. i Albo Hof. R. Sönnen af n. 7 Nils Nilsson Lindegren adlades 1645, n. 338. Nils Harald 1645. Aps. for i Göta Hof. R. Ghfd. i Sunnerbo 1653. † 1682. G. m. Anna Sjöblad. Se Sjöbertsberga och Lefaryd i Albo härbd.
8. Petr. Magni 1642 † 90. Rector Cantus i Kalmar, sedan Director Cantus & Collega Sch. i Werio. Då g. m. Brigitta Magni dotter Megalinus. War stor Musikens, förjwensfäde större delen af bisceantorden. Componerade en musil Prosten Amb. Lindelius och des hustru Sara Nilsdotter till ära på deras bröllopsdag. En hans com-

- position är af 1644. Dog 99årig efter 8 års blindhet. Sönnen Zacharias Perraus (Petri filius) war 1665 design. past. i Algutsboda då han i tjenst på Amiralitetsfregat Nycklen, prest hos Amir. Cl. Stiernstedt, blef sjuk och dog, förtd till Sthm 1674. Se Claud. Drnhjelm's program till frände af hans begravnig 1676. Dottern Maria g. m. Rh. N. Löfving i Mortory Cler. Calm. 2: 380 539. Hon blef stammöder för Prestsläkten Ahlqwist och farfars mormor åt falden Stagnelius.
9. Petr. N. Solmingius † 1707. War Rh. här redan 1688 enf. en Bedelii disp. Prost i Uppw. 1702. (Wallqw. Handb. p. 403. w.) G. m. en dotter af n. 7. Se Cl. Calm. 1: 123. 2: 315. 861.
 10. N. Magn. Alm 1707 † 08. Dr. G. Swenonii mag. Förut Cons. Rect. i Sönsöp.
 11. N. Magn. Ståålböds 1710 † 32. Borgarsen i Werio. Rector. Nilsdagöm. 1719. Utg. Lefred. öfwer fr. M. Megalin i Elmehoda. Sönf. 1719.
 12. N. Esaias Tressman 1734 † 40. F. i Trällebo i Elmehoda fm. Förnt Dec. Templi.
 13. N. Andr. Hjelm 1741 † f. 8.

- G. m. en dotter af n. 9. Förnt i Dädesjö. Se berådes.
14. M. Abr. Ullmgren 1743 † 63. Presb. i presm. 1757 de Deo ut uno, vel absolute spectato &c. Fabr. Kh. i Angelstad. G. m. N. Chr. Bergenabler, Bist. Humbles hysterdotter.
15. M. Joh. Drysen 1763 † 85. Prost 1770 wid kyrkeinwigningen. G. m. Sara Marg. Colliander fr. Alsheda. Sonen Dr P. S. Drysen dog som past. prim. L. N. O. Fadren stref sig Drysenius, då han blef student. Hans broder, A. Drysenius blef Auditeur i Dresbro. Hade rest i Tyssland och Nederländerne. Kh. J. Drysen läste helst ebr. eller latin, då ej arbetet kräfde hans tid. Rese från by till by och höll förhör till sena qwälarne. En köjtn. Bruhn uppsatte olofwandes en läktare. Denne nedbröts en natt: Dr. fick derföre en lång process.
16. M. Carl And. Molin 1786 † 1809. (Monne af Stieruström — Molin-slågten?) Hade spinnerliga gifwer att röra och bewefa, qwid, ej olård; arbetade sjelf på sin åker, der han uppbröt med egen armkraft flera hundra last sten. G. m. Christiana Madeweisen, dotter af en Akad. Jäktmäst. i Greifsw. Hon dog i Skatelsö 1829, besjungen af sin dotterdotterd son. Dottren Eleonora Christ. g. m. Dr C. M. Agrell.
17. M. Sw. Allguren 1809—. F. i Bölewarå, i Allg. förs., bondson. 3 fadrens suga wero 2 små fensster och 18 barn. Uppmanades att studera af Pr. Drysen. Se Martriklarne. Tillägg: War Adj. hos Dbmann i G. Uppala i 2 år. Dottern Mariana g. m. 1) Comm. J. D. Lönegren. 2) Dr A. Sandberg i Madesjö.

Comministrat.

Bostället Åsgjöl ligger $\frac{1}{2}$ mil fr. kyrkan.

- Johannes (Spegel) son af Joh. Gudmundi Kh. i Dädesjö. Blef sjelf der Kh. 1633.
- Mich. Fontanus 1644. Cl. Calm. 2: 445.
- Bengt Joh. Micrande 1644—55.
- Dan. Drydenius (ej som Sommelius tror: Drysenius). St. i L. 1669. Urygghes som Kh. i Adestöf i Småll. 1689—1711.
- Bengt Nilsson.
- Joh. Bodelius 1689 † 96. Född i Boastog i A. socken. Resp. under Swen. i Åbo 1688.
- Carl Sandbeck 1697 † 1701.
- Brynolf Gislonius 1702 † 36. G. m. Annika, P. Holmingii dotter.
- M. Sam. Gislonius 1738 † 1772. Resp. på presm. Se Cl. Calm. 2: 266. 440. "War en utmärkt ömkt ged och rättfäffens prestman", enl. Prost Allguren.
- And. Ulmarf 1773 † 90. F. 1722. Fabr. torpare under Lundsholmens säteri i Wrightad fm. St. i U. 44. Presb 53. Comm. i Granshult 63; i Werio 71. War mycket nitist, talande med warma i hwarje ord.
- Bengt Carlsson 1790 † 1826. S. Dbmanns lärare.
- Th. Sjöstrand 1827—.

§ 5. Lenhosda Pastorat. a)

5. Lenhosda socken. (Moderförsaml.) b)

m:t:l.	Skattehemman.	1:2. Hagle.
2.	Bostarp.	1:2. Hjertastog.
1 1:4.	Bohult.	2 1:2. Höshult.
1:4.	Gilgesstruf.	1. Johanstorp.
f.	Hölaststruf.	1. Ryhlestruf.
		1 1:2. Lenhosda; Ögfwg.

1. Merhult; Ggfvng.
 1 1:2. Möckleshult. b)
 1:2. Möckleshultamåla.
 2 1:4. Nöbbeled.
 1:4. Renshult.
 1 1:2. Snigelstorp.
 3:4. Stårafog.
 3:4. Västraby.
 2. Vägershult.
 1:8. Varsryd.
 1:2. Ämatorp.
 1. Ähult.
 1:2. Ängshult.
 1 1:2. Östraby.

25 3:8.

- Kronohemman.**
 1:2. Bostorp; Förare-Veställe.
 7:8. Lenhofda; Pastors d:o
 1:2. Wret; Länsmans d:o.

1 7:8.

Frälsehemman.

- 1:4. Lenhofda.
 1:4. Skogstorp.
 1:2. Vasastruf.
 2 1:2. Ählatorp.
 6 1:4. Sälljö; Säteri. c)

9 3:4.

37.

a) Lenhofda pastorat. Conf. i 2:dra fl. 2:dra afdeln. b) Lenhofda moderförsaml. 2½ m. lång och 1½ bred, kyrkan 3½ mil fr. Werio. Kallas Linhofd 1266 enl. n. 522 i Sw. Dipl. då Lgm. i Rio Håradet Karl Ingeborgson gaf intyg att Bärendsbon Ake i Stuckaboth mot prædia in Linhofd fått dylika i Njudungen. 1451 frefs i Lynhofdhum: De la G. Arch. II. 101. Lenhofda gränjar i S. till Äghult, i S. t. Öleberga och Helleberga, i W. t. Herråtra och Däresjö, i N. t. Granhult och Nottebäck. Från Lenhofda afjemnas landet långsluttande mot Österjön i S. och S. betäckt af sandbäddar, hwaröfver sällan någon låg bergshäll uppspäcker, som wid Merhult består af en grå hälleflintart. *Juncus squarrosus* växer här ymnigt.

Bland sjöar märkas Ålftern wid Sälljö samt Möcklen på Möckleshults egor, begge med malmtägt. Ålftern eller Sälljöström är förut anmärkt.

b) Om Möckleshult, se Zohult och Botilaboda i Äghult.

c) Sälljö, med underliggande hemman köptes och tillhyttes af Håkan Skytte 1648 samt Nils Skytte 1689. Ett pappersbruk, bland de äldsta i Småland, anlades. Maj. Håk. Skytte fick privilegier 1730 på anläggning af en masugn, en stångjernshammare med 2 härdar samt en knip och 2 spishamrar. Det blef Jernbruket Sälljöström. Kallas i Bergmästare Jacobsons uppsats 1815 Sälljö och Skabus jernbruk och jernmanufakturverk, som då egde 1 hammare och 2 härdar för 520 Skepp:d stångjernsmide. Ögare:

1. Maj. Håkan Skytte 1730 + 39.
 2. Maj. Carl Senr. Skytte, brosbren 1739—55.
 3. Amiralitetsrådsman Math. Brock 1755. 1760 erhöill han privilegier på en stångjernshammare med 2 härdar på Skabus under Sälljö. Då utgjorde hammarskatten för begge hamrarna med 4 härdar och 1000 Skepp:d smide 10 Skepp:d utom 90 Skepp:d å frälsemdet.
 4. Wessjö hofgårds bolag 1774—

1812. 1778 förstördes masugnen m. m. af höstfloden

5. Brukspatr. C. S. Barchans 1812—33. Smidet nedlades wid ena stångjernshammaren med 2 härdar, då 250 Skepp:d smide flyttades till Örefors, jemte 50 Skepp:d frälsemdet. 1813 erhöills privileg på en ny manufakturmedja med 100 Skepp:d föräbling.
 6. Öref Gust. Samilton på Waresbäck 1833—.

Silfvermalm lär fordom brutits här i socknen. ½ mil från Lenhosda mot Elghult wisas en sten, der Gudstjensten skall ha hållits förrän kyrka byggdes. I Lenhosda gårde ligga på omkr. ett Tunlands widd owala större och mindre kretsar af 10—12 stenar i hwardera. Twenne stora stenrösen ha, synes det, sedan uppkastats, upptogande här och der delar af owalerna. Trol. en hednisk cultort, lik den wid Lekaryd, och lik den der Blendra offrade o. s. w. (Enl. Hultbring). K. Gustaf 1:s tappre befälhafware Jacob Bagge öfwerenskom hemligen med Lenhosdaboarne, att de skulle lösa sig wara Dade tillgifna, för att upptäcka och fasttaga honom, men han märkte deras afsigt och rymde in i Bleking.

I Hafsla bodte 1451 Pedber Jonson, som war Rämmedsman i Lynghoffrum, då fasta gafs på de gårdar k. Carl köpt af Brita Thuresdotter Bjelke. Der såg man Prosten Sandells wacker samlingar af naturalster och fornlemningar, då han war Collega Scholæ. På Lenhosda gästgg. war "Göta Lejon" Gästgifsware wid sin död 1790, i sin tid af mycken ryktbarhet. Denne Dar. Hårdberg war född torparson i Lenhosda 1749, St. i U. 68, Vice Landtjägare i Upland 74, lika utmärkt för sin längd och styrka, som sitt fogliga lynne, mest utmärkt genom samtidigheten med en annan "Jätte" i Smålands nation, "den länge Långens länge son Lång i Långelycke", Johan Lång, prestson k. 1750. St. i U. 69, anställd wid Sprengtportens regte 74, Jägarmäst. i Kronobergs län 83. Om liflifitan med gråstenar i Lenhosda kyrkgård, se Jur. Tidn. n. 81 år 1766, och n. 644 i T. XI af Arch. Smol.

Kyrkan byggdes 1842 och 43, war ännu ej inwigd d. 28 Apr. 1845. Uppförd nära den gamlas grund, 50 aln. lång, 28 bred inom murarne; tornet 15 aln. i qwadrat är 33 alnar högt; har utom 2 klokor utan påskrift ett ur, som slår timmarne och wisar åt alla sidorna; sakristian är på S. gaslen och predikstolen åt den norra. En silfverkanna om 85 lod och en ljustrona i form af en drake, hwarpå ljusarmar och hjorthorn äro anbragte, äro gifne af Skyttiska familjen, den förra säges tagen ur ett kloster.

Kyrkoherdelängden.

Bostället i L. by ⅔ m:tl krono. Stommen i Öfseberga ⅓.

1. Sweno Perri subscr. 1593. 2. Andreas, lär dött i pesten. 3. Joh. Nicolai 1602—10. Kom till Solg. 4. Bengt Gödsf 1610 + 17. 5. Magn. Benedicti 1618—55. 6. M. Lars Twerowins 1655 + 89. F. i Tweta härud. Har fr. trycket utg. en Orat. de pietate tr. i Dorpt 1636, en de imagine Dei tr. i Åbo 43. Resp. und. Gsch.	6. Petrens ib. f. å. Kom hit fr. ett Collegat såsom desigu. past. 53. En son Enoch, se n. 8, en son Gabriel. i U. 79, i L. 83. Kbh. Gammalstorp i Blekinge. 7. Sten Rothman 1690 + 1703. Son af hr Sven i Rottna. Se Söraby i Norrwidinge och Biogr. Lex. 8. Enoch Twerowins 1703 + 26 son af n. 6. War 1688 verb.

- Div. Minister in Ekeberga. G. m.
 1) Elisab. Osander i Linneryd. 2)
 Klif. Holmingins i Allgutsb. med 18
 barn i begge giften.
9. Magn. Klase 1728 + 35. Hans
 son Lars Magn. Klase f. 1722,
 Med. Dr. 49. Prov.-Med. + 1766.
 Fadren M. K. var Kapl. i Werio
 förs. G. m. Rect. Kjellbergs en-
 sa, en Geberstjerna, Vist. Wicennii
 dotter.
10. M. Th. Cand. Nils Grön-
 qvist 1736 + 71. G. m. enkau
 efter n. d. Nagr i Wittenb. 34.
 Dyp. wid prestn. 40; pred. wid
 dno 53.
11. Isak Widebeck 1772 + 78.
 Först Comm. i Åsa. Fabr. Comm.
 i W. Ehorssås, Magu. W. Fars-
 fadren Js. W. Kk. i Hofm:torp
 war Dompr. Cneu. W:s brot. Jf.
 W. d. å. war g. m. Marg. Nicau-
 der Kk. M. N-s dotter i Hof-
 m:torp. Magu. W. g. m. Annica
 Ljungberg, prostdotter fr. Glgult.
 Jf. W. d. y. f. 1712, g. m. Marg.
 Wiesel, en af de 7 Wieslandadöts-
 rarne. Deras son Cnewald W.
 dog som Th. Dr. pr. & P. i Jäs-
 der, Strengnäs stift.
12. M. Jonas Wieselgren 1780
 + 95. Domkaplan i Werio 74. G.
 m. Sophia Wiesel, en af de 7
 prestdottrarne fr. W-a. Prost 83.
 "War en stor bifug". (Svenska
 Samll.) Inlemnade rön till Wets-
 tensk. Akad. "Lemnat ett godt min-
 ne".
13. M. Joh. Engstrand 1796—
 1835. Minnestal är utg. af Profes.
 Lindgren. G. m. Margar. Christ.
 Wieselgren. Dottrar: Soph. On-
 stawa g. m. efterträdaren, Frederi-
 ca g. m. Pr. & P. J. Sandell i
 Fröberyd.
14. M. Joh. Engstrand 1835—.
 Brorsen af och mäg hos n. 13.
 Se Ahlstr. p. 79. Tillägg: Prost
 25. Dottern Chr. Soph. g. m. Kk.
 P. Linnér i Bergunda. Dottern
 Joh. Amal. g. m. Commisiter
 Montelin i Stenbrohult. En son
 Joh. Gust. studerar. Hos Prosten
 J. G. förwaras det frejdade Abo-
 finiska tornet, som skulle wara mes-
 delspunkten inom S. Wielsels efter-
 kommande. Se Ödmanns Säg-
 komster p. 44.

6. Ekeberga socken. (Annex). a)

m.t.l.		1.	Skjårgjöh.
	Skattehemman.	1-4.	Swinhagestruf.
	3-8.	1.	Tranjsjö.
	3-8.	5-8.	Ulfswastog.
1	1-8.	15	3-8.
2.	Fagerhult.		Kronohemman.
	1-4.	1-2.	Ekeberga; Pastoris stomm.
	1-4.	1-4.	Löfsjö; Capellans-Post.
	1-2.	3-4.	
	1-2.		Frållehemman.
1.	Idestuf.	1-8.	Karlemåla.
1.	Kjellstruf.	1-4.	Tilastuf.
1.	Kulla; Ggfwg.		
	1-8.	3-8.	
	Kalkhult.		
1.	Löfsjö.	16	1-2.
	1-4.		
1.	Löfsjömåla.		
2.	Muggehult.		
	Nyd.		
	3-4.		
	Nisthede.		

a) Ekeberga, annex, 2 m. lång, $1\frac{1}{2}$ bred, fyrkan $3\frac{1}{2}$
 m. fr. Werio, gränjar i S. t. Hälleberga, i S. t. Allgutsboda, i
 W. t. Hofmantorp och Herråkra samt i N. t. Lenhofda. Sjöar-
 ne små. En å kommer ur Widalsjö och går i söder till Rosta
 glasbruk i Löfsjön, vidare in i Allgutsboda till Rosjöcksjön. En

mindre å, som kommer ur Sandfjön i Lenhofda sin går in i Läen (Råsebo fjö). Gråstiensmo är en stor flög, som sträcker sig härifrån in i Hälleberga socken. h) Däfwersbult anses ha namn af en David. Wid ett Blemstensbrott på Norregårdens egor anlades 1741—43 ett glasbruk af Landshöfd. i Kronobergs län Bar. A. Kostull och Lantshöfd. i Kalmar Bar. G. B. Stael v. Holstein, som gifwo det namn efter samma grund, Slerohopp är benämndt. Ko i Kostull och sta i Stael gifwo Kosta (först Kostals), som wunnit namnfunnighet. Det är slattlaggd till 4 deglar; der tillverksades wid 1828 årl. 400 kistor fensterglas, 4500 hyttandieradt, hwitt, blått och grönt småglas. Glasfliperi fins på stället. 15 byggnader äro uppförda för arbetare wid Bruket. Hyttan är i sednare tider ombyggd på ny plan. Blåsningen sker wid 2 sårsfilda ugnar, wid den ena blåses fensterglas, wid den andra hwitt glas; äfwen werkställes presning, slipning och ritning. Här tillverksades 1843 för 79,000 Rdr r.g:ds. Egare:

1. Kostull och Stael. Se Höfd. minnen.

2. Fr. Widenberg. St. i Ups. 1744. G. D. i St. Gånzliet 45. Derin. 51. Affsedad med Åfsefors namn 54. Bodde sedan på Kosta. I början intressent med Åfsef. P. Ghyph Bauman.

3. W—s Mågar Major Angerstein och Hof-N. N. J. Fr. Dufwa.

4. Mågarnes arfwingar O. L.

C. A. v. Seijdeman, Hof-N. N. N. Seerman, Löjtn. U. Angerstein (se Gåfwetorp i Refarhöb), Entesfru Kaptenkan C. C. Charpentier och Mans. Borg. (1828 nämnes som Egare v. S., M. S., U. A., Åfsef. Suthoff och Protoc. Secr. J. A. Borg Hof-N. Dufwas mäg, så namnfunnig för sin wård om döftumma).

Här är äfwen stamp, qwarn, såg m. u. På Kosta föddes Crælierne: 1) Fr. Gabr. 1770, St. i U. 88. Mag:r 94. G. Aman. wid Bibl. 95. Aman. wid Conf. Ac. 96. J. U. Cand. och Doc. i Jur. fac. f. å. Akad. Kamrer 99. Acad. Räkntmäst. i Ups. 1817. † 18. 2) And. Gust. f. 1771. St. i U. 88. LandsSetter i Ups. 1807. Åfsef. i Swea Hof-N. Lagman. 3) Carl N. f. 1773. St. i Ups. 90. Engagerad wid St. Operan 179*. Revisor i Stor-Amiralsambetet 96, i Kammarrevisionen 97. Sjöng i Berlin 1801, i Neapel 03. Sångmästare wid K. Operan i Sthm 1810. Hof-Setter. Ledam. af K. Musik-Acad. 4) Joh. P. f. 1777. St. i U. 93. Mag:r 1803. Prest f. å. Regtspast. wid K. Swenska Gardet 06. Ledam. i Hof-Consist. f. å. K. i Weddinge Götthorgs stift 1813. † 1820. Se Fors. matr. 103. Götthob. stifts Herdaminne af Berellerne. Fadren war Hoffkamrer.

Kyrkan byggdes 1824—25, inwigdes 26. Är af träd, 40 aln. lång, 18 bred inom wäggarne. Tornet äfwen af träd är 24 aln. högt; står med gaslarne i N. och S., sacrist. på N. gaslen, predikstolen på W. sidan, en läktare på S. gaslen.

Comministerslängd.

Poststället i Löfsjö är beläget $\frac{1}{2}$ mil fr. Gfeb. kyrka, $2\frac{1}{2}$ fr. Lenhofda kyrka. Hade 1758 till Amneren "en stälig ridwäg".

1. Uthar. Johannis Subscr. 1503.
2. Hemming.
3. Benedictus.
4. Sweno Jagw. Philander war affatt 1632-54. Hans son Swen war Hosp. pred. i Kalmar. Cl. Calm. 2: 280.
5. Gerh. Scharelovius 1655-. F. i Stenbrohult, Andr. S—li son kom sedan till Sandfjö i Kunga h.
6. Bengt Jagans 1672-84.
7. Enoch Twetowius. War här 1688; se Rbl.
8. Jagw. Simonis Neander 1705 † 62. Bonden fr. Lenhofda St. i U. 1700, prest 03. Sonen Andr. N. St. i Ulf. 1734, Mag:r 43. Or. L. Docens 50. Bofhåll. wid Ulf. Akademi 1759. Öfwer honom har Arch. v. Vinne hållit

- ett äminnelsefetal, som förvaras i Smål. Nat. Bibl. i Ulf.
9. M. Jonas Wieselgren 1764-74. Se Rbl. i L.
 10. M. S. Lönegren 1774 † 97. F. i Mgutsboda i:n 1742. Fadren Kronolånsman St. i L. 56. Mag:r 63. Prest f. å. G. m. en dotter af Kth. Js. Wibebea. Sonen Fr. Jf. L. f. 1781. Mag:r 1809. R. Dr. i U. 1817. Stadsphys. i Björnesborg f. å. Sonen J. P. L. se Söraby i Norrwid.
 11. Jonas Dahlström 1797-1825. Se Rbl. i Bringetofsta
 12. M. N. Wieslander 1826-34. Se Rbl. i Densjö.
 13. Per. Andersson 1835-. Afskr. p. 152. Uig. predikan wid ett Nyttighetemöte i Kalmar 1844.

6 §. Dädesjö Pastorat. a)

7. Dädesjö socken. (Mödersöfaml.) aa)

m:tl.

Skattehemman

2	1-4.	Asby. b)
1	3-8.	Björnefe. (Herråkra)
	1-4.	Båldö.
1.		Befingetorp.
	1-4.	Bihult; (H.)
	1-8.	Brantåsa.
1.		Gult; (H.)
	1-2.	Heda; (H.)
	1-2.	Holmabult; (H.)
	1-4.	Kjellebult; (H.)
2.		Linnebjörke.
1.		Magersryd; (H.)
1.		Merhult; (H.)
2	1-4.	Näsby.
	1-2.	Rulatorep.
1.		Råsa; (H.)
3	1-4.	Rammåsa.
1.		Struf; (H.)
	1-4.	Slättebohl.
1	1-4.	Wranefte; (H.)
	1-4.	Wret.
1.		Åshult; Gsfwg.
1.		Linnebjörke; Säteri. d)
23	1-4.	
		Kronohemman.
1.		Björnefe; Pastoris hemm, (H.)

1	1-2.	Dädesjö; Pastors-Post.
	1-2.	Holma; Fensifs-Post. (H.)
	1-2.	Rammåsa; Capellans bio.
	1-4.	Dito.
	3-8.	Dito; Ländmans-Post
	1-2.	Stjepetorp; Fensifs bio (H.)

4 5-8.

Gråshemman.

1.		Ålmsång.
		Björnetorp.
1	1-2.	Dädesjö.
1.		Gult. (H.)
	1-4.	Heda; (H.)
	1-8.	Hallatorep.
1.		Linnebjörke.
	1-2.	Nörstafteg.
	1-8.	Norragerde.
1.		Rammåsa.
	1-4.	Rosmaryd.
	1-4.	Slåna.
1.		Sjåatorep.
	1-4.	Sjåaryd.
2.		Drättinge; Säteri. c)
2.		Rammåsa, D:o. e)
1.		Suddagerde; D:o. f)
1.		Wret, Stora; D:o. g)

14 3-4.

42 5-8.

*) "Herr Håkan" inväfsades i folksågen. Han gif med flera kyrkorne, men för att ej gå stora vinda, ombytte han dem wid Wagershult. Han släppte in gås i en åker, då de sade: " tack Hr Håkan; omstända predikanten att åhörarne wero lika tackamme, bad dem lika ihärdigt sträfwa uppåt mot himlen, som en lät uppåt en huskunt o. s. w.

a) Vi följa här Jordeboken af 1805, som enl. M. E. Forsanders uppgift war oförändrad ännu 1810 och torde ännu wara det; men tillägga de upplysningar, wi förmå, som likwäl äro tillräckliga att leda den, som önskar uppgöra den Jordebok, som mer än $\frac{1}{2}$ sekel varit ett *factum*, om den gamla ännu ensamt *de jure* är till. Då Herråtra kaplani, confirmeradt 1644, ännu ej war till i Jordeboken omkr. 2 sekler derefter, men Efe upplöst 1794, fortsfor att wara till i Jordeboken, så må man beundra wästra auctoritetens konservatism! aa) Dädesjö sn, mörersöförsaml. i ett Consi. past. 2 kl. 2 afdeln., gränfar i N. t. Sjösås, i Ö. t. Lenhosda och Granhult, i S. t. Herråtra och Furuby, i W. t. Gårdsby och sjön Innaren. Soaknen har tydligen sitt namn af sjön Dädlingen, som med en bäck föll i Drättinge sjö. I Arch. Smol. n. 661 kallar Rh. Sw. Laurén den förre Dädlinge sjö, som kan wara bildadt af Däid. Dessa sjöar woro hwardera af $\frac{1}{2}$ mils längd, men "Dällingen" är nu mera en äng, som lernar flera tusen Lpd hö årligen. Major Carl Gustafsson Rappe uttappade såsom egare af Drettinge ofwannämnde sjö medelst en kanal genom Drettinge hagar, då watten föll ut i Drettinge sjö, widare åt Braås bruk i Storsjön. I Linnebjörke sjö är maln. Märknadsplatsen nära kyrkan synes wara en qwarleswa af sammankomster för hednisk gudstjenst och thing. Ännu heter en bro här i trakten Tingsbron, derjemte en större rundel liksom fringårdad med stenar äro laggda intill hwarandra. Folsågn att der hållits thing är allmän. Flera fullar med stenbanor omkring $\frac{1}{2}$ mil fr. kyrkan torde wara det hedniska *templum*. Källan ligger närmare Ramnäsa; kallas KefweleKälla (Rafns källa?), 4 aln. i diameter helt rund, der man blott druckit för att beta dermed frankheter, undwikes af wallbarnen, som dricka för att släcka törst. Är belägen på en wacker plan. Watten är godt. Enl. Laurén 1758. Håradets kung Ramme (Korp) bodde på Ramnäsa. Han öfwerfölls och slogs af K. Kåre i Kårestad (Furuby sn). Rammes ättehög, Ramms Fulle, har en bautasten 3 aln. hög. b) I Asby har fordom Commministern i Dädesjö bott. Upl. Röttes beslut af 1593 befinnes underskrifwet af Jonas Nicolai in Asby bland Uppwid. härads Capellaner. Se Rhl. i Tolg. c) Drettinge säteri är gammalt gods. 1386 gaf Bertt Snaftenborg R. R. R. sitt gods Drättinge till Wadstena kloster, bewittnadt af Wringisl Sonafon Jarl, som war styffader åt Snaftenbergs fru, en hystor till Riksmarsken Sten Wendafon (Bjelle). 1571 tillhytte sig Hans Ryhle Drettinge 14 hemman af K. Joh. III. mot 10 hem. på Öland. Egendomen bebyggd 1626 tillhörde Ryhleslägten till 1668, då fru Wendela K. g. m. E. J. Rosen fälde det till f. d. Hoffstråddaren, d. w. Öfwer-Intend. J. Leijonscrona. Egdes sedan af dennes arfwingar, deribland sonen Skalden Chryphr L., Swensk Minister i London (Se Biogr. Lex.). Wid stultiga arffisitet 1724 föll Drettingelotten, 21½ i Krono-

b. och $5\frac{1}{2}$ i Ups. län till Direct. C. Gylbenstedts och Fru C. E. Leijoncronas barn och barnbarn, i hwilkas ägo lotten blef till 1770, då Fru Torpadius född Gylbenstedt sålde den Kronob-ska lotten, warande $23\frac{1}{2}$ till sin mäg Ufsd. Bar. C. Rappe. Egare: sedermera: 1. Bar. Ad. Fr. Rappe, Ryttmäst. 1786 (son af Ufsd. Bar. C. R.). 2. Bar. Carl Gustaffson Rappe, Major, brorson af n. 1, köpte Dr. 1826. Egges nu af dennes enka Fr:nan Emmy Rappe. d) Linnebjörke, fordom Linnehyde, 1 m.t.l. säteri rusthåll lemnades af Kronan mot annat gods åt Jonas Bure 1682; Ufsd. i Uppwidinge Lundberg egde det före Löjtn. S. G. Sedenstjerna, som köpte det 1763. Han hade 5 söner som alla blewo militärer, utom Otto H. som är Advoc.-Risc. i Göta Hofrätt sedan 1800, Lagm. 1810, R. R. D. Brodren Öfwerste och R. S. D. Jf. L. H—a eger nu Linnebj. med underlydande hemman, g. m. B. L. Bergenstråhle. e) Ramnäsa 2 m.t.l. säteri förm. 1816 till 1 m.t.l. Tillhörde 1758 Löjtn. G. E. v. Bruse. 1770 en Frih:na Rosenhane. Sedan 1. Ufsd. Bar. C. Rappe. 2. Bar. Clas R. Ryttmäst. son af n. 1. 3. Bar. Carl R. son af n. 2, Löjtn. Han höll på 1844 att uttappa 2-ne sjöar. f) Suddagjerde, skifs af Prosten Aspelin Södragårde, 1 hem. Ladugård under Drettinge. Köptes 1638 af Hans Kyhle. Sedan afhyt under Dr. har det haft samme egare som Dr. g) Stora Wret 1 m.t.l. sät. med 4 torp har egt af 1. Kap. W. L. Werre 1758. 2. Löjtn. Schenfelt. 3. Sekret. Hofwing (1805). 4. Kap. v. Boijsmän. 5. Bar. Claes Rappe, se Ramnäsa. 6. Bar. Carl R. se d:o.

Wid Källehult war i förra seklet slätig offring i en källa. Hustruns gifrorätt i boet har kräfts genom äktenstapsförord af dem, som gift sig utom Värendsgränsen. Här börjar man nära Kalmargränsen att säga Swen (ej Schwen) o. s. w. det för dete (dig). Huswärfärgen är mörkblått, de fattigare nyttja mest "wärfen", som här kallas tygwällmar. 30 måste födas utom fattighuset genom matslott af församlingen.

Kyrkan, den nya, upbyggdes i Dr J. Aspelin's tid för Dådesjö och Eke förenade församlingar 1793—94, hwartill grund stänktes af Bar. Ad. Fr. Rappe på Drettinge, tagen från Dådesjö W. (Gåfwobr. 1793³⁹). I gamla kyrkan såg man bilden af en konung (Olof?) med spira och äpple, trampande på en underliggande man; kyrkan war blott 17 aln. lång, 11 bred. Altartafeln war gifwen af Major S. v. Fleischner 1705; en ännu äldre af Hans Kyhle och Fru C. E. v. d. Lühe 1635 der H. R. föreställes i sin pantsarkforta liggande på knä. Adv. Berghman och B. C. Lindergreen hade gifwit en rasia hit 1686. Bestrifn. ses i n. 661 i Arch. Smol. T. XII. Nya *

kyrkan är utw. i längd 74 aln. (i N. och S.) och i bredd 24 aln. Altaret wid södra gästen, ingången wid norra. Murhöjden 13 aln. Tornbyggnaden 14 aln. qwadrat, med 30 aln. hög mur. Kyrkan invigdes 1796. Den gamla inrättades först till materialbod, sedan år 1829 till sockenmagasin för 200 T:or fäd. Gamla kyrkgården blef utwidgad, anlaggd i rättvinklig figur, planerad och inneslängd med mur.

f. d. Eke socken. a)

m:t:l.	Skattehemman.	6.	Frälshemman. (Eke. c)
1:4.	Björka.	6.	1:2. Skärtaryb.
1:4.	Eke.		1:2. Åreda N. d)
1:4.	Högastruf.	2.	Måljord; Säteri. b)
1:4.	Iglehult.		9.
2	1:2. Skärtaryb.		15. *)
1:2.	Spångeberg.		
1.	Åreda, N. Gsfig. d)		
1.	Måljord.		
6.			

a) Låg N.B. ofwan Dädesjö. b) Måljord (des ena m:t:l säteri är förm. till 2) har egis af J. A. Schenfelt 1758. 3 Tun: e. d nämnas:

1. Major Resenstråle.	4. Lands-Kamrer G. F. Modigh.
2. Gsfd. Bahrman.	Dennes enka, född Carlstedt, egde
3. Maj. J. Kjelberg.	N. 1844.

På en jemn plan wid N.O. ändan af sjön Innaren på Måljords egor stå 7 uppresta stenar, 4 ställda i qwadrat, 3 i triangel. (Laurén). c) Eke frälshemman Brittagård tillbytte sig Jonas Bure 1682, anjogs dock som köpe gods af Kammar-Goll. 1763. Egdes af Bar. Claes Rappe 1805, liksom andra gårdar i Eke, som köpis af H. Ryhle 1638. d) Åreda $\frac{1}{2}$ m:t: gasf

*) Dädesjö utgör således: Skattehem. 2 1:4 Näsby, 1:4 Wäldö, 1 Betingetorp, 1:8 Brantåsa, 1:4 Björka, 1:4 Eke, 1:4 Högastruf, 1:4 Iglehult, 2 Rimebjörke, 2 1:4 Näsby, 1:2 Bulatorp, 3 1:4 Ramnåsa, 1:4 Slättebol, 2 1:2 Skärtaryb, 1:2 Spångeberg, 1:4 Wret, 1 Rshult. 1 Åreda (här ej till D. utan Gårdsby Fyrsocken), 1 Rimebjörke säteri, 1 Måljord: S:a 20 1:8. Kronohem. 1 1:2 Dädesjö, 1 1:8 Ramnåsa: S:a 2 5:8. Frälshem. såsom i nämnde Jordebok med afdrag af 1 Gult, 1:4 Geda, sät. 13 1:2 samt de i Eke upptagne 9 = 22 1:2. Total: S:a 45 1:4. Rvtssocknen, då Åreda 1 Skattehem. och 1:2 frälshem. frändragas: 43 3:4. Herråkra utgöres af: Skattehem. 1 3:8 Björneke, 1:4 Bihult, 1 Gult, 1:2 Geda, 1:2 Holmeshult, 1:4 Källehult, 1 Magerstend, 1 Mershult, 1 Näsja, 1 Struf, 1 1:4 Wranef: S:a 9 1:8. Kronohem. 1 Björneke, 1:2 Holma, 1:2 Skäppetorp. S:a 2. Frälshem. 1 Gult, 1:4 Geda. S:a 1 1:4. Totalsumman 12 3:8. Vegge socknarnes m:t:l 56 1:8, såsom det upptages i Tabellen i Förbanderska Matrillen. Kaufe är 41 3:4 tryffel för 43 3:4 i Nshstrands matrifel, så wida ej en sednare förmedling wälfat den olika uppgiften.

till Werio Gymnasium af Måns Lind. Norra Åreda ligger mycket högt. Åreda backar äro widt bekanta. Redom dem har ej Thesium alpinum hunnit i W. eller S.

Eke gamla kyrka, som nedtogs 1794, war 16 aln. lång, 12 bred, 6½ hög till panelen; byggd af ek. 1758 war här ett kläde öfwer falcken, gifwet af Major Rosenstråle, der man läste en italiensk sonnet till St. Knuts ära, afskrifwen af Laurén (L. c.) diktad i Rom 1669.

Eke sn war ½ mil lång och bred, gränsande i N. till Dref, i W. till R. Rottne, i S. till Gårdsby, i Ö. till Dädesjö. Den incorporerades med Dädesjö genom K. M:t:s resol. 17 1793, i följd af K. M:t:s utslag 7 1779 (Dom-Cap. Arch. T. XII).

Kyrkoherdelängd.

Bostället 1½ m:tl ligger i Dädesjö by, Björneke W. 1 m:tl är stomm.

1. **Jacobus.**
2. **Torchillus.**
3. **Joh. Gudmundi** subscr. 1593. Dog i pesten 1602. Son af kaniken Gudm. Spegel (p. 538).
4. **Nic. Hagwini** 1615.
5. **Joh. Johannis** 1633 + 62, son af n. 3. War Riksd:m. 1635. Förut Comm. i Algutsboda. På hans graf stod en stor björk.
6. **Petr. Andræ Scharelovius** 1664.
7. **Jonas Petri Hjelm** 1677 + 94. F. i Hjelmeryd sn. Resp. i Ups. 1663 under Brunnerns och 68 under Ljungh. Rect. Sch. i Wer. G. m. Maria Birgerdotter Collander i Årethöga. Söner Nils Sj. General-Major, adelsman. Petr. Jonæ Sj Med. Dr & Prof. i Åbo. **Johannes Jonæ Sj.** bdb som fältpred i Libau 1702, Andreas se n. 9.
8. **Petr. Semmingius** 1695 + 1714. Dog enkan. Förut Coll. Sch. i Werio (monne ej först Comm. i Dref?). Afträdde Pastoratet 1708 till
9. **M. Andr. Hjelm** war här 1708 -40, då han utnämndes till Sk. i Algutsboda. F. 1680. St. i Åbo 1695-98. Tillagnade sin "fader" P. Hem. sin grad. disp. 1707. Pred. i Prestm. 1720.
10. **Jac. Samn** 1741 + 55. F. 1676. Bondson i Ljunga. Först Coll. Sch. så Dec. Templi med Läfvelsås. Efterträd af swårsonen
11. **M. Sw. Laurén** 1757 + 79. F. bondson i Sjösås 1710. St. i U. 40. Mag:r i L. 48. Guru L kom hit lär ses i Wallqw. Handb. p. 331. Comm. G. S. (Herrn. Streling) afträdde sitt förslagsrum till Sw. L. oakadt Sw. L. war yngre än G medförande, som varit yngre än G. S. K. M:t stadfästade bystet. De 2 medförelagge, deribland Conf. Not. Gabr. Oman begärte att och få lemna förslaget, sedan sådana konstier brutades. K. M:t medgaf det, men resolverade att, då af de öfrige sökande förslaget fylldes, Sw. L. skulle få 3dje rummet, oakadt yngre än de som derwid måste utslutas. Detta sedde 1756, då partierne brunno af blodtörst. En giftigk presenta eller presbotten hade då werligen mer att säga, än sjelfwa kungen med sin krona. Sw. L. resp. i prestm. 1763.
12. **Dr Jon Aspelin** 1780 + 1827.
13. **Theodor Linnell** 1827 + 32.
14. **Lars Joh. Aspelin** 1832-. Enhälligt wald. Prost 1838. G. m. en hofven Hedenstjerua.

Serråkra anner, kyrkan 1 mil från Dädesjö och 3½ mil fr. Werio. Serråkra socken finnes, som wi nämmt, ej i

Jordeboken. I K. Gustaf 2 Adolfs tid tillåts, enl. uppgift, de från Dädesjö aflägsnaste i S. O. liggande hemmanen att uppföra ett kapell, som fick 4 Tor till byggnings- och vinsäd, då andra kyrkor ej njöto mer än hälften så mycket. K. M:t confererade 1644 att Herråkra Kapell-lag skulle lika deltaga i kyrkbyggnad i Dädesjö med modersförsamlingen hetsf. N. 378 i Arch. Smol. Hit höra de i Dädesjö med S. tecknade gårdar härsovan, utgörande oförm. 17½, förm. 12¾; då af Dädesjö (med Eke inberäkadt) återstår 68½, förm. 41½, enl. uppgiften i Ahlstrands matrikel, anmärkt härsovan.

Herråkra gränisar i N. och N. O. till Lenhosda, i S. till Geleberga, i S. t. Hofmantorp och i S. W. t. Furuby. Den nya kyrkan också af trä, byggdes i Tor J. Aspelins tid på kronohem. Brantefes grund; deri hålles söndagligen Gudsstienst. Herråkra församl. beslöt wid en visitation af Bistf. Wallawitz, att bygga ny träkyrka med torn. Sedan K. M:t gifwit tillstånd, uppfördes den 1803 och invigdes 1820 af Bistf. Var. Mörner. Ligger 1 m. fr. Dädesjö och 3½ mil från Werjö. Är inv. 27 aln. lång, 15 aln. bred, med 9 aln. höga väggar. Tornet är 25 aln. högt.

Kapellanslängd.

Boställe Kamnåsa $\frac{3}{4}$ ligger $\frac{1}{2}$ mil från Dädesjö och $\frac{1}{2}$ från Herråkra (war från Eke $\frac{1}{2}$ mil). Då 3 kyrkor funnos, förrättades Gudsstienst alternatist wid G. och H. men alla högtidsdagar wid Eke på 4:de dagarne.

1. Joh. Nicolai se p. 829.
2. Gudmund.
3. Carolus.
4. Gndm. Perri i Herråkra.
5. Andr. Ringius.
6. Joh. Ringius St. i L. 1714. G. m. en dotter af Djanber i Kinneby.
7. M. Jonas Danielson 1766—70. Se Khl. i Näsby.
8. Dan. Bergmark 1771 † 83. Bondson fr. Berg. St. i L. 52, prest 57. Hans son N. D. B. K. 1763. St. i U. 84. Copist i K. Sånglet 1798. Död.
9. Carl Magn. Fogelklou 1784 † 97. K. i Lofsta by i Gårdsby.

- Fabr. militär. St. i Greifow. Prest. 76. G. m. en dotter af Khl. Bergholm i Mottebäck. Sonen Samuel f. 1778, St. i U. 99. Blef Landtbrukare i Wermland.
10. M. Ol. Melander 1797—1812. Se Khl. i Berg.
 11. N. Nystrand 1812 † 25 på resan till Herråkra att förrätta Gudsstienst.
 12. Sam. Ad. Bohmanson 1825 † 38.
 13. M. P. M. Lönblad 1839—. K. 1804. Fabr. Pr. & P. i Hestra. St. i L. 22. Prest 28. Magist 29. Tillträdde 41.

7 §. Sjösås Pastorat.

9. Sjösås socken. (Modersförsaml.) a)

m:tl.			1-4. Krabbaröbja.
			1-2. Leaskog.
	3-4. Harshult.	1.	Nödje.
1	1-2. Heba.	1-4.	Sandreda.
1	3-4. Karryd.	3-4.	Sandskog.

1.	Viås.	1	1-2.	Harshult.
7-8.	Örnans.	2		Hagreda.
1-2.	Östehaga.		1-2.	Mårstög.
9	1-8.	5	1-2.	Måstreda.
	Kronohemman:	2	3-8.	Relås.
3-4.	Bohl; Sergeants-Poställe.	1-4.		Ringstorp. aa)
1-2.	Sandreda; Mustmåst. bro.	1	1-4.	Sandreda. c)
1	3-8. Sjösås; Pastors-Poställe.		1-2.	Viås. d)
2	5-8.		1-4.	Westerånga.
	Frälsehemman.	6.		Lidhult; Säteri. b)
1-2.	Broaryd.	22	1-4.	
1-8.	Brandstorp.	34.	*)	
1	1-2. Spås.			

a) Sj. moderförsaml. i ett Consiſt. pastorat 2:dra kl. 2:dra af-
deln. $1\frac{1}{4}$ m. lång. Kyrkan 3 mil fr. Werjö. Gränſar i S. till
Nottebäck, i S. t. Dådeſjö, i W. t. Dref och Hornarvd, i N. t.
Namqwilla och Solberga. Sjön Orken eller Storſjön ligger 524,
6 par. fot öfwer hafvet, emellan Sjösås och deſs annerer. Från
denna ſjö räknar man den åns uppkomſt, ſom wid Helgawarna
utfaller ur Helgaſjön. Der ån faller i Helgaſjö är ett åſſiſke.
Näſt Orken är Matkrofen (ſe Nottebäck) ſtorſt. aa) Här bor Riſs-
dagsm. Nils Pehrſon, bekant från Riſsdagen 1844-5. b)
Lidhult blef tidigt af egarne kalladt Lidboholm. R. R. Pehr
Sparre ſref ſig 1660 till Engſö och Lidboholm, då han gaf
måſehafte till Sjösås. Hade forut gifwit predikſtol. Om denna
kyrkopatron, ſe Munktelles Weſterås ſiſts herdaminne 2 h. p. 211.
Om Bar. Joh. Sparre till Engſö och egde L—m, är okändt.
Om denne herre ſe l. c. p. 214 f. Gouvern. Secret. Joh. Örne-
crantz' enka gifte ſig med Pehr Cedersköld, före adlandet 1697
kallad Gavelius, hvilken ſref ſig till Lidboholm. Från Juris
Profeſ. i Uppsala blef han Aſeſ. i Götha Hofrätt. 1758 egdes
L. till hälften af Öſwerſte-Löjtn:ſſan Juliana Schmiedeberg och till
hälften af Adjutanten J. F. Cedersköld. Här föddes 1774 Pro-
feſ. Fr. J. C. i Lund och 1782 Profeſ. P. G. C. i Ethn R.
N. D., den ſednare en af våra namnſunnigaste män både ſom
läkare och medborgare. Se Ståhls och Sacklens arbeten (Sackl.
1: 717. Suppl. 123) ſamt Biogr. Lex. I ſednare tiden har Poſt-
måſt. U. S. Wong varit egare. Wid Lidhult har fordom hållits
thing. Ternerus hade ſett der fordom utgifne faſtebref. Gården
har fordom legat på Huſholmen. Den är nu byggd nära der en
å, ſom kommer från Matkrofen, faller in i Orken. Då jordbäf-
ningen ſtett i Liſabon i Nov. 1755, ſå brast iſen följande nyår
utan för Sjösås preſtgård och ett rödbrunt watten uppkom, liſt
lut, ſom ſtod i 8 dagar och ett ljud hördes derwid ſom af ſtäl-

*) Härifrån afgår Måstreda Ödeg. 1 m:tl enl. R. Kammar-Collegii utſlag
1798, ſom verkſtälldes 1815. Likaledes anmärkes att Lidhults Säteri
hemman förmedlades till 2 år 1812, ſå att 1815 utgjorde Sjösås 29
m:tl, deraf 9 1-8 ſtatte, 2 5-8 krono, 17 1-4 frälſe.

lande hundar. Pestkyrkogården 1710—11 ses wid Hårshult och Belås. En kreaturspest gick 1750 i Sept. då alla utom 2 i pastoratet mistade sin boskap, som uppfrättes lefwande af massar och löfvarne afföllo. Wahlenberg anmärker, att *Potentilla subcaulis*, som länge följt *Thesium alpinum*, går utan den sednare till Lidboholm. c) Sandra hörde 1549 till Thure Trolle. 1559 till Malin Tr. född Gyllensfjerna. 1650 till Soop. Anslogs 1683 till Kalmar Infant. hälften, hälften förbytt till krono. d) Vidsåhs eller Wisås war Domkyrkogods 1607; Ostenhaga, en stat teutjord 1547, donerades Major Liwe 1652. Lilla Seda gafs Keinh. Liwe 1680, reducerades till Kalm. infant. 1688, men återgafs en Niewen till lifstidsfrälse 1724. Detså 1655 hölls alternatist Gudstjenst i Dres och Hornaryd. Till kyrkornas underhåll gafs då af hwarje hemman af gammalt $\frac{1}{2}$ släppa säd kallad Allhelgona och Sigfridshjelpen.

Kyrkan war af sten, 34 alm. l., 14 bred, och i godt stånd 1770. Den lösa "altarstenen" förvarades då ännu, liksom en S:t Dlofs bild och ett fenster, hwar på en bispö war målad. Sedan skedde en större reparation i Prostens Bruns tid.

Kyrkoherdelängd.

Bostället ligger nära kyrkan. Aftogs geometriskt 1696; chartan förvarades i Lands-Ganzliet ännu 1753.

1. Gudmundus Petri 1562 in Sjössås war Miksdagom. 1569.
2. Nicolaus in Sjössås, son af Biff. Nils Knutson. Miksdagom. 1590. War bland dem som egillade Liturgien och dref på J. Moandenis och St. Magni affändande till K. Joh. han med Cleri protest.
3. Daniel lefde i pestiden 1602; men lär då dött.
4. Petr. Benedicti 1603 † 53. 1539 måste han (som blind redan?) lemna halfwan pastoratet till
5. Hemmingus Theodori 1639 —69. P. B. lät Christina barn ännu 1642. Hans son Björn bodde i Hornaryd. S. Th. lät måla Sjössås kyrka 1642 för 40 daler. Uppbyggde toruhuset ibm 1644. Köpte brudstrena 1651, 77 lod för 288 daler 25 s. kopprmynt. Nu gaf Peder Sparre till Engso och Lidboholm predikstol och messhale. S. Th. köpte Sjädersömåla till sina barn för 80 Rdr och en silfverked. Han förte och Rärhyd Söreg. Sonen Pehr Hemmingus (Hemmingsson) kom till Döderjö; sonen Mar-

cus S. till Berg; kallade sig Montelius.

6. Nicolaus Erici blef utnämnd 1660 af Confft. men måste gå undan, då Gref Pehr Brahe recom-

menderade sin Hofpredikant

7. And. Wising 1662—88. Boud-

son från Wisingsö. Om denna

Dom-Capittlets swaghet för Gref

Pehr, se Wallqw. Handb. s.

63. Andr. Harald Wising hade

1652 blifwit St. i U. S. m. 1:o

Christina Humble Esaiasdotter fr.

Grenna, 2:o Magdal. Wolchou

fr Cederschs fränka på Lidboholm.

Sonen Haquin Kh. på Wisings-

ö; Dav. Comm. i Hjelmsjeryd. W.

höll räkning öfwer all sädeswerten

i Pastoratet, kallad stubbe och in-

täckteräkning.

8. Birg. Rebbonius 1689 †

1703. Fabr. Kh. i Mårshult. War

15 års Krigspref. O. m. Maria

Spaf fr Åsbeda. Wid tillfättning

af pastoratet 1689 wisade sig, att

Kungen ej alltid lät intrigen segra.

Förjamtu röstade på Haqw. Wis-

ing då B. K. redan hade K. M:ts

promoterial. Men K. M:t näpste

- S. M., som på mera förtjentas ro och heber wille komma till lägenhet.
9. **Prt. Angelstadius** 1706 † 1729. Fadr. Sk. i Angelstad. Krigspref i 17 år. Hans mor **Marta Stalenius** war **Bisk. Strii** dotter. G. m. 1:o **Doroth. Eliander** fr. **Pjeteryd**. 2:o **S. G. v. Fleisner** fr. **Drättinge**. P. A. genomdref att landswägen lades förbi **Sjösås**.
10. **Eric Wrenius** 1731 † 34. **Bondson** fr. **Dfna (Kromos)**. St. i L. 1704. **Goll. Sch. Krigspref** i 14 år, äfwen wid **Frederikshall** 1718. Byggde "flora prestg. byggningen". Lät gran och fur sprida sig i ångarne.
11. **Jör. Wising** 1730 † 43. **Sons** son af n. 7, son af **Hagw. W.** **Rebhögg** granarne i gårdet.
12. **M. Christ. Ternerus** 1744 † 67. Hans uppgift till **S. Rogsberg** 1753 upptager i **Arch. Smol.** I D. n. 2 och XII D. n. 662-65 mer än 17 skrifna ark. **Hafestump** i medicin. **Magr** i **Lund** 1738.
- Dyp. på **prestm.** 1753. G. m. en dotter af n. 11.
13. **Nils Brun** 1772 † 82. St. i L. 49. **Magr** 56. **Krigspref.** G. m. **enkan.** **Prof** 1780. **Fadr.** **Mönsterkrifw.** Br. **bebde** i **Åsheda**. **K. M:t** **befallte** **Conf.** som **uteslutit** Br. ur **förelaget**, såsom 3 år yngre än de 3 **förelagne**, att dit **uppsära** honom såsom den der "ernade **upprätta** **presthuset** genom **Confervation**," jemte det han **deltagit** som **pref** i **Pommerska** **kriget** och **warit** **fängen**. Br. **lät** **utwidga** **fenstren** m. m. **håde** i **Sjösås** och **Hornaryd** **kyrkor**.
14. **Dr. P. J. Wickelgren** 1783 † 1811. **Kopade** **högt** **bifall** till **säkerhetsakten** 1789, **sjelf** **andre** i **Ständet**. **Lärd** och **samlare** i **historien**. **Byggde** **ny** **skolstapel**.
15. **Jon Wetterling** 1812 † 26. G. m. 1) en dotter af **Com. Wernstedt** i **Dija**, 2) **M. G. Geurlin** fr. **Wieslanda**. † 1836.
16. **Pehr Swalander** 1826—
Prof 31.

10. Dref socken. (Anner). a)

m.t.l.	1 1:2. Dref's Lofta.
Skattehemman.	1. Grännastamma.
1:4. Gadbeda.	1:8. Grännastämmatorp.
1:2. Esfwedstorp.	1:2. Lunden.
3:4.	1:2. Möllefäll.
Kronohemman.	1. Röbbje.
3:8. Dref; Capellans-Bevälle.	1. Skälletorp.
3:8.	1. Tagel;
Frälshemman.	1. Börholm; Säteri. c)
1:4. Björkfäll.	10 3:8.
1:2. Braås. b)	11 1:2. *)
2. Dref.	

a) Dref, anner jemte **Hornaryd** till **Sjösås**, har **kyrka**, **be-lägen** $\frac{1}{2}$ mil fr. **Sjösås**, $2\frac{1}{2}$ m. från **Weriö**. Dref gränsar i **W. t.** **Gårdsby** och **Söraby**, i **N. t.** **Hornaryd**, i **D. t.** **Sjösås**, i **S. t.** **Dådesjö**. **Örken** **stötter** nu till **Dref** i **D.**, **Wartorpassön** i **W.** Dref's **sjö** är liten. Hit **sprider** sig **Potentilla declinata** & **subacaulis**, **liksom** **angustifolia**. b) **Braås** **brut** **anlades** på **frälsh.** **Braås** **egor** mellan **sjöarne** **Drättingen** och **Örken**; **manu-fakturen** 1745 af **Brufspatron** **D. Lundblad**. **Manufakturverket**

*) 3 kyrkofsocknen **Dref** räknas 12 $\frac{1}{2}$, neml. 1 m.t.l. **Bröttjared**, som i **borg-ligt** **hänseende** **hör** till **Söraby** f.n.

1762 af Gr. Benzelsfjerna, Erkebiff. Gr. Benzeliu äldste son, då Bergmästare, sedan Bergsråd, begrafwen i Drefsk kyrka. Stångjernshammaren anlades af Lfd. Bar. C. Rappe med 200 Skepp:d årl. ämnessmide. Den flyttades 1782 till Börholms säteri. Hammarstatten för ämnessmidet är 2 Skepp:d stapelstads-wigt. Frih. A. W. Rappe sålde bruket till Gref S. Hamilton på Warfebäck, som begärt tillökning af ämnessmiderätt till 300 Skepp:d. I trädgården står en sten med inskrift: "Åt året 1809. Frie Swenske män, gifwen I edert bifall?" Rest af Frih. A. W. Rappe. Dennes politiska entusiastism blef dock ej ensam. För upp-wäckande af odlingshåg brann han ej förgäfwes. I Länets Hus-hålls-Sällsaps handll. har han lemnat goda uppsatser. Hans motion om en wattencharta bar frukt. Ät honom och hans Fruberrinna J. M. Lundström har Gref Hamilton rest en minnes-wård gent emot 1809 års-stenen. c) Börholm har gemenligen haft samme egare som Braås, sedan der blef Bruk på Br. År 1707 dog här J. Enhörning, Herre t. Börholm. Jacobsson uppger Braås och Börholm såsom ett förenadt jernbruk och manufakturwerk (Länets Hush.-S. Handll. 1: 76).

I Dref hade Hans Ryhle fått en kronojord i förläning, som af urminnes tillhört Sjösås preststomm. 1657 förklarade K. M. att det ej kunde ändras förrän wid den allm. revisionen. Gull-högarna ligga på Gullhögskog, nästan så höga som de 3 wid Gamla Uppala. En hög, brant och smal ås finnes här, märk-wärdig för sin långa sträckning genom flera sodnar och sin geolo-giska bestaffenhet, som skall intyga, att den, enl. Wallmans antec-ningar s. 140, är bildad af den fordbna werldens ebb och flod. Man antager, enl. samme lärde förf. att kungarne här fordom mottagit hyllningen på sina Eriksgator. Sedan alla Smålands gamla riken woro Swenska, finna wi att Sweafungen ej behöfde kröta längre in i Småland än till Jönköping. Troligen hade Wärend i början kräft besökt inom sin gräns, då dessa högar wist kunna ha warit de som besöktes, då äfwen af Möre, Nju-dung och Finwed. Ty torde hyllning här kunnat emottagas, helst des-sa högar ligga så nära de nämnde rikens gränser. Så torde hit-kommit en dreif eller drase, turba hominum enl. Ihre. Forn-lemningar synas och wittna för Wallmans åsigt om denna orts märkwärdighet i forntiden. Orten war bebodd i "stenåldren". Wid Börholms notdrag fanns i Gref Benzelsfjernas tid en flat stenkubba med ett hål uti af "fatteguldsten". I Helgafjön fanns en sten med ett hål uti, liksom swarfwad. Men äfwen i "jernåldren" wista-des här andra än arbetare. I sjön wid Braås funno Gr. W.—s bönder i ett fiskanät ett swärd, hwars knapp wägte inemot en mark. Klingan war wid 3 aln. lång; handtaget $\frac{1}{2}$ aln. In i Christna tiden spåras här något owanligt. I en fenstermålning ses en

Biskopsmösa och staf. Möjligen är en Biskop här wid ett högtidligt tillfälle död och begrafven? Det gamla fenstret är "af en färdeles blyläggning". "En glob af metall med många spiror och bilder på" (Smål. Bestr. p. 276) torde hört till här för hyllningarne förvarade regalier.

Drefs Fyrka är byggd af sten på frälsegrund, 25 aln. lång och 11 aln. bred inom murarne; 8 aln. hög mur. På lilla klockan står med wänderumor: på ena sidan *Mse Maria* grasia; på andra: *Propit Sibbi Gesus Kristus*. Om Brodren Sibbe warit Klokkjutare och Munk (i Badstena woro Munkar ofta glasmåstare o. d.) eller past. i förs. då klockan gjordes, är owist. Förslaget om *Brovs Fyrka* i Smål. Bestr. p. 279 är emellertid förfallet.

Från Drefs socken war *Pebr Sjöbring*, bondson f. 1776. Se *Abstr. Narr. Tillägg L. L. D. D. Prof. i Ups. 1830. Led. af W. H. A. A. af Wetenskapssocieteten i Ups. och af Bibel-Commiss. i 1842. ** En frände *Pebr Sjöbring Smol.* war 1:mas wid *Magisterpromotionen 1845.*

11. Hornaryd socken. (Anner). a)

m.t.t.			Frälsehemman.
	Stattehemman:	1.	Forða.
1.	Boatorp.	2	Hornaryd.
1:2.	Wringebeck.	1:2.	Kjerr.
1.	Klackhult.	1:2.	Kålsboda. b)
1:2.	Slätt.	1:2.	Karstorp.
3.		5.	
	Kronhemman.	8	3:4.
1:2.	Hornaryd; Pastoris stamm.		
1:4.	Hederås; Trumslagare- Wohälle.		
3:4.			

a) *Hornaryd*, anner jemte *Dref* till *Sjösås*, med kyrkan 1 mil fr. *Sjösås*, $\frac{2}{3}$ fr. *Dref*, 3 fr. *Merjö*, gränisar i N. t. *Ramsquilla* i *Westra* härad, i S. till *Örken* eller *Storfjön*, i S. till *Dref*, i W. till *Tolg*. *Hornsjö* ligger wid *Hornaryd* och har nog gifwit byn, sedan socknen sitt namn. b) *Ewen Gummefson* i *Kålsboda* uppvissade 1819 ett af honom förfärdigadt afwägningsinstrument. *Landbruks-Akademien* gjordes uppmärksam på detsamma; *K. Hush. S.* belönte honom genom att beställa en mängd dylika att i länet utdelas.

Kyrkan af trä, 22 $\frac{1}{2}$ aln lång, 13 $\frac{1}{2}$ bred, 8 aln. hög, enl. uppg. 1758. Des klockstapel byggdes 1649 för 22 dal. 16 s. fpp:m:t.

*) Professorns enka, född *Klingensjerna*, har 1845 wid sin död lemnat en till det allmännas tjenst af begge makarne bestämmd egendom af 9000 Rdr deraf ej ringa till stipendier åt *Smolandi* uti *Upsala*.

Kyrkan målades 1697. 1651 omstöptes begge klosterne för 40 dal. Den största wägte 27 Lisp.d, den minsta 12 Lisp.d. Den förra sprad wid fungaringningen efter Carl XII. Silfverkronan förgylld köptes 1690 för 50 d. s. m. Wäger 50 lod. Kyrkan reparerades anseeligt i Prostens Bruns tid.

Comministrar i Dref och Hornaryd.

Bostället Dref Brännagård ligger nära Drefs kyrka.

1. Björn, son af Petr. Benedicti Khl. i Sjösås. War här 1639, äfwen 1666.	7. Joh. Lindstedt 1753 + 80. Stud. i Köpenhamn. Prest 48. G. m. N. Sommar.
2. Petr. Semmingius war här 1678. Sedan Khl. i Sj.	8. M. P. J. Wickelgren 1780—83. Se Khl. i Sj.
3. Sw. Lindewall 1684. Bodde i Skälletorp frälsegård i Drefs socken.	9. P. Berglund 1783 + 1821.
4. Joh. Wikholm 1703. Kom fr. Dhr.	10. Sw. J. Roth 1822—28. Se Communißersl. i Tråheryd.
5. Er. Grenius 1723—31. Se Khl. i Sj.	11. C. G. Norlin 1829—40. Se Communißersl. i Elmehöda.
6. Andr. Thelin 1731 + 52. Fabr. Comm. i Ljuder.	12. Joh. Döllu 1840—.

S §. Nottebäckes Pastorat.

12. Nottebeck's socken. (Noderförf.) a)

m.t.l.

	Skattehemman.
1.	Brehälla
1.	Brorsmåla.
3-8.	Boestad.
1-2.	Bosqwarn.
1 3-8.	Galtabek.
1-2.	Galtabekstorp.
1-2.	Gullåkra.
1.	Gröshaga.
1.	Heda.
1-2.	Hjelmhorfsva.
1.	Karstuf.
1-4.	Kjellestuf.
1-2.	Klafreda. b)
1.	Linneberg.
2-3.	Nyffinge.
1 3-4.	Nöbbeled; (Nottebäckes Nöbbeled) Ggfwg.
3-4.	Nygård.
2 3-4.	Norrhult.
3-4.	Nottebäck.
7-8.	Struf.
1.	Steda; Ggfwg.
1-4.	Sjödatorp.
3-4.	Åker.

21 3-8.

	Kronohemman.
1-4.	Galtabek; Trumslagares Vest.
1-2.	Hult; Capellans-Vest.
1.	Nottebäck.
1-4.	Dito; Pipare-Veställe.
3-4.	Dito; Pastors d:o.
1-2.	Ewinnesheda.
1.	Brånghult; Lieutenants-Veställe.

4 1-4.

	Frälsehemman.
1.	Boestad.
1-4.	Balsasa.
1-8.	Brohölm.
3-4.	Hult.
1.	Lillåkra. e)
1-2.	Norrhult.
3-4.	Nottebeck.
1-2.	Ewinnesheda.
1.	Åker.
1-8.	Hqwarn.
1 5-12.	Ångshult. f)
2.	Kåhlskult. c)
2.	Lilbhult. d)

11 5-12.

37 1-24.

Granhult socken. (f. d. Anner. h)

m:tl.		2.	Marhult.
	Skattehemman.	1:2.	No.
1	1:2. Elmshult.	8	1:2.
1	1:4. Granhult.		Kronhemman.
1	1:4. Glesång.	5-8.	Granhult (Skrefatorp);
1	3:4. Switthult.		Pastoris somm. i)
	1:4. Lyretorp. i)		

9 1:8.

Obs. Kommunistsbost. Zult ligger i Nottebäckes sn. a) Nottebäckes sn, f. d. Moderförsaml. i ett Consißt. past. 3:dje kl. är $1\frac{1}{2}$ mil i längd, $1\frac{3}{8}$ m. i bredd, med kyrkan 4 mil från Werio, har tydligen sitt namn af Nättesjö, hvarur en bäck *) rinner in i Nattkroken, och gränisar i N. t. Korsberga, i S. t. Åsheda, i S. t. Lenhofda och Granhult, i W. till Dädesjö, Sjöbås och Ramawilla. Sjöar: Nattkroken, på Romans charta, som af allmogen kallas Nattkroken, på nyare chartor och i Smål. Bestr. p. 272. Nattkroken ligger 543 par. fot öfwer hafwet, är $\frac{1}{2}$ mil lång, $\frac{3}{8}$ bred, 13 famnar djup. Norre sjö och Anghults sjö äro störst och ha jernmellem. "På gölar är snari segt ingen ånde." 14 sjöar och 20 gölar äro på det noggrannaste beskrifne i n. 660 i Arch. Smol. Nu räknas 16 sjöar och 83 gölar. Klafrestrom sammanbinder de 3 nämnde sjöarne, särdeles så kallad, der Anghults sjö ingjuter sig genom samma å i Norresjön eller Norhultsösjön. Här ligger b) Klafrestroms jernbruk med manufacturwerk. Bruket är anlaggt 1736 af Löjtn. L. J. Silfverparre och Ryttmäst. Sr. R. Johnstone och bestod då af en masugn, en stångjernshammare med 2 hårdar. Sednare egare: 1. Bruckspatr. P. A. Prinzell. 4. Elfsjö hofgårdsholag. 2. J. Coswa. 5. J. L. Åschan. Bergsråd. 3. Marb. Brock. Amiralitetsfiskal. 6. Joh. Lor. Åschan, Ryttmäst. Son af n. 5.

Egaren af detta bruk J. Coswa, f. 1708 af en Franskt slägt Guchois, som i Drottin. Christinas tid nedfatte sig i Sverige, (Abr. C. inrättade stycke- och kulegjuterier samt hade insende öfwer masugnar och tackjernstillverknigen), hade den namnkunnige sonen Lofd. i Natmar, Gen. Löjtn. Grefwe Mich. Anckarswård Landtmarskalk 1809, hvars söner blifwit ännu namnkunnigare såväl i politiskt som artistiskt hänseende. **) På Bruket, som med sina byggnader upptager nära hela Klafrestromsånns längd mellan Engshultsösjön och Norresjön år 1845 en masugn med gjut-

*) Denna bäck kallas Nättebäck på Åsars Romans landcharta, upprättad 1689. Församl. bör då ej kallas Nottebäck, härledningen må vara af norr, deraf plural. nöster, då häfel torde fördom wext wid bäckens stränder, eller af norr, tysta genöf, hvaras kan flutas att dei i plattyskan betat genöft — noit, gemensam egendom (t. ex. flock och farnöte), då man här torde egt rätt uppsätta squaltequaruar, utan hänseende till om bäcken loyp genom egorne.

**) En Jon. Coswasen Magn. Anckarswård, Thunbergs efterträdare som Öfwer-Conducteur, blef adlad på brodern Michaels nummer (2109).

teri, 2 stångjernshamrar och härbar, en kniphammare och 2 spishamrar. Stångjerns- och ämnessmidet utgör 900 Skpp.d. Hammarstatten är 9 Skpp.d. Kopparhammaren, nämnd 1815, och stjernpugnen för gjuteri äro nedlagda. Nyttmäst. Åschan har ombyggt hela bruket; en del byggnader äro af sten, en del af timmer. c) Kols-hults säteri 2 m.t.l. hör nu under Klafrestroms bruk; har förut tillhört:

1. Öfverste-L. Schmiedeberg. Hans
3. Landshöfd. i Söndöping J. A. Stedt.

2. Adv.-Rise. J. Schm-g 1770.
4. J. L. Åschan.

d) Libbhult eller Libbohult säteri 2 m.t.l. tillbytte sig af kronan 1683 Öfverste Joh. Drake och Marg. Klingsporre. Egdes sedan af:

1. Kammar-Rådet v. Düben. Hans
2. Landshöfd. J. A. Stedt.

Marknad har länge funnits wid Nottebäck. Nottebäckes Nöbbelid är postgård. Målekällan mellan Nöbbelid och Steckatorp ligger 746 fot öfver hafvet. I Markfroken fanns 1757 Draxen, "makalös och skön" till 14 å 15 skåp., laröringar, sif af 2 arter. Floran är utmärkt i åtskilligt i detta högländ. J. Hieracium cymosum a) viride är anmärkt wid Nottebäck. Spar-tium Scoparium fanns wid Brehälla af S. Nylin. Grann-kå-nebro d. ä. grannqvinnornas bro ligger öfver gränsbäcken mellan Korsberga i Njudung och Nottebäck i Wärend. Om den war sägen 1757, antednad af M. Strandmark (Arch. Smol. n. 659): "så kallad af de rädda Östrahärads qvinnornas läger, som der uppflogs, då Blända dem uppbådade på Bråwalla hed". (Har i Luned förvärdts till Grannkånebro). h) $\frac{1}{2}$ i Klafreda och $\frac{1}{2}$ i Kärrhult tillpantade sig Fru Soph. Drake 1709, men inlöstes af Generalsförråds-kassan med 1752 års ränta. Fru Agneta till Sjösa tillbytte sig e) Lillåkra 1578; reducerades 1687. f) Ångshults frälshem. tillbytte sig Joh. Stålhammar 1702. Egdes sedan af Lshfd. Stedt, derefter af Major Stedt. Lär nu räknas till 1 $\frac{1}{2}$. Tillhör J. L. Åschan på Kl-m. g) Prestgården i Nottebäck $\frac{2}{3}$ sif genom Kongl. confirmation 1619 ett helt kronohemman i samma by. Dese 1 $\frac{1}{2}$ förmedlades sedan till $\frac{2}{3}$, åtminstone upp-tages ej ännu prestig. till mer i matriflaene. Strandmark nämner om förmedling. 1757 såddes 18 Tor höstråg å 10 skåppland, wärråg å 6 tunland; det öfriga korn. Ången gaf 20 palmar hö, wid garden föddes 36—38 nöt, 2 hästar, 50 får ic. Husen uppbyggdes af Öfverste Drake, sedan de förre nedbrunnit i Rast. Schederi tid. Efter storstiftet 1815 födas blott 16 nöt, 2 hästar, 25—30 får. I sednare tider ha innehafwarne sökt ersätta förlusten genom ihärdig odling, som ej befunnits otacksam, om och ej såsom der jorden är bättre. Det heter i sista Femårsberättelsen, att Prosten Petren "vunnit ryktbarhet för sina verhörda och kostsamma stenbrytningar".

Byrkan säges först warit byggd på Gults frälshemmans egor, der en grundwål wid pass 56—60 aln. lång ännu 1757

fågs ofwan jord som en stenrösa, liknande grunden till en lång vägg med ett gäfwelhorn i S. O. (3 Smål. Befr. återgifwes denna uppgift: "en stenmur af wid pass 60 aln. höjd synes ännu öfwer jorden", hvilket ej må förwilla). Troligen byggde man ej fordom så lång kyrka. Granhults war 16 alnar: Prostén Petren anser det blott wara ett odlingsrör utan märkwärdighet.

Den nya kyrkan, som 1837 inwigdes till bruk för Nottebäckes och Granhults till en bestämda församling, är 52 aln. lång, 28 bred; tornet 35 aln. från sockeln till gesimfen. Byggnaden beslöts 1790. 1824 gaf Bergs-N. Aschan för att börja kasan ökning genom gåfwor 133: 16 B.co. Exemplet följdes och 1826 war kasan 3,149 Rdr. Collect och Stamboksmedel uppgingo till 2,335; Granhult bestod 1333: 16. Kyrkan färdigbyggd egde 686 Rdr i behållning. K. Carl XIV Johan gaf till denna kyrka en wader altartafla med förgylld ram, inwigd d. 3 Jun. 1842; förenåller Christi nedtagande af korset. Ett tornur finnes, wisande åt 4 håll på tornet, liksom i en pendule midt i kyrkan öfwer stora gången.

h) Granhult, annex, war $\frac{3}{4}$ m. lång, $\frac{1}{2}$ m. bred, med kyrkan $\frac{1}{2}$ m. fr. Nottebäck och $3\frac{3}{4}$ fr. Werid, gränsande i N. t. Nottebäck, i D. t. Lenhosda, i S. och W. t. Därefjö. Här är den högsta landthöjden i länet. Mellan Granhult och Lenhosda är högsta wäghöjden 850 par. fot öfwer hafwets wattenhöjd; högsta bergshöjden 888, 4. Lyrkällan mellan Gr. och Lenhosda ligger 843, 6. Sjöar: Sjortessjö $\frac{1}{2}$ m. lång. Träholmen är nästan trekantig (Träholmen? Grinrar då om fornspråket, der holm betydde watten).

Kyrkan byggd af träd ansågs 1757 wara "den kanske äldsta i stiftet." 16 aln. lång, 12 br. Choret $8\frac{1}{2}$ aln l. 8 aln. br. 12 aln. till takryggen. K. Br. 21: 1829 stadgade, att kyrkorne singo sammanbyggas, dock medgafs Granhultsboarne, om de så önskadade, att få behålla sin gamla kyrkgård och kloster tillä widare. Nårande Gudstjensten borde Dom-Cap. infomma med utläande, hurwidå den ej kunde inställas i Gr. då Notteb. nya kyrka blifwit färdigbyggd. Dom-Cap. tillstyrkte, men församl. satte sig ifrigt emot. K. M:t som befallt kyrkornas sammanbyggnad, tillät då, att Gr. kyrka singe qwarstå, deri Gudstjenst skulle hållas hwar högtidsdag och annars blott hwar 3:dje söndag; men genom K. M:t:s resol. 23: 1845 är stadgadt, att Gudstjenst upphör att hållas i Gr. d. 1 Maj 1846, hwarigenom den fullständiga föreningen af de begge församlingarne ingår. i) Här säges en stad ha stått, kallad Lyringsholm eller Lydingsholm. Så wäl på Lyratorps, som stommhemmanet Lyratorps egor äro märken efter flera källare, samt 7 à 8 brunnar m. m. En större by har här åtminstone funnits. En ganska wäl murad djup och med godt watten försedd brunn fanns nys i flogen wid en backfugas byggnande. Flera större åkerrenar och röfästningar finnas deromkring i flogen.

Kyrkoherdelängd:

1. Laurent. Spegel 1551. (Se häröfw. p. 538).
2. Nicolans.
3. Benedictus Joannis i Nottebäck. Riksdagom. 1569. Subscr. 1593. Var här i 50 år.
4. Laur. Petri Spak 1612—45.
5. Vero Swenonis i Nottebäck Riksdagom. 1643. Kallas Bernhardus Rosander i en Kierellii dedication 1656. Var här 1646. 1661 befälste K. Mt att hans son eller mäg skulle honom succedera.
6. Zachar. Schjederus 1662—83. Fornt Fältpredikant.
7. Nicol. Ornecranz, Nobilis, 1684—95, son af Joh. D. L. Lidboholm och Ornetorp, med hvars enka Afsp. P. Geberschöld gifte sig. J. D. ablabes 1664, n. 770 som Gouvernements-Kamrer i Skåne, fornt Länsbofåhållare i Werjö (Forsman).
8. And. Jorlander 1696 † 1710. Bondson fr. Fernäs i Dimesfåd s. St. i Åbo. Comm. i Åreboda och Öhr 1678. G. m. 1) G. Ubr eller Uiter (Cl. Calm. 2: 529), 2) Cath. Melovius fr. Fryled. Stamsfar för den i Werjö och Kalmarstift utbredda Jorlanderiska släkten.
9. Gudm. Malmback 1712 † 24. Nämmes i Revalia litterata. G. m. enkan.
10. M. Sw. Malmernus 1724 † 70; 92-årig. Bondson fr. Malmeryd i Kottja socken. St. i Åbo 1703. Mag:r 1712, då han redan flytt midan Nyfårne. Dect. Sch.
11. M. Jonas Bergenholz 1771 † 76. St. i L. 1732; hade, enl. sin autobiographi "ynnest i den ärobigra Biskopin. Linnerhjelm's höga hus, slädd i nakenhet, hyljad mot owänner, fick pennningar i trångmål, der erfattes bristen i sedolårvan", hvilket allt ej får förstås efter ordalydelsen. Pred. 40. Öppon. i prestm. 44. Resv. 55. Comm. i Måsjö 50, i Wierstad 65. G. m. Christina Samuelsdotter Wiesel i Wierstada. Hade 7 barn. Elias B. Comm. i Brå. Swen B. Adv.-Rät. i Weea Hof-R. i. 1753.
12. M. Magn. Strandmark 1777 † 84. Bondson fr. Åreba. St. i U. 45. Prest 52. Mag:r i Greifsw. 44. Comm. i Hemmesjö 66. Amir.-past. i Carlskrona 69. Prof. Predikade för K. Mt 1771. "Hade särdeles lyckliga gåfvor".
13. Sw. J. Årell 1784 † 93. Sen af D. A. i Skärst. R. 1744. St. i L. 65. Past. 69. Vat.-pred. wid K. Lifgardet i Sthm 76.
14. M. Jon Weiterling 1794—1811. Se Sjösås.
15. Dav. Årell 1812 † 36. Dog som stiftets senior.
16. M. Bengt Petren 1836—. Tillträdde 39. Prof. 43.

Comministerlängd:

1. Jonas 1590.
2. Petr. Benedicti Subscr. 1593.
3. Cantr. Jona ib:m Subscr. 1593.
4. Laur. Granberg 1663—67.
5. Nic. Lacander 1678 † 1734. Fabr. Rh. i Stenberg. Fick fullmakt förän han preswigde. Dog 80-årig.
6. M. Bergdahl 1735—50. Se Rhl. i Bringetofja.
7. Dan. Siggonius 1750 † 62. Fabren Rh. i Hofmantorp. G. m. Prof. Odels dotter Cathar.
8. And. Ahlmarck 1762—71, då han kom till Domkaplanien.
9. M. Paul Sandborg 1771—91. Blef då Comm. i Åreba.
10. Gaud. Dav. Årell 1791—1812. Se Rhl.
11. M. A. Er. Klafén 1813—21. Kom då till Ångöås.
12. M. A. A. Wennberg 1821—31. Afstätt för mislyckadt måttansde i supning.
13. P. Linnér 1832—40. Se Rhl. i Bergunka.
14. Sw. B. Sultén 1840—. Född 1802. Fabr. Comm. i Österynd. St. i L. 1822; i Ups. 1830. Prest 1834.

Om Nottebäck och Granhult, se vidare en uppsats af Profsten B. Petren i Samll. till Ny Smål. Beskrifning.

10 Kap.

Sunnerbo Hårad.

1 §. Finweden.

R. Knut Grifson stref i 12:te sekellet till Tio Hårad's Lagman och inbyggarna i Finnechia, Werendia och Nindhwungia. I början af 13:de sekellet känner Erke-B. Anders Sunneson, att Nuthingia och Phinnechia lågo under Linköpings Biskopsstol. Då man nu under Bohuslänska kustens snådbankar träffar skeletter af menniskor af annan stam än wi, som efter wettenskapens Geognosis måste legat der öfwer 3000 år, *) och då werktug af menniskohänder formade finnas i Skånka torfmåsar's djup, öfwer hwilka sandreslar blifwit uppfastade af Österjön, då des watten varit 100 fot höare än nu (Inledn. p. 133), så beror ej längre vår äldre Chronologi på en lifa lös twifwelsjuka som gifningslusta och Rubbekist snillelet och kritiska Don Dwiroters stridslust mot snillekens wäderqvarnar ha begge haft sin tid. Wi ha uti Inledningen dristat påminna om Phoeniciers bernstenshandel i midnattsolens grannskap, för hvars bedrifwande nybygge funde anläggas wid en Nordisk bernstensfust 500 år f. Kristus. Då underföningarne en gång upptaga den träden och de lärde lemna Ryflands ödemarker såsom våra saders utgångspunkt, så wilja wi bedja dem ihågkomma att Phoeniciernas namn på de äldsta grekiska monumenterna skrifs *FE-NET*. . . Romarne strefwo Venet. . . Då wi nu träffa bernsten både på den Westra Skandinaviska och Norra Tyska kusten, då de äldsta urkunder tala om Phoeniciers nybyggen, när dertill ej långt från Westra Skandinaviska kusten ligger från urnimnes tid ett Genethia och på Tyska nordkusten Veneti bo omkring en stor handelsstad, så synes något mera skäl att härleda dessa namn från Phoeniciers nybyggen, än från det Slaviska Finnfolkets benämning, som neml. gifwes detta folk af Scandinaver. Wi erinra blott, det wi ej antaga, att Phoeniciska kolonister bestått mer än

*) Se af A. E. Holmberg Bohus läns hist. och beskr. III. a) p. 21. Hundra fot öfwer hafwet under lager af fosila snåctor upptäcktes 1843 2ne menniskoskeletter, hwilkas läge wisade att de biträcks af hafwet, den tid snåctbanken bildades. Som wallen här antages höja sig i medeltal 2 fot under hwarje sekel, skulle, då hastigheten af denna höjning alltid varit lifa, lifen legat der 5000 år, men klarligen har bausken bildats under en naturevolution, då det gått raskare till ännu i fredstiden. Prof. Nilson har funnit franierne tillhörige en sydlandsk gauska märkwardig folksam (Phoenicier?)

furstestammar åt det swenska folk, som möjligen fått med dessa sina furstar gemensamt namn. Se Zulebn. p. 180, 181.

Tre folkland träffas först i Swealand, detta sitt bebyggda land i n. w. Sverige, som synes fått folk först efter stenåldrens slut, då vår kopparålder ingätt, eller rättare först under vår historias jernålder. (Således nästan saknas stenredskaper under det kopparlemningar äro högst sällhynta i Swearike). Geijer hämtar nu Sweafolket från S. Sverige *) och der möta vi tre folkland oafsä, Wärend, Finweden och Ujudung. Finweden war of tredelad, med delar, benämnda efter belägenheten från Bolmed: Östbo, Westbo, Sunnerbo.

Finwedens folkstam är densamma som Wärends och Ujudungs; men likwäl något stild från Wärends. Uttalet aj för oj är här wid en säker ledtråd. I Finweden har Odinska brännculten fått kanske än ringare insteg än i Wärend. Liksom bland Canaans Jättar begrof man här sina döda obrända i stenistor. "Himmelens Drottning" synes dyrkad här med samma cult som i B—d. Många symboler äro mycket allmänna och man finner lätt, att dessa många rör, ofta 80 aln. i omfrets, ej äro blott begravningswärdar. Dyrkningsorter ha funnits flerstädes. Hof och sorg spåras wid Hof på Bolmsö, wid Hof, Sör och Westhorja i Wernamö m. fl. ställen, der man i rören funnit listor wänl. 6 aln. i längd och 2 i bredd. Särskildt anmärker man i Finweden en art fornlemningar, hwilka Allwin beskriwer med följande ord i ett bref: "Djwer allt i Finweden träffas man en art cirkelformiga stensättning, bestående af nio stenar, ställda så att diametern är omkr. 9 alnar. 2ne sådane ligga alltid tillsammans, deraf en består af 4, 5 till 6 fot höga och en af helt låga fuller stenar; den sednare träffas nog, om ej strax, der man funnit den förra, men man bör minnas, att han kan vara öfwerwert af ljung och mosa. Någon gång träffas dylika af 7 å 5 stenar; alltid uddatal. Utan wiswel äro de ordnade för någon forncult. En annan art lemning från forntiden har här träffats, som jag hwarken hört Sjöborg eller Lifsegren omtala och är af följande beskaffenhet: Ett stort stenblock af det slaget, som war allmoge anser lastadt mot någon kyrka af jättar, wissas liggande t. ex. på slutningen af en gansta hög fulle nära Åsenhöga prestg. kallad Lufweberget. Stullen liknar en rund hattfull. I berghällen, på hwilken jenen ligger, är en trefantig urhållning wid pass 1 fot djup. Triangelns sidor äro så lika stora (2 å 3 fot) och slutningen mot botten så jenn på alla sidor, att man icke gerna kan antaga det wara naturens lek. På ett berg Hafarp i Retteled sin är en dylik sten med en fulltomligen likdan urhuggning i berget, jemte det blocket fulltomligt har lika läge deröfwer eller så, att ett

*) Trene Föreläsningar. Eshm 1845 p. 83, noten.

af trianglens hörn sticker ut på ömse sidor, hvaraf jag fullt öf-
wertygats, att här är ett konstwerk för något religiöst ändamål,
utan twifvel af hög ålder." — "Rökade man på höjderne" i slika
hål under en håll, som hindrade regnet att utslåda offerlågan?

Finveden, kanske alltid förenadt med Varend och Njudung såsom
sedan Attundalands län war förenadt med Lunda och Hjädrundalands
län sedan möjligtvis med sina grannriken förenadt, efter det Hunner-
nas påträngande tvingade till en närmare sammansmältning, liksom
Upsalariken förenades genom Ingjald Altråda, hade slutligen
jondrats från Varend, då Christendomens härskare kommo till detta
land, hvarföre det blef en del först af Skara, sedan af Linköpings
stift. Adamus känner omkr. 1070, att *Finvedi* hörde till
Scaravensem ecclesiam (Inledn. p. 76). Finveden utgjorde sedan
1152—57 jemte Ekåne, Halland och Bleking Danska tredingaf-
skungen Swen Grathes rike, då Githristad (?) wid Rydaholm
med sin dubbelörnade döme utan twifvel war hufvuds- och stifts-
stad för Finveden. Återförenadt efter 1157 med Linköpings stift,
kom det dock att i lagfaga förblifwa förenadt med Varend. Fin-
veden war en del af wår sista Jarls Hertigdöme; ty rimligast må
wi här söka det Finland, som jemte Halland gafs Bengt Al-
gutsson 1353 såsom Hertig, fränkändt honom på Herredagen i
Linköping 1357. Annu 1544 d. 29 Sept. tillhörde Finveden
Linköpings stift (Thysel. 2: 251). Lades under Werid stift
1555²⁶ (Thysel. 2: 390). Hörde något här af under Linköpings
län, så hörde det ända till 1587 under Linköpings stift (Thysel.
2: 404); men troligen kommo Östbo och Westbo sednare till Linköp.
län, då Sunnerbo förenades med Kronobergs län. Men i
äldre tider hade ofta häraderna sina egna fogdar, som stodo ome-
delbarligen under konungarne. Finvedens fogdar moro fastella-
ner på Thorsborg, Riksberg eller Sunnersborg i Sunnerbo, Ed
i Östbo, Vatsnäs i Westbo o. s. w. Arwid Trolle till bergs-
qware och eidh hade i slutet af 15:de seklet både Ryndewals och
Albo häradh i Warendh och Östbohäradh i förlänning. (Handl.
i St. H. XVIII. 185). Näst före Arwid Trolle hade Her Lau-
renzs *) Östbo i förlänning; men Synderbo och Westbo hafde
St. Christiern sjelf och hafde der fogden Cort Starkwald (Se 2 §
Sunnerbo). I början af 16:de seklet war Östbo anslaget Rikets
Protz Thure Jönsson såsom förlänning. Se Allm. Öfwerstigten af
Östbo h. d. Efter det 16:de seklets utgång har Finveden varit
deladt mellan Kronobergs och Linköpings län; Sunnerbo har till-
hört det förra, Östbo och Westbo det sednare.

Finveden har genomgått ännu större förändringar till sin na-
tur. G. Fries lemnar en förklaring, som ej kan lätt motsägas,

*) Då funnos inga andra Riddare med namnet Lars, än Lars Ulfsson (Blå)
† 1447, Lars Haraldsson (Röd Bjelke) † 1481 och Lars Hincsson Sna-
tenborg (sefde ån 1471).

på det förhållande med Finveden, att flodstränderne ofta äro mindre bördige än närliggande höjder. Stora wattenmassor ha framgått och bortföljt dalgångarnes matjord, der den fordom långt bredare floden brutit sig fram; stonande den högre belägna matjorden. En stor del af Finvedens måsar och sjöar liksom många af dess hedar ha fordom varit sköna skogar. Annu 1600 fanns en ekskog på Näsbyholms egor, der 1800 ej fanns en enda ek. Der Ljungby ljung- och sandfält nu trötta ögat, har usligten fordom begränsats af bokskogar, enligt gamla mäns intyg 1758. Att timret till Tuta-ryds kyrka är taget i Berghems mose är en allmän folksäg. Annu 1815 och 16 såg man wid Communiiter Sörmans boställe och egna hemman i Skänna 10 å 15 aln. höga rotstakar, hemtar de från måsar, der nu ej synes tecken till skog. Man har nyss i Ljunga sn uttappat 2 små gölar och wunnit 100 last hö, sedan man upptagit 100: tals last af djupa tätstående trädrötter, hwilka torfede bleswo det elsängbaste bränsele. Nå skogsförstörande jord-egare se i Finvedens fattiga sumpiga trakter den framtid, som wän- tar skogsrika orter, som fallit under deras tyranniska wälde. Den- na karakter synes Finveden likwäl fått långt efter det fårr bette finn i dessa orter.

2 §. Sunnerbo Härad's Allmänna Öfverfigt.

Sunnerbo Härad har 23 församlingar förenade till 11 pa- storater med 11 kyrkoherdar och 15 Kaplaner, alla med boställen inom häradet. Socknarne ha i 1805 års Jordbok följande ord- ning:

1. Berga.	} I. Switaröds pastorat.	11. Markaryd.	} VII. Mark-öds past.
2. Switaröyd.		12. Hinneröyd.	
3. Dorary (och Hallsjö).		13. Odenöjd.	} VIII. Odenöjd past.
4. Nyssby.	} II. Nyssby past.	14. Lidhult.	
5. Lutaröyd.		15. Brä.	
6. Agunnaryd.	} III. Agunna-ryds past.	16. Annerstad.	} IX. Annerstads past.
7. Pieteröyd.		17. Torpa.	
8. Göteröyd.	} IV. Pieteröds past.	18. Röttja.	} X. Angelstads past.
9. Erakeröyd.		19. Angelstad.	
10. Hallaryd.	} VI. Hallaryds past.	20. Ljungby.	} XI. Ljunga past.
		21. Kämma.	
		22. Ljunga.	
		23. Hamneda.	

Summarisk Uppgift för Sunnerbo Lårad.

Soknar.	Strent i Summ.	Sjofornblade Sen.	Förmedladt Hemmantal.						Summa.	Folkmängd.	Uppfatt- ningsvärde.
			Ställe.	Frono.	Frälse.			Summa Summum.			
					Hemm.	Båteri.	M. o. R. o. Rab. g.				
Berga	47,142	96 $\frac{1}{4}$	33 $\frac{3}{4}$	7 $\frac{5}{8}$	24 $\frac{3}{8}$	4	2 $\frac{3}{4}$	31 $\frac{5}{8}$	72 $\frac{1}{4}$	2333	188,100
Hvitaryd	14,025	21 $\frac{1}{4}$	6 $\frac{1}{4}$	3	4	2	1	7	16 $\frac{1}{4}$	536	44,655
Dörrarp och Hallsjö	11,895	24	2 $\frac{1}{2}$		5 $\frac{1}{2}$	9 $\frac{1}{2}$	1	15 $\frac{1}{2}$	18	467	39,300
Ryfsby	42,051	84 $\frac{1}{2}$	24	6 $\frac{7}{8}$	20	6 $\frac{1}{4}$	1 $\frac{1}{2}$	27 $\frac{1}{2}$	58 $\frac{1}{2}$	1936	192,590
Lutaryd	11,294	18 $\frac{1}{2}$	7 $\frac{1}{4}$		2 $\frac{1}{4}$	2 $\frac{1}{2}$		3	11	394	31,250
Agunnaryd	39,297	69	9 $\frac{1}{2}$	4	28 $\frac{1}{2}$	8		36 $\frac{1}{2}$	49 $\frac{1}{2}$	1488	164,640
Bjeteryd	34,920	51	21 $\frac{1}{2}$	3 $\frac{5}{8}$	10 $\frac{3}{8}$	4 $\frac{1}{2}$	1	15 $\frac{1}{2}$	40 $\frac{1}{2}$	1814	100,090
Göteryd	38,811	75	38 $\frac{3}{4}$	4 $\frac{1}{2}$	6 $\frac{1}{4}$	5	1 $\frac{1}{2}$	11	54 $\frac{1}{2}$	2482	115,285
Göteryd	23,814	44 $\frac{1}{2}$	23	1	1	1 $\frac{1}{2}$		1 $\frac{1}{2}$	26	1164	80,899
Traheryd	24,971	43	26 $\frac{1}{4}$	2 $\frac{1}{2}$	3	2		2	29 $\frac{1}{2}$	1762	61,310
Hallaryd	47,883	69 $\frac{5}{8}$	39 $\frac{3}{4}$	3 $\frac{1}{2}$	3 $\frac{1}{2}$	2		2	44	1897	103,366
Marfaryd	46,494	70	42	2 $\frac{7}{8}$	3	3		3	48 $\frac{5}{8}$	1404	147,753
Hinneryd	25,874	28 $\frac{1}{2}$	11	1 $\frac{1}{2}$	1 $\frac{1}{2}$	2		1 $\frac{1}{2}$	15 $\frac{1}{2}$	800	38,550
Odensjö	25,943	36 $\frac{1}{2}$	14 $\frac{5}{8}$	2 $\frac{3}{4}$	3 $\frac{1}{2}$	2		5 $\frac{1}{2}$	23 $\frac{1}{2}$	840	57,290
Lidhult	33,349	26	16	2	2			18	18	910	54,205
Brå	30,919	52	19 $\frac{7}{8}$	3 $\frac{1}{2}$	8	2 $\frac{1}{2}$	1 $\frac{1}{2}$	11	34	1037	58,580
Annerstad	33,418	33	18 $\frac{3}{4}$	1 $\frac{1}{8}$	3			3	22 $\frac{3}{8}$	855	48,230
Torpa											

Röttja	15,575	$35\frac{5}{8}$	15	$2\frac{1}{2}$	$3\frac{1}{4}$	1	1	$5\frac{1}{4}$	$22\frac{3}{4}$	549	58,010
Angelstad	25,828	$54\frac{3}{4}$	$16\frac{3}{4}$	$3\frac{3}{8}$	10	1	$3\frac{3}{4}$	$14\frac{7}{8}$	35	1036	75,525
Ljungby	9,743	$27\frac{1}{2}$	13	$1\frac{1}{4}$	8			$8\frac{1}{2}$	$22\frac{3}{4}$	602	79,500
Känna	9,998	$30\frac{1}{2}$	$10\frac{3}{8}$	$1\frac{3}{4}$	3	$2\frac{1}{2}$		$6\frac{1}{4}$	$18\frac{3}{4}$	580	61,795
Ljunga	24,416	52	15	$2\frac{5}{8}$	$13\frac{7}{8}$	3		$16\frac{1}{2}$	34	1401	104,200
Hamneda	30,572	$55\frac{3}{4}$	$29\frac{3}{8}$	$2\frac{1}{8}$	$3\frac{1}{2}$			$3\frac{1}{2}$	35	1603	93,610
Summa.	648,232	$1100\frac{1}{4}$	$456\frac{5}{4}$	$64\frac{1}{8}$	$166\frac{1}{4}$	$53\frac{1}{2}$	12	$231\frac{3}{4}$	$753\frac{5}{8}$	30,306	1,998,733

Arealuppgiften är efter Forsell, oförm. h. efter Ahlf. matr. Förmedl. efter Jordboken 1805, som afviker från Forsells uppgifter, hvilka ses i hans sockenstatistik, utan att vi weta wist, att olikheten afför förhållanden, som förefunnos wid 1830, med undantag af att Dörarp der rätteligen fått blott $14\frac{7}{8}$ h. helst Dofstaholms säteri 1826 förmedlades från 8 till $4\frac{1}{2}$. Forsells summor äro: förm. frälse $223\frac{3}{4}$, krono 59, skatte $461\frac{1}{4}$. Härads-Prosten Granstrands:

	Säterier.	Frälse.	Kronoff.	Kronan behållne.	Dofstall.	Summa.
Dförm.	$72\frac{3}{4}$.	$250\frac{1}{8}$.	$681\frac{1}{2}$.	$5\frac{5}{8}$.	90.	$1100\frac{1}{4}$.
Förm.	$59\frac{7}{16}$.	$165\frac{5}{4}$.	$461\frac{5}{8}$.	$3\frac{1}{4}$.	$54\frac{7}{8}$.	$744\frac{1}{8}$.

Rörande hemmantalen kan man blott ha ett officiellt rectum och det är Jordbokens uppgift; sannolikt öfwerensstämma presterskapets uppgifter mera med *factum* eller verkliga förhållanden. Enligt Prosten Nilson är der i Ljunga A), i Hamneda B)

A) Förm.	3.	$13\frac{5}{8}$.	13.	2 rusth.	$2\frac{5}{8}$.	Dförm. 52.
B) —	3.	3.	$29\frac{5}{8}$.	—	$2\frac{3}{8}$.	— $55\frac{3}{8}$. o. f. w.

Folkmängdens summa är efter Härads-Prostens uppgift för 1840, liksom uppgifterne för Ljunga och Hamneda; för Ddensjö pastorat 1843, liksom för Hallaryd. De öfrige summorne äro för 1830; att summan derföre ej är S:a S:arum är klart. Förf. rår ej för denna hoplappning — det enda han funnat åstadsomma.

"Berga Ötting" står först i 1637 års Jordeb. och Hamneba före Ljunga, annars är ordningen ännu den af ålder befintliga.

Sunnerbo utgör 3:de Häreidshöfdingdömet i Tio-Häreidslagsagan *), 5:te fögderiet i Kronobergs län och 3:de Contractet i Werio län. Det gränzar i S. till Allbo, i S. till S. & W. Göinge i Skåne, i W. t. N. Åsbo härad i Skåne samt Tömersjö och Höfs härader i Halland, i N. till Ötbo och Westbo härader i Jönköpings län. Dess längd fr. N. t. S. är öfver 8 mil, dess bredd från S. till W. nära 5 mil. Areala widden är 648,232 tunnland. Det sigill som nu nyttjas, är K. Carl XI:s namnchiffer med årtalet 1684.

Om jordmånen, som än består af svartmylla, än af sandjord, någon gång lera, gäller wäl öfverhufwud hwad som om länets öfriga härader är anfördt, ehuru man anmärkt Lagadalens egenomliga bestaffenhet att, ehuru ej utan undantag **), ofta wara magrare, än afslagsnare höjder och hwilket förhållande Professor Fries torde nöjsamtigt förklarad. Derom i en öfversigt af Smålands Geologi och Naturalhistoria!

Den stora reform i Jordbruk, som måste följa, då det hedniska Trimurti, som är sjelfswisshetens, girighetens och wållustens demoner, undantränges af Christendomens tre makter, bland hwilka Kärleken är först, har redan i Sunnerbo wifad spår af framsteg, som ej lätt kunna tagas tillbaka. Moral och Religion anses ej allmänligen wara kyrkpyrdnader i tal, med hwilka hwardagslifwet föga har att beställa, utan man ordnar äfwen sitt jordbruk, sina näringsgrenar alltmer med tanken på Guds ära och medmenningens bästa och derigenom har bränwindsindustrien sjunkit i den mån kärleken bestått ej i ord utan i kraft, och de ökade födwarorna hafit med sig minskadt både sedligt och ekonomiskt elände. För denna reform werkade Contracts-Prost Lemchen och werka ännu Prostarna Nilsson och Theolander, liksom presterskapet öfverhufwud, understödde af ståndspersoner såsom G. Angel i Nyssby s. m. fl. liksom och af förståndiga Dannemän.

Wartnen träswa här synnerlig uppmärksamhet. Bolmen, 3½ mil lång, 1½ mil bred ***)) med en areal af mer än 2½ quadratmil, utmärkt genom sin stora ö Bolmsön, som utgör nästan en hel kyrkoc-

*) Då det heter: K. Gustaf I lade Sunnerbo härad till sin älskade sons Hert. Magni försändome och att Hogenst. Wjelle lade sedan Synderbo härad till Kind, Ydre, Wist och Aweta till Högöta-Lagsagan, då han sjelf war Östgöta-Lagn., enär Kalmar Lagsaga blott bestod af Kalmar län, Ståfchelms och N. & S. Wedbo, enl. Hert. Carls anklagelse (se K. Sigismunds & K. Carl IX:s hist. af Werwing p. 108) så får man ej tänka på Sunnerbo i Tio-Häreidslagsagan, utan Sundbo härad i Werike (der Åsterfund är beläget).

**)) Lagadalen wid Horn i Hamneba har Direct. Johansson jemswört med S. Lyflands ångar.

***)) Enl. C. Nydén's uppgift; han räknar längden fr. Liljenäs till Elen; bredden fr. Järånäs i Ummaryd till Bolmsud.

ten af 29,044 areal i tunnland, ligger till en stor del inom Sunnerbo och utgör till en del des gräns mot Westbo, Möcklen, 2 mil lång, utgör gränstillnad mellan Allbo och Sunnerbo, inom hwilket sednare härad största hälften synes ligga. Sjön har 330 par. fot absolut höjd. Vidöstern och Flåren sträcka sig och ungefärligen till hälften ut Östbo in i Sunnerbo. Den förra har 415 fots höjd. De öfrige anmärkningsvärde sjöarne nämnas i följande beskrifningarne. Lagan är hufwudån. Den trakt, der hon uppstår, ligger 3 å 4 mil från Taberg, ligger knappt 200 fot öfver Wetten, således ej mer än 450 å 500 fot öfver hafwet. Lagan äns dalgång är också den lägsta midtuti landet, bland dem, som från Jönköpingstrakten löpa ner åt Skåne. Under sitt fall ut Vidöstern till Hallandsgränsen wid Knäred, upptager hon netändom Berga Osån, som faller ut Flåren; nedanom Hamneda Bolman, som ut Bolmen går genom Kösen och Ejen, nedanom Markaryd Tansjöån, som kommer ut Tansjö i Hinneryd sn, dit hon anländt från en sjö i gränsen mellan Annerita och Torpa snar, ökad från åttillige små sjöar. Selgån, som kommer från 2:ne källor i Nydahlms sn, hwilkas bäckar mötas i Borsna sjö öfwan Nyssby, genomlöper Nyssby N. o. S. sjöar, Agunnarydssjön, Möcklen och Kolborsets sjö, under sitt lopp upptagande flera mindre strömmar, såsom Prestbodaån, som kommer från några stora mossar wid Klöfwaryds by i Nyssby sn, går genom Tutaryds sjö, "blir en å wid Prestboda" (enl. Prost Ol. Ståhl), går sedan genom flera mindre sjöar in i Hågnassjön och utfaller wid Nyd i Helgån. Wirssjöån nedförer Wirssjöns (Wassjöns) watten genom Bjeterys sjö i Helgan.

Wägsystemet beror till en del af wattens lopp och sammanhang. Stora landsvägen från Stockholm och Jönköping öfver Bernamo följer Vidöstern förbi Dörarp, sedan Lagan öfver Ljungby, Hamneda, Traheryd och Markaryd, hwarifrån den sprider sig in i Skåne. Från Ljungby utgår en landsväg öfver Eken till Brå, der den utgrenar sig mot Halmstad öfver Siggnishult och mot Laholm öfver Abeshult. Vägen från Werid kommer från Lyngsåsa wid Nygård i Nyssby sn, mötande i Ljungby vägen från Ekssjö öfver Borsna. Wid Ljungby sammanstöra och häradsvägar, en från Arawed öfver Ingelstad, som sammanbinder landsvägen mellan Jönköping och Halmstad med landsvägen öfver Ljungby; en från Gottåsa öfver Bråna, sammanbindande vägen mellan Werid och Skåne med landsvägen öfver Ljungby. En häradsväg kommer från Bohr till Dörarp, en sammanbinder Borsna och Ingelstad, en dylig från Bohr går öfver Borsna till Nygård, dit en kommer från Nederled. Wid Nygård grenar den sig öfver Bråna och Lönschult in i Allbo, men också fr. Nyg. till Jäla, dit en väg kommer från Ljungby, sedan till Swineberga, som stufar till Bråna, Elmhult m. fl. i Allbo och Nyd i S-bo.

Dylka wägar sammanbinda Borsna och Ingelstad, Ryd och Traheryd, Wittsjö i Skåne öfwer Markaryd samt Knäred i Halland.

Bruk inom Sunnerbo äro få. Ryd jern- och pappersbruk i Götteryd sn, Gustafsfors pappersbruk i Bjeteryd, Skens pappersbruk m. m. i Annerstad, Thimfors spitsbruk i Markaryd sn bli närmare bemärkta i sockenbestrifningarne.

Åkerbruk och boskapskörsel måste här wara uteslutande näringar, hwartill fiske kan läggas wid de större sjöarne. J. K. Hush.-Sällsk. Hantl. IX S. wis. s, att t. ex. 1822 hade i Götteryd slagits 7039 famnar diken, laggt 252 famnar gårdesgård, bildats 11 tunnland artificiell ång, nyodlats 9 tunn. åker å färwall, 10 tunn. gammal åker rensats från sten o. s. w., i Rydby slagits diken af 2286 famn. laggt stengårdesg. af 311 famn. odlats 7 tunn. artif. ång, upptagits 6 tunn. åker å färwall, 21 tunn. gammal åker friats fr. sten och rör, i Odensjö nämnes 30 tunn. artificiell ång o. s. w. Prostén Forshander i Hwitaryd hade 1826 förwandlat 4 tunn. måsjord å prestg. till artif. ång, besädd med luddätel. Johan Eriksson hade ökat sin fogsplantering på flygsanden mellan Östlöf och Ljungby. Sergeant Köllerström i Stadarp hade planterat 188 fruktträn i Annerstad pastorat. Carl Nilsson i Skäckarp i samna socken hade 1828 nyodlat för 350 Rdr B.co. W. Corporal Knall i Torpa sn hade odlat för 865 Rdr B.co; en Corporal Kardus i Angelstad lifaledes för 564 Rdr. År 1830 belönades 4 personer i Hammeda. Då hade 2,500 Rdr B.co användts för flygsandens hämmande wid Ljungby. Befälhet af sandfältet wid Ljungby hade under År för J. W. Lemchens werkamma ledning, fortgått så, att 1826 redan 10 tunn. woro besäddes med trädrön och sandhafre (från Sweds kloster i Skåne) samt 500 asplantor satte. För året fordrades 900 last furu- och granris till fältets betäckning öfwer 2,800 st. furu- och granplantor. 1841 innehöll Ljungby flygsandsfält 128 tunn. d, 16 kappland mer och mindre wertlig barrskog. Nils Swenson i Traheryd hade 1829 anlaggt artificiell ång till flera tunn. widd. Höstfåde brukas alltmör. Gammal åker börjar användas för odling af gräs och foderwexter. Smör och ost t. o. m. såd asyttras stundom af ej ringa betydhet på Skåne, särdeles der brämpinsbränningen har i stort aftagit, hwilket stett, der förståndige män arbetat för allmänhetens upplysande. Som öfwerwägande sådet på flera orter angifwes blandfåde eller $\frac{2}{3}$ wärråg och $\frac{1}{3}$ hwitafre. Af dylk såd är merändels allmogens hwardagsbröd, som berömmes såsom både smaktlig och helsosamt. "Ortens orhandel, är ej hwad den war före drant- och hwältshystemets infommande", yttrar en förständig jordbrukare. Hästafweln är äfwen här försummad. Sunnerbo är ej bland de wadrafte trakterne, ehuru stöna oaser ej saknas. Men de möta omgifna af ljunghedar, fogsmoar, små sjöar, gölar och fårr i ett småknottrigt bergland med oordentliga dalgångar. Twenfne ordentligare äro anmärkta på begge sidor om Lagan. Bedröf-

ligt är att en ansenlig del af dessa Ljungfält och sandmoar fordom öfverstyggats af de "bärande KF och Bökessogar", K. G. I sökte förswara från nybyggarnes yror genom sin fullmakt för fogden i Sunnerbo 1538 (n. 327 i Arch. Smol.). Derom är redan nämnt i 1 §. En helsekälla wid Ljunga hörjar winna allt större förtroende. Ljungby Keping med privilegier af 1829, postcontor, läkarestation m. m. är belägen i detta härad wid Lagan.

Solket fliser sig i uttalet från Värendsbon. I Agunnaryd, Bjeteryd m. fl. wid Allbo härads gräns hör man ännu öj (sjojn, bojn), men stror öfvergår det i aj (stajn, bajn), som sägs i hela Finweden. Schwén, schwart ic. och whit, whajte (hwete) sägs lika allmänt som wann (watten), weka (wecka). Se vidare i Häradsofverfigterne. Öfverwägande härfärgen är mörk, som afsticer någongång mot guldgul. Den blå färgen anses för förnämligst. Aftenstapslysningar uttagas allmänt på ny. Närke mare Östbo har man åsidosatt gräfte arbeten på Thorsdagsqvälen. Värendsqwinnornas bragd omtalas med beröm och i åstenskapsförord och testamenten förordnade man ej så sällan, att qwinna måtte njuta Värends giftorätt och arfsrätt, lika med manliga arfwingarne. Tal om Blåfullaresor är allmänt, liksom gyddet om raka och qwas. Det mäktigaste Trollet uppenbarar sig rundt som ett nyttan, då det styr undan Thorwiggen (åstlan). I hvarje hwirvelwind tänker man sig ett qwintligt trollwäfande, som upprör lusten. En stogsnuswa wildar den willfarande, som ej wränger något af sina klädesplagg. Sällan korsas dock numera på Dömmelonsdag öfver ladugård eller nedsfäts jernstång i gödselstaden.

År 1772 war folkmängden i häradet 18,321 (8805 m. 9517 qw.); 1840: 30,306 (14,608 m. 15,098 qw.)

Åbor på egna h. Andras. Jordtorp Torpare utan Matlag. utfäde

1772.	2781.	264.	103.	3011.
1840.	2408.	472.	1280.	statorpp 13. 6108.

Hemmansöfningens inslytande på jordens odling har wisat sig allmänna fördelaktig, på stogstillgången har den haft en mindre förmäntlig werkan. Byggnadsfattet har ej här så allmänligen som i Varend öfvergått från enwåningsstugor med loft af 2 wån. till 2wåningsbyggningar. De förre uppgifnas i flera orter som allmänna, men från alla ställen anmärkes att då nybyggnad sker, "byggningar uppföras med omkr. 20 aln. längd, 10 å 12 aln. brödd, 7 å 8 aln. höjd, med boningsrum, derofwan gästtrum eller nattstuswa; kök och förstugkammare, derofwan spannmålsbod och wissthus. Inga småbyggnader mer, om ej wedboden.

Om Sunnerbonamnets ålder: I Erkeb. And. Sunehous tid (1201-23) nämnes *Sunderbo hered in Phinnethia* n.

119 i Sw. Dip. J n. 834 i Dipl. Sv., se wi K. Erik XI besfalla W. proloquatori ceterisque *Sutherbo* inhabitantibus att ej ofreda flosserlotterne i Skens fiste. En prepositus de *Sunderbo* Eskillus nämnes i diplomerna n. 1098 & 99 ic. Fols-wisan har *Sönderbo*, såsom ännu säges af folket. Om Finweden's äldsta öden, då det war ett sjelfständigt rike, är handladt wi Inledningen. Under medeltiden har detta rike, incorporeradt med Sverige, ansatts såsom särskildt förbundet med Wärend och Njutungen, så att Sw. Kungarne gemensamt tillskrefwo dessa 3 Widdsta folkslands-inbyggare. Finweden såsom närmast beläget Dansta rifet säges någon gång dermed genom wapnens makt föresnadt. I Knysl. S. 110 heter det i dansk öfversätt. Ligefaa indtog f. Ewend (Grathe) et andet Landskab (utom Verande), som heter Finvide og udgjör tre hereder neml. Estbo, Sunderbo og Westbo. (1152—53). Winnewith (Finweden) asträddes af K. Albrecht för ewärdeliga tider till K. Waldemar i Danmark. Rüks Sw. R. Hist. 1: 302; deremot hade K. Magnus Smek, då han asträdde Småland till Dansta konungen, undantagit Finweden (Rüks l. c. p. 286) befallande i bref dat. Warberg d. 18 Jan. 1336 att staten ur Finweden skulle föras till Warberg, trol. att betäda festnaderna wid kongl. fröningen. Då 1353 Bengt Algotson blif Hertig af Skåne, Halland och Finland, frågar J. G. Lagergren med mycket skäl, om Finland ej der har samma betydelse, som när det i samma sekel strifs, att K. Birger reste från Skåne genom Finland till Östergötland (se Geijer S. R. Häfd. 414). Aministrone uppkommer genom den tolkningen ett rimligare bildadt Hertigdöme, än om Finland hinsidan Bottniska wiken skall förstås. I början af Unionstiden hade Abrah. Broderfson äfwen Finweden som län. Efter Gustaf Is lösande af Unionen har Finweden warit en del af Sverige. Osta härjades nu af Danstare hynerligen gränshäradet Sunnerbo. 1527 underskref Bengt Jönfson i Underga för Synderbo Westerås recess. Nils Dade brandskattade Sunnerbo för sin trohet mot K. Gustaf 1543. *) Långe ansågs Sunnerbo befolkning likwäl ej så fullt att lita på och Dansta sympatihier äftadkommo smärre folkfrörelser. 1609 skref K. Carl IX till allmogen i Sunnerbo, att om man ej der angaf och öfwerantwardade dem, som warit upphofwet till bullret och upproret i Sunnerbo, kunde de alle få böta så, att de hwar-ken sjelfwe skulle ha till att leswa af eller föda hustrur och barn med. Men lydigom skulle allt estergifwas. 1606 hade man nöd-

*) Gust. Dlofsson Stenbock behöfde dock bryta in med Westgötar och Lyfttrigefolk att i Finweden tukta Dades anhängare; t. o. m. Dansta kungs trigefolk förenade sig härwid med det swenska och tog byte. Då ställdes Dades fogde, som tillfäggatagits, till rätta på Sunnerbo ting, der 6 andra, deribland Dades Öfwerste Måns Speil (Spegel) stodo hårdt till rätta. Allmogen sände 12 Dannemån som gislan till G. Dlofsson.

gats taga i högar hittadt silfver i Kronouppbörd (B. G. A. A. Handl. T. XIII. n. 10). Under Danska friget 1611—12 hade endast i Hallaryd, Markaryd, Hinneryd och Odensjö socknar 47 skattehem. 5 krono, 18 frälse m. m. afbrändts. Ståthåll. i Köpenh. Breide Ranzow och Ryttmäst. Joach. v. Bülow lemnade hemsta minnen efter sig, liksom Margw. Pens och Jörg. Lunge. Ännu 1612 befalldes fogden att uppbuda en waraktig karl med fulla wärjer af hwar gård i häradet, att hålla wakt på gränsen gemensamt med det frigsfolk, som lemnats bönderne till biträds de. I Sunnerbo härad innehade ryttare nu under Måns Stjernas m. fl. fanor så många hemman, att ingen skatt utgafs 1612 af mer än 274 skattehem. 82 kronohem. 114 frälsehem. Derjemte efterskänktes $\frac{1}{2}$ skatte, för oäring och förblotning af frigsfolket, så att behållna räntan blef allenast: penningar: 41 mark, 1 öre. Bengård 4 t:or $3\frac{1}{2}$ stöpp. Emör 291 liösp. 3 stålsp., Dagswerken 333; årl. hästar 1308 $\frac{1}{2}$, Kungshästar 279, fodernöts penningar 6 dal. 1 öre, skädjepenningar 15 dal. 11 öre, jern 1 liösp. Behållna uppbörderna war annars Penningar 2815 dal. Stenförfelpenningar 90 dal. spanmål 976 t:or, gryn 72 tor, föterform 554 t:or, m. m. se Hallenb. G. 2 A:s hist. 1. 352 f. Skyrktionden af häradet belopp sig till 626 t:or råg och korn, deraf 299 tor anslagits i wedertag till prestes. Af kronans behållna tiende 326 t:or woro 155 förlänta till tjenstemän. 1663 befrjade K. M:t Råmndemännen af Sunnerbo för dagswerken, skjutsfärder och småhjelpen (n. 387 i Arch. Smol.)

Thingsstället är i Ljungby. Som Häradshöfdingar nämnas:

1. W. proloquator in Sutherbo wid 1222—50.	4. Gust. Olof. (Stenbock) t. I. Hhd. i S.
2. Math. Skytte Hhd. i Sunnerbo 1432. Skand. Samf. Handl. XIV 95.	5. Nils Stolpe Hhd. i Sunnerbo 1475, deltog i arfstwistens af bömande efter Magn. Drake.
3. Oluf Jönsson t. Tofsa och Erik stad Hhd. i S. 1435—50 Son (?) af Jupa Skytte.	

I 17:de och 18:de seklerna synas Häradshöfdingarne i Sunnerbo ofta ha varit det och i Östbo och Westbo eller i etidera af dessa härader, härwisande wi till serierne wid samma härader.

Efter fördringen fr. Östbo och Westbo, i Sunnerbo ensamt:

1. J. Sagman wid 1800.	3. L. P. Enequist år ännu 1845.
2. E. A. Widgren Advoc. Biskal.	

Landstyrelsen i Sunnerbo består nu af en fogde, en häradsskrifware och 5 länsmän.

Konq. Befallningen lär i äldre tider innehafits af Slotts herrarne på Pilsborg. Den innehades af Abr. Broderfson, då han innehade Sunnerbo som en del af sitt stora län. I K. Christian I:s tid war Cort Starckwald hans fogde i Synnerbo

oc Westbo. Han efterträddes af Her Götzsta Ollson (Stensbock), som hafvet in till herr Sten (Sture d. ä.) thet annames de epter hans död. Handll. rör. Skand. Hist. XVIII. 192. Bland Kronans besallningshafwande i Sunnerbo fänna wi:

1. Jacob i Markaryd war Kronans Länsmän, efterträdd af sonen	5. Bergius (B. W. född 1750, St. i U. 1765?).
2. Brodde Jacobs. 1610, tillsatt med K.igl. fullmakt, breswens lande med länarne.	6. Hielm.
3. P. Wickenberg St. i Ulf 1707. Contributionstränmäst. i Kronob. län. Kronobes. i Sunnerbo. Sif. Hfd. afst. 1734.	7. Kröger.
4. Nils Job. Kiellman war Kronobes. i S. 1737.	8. J. W. Schieng 1800, wäbl. omkommen 1806.
	9. C. J. Eggerz 1807.
	10. J. W. Lemchen 1809 Afst. och Ridd.
	En Expeditions-Kronofogde J. W. Ahlmarck bor på Rhd.

Särads-Krifware:

1. Job. Björkman 1737.	4. C. Lundborg 1804. Landskamrer.
2. Schieng.	5. C. S. Wendell.
3. J. Erl. Bergius 1800. Krigsmanshusfogde.	

Sörsta Länemansdistrictet innefattar Markaryd gäll och Traheryd Länsm. 1840 C. G. Kullstein; 2:dra Hamnera; Hall. o. Göteryd: J. M. Wettermark, 3:dje: Nyssby gäll, Agunn. Bj. o. Ljunga: E. G. Blomgren. 4:de Odensjö och Annerstad gäll samt en liten del af Femsjö: A. Schager; 5:te Hwitaryd och Angelstads gäll: S. W. Rundberg.

Särads-Prostserien:

1. Epifanus prepositus de Sunderbo. Egde Berghem och Bolmsö u. 1098 & u. 1099 i Sw. Dipl.	12. Nicolans in Lioga, Preposit. in Synnerbo, sif. breswet i Handll. rör. St. Hist. XVIII p. 318 se. Bist. S. Bras 1525.
2. (?) Thordo prepositus nämnd efter Gunno de Ryzby 1306. Sw. Dipl. n. 1497.	Sedan Sunnerbo kom till Wexjö sifst 1555, fänna wi:
3. Marcus prepositus in Sunderbo 1314 (u. 1970 i Sw. Dipl.)	13. Petr. Magni i Angelstad 1578—1602.
4. Magnus Curatus in Berghom. Prapos. 1327.	14. Jon Rothovins i Angelstad 1604—18.
5. Abernus Cur. in Berghom. Prap. provincie Sunderbo 1372.	15. Magn. Benedicti i Agunnaryd 1643—51.
6. Mathias Niclison Prost i Berghem 1389. 1406 Canonicus i Lindsö.	16. A. Megalinus i Agunnaryd 1651—61.
7. Erlendus Prost i Sunderbo och Döbo 1399.	17. Christiern i Nyssby. † wid 1672.
8. Simon Prost i Sunderbo 1424.	18. And. Dryander i Göteryd. 1672—79.
9. Sten Prost i Sunnerbo 1437, i S-bo och Döbo 1439.	19. Sw. Jagelinus i Nyssby 1680—83.
10. Sweno Rh. i Annerstad 1463, Säradsprost 1466.	20. Joh. Wallin i Annerstad trol. 1683—85.
11. Sweno in Anderstad, Canonicus Lincop. † 1524.	21. Lars Ulmgren i Angelstad trol. 1711.

22. Joh. Wallin i Annerstad 1738 —41.	26. J. B. Hjelmerus i Nyssby 1808—18.
23. N. Osander i Markaryd 1741 —47.	27. M. E. Forsänder i Hvitaryd 1818—36.
24. Erl. Ullmgren i Angelstad 1776—93.	28. L. Lemchen i Nyssby 1837— 40.
25. J. E. Wickelgren i Annerstad 1794—1806.	29. P. Granstrand i Agunnaryd 1841—.

3 §. Hvitaryds Pastorat.

1. Berga socken. (Anner). a)

m:tl.	Skattehemman:	3:4. Lortalp; Serporsås-Väst.
1:4.	Värtilsböda. b)	1:4. Notarp.
1:8.	Berga.	1. Aby. k)
1:4.	Bro. c)	3:4. Äppplanås. Serg. Väst.
1:4.	Böfeliden.	1. Prästorp; Sätersk. l)
1 1:4.	Dommaryd. d)	7 5:8.
1 1:2.	Stornary. e)	Gråfshemman.
2.	Fällnaveka.	1:4. Branslida.
1 7:8.	Gulje.	1 1:4. Dommaryd.
6 3:4.	Hörda f)	1. Stornary.
3:4.	Hörjedh.	1. Gåbjurastock. m)
1 4.	Hulan.	2. Fällnaveka.
1 1:4.	Ingelstad; Ögsvåg. g)	1:2. Föraretorpet.
1:4.	Kroneböda.	2. Gåshult.
1:4.	Mansås.	1 1:2. Guddarp.
2 3:8.	Dwånary.	1:2. Hörda.
5:8.	Stäckinge. h)	3:4. Gulje.
1:4.	Sjöatorp.	1 3:4. Ingelstad g)
1 1:2.	Lortalp.	1. Källsjö.
2.	Trotteslöf.	1:4. Lönesulla.
1:4.	Lorget.	1:4. Öhs.
1:2.	Lorfelsbult.	3 1:8. Dvenary.
1:4.	Lysatorp.	3:4. Lortalp.
2 1:4.	Påmaryd.	1. Töttja. (?)
1.	Aby.	1. Wåshult. n)
2.	Äppplanås.	1 1:2. Vermfjö.
3.	Öslöf. i)	1:2. Wefka.
1:2.	Guddarp.	1 1:2. Aby.
33 3:4.	Kronohemman.	1:2. Östlöf.
1 3:4.	Stornary	1:2. Öllsjö.
5:8.	Elmås; Vänsmans-Väst.	2. Liaböda. o)
1:2.	Guddarp.	2. Aby. k)
3:4.	Hörda; Lieutenantö-Väst.	2 3:4. Lorfedt; Rå och Nör.
1:4.	Hörjedt.	31 1:3.
		72 1:2.

a) Berga, anner femte Öbrary, till Hvitaryd, 2 $\frac{1}{2}$ mil i längd, 1 $\frac{1}{2}$ i bredd, med kyrkan $\frac{3}{4}$ fr. Hvitaryd, 6 $\frac{3}{4}$ fr. Werid, gränjar i S. t. Rydaholm, Nyssby och Wörtorp, i S. t. Ljungby och Tutaryd, i W. t. Angelstad, i N. t. Hvitaryd och Öbrary.

arp. Wi bibehålla B. wid sin gamla plats, helst sannolikt är, att Berga kyrka wäl en gång återbörbar primatet. b) Köptes af P. Brahe, som donerade det till Wisingsö scholbetjente. c) "Bro i Berga" war, som det tyktes, fordom Skerdebostället. Då Bistopsparne i Linköp. besökte Berga stad, bodde de på Bro. Se dipl. af 1272, 73. (n. 562, 69, i Sw. Dipl.). Prosten i Sunnerbo Gfist, twifwelsutan Sk. i Berga, daterar här sin donation till Linköp. Domkyrka af Berghem och Belmsö (n. 1797—99 i Sw. Dipl.) d) J. D. skatteg. bodde Ingrid Bengtsdotter g. m. 1:o bonden Lars, 2:o bonden Per Olsson. J förra giftet födde hon Nils Bruzelius, Gr. L. Lect. i Wiborg, då han 1713 nedgades fly för Nysharne, blef Sk. i Huaröd, i Skåne 1713—48, sedan i Trelleborg 1749—88, Contr. Pr. hvars son Nils B. Pr. & P. i Tomarp 1779—1823 har 3 söner, som äro Skerदार i Lunds stift, Magnus, förf. af Ewenst Histi. för ungdom, Anders och Jean, den 4:d Med. Dr Arwid, Med. Adj. i Lund, N. W. D. J sednare giftet hade Ingrid sonen Jonas Bruzelius, om hvars friggiska later såsom Sk. i Ljunga Odmann berättar. Namnet Br. war upptaget efter en frände på Modernet. *) Kornatory i 1637 års Jordebok. Hr Jusse Skytte Höfwidsm. i Småland, kallas Jon på J—p 1360—1418; uppgifwes som far åt Olof Jöns. Stenbock, Stenbocksättens äldste säkre stamsfader. f) J. H. föddes 1648 bondsonen Gunnar Pehrson Heurlin, Sk. i Hwella, bland hvars ättlingar flera äro namnfunniga. **)

*) J. Lilla D—b föddes 1720 Hofkamrer Joh. Bergendorff, som länge war Domkyrkesfästeman i Lund, † 1793. Han stiftade "Bergendorffska stip." 500 Rdr B:co för studenter fr. Werio i Lund, helst födda i Berga sn. Hans far Bengt Pehrson wor Rikshäll. i Lilla Dommarv. Hans bror Jonas B:son Riksdagsm. Slägtningar hade företräde som förare af st:ndiet. Se Saml. af Testam. och Författn. om Stipendier stiftade af Enskilde för Stud. wid K. Akad. i Lund. 1 D. p. 161 f.

**) Petrus Gunnarson Heurlin, Comm. i Rottne (en bror Casten Comm. i Nykyrke).

- Nils S. P. & P. i Göteryd f. 1711 † 69. Riksd:sm.
- Sam. S. Ghfd. i Wgtl. (bisp. i Ups. 1780).
- Nils Ugath. S. Advocat-Rikst. i Skm. 1845.
- Enewald S. Comm. i Nykyrke, Riksd:sm. † 1794.
- Joh. Heurlin Rect. Sch. Pr. & P. i Wernamo. † 1813.
- Isaac S. Pr. & P. i Wista f. 1708 † 86.
- Sam. S. Profess. Th. Dr & R. D. Pr. & P. i Åsheda. F. 1744 † 1835.

• Chryphr Isaac S. f. d. Bisk. på Gottl. f. d. Stats. R. Ordens-Bisk. i suwio.

- Sam. S. Aman. wid Bibl. i Lund; brodern Esaias S. Stud.
- Elias S. Lect. i Werio. L. W. D. Pr. & P.

Wi känna ej på hwad sätt den Samuel Nilsson Heurlin, som fick ett pastorat i Finland, war af den Småländska släkten. Hans son And. Joh. af Heurlin dog 1844 som Stats-Råd i Finland. Slägtstapen är ej betwiflad.

g) Nämnes redan 1272. Sines varit Ingels eller Jurkstad i detta Fylkisriket. Här bodde Sjökungar, som "ändades i Eng-land", sannolikt under stråfwandet för den Östmanniska koloniens inrättande på Britanniens öar omfr. 9:de sekel. Flere resestenar ses här, mest 3 och 3 tillsamman. Wid Ingelstad qvarn står Runstenen n. 1262 i Lilj. R. U. . . et rispi: sten: isti R pu-ri: R sapur sin: far: etapis: o. Jlantti. Trol. har den sten, som insats wid S. kyrkdörren i Berga, förut stått wid en hednisk ättehöj, der man läser: Virifr. risti. Kuml: p — — ta-Dis . o. aklonti, liksom i kyrkmuren och i en bro på landsvä- gen (med runorne neråt) laggda stenarne n. 1256—61 i R. U., der å n. 1260 man läser — — hann esti R Öitr . . . itpr. Se Lilj. o. Brun. Nord. Fornlemn. H. XX i 3:de h. Dieterich jmsfr. Virifr (Virinfr) med Bæringjar, Βαγαγγοι, som är epithet på en runsten i Nyssby. "Gamle Gunnar Galle t. Ingelstad" synes böra sökas här. Tog 2 gårdar från Agunnaryd kyrka (Handl. i Stand. Hist. XIV 94). G. m. Karin Jönsdotter Lillie, som dog 1562. Deras son G. G. d. y. "förtraf alla sina gods". (Gen. Tab. i Liljestja Archiv. komne till Löberöd). Ingelstad i Berga war nog det J., Helge Sting sålde 1475 till Gust. Dlofs. (Stenbock) för 260 mark. h) Steckinge 1637. Det togs med wäid från Berga kyr- ka af gamle Hr Abraham (Broderson?), enl. Ewen Gunnarsons i Bierga beedigade vittnesmål 1526. Wittnet hade från 1446 hört klagas, hur Herr Abr. slog upp kyrkans lista och tog bort breswen. Ett annat wittne, 70:årigt, wittnade att hans far, som war 100 år (V sins XX), sagt det samma. Det uppgår således till tider, då Ridd. Abr. Broderson innehade Pilsborg. i) Här är en större plantering för flygsandens hämmande. Se oiw. k) & l) woro förr Pastors stomm och beställe, egdes sedan länge af adel, nu bondhemman. m) War Duff Liljesparres så- tesgård; Carl Gyllenpalms 1773, sedan Lagman Kugelbergs. Elgstock war ett "hjelfstott", hwarigenom elgar dödades. n) M. Corn. Christierni Wadshultensis, Rh. Georg Marci swäger i An- nerstad, begrafsven af Petr. Jonæ, lär ha varit härifrån. o) Ti- aboda heter nu Yrfullosund. Ryttmäst. Lage von Yrfull till- bytte sig T. af Frih. Thure och Behr Sparre. Här wistades Gf. Tegner som informator 1800, då Presid. Bar. Abr. Leijonhus- wud war discipl. F. d. Stats-Secret. G. R. D. M. G. Dand- wardt år 1845 egare.

Berga war en villa, då 1279 Bist. Henrik i Linköping förskaffade *Bierghom Finvidiæ* privilegier såsom "villa forensis", eller Köpstad, denna ära, som Werio i söljande sekel erhöill. Sta- den skulle tillhöra Biskoparne i Linköping med både konungs och biskops makt. (Sw. Dipl.n. 686). Wi se här ett werksamt steg för att åt prälaterne wid Stångön bewara Finweden, der mängen wäl ofta fann mera passande att i Werio hafwa sin kyrkliga hufwud- stad. Prostarne i Sunnerbo, som woro länge och ofta Rhydar i

Berga, funna stäligen anses för ett slags Superintendenter öfver denna aflägsna del af Linnöpings stift. I Berga stad slöts fred 1309, sedan Danfka Kungen ryckt dit från Hanneda och Hertigarne Erik och Waldemar framkommit från Wernamo.

Namnet Bierga eller Bierka är i 1 D. jemnfördt med Birca: hantelsstad. Långe bibehöll sig Berga marknads i anseende, der man likwäl stuttigen blott som handelsartiklar omtalte Jonsboahulle, Dwanarpa sit och Flattinge nötter. En "Jättefista" med 8 aln. djup grund anses ha varit den fordna stadens fängelse. Man har i "Attingen" och "Njutungen" sett en indelning af Sverige, deri Sunnerbo varit den 8:de och N. den 9:de delen. I Lärda tid. 1754 n. 98 härledes namnet från Helgands-holmsmötets beslut om landets indelning. Men Rim-Chronikan visar att namnet fanns i S. Waldemars tid. (1 D. 531). Man har också tänkt på Jorandes Othingi (se Inlebd. p. 74) och det med mycket skäl. Roten torde ligga i Ddins namn. Berga Atting betyder i 1637 års Jordeb. blott Berga socken. Hit kunde man komma wattenwägen, då andra vägar ej ännu woro anlaggda, från en mängd orter. Bolmen, Widöftern och Suren tillgränsa; Laga å går förbi kyrkan. Här stämde Nils Dade möte med Finnveden, Bista och Tweta 1542, men fick swar, att allmogem sammansatt sig att utrota mördare och tjuftwar.

Kyrkan är byggd af sten 1819—21, invänd. 55 aln. lång, 25 bred, 12 hög mur. Tornet, 10 aln. i qvadr. har 30 aln. hög mur. Här hållas prosfpedifningar och wal i st. f. i moderkyrkan.

Kherdar, Prostar i Sunnerbo.

1. Esfil Hårad's Proft i Sunnerbo, glerde sitt testamente på Bro 1293. (n. 1099 i Sw. Dipl.)	pos. provincie Sänderbo 1372. (Stand. Handl. IV: 3.)
? Thordo prepositus, nämnd jemte Gunnar de Ryzby 1306 (n. 1497).	4. Matthias Niclsson Proft i Berghom 1389. Canon. Linco-pens. 1406.
? Marcus prepos. in Sunderbo 1314 (n. 1970).	? Simon Proft i Synnerbo, som 1423 bewittnar ett Dlof Jönf:s t. Lofa bref, synes också ha varit här prest.
2. Magnus Curatus in Berghom, Praepos. 1327.	5. Sten i Biärghom 1437. Lilj. 1442. Stiernm. S. N. 1: 369.
3. Ambrunus Cur. eccl. B. Prä-	

Comministerslängd.

1. Erland Swenonis eller Hr Gröling. Kom fr. Strömerum hit 1571. Cler. Calm. 2: 501.	7. Jf. Buhr 1679—97. St. i L. 75. 76.
2. Chryph Georgii, mågen.	8. Nic. Telovius † 1715. Förut Kapl. i Ålsheba.
3. Magn. Benedicci 1608—12, förut kaplan i Kalmar och i Marfaryd. Se Kgl. i Agunnaryd.	9. Ol. Ståhl 1716 † 19. Se Nöbergas sn.
4. Nic. Dieterici 1614.	10. Sw. Segrans 1720 † 36. Tog enfan efter n. 9.
5. Swen i Berga född 1583.	11. Abr. Littorin 1738 † 69, måg hos n. 10. Fabr. Rh. i Ljunga. 20.
6. Magn. Stolpe 1675.	

Hy Smål. Beskr., 2 D.

12. M. Magn. Birgeri Sagerlund 1770 † 78. Måg hos n.
11. Fabr. Commisist. i Hagehult. St. i U. 58. Mag:r 68, prest 63. Hans son Birg. Abr. f. 1769. St. i U. 92; var som Under-Chirurg i China 99, i Ostind. 1800. Dog på Jönköp. hosp. 1817.
13. Magn. Sjöelgren 1788—92. se Khl. i Ahs.
14. M. Joh. Wickelius 1792—95. Se Khl. i Stenbrohult.
15. M. P. Widing, 1795 † 97. F. 1759. St. 81, Mag:r i Greifsw. 87. Prest 83.
16. M. Sw. Blomberg 1797 † 1820. G. m. 1) Prof. Bergengren, 2) Prof. v. Moltzer.
17. Cand. Åke S. Wibohm 1820—30. Se Commisistest. i Ljudea & Byarum.
18. Carl Sellman 1831—45. Se Khl. i Burseryd.
19. Sw. Stenwall 1845—. F. på Sten. St. i U. 1832. Prest 34.

2. Switarhyds socken. (Mödersförsaml.) a)

m:t:l.		1:2. Kjöpet.
	Skattehemman.	3:4. Stora Ware.
1:4.	Söfaboda.	3.
1:4.	Gylleboda.	
1 1:4.	Gull.	Fråsehemman.
1 1:4.	Switarhd. b)	1. Feringe.
1.	Östra Jonsboda. c)	1:2. Switarhd. b)
1:8.	Lindhult. c)	1:2. Västra Jonsboda.
1.	Stigaryd. d)	1:2. Kärrgårdén.
1:2.	Ubboboda.	1. Simmarp. e)
1:2.	Stora Abjörnaboda.	1:2. Lilla Ware.
1:3.	Lilla Ditto.	2. Grifstads; Säteri. f)
6 17:24.	Kronohemman.	1:2. Nygård. } Nä och Nör.
		1:2. Bret. }
3:4.	Feringe; Capellans-Bost.	7.
1.	Switarhd; Bastors d:o. b)	16 11:24.

a) Sw. är mödersförsaml. i ett Consißt. past. i 2:dra fl. 1 af deln., 1 m. lång, $\frac{3}{4}$ -bred, med kyrkan $7\frac{1}{2}$ fr. Werjö, gränsar i D. t. Dörarp, i S. t. Berga, i W. t. Tannåker i Westbo, i N. t. Dannäs. b) Switarhd, hwaraf K:h:n ärft en del (han har öf skatterätt till en stomm af 1 m:t:l) har, synes del, redan i heds niska tider tillhört en utmärkt ätt, som här haft sina grafhögar. Minst 50 runda kullar finnas på egorne, enl. v. Past. Sommarin. Der har wäl metall "bucklor" funnits, men än oftare slintknifwar, stenar spetsade mot ändan med hål i midten, der skäst funnat wara insatte. c) "Mellan Jonsboda i Switarhd och Lindhult just i gränsen" (förblandningen med Lindhult i Stenbrohult måste anses för lapsus calami, se De la G. Arch. IX: 208) stod i ett rör den stora linden med 3 stammar, af hwilken släkten Lindelius, Linnæus och Tiliander (lind = Tilia) skola ha tagit namn, af hwilken lind den första stammen utdog samtidigt med Lindeliska släkten, den andra med Linneiska och den 3dje med Tilianderiska, enl. anmärkning af M. E. Forsander i bref till förf. 1823. Då anlåggs den sista qwarliggande owanligt stora stammen "så helig, att ingen dristade deraf taga ett spån", något, som ej

bewisar folkets wördnad för de 3 prestslågterne, utan att linden fördom dyrkats som Wårdtråd. Härwid möter dock en ny förblandning med 2 gårdars lika namn: Jonsboda i Dannäs af Westbo härad och Jonsboda i Swittaryd. *) d) Enl. 1637 års Jordebok innehades St. f. å. af Bengt Landtbonde till Gd. e) Joh. Sparre tillbytte sig det 1625. f) Erikstad synes ha haft egare, som seglade till Grefland. En runsten wid en bäck på esgorne n. 1254 i Lij. R. U. har: — Farpi: Fubl: pest: ifuR: Svin: sun: sin: iR: itapif: o ustr i Krikum. der en fader uppkastat en minneskummel åt den Öster ut, således ej öfwer Westerhafwet, utan på stowvägen, sedan han wäl seglat från Kalmar till Gsiland, ända till Grefland utseglande Varingen eller Varangen. I 15:de och 16:de seltarne egdes Erikstad af Stenbockar till Toftaholm, i 17:de af Friherrar Sparre t. Kronoberg. Th. Sparre R. R. 1645—64 skref sig Herre t. G. liksom Behr Behrs. Sp. R. R. 1664—69 och en Öfwerste Bar. Sp. I 18:de seltet egdes och beboddes G. af Hbfd. i Sunnerbo B. Bergius, g. m. Sara

*) Se här de 3 slågternas samband, enl. det antagna förhållandet:

Jöns Ambidens i Linnegården, det är den närmast linden liggande gården i Jonsboda i Sunnerbo, som åtminstone sedan säkert bott i Jonsboda i Westbo, begrafwen i Dannäs 1645.

Ambern Johannis Lindelius Kh. i Långaryd.

Ericus Amberni Lindelius Kh. i Dwenneberga.

Lars Lindelius Kh. i Jönköp.

Dan. J. Lindelius, St. i L. 1668. Med Dr. } Enl. nations-

Joh. Lindelius, St. i L. 1762. Med. Dr. } matr. i Lund.

Anses vara bröder och söner af L. L. i Jönköp. Likafå anses den

förre vara den som adlades med namnet Lindeblad (n. 1692) † 94.

Med. Dr. i Rheims. Den sednare † som Prov.-Med. (o. Lect.?) i Wexio

1715. En Pojka. Lars Lindelius St. i U. 1712. † i Sjösås 1749,

lär slutat denna slägt.

Jngemar Jönsh. i Wårås i Hånger(hd) fm. Långe blind, siet som

gubbe jonen åter.

Bengt Jngsh. i Stegarnd eller Stigeryd g. m. Ingrid, dotter af

Anders, son af Jöns i Jonsboda.

Jngemar Bengesh. Arrendator på Erikstad. G. m. Ingrid,

se nedan.

Nils Jngemarsh. Linnæus Kh. i Stenbroh. Carl Linnés

fader: slägten utdog med G. Linnæus, Samuel Nilsons L—at Kh. i Sten-

brohult son † 1804.

Carl Jönsh. i Rannesbogården i Hflöf, Berga fm. Wald af allmogem

till Vänerman, kunde hwarken läsa eller skrifa.

Swen Carlsh. i Erätteslöf, † som Cornett i Pohlska kriget.

Jngemar Swensh. i Jonsboda Switaryd fm.

Carl J. Tillander, Kh. i Vekaryd.

Swen J. T. Kh. i Vekeryd.

Niclas Swsh. T. Regis-past. wid Tremänningsarne.

Carl A. T. Kh. i Jönköp. Th. Dr.

Pet. C. T. Kh. i Wierstad. Th. Dr.

C. A. Tillander, besjungen af Ling och Leguér.

† 1806.

Jngjerd Jngem:sdotter i Jonsboda g. m. Jngemar Bengesh.

Arrendatorn på Erikstad. Se oswan.

Gelandsdotter Dryselius, hvilken Hbfd. wid sin död 1730 lemnade efter sig sönerna Bengt och Pet. Jonas, den förre Afbes. i Antiq. Arch. och Banco-Commis. † 1784, en Swenskt Langesbek, fast Sverige ej hade samma nit att befordra hans lärda mödor för Script. rer. Svec. m. wvi till frukt för det allmänna, som Danmark hade för att af Langesbets nit och förmåga henta det största möjliga gagn för Litteraturen; den sednare en Linnés wärdige lärjunge, Afbes. i Coll. Medic. samt Botan. & Hist. Natur. & Pharm. Profess. i Sthm † 1790. Han har i "Bergianska trädgård" wid Sthm rest en wacker minneswård öfwer sig. Linné har kallat en ört *Bergia*. — Erikstad tillhörde 1843 Gen.-Maj.-Hägerstjochts arfwingar; förut Hbfd. Arw. S. och dennes dotterson Kammarherre Arw. Theet.

Swittaryd strefvs Switeryd, 1569 och 1593, Hoidaritt 1608, Swidteryd i Jorteb. 1637, möjligen benämndt deraf att en slägt Hwit eller Hvide *), kanske i 12:te sekellet egt kyrkbyn, gränisar intill Widösteren, en sjö $2\frac{1}{2}$ mil lång, $\frac{1}{2}$ och $\frac{3}{4}$ m. bred, och Wolmen. Stigaryd sjö är $\frac{1}{2}$ mil i längd. I Gräsjön äro fururötter på botten. Linné anmärkte Mistlen, *Viscum album*, såsom wexande här i sn. Selgelund wid Hw. utmärkes såsom kultiställe förrän kyrka byggdes. Der war ett tempel att "nedriswa." I För. Rogbergs tid syntes ännu lemningar af en "stenbyggnad i elliptiskt form" på en kulle i nämnde "lund". Sodnen är snart skoglös. Prostén Forskander började 1817 "stara torfmåse". Dyliska finnas i mängd.

Kyrkan är af sten 29 aln. lång, 13 bred inwänd. Åldren okänd. Blef "stofferad" 1683, reparerad 1827. För liten och mörk, utan torn. Golswet, som upptogs 1827, syntes ha varit wäggår förut i en träkyrka.

Kyrkoherdelängd.

1. Petr. Swenonis eller Sunonis i Switeryd Riksdagsm. 1569. Kom till Wissejerda. Cl. Calm. 2. 444. 540.
2. Gjord Gudmundt war Rh. i Wissejerda. 1569, sedan på Dland, sist i Hw. i Sunnerbo. Cl. Calm. l. c.
3. Johannes. War Coll. Sch. i Werio 1590.
4. Gudmund Petri subscr. 1593. En Krot. Anses wara samme person, som war Rh. här, i Hallaryd, i Rydaholm och i Långaryd i i en tid, då transportskande war högst owanligt. Nu flyttades prestg.
- fr. Prestorp i Berga till Switeryd.
5. Chryphr Georgii war här 1605. Subscr. såsom Rh. i Wolmsö 1593. Magn. Benedicti i Berga swärfar. (Denne M. B. kallat "Gr. Måns i Hw." i ett diwl. 1608).
6. Petr. Nic. Pflander 1614 † 31. Pr. & P. 1625 & 29 ent. des diec. Stamfar för Pflanderar, Ps-hjelmor och Ps-schjoldar. Se Biogr. Ler. Enkan sic
7. M. N. Rubenius 1632-72. Född i ej Salewara, utan Salfwaryd i Angelstad. Till honom stref

*) Se längre fram wid Pieterhd, Rydaholm, Bortorp m. m.

- Dom-Cap. 1653: Påminner eder, huru tillfod i S. Herr Cypheri tid, som så hufvudsattig war, att han inset förnämde utgöra det honom pålades till kronan." Vänder i Versga hade då i 18 år hållit prestas rättigheter inne. Bisk. Petr. Jonae hade derföre gifwit dem en såmnelig snubba, då de begärte Pål. fr. Rectoratei. **M. N.** war Riks-dagsm. 1638. Hemma i L. L. D. D. & Nutag. Söner: **Nils Rubens**, Censor libror. f. 1630 + 1689, war ett hunder af språkkunskap i sin tid (Se Biogr. Ver), **Martb. Rubenius** Rh. i Färlof 1710, † som Rh. i Löderup, lifalebes i Ståne 1724; **And. R-s** Rh. i Kåpvelsås 1692, i Stoby Lunds list 1696—98 samt 8. **M. Petr. Rubenius** 1672 + 88; trol. far till **Petr. Petri R-s** Smol. St. i N. sedan i L. Magr 1719. Rh. i Andrarum i Lunds list. † 54, der sedan en **Petr. R-s** war Rh. 1752—89.
9. **M. Job. Sagrans** 1689—1725. Nämd i Sants Histor. Litt. Græc. in Svee. p. 1 & p. 23. "Efter P. R—ii död gaf k. Carl XI först "collationsbref" åt N. Agrell, Rh. i Torup i Halland; sedan 1688 till Rect. Beth i Söndorp. men förklarade sedan begge fraslösa; lemnade Confistorio fria händer, erinrande prester och församll. att ej förhastla sig med ansöknigar hos höga Öfverheten, förrän allt lagligt och ordentligt hemma i listet tillgått; derpå J. F. blef Rh.
10. **M. J. Sagrans** 1725 + 38.

- Prost 27. G. m. **Rebecca Junbeck**. Söner: **Med. Dr. J. Theod. S.** medarbetare i 6tte uppl. af Lunds eld. En ört heter efter honom **Fagræa**. Se vidare **Sadlén 2: 213. Suppl. 396.** Dennes son **Job. S.** dog 1793 som **Djindies** farare.
11. **M. A. Fiorin** 1739 + 41. Utg. Lifpred. öfver **Ghfd Wickenberg**, Söndorp. 1740.
12. **M. Jör. Rogberg** 1742 + 76. G. m. **Elif Junbeck**. Medarbetare i **Smål. Beskrifn. Riksdöm.** 1755. Söner: **Job. Jör. R.** Lagm., war Ledamot i K. Högsta Domstol 1789—93. † 1804. Se **Kåpdoms Nädds** längd p. 49.
13. **M. Pebr. Hjörkman** 1777 + 78. F. i Carlstorp 1742. Fabr. Rh. ib.m. St. i L. 61. Prest 66. Lunds prest hos Ghfd. 3. **Bedreus** 68. Amiral. past. 70. G. m. **Frederika**, dotter af **J. Duse** i Solg, sedan **J. Appelius** i Dädesjö m. a. **P. Wj.** hade stora predikogäfwor.
14. **M. Magn. Bolmeer** 1778 + 1804. Söner: **D. N. B. L. E. D. D.** Prof. i Lund, **R. N. D.** Riksdöm. **Olof B. Pr. & P.** i Ång af Lunds list.
15. **M. And. Wickelius** 1805—12. Se **Rhl. i Bedtelång.** *)
16. **M. M. E. Forsander** 1813 + 36.
17. **Dan. Nylander** 1837 + 43.
18. **C. S. Nilsson** 1843—. Com.st. i Burkerpd 29. Rh. i Ljunga 35. Prost 43. Utu. till **Respondens** wid nästa prestm.

Comministrar i Switarpd.

1. **Job. Gudmundi** subser. 1593. Trol. en son af **D. W. Rh.** i **Hw.** dennes medhjelpare.
2. **Laurentius**, bodde i **Hw. Kloc** fateg. i **N. Dubenii** tid.

*) Sedan han kom till **Bedtelång**, listade han, ehuru det p. 714 ej femmitt att anmärkas, i förenig med sin måg **Afsefor S. N. Berg**, **Poficinat å Gråsbjergs sätesgård** wid **Carlshamu** ett **Stipend. Wickeliano** — **Bergianum** af fond 400 Rdr rigsd för Stud. af **Wetio** list, helt flögtingar 1824—26. Se **Saml. af Testam. och Förfarningar** som **Stipend. m. m.** listade af **Enskilde** för Stud. wid **R. Kad.** i **Lund.** **Ausdra Delen**, **Lund** 1829 p. 132—139.

3. Dörarps socken. (Aner).

m.t.l.

		Frälsehemman.		Hallsjö socken.
1	1-2.	Dörarp.		Frälsehemman.
1.		Dito.		Glattinge.
8.		Tostaholm. } Säterier.	3.	Hallsjö.
1.		Dörarp; Nå och Nör.	1.	
			4.	
11	1-2.			
		Hallsjö socken.	18.	
		Skattehemman.		
1	1-8.	Glattinge.		
1	3-8.	Hallsjö.		
2	1-2.			

D. jemte Berga Aner till Hwittaryd, $1\frac{1}{2}$ m. lång, $\frac{1}{2}$ bred, med fyrka $\frac{1}{2}$ m. fr. Hw. 8 m. fr. Werio; Sodnen gränzar i D. t. Wortorp, i S. t. Berga, i W. t. Hwittaryd och Berga, i N. t. Tännö; förenar inom sig den fornda Hallsjö socken, som qwar står i Jordeb. fastän man anser att fyrkan utdömdes i S. 18 tid, wid en af de visitationer, då "öfwerflödiga fyrkor" skulle utsynas, och hwaraf upproret i Smål. fick en af sina anledningar. Man talar ännu om Fyrkogården och fyrkoäkrarne. Afwen dessa 2 fyrkor sadas wara byggda af 2 hustrar, som ej kunde gå under samma taf. Sommarin uppgifwer att ruinen jemte Landsvägen mellan Berga och Dörarp, $\frac{3}{4}$ m. fr. D. wisar spår af ringmur samt fyrkmurar 2 å 3 aln. höga och $1\frac{1}{2}$ aln tjocka, till en del af huggen sten, hwaraf man kan se, att fyrkan varit 31 alnar lång, $15\frac{1}{2}$ bred utom murarne. Wallen, som stilde de begge fiendtlige hustrarnes egowälben, wisades ännu 1758. I Sjöb. Samll. T. I fig. 42. p. 107. nämnes, huru en stenfästning 53 steg lång och mer än 18 st. bred samt öfwer $\frac{1}{2}$ alns höga stenar finnes der bönberne utwisa kyrkogården, samt att wid Allsjö (Hallsjö) by äro åttekullar och bautastienar samt en stor åttehö. Sj. anser att det ena varit de Christnas, det andra stället hedningars begravningsplats, som fallit — rättare lefwat — samtidigt.

I Dörarp sin märkes sjön Glären öfwer 3 m. lång, (hwarom se Östbo), Järnsjö, Hallsjö sid. u. Tostaholms å kommer fr. närheten af Glärens W. strand och infaller i Widöftern. Jör. Rogb. angifwer den som en "strång" ur Glären, jemte den andra "strängen, som utfaller ur Gl. wid Södra Öset, går genom Holsjesjö och wid Aby utfaller i Laga.

Wid Dörarp slutar, enl. Hisingers anmärkning, den lilla fågring, som naturen fått wid Widöftern — en Das i öfken — mot norr warande en pinusbewuren och mot söder en ljungebewuren mo. Sedan wisar sig blott sand, som anlaggt sig i kala åsar, ryggar och kullar med ljungebewurna och hwilkas mellanrum fylas af myrar och kärr. Snart utbreder sig sanden $\frac{1}{2}$ m. söder om Dörarp på gränslösa fält kring Lagaån, med några finarre förhöjningar och terrasser. Landet är wäl sfoglöft, men här och der od-

lädt på fläckar, der sanden är mullblandad och mindre steril. Nedanför D. gömmer sig bergarten åter under sand och grus, så att granitartad gneis sällan är blottad wid vägen till Träheryd (egenl. blott mellan Ljungby och Hamneba; längre bort endast sand).

Tidigt uppföttes och bebyggdes denna oas och egdes, då minnen först möta, af en Finwedens höfdingätt. Tofta tillhörde Stenbocksätten i 15:de sekellet. Olof Jönf. till Tofta och Erikstad, Hbfd. i Sunnerbo war R. R. 1435—50. Men enl. en affrist, vidimerad af Sommarin, utaf en Ganzli-R. Liljegrens affrist (Se Samll. till Ny Smål. B.) synes Lilj. ansett att Sparreättens Tofta (Typta) ej varit Tofta på Adelsö, nu en bondgård, utan Tofta wid Widöftern, ännu ett fideicommiss inom Bondeätten. Ett skal möter of, som må anföras: Nils Månson (Röde) skrifwer sig till Typta Ridd. 1358, R. R. † 1375 liksom hans far Måns Nilf. (R.) Wäpn. 1303. Ridd. 1318. R. R. 1328 *). Men samtidigt med dem lefwer Carl Ulfson (Sparre) och skrifwer sig till Typtom eller Typta Ridd. 1358, Marsk 1363—76. Då nu endera af dessa släkter wid denna tid måste anses ega det Upländska, endera det småländska Typta, så kan man ej neka, att skalen öfwerwäga för Liljegrens förmodade mening, att Sparreätten egde det Smäländska. Nils Magnusson (Röde) till Typtom war g. m. Cecilia Jolfsdotter Blå till Wennebarn och gifte sin enda kända dotter Cecilia med en af Wassaättens anherrar Sten Haraldsson (Ören). Magnus Nilfson, fadren som wi tro, sålde sina gods i Finslad till Birger Behrs. f. d. Lagm. i Upland 1318. Sw. D. 2154. Detta anger åtminstone ej swärigheter för antagandet, att Rödefamiljen då war Upländsk. Deremot angifwa andra förhållanden, att Sparreätten wid den tiden hade Smäländska gods. Wi kunna ej neka uppmärksamhet åt inskriften på runstenen wid Toftaholm n. 1253 i Lilj. R. U. Ulf. sati, stan. afe R. brupur. sin. fara. Kup. halbi. ant. d. a. Ulf satte sien efter broder sin Fader (Far **), enär inom Sparre släkten Fader och Ulf äro i äldre tider wanliga namn. (Ulf Fadersson Ridd. 1368. Fader Ulfson Ridd. 1435, Ulf Ambj. 1317, Nils Faders. 1437, Fader Nilf. 1530. Ulf Bengts. 1378. Fader Bengts. 1500 ic.). Så finna wi att Sixten Nilf. t. Tofta R. R. 1261 är g. m. en Ingrid till Woxtorp (Sparren med 3 rosor), Carl Glinason är Höfvidsm. på Kälmar 1313—15, Ulf Ambj. Lagm. i Smål. B. 1317. R. 1327. † 48. G. m. en Christ. Sunesdotter till Flishult. Ingeb. Nilsdotter g. m. Bengt Nilf. till Hook och Langserum (Drensierna) o. f. w. —

*) Det är dock ett Dalins misstag, upprepadt i Ugglas Rådsångb, att denne slogs wid Östensbro 1365 af Albrecht, då R. Magnus II befegrades. Den då stundande war Magnus Nilfson med Danste Bradernas feldemärke, sannolikt inkommen, wid då föregående foreningen, från Skåne, nämnd mellan 1346—64 i urkunder.

**) En "Far" i Lönehult nämnes i Jordeboken af 1637.

allt antybande boskafhet i Småland. Sommarin skrifwer: "Nörande Toftaholms säteris fordna egare har jag förskaffat mig nedanskående affskrift. Stilen är Hr C. R. Liljegrens. Utterisfuit aff En gammal Cronicka. Konung Erich hade syttere tre — Her Knut aff Follunge fick ene af the — hon heet Glen och annen Märeta — henne fick her Nils af Tofta — han war en Epater retuiss man — och lat sig åtnögia thz gud honom an — med henne fick han her Abiorn Nilson — Aff honom föddes her Wlff Abjornson — Aff Wlffue föddes her Karll i Tofta — Af hvilcken mydt gott spordes offta — han war then beste bollård Man — som man thå aff swenstom fan — I sin botelige konstler och alle laga — och Lagman i Wpland alle sine daga — Och war thz mydet mot hans tack — Att konung Magnus Skåne bortdrad — det wäl bekanta omdömet om Hålemarsten Carls af Tofta lärdom.

Är denna åsigt rätt, så kunna wi sem egare af Tofta i Dörarp anförä:

1. **Siren** (Sparre) t. Tofta 1200 — 20. Äldste sonen **Knut Sirens**. synes ej ha stannat här. Hans son Håkan begrofs i Wadstena.
2. **Nic. Sirens**. (2dra sonen) t. Tofta 1224—40. G. m. R. Eric X:s dotter Märta.
3. **Siren Wlff**. 1260—95. G. m. Ingr. t. Wårtorp. Hen lefde enfa 1310.
4. **Ambj. Sirens**. t. Tofta. Hert. Eric Drois † 1310. G. m. en dotter af Nils Bengt. af Langserum (i Swenarum sn).
5. **Ulf Ambj.** t. Tofta. Lagm. i Små. g. m. 2:o **Margar. Sines** dotter (Wäl) till Alshult. Om honom berättar S. Brita, att hon såg hans själ uppfara i dödsstunden som en glänsande stjerna till himlen.
6. **Carl Ulfson** t. Tofta. Magister i Paris. Riksmarsk. G. m. Glin Jerueldotter till Finstab, blef Lagm., såsom swärfadersätten förut warit, i Upland.
7. **Margar. Carls** dotter g. m. 2:o **Knut Thordson** Bonde (en Njungehägt).
8. **R. Carl Knutson**, sålde jemte de andra arfwingarne Tofta; möjl. är dock här fråga om det Upländska, sem under tiden funnat infomma i släkten.
9. **Olof Jönson** t. Tofta och Ericstad (Stenbock) Hfd. i Sunnerbo. R. R. 1435—50. Sem fader nämnes Jusse till Jernatorp. Se Hwitaryd.
10. **Gustaf Olofson** till Tofta. Hfd. i Sunnerbo R. R. 1430. (brodern Jöns D:s. stref sig till Ericstad, R. R. 1466—70).
11. **Anna Gust.** dotter t. Tofta g. m. Arwid Knut. (Store).
12. **Olof Arwid**. tog med möderne godset möjl. detta gods' märke (bomärke) nu kalladt mödernewäpen.
13. **Gust. Olof** (Stenbock) till Torpa. Riksmarsk. Friherre 1561.
14. **Eric. Carl Gustaf. Stenbock** till Toftaholm Ethll. på Kalmar 1597. Godset reducerades till kronan sedan han sölt t. Sigismund till Pohlen, men blef sedan åter utlöst af samma ätt.

1584 d. 16 Maj hölls arfskifte efter n. 13 mellan Drottin Catharina, Grefwe Peder, Grefwin. Cecilia ic. och desas mor Fru Brita Ericdotter (Lejonhuswud) till Torpa, då n. 13 fick Tofta. Ett af Originalerne finns på Löberöd (De la G. Arch. 2: 207); ett är utg. i Hist. märkw. 2 d. n. 16, affr. i Arch. Smol. n. 333. Enl. detta arfskifte skulle Tofta och Torpa *) för

*) Detta Torpa är deremot ej det Torpa i Sunnerbo, hwarinom man an

blifwa inom rätta linien, så att ingen finge bortgifwa det i morgongåfwa längre än på lifstid. 1593 d. 6 Apr. kref Drottin Catharina till brodern Frih. Carl Stenbock till Tofta, att hon af hans blifwande swärmor hört, att han ernat gifwa Tofta i morgongåfwa, påminnande honom deras föräldrars wilja, "att det skulle alltid förblifwa i vår slägt, efter det hafwer varit det förnämsta säte såsom han och på Strömsholm sjelf utlofwat. 1597 d. 7 Apr. gaf Hert. Carl fullmakt till Nils Sting och Ew. Westgöte att arrestera 1000 tor spannmål på Toftaholm, som G. St—t uppburit af kronans underfåter i deras ärl. ingäld, derföre att han arresterat en furstens tjenare. Han war nu affatt fr. Höfdingkapet i Kalmar och d. 19 Apr. tillstref allmogen i Njudung att ej wisfa Hr Carl G. s. hörsamhet.

Sissa hundra ären har T. egtis som fideicommiss af:

1. Nils Bonde "Grefwe till Toftaholm", fängin wid Pultawa 1709. Utd. i Nyfö. 1739.	3. Gref Nils Bonde, son af n. 1838.
2. Gref J. G. Bonde, son af n. 1. Gofmarf. † 1797.	4. Gref Gust. Ulf Bonde egare 1843.

Thorsborg kallas en bade, der Lagaån faller ur Widöftern, och der Gust. Iwelat anlägga en fästning, önsfande tillbyta sig godset af Gust. Oloff. Stenbock. (Palmfch. Samll.) Att Thord Ulfsson Bonde R. N. 1668—82 kref sig till Thordsberg får dock ej härwid påtänkas. Toftaskans, nämnd i Loccenii Hist. Sv. I. 9 och Rhyzelii Sv. G. munita p. 191, liggande wid landsvägen $\frac{1}{2}$ mil fr. Toftaholm, är werfiligen anlaggd wid den i militäriskt hänseende mellan Bernamo och Ljungby utan twiswel wigtigaste punkten, dominerande påfagen öfwer Toftaholms å på det smalaste stället mellan Widöftern och Flåren, å ömse sidor omgifwet af färr och mader. Siennuren uppgifwes vara i fyrkant $1\frac{1}{2}$ alm hög, 2 bred, 23 lång, öppen på 4:de sidan. Anlades af Or. Behr Brahe 1657, då han antagit sig defensjonsfaken i Jönköp. och Kronobergs län (De la G. Arch. VI p. 32; Emål. Best. p. 468). I ett stort rör wid T—holm säges ett skepp vara nedgrafwet. Sålendes har wäl en Inklantsfarare, som seglat eller af sitt folk förts död hem på sin drake god, i den blifwit begrafwen. Sicta Fors i Blodmosen nära T—holm är nu af sten. Det anses rest öfwer Missionären Wolfred, mördad och i detta färr nedfänkt, hwarom berättas i Adami Hist. eccl. lib. 2. c. 44. 97. De der

sett att Sunnerborgs flott låg (Se längre ned); utan Torpa säteri wid Göta elf mellan Trollhättan och Lilla Edet. Då diplomerne wisfa att i äldsta tider detta gods tillhörde Sunnerbo höfdingaätt, torde häri nytt pål vara för meningen, att Bolmsö och Edsholms höfdingaslägter beskreudade sig reban i sagans tider. A en runsten i Torpa socken i Sius weden berömmes en man, hwarom det sät står a Eipi. Herarasagan skilkrar sin Bolmsöfämpe i enwig at effra foss ad Eidi. Se Inledn. p. 203. I Lagm. Nils Sigrifdzens testam. ihågkom ett Torpa, der då en fyrta war, troligast wid ett gods, som egdes af hans slägt.

uppräfsde böspiporne, stegböglar och wärjor, kunna dock vara lifsom den närliggande Danagraf, "der 100 Danskar begrafwits", ett minne från drabbningar mellan Ewenfkar och Danskar 1611 eller i föregående sekel, em och Forset funnat sättas öfwer en missionär. På en holme utanför Tostaholm, kallad husholmen, skall gården fordom ha legat. Många spår uppgifwas i Smål. B. Isr. Rogberg uppgifwer traditionen, att huset byggts af Carl af Tosta, "som på sitt sista såde: låt winden gå". En stenbrygga förenade då holmen med landet. Krigadal war 1757 en grön park i Tostaholms gårde. En sunnerligen stor mens niffokulle har länge legat nära Danagraf. Thomahall i Flåren ligger högt öfwer wattenet utanför Flättinge. I Fl. gårde är ett af stattsökare under wanliga hotande trollerier öppnadt rör, kalladt Daylarör. Till Silfshall i Widöfiern red en Dansk anförare ut och lade der en silfbedja och en skrift, som sedan ansågos komma till Dörarps kyrka. Wid Hallsjö ligga på en obetydlig höjd D. om landsvägen 2 små stenkretsar och en treudd, 16 steg mellan hwar treuddshäll; randstenarne på kant stående äro tydligt utmärkta, ehuru inom den ljung wert upp bland de smärre stenarne. 38 steg derifrån är en domring af 50 stegs omkrets, bestående af 7 stenar, ehuru släformiga, resta, ej liggande på 3 andra; en omständighet, hittills blott anmärkt på Oland. Med denna ring synas 7 stenar ha sammanhang, som 10 steg derifrån äro uppresta i 2 rader. 10 steg fr. treudden och ena kretsen ses fem stenar, fordom resta, de 4 nu fallne. Nära intill denna helgedom ser man en mängd rör samt aflånga och runda högar, hwari Lif. & Brunius (Nord. Fornl. 1 planch. h. 7 & 8) ana en begravningsplats i fredstid för de slægter, som der nära haft sin helgedom och Domsbana.

Dörarps Kyrka, före 1819 "den wackraste i pastoratet", är byggd af sten 30 aln. lång, 15 bred inom murarne, som äro 9½ aln. höga, reparerades grundligt 1807. På lilla klockan, förd från Ryksland, står, enl. öfversättn. i Smål. B. att den gjutits år 7035 (1527) under Gzar Iwans regering. Den stora klockan omgöts 1703 mest på Grefwinnan M. G. Gyllenstiernas *) kofinad. En Ljustrona är gifwen af Carolinen Gener. J. Ch. Düring 1722. **)

Comministrar.

1. Laurentius 1614, dog som des sign. pastor i Hallaryd omfr. 1638.
2. Benedictus Perri, bodde i Hallarsjö.

*) G. m. Gref Carl Bonde, R. R. Han har utg. Lärooffer på sw. rim. Sthm 1727, samt öfversättn. af Josephi Judiska Hist. i 4 delar. Sthm 1713. 47. 49. 50.

***) R. Carl XII:s sällskap på ridten från Wallachiet till Stralsund, Otto Fr. v. D. war hans broder. J. Chryph D. war g. m. G. Carl Bondes dotter Cath. Marg.; bles Grefwe, Fältmarsk. Öfwer-Ståthåll. i Stockholms m. m.

2. **Joh. Nic. Zeander** 1672 † 90. Fadr. Kth. i Hafary.
3. **Sw. Rosberg** 1690—91.
4. **And. Virgander** 1691—1709. Fadr. P. V. Comm. i Bäreryd. St. i L. 1690. G. m. Ingr. Golliauder.
5. **Joh. Oselius** 1711—60. G. m. Enfan efter n. 4. Frol. af samma slägt som P. Oselius St. i L. 1683, bdb som sjöprest på en Expedition till Spanten. samt Ol. S. Of. St. i L. 1682, Kth. i Stoby i Skåne.
6. **M. Trotte Berg** 1760 † 77. Nagr i Greifswald.
7. **Joh. Wetterholm** 1778—99. Se Comm. el. i Ljunga.
8. **Elias Wiesel** 1799 † 1818. Son af Con. N. L. W. i Werio. En son And. Segud W. studerade i Werio 1815. Lär warit den siste med namnet Wiesel.
9. **M. Salom. Holmdahl** 1819—21. Se Kth. i Björkö.
10. **Ned. Lic. Sw. N. Sellman** 1822 † 39. Abstr. Matr. p. 106.
11. **M. E. Forsander** 1840—. Fadr. n. 17 i Kth. i Gwitaryd. F. 1809. St. i L. Prest 1833.

4 §. Ryfsby Pastorat.

4. Ryfsby socken. (Moderförsamf.)

nr. t. l.		1-4.	Hylteböda; Nyttmäst.-Bost.
	Skattehemman.	1-4.	Hagen; Do do.
		1-4.	Ljunga.
1.	1-4.	1-4.	Närarp; Pipars-Bost. c)
	Stora Boaryd.	1-8.	Osaböda; Capitans-Bost.
	Lilla Boaryd.	1-8.	Olehammar.
2.	1-2.	1-8.	Ryfsby; Pastoris stomm.
	Boarna; Ögfwg.	1.	Dito; Pastors-Boställe.
	Christiansstorp.	1-4.	Dito; Trumslag. do.
	Lilla Donhalla.	1.	Nören; Nyttmäst.-Bost. e)
	Grnhyllan.	1.	Strättö; Capitans do.
	3-4.	1-2.	Luna; Mönsterkrifw. do. d)
	Hyalft.		
	1-2.		
	Hollborna. b)		
	1-8.		
1.	1-8.	6.	7-8.
1.	Ljunga.		Frälsehemman.
	1-2.	3-4.	Björkerås.
	3-8.	2.	Boarna.
1.	1-2.	1-4.	Boastad.
	Närarp. c)	1-4.	Stora Donhalla.
	1-4.	1-4.	Skåfen.
	Målaåfog.	1-4.	Finshult.
	1-4.	1-4.	Furumoen.
1.	Perfatorpet.	1-2.	Granhult.
	Ryfsby.	1-4.	Hofgårdstorp.
	1-4.	3-4.	Klöfwarhd.
1.	Kanaböda.	1-2.	Kepparemåla.
1.	Skeda.	2.	Långhult.
1.	1-8.	1-2.	Ljunga.
1.	3-8.	1-4.	Lofternäs.
	Lhesås.	1-2.	Närarp. c)
	1-4.	1-2.	Otternäs.
1.	Ljushult.	3-8.	Nwarnagården.
1.	Luna.	1.	1-2.
	1-4.	1-4.	Ryfsby.
4.	Östraby.	1-4.	Rungebacken.
	1-2.	1-4.	Repatorpet.
	Öfweråkra.	1.	Sälleberg. f)
		1-2.	Smedjemåla.
	Kronohemman:		
	1-2.		
	Bästingshult; Lieutn.-Boställe.		
	1-2.		
	Buxabögd; Förars-Bost.		
	1-4.		
	Söga.		

1-4.	Stora Stokaryd.	2.	Borsna. h)	} Säterier.
1-4.	Lilla Dito.	1-2.	Fyllestog. i)	
1.	Trehås.	3.	Stensås. k)	
1.	Franhult.	1.	Ugglastryd. l)	} Råd och Rör.
1 3-4.	Tuna. d)	1-2.	Hermansmåla; Råd och Rör.	
3-4.	Bäraboda. g)	27	5-8.	
1-2.	Östraby.			
1.	Österljung.	58	1-2.	

a) R. moderförs. i ett Consist. past. 2 kl. 1 afd. 1½ m. lång, 1½ br. med kyrkan 4½ m. fr. Werio, gränisar i S. t. Wieslanda och Hjortsberga, i S. t. Agunnaryd och Ljunga, i W. t. Berga, i N. t. Rydaholm. b) Holborgen 1637. c) Anses vara det Mädratorp som gafs till Badstena kloster af Ridd. Knut Bertilsson Grundis (död före 1465) enka Brita Haraldsdotter, stasfastad 1500 af arfv:en Bengt Ambjörns., en son af Ambj. Jönsf. (Härd), hvars dotter Bengta var g. m. Olof Jöransf., Peder Liljeperres till Fyllestog farfar. d) I Tuna gårde står en runsten, n. 1263 i Lilj. R. U. der L. läsit: Tumi x riti: stin: pansf: ifriX x Usur: swin: bruhur x sin x han x aX: vaX: ikibari: hracis: fu . . . , anmärkandes i Runlärarn p. 108, att Usur, öfwer hwilken Tume rest stenen, synes varit en wåring, öfwerfättande i Lilj. o. Brun. R. Fornlemn. 1: (der stenen är afstagen Pl. III): "Tume ristade (reste) denne sten efter Usur broder sin, den der wåringen Bard reste kumlet." Enarare torde der stå: Tume r. st. d. est. Usur (och) Swen broder sin. Denne (Swen) han (er) var åt Ingwar (widifarne) ressig . . . Möjligen är der öfwerhoppadt: son sin och mellan Usur och Swen, hwilket kunde fattas ändå; ty mer rum war ej på stennens jemnade stia, än som jemt upptogs. Sw. war, om denna läsning är rättast, hwad fordom kallades ressig knecht (arma ser-vans) åt Ingwar (Inguari är dativ i fornsw.) på hans namns kunniga tåg öfter ut. Se Jhres Olofar. 423. 24. I Finnveden uttalades e som ai i runstenstiden, så wäl som nu. I den 38 ländsta Sagan, som uppvart på sägn *) om ett tåg, hwarom en mängd runstenar i Swerige vittna, är Swen, andre personen näst Ingwar, framställd som dennes son, hwilka 2:ne eröfrade ett rike, som en Drottning tillförne styrte i Gardarike, der Ingwar dog och lades i en stenista. Ingwar säges enl. Sagan ha varit R. Anund Jacobs son; "emedan man tyckt det wara mera heberligt, att falla honom konungason". Tuna säges ha först blifwit bebyggdt i Ryfby sn. Man har förre funnit mycket urgamlast mynt i höggar i Tuna, der ett "Zelgerör" ännu anses med en widstep-

*) Oddur Munk hade hört en prest Islef berätta den, som hört henne af en köpman, som hört henne i Swenska kungens hof. Diplomatiskt noggrannhet kan der således ej wäntas, men Ingwarosården förtjenar dock plats bland våra så i grunddragen säkra minnen, såda både på Swenska runstensskrift och Isländsk sagoskrift.

lig fruktan. Har Ingvars wapendragare, som enligt Sagan, kom hem från Ryssland, satt sig ner i Ryfsby, monne ej "byn, der Ryfsarne v. å. Rysslandsfararne bodde"? Afur är nämnd på stenen. Ett Afarekby är ett stattehemman. Skerden på Barthelemy Sw. Thunborg war fr. Lina. † 1808. Se Hjelmers matr. p. 72. Då han utgick till Westindien, följde flera Ryfsbyboar med honom. e) Noen war Olof Liljesparres sätesgård 1637. Reducerades. f) Astron. Obs. sedan Ch. Kniberg, och Kap. o. Ridd. Kniberg äro här födde. Den sednare n. w. egare. g) war 1637 Reg. ts-Dw:rmäst. Swidert Mieroths afwelsgård: hans söner Joh. och Swick. adlades 1652 med namnet Gylleniroth (n. 573). Ges nu af G. Angel g. m. en Fröken Lagergren. h) Carl Netherwood naturalis. som adelsm. 1649 (n. 446) skref sig till För-arp, Waresholm och Boråna. War Kammarherre hos Frih. på Bergwara C. Gyllenhjelm. Egdes 1770 af Hbfd. Lars Bark. 1804 testamenterade Jendr. Stodenberg i B. 300 Rdr till fins fattigkassa. 1844 war Lagm. G. A. Lagerbjelke egare. i) Ar ett gammalt Liljesparregods, hwaraf en stäte ligger i Rydholms sn. Peder Jonsons till Asa son, som introducerades 1625 (n. 44), skref sig L. till Syllestog. Egdes 1828 af Öwerste Bar. Sirt. Sparre, 1844 af A. P. Fogelmark. k) And. Griip t. Stensnäs tog 10 bönder till Ladugårdsbönder 1612 (G. II Ad. af Halslenb. 1: 343). Lär dock stett i kraft af R. br. 18 1612, anfördt i 1637 års Fordeb. liksom ett af 3 1628. St. egdes sedan af Hrt Netherwood; så af Lagm. Stjernflo-Liljenberg såsom fideicommissarius. "Greswinnan Lode" innehade St. 1843. Tillhörde 1805 Presid. Bar. Lagerheim. l) War Jör. Pählmans sätesgård 1637. Han war g. m. Christ. Liljesparre till Syllestog. Deras söner Joh. och Gust. adlades 1650 (n. 501). Gården har ej långesedan gått ur Pählmanska släkten till Frih. A. J. Raab, sonsons son af Hbfd. i Werio Frih. A. J. Raab. På Nygårds gästgifw. wid Ryfsby fostrade bonden Gust. Andersson g. m. en syster till Prestin. Wesman, (deras mormor war född Fröken Ridderborg) sönerne Anders Nyman Br. & B. i Willstad, Carl W. Br. & B. i Agunnaryd, Jör. W. Klädeshandl. i Eihm, W. W. Wym. Handl. i Pettersburg. En son blef bonde på sin fars hemman i Nygård. Dennes son war Jentri Sw. Nyman.

Namnet skrefs Ryfsby 1306 och 1385. Eisin. året skrefs här n. 300 i v. Engeströms permbrefs samll. Sjön Tjurken stillet Wärend och Jimveden, $\frac{1}{2}$ m. lång. Här liksom i Malasjön fins mal. Selgås, kommande från Rydholm, delar Ryfsby i D. och W. infaller D. om kyrkan i Ryfsby sjö och fortskyndar genom Möcklen till Åhus. I den dalsträckning, hon här följer, har hon fordom som en stark flod bortföljt både sien och matjord. På D.

sidan höjer sig marken något och blir bördigare. Ryfsbyssjön 1½ m. lång, består egentl. af 2 sjöar, Wären och Stensjön; den sednare går in i Agunnaryd sn. Swartessjö har så svart watten, att man på 2 tum djup ej kan något urskilja. Nuwar. ljungfälten ha fururötter, som vittna att man här sfördat slog i första och sista grödan. Radiola lineoides anmärkes af Hisinger wid Rygård. Här finnes flera hållfisterör wid Boaryd och Ottarp. 3 ättehogar wid Ryfsby har man funnit s. k. urnor (Lilj. och Brun. 1 h.). En runsten n. 1263 i Lilj. R. U. står på på kyrkgården, der blott läses . . . r † Eiarpi † Kuml † Hasi . . . "En större runsten fanns under W. kyrkdörren wid sista kyrkbyggnaden". Monne en annan? "Ryfsby retrahementet uppkastade af k. Carl XI, nämnda i Smål. Beskr. må ej sökas här utan wid Skalmarska Ryfsby, der Ryfsby stans i n. b. Carl IX:s tid war efter Skalmarskningen förlust, "nycklen för hela Smål. och Ögtl." Der war sätilägret d. 9 Jun. 1611.

Ryfsby kyrka, ett antonifors, grundades 1840, färdig 1844; 63 alm. lång, 30 bred, af sten med torn och 3 klokor. Inskrifterne ses i Arch. Smol. n. 306. Årtalet 1593 stod på den gamla kyrkans lättare.

Kyrkoherdelängd.

1. Sunno de Ryfsby bewittnade jente Therbo präpos. i Sunnerbo ett gåfwobref till Rydala 1306.
2. Hr Måns i Ryfsby 1432. Handll. rör. Ständ. Hist. XIV: 95. Kherden i Ryfsby hade 1526 först k. Gustaf till gäst, sedan Biskop Hans, som tom då kungen rest till Leptaholm, under det immeabilitas viarum hindrade Biskopen att först framkomma. Handll. rör. St. h. XVIII p. 317.
3. Carolus Perri subscr. 1593. Lesde än 1605. Hans bref dat. i Luttarydt s. ä. rör. Elias i Härånäs trolldom läses i Stihmsposten 1790 n. 149.
4. Joh. Colliander 1667.
5. Christiern, son af Kh. i Lutaaryd J. Lynschius. Prost i Sunnerbo.
6. M. Sw. Jac. Sagelin eller Sagelin 1673—83. Riksdagsm. 1678. Contr. Prost 79.
7. M. Pet. Laconius 1684 † 91. St. i Åbo.
8. M. Carl Höök 1692—95. Bror till Kh. Sw. h. i Nöbbeled.
9. M. C. Danielis Wefman 1697 † 1747, bror till And. Dan. Sternh. Ho. Magr med 2 bra heberseum; met 1691. G. m. 1) Helena Scarrinius, Domprost G. Wided. enlag; 2) N. M. Ribderberg, hvars bror war Öfwerste. Contr. Pr. 1740. En Wefmans son war som student dömd att stå på pliktallen. M. tillfäde sin swäger och Comm. D. sander att på en Apsotladag absolvera honom. Både W. och D. suspenderades genom K. M:ts bref 1729; benådades mot 40 markers plikt till kyrkan.
10. M. Joh. Swens. Collin 1749 † 66. Drator på prestm. 57. G. m. Soph. Juliana Linnæus fr Stenbroh. Sonen Gust. C. f. 1747 Kh. i Wadstena 84. Prost. † 88.
11. M. Dav. Widegren 1767 † 91. Öpp. i prestm. 75. B. Presibim 83. Prost. G. m. 1) en dotter af n. 10. 2) en dotter af Profes. Streling. Wallqw. höll Lefröd. Tryckt. Se Livedes Allgem. Schw. Gel. Arch. V. 177. VII. 121. 123. 132.
12. And. J. Lohm 1793 † 98. † 25. St. i L. 44. Prest 53. Commis. i Kråkskult.
13. M. J. Z. Sjelmæus 1799 † 1818. Riksdagsm. 1810 (i Drec

- bro), 1812. Contr. Prof. War "wår i papperen allseende notarin" i Wallqwists tid.
14. **M. Lars Lemchen** 1818 †
40. Prof. 1825. Contr. Pr. 37. Ererade wid Jubelfesten 1817. G. m. en dotter af G. Nyman Prof i Agumaryd.
15. **M. A. B. Lindroch** 1840—
F. 1797 i Lemuhult sn. St. i U. 1817. Major 27. Ammannens wid Seminar. 26. Vat. Præd. wid Svea Artill. 32. Præs. i Ulf. 1828 öfw. Haggai svelthice & notis pbilol. illustratus.

5. Tutaryds socken. (Annex). a)

Stårhemman:		Kronohemman.	
1-4. Bredastätt.		3-8. Tutaryd i Capellans-Post.	
1. Förarp.		1-2. Gnistorp.	
1. Gnistorp.			
7-8. Horsnäs.		7-8. Gråtsheemman.	
1-4. Ludde.		1-2. Gnistorp.	
1-4. Prästeboda.		1-4. Tutaryd.	
1-2. Namskog.		1 1-2. Prästentorp. b) } Säterier.	
5-8. Skogsgård.		1. Förarp. c)	
1-4. Sjöatorp.		3 1-4.	
2. Tutaryd.			
1-4. Tutarydstorp.		11 3-8.	
7 1-4.			

a) L. annex till Nyssby, $\frac{3}{4}$ m. lång, $\frac{1}{2}$ br. med fyrkan $\frac{3}{4}$ m. fr. Nyssby, $5\frac{1}{2}$ fr. Werio, gränsar i S. till Nyssby, i S. till Ljunga, i W. till Ljungby, i N. t. Berga. b) blef säteri 1665 (enl. Tuneld), då N. f. Lindegren och hans Fru Anna Sjöblad egde detsamma. Andelen i Ljunga sn köptes dock till säteri 1649 af nämnde N. f. hvars enka A. S. tillbytte sig Tutarydsandelen af kronan 1683. Confirmerades åt Lindegrens arfwingar 1705. (Enl. Jordboken). Här bodde "den lärde men ärelöse" v. H. G. A. Ljungfelt 1758 (hade ehverwens sats att ha tagit mutor, mistande dertfore åra och embete) 1805 tillhörde Br. en Gr. Ljungfelt. 1844 Major och Ridd. A. F. Stenfelt. c) F. förwårhwades till ewårdeligt frälse af G. Carlh. Gyllenhjelm enl. K. br. $\frac{3}{5}$ 1622, hwarpå han gaf det ewårdeligen till sätesgård åt sin gamle Hofmäntare Belam Netherwood, som derå fick K. gl. Confirm. 1629. Egdes 1805 af Prosten Hjelmerus. 1807 af S. f. J. v. Brandten. 1844 af Ingen. N. L. Bergh.

I Tutaryds församl. fälldes en björn $\frac{3}{4}$ 1825. En å, som går genom 2 smårre sjöar i sn, faller nära Traheryd i Lago. (Se Ljunga och Hammeda).

Denna socken synes ha funnits till i hedna tiden. En hop åttekullar med 3 restenar N. om kyrkmuren lära då warit cultstället och Tutaryds släkternas begravningsplats. Här blef också Christendom, förrän hela församlingar af Christna ännu funnos.

Kyrkan uppehölls af alla här och der förspridda Christna, som önsade att Christlig gudstjänst här kunde upprätthållas. Sålendes är Tutaryd en offerkyrka. Rikshistoriographen Jac. Witte sade i Gommunist. S. Lagerblad i Tutaryd 1753, att L. wore den äldsta kyrka i Småland. För mer än 100 år sedan nedstrefes den folksägn, att då Sigfrid kom, for han vägen från Lund till Skara (känd af Adamus), tills han kom till Kinnastens kyrka (Sand-wik), der han åt frukost, tog så af mot Femsjö kyrka, der han åt middag, anländande om aftenen till Tutaryd kyrka, der qwällswarden wäl böds af presten. Om Kinnastens kyrka före Sigfrids tid, se 1 D. p. 311. Förklaringen af namnet, att man hoptutade folket för än ringklockor kunde skaffas erinrar om nyare folketyologi, liksom Mistelås af det mistade läset. Se Pieteryd, f) Böken, här nedanom.

Kyrkan, som reparerades 1694, war af så tjocka ckeftokar, att 12 på hwarandra lagga gåfwo wäggen sin höjd. Kyrkan är 26 alm. lång, 12 bred.

Kyrkoherdar i Tutaryd.

1. Joh. Lynschius (från Lyngsåsa?).

Kaplanstång.

1. Christiernus, J. L—ii son, möjl. Khl. i L. Bles det sedan i Rysby, då begge församlingarne förenades.
2. Magn. Bened. Westadius 1672—90. St. i L. 1671. Khl. i Femsjö.
3. Moses Swenonis 1690.
4. Jac. Olaf Solmbeck 1699 † 1717. St. i L. 1692.
5. Ol. Åberg 1718—21. Se Communiheral i Wederlöf.
6. Jon. Osander 1721—51. Se Khl. i Ljunga.
7. M. Suno Lagerblad 1752 † 57.
8. Jar. Palm 1758 † 59.
9. M. Carl Joh. Kempf 1762—72. Se Khl. i Ålsheba.
10. M. P. Ek Dahl 1773 † 97. 1734 i Forsheba. St. i L. 53. Mag:r 57. Prest f. å. Resp. i prestm. 78.
11. Sw. Nilsson 1797—1812. Se Khl. i Ångelstad.
12. M. J. J. Sellman 1812 † 16.
13. M. P. Blomberg 1816—23. Se Khl. i Malmbå.
14. Dan. Berell 1824—38.
15. L. C. Wetter 1839—.

5 §. Agunnaryds Pastorat.

6. Agunnaryds socken. a)

m:t:l.		3-4. Nanglasöp.
	Skattehemman.	1. Stochult.
1-4.	Agunnaryd.	1. Lomhult.
1-4.	Ångshult.	7-8. Ljurlö.
3-4.	Glmtåsa.	1-4. Kämmedöba.
1-4.	Foglasång.	1-2. Wiggisjö.
1-2.	Granhult.	1-3. Åståra.
1-8.	Gåseöba.	9 1-12.
1.	Lammfulla. b)	Kronohemman.
1-4.	Löfvingstorp.	1. Agunnaryd; Pästors. Post.
1-4.	Leaböba.	1-4. Öranudda.
3-4.	Kommarshytan.	

1.	Orshult; Cornetts-Bof.	1:2.] Jättaliskan.
1:2.	Kalsånäs; Fältväbels-Bo- fälle. c)	1. Lönshult. Gåstfwg.
1:8.	Muggeboda.	1. Myraråhs.
1:4.	Prätinäs; Capellans-Bof.	2. Rickarp.
1:2.	Ramsås; Västeris stomm. d)	2. Ryd.
1.	Dito; Corporals-Bof.	1:2. Stochult.
4	5:8.	2. Stafhult.
	Frälsehemman.	1:4. Skantsåsa. g)
1:4.	Angshult.	1:2. Trushult.
2	5:8. Brana; o) Gfwg.	1 1:2. Tjurio.
1:2.	Bockeboða.	2 1:2. Wedåsa. h)
1:8	Bankeboða.	1:3. Wiggjö.
1:2.	Brunnsberg.	1:4. Wästenstorp.
1	Gimåsa.	1 1:2. Årbult. i)
3:4.	Rindhult.	1. Årshufvud. k)
1 1:2.	Ragerhult.	1. Bywerma. l)
1:2.	Silla Orshult.	1. Derånäs. m)
1.	Öetaboda.	2. Elmartyd. n)
1:2.	Gäbbeboða.	1. Marsholm. o)
1:4.	Gödingstorp.	1. Målandsås. p)
1:2.	Hyltan.	2. Nömnås. q)
1.	Hö. f)	36 1:12=
1:4.	Helmen.	49 19:24.

a) Utgör ett Consst. past. i 3:de kl. 1½ m. i längd, 1½ i bredd, med kyrkan 5½ m. fr. Werio, gränssande i S. t. Wieslanda, i S. t. Bjertyd, i W. t. Ljunga, i N. t. Rydby. b) Jöns Linnæus utgick härifrån, Comm. i Färgaryd. Sonsonen M. Lamer Ib. Dr. Domprost, P. N. O. o) Kalånäs stiefs Kalfwånäs 1475, då Magnus Drake i K. ärstods af lefwande broder med barnens af dödd broder uteslutande, ett domslut af Lagm. Erik Gyllenstierna, hwilket som præjudicat citerades, tills det blef lag i Sverige. De la G. Arch. 2. 97. Kalånäs och Maren från- tegos Agunnaryd kyrka af Gamle Dof Halle. Derom under- söktes 1526. Skand. Samf. Handll. XIV 94. 1637 hade Ryt- taren Simon Kalånäs 1 h. förm. till ½. d) 1647²⁰ confir- merte K. Mt. denna stam åt Ag. prestg. (Tom. IX i Dom-Cap. Arch.) e) "På Brånånäs bodde den Fru Agunda, som byggde Agundaryd kyrka, då hennes hustrar byggde Wisla Wieslan- da och Pieta Bjertyd." Bråna egdes 1635 af fru Karin Rosen- bjelle. f) Höd, en ö i Mödalen. Der föreligger en tradition om ett danst anfall. En danst anförare hödd härjade sedan Tare stupat (Se Stenbrohult). En mor och dotter innebrändes. Deraf bildas en episod i Blendasagan. Hödd påminner om Gother hos Soro. Fru Måreta till Od egde Höd 1637. g) Tillhörde Otto v. Scheding, reducerades 1689. h) Från Wyråsa i A—d sin war trängin Petr Månson i Kh. Lars Siggonii tid (1662—94), som trodde sig ha talat med en engel, hwarefter han började præ- dica, fördömde arbete på lördagen, långt hår, band på kläder, men litet eller allskinet att dricka om Söndagsnatten, gå bruken och göra förargelse i kyrkan, slå sig full efter predikan, fria och

ropa som en gäst eller djefvul, swärja, bannas wid Guds namn, försumma kyrkan med onödiga resor, förakta Guds ord, bedrifwa grufweliga mord, ligga i hor, blodskam, bedraga, förråda sin nästa o. d. enl. Bist. (sedan Erkeb.) J. Bazii herdabref. (Ecel. Samll. af Wallqw. 3: 334 f.) Wi kunna sluta att drängen som predikant måtte följt de minst bildade presternas predikomethod i hans egen tid. Då wår allmoge nu slår sig på att predika, sker det i Bist. Bazii stil. Om bonden kan antagas bilda sig efter dem han hört, som äro honom lättast att uppfatta och efterapa, så följer, att dese prester nu befinna sig der Bl-floparne hade hemma i 17:de seklet. Ett framträdande är så bewisadt. i) skänktes till Wadstena kloster af Ridd. Knut Grundis enka Fru Brita Hansdotter, men det återtog 1500. Mörks sockenbestrefu. af Ekström, bil. f. 17). Riddare E. Gr. war Ridd. redan 1445, † före 1465. k) tillhörde Anna Kasse 1637; trol. Dof Mattssons dotter, som varit g. m. en dansk. Hennes bror Gustaf tjente kronan, med 12 farlar och hästar. l) Ligger der Helgan utfaller ur Möcklen, liksom Helgawärma ligger der Helgawärman utfaller ur Helgasjö, hwaraf man finner att wärma betydter en ås utlopp ur en sjö, ett ord som behöfwer återbördas. B. war 1637 Fru Ebba Örenstjernas sätesgård. Hon war Ar. Örenstjernas syster g. m. R. R. Joh. Sparre. 1758 tillhörde B. Ryttmäst. B. Skyttes barn; 1843 Prosten Bråkenhjelm's arfwingar, se Pieteryd Ahl. m) J Deranäs bodde 1475 en Engisle, som war en af Magnus Drafes i Kalswanäs arfwingar, då arfstwisten afdömdes, så att döb broder eller syster förklarades ej kunna ärfwa d. ä. ej ha en arfsrätt att på sina barn öfwerflytta så länge lefwande. syster finnes. Dombrefwet är bekant i wår Lagshistoria. 1637 war D—s Carl Sårds sätesgård; 1758 bodde här Enke-Majorstkan Regina Klöfwerfeldt. 1828 Bar. J. Kaab, Löjtn.; 1843 Afes. o. Ridd. J. W. Lemchen. n) E. förmedlades 1812 till 1½ mt:l. Egdes i 16:de seklet af en slägt, som förde ½ hjort på ett hälleberg. E. gick sedan öfwer till Lillieslägten. Christen Lillie skref sig till Elmteryd 1612—24. Derefter gick till Mörnersta (R. R. Ar. Lillie war g. m. en Hedw. Mörner *). Bar. Lars Mörner f. 1665, dog på sin moders gård E—d 1698. Skref sig Friherre och Herr till Näs och E—d. War Regats-Dwartermäst. 1758 egdes E. af Hshd:stan M. C. De la Grange; 1805 af en v. Platen, Öfwerste-Lieutenant, gift med en Kostull fr. Engaholm, och

*) Dirger till E.

• Jöns.

• Else t. Elmterid g. m. 1) Wo Dloff. Örhufwud t. Hof. 2) Gent. Matts. Silfwerhjelm 1575.

• Isak.

• Nils t. Elm(t)erid, Slottslöfw. på Kronob. 1580.

• Dirger t. Aplanäs, Slottslöfw. i Kalmar 1580.

derefter Egare af Dhs Bruf i Gällaryd Skatte, hörande till Westra Härad. — 1844 dog här Majoren och Ridd. L. J. Lawalli, ärofull i äminnelse genom Styrbjörns anträng 1808; sedan han mycket förbättrat och förskönat detta ställe, dit han fört en mafa från Tyskland af ewanlig smak och konstnårsanlag. o) En ö i Möcklen. Om Skalsnäs och Maren 1526, se häröfswan. 1637 war Marenholm Nils Sjöblads sätesgård, mannens, som här upphann, enligt v. Stiernman, 127 års ålder och lefde i 90-årigt äktenkap med en mafa, som upphann 111 år. Denna "Swerske för allmogen i Sunnerbo", som föddes i Christian Tyranns tid (1519) och dog nära Carl X Gustafs uppträde på thronen (1647), förtjenar blifwa ett folkminne i denna ort. R. Carl IX anförtrodde 1609 Kalmat flott åt den 90-årige gubben och det förlorades ej under hans wård. Den 92-årige fattes till Ståthållare på Kronob. Detta är en saga of öthers Times. Se widare Biogr. Ler. 1758 eyles M. af Of. L. P. O. Marci; 1805 af en v. Platen. 1844 bondhemman. Ekrijs Marholm i sednare tider; numera förmedladt till f. p) På denna sin sätesgård dog Swersk wid Smäl. Inf. Joh. Lagergren 1673, 98 år g. stamsfar för adel. släkten Lagergren. v. Stiernm. i adl. matr. n. 391 uppger honom som son af den i wår Litteratur kände Br. & P. Laur. Laurinius i Häradshammar. Rh. Hjelm läste 1758 på wapenplåten i Agunnaryd f. att denne sockenbo war född i Skotland. Har Hj. ej läst ett O:gotland som Skotland? 1683 war Alex. Lagergren M—s egare. 1758 Ryttmäst:skan Sammarföld. 1844 C. J. Jacobson. q) Peder Jonson i Rönnås war en af M. Drafes arfwingar 1475. P. O. Marci war egare 1758. Hhfd. E. G. Holm 1828. Grofshandl. L. Rolander i Sthm 1844. R. fattlades till ½ 1812.

Agunnaryd nämnes 1385 i Liljegrens förteckning öfwer v. En-
gestr:sta Bibls permbr. p. 31. Sjöar: Möcklen, kanske såsom
ortens storfsjö benämnd af Myckla (*μυκαλος*). Den är 1½ mil
lång, ½ bred. Wikarne Rörsjön ⅓ mil lång, hwarigenom Hel-
gan flyter, och Mahlasjön af lika storlek, räknas som särskilda
sjöar. Mal och malm tagas i Möcklen. Agunnaryd sjö har och
Mal. Ar ¼ m. lång. ⅓ bred; lifsom Elmia sjö. Wirsjön (el-
ler Wiggssjö, äfwen Hwitassjö eller Wisjön) 1 m. lång, ¼ br. öfar
Helgans watten genom en å, som wid Krofsbygd i Bjeteryd hin-
ner densamma. Sjelf löper Helgan genom Agunnarydsjön, Möc-
len och Tornassjön, sedan till Skepskultsån i Bjeteryd sn. Pro-
sten Hjelm uppräknar 16 sjöar i A—d sn. Granhults å kom-
mer också ur Rysby och infaller i Möcklen.

Nuwarande prestgård war fordom en sätesgård för en ädling,
trol. af Wätsläkten; men denne Hr Erland war Canonicus i
Linköping och innehade derjemte Agunnaryd gäll. Då han 1330

var femte sin Bist. *) Carl (Båt) i Kärda hos en Kbh. berstådes af Örensjerneätten Brutto, gaf han sin curia Ekenäs till prestbordet i A. med följande "ewärdelig" inventarium: 2 orar, 4 for, 10 får, 10½ eller 15 Lör säd (decem eum dimidio), desutom kläder, instrumenter och andra lösören af 12 öres värde i då gällande munt. (n. 283 i Arch. Smol) 1620 användes hwad som war qwar (1 p. orar, 9 dal. swenst wid inföp af Ramsås till stomm.

Kyrkan, 45 aln. lång, 10½ br., 12 hög. Muren reparerades 1819. Klockan af 1557 omgjöts 1818. Fattigwården har ärl. 9 Lör for, 3 Lör råg, donerade af Nyumäst. P. G. Carlberg i Trinsbult, samt räntan af 450 Rdr donerade af en egare af Granhult.

Kyrköberdelängd.

1. Erland 1330.
2. Gudmund eller Gunnar.
3. Påfwel Danke hade A. och Pieternd till ett pastorat förenade. Bodde i A. Satte en frände Michael på prestgården's egor.
4. Martinus eller Mauritius.
5. Laurentius.
6. Swen skaffade K. Gustafs bref, att den del B. lemnat Michael skulde återlemnas, sedan attesterades K. Gustafs bref af Hr Son i Ljunga och Nils Jafj. på Elmtyrd. Det Attestatum war borta 1759.
7. Petr. Theodori subier. 1593. † 98.
8. Petr. Magni 1598 † 1602 Fornt Coll. Sch. i Werio. Gufan g. m.
9. Petr. Canuti † 1602 i pesten.
10. Andr. Nicolai 1603, † 10; attesterade, att gamle Samling i Gäddeboda, wittnat, när han tog sakramentet 1605, att Hr Swen gräff en grov, hwaras prestön upplem. 1651 hörde den hwartans nat är till prestg. och saltwåb.-bost. bles sedan Kaplansbost.
11. Nic. Birgeri 1611. † s. ä.
12. Magn. Benedicti 1612 † 51. G. m. 1) en dotter af Ghebrh Gesorgii i Hwitaryd, 2 Ingeb. Jous-dorier, enkan efter n. 11. Gprost 43. "War den accurataste i råskenspapperue." Cl. Calm. 2: 292.
13. Andr. Megalinius 1651—62, Son af n. 12. M—s war då ett uttryck för Magni filius. Mager i Dorpt 1644, der han resp. 3 ggr. Gprost i Sunnerbo, utom i Anners stad och Hwitaryd, der pastorene sjelfwe wero prestar öfwer sine församll.
14. Lars Siggonius (Siggesen) 1662—94. Fog entan, som war Domprost Dusei dotter Margar. sedan Bist. Wiranii swäger och Correspondent in politicis. Se Sw. Mercur. 1757. Nov. id. 576 breswer skrhwet då W. war Hofpred. och en af K. Carl XI:s "Kamarilla", 1679 2°. Trodde att Euglen taslat med Wedåsa dräng och hade sagt det från predikstolen. Uppgifwes död i A. 1694 in med. Janmen fallas i en dedic. 1692 af en Floraci disp. resp. Tognello, Contr. Proff i Norrwidinge.
15. M. Haqw. Flintensten 1695—96. "G. m. den hogåreborna Matrona Anna Wirania, Bist. syster, Enkeprostin. i A." Se Bires stad Kbl.
16. M. Magn. Chorinus 1696 † 1701. Uteswade sitt embete "med hjertans nitälkan". G. m. Susanna Swenenius, Bistepdotter. Han lär warit son af en Magn. Ch. som war G. D. Prof. i Dorpt, sedan Th. Adj. i Åbo. Hade sjelf en son Magn. Ch. som bles Et. i L. 1710, Rect. Sch. ibm. Stadsaplan och Kbh. i Näsby; flutl. Domkaplan i Oetoberg,

*) Möjl. också broder. En broder af denna Wätslägt war Kbh. i Sorunda i Lusherka tiden. Erl. war ett wanligt namu i Wätätten.

- hvilken dog 1737. Dennes son **Magn. Chorin** abladet 1770 (n. 2067) med namnet **Crusenstolpe** (namnet skulle erinra om härledning från *Crucimontanus* och *Gyllenstålpe*). Afh. i Göta Hof-R. Affatt 1775. Dennes son **J. Magn. Cr.** vice pres. i G. Hofr. Dennes son **Magn. J. Cr.** f. d. Afh. i Svea Hofrätt en allmänt bekant friställare.
17. **Pet. Spigel** 1703 † 1724. F. 1673 i Lofamåla Linneryd f. n. Fader Comm. i Kimeböda Lars Spigel, som var g. m. Christina Humerus, Domprost Bonde H- i Byster. Aman. wid Lunds Bibl. då W. H. var Bibl. Kallas Johau, trol. af mistag, i en anteckning.
18. **M. Joh. Lunde** 1725 † 43. Rh. Grl. Gollanders i Hallaryd dotterson. Prestwid af Domprost Goeding. Prost 41. Orat i prestn. 32. G. m. N. G. Wiesel. Kallas Lundeen i Wieslanda Wigelbof an. 1717.

19. **M. Per. Hjelm** 1747 † 63. Resp. i L. 35 & 37. Resp. wid prestn. 53. Oppost. 57. Sem Gell. Sch. "Terulam adamavit, pueris verberavit, cum omnium gaudio demigravit." (Jens.) sedan Agun:borne processat mot i 4 år. Om hans dödsår, se int. Tida. n. 94. 1763. *)
20. **M. J. A. Gale** 1765 † 83. F. i Järstorp p. n. Fader. Bergofog. de. Resp. i prestn. 80. Bid forslagsrum före äldre prestnäm mot löftet att taga emtan ent. R. M:ts utsl. 1765.
21. **Gaud. C. G. Nyman** 1784—1823. Aman i R. M:ts utslag på R—ns besvär beröfwer att han utslutits ur förslaget, heter det anno 1784, att R. M:ts gaf R. rum; emedan han hade förbundit sig att upprätta det fränfallna sterbhujer.
22. **M. Th. Gaud. P. Granstrand.** Past. 1823—. Contr. Prost 42.

Comministrar.

1. **Birg. Gysforbins.** War här 1683. † 1721. 84-årig. St. i N. 64. Resp. wid prestn. 83. Sonen **Dan. G.** se Bolmsö Rh. l. **Marth. G.** se Cl. Calm. 2: 345. Mogen:
2. **Carl Amander** 1721 † 41. St. i L. 1715. Prest 15. Begrofs f. d. som hans h. Amika.
3. **Joh. Zöllmer** 1642 † 48. St. i L. 1732. F. i Wrigstad.
4. **Jac. Hjörkdahl** 1749 † 70. Oppon. wid prestn. 63. G. m.
- 1) Prost Lundes dotter, 2) Prost Dan. Lannari dotter.
5. **Nils Linnelius** 1771 † 1815. Blind 1782; fick adjunc. 1802. Sonen Rådm. Linnelius i Sthm (ent. uppgift), Polismäst. L—li fader.
6. **J. S. Sultstein** 1816 † 28.
7. **Joh. Lindelöf** 1830—. G. m. en dotter af Prost. G. Nyman,

6 §. Pieterysds Pastorat.

7. Pieterysds socken. a)

m:tl.		1:4. Bockatorp.
	Skattehemman.	1:4. Bökeweka.
1.	Abborreslätt.	1. Rimbult.
1.	Bärstedt.	1:2. Kotakel.
1.	Böskult.	3:8. Kothult.
1:4.	Brofabygd.	1. Gåaryd.
1:4.	Bjeltshytan.	3:8. Grimsbygd. b)

*) Dottern af Rh. Hj. Emerentia Soph. blef g. m. Kamrer Lyck i Sthm. Hon gifte sig 1815 ett af R. Maj: 1816 i stadsläst sig. för fränder af henne eller hennes make, eller annars en Stud. i Lund fr. Bertö list, helst fr. Urfsa eller Agunnaryds enar och helst en fattig prestson. Fonden är 1666 Rdr 32 fl. Rigsb. Se **Samling af Testam. & . . . i Lund**, 2 D. p. 52—58.

1.	Höfhult.		Frälsehemman.
1.	Kärnäs.	1:2.	Boastad.
4.	Klörhult.	1:2.	Bergagården.
3:4.	Kolborsedt. c)	1:2.	Fothult.
1:3.	Kalsnäs.	1:2.	Grästingsgräs.
3:4.	Kinderås.	1:2.	Härestöp.
1:2.	Långastög.	1.	Klörhult.
7:8.	Lönshult.	1:2.	Kärnäs.
1:3.	Millebygden.	1.	Lönshult.
1:4.	Nybygden.	5:8.	Lindhult. i)
2.	Osnaöf.	1:2.	Lönshult.
1:4.	Ormakulla.	1 1:2	Möcklehult. k)
3:4.	Skärshult.	1.	Runnereöf.
1.	Swinoberga. Ogfwg. d)	3:4.	Stepsihult.
1 1:2.	Stenshult.	1.	Yrnäs. l)
3:4.	Sjöstaabygd. e)	2.	Dshult. m)
1:4.	Stofshylltan.	1:2.	Rufe. n)
1:2.	Sjöabro.	2.	Dshult. o)
1:4.	Dreghult.	1:4.	Glädjelida.
21 7:24.		1:4.	Rännebacken.
	Kronohemman.	1:4.	Silfsvitsberg.
1:2.	Böcken; Capellans-Väst. f)	1:4.	Spåningsgräs.
2:3.	Kalf; Häradshöfd:ge v:o.	15 7:8.	
1.	Kolborsedt. c)	40 7:12.	
1:4.	Kulshylltan. g)		
1.	Pieteryd; Pastors-Väst. h)		
3 5:12.			

a) Conffst. past. i 3:dje fl. 23 m. långt, 1 bredt, kyrkan 7 mil från Werjö; gränzar i Ö. t. Möcklen och Stenbrohult, i S. t. Lönshult och Göteryd, i W. t. Göteryd och Hamneda, i N. t. Ljunga och Agunnaryd. b) Skrifvs Grinnsbyggd och c) S. Söreg. I Kronohem. är anslaget till Häradsskrifvs bost. i Sunnerbo. Från Kolborsedt anses den yngre Collanders släkten vara utgången; snarare från Kölhult i Femsjö, se 3: p. 97. d) Tillika Pastoris stomm, men Past. har blott statter rätten. e) skrefs 1637 Sidagastabögd. f) Tillhörde fordem släkten Duda, kanske med det hårdare svenska uttalet Tuta, som och torde egt Tutaryd. Den lär infommit i Finveden, då detta landskap intogs af k. Sven Grathe, hvarwid, enl. Rnytl.-S. Wils Dorta supade 1154. Ett Dotebygd fins i Traheryd här i orten. Dotesläkten förde 2 hjorthorn. (Se Danstf adl. Ver.) g) lades under prestig. till mulbete 1614. h) gafs med inventarium af Kb. härst. (?) Pet. Duda; Sannolikt åtiling af socknens förnämsta slägt. Gården hette förut Stochhyllte. Först kyrkan, sedan Soanen torde blifwit kalladt efter en Peter Duda Pieteryd, sedan Pieteryd. Namnet "Pieta, som byggde kyrkan", är väl resten i Folkminnet häraf, fast Jungfrurs byggnader af ortens kyrkor är en egenhet i folksägusbitdningen, som synes fordra förklarung af förchristliga förhållanden. P. D. stänkte alla sina egor och jord i Stochhyllte med säng, åker, ång, stög, swin, 6 getter m. m. enl. attestatum af Bisk. Petrus i Linköp. då han här visk.

här i orten, om icke strar, dock sedermera synes blifwit användt till — — kyrkans uppbyggande." Sednare förklarades namnet af pjät = fem i Finlan, då man ännu ansåg att Sklaver-Finnar trängt fr. S. mot W. och gifwit Finveden namn. En ny förslagsmening är vägad härofwan. h) Ejdarne Mödlen och Wisjön inffuta fr. Agunnaryd och Ljunga. Helgan rinner genom Kolborssjön förbi Döjults säteri in i Båfösjön förbi Bergagård och Ewinaberga, der en åldam varit af ålder och der nedanföret Gustafsfors pappersbruk i sednare tiden anlagts af Kap. Gust. Cavallius; egdes 1828 af Major. och Ridd. L. J. Carlwalli och Direktör Duswa. Nedanom G. faller Helgan in i Göternd. Döjults å faller ur Wisjön wid S. säteri in i Pieterids sjö och nedanföret Helvetesbron i Helgan. Här växer Linnæa borealis på flera ställen.

Kyrkan är byggd 1832—34, 58 aln. lång, 27 bred 10½ aln. hög mur. Tornet 36 aln. högt, inwiid 1841. Tomten uttagen på prestig:s egor. Dopfunten har runor: Ave: Maria: gratia: plena: ponnus: tekum: beneficiis: tu: in mulieribus — — fcu: ventris: tui: Lilj. & Br. N. Fornl. 1 h. pl. IV. Lilj. N. U. n. 1696. Sjöb. Saml. för N. fornäsk. T. 2 p. 65. Här woro fordom helgonbilder att knäböja för, hwarigenom aflat kunde winnas. Se Göteryds kyrkbeskrifn.

Kyrkoherdelängd.

1. **Petr. Duda 1344.** Bisk. i Linskep. kallat honom älskelig son. Vid samma tid war ädl. Erland, som gaf boställe till Agunnaryd, K. dertådes.

1. **Paulus 1560.**

2. **Erlandus Petri, nobilis, 1568.** Nenne af Petr. Dudas sägt? 1571 stes Bisk. Nils Kants till sersaml. att som de begärt behölla deras förlektionare (Communiher) fr. Erland till Lärofader (Kherde), skulle de och utgifwa till honom stottsaltare, fötalare, hwar för sig, der många i en by tillhupa sitta, quidskonde, forntiende, dagswerke, husa byggning, gårdesgårdar ic. och att de ej måtte bli prestlösa, straffa dem, som ej utgjorde sin skyldighet. Wallqw. Grel. Saml. 1: 5 f. G. P. subser. 1593. Lesde ännu 1608.

3. **Olaus Olai Angermannus** bondf. fr. Angerm. l. frände till Bisk. B. Jonæ. G. m. Gunnilla, föret trädarens dotter. Son Michael (ej "Gyllengrip", ej eller "Riks Råd") f. i Pieterid prestg. 1609 ent. P. Wängs personall. Lect. i Werid Afsch. i Åbo Högsk. Adl. Gyllensköpke, g. m. Eufanna Grucimentana. Deras son Ni. G. blef Kongl. Råd. Acad. Causler i Lund. Frih. och Grefwar G-s stamfar. *) Frih. ätten utdog (i Nyländ) med Geheimt-Rådet v. Dref. i Just. Devert. af Kess. Senaten Frih. G. G. i terra decenniet. Den Gref. fortleswer (i Sverige). En Gref G. 1845 Dref. i Conlit. Altkoret. K. Olai yngste son Olof Werionius född i Pi. prestg. 1626, Aps. i Åbo Högsk. Skalden D. W — ii fader.

*) Gref N. Gyllensköpkes bröder woro Daniel G. Aps. i Åbo H. N. och Gust. G. Profes. i Åbo, sedan Högsk. Ut Mich. G — s far hette Olaus Olai Angerm. ej Olaus Petri se v. Stiernm. Abo. litterat. p. 27. Bibl. Swio Goth. p. 559.

4. Nic. Jona Sporssinus (Sporssinus?) Från omfr. 1629 † 1657. Om dottern, som blef g. m. Hartzald i Wieslanda, se p. 775. N. 3. Sp. anses ha varit mäg hos n. 3. Snarare hos n. 2. Se Com:st. l. härst.
5. Joh. Pauli Glacelius 1658—78.
6. Swen Tiliander 1679 † 1706. F. 1637. Se Hvitaryd. St. i U. Lärde som Högprest i Brehmen hos Gen:Gouv. S. Horn att ålka blomster, der anläggande en trädgård. Anlade sedan en i Bj. dit frön fngos från wänner i Brehmen. En dylik urystod sedan hos fränden och grannen i Stensbrohult, G. v. Linnés far. Sw. L. g. m. Dorothe. Mådotter Rubenius fr. Hvitaryd. Utg. en Dyff grammatica. Se Scheff. Sv. litt. 261.
7. Abiel Tiliander 1697 † 1724, sonen, (Abigael war då i Smål. quinnonamn, såsom fordom i Judeen. Se Cler. Calm. 1: 179). Skref sjelf Abiel i Studentmatrisfien. G. m. Lisa Unnerus, se Nysdaholms Khl.

8. N. Nils Osander 1725 † 43. G. m. enkan.
9. N. Pet. Rosbeck, 1745 † 88. Dyren. wid prestn. 55. Sonen Magn. Rosb. f. 1741. St. i U. 60. Hof:R. N. i Swea H. N. 91. Ledamot i Rikets Allm. Årensbergs beredn. 93. † 1800.
10. N. Gudm. Åkermark 1788 † 1808. G. m. Christ. Hencklin fr. Wieslanda. G. N. war wid sin död sistets Senior, hwilket Sjögren sedan blef.
11. Pehr Bråkenhjelm 1809 † 35. Gåde Bywårma. Söner: Johan Nyman Br—m f. 1792. St. i L. 1811. Land:Skfr. i Christianstad län. Lagm. N. N. D. Pehr A. Br—m f. 1796. St. i U. 1815. Lect. wid Carlbergs Krigs:Skad. Protesj. och N. N. D. Carl Gust. Br—m f. 1802. St. i L. 21. Land:Skfr. i Malmöhns Län.
12. Th. Chrysanter 1835—41. Se Khl. i Sandhjo.
13. Kn. Bursell 1842—. Com:st. i Brå 26, i Bj. 32.

Comministrar.

1. Gel. Petri. Se Khl.
2. Petr. Erlandi, subscr. 1593. Son af n. 1.
3. Olaus Petri, blef 1608 Oec. Pauper. i Werio trel. son af n. 2. Har förbländats med Olaus Olai Angerm. Erlands mäg och efterträdare.
4. Nic. Jona Sporssinus, kom nu hit fr. Hunga, sedan mågen fätt wid den gamle adlige prestens död Pastoratet och senlewen (?) wunnit befordran till Werio.
5. Laur. Jona Bergius mäg hos n. 3. † 1677.
6. Suno eller Sueno Thelin. St. i L. 1684 från 11 Jun. till 5 Nov. Com. i Långasjö 1692.
7. Henr. Selmerus 1692—96. Kom då till Torpa.

8. Ab. Tiliander, sedan Khl.
9. Petr. Virgander 1721 † 64. St. i L. 1715. Fabr. Comm. i Billnad, P. B. g. m. en Åfsef. Rothmans hylter.
10. Gudm. Blom 1765 † 66. Prest 54.
11. Jon. Hjelm 1767—71. Se Khl. i Hallaryd.
12. N. Gudm. Åkermark 1771—88. Se Khl. härstädes.
13. Pehr Bråkenhjelm 1789—1809, lifaledes.
14. Jo. Em. Åkermark 1810 † 32. Son af Khl. n. 10.
15. Knut Bursell 1832—42. Se Khl. härstädes.
16. A. Ekedom 1843—. Stads:Katechet i Jontop. 41.

7 §. Götteryds Pastorat.

8. Götteryds socken. (Moderförsaml.) a)

m:tl.

Skattehemman:
3:4. Arfweska.
1:2. Ågeuås.

1. Broshult.
2. Wårebult.
1:2. Bursult.
1. Skistop.

1	1-2.	Stens.	1	1-2.	Wåraåberga.
	3-4.	Föreryd.	1.		Wefå; Pastoris stomm. o)
1.		Fagerhult.	38	5-8.	
1.		Glafstadsfö. b)			Kronohemman.
	1-2.	Gösföy.			1-2.
1.		Holmsjeryd.			Burhult; Förare:Wof.
	3-4.	Hylte.	1	1-4.	Götheryd; Pastors d:o.
1.		Hållberga.	1.		Kölaboda; Capitens:Wof.
	3-4.	Hållhult.		1-4.	Prästabögd; Pipare d:o.
1-2.		Håmversföy.		1-2.	Rammås; Capellans d:o.
1-2.		Jämhult.		1-2.	Ståteboda; Keuriks d:o.
1	1-8.	Juddhult. c)		1-2.	Warebåke; Mönsterfrifw. Wof.
	3-4.	Kölskhult.			
	3-4.	Kölaboda.	4	1-2.	
2.		Käpshult.			Frållsehemman.
1.		Koppårebyg.		1-2.	Burhult.
	1-2.	Lönkhult.	1.		Jonsföy.
	3-4.	Ljunggårdsföy.		1-4.	Liwagnen.
1.		Lunden.	2	1-2.	Nås.
	1-2.	Nås.	1.		Stafweryd.
	3-4.	Romarehyllan.	1.		Tiaföllna.
1	1-2.	Ryd; Ögfwg. d)	2.		Åfenas. g)
2	1-2.	Rammås.	1.		Bjerskhult. h)
1	1-2.	Ståteboda. dd)	1.		Foglanås. i)
1.		Ståfölsbyg.	1.		Lillaryd. k)
1.		Slagerföy.		1-2.	Lilla Åfenas; Nå och Nör.
1.		Snåthult.	11	3-4.	
	3-4.	Strömmaföy.			
1	1-2.	Sjuhult.	54	7-8.	
	1-4.	Stufhult.			

a) G. moderförsaml. i ett Consiſt. past. i 2:dra kl. 1 afdeln. år 1½ m. lång, 1½ bred, Kyrkan 7½ m. fr. Werid, gränſande i S. t. Bjeteryd och Louskhult, i S. t. Hallaryd, i W. t. Tråberyd, i N. t. Ljunga. b) strefå 1637 Gårdföy, ett af de många bewisen på hundbofstafwens bortfallande i uttalet. Zemfr. 1 D. p. 43. 47. c) strefå 1637 Juddhult. d) Ryds bruk heter numera Delary och består af en stångjernshammare och en knipshammare. Bergmäst. Jacobſon anmärkte 1815 att här woro 3 hårdar för 900 stpyd stångjerns samt 300 stpy. ämnesjernsmide samt masugn. Ett gjuteri war 1844 under anläggning och till en del i gång. Egdes af H. E. Gr. C. C. Piper, har förut tillhört H. E. Bar. Gr. Ruth. Ryds pappersbruk är wäl befant. Allt drifwes af den ån, som ur Hångasjö m. fl. sjöar flyndar mot Helgan. dd) And. Danielſon i St. belöntes 1844 af H. E. Graf C. C. Piper, jordegaren, för sänkning af en sjö m. m. med en silfverbågar af 27 lod. e) Pastor har blott skatterätten. g) upptogs på 3 års frihet af Swickert Nieroth 1636. Ryttmäst. Nock egde det 1758. Lofd. Falkengren 1770. Wef 1813 förmedladt från 2 till 1. Maj. Hammarberg war egare 1843. h) Egdes af bonden Olof, som flyttade hit från N. Julland 1515 i Göta Hof-N. Hist. 53. år 1615), sedan af dennes son Pehr, så af Pehrs son Jon g. m. Botel Larsson. Sonen Germ. Jonæ waf Rk. i Göteryd. Se Rk. Bj. war Fru Bea

tas sätesgård 1637. Egdes nu af Maj. Hammarberg. l) På Foglanås bodde den Pehr Dudde, som begäfwade Pieteryd. Se ofwan p. 922. I en Sunnerbo Härads thingsdom 27 1694 anföres, att nämnde Herre på Foglanås lät nedtaga sängchoret till Göteryd kyrka, som war uppbyggdt af träb och i stället af egna medel uppbygga ett af sten (Arch. Smol. Tom. VIII. n. 462). Hans arfwingar lefde ännu i slutet af 16:de sekellet och klandrade gästwan till Pieteryd. F. egdes 1770 af Lhd. Frih. G. A. Sal-Fengren, en ättling af Jon Behrs. i Bjernhult, helst Lhd:s mors far war Lhd. Frih. Germ. Geberhielm. Säteriet egdes nu af Major Hammarberg. (R. R. Ghyhr Falkengrens mor war en Christ. Hammarberg. Bemålte R. R. blef som frände intagen i Lhd. F-n's friherrebref). k) Ligger under Ryds bruf.

Götaridt kallades af Bist. Henr. Tidemanni i Linköp. denna "ecclesia nostra", som 1590 strefs Götheröd, 1593 Göteryd. Ett Juddhult och en inflyttning af bönder under Unionstiden till Göteryd från R. Jutland synes antyda något samband mellan Juter och denna socken i Finweden. Då en ädling Dudde eller Duda bor här som sockenherre i början af 14:de sekellet, monne spår ej möta af den danska occupation, Snytl. Sagan uppgifwer hafwa flött af Finweden i 12:te sekellets sednare hälft? Intogs Finweden, så blefwo wäl Danska Herrar insatte att bewara eröfringen, huru fort den än war. Och då en Dote stupade i den striden och en Duda slägt här har mycken egendom 170 år derefter, så tyckes man här så weta något om Grathes infall, som är rimligare, än att han, i historien framställd som segrare, i verkligheten skulle slagits af Blenda och en qwinnohär. Se 1 D. 288. Socken med Juddhult och Joderyd torde genom Duda släktens makt der blifwit af grannarne ansedt för en "Jodernas" ryd eller uppröjning, som i swenskt uttal blef Göteryd sockennamnet, som upprepades af Swenska grannar, ehuru Juddhult, en gård, bibehöll danska folkuttalet. Sjöar äro 14, alla småre. Ur Hångassjö kommer än wid Ryd.

Kyrkan är byggd af sten, 29 aln. lång, utom Choret, som är 13½ aln. i längd. Bredd 20 aln. Nybyggnad är bestutad. Bist. Henrik i Linköp. utfärdade ett i Smål. Bestr. p. 383 aftrykt af-latsbref af 1489, der han intyggar, att han på Midsonmarsdagen inwigt in eccles. nostra parochiali Gotaridt ett beläte till Christi färs heder, som äfwen war sociata ipsius Ecclesie Piëtaridt, lofwande 40 dagars afiat åt dem, som böjde knä, läste pat. nost. Ave Maria, Simbolum och andra wanliga böner så wäl till den nya bildens heder, som Martini, Barbaræ, Brigittæ, Erici, Henrici och Sigfridi.

Ryrkoherdar:

1. Jöns.
 2. Andre'as.
 3. **Germund Jona** f. 1531 i Bjernshult. Schol. i Linsjö. 1548 (17 år gam.), i Landstena 1551 (17 + 3 år g.) i Kalmar 1554 (17 + 3 + 3 år g.). Bles så prest wid 23 års ålder och kom till Hälaryd, der han war i 3 år eller till 1557. Kom så till Österyd, då han war 26 år g. och war der 156 år, † sål. 82-årig. Bisk. P. Jonæ, hwars fjerre äffers-avgiffter torde på ofwan antydda sätt gå ihop, nypper of att han † 80-årig. Nilsedagsm. 1590. Suffer. 1593. † 1611. Hade 19 barn med samma hustru. Sonen **Jon Palma**, Sunner-Intend. hade sonen **Germund**, Stadsrätal i Jahlm 1637, en son **Joh. Palm**, abl. Gyllenpalm (n. 1023) 1682, Inuitieborgmäst. i Malmö; en dotter **Elisab.** g. m. Borgmäst. Joh. Olsson i Sala. Deras son **Germ. Palm**, abl. och barenis. **Cederhjelm**. Gu dotter **Ingrid** g. m. Pres. Linngh i Ups. Se Biogr. Ler. **Palma** och **Cederhjelm**. 3 Germ. Jone tid lade R. Johan † till prestg. 1 m:tl (1568).
 4. **Thomas** 1611-13 måg hos n. 3. Fornt Kaplan i Träheryd. Hans enka **Kirilin** bles g. m. Petr. Petri i Gårdsby.
 5. **Andr. Erici Dryander** 1614-29. Se Gårdsby Khl.
 6. **Nic. Collinus** 1629-61. Fog enkan. R. i Hara'ulla Dija sin. Sonen **Pehr Collin** v. Hshd. mörkdades af en skiffware under en resa med G-n's morbro'r R. Lindgren. Sonen **Jer. N. G.** Kronofogde i N. Møre.
 7. **M. Andr. Dryander** 1662-79. son af n. 5. Då huffadren n. 6 dott, sändes bönder till Ethn att begära Kgl. stadfästelse på sockens herrens Wih. Musikants och deras vocation, då N. Dr. tillstref
- en wän att hindra Digtaprestens utnämning innan bönderne hnuo fram. De borde sefa Pehr Brahe sjelf, ty Sekreterarne wero Gnan-der bewägne. Betyg sändes, tid war ej att skaffa widimotion. Wän-nen kunde sjelf sätta dit någons namn härnere. *) Prost 1673.
8. **M. And. Ingarmen** 1680-1707 † 1732. Helt sträng disciplin. En Kap. Gr. Linsjö hade en horkona. 3. Skäppte ej förrän han skaffat R. M:ts befalln. till Lhd. Alffvarre att föra konan ur Länet. Sonen **Josua** abl. **Wderhjelke** (n. 1675) 1719. Of. A. R. S. D. v. Lhd. i Malmö. Hans sendotter är Grefwarne Rob. och Gust. Axelsson De la Gardies mor.
 9. **M. And. Ingarmen** (sic) 1707 † 21. Fick werklig fullmakt på pastoratet medan fadren lefde, som wid sonens död fick sin 2:dra efterträdare. A. J. d. y. g. m. Sara Cavallins; Bisk. C-ii dotter. Sonen **Sam.** Con-R. i Jönköp. **Olaus** Sjöoff. **Carl** Lektor.
 10. **M. Er. Hjelm** 1721 † 58. Sändes af Bisk. Lund att upprätta skrbhuset. Gulan g. m. n. 10 fick 5 barn och dog n. 1729, då G. H. gifte sig 2) med Cecil. fr. Wigelstofta. Gamle **Ingarmen** satt då bland ossy da som ett fattighjon. Gr. H-ns son **P. Jac.** Mntprober. Pres. i W. Akad. 1747 & 95. Se Biogr. Ler.
 11. **Nils Geurlin** 1760-68. Nilsedagsm. 1765. Pred. i prestm. 67. Prost. Se häröfw. wid Berga.
 12. **M. Jos. Lindström** 1769 † 77. Fog enkan. Utg. 1760 i Jönk. en pred.
 13. **M. Jer. Norlin** 1777 † 84. R. 1718. St. i II. 36. Magr 43. Prest 46. Hofs. Sphlem. 72. Prost 81. Pred. i Prestm. 82.
 14. **Christman Dahlsfede** 1789 † 97. Notprocessades i 5 år. F.

*) Orig.-brefwet på Löberöd. Bisk. Lundeb. i Werio hade öfwerenskommit med Gnander, då en Emel. fick bejordan i Linsjö:s stift, att en Digtöste skulle iället få fall i Werio stift, men "bedrog" G. oastadt R. M:ts besallt honom fulla contractet. Nu höll Dom-Cap. i Werio och gaf Jon Petri Digt. fullmakt på Österyd, men Dr. wann hos Rungen. Se widare Gårdsby Rh. serie.

- 1722 t Karlstorp bondf. (Norsbror åt Lect. P. Dahlstedt). Prest 54. Coll. Sch. i Werio 76. Mag:r i Örnv.
15. N. J. G. Inge'man 1708 † 1819. G. m. G. M. Odman fr. Hjelmserud. Söner G. G. J. Kalden, f. 1788, brudf. i Sim 1844. Bengt Sam. f. 1791. M. Dr. Sackén 2: 1. 459. Suppl. 267.
16. M. Nils Joh. Leander 1820 † 21. Lillträdde ej.
17. Joh. Bokelind 1822 † 28.
18. Chr. J. Brandt 1828 † 38.
19. G. S. Olin 1839-. F. i Grefjö, Fabr. M. Dr. J. G. D. St. i U. 27. Prest 30. Aman. i Werio 35. Notar. 37. Ledam. af Samf. pro lide & Chr.

9. Traheryd socken. (Anner). a)

m:t:l.		1.	
	Skarrehemman		Enörjsöa.
1.	Ålandstorp.	3:4.	Sännamad.
1:2.	Aggult. b)	1:4.	Sänna.
1:2.	Bokhult.	1:4.	Ljushult.
1:2.	Peterås. c)	1:2.	Leshult.
5:8.	Präna.	3:4.	Leruhult.
1:2.	Dotebygd. d)	3:4.	Traheryd; Ögfwg.
3	1:2. Gräsholma.	1:2.	Wägarås.
1:2.	Gjeshult.	1:4.	Åsa.
1	1:4. Grönö.	23	7:8.
1.	Klint		Kronohemman.
3:4.	Käringelåda.	1:4.	Bokhult; Länsmans:Post.
1.	Kyhlhult.	1:4.	Dwarnagården; d:o d:o.
1:2.	Lindhult.	1:4.	Skafsta; Nustmäst. d:o.
1	1:4. Märyd.	1:2.	Leruhult; Fältwäbels d:o.
5:8.	Pontansbygd.	1	1:8.
7:8.	Qwinhult. e)		Grälshemman.
1.	Rekla.	1:2.	Jugershult.
3:4.	R. shult.	1:2.	Åsa.
1	1:2. Skafsta.		1.
1:2.	Sjoberga.		26.

a) Tr. anner till Göteryd, $1\frac{1}{2}$ m. lång, 1 m. bred, med fyrkan 1 m. fr. Göteryd, $8\frac{1}{2}$ fr. Werio, gränsar i S. t. Göteryd, i S. t. Hallaryd, i W. t. Markaryd och Himmeryd, samt i N. t. Hamneda. b) D. w. f. Agghult. Här mot Halland beta de fleste ställen i 1637 års Jordeb. — alt, som i 1805 års J. b. beta — hult. c) Mast betet i äldre swenskan beta. Innan bords beta i D. g. l. a. g. n. betyder inom skeppsidan och masten. d) Se ofw. e) Qwinalt i Jordeb. 1637.

Traheryd (Traerydh 1637) synes vara den Tranaryd fyrka, hwilken Wälb. man Germ. Jönsson gaf ett Qwernhult för 27 mark, som hans fader war fyrkan styldig, 1432. Hr Mans i Ryssby och Mattis Skotte, Hfd. i Sumnerbo besegalade brefwet. St. Samf. Handl. XIV. 95. Qwarnagården i Traheryd, upp-tagen i Jordeb. som Länsm:shöjt. terde vara Qwernhult af 1432.

Från Jönköp. närmare Tr. formerat sanden små baktar be-
werta med barrskog. På en sandbake litet fr. wägen $\frac{2}{3}$ m. N.
om Tr. ses ett enda owanligt stort Geschiebe hwila på spetsen af
baken med smala ändan nedwänd. Här är ingen sjö; men La-
gan går härigenom.

Kyrkan är 36 aln. lång, 16 bred, 3 klokor. På den största står med
munkbofsk. *gloria in excelsis Deo: & in terra pax: homini-
bus bon . . .* 3 Arch. Smol. T. VII. n. 291 är läsningen bör-
jad på orätt ställe, liksom afteckningen incorrect.

Capellaner.

1. Harald. Jona subser. 1593.	7. Pet. Sellinus 1698—1715. 8.
i Färgaryd. "God predikant."
2. Magnus † 1601.	8. Nils Beckerns 1715 † 31.
3. Thomas 1611.	9. Lars Frondelin 1733 † 40.
4. Eskillus † 1613.	10. Charitus Lavin 1742 † i. d.
5. Joh. Judlinus fr. Judhult i
Götteryd. Ryttmäst. Gyllenroth
(Gylleniroth?) på Åstenäs höll
med honom, så att då N. Collin-
nus blef Rth. slog J. under sig O-
sira sjerdingen af sin och äkren Fält-
ten. G. m. Karin fr. Geste (Gaste?)
3. 3. † 1663. Wägen.	11. And. Stillman 1744—94.
6. Jon Sporlinus 1663 † 97.
Fadr Sporlinus i Pieteryd. War
wid sin död 77 år.	12. Joh. Wistrand 1794—99. Se
Kth. i Myresjö.
	13. M. N. J. Leander 1800—
20. Se Kth. i Götteryd.
	14. P. O. Bäckman 1820 † 27.
	15. Sw. Joh. Roth 1828—.

8 §. Hallaryds Pastorat.

10. Hallaryds socken. a)

mt:l.		1 1-4. Skåparyd.
	Skattehemman.	1 1-2. Torsholma.
1-2.	Bråten.	1-2. Ulfberga.
1-2.	Brånshult.	1 1-2. Wägla.
3-4.	Elleböke.	3-4. Årbshult.
3-4.	Foglahult.	1-2. Örnäs.
3-4.	Gryshult.	26 1-4.
2.	Hallaböke.	Kronhemman.
1 1-4.	Hallaryd. b)	5-8. Hallaryd; Pastors-Vost.
1.	Hallseryd.	3-8. Klädefulla.
1-4.	Hägdabygd.	5-8. Starsholma; Pastoris stomn.
3-4.	Härshult.	1-2. Örnsholma; Sergeants- Vost.
1.	Kornberga.	2 1-8.
3-4.	Krorbygd. c)	Frålschemman.
3-4.	Kimmelsbygd.	1-2. Hallaböke.
3-4.	Kråferyd.	1-2. Kornberga.
1 3-8.	Källshult.	1-2. Kråferyd.
1.	Krusböke.	1 1-2.
1.	Kringelholma.	29 7-8.
2.	Linnesälla.	
1.	Lindås.	
1-2.	Sännesholma.	
5-8.	Öshult.	
1.	Stenshult.	
5-8.	Starsholma.	

a) H. Consiß. past. i 3dje kl. 2 m. långt $\frac{1}{2}$ br. med kyr-
lan 8 m. fr. Werio, gränssar i S. t. Loushult, i S. t. Wiesel-
tofta, i W. t. Martaryd och i N. t. Göteryd. b) Bonden Eskil
egde halfwa Hallaryd kyrkby, war Länsmän 1538. 46. 53. 59.
Dödadeß då i K. Griefs tid Danskar inföllo, som brände hans
gård. Jon upprättade sin faders hemman, men såg det brännas
1565 och 67, då han sjelf omkom. Pehr, sonen, war liten,
men genom f. Johans estergift af stätt, kunde enfan behålla hem-
manet, tills han blef stor. Han mottog det 1583. Det sköflades
åter 1613 och 20. Hans 2 söner Eskil och Jon hade hwardera,
 $\frac{1}{2}$ af byn, Eskil ännu 1650. Jons son Anders hade åter half-
wa kyrkbyn. Måste ofta dölja sig för Snapphanarne i skogen.
Hans son Eskil behöll $\frac{1}{2}$; brodern Jon och systren Kerstin hade
den andra sjerdedelen. Eskils son Anders war .g. m. en hyst
till Lect. N. Hallenberg i Werio. Deras son Jonas Hallenberg
Cangli-Råd, Rikshistoriograph, R. N. D. ablad. F. 1748. †
1834 i Ethm, en lärde af Europeisk rystbarhet. Han inföpte Hall.
Norreg. och lät den ograverad ärfwas af sina swson och deras
barn. c) Från detta Kroksbygd anses den prestl. Kroks-
och Friherrel. Gyllenkrokslägten härstamma. Trol. hade gården fått
namn af en Krok utaf den gamla Krokslägten, som träffas t.
ex. wid Åsagård (se p. 832) i föregående seklet. *)

*) Pehr i Kroksbygd.

Petr. Krok Kh. i Møheda 1554, Dwenneberga 60.	} En G. P. son af Pehr i K. och en G.
P. son af P. K. i M. omtalas. Per-
soner med namnet träffas som Khrdar i
Hallaryd 1567, Switaryd 92, Rydas-
holm 94, Långaryd 98. En † 1609.
Gudmundus Petri?	
Gudmundus Petri?	
Pehr Krok, trol. son af P. Kr. i Møh. war Kh. först i Femsjö
seban i Gestra. Affatt efter mordet på skrifwaren 1615. Måjl. 2 persö-
ner. Se Khl. i Gestra.	
Dav. Krok Kh. i Willstads 1621 enl. gamla köpebref son af
Gudm. Krok i Hallaryd, som war son af Petr. Krok i Møheda; Dav.
war Bist. Kroks broder. (D. Nordin).	
Gudm. Davids. Kr. f. 1613. Ghfd. i Wgfl. g. m. Sti-
fab. Erkebist. Kenicii dotter.	
And. Davids. Kr. Kh. i Willstads 1653.	
Gudm. Anders. Kr. Mag:r ultim. i Bernau 1699, Past.
wid Swenska Förslam. i Ålga.	
Dav. Anders. Kr. Kh. i Willstads 1683.	
Nils Anders. Kr. f. 1663. Åfseß. i Swea Hof-R. abl.
1703 (n. 1390) Lagerkrok. Åtten utdog med sonen Nils.	
Sam. Anders. Kr. St. i U. 1679. Mag:r 88. Matth. Prof.
i Bernau. † i Ethm 1714.	
Theod. Anders. Kr. Stud. i U. 1677. Advocat i Swea
Hofrätt.	
Abrah. Anders. Kr. f. 1644. Kh. i Sandfjö 1686.	
Nils Abrahams. Kr. Kh. i Gullfjö 1728.	
Joh. Abrah. Kr. Kh. i Groderyd 1725.	

Selgan delar soånen midt i tu. Hodera Helix werer wid des bräddar. I Kornbergassön tages sjömalm för Masugnar. Folket är af Skänsta stammen. Man säger uga för weka, snea för tjog, vinut för fenstret, bös för ond o. s. w. Kläddrägten Skänst. Husen woro fordom "fringbyggda gärbar." Monne oc ett spår af Grathes intagning af Finweden, som kanske stannade, mer än för tillfället, med Hallaryd sin?

- Dan. Abrab. f. Kr. Gemminist. i Åsa + 1741.
 Abr. D. f. Kr. Coll. Sch. i Jönk. + 1762.
 Dav. Abr. f. Kr. Rh. i Urshult 1721.
 Sam. Dav. f. Kr. Drex. i Ups. 1749. + i Skym
 1754.
 Ingrid Davidsdotter Kr. g. m. M. Lång
 rehn i W. Wälie, Wicest. sm.
 And. Krof, sid af Rect. Scholæ sin merfars
 namn, f. 1760. Gemminist. i D. Thorsås.
 J. M. Krof, Gemminist. i Helleberga.
 Sam. Krof, Akad. Adv. i Lund.
 C. L. Krof, v. Post.
 Chr. Andersdotter g. m. Gemminist. P. Birgander i
 Willst. Deras attlingar lewa än bland allmogen detsådes. Wid prest-
 emb. i Willst. fått släkten i 217 år.
 Chryphr Gudm. f. sen af den Gudm. Kr. som war Rh. i Ry-
 dahelm 1594. War der efter sin far 1598 eller 1600. + 1613.
 Dotter g. m. Thersf. Lohm i Rydahelm.
 Jonas Gudmunds. Kr. Rh. i Lekaryd 1594, Skiro 1602.
 Jer. Jonas. Kr. Rh. i Åker. 1652.
 Gudm. Jonas. Kr. Rh. i Skiro 1648.
 Lars Gudm. f. Kr. Rh. i Wernamo 1671.
 Ulrika g. m. Drex. Deras barn adlades med namnet
 Orreschöld (n. 2131.)
 Jer. Gudm. f. Kr. St. i U. 1658.
 Joh. Gudm. f. Kr. } En är Rh. i Stenbr. 1593, och i Skas-
 Joh. Gudm. f. Kr. } telöf 161*. En Rh. i Nöbbelöf 1605.
 } Lagas för en, men äro trol. 2. Den
 } sem kom till Skatelöf hade sonen
 Erik Joh. f. Kr. Rh. i Skatelöf 1645.
 Nils Gudm. f. Kr., sen af Gudm. Behr. Kr. i Hallaryd som
 der war Rh. 1567. Bisp. i Werio, f. 1575. + 1646. War gift 3 ggr;
 hade 22 barn.
 And. Nilf. Kr. Åsch. i Åbo. Adl. 1674 Gyllenkrof.
 Ar. And. f. Gyllenkrof Baron 1727. Gen. Löjtn. Lfd.
 Stamsfader för alla Sweensta G-lar.
 Jer. Nilf. Kr. Rh. i Telg. + 1677.
 Malin Niledotter Kr. g. m. 1) Kronofogden i Westra G. b. Bengt
 Nilf. 2) Lars Uddehon (Udden's eller Uddehus) Robergins Rh. i Odes-
 fting. ifrån hwißen Athaa. Wetter härstammade, ledande genom W. f. p. in-
 Krof sina aner till G. l. s. farfar.
 Gudm. Nilf. Kr. l. s. 1639.
 En Joh. Krof Gemminist. i Hanger, sedan i Färgaryd 1661 hörde till
 släkten. Af den samma war en g. en bergellig i Werio. Annika Krof
 war g. m. den rike bergaren Olof Olofs. Auditour; Th. Gond. G. Lund
 Olofssons fader. Af denna bergarlägt war Presten Swen Krof i Vall-
 åkra i Skåne, hvars son Er. Magn. Kr. är Pr. & Rh. i Torriså.
 J. G. Lagergrens geneal. tabb. samt Dr D. Norbins och Rogbergsså
 M. f. ts nypgifter äro källor för ofwansående släktstäm. Härwid må ans

En folkskola är stiftad af Hallenberg, som dertill anslagit 1000 Rdr B:co. Redowisas inför Dom-Capitet. Till Sattigwården, anslog han 1834 fulla 4000 Rdr B:co. Redowisas inför Lhfd. Emb. Råntemedlen få allenast användas af begge sönerna. Dom-Cap. yttrar i tacksägelsebrefwet: "i en ädlare åsigt kan man ej gifwa, än då man gifwer för det uppwerande släktets bildning", helsande wördnadsfullt "lärdomens Senior Honorarius i Norden."

Kyrkan är af starkt kärnsuruttimmer, 30 aln. lång, 13 br. wäggarne 8 aln. höga. För nära 100 år sedan funnos ej mer sådana trån på rot. Helgan rinner jemte kyrkan. En fälla nära kyrkan får ännu offergåfwor. Monne ej den Gel, Fel, Fälla, dit Gället samlades i förchristlig tid? 1 D. p. 459. 518. En brudfröna wäger 90 köl. lod. Åro dessa tunga frönor en Christen uppfinning? Monne ej Bruden (Kerthus), Virgo imperans bar en sådan, förrän Christendomen predikades?

Kyrkoherdar.

1. Germ. Jonæ 1557—60 Se Österyd.
2. "Gudm. Petri Rom till Halsaryd 1567", som står skrifwet i en gammal Handbok. Kallas Krok, efter hans son Wist. Nils Krok upptog det namnet och anses wara från Kroksbygd i G. sn.
3. Ol. Magni subser. 1593 † 97. Döddes af en af Rhn angifwen mandräpare Börje Björnson, som i Hallaböke dråpit Lagm. Grijs; Dräparen blef satt på 5 stegel.
4. Petr. Petri 1598—1638. Efter hans död lär Laurentius Com:it. i Dörar warit bestign. Pastor, men dött före tillträdet.
5. Andr. Petri Gallander 1638 † 59. Son af n. 4. Söner B. Hall blef Lhfd. i Halland, † 1686. Hans son J. M. Hall dog som Hof-R. i Jönk. 1753. Hade ej gemensamhet med adl. släkten v. Halle (n. 976), som war en Lyst slägt.
6. Er. Dryander 1669 † 70 Fadr. Rh. i Österyd. G. m. Anna Hall dotter af n. 5. Förut Krigsprest.
7. M. Bened. J. Wigaus 1670 † 75. Tog reliciam. Hade resp. i Ulf. 1663 och 64.
8. Erl. Magni Colliander 1675—87 † 96. Stamfader för den yngre Collianderiska släkten. War 20 år Coll. Sch. & Cantor i Weris. Se Weris landsöfersaml. Gul. Ijen:sta Samll. 1677 under slaget wid Rönneberga blef han gripen af Snarphanarne och med bafsbundna händer wid slägget fastspjrad i ett träd, der han stod 2 å 3 dygn, tills hans rop dit kallade råddare. K. Carl XI anslog honom dets före Kronionden (30 Eor) i Halsaryd, hwilka P:rne hade till Fagelins död 1766. 3 R br. d. 3 Jan. 1679 nämnes dock blott frihet från alla offentliga utskylder. G. hade nödgats betala Snarphanarne 160 d. silfverin. och se sin prestig. skofas 2 ggr. Fick en silfverfanna af k. Carl XI. Söner.
9. Magn. Colliander 1687 † 88. Förestod dessa år sin faders pastorat, såsom utn. Rh. Resp. i Åbo

märkas att då Georgii Marci i Annerhad ena brorson är Nager Knut Krok, möjlighet uppstår att en gren af oswankående Krokslägt härstammar från honom, liksom den sannolikheten, att både Marcus-släkten i Annerhads sn och Behrs-släkten i Gallaryd sn varit ätteläggar af den gamla adliga släkten Krok, hwarem wi sett wid Åsa i Norrwindinge; hwilket kanske ej varit utan allt inslytande på Hr Görans i Annerhad märkliga lefnadsstiftet.

- 1682 de emphast phraseos Filii Dei, 4:de partie. af Svenonii Lytrodoxia Jesu, lifsom för 15:de delen af Achrelii contemplationes mundi, handlaude de indole lapidum & metallorum.
10. **Lr. Nilf. Osander** 1689—1719; g. m. Maria dotter af n. 8. Som den gamle Colliander efter den hårda medfarten af Danfuarne ej hade kraft att förestå sitt pastorat, öfwertogs det af mågen efter sonens död. D. var född 1659 i Werio. Fodr. N. O. war St. i Lund 1679—82, resp. und. En Widebeck 82. Hade förut resp. under Svenon. i Åbo. Dypen. wid prestm. 1691. Hade på Öfwerste Cronhierts kallelse af Consistorium i Werio befullmäktigats säs. Regem. ts. Post. 87. Söner: Nils D. Kh. i Pjet. Erl. D. Kh. i Långgaffö Jonas D. Kh. i Beckelsång, Joh. D. Auditeur i Upland. Döttrar Brita g. m. Comm. Joh. Rinquin, Christina g. m. Comm. Herrm. Streling i Hwetlanda.
11. **Magn. J:æ Colliander** 1720 + 28. F. 1680. Fodr. Zach. Bergeri G. i Åsenhöga. Hans öfwerfättu. af Scrivers Själafatt för-
- waras i 5 Tom. 4:0 på Werio Bibliothek.
12. **Bengt Tillman** 1729 + f. å F. i Teleslad 1691. St. i L. 1718 G. m. enkan efter n. 11 men dog om 5 månader.
13. **Perr. Jagelin** 1730—1766. Bonds. fr. Gmitaryd f. 1694. St. i L. 1718. Coll. Sch. Prest 25. G. m. en dotter af n. 11. En Jonas Lannerns, Krigsprest, hade lifsom Jagelin erbjudit sig att consfervera huset, men R. M:t gaf F. företräde efter han wid walet fått enhällig kallelse.
14. **M. J. Wifing** 1767 + 83. Fodr. Kh. i Sjöås. St. i L. 36. Resp. und. J. Engeström 41. G. m. S. Plate. Sonen P. A. Wifing, Comm. i Färgaryd.
15. **M. Jonas Sjelm** 1784 + 97. Son af G. Hj. i Götteryd. F. 1729. St. 47. Magr. 54. Prest 57. Comm. i Pjet. 67, i Gamneba 70.
16. **M. P. A. Bursie** 1798—1814. Se Khl. i Angelstad.
17. **M. And. Martz. Ling** 1816 + 37. Prest 28.
18. **J. L. Ekedahl** 1837—.

Comm. har här blott varit en. Suno Arnelius utnämndes af Dom-Cap. 1721, men fann här omöjligt att berga sig, hwarföre han återwände till Dom-Cap. som licentierade honom. Kom så till Käfsjö. Postället Skåparyd $\frac{2}{3}$ m:tl. intöstes till Skatte 1730; rântan tillfaller Pastor jemte kaplanslön af flere hemman i socknen. Stomhemmanet Starsholma D. dispone- ras af Kh:n. Skrefs Sterkeholma 1637, då Örneholmas och Sjunshults Kronoutjordar lägo derunder.

9 §. Markaryds Pastorat.

11. Markaryds socken. (Modersförs.) a)

m:tl.	Stättehemman	
1.	Bojalt. b)	3-8. Fjårholma.
3-4.	Brånhult. b)	1-2. Fagerhult.
3-8.	Brånhult.	1 1-2. Gällareböfe.
1-4.	Berg.	1 1-4. Göshult.
3-4.	Boda.	2 1-4. Haghult.
3-4.	Erhult.	1. Hegabolma.
2 1-4.	Ekhult.	3-4. Haryholma.
3-8.	Ericstorp.	3-4. Hulabed.
1.	Engabed.	1-2. Hylte.
1.	Flåperyd.	2 1-4. Hannabad.
		1. Holma.
		3-4. Köphult.

1-2. Kobbeboke.	1. Ornsålla.
1 3-4. Misterhult.	29 3-8. *)
2 1-2. Markaryd; Ggfwg.	Kronohemman.
3-4. Ryd.	1-2. Dshult. b)
3-4. Nipe.	5-8. Prästery; Pastoris stomm.
1 1-4. Sjöaryd; Ggfwg.	1 3-8. Ufsbäck; Pastor's Post. c)
3-4. Sefshult.	1-4. Södra Arkhult; Trumslag.
3-8. Sanna.	Post.
1-4. Sjöshult.	1-2. Ämot; Capellans-Post.
1 3-8. Tänneryd.	3 1-4. *)
1. Tormansbygd.	Frålschemman.
3-4. Torp.	1-2. Fagerhult.
1. Trälora.	1-2. Gällareboke.
1-2. Tuthult.	1-2. Hannabod.
1. Ulfwaryd.	1-2. Tänneryd.
1. Befaboda.	
1. Arkhult.	2.
1. Ämot.	
3-4. Norra Arkhult.	44 5-8.
1-4. Uthult.	

a) M. moderförsaml. i ett regalt Pastorat i 1:sta kl., är 2 m. lång, $1\frac{1}{2}$ bred, med kyrkan $10\frac{1}{2}$ mil från Werid, gränsfande i W. till Hishult och Knåryd i Halland, i S. till Wiseltofta, Witsjö och Fagerhult i Skåne, i Ö. till Hallaryd, i N. t. Hin- neryd och Traheryd. b) Böfäst strifs ännu i Zordeb. År 1637 strifs äfwen Brånalt, Hagalt, Skipalt o. s. w. Wid Brånthult är Thimsfors spikbruk med tobaksfabrik och gwarnar anlaggd af en Hr Thim, jemte Lagan. Egdes 1844 af Löjtn. J. J. Thim och Bruksförvaltaren A. G. Löfawilt. Forsells soe- fenstatist. upptager Markaryd Kronohem. till $2\frac{3}{4}$; samt skattehem. 397. Orsaken ligger deri, förmoda wi, att der stod i äldre Zor- deböcker om Dshult: "fritt under Markaryd ggfwg."; men som war en selskaptig anteckning, som afhjelpres genom ett R. Kammar-Coll:ii bref 1798. Genl. R. Krigs-Coll:ii bref $\frac{2}{10}$ 1781 har detta hem- man som Kronoskatte blifwit tillerkänt Uppbörds-kassan för Com- missar. Cronholms balans. c) Ufsbäck war för Fungegård med en säjning wid Hylte, som ännu kallas Syltefåns, af ett tunnlands fyrkant mellan 2:ne sjöar. Församln kallades ofta Ufsbäck. J, ett R. Carls bref 1610, der Jacobs i Markaryd son Brudde utnämndes att beklåda sin faders fogdefall i Sunner- bo, efterläts honom all den tionde, som faller utöfwer prestens i Ufsbäcks underhåll i Hynneryds och Ufsbäcks socknar. U. blef wäl prestgård sedan, men likwäl så, att kungen bodde der, då han uppehöll sig i denna gränssort. Säjningen lär först ödelaggs i R. Carl XI:s tid. Krufanmarens i N.W. hörnet utmärktes ännu 1758. Kutor sünas stundom i trakten. Redan t. Erik Menved af Danmark och Hert. Erik af Halland möttes här d. 15 Aug. 1309. Här — "mellan Ufsbäcks prestg. och Knåred" — hölles

*) Se förelaringen wid b).

congreßer 1573 och 1580, då wid sednare tillfället fördraget af slöts i Ejdared i Halland, men daterades, emedan den undertecknades, i Ulfsbäck. Här bodde Gustaf Adolph 1613, 1619, 1624. År 1629 möttes här både Sveriges och Danmarks kungar, och beslöto att vara eniga under kampen mot Påswiska wäldet. Den sten, på hwilken de stunn om sitta på gården under dessa wigtiga samtal, är huggen och slipad upprest af Rhodin 1792 med en skrift i 21 rader, warande $6\frac{1}{2}$ aln. lång, $3\frac{1}{2}$ bred, $\frac{3}{4}$ tjock. Begge de nämnde kungarnes porträtter utgöra ett inventarium i denna prestgård, hwartil Theolander laggt f. Carl Johans.

Markaryd är nämnt af mark = gräns. Lagan har här wid Hallands och Smålands gräns det starka fallet Majensfors, hvars buller hörs på 1 à 2 mils afstånd. Kufhults skog war 1758 en mil lång. Bof och ofwenbof möta här ännu; men många onyttiga sandbetar ha uppstått efter utrotade skogar. Jofet arbetar och utafäljer sjelf wäffedar, derwid försäljningen utom lånet går till 8000 Rdr på året; stundom ock utom riket. Det är ej owanligt att här höra drängar diskutera om ting i Ryfland, Danmark eller Norge, som de sett. På helt hemman bo ända till 60 personer.

Kyrkan, byggd på krongrund trol. i 15:de sekel, är 40 aln. lång, 13 bred, 13 hög till hwalfwet, doret 9 aln. i längd och bredd; Sakristian byggdes 1722, tornet 1795 af sten. Altartaflan med Ansgarii m. fl. beläten, beskriwfen i Smål. Bestr. p. 400 f. och i Sjöborgs Samll. 2 T. p. 114—116, 182 not. 3 T. p. 159, finnes ännu qwar. *) Säkerligen war det för inwigningen af den sammas imagines, Bisk. Hans Brast fik af *lutores* (ej *tritores*, se Sk. Samf. Handl. XIV p. 94) *Ecclesie Markared* den laggilde oren 1526, löst med 10 mark dansk. Då wi emellertid se Bisk. i Linköp. utöfwa sitt embete på 1306:talet i Bjeteryd och Agunnaryd, 1400:talet i Göteröd och 1500:talet i Markaryd, är det förunderligt, att man funnat antaga, det Werio Biskop hade makt i Sunnerbo i Kath. tiden. I tornet äro 3 klokor, 1 gjuten 1646, en 1599, en utan datum. Wid klokskrifterne anmärkes att den ena figuren är ett sammanbundet P och E (Petr. Erlandi), att Tens B. S. är Jens Persson. (Efter Jacob Broddason står W (werge, kyrkwård), efter Trued

*) I utgåft af d. 29 Jul. 1845 anmärker Profen Th. Cand. Theolander, att S. Brita håller wänstra handen på en trumpet, ej tornspira. Wid Björn at Gaugi står wäl 980, men wid St. Olof, som har krona på hufwudet, wård i högra och spira i wänstra handen, står ej 980 utan 900, hwaraf är trol. att ock på forra stället står 900. Nu är klart, att ingen öfneologi funnat låta St. Olof, Norges kung, lefwa år 900. I Hans Brasts tid fände man Norrka historien bättre. Då Norges kung Olof föreställes alltid med sin yxa. Således öfar denna altartafla bewisen, att man i Småland ej i Katholska tiden förqätt en f. Olof, hvars kristliga minne sammanlöt med f. Björns at Gaugi, räknade till 9:de sekel. Inse Zulebn. p. 25 m. fl.

Behrson P. som betyder säkerligen Degn, (Klockare). En stor dopfont af gråsten anmärkes. I wapenhuset stå 2:ne stora bilder af et, föreställande den hel. Jungfrun med barnet samt S:t Olof, som här trampar en menniska under foten. Utanföör kyrkdörren ligger en "runsten". Man tycker sig läsa: †: |: C: K. C. C. †. C †.

Kyrkoherdar.

1. Thorstannus.
2. Johannes.
3. Petr. Erlandt subscr. 1593. Riksdagäm. 1598. Någen
4. Paulus Erici 1599-1634. Fick sitt Skattehem. Saghult fritt fr. utlagor på behagl. tid, för det emal och besvär, han hade af kungens der liggande tregne män och tjenare. Gj i "tre", utan "något öfver en wecka" war han 2:ne kungars, Åtminstone sin egen konungs wård.
5. Erl. Pauli eller Paulinus 1634-63; han fick Markaryd, då brodern Petr. Paulinus blef K. i Hinneryd. En 3:dje bror Magn. Paulinus Ullsbeckius Lagm. i Wgll. war g. m. Sigr. Baaz. Deras sou abl. med namnet Silleron enl. Theolander - monne Silleren n. 1022, Gabr. sou af Magn. S. men denne säger v. Esterum. wara fr. Skottland.
6. Carl Bolhemius 1664-1709, tog enkan efter n. 5. Hade blott Markaryd. Carl XI war hans gäst 1678. Då utfärdade K. Carl ett bref, att begge kyrforne skulle blifwa laggda tillsammans; men det skedde dock ej ännu.
7. Gust. Lallerman 1704 † 31. mäg hos n. 6. War prost 26.
8. M. N. Olander 1733 † 47. Bisk. D. D-s twillingbroder. Riksd.äm. 1734. 38. Präjes wid prestm. 44. Disp. af 110 pagg. tr. i Lund. Prost f. å. Contr. prest. Hans disp. i Greifsw. 1725 är aftrykt i Rettelbl. Schw. Bibl. V. 1-42.
9. M. Carl Lallerman 1749 † 73. Sou af n. 7. Pred. på prestm. 63. Contr. Prost.
10. M. Zar. Almquist 1774 † 82. g. m. en dotter af n. 9, hwarwid dock K. Mit reserverade sig från tydningen att det erkändes som ett arfwoforat. S. i Unnaryd 1734. Et. i L. 58. Prest 62. Vastah.-pred. 69.
11. Dr C. W. Rhodin 1782 † 1831. En af "Gustaf III:s" eller "Schröderheims" prestler" i Weris lufs. G. m. en dotter eller sondotter af Lalemannen Joseph Hanson.
12. M. Th. Sand. L. D. Theolander 1831-. Gr. L. & Hebr. Lect. 1830. Prost 33. G. m. Carol. Agrell fr. Skatelöf, † 34 Gfster euhällig kallelse och underdån. Disputation fr. Forarne till K. M.: utnämndes Th-r till K. i M.

Comministrar i Markaryd.

1. Nic. Magni.
2. Erl. Magni subscr. 1593.
3. Magn. Benedicti 1602-06. Se Khl. i Agunnaryd.
4. Jac. Scharelovius 1693 † 1735. Blind 1727.
5. P. Wretin 1729 † 39.
6. L. Castovius 1741 † 85. Resp.
7. Sand. J. J. Branting 1786-1818.
8. S. L. Ekedahl 1818-37. Se Khl. i Hallaryd.
9. S. A. Hallberg 1838-.

12. Hinneryds socken. (Änner). a)

m.t.l.		3-4. Bergshult.
	Skattehemman.	3-4. Gferyd.
1.	Altaböfe.	1-4. Gföna.
7-8.	Bohult.	1 1-4. Fierhult.
3-4.	Busthult.	3-8. Södra Fägerhult.
1.	Bärhult.	1-2. Fagerböfe.

1-4. Flahult.	1-8. Risböke.
1-2. Fagerdala. b)	1. Ryd.
1-4. Fälleshult.	3-4. Strubberryd.
3-4. Gunnalt.	5-8. Svärshult.
3-4. Gryshult.	1. Sfinnersböke.
1. Groeryd.	3-4. Svenshult.
5-8. Gåsarp.	3-4. Snällsböke.
1 1-2. Gunghult.	3-4. Stochhult.
1-8. Gällareden.	1-4. Sjöatorp.
1. Häflehult.	7-8. Tiböke. c)
1-2. Hinneryd.	1 1-2. Tanfjö.
3-4. Höshult.	1. Tommaryd.
5-8. Hamra.	5-8. Stora Upsala. d)
3-4. Högahylltan.	1-8. Lilla Upsala. d)
1. Hampalt.	3-4. Viskvalt.
1 1-4. Hult.	1 5-8. Wenneböke.
3-4. Hylltan.	1. Döshult.
1-2. Haralt.	
1-4. Holmanga.	42 7-8.
3-4. Ingelstöp.	Kronohemman.
1. Hjortsberga.	3-8. Sköden; Profos-Bösk.
1-2. Knaplet.	1-2. Fagerhult; Lieut. Bosh.
1-2. Köpet.	1-4. Hinneryd; Pastoris Romm.
3-4. Klausöen.	3-8. Hamra; Capellans-Bösk.
1-8. Karshult.	1-16. Namshult.
1-8. Klona.	1-4. Tanfjö.
1-2. Lönshult.	1-8. Lilla Upsala. d.
1. Långhult.	1-2. Döfershult. e)
1. Lidhult.	2 7-16.
1 1-4. Lindhult.	3. Grålfhemman.
1. Näsht.	Stararp.
3-4. Näsvaryd.	
1-2. Näfält.	48 5-16.

a) H. anner till Markaryd, är $2\frac{1}{2}$ m. i längd $1\frac{3}{4}$ i bredd, fyrkan $9\frac{1}{2}$ m. fr. Werjö, gränsande i N. och N.O. t. Torpa, i N.O. t. Nötja och Hamneda, i S. t. Hamneda och Traberyd, i S. t. Markaryd, i S.W. t. Knared i Halland. b) Fagerdal anses vara det ställe, der k. Waldemar Birgers. 1268 mötte k. Erik Glipping. Berells Hall. Hist. 3: 96. c) Tijeböke 1637. d) Upsalla 1637. e) Köptes under frälse af Jältmarsk. Herrm. Wrangel och förläntes till Swid. Nieroth, "hans ensilda tjenare."

Synderyd frifs 1637 och 1757 war, enl. Communist. Au-
lanter, en sägn, att der fyrkan stod en lefwande hind blifwit be-
graswen. Monne den i herniska tiden dyrkade solhjoften, den
om hwilken Grekerne hört talas såsom befinnlig på bernstensku-
sten, blef af de Christne nedfatt i jorden då man wille bygga fyr-
ka? I ett k. Carl IX:s bref 1610 heter den Syrneryd. I ett
börn (Smål. byrn) mellan Skåne och Halland är församlingen
inkländ.

*) Gemmantalet uppgifwes i Forsells sockenstatist. 484; i Matriklarne 484.
Grunden ligger wäl i söta och wunna förmedlingar. Lilla och St. Up-
sala lära nu helt och hållet wara stathemman.

Bolmån utgör skillnaden mellan Hanneda och Hinnerys; sedan Lagan, hwär B. fallit. En Tan-sjö ligger här lifsom 3 Systergölar. En kanske nyare sägn går om dessa, anford i Smål. Vestr. p. 408.

Kyrkan af sten, hwälfad af tegel, som understödjdes af pelare, men med gaslar af träd, är 26 aln. lång, 20 bred, utom choret, som är 15½ aln långt, 13½ aln bredt.

A) Capellaner.

En Jens Persson, kanske son af "socknepresten Per Erlands." måste ha varit Communit. här, om han ej får iärymmas i Markaryds Comministerrerie.

B) Kyrkoherdar.

1. Petr. Paulinus fick Hinnerys Pastorat efter sin fader, då brodern fick Markaryds. War i H. redan som Pastor 1634, dog der 1669. Uppgiften att han war son af en K. i Helsingborg Paulus Paulinus saknar grund. Brodern Magn. Paulinus Ullsbeckius, sedan Lagn. tillagnade begge Kyr:ne Erl. Pauli i Markaryd och Petr. Paulinus i Hinn. en disput. 1634, fallande dem *fratres germani*. (P. Schomeri disp. de anima sensitiva). Petr Paulini son Carl blef und. namnet Liffengrip (Gyllengrip i Smål. Vestr. må lika litet försvilla p. 405, som p. 384), Hfd. öf. Kårs och Frostå m. fl. härader i Skåne. En son Magn. P. blef Borgmäst. i Helsingborg, sedan Hfd. men nit afstätt.
2. Carl Olaf Roselius 1670-95. St. i U. 1655. G. m. Anna Bringing. Led mycket af Snapp

hanar, som främde hustrun swag. stut. K. M:t befalle 1686, oaktadt han resolverat 1678, att Hinn. skulle med Mark. återörenas, då det blefwe ledigt, att Consil. skulle till Hinnerys förordna en prestman, om kunde conservera någon af dottrarne, hwilken skulle wara pastoratet närmast efter M-ii döb.

3. Nils Bolmerus 1695-1709. Missiverad till - Åktenkap, lydte han Öfverheten, men enl. A. Anlaunders uppgift i Arch. Smol. blef han ett nytt bewis på det orätta i vårt swenska sätt att bespringa prestliga sterbhus, åtminstone sötte han tröst i en troföls källa.

C) Capellaner.

1. Joh. Anlander 1703 + 38. Från Hof (Aula) wid Werö.
2. N. Anlander 1739 + 82. Son af n. 1. F. 1715. St i L. 36. prest 39.
3. C. Anlander 1783 + 1808. Son af n. 2.
4. M. Chr. Brandt 1808 - 29. Se Khl. i Österyd.
5. Carl Lindblad 1830 -. Se 3 D. p. 191.

10 §. Odensjö Pastorat.

13. Odensjö socken. (Mödersförsaml.)

m.t.l.

- Skattehemman.
- 1-4. Blesinge.
 - 3-4. Bjerkensås. b)
 - 1-4. Gällestorp.
 - 1-4. Gårdstet.
 - 1-2. Håshult.
 - 1-4. Hyltan.
 - 3-8. Hult.
 - 3-4. Loshult.
 - 3-4. Löckna.
 - 1-2. Moanås.

1. Odensjö.
1. Öfra Roshult.
 - 1-4. Sånshult.
 - 1-4. Stengårdsuås.
 - 3-8. Strinhult.
 - 1-2. Torseryd.
 - 1 1-2. Torarp.
 - 1 5 8. Wret.
 - 1-4. Åsen.
 - 3-8. Ånås.
- 11 3-4.

Kronohemman.		Frälshemman.	
1-2.	Bokult; Monjerstrifwars. Bost.	1-4.	Loftegård.
1-2.	Björkå; Björå och Trumslag-Boställe.	1-4.	Röd.
1-4.	Gylte.	1.	Södra Roshult.
5-8.	Odensjö; Pasterö-Bost.	1 1-2.	
1	7-8.	15	1-8.

a) O. moderförs. i ett Consist. past. 2 kl. 2 afd. är 1 m. lång, $\frac{1}{2}$ bred, med kyrkan $11\frac{1}{2}$ m. fr. Werö; gränzar i O. t. Bolmen gent emot Angelstad, i S. t. Annerstad, i W. t. Lidshult, i N. t. Unnaröd i Jönköp. län. b) Birkenås ligger på en udde, som instjuter i Bolmen, der wäl lastageplats kan antagas ha fordom warit, åter ett nytt stäl för rikligheten af Remberts öfverfätn. af Birca med *portus regni*. Se I: 234. 334. Här uppstod sedan en sätesgård för ätten Härd. Här nära hade ortens åter i hedniska tiden sin begravningsplats. 1000 alnar fr. kyrkan äro en mängd ättehögar, hwarur man uppgräfwit lerur nor och metallwäpen. Bauta stenar finnas som kallas "Domarstenar". En thingplats har wäl också här funnits nära Högarne wid ett Birca, deraf ett Birkanås uppstod, den tid kungahofwet war på Bolmsö, men då man stände folket W. om Bolmen hit, att ej den stora folkhopen behöfde ro öfwer till ön. Annu då Emäl. Beskr. utgafs, omtalades här en offerfälla för Oden, en Odensgraf och "afgudabilder". Ett Odensaltare omnämnes i Ennes skrift om Finheden p. 33. Ätten till Birkenås ablades af Swante Sture 1508 och förde, liksom ättlingarne Drafar af Hagelsrum, en hand af sifwer i blått fält. Som Komarne satte en hand, såsom sinnebilds-skrifttecken af Manipulus, på en fanstång, då 3 dyrliga manipuli utgjorde en cohort, lär hand i heraldiken ofta gifwis utmärka en fänikas anförareätt. Häkan Knutson t. Björkenås understref bland Adelen i Werö stift Ups. Mötes Beslut 1593. Ätten Stierna hade B. sedan som sätesgård. Wid Odensjö k. hade både Hand- och Stjernaätten länge en murad graf.

Odensjö härledes allsmänt af Oden, af hvilken sjön Bolmen anses fordom warit nämnd, sedan kallad Bolmen d. w. s. den store sjön. Unnen, som ligger till nära $\frac{1}{2}$ ten inom Odensjö sn, utfaller i en wäl af Bolmen, der å och wäl utgöra läns och sockens gräns.

Kyrkan är af sten uppförd på den gamla grunden 1818*), 30 alm. lång, 12 bred med torn af trä öfwer W. gässen, sedan den gamla jemte prestg. och pastorsarchiv 1814 uppbrunnit. O. hade 1843 800 inwånare (1810 blott 587) i 161 hushåll, deraf

*) Wid den gamla kyrkans dörr war en runsten inlaggd i Rh. Montelius, tid.

$\frac{3}{4}$ i tory och badstugor. Man lägger ett offer, om ock i kyrkans fattigstoft i stället för i Odens källa, "för lycka" och wandrar så ut till — "inåhandel".

Kyrkoherdar.

1. Nils, "löp sig till döds för the Danke i Håstehulta gårde."
2. Johannes.
3. Petr Canuti Wiranius subser. 1593. Lejde ännu 1614.
4. Magnus Jona, i hans tid gjöts si. flockan 1621; asträbde för alder och sjuklighet till
5. M. Petr. Arw. Lannerus 1651, hwilken måste undan fr. Gårdsby. Drer i Ups. 1632. Resp. 29 & 36. Se Stjeran. Bibl. Sv. G. 766. Neg:teypast. i Smål. 1641; både för fots och hästreg: tet 47. Kallades Gålt-Präst (präpos. castrens.) 43. Präsid. å prestm. 60. † 66. Söner Abr. L. K. i Skastelos, hvars son Petr. Lannerstjerna (n. 1592) abladet 1717. Dan. L—us se Gøtth. St. Herdam. 2: 182.
6. M. Dan. Olai Aurelius (ej Aurelius) 1668—89. Nag:r 61. På flockan af 1672 står M. Daniel Aurelius Past.
7. Joh. Ausrenius 1690. † 99.
8. Suno Thelin 1701. † 29. Comminist. i Guber. G. m. Gunnar Heurlins i Hwelanda enka Anna Siggenia. (Kallas Sweno Werionius K. i D. en bedicat. af 1707).
9. Sw. Granbeck 1731 † 42. Gift 3 ggr, sist med Juliana Ziebeth, Fabr. Løstu. i Skåne.
10. M. Sw. Strömwall 1743. † 51. Född på Strömma i Lidh. su

som fabr. Gudm. årst efter en farbror Sw. Strömwall, som war Carl XI:s Drabant i slaget wid Lund. K. S. hade presid. i Grw. 1731 för en disp. som sedan blef tryckt i Sw. öf. Sthm 1736, af 159 wagg. utom bedie. o. företal: Sistor. och Polit. Anmärknigar öfwer the saker, som i Sweriges beskrifn. af utl. scribenter antingen alldeles nekas eller ock sakkel. berättade war: da; — en recens. af J. Gubner d. y. Uigaf ut: En lärtad och förbättrad Lärdomswäg uti alla lärda wettenskaper. Sthm 1739. Präsid. och 1733 i theol. i Grw. Öpp. på prestm. 46. Hans ena dotter g. m. Prost Berell i Billstads blef mor åt litterata män.

11. N. Montelius 1753. † 69. G. m. en dotter af Prost Odeliu och Marg. Wiesel i Elmehoda. Nägen.
12. M. Magn. Wieslander 1770. † 1820. Klokarson fr. Wieslanda.
13. M. Pet. Nicol. Wieslander 1820 † 33. Prof. R. N. D. G. Fries' swärfaber.
14. N. Wieslander 1834—37. Se Khl. i Bartseryd.
15. J. Rydeman 1838—. Comminist. i Lidhult 35. G. m. Charl. dotter af u. 13.

14. Lidhults socken. (Anner). a)

mt:l.

- Skattehemman.
1-2.	Breddalt.
1.	Böfö.
1-4.	Bakarås.
1-2.	Bredalt.
7-8.	Ellmås.
1-2.	Gunsberg. b)
1-2.	Kualleberg.
1	1-4. Lidhult.
1.	Rannarp.

3-4.	Prosteföp.
1-2.	Priseboda.
3-8.	Rommaryd.
1.	Sarnås.
1-2.	Sällebråten. c)
1	1-4. Swenshult.
	1-4. Snidestorp.
	1-8. Snörhult.
	1-4. Strömhult.
	1-4. Stålhult.
	3-8. Sånö.

som tillhört det Munkkloster i en af de Halländska städerna, rimligast Halmstad, som här torde upprätthållit gudstjenst i ett Dratorium. Så hade Munfar i Lund *Munkabus*, der aldrig något kloster varit. Dylika anläggningar ha wållat många "klosterruiner", utwisade af folksäggen. Att här i "hultet" fordom varit uppblade åkrar och hustomter, uppgifwes såsom ögonstenligt. Floran saknar här ej märkwärdigheter. Wid Gårdhult fann *Cl. Fries* 1832 *Epilobium hypericifolium*, en tyff wert, på ett enda ställe i en bergig bokskog, sedan förgäfwes sökt. Wid Fylle å nära Thorsaberg träffas i wattengropar *Utricularia neglecta*, beskifwen i Tyska och Danska Floror. Inom socknen äro 12 fjödar. Swansjö, som i omkrets är 1 mil, samt 13 andra ligga i gränsen. Fylle, Lidhults och Rise å utfalla i Unnen.

Kyrkan är byggd af trä 1721 med 8 utwändiga och 4 inwändiga knutar, hållande enl. frönta "kyrkoalnen" i längd 40 aln., hwaras 6½ utgör sacristia framför kyrkan. 19 aln. bred. En flocka af 1672 wisar att en *C. Rosenschanz* då war säterieyare i sn. Från "Kullen" i denna sn har släkten *Collin* utgått, som nu fortleswer i *M. Dr. P. Har. Collin*, son af *Th. Dr. S. J. Collin* i Dusby. *Lect. Petr. G—s* far. Kronouppbördsm. *Sw. C.* war född på ofwännämnde stället.

Lidhult hade 1843 i 160 hushåll 840 inwånare, deraf få torpare; en jemmare wålmåga än i modersförsamln. I anneren blomstrar arbete, i modersförs. småhandel.

Kaplanslängd.

1. <i>Jon Glandius</i> , bodde på Wirsednäs, begrafwen i Lidhult. (P. Glandius, se <i>Rchl.</i> i Jönköp.)	10. <i>Bengt Lundelius</i> 1803 † 07.
2. <i>Petrus</i> 1661, lär dott 67.	11. <i>J. J. Sellman</i> 1807—12. Se <i>Com:st:sl.</i> i Lutarnd.
3. <i>Andr. Jone</i> , fönt i Wrå. <i>Com:st.</i> i Lidh. 1668. † 92.	12. <i>M. Lars Wieslander</i> 1813. † 16.
4. <i>Jon. Zach. Hjelmernus</i> 1693—1723. F. på Hjelmeryd i Thorslinge sn. <i>G. m. Magr. Bened. Ricanders</i> enka. <i>Sou Jonas Hj. Kh.</i> i Uroskult.	13. <i>N. Wieslander</i> 1817—26. Se <i>Rchl.</i> i D.
5. <i>Genr. (Petr.?) Ingrell</i> 1723. † 31.	14. <i>And. Unnerus</i> 1826—34. Se <i>Comminst:l.</i> i Jalluntosta.
6. <i>And. Islander</i> 1732. † 73. <i>St.</i> i L. 23. <i>Prest</i> 28.	15. <i>Joh. Rydeman</i> 1835—38. Se <i>Rchl.</i> i D.
7. <i>Lars Ad. Montelius</i> 1773. † 83. <i>Sou</i> af <i>Rh. M.</i> i D.	16. <i>Sw. Stenwall</i> 1838—43. Se <i>Com:st:sl.</i> i Berga.
8. <i>Jer. Oselius</i> 1783 † 1800.	17. <i>L. A. Wadell</i> 1843—. F. 1807 i Skärstad. <i>Fabr. Pr. & P.</i> <i>St.</i> i U. 26. <i>Prest</i> 31. <i>Begärte</i> och <i>fick</i> <i>afsked</i> 34. <i>Atertog</i> <i>tjensten</i> f. å.
9. <i>Ol. Djugg</i> 1800—02. Se <i>Com:minister:sl.</i> i Ramqwilla.	

15. Wrå socken. (Annex). a)

m:t:l.

- Skattehemman
1. Abbeskult; Gsfwg.
1. Werseryd. b)

7:8. Broddalt.

1. Emnebede.
1. Glomsbult.
1:2. Gunnalt.

1.	Hålhult.	1:4.	Wålföen.
1:2.	Hyhult.	1:2.	Brå; Ggfwg.
1:2.	Håfneshult.	1:2.	Asterbergshult. e)
5:8.	Hjortserud.	3:4.	Djöhult.
1.	Kränskeboda.	16	3:8.
1:2.	Krärhult.		Kronohemman.
3:4.	Lushult.	1:2.	Sunnerwå; Corporals- Poställe.
1:4.	Ljunghult.	3:4.	Slättevå; Pastoris stomm.
1:2.	Måste.	3:4.	Stråalt; Fänrits-Post.
1:4.	Måslunda.		
1.	Ornalt.		
1:2.	Ryd.	2.	
1.	Singeshult; Ggfwg. c)	18	3:8.
5:8.	Singsö. d)		

a) Wrå, annex jemte Lidh. till Odensjö, är 2 m. i längd, $1\frac{1}{2}$ i bredd, i omfrets 5 mil, med kyrkan 2 m. fr. Odensjö, - 10 m. fr. Werö, gränsande i S. t. Torpa, i S. t. Knäryd och Weinge i Halland, i W. t. Tönnersjö ib:m, i N. t. Lidhult och Annersta. b) 1637 egdes Bjeseryd af Barberaren Joseph Bals horn. c) Kallas Signelshult 1637. d) Kallas Signelsö 1637. e) Kallas Asterberalt i. å. f) War Cornett Joh. Nieroths poställe 1637.

Namnet Wrå förklarades så i folksäggen: Twenne systerar kun'e ej gå under samma taf. De hade byggt Torpa f. dit n. w. Wrå hörde, men den ena systeren sade då twiwt uppstått: jag will bygga en liten Wrå för mig self. Byggde först på Slättevårs hed, der ännu grundstenarne utwisas, men byggnaden nedrefs om nätterna af trollen. Twillingoror släpptes nu åstad, dragande en sten. De stannade der nu Wrå f. år. Stenen, de dragit, ligger midt i wapenhuset. I Röcka sjö sammanföta Annerstad, Lidhult och Wrå. Genom Ljunghult går sockenmärket mellan Torpa och Wrå, liksom genom Odshultasjö. Genom Högsjö går märket mellan Halland och Smål. Genom Sandsjö och Stånja sjö mellan Lidhult och Wrå. 30 sjöar räknas. I 3 sägas mal befinnas. Ingenstädes här i orten jernmalm. "Ett högt sterilt utseende" finner Hisinger wid gränsen mot Halland. Skansarne fr. 1568 synas ej mer. Den nya kyrkan byggdes af sten 1836, 40 aln. lång, 20 bred, rundad åt sidan, der choret är. Tornet är 27 aln. högt. Sakristian bak altartafeln i choret. Denna, uppburen af 4 pilastrar, föreställer Christi nedtagande af korset. Kyrkans kasa war 3000 Rdr. 4000 Rdr åtgingo desputom, till större delen samlade af det ytterst gismilda folket. Här war 1843 910 inv. i 156 hush.

Comministerslängd.

1. Petr. Swenonits i Odensjö
subscr. 1593, bör wäl räknas hit.	På begge ställen nära 50 år. En
hans dotter Christ. blef g. m. 1)
2. Andr. Jona Mård, war i
Wrå 1650; kom sedan till Lidh.	Sw. Paludius Kb. i Femsjö, 2)
2) A. Wenonius ib.

3. Jon Uhrman var här 1668. † 76. Bodde i Slättewrå. 4. B. Sagenius 1677. † 1717. I hans tid utlyndes genom k. Carl XI:s befalln. kaplansboställen. Han bodde på Stönja. 5. Matth. Ling 1718. † 48. F. 1687. St. i L. 1715. Se Linus neryd 2. p. 708. 6. Hans Månß. Östberg 1750. † 75. Född på Diö ggfwg. Kände sina förfäder till 13:de led ins om bondbånd. Arch. Smol. T. VIII, n. 319.	7. El. Bergenholz 1776. † 83. Fabr. Com:st. i Wrigstads. F. 1750. St. i L. 70. Prest 73. G. m. en Frök. Cederskiöld. 8. Joh. Dyk 1783-90. *) 9. Th. Linnell 1791-1820. **) 10. E. G. Thörin 1820-23. ***) 11. S. A. Bohmansson 1824-25. †) 12. Kn. Durfell 1826-32. †*) 13. A. Anderfson 1832-38. †**) 14. C. S. Rylander 1840-. F. i Sandjö i W. här. 1806. St. i U. 29. Prest 31.

11 §. Annerstads Pastorat.

16. Annerstads socken. (Moderförsamling). a)

<p>mt.l.</p> <p>Skattehemman.</p> <p>2. Annerstad.</p> <p>1 1:2. Bökshult.</p> <p>1:8. Byholma.</p> <p>1:2. Djurarp.</p> <p>1:2. Epenäs.</p> <p>3:8. Grimskult.</p> <p>1 5:8. Hallarp.</p> <p>5:8. Jungfrugården.</p> <p>1 1:2. Marjö.</p> <p>4. Romborna.</p> <p>1:2. Skogarb.</p> <p>1 3:8. Skäckarp.</p> <p>2. Sten. h)</p> <p>1 1:4. Wiggåsa.</p> <p>2. Djarp.</p> <p>19 7:8.</p> <p>Kronohemman.</p> <p>1. Annerstad; Pastors:Vost.</p> <p>1:2. Kanarp; Capellans:Vost. c)</p>	<p>1:2. Norrnäs; Öfw. Lieutu Vost. d)</p> <p>1:2. Norret. d)</p> <p>1. Sundranäs; Säteri. d)</p> <p>3 1:2.</p> <p>Frälsehemman.</p> <p>1 3:4. Annerstad.</p> <p>1:4. Ambjörnstorp.</p> <p>1 3:4. Färtoorp.</p> <p>3:4. Hallarp.</p> <p>1. Lillarp.</p> <p>1:8. Norrestorp. e)</p> <p>1:4. Sten. h)</p> <p>1:8. Stenstorp.</p> <p>2. Tjusvarp.</p> <p>2 1:2. Bolmarv; Säteri f)</p> <p>1:2. Björkeberg; Rå och Rör.</p> <p>11.</p> <p>34 3:8.</p>
---	--

a) A. moderförsaml. i ett arfspast. af 2 kl. 1 afd., är 1 $\frac{1}{2}$ m. lång, $\frac{1}{2}$ m. bred, med kyrkan 8 $\frac{1}{2}$ m. fr. Veriö gränssande i D. t. Kånna och Ljunga, i S.D. t. Hamneda, i W. t. Torpa, Wrå och Ddensjö. A. är stiftets enda ärftliga pastorat. Arfs- slågten må först framställas ††). b) Stens fiske wid Bolmans

*) Gem.l. i Kulltoorp o. Elmehoda. **) Khl. i Berg & Dädesjö. ***) Gem.l. i Dhr. †) Gem.l. i Herråkra. †*) Gem.l. o. Khl. i Bjeteryd. †***) Gem.l. i Svanarum.

††) Georg March, Arfspastor (I) t. A. genom R. br. § 1591. † 1613.
 . Kerstin, Arfspastorska (II) i A. f. i 3:dje giftet, g. m. And. Osengius Seb. i A. 1613.
 . Christian Osengius Arfspastor i A. (III) 1639.
 . Georg Osengius Arfspastor i A. (IV) 1662.
 . Sunilla Georgsdotter Arfspastorska (V) g. m. 1) Joh. Wal-

utfall ur Bolmen, deri kungslotten sålts af L. Knut Eriksson (1167—1199) till Nydala kloster, nämnes i våra äldsta diploma, kalladt Skent (Sw. D. n. 70), Skatin o. d. 1200—54

näs Rh. i A. 1673. 2) And. Berggren Rh. i A. 1686. Han byggde Arsfättegraven i A.

Job. Wallin, Gunnillas son, Arsfäst. (VI) 1715.

Perr. Wallin, Magr. Doc. i Lund, förklarad af R. M:t fäs. Arsfäst. (VII) i A. så snart Dom-Cap. i Werio eller Götzeberg hunnit undanbefordra Rh. 3. Plate i A. P. Wallin † f. å.

Cornelius Ofsangius, Kerstins son, Rh. i Korseberga 1654.

Corn. Ofsangius, Corn:ii son, Rh. i Wedelsång 1727.

Corn. Ofsangius, Corn:ii son, St. i U. 1731. Magr. 37. Prest 38. † 41.

Joh. Ofsangius Hendr. wid Kalm. Reg:te g. m. S. G. Kyllenbeck.

Sara Christina O. g. m. Dof Friberg Hofsflagare i Flisby sn.

N. N. dotter, g. m. J. Norf Com:st. i Röttja.

Andr. Ofsangius, Corn:ii son, Rh. i Zerstorv 1699.

N. N. dotter g. m. Joh. Ascher Rh. i Zerstorv 1721.

N. N. Ascher, Stads-Not. i Werio f. i Zerstorv.

Joh. Lor. Ascher, Rh. i Lekaryd 1814.

Mårta Corne:lidotter O. g. m. Megalinus Rh. i Gmb. 1707.

Sara Ofsangius, Kerstins dotter g. m. Dl. Marelander P. & P. i Säbn.

? Joseph Osenhjelm, kan ej ha varit son af Christian (III) D. som war Student ännu 1634. Jos. hade tjent kronan 51 år, då han adlades 1693 *). Får då los vara son af And. Ofsangius v. Etterum, har i Riddarhus-Arch. blott funnit att han "war son af en Dos, och hade under namnet Dos varit gemeu knecht 1641—45." Då Rogberg i Dom-C:ts Archivet ej funnit mera lhus, än att han antagit en uppenbart riktig far der at denne ädling och Etteruman i Esthm ej om hans börd kunnat få någon större upplysning, synes hans inslikning i Ofsangiusläkten fordra granskning. Osenhjelmsta ätten:

N. N. dotter g. m. Kjellman, fogde i D. & B. härader.

Kjellman, Direktör öfwer Kleswa Kopparwerk.

Joseph Kjellman, Lect. i Werio.

Lars Kjellman, Rh. i Dwenneberga.

Christian Osenhjelm enda sonen, dog ogift före fadren, som således sjelf stöt ätten n. 1249. Sonen war Hendrik wid Kalm. Inf. Reg:te.

Wendela Osenhjelm, Josepfs dotter, g. m. Magr. Christ. Bengtsson Hammar, Rect. Sch. i Werio 1692. † 1708. Fabr. Com:st. i Röttja.

Selena Hammar g. m. Lect. M. Hjelmgren.

Wendela H. g. m. Rh. Helin.

Christina Hammar g. m. I:o) Gen-Rect. Jör. Larf. Fernerus † 1717. 2:o) N. Joh Wickelgren, född bondson i Wedelsång.

Lector i Werio, Rh. i Långasjö, som då war enkling, egande med första hustrun Christ. Fagrens fr. Gwitarud, söner Jonas W. Com:st. i Röttja, och Joh. W. d. y. Rh. i Långasjö (se nedanför), samt dotter Mårta Chr. g. m. And. Melander, Rect. i Gfjö, Prof. J. Melanders

*) Född 1620, † 1696. Gemen 1641. Underoff. 45. Major wid Smål. Dragoner 51. Åfdankad 61. Of. Löjtn. för en Batalj. Knechtar 76. Commendant på Carlshammns fastell 77; demitterad f. å. Commens dant i Calmar f. å. Begraven i Calmar Domkyrka.

(n. 116. 119. 166. 182. 183. 416. 834 u.), tillhörde den gamla Smålandska släkten Matt och Dag (i bredden), hvilken om än ej Sagornas Mattfare och Dagfare, likväl var en Rådslägt i

bror och Bisk. A. Rydels systerson. Men i sitt andra gifte hade Joh. W. d. ä.

Petr. Wickelgren, Christinas son, M. Dr. Lect. i Werjö. G. m. en dotter af Jon. Osander i Beckefång. — Efter Joh. Wickelgren d. ä:s död, blef Christina Hammar 3:o g. m. efterträdaren Erl. Grifff. Osander. Hade i detta äktenkap, utom 3 söner som dogo små:

Carhar. Elisab. Osander g. m. Nils Gurlin Proft i Österyd, em hvars son Sam. S. Hhd. hvars son är, Nils Agathon S. se häröfw. p. 899.

Wendela Maria Osander g. m. Joh. Wickelgren d. y. (De woro, som man ser, "sammaubragta barn"). 3 deras äktenkap föddes

Pet. Jon. Wickelgren Th. Dr. Pr. & P. i Sjöås. Joh. Erl. Wickelgren Arfepastor (IX) i A. G. m. Sar Mar. Odelin i Elmehöda. Han wunn erkännande som Arfepastor genom k. Reseriptet d. 11 Dec. 1781, med arfbrätt för egna efterfemmans de både på manlig och qwinlig linea, hwarigenom k. Gustaf III fortsatte Joh. H:s verk.

Wendela Ulrica W. Arfepastorska (X) g. m. Peter Dseen, Rh. i A. 1807.

Joh. P. Wickelgren Arfepastor (XI); utnämnd såsom Georgii Marcii ättling "i G:te led", 1827, (säl. lär Osenhielm nu wara upphytad en led i genealogien framom hwad den är enl. Smål. Bestr.)

Joh. Lor. Wickelgren, Prof. L. R. D. Pr. & P. i Skatelöf. † 1842. Har twenne söner, som äro Studenter.

Joseph Wickelgren Rh. i Näsbyl. M. E. g. m. 1) Sw. Peterfon Rh. i Ljunga. 2) E. D. Ringenfon Rh. ibm.

Christ. Rebecca dotter af J. Wickelgr. och Wend. Osander, g. m. Elias Aspelin Pr. & P. i Långassjö.

Pet. Jonas Aspelin Wager i Åbo 1798. † 1800. Wi återgå nu till Christina Hammar, som i 1:sta gifte hade

Christian Ternerus, Rh. i Sjöås g. m. Mar. Wifving. Wendela Ternerus g. m. Pehr Berglund Com. R. i Sjöås, sedau g. m.

A. N. dotter af J. Wickelgren d. y. och Wend. Osander. J. P. Berglund (trol. af 1:sta gifte) Prest; affatt.

Josua Berglund (trol. af 2:dra g.) Lemngjutare i Lund.

Walfrid Berglund, scholungling i Lund. En gren utom släkten begrade wid ett af successionskrigen. Det war trol. en sonsons son af Georg Osangius (IV), säl.

And. Osangius Com. R. sedau Rh. i Roslagen. And. Georg Anders. Osangius, Arfepastor (VIII) i A. 1767—80.

Maria Charl. g. m. Lect. G. Westerstedt i Kalmar Cl. Calm. I: 87.

C. G. Osangius, sonen, dog späd. En prest L. friade hos R. M:t till And. O—ii 12-åriga dotter, men det forkastades 1781 genom k. br. 11. Wallaw. Handb. p. 71. En friageprest J. Djuren, gift i Roslagen, der han dog 1809 (en son A. G. Dj. lefwer i Marseille), begärte Arfbrätten utwidgad till Communitaturerne i A. med anspråk på

12:te sekel. (1 D. 494. 495.) R. R. Bengt Matssons söner af stodo detta fiske åt Munkarne i Nydala omkr. 1219. Den del, som tillhört Byarumsklostret, såldes, efter Nunnornas affytning till Skokloster, af Priorisan Benedicta till Nydala 1254. Wid 1220 hade både Nydalas, Byarums (wid Tofteryd) och Gudhemskloster sina andelar qwar (S. D. n. 834). And. Griip egde en del af Sten 1637. Wid 1760 hade Rh. 96 ålar i tionte af detta fiske. Pappersbruket anlades af Rh. J. Wallin i A. 1681. Kongl. Privileg. gafs s. å. Kom sedan till släkten Lemchen. Direct. öfwer Sten J. L. g. m. Rebecca Heurlin, war Domprosten i L. Dr. Sam. Lemchens fader; S. L., född 1720, blef Docens wid 34, Philos. Adj. wid 42, Theol. Adj. (från 5:te förslaget) wid 56, Professor wid 75 och Domprost wid 85 års ålder. Stens pappersbruk såldes 1838 till Löjtn. H. Hammarberg. Här bodde Nils, Lånsman i Sten, bland Widebustar, g. m. Biff. C. Swenonii syster. Söner Enew. Widebeck, Dompr. i Werjö och Isak W. Rh. i Hofm:ntorp, hwars son Magn. W. Com:st. i W. Thorsås hade sonen J. W. Rh. i Lenhofda, Enew. W—s Th. Dr. Pr. & P. i Jäder fader. 1819 anlades wid Sten ett privileg. garfveri, som eges af Factor Sam. Norlander, g. m. Jul. Cwallius. c) För Capellanen i Röttja. d) Dessa ställen ha tydligen fått sina namn efter belägenheten från Finwedens sista herrskarsfäste Pilsborg. Abrah. Brodersson beherrskade Wärend, möjligen och genom fästningen på ön Rosfoc i Algutshoda, Njudungen och Stbo genom Trolleborg (Ed) och Finwedens S. o. W. del genom Pilsborg. Castrum Pilsborg nämnes 1402. 1407 war Patar Niclis. foghot på Pilsborg, förmodl. samme man, som 1408 war fogot i Wärend, (1 D. p. 497). Drätt fallas det Riksberg, ett för ståtligt namn. Då folksäggen känner i Lidhult en Kung Pigge, som kom öfwer Bolmen fr. Annerstad i en kopparkittel, förfoljd och der sedan lefwande och lidande förborgad, synes ett minne skymta af Engalbrechts segertåg, i å åfwen Pilsborg förstördes, och des flotts herre wäl måtte aftaga. Mycket tyckes antyda, att detta fäste innehafis af Pilsätten, trol. nämnd af sitt wapenmärke, ett musfiskal, dryckeshornet i Osians

befordran, trol. efter Lagerqwist i Lerpa, säs. gift med ett fruntimmer af D—släkten. Då J. P. Wickelgren segrade, täflade bland andra en Apothekare i Warberg, för en son, som war student, fordrande att A. skulle stå ledigt, tillö wälden blef pastorsmässig, likwäl erbjudaude utligt för folket i A. att ferut få en herbe, om R. W. wille förklara Apothekarens dotter som Arsprefinnna, då Apothekaren heppades, att hon snart skulle utnämna en kyrkoherde genom att ge en prest sin hand. Som genealogien från G. Marei ar en rättsfråga, har forsk. welat försöka ureda den, för att ge en wägledning åt undersökningar, då arsprefindenter wid nya ledigheter insinna sig. Här som wid Åhus har arswet meit gått på quinsolinien. (Man tänkte sig hållningen för pastoratet, om Com:st:ne P. Selslegren, P. Betulin, eller M. Hamn i Röttja genom någon Mormors sarnor härstammat från Kerstin Göransdotter.)

fånger, (Byr, läs: piks i Engelftan?), helst wi finna personer af denna ått så ofta utgiftade i nesden. En Estrid Pik blef g. m. Uffe Zonf. t. Hwitaryd, Magn. Knusf. Pik R. R. 1436, g. m. Bengta Larvsdotter till Berga, Swen Månf. Pik g. m. Cecilia Stenbock till Toftaholm, Märta Pik g. m. Nils Peders t. Gåsewad i Halland; de woro upprorskungens Månf Bryntesons morföräldrar. Knut Magnuf. Pik war g. m. Ingerd, dotter af Margw. Ling, Sthl. på grannfästningen Opvenien o. s. w. *) — Å Sundranås, hwarjemte Piksborgs ruiner utwisas i norr, liksom å Torrenås, förwårswades scälse af Olof Sård (af Segerstad) och tillåts honom och arfwingar bruka dem för sätesgård. R. br. 2° 1613. Reducerades. e) Joh. Carlh. Uagla tillbytte sig det af kronan 1643. J. Stodenberg egare 1805. f) G. Bolmarö; är ej en ö, utan nämnt af det Halländska red, som i Småland strejryd. Ligger wid Bolmans uisfall från sjön Sköjen. War bland de så bekante Sparregodsen. Egare:

1. Joh. Erikf. Sparre t. B. R. R. 1627—32.	6. Er. Sjöblad, Frih. v. Amis 1705.
2. Ebba Örenstjerna, enkan, la: de Hallary, Dinary m. s. till.	7. Gabr. Falkenberg 1742.
3. Joh. Sparre, Frih. sonen, Åfsej. 1680.	8. Casp. Ehrenborg t. Hofdala 1745.
4. Ar. Sparre Frih. son af n. 3. † i Venet. tjenst 1689.	9. J. Stodenberg 1804. Ledam. af R. S. Domstol.
5. Märta Berendes Mer ått n. 4. Hofmästarin. Egde B. 1690.	10. J. A. Stodenberg Sthl. 1828. Bänder köpte B. 1837.

Understad strefz namnet ännu 1637. Kyrkan, säger folket, war bestånd för Skens lund, men som trollen hwar nattligen nedrefwo byggnaden, wårjades till twillingorarne, som stulle afgöra om en Under stad stulle wäljas. De gingo ått D. och en Understads kyrka uppstod. (Antecknad i R. H. Plate 1757). Utom Bolmen märkes här sjön Sköjen, derifrån Bolman går till Gjen i Nötja och Hamneda snar, för att wid byn Horn utfalla i Lagan. Cnew. Swenonius, Bisk. i Lund war född i denna socken. Se R. H. i Angelstad.

Kyrkan i Annerstad är af sten, uppförd med torn 130 aln. från den gamla grund; inwid 1826. Den gamla war 33 aln. lång 16 bred. Messhaken och silfwerkalken, gifna af k. Johan, förwaras ännu.

Kyrkohertelärd.

1. Sweno in Understad, prost i Sunnerbo 1442; säges ha förenat i ett gyll jemte A. Dbenfj, Brå, Torpa, Nötja och Hamneda. Torde böra så förstås, att han war prost öfwer denna del af Häradet, då Pastor i Berga war Prost öfwer det öfriga. Att Hr Swen war kronfogde får wäl ej förstås widare, än att han hade åttilliga uppdrag af Konungen. Monne den samme som

*) Sjeller Ebbeson Pik Ridd. 1371—74, skrifwes Nellarus eller Secllarus Pik i Sartorii d. D. Hanse 2. 670, nämnd först bland Norfka och Swenska t. Gåfens Rådsherrar 1369.

- Sweno** in Anderstad 1463, Proft i Sunnerbo 1466?
2. **Johannes** (Sale eller Hafe) i f. Christian Tyrans tid. En gammal quinna Ingrid, som lefde 140 år, † 1614, berättade att Hr J. tyåte illa om predikande på svenska. Hon säges ha blifwit affatt af k. G. I. Slutl. blind.
 3. **Sweno** in Anderstad, Canon. in Lincop. † 1524. Lincöp. Bibl. Hanbl. 1: 92. Det synes som en odlig slägt (inom Biskäppen war Swen slägtnamn), här ofta lemnat pastorer.
 4. **Laurentius**, pred. på svenska.
 5. **Johannes** hin halte; ihjälslagen af en strifwäre mellan Bergs- och prestig. Trof. den samme som n. 2.
 6. **Joh. Embdonis**. Den forste som här warit gift bland presterna.
 7. **Petrus**. En Herre Brof eller Bod i Bergög. höll med presthusfrun. Befordrad k. Dgtl.
 8. **Nicolans** 1557—66. F. i Horn i Gamveda fm. Kom hit fr. Wolmsö. Hade 3 söner: 1. **Olaus** efterträd. 2. **Catullus** (Ketil) Kh. i Hlystad, Brof i Wadsbo härad. 3. **Jonas Nic. Oriensulanus** Superintend. i Mariestad 1612, (Wermlandensium, Wadsboensium & Waltherensium Sup.-Int.) Hans son Nils Roding, Lagm. i Wermland, hade sönerna **Jonas & Dan**, som skulle segla till Indien, men drunknade i Wenern. Dhwert dem är en parentat. hällen och tryckt i Deryt.
 9. **Olaus** 1566. † 75. Ihjälslagen af Gfjil i Horn. Hans sönson **Olaus Marselander** g. m. **Georg Marci** dotterdotter.
 10. **Georg Marci** 1576 † 1613. Se Biogr. Ver. War 5 ggt gift och hade 10 barn (kunde ändå ej få mer än en dotter för att producera arfsprester): 1) med **Brita**, död i Kalmar, hade han 2 barn. † små. 2) med **R. N.** † i Sthm 1 barn, hon har dött tidigt. 3) med **Anna** Christiernsdotter, fadr. Lagm. i Westbo 1588, enl. Wurseryds kyrkbok (ej 1528), hade han 5 barn. En son dog i skolan. Dottern Kerstin fortplantade den wid Annerstad prestgäll släkt. 3 doge små. 4) med **Karin** fødte han 2 barn; doge späde. 5) med **R. N.** som insjufnade bröllopsdagen och låg 9 år till fängs innan hon dog, hade han inga barn.
 11. **M. And. Osangius** 1613. † 38. Skref sig And. Petri Osangius Sveco-Smolandus Sunnerboanus i Greifsw. 1605. Riksdagem. 1624 Wendjen fr. Röttja.
 12. **Christ. Osangius** 1639 † 60. Resp. i Deryt 34 Präsid. i prestim. 43 Disp. af 32 fidd. tr. i Ups. Predren Corn. S. R. M. tis Stipendiar. responderade, Etalens gästulerade på gref. vers. Riksdagem. 1643. 52. 59. 60. Wakade öfwer Carl X:s lif. War wald wid Desputat. till R. o. Adlen. 1653 berammade Dom-Cap. att D. i A. måtte sätta från Sacramentet 2 treleser wade som wygat sin trolofs. till de utgäwit witet, en ore till Capittlet, en till kyrkan.
 13. **Georg Osangius** 1662. † 72. Hans berättelse till Antiqu. Archivum är bland de bäste då inämnade.
 14. **M. Joh. Wallin** 1673. † 85. Proft. Efter hans död utnämnde K. M:t Gfman, Rect. Sch. på Wisingsö i br. af 30, men ändrade det genem K. br. † f. s.
 15. **And. Berggren** 1686 † 1707. St. i U. 71. "Hofprest" (Husprest).
 16. **M. P. Colliander** 1708. † 13. Präst. i prestim. 1701.
 17. **M. Joh. Wallin** 1715 † 41. Resp. i Ups. 1707 & 10. H:sprest 38.
 18. **Joh. Plate** 1742. † 67. St. i L. 1714. Prest 21. Rect. Sch. i Marstrand förut.
 19. **M. And. Georg Osangius** 1767. † 80. Kallar sig på en disp. And. Georg D. - s. Androæ fil. Roslagensis. Georg D. n. 13 lär ha haft 2 söner, en **Georg** och en **Petrus**. Den sednare blef St. i Ups. 1668 och dog som Bergmäst. Men **Georg** hade sönerna **Andreas**, far åt n. 19. Denne war g. m. 1) **Hel. Duce** från Roslagen, 2) **Charl. Regina** Rogberg fr. Swita ryd.
 20. **M. Joh. Erl. Wickelgren** 1781 † 1806.
 21. **Pet. Ofsen** 1807 † 26.
 22. **M. Joh. P. Wickelgren** 1827—.

17. Torpa socken. (Anner.) a)

m.t.f.		1.	Skjerfve.
	Skattehemman.	1 3:4.	Stackarp.
3:8.	Balkeryd.	1 3:4.	Sunnerterpa. c)
1:2.	Bågeryd.	3:8.	Torpa.
7:8.	Öfshult.	1:2.	Öfjea.
3:4.	Kerfå.	18 3:4.	
5:8.	Kathult.		Kronohemman.
1 3:8.	Gashult.	3:8.	Häggeshult; Kältskärs-Bo- ställe.
3:4.	Groeryd.	1:4.	Näs; Capellans-Post. d)
1:2.	Häggeshult.	1:2.	Stackarp; Furirs-Post.
1:8.	Saga.		
1:2.	Mågeboda.	1 1:8.	
3:4.	Mjåla.		Frålshehemman:
1:8.	Möflida.	1.	Boda.
1 3:4.	Norrterpa.	1.	Källshult.
1.	Nåaföp.	1.	Stackarp.
1:4.	Näs.	3.	
3:4.	Nya. b)	22 7:8.	
1:4.	Rosenberg.		
1:8.	Rännö.		
3:4.	Skifteryd.		
1 1:4.	Skjerferyd.		

a) T. annex jemte Röttja till Annerstad, $1\frac{1}{2}$ m. lång, $1\frac{1}{4}$ bred, kyrkan $1\frac{1}{2}$ fr. Annerstad, 10 m. fr. Werid, gränzar i S. t. Hamneda, i S. t. Hirneryd, i W. t. Knäred i Halland och W. t. i R. t. Annerstad. b) Hit hör utjorden Lilla Kante der Långsman A. Schager uppfert wacker bognad med smedja, säg, qwar nar m. m. c) Communist. Jon. Wickelgren i Röttja gifade att här legat Sunnerborgs flott. Det upprepas än i Luneld. Skäl en äro wida mer öfwerwägande för meningen att det Sletter legat i Hamneda sn. d) för Capellanen i Torpa, ligger $1\frac{1}{4}$ m. fr. Annerstad, $\frac{1}{4}$ fr. Torpa, $1\frac{1}{2}$ fr. Röttja.

Ecclesiae Thorpom gaf Lagm. i Wärend Nils Sigridsen 1299 3 mark, nämndt näst efter Eccl. Gardsby. Men det är der tydligan fråga om det Torpa som jemte Tofta sedan tillhörde Stenbodsäten. Se Dörarp p. 906 f. Här byggdes ej fastare kyrka, än att den "nedföll" om wintren 1620, hwilket allmogens bud lät S. Mt weta 1620²³, likasom att J:n behöfde hjälp för att återuppbygga. De sijn, o taga 6 Tor sp:nd ur kyrkherberget. Sagan om Drarnes stannande, der kyrkan är byggd upprepas. Här war en tupp i wagnen, hwarsföre sn först kallades Duppa, sedan Torpa.

Capellanslängd.

1. Sw. Nicolai subscr. 1593.
2. J. Peret Trysenius 1646—50.
Kom fr. Näsje.
3. Joh. Britman 1691. St. i II.
1679.
4. Genr. Selmerus. St. i L.
1692. Com. i Hjeterud först.
Här i 45 år.
5. Jon. Wickelgren 1735. † 61.
St. i L. 32. Se ofw. p. 946.

6. Sw. Lagerqvist 1762 † 90. *)
 7. Sw. Nilsson 1790—97. Se
 Gem:st. l. i Lofaryd och Khl. i An-
 gelstad.
 8. Joh. Lund 1798 † 23. *)
 9. G. C. Lagergren 1823. † 33.
 10. Cand. Joh. Nordholm 1833—

18. Röttja socken. (Anner.) a)

m:t:l

Skattehemman.	
1 1:2.	Bollmaryd. b)
1 1:4.	Balkarp.
1.	Balko.
2.	Bollmunge.
1 1:2.	Billetulla.
1 5:8.	Örtorp.
1:2.	Horsöija.
3:8.	Kärr.
1:4.	Malmmaryd.
1 1:2.	Röttja.
1:8.	Nvarnanöttja.
1.	Rönunge.
1.	Estafvethult. c)
1.	Estafvethult.
3:8.	Lofaryd.
1.	Westerhult

15.

Kronohemman.

1:4. Bjernhult; Lienten. Vost.

a) N. anner jemte Torpa till Annerstad, är 1 m. lång, $\frac{1}{2}$ bred, tyrfan $\frac{1}{2}$ m. fr. Annerstad, $8\frac{3}{8}$ m. fr. Weris, gränssande i S. t. Hamnebo, i S. t. Hinnerud, i N. o. W. t. Annerstad.
 b) Här står runstenen n. 1268 i Lilj. R. U. der Lilj. läser: Rint R: auk Sin. sati: Kuml þusi: iftr: Comr: saþr . . . Detta Bollmaryd ligger wid Bolmånns infall i Gjen; Skattehemmanets ränta war 1637 anslagen Ryttnäst. Joh. Nieroth; frälshemmanet låg under Bollmaryd säteri i Annerstad sen, tit det hörde ännu 1805. c) 1637 anslagit predikanten wid Ryttnarne. d) Fru Agneta Skytte fick Br. 1629 under frälse och brukade det till sätesgård 1637, ent. R. Confirm.br. 1636. e) "Förswarades" som Fru Beata Liljesparres sätesgård 1637. Tillhörde 1737 Brosten N. Osander i Markaryd; sedan hans enka 1757. Derpå Öfverste Löjtnant v. Rohr. 1805 Cornett R. Skytte. Sedan bönder. I gården ligger en stor reinnad sten jemte 5 som stå wid ett stort kummel. I Malmmaryd N. bodde bonden Joh. Larsson, hvars son

*) Såsom exempel på den lott, som någon gång kan tillfalla det arbetande prästerkapet i vårt land, må nämnas, att L—s enka bodde i en backstuga, dit en dotter, enka efter en Gem:st. Högrens, stöttade för att värda sin mor. L. dog under en embedsutföring wid underrättelsen att en son, student, blifwit swagst. Ungsta dottern war swagst och afhände sig sjelf lifwet; den aldita war swagst och lefde länge; den medlersta war högst olydligt gift.

1:4.	Bjshult Trumslag. Vost.
1:2.	Brusarp; Trumpetare. Vost hülle. d)
3:4.	Balkarp; Lienten. Vost.
1:2.	Röttja; Bakoris somm.
4.	Estafvethult.

2 1:2.

Frälshemman.

1 7:8.	Bollmaryd. b)
1:2.	Röttja.
5:8.	Örtorp.
1:4.	Lindshult.
1.	Malmmaryd; Säteri. e)
1.	Do; Rå och Ner.
<hr/>	
5 1:4.	
<hr/>	
22 3:4.	

Nils Bolmeer, f. 1714 blef Comst. i Hånger, sedan i Skärstad, der fört Sweno Andree Bolmerus Et. i 1649 dött som kaplan 1691, trol. en frände till N. B. Iffom den Nils Bolmerus, som war Sk. i Himmeryd 1695—1709. Rimligast har den första utgått från Bollmaryd och de sednare upptagit frändens namn. N. B. d. v. i Hånger, "en owanligt reslig och stark man, hade sönerne Magnus B. Pr. & P. i Hwitaryd och Joh. B. Pr. & P. i Bergunda. Den förra war Profes. N. N. D. Magr B. M. Bolmeers och Pr. & P. Magr B. is i Reng fader.

Wid Rörbro står runstenen n. 1267 hos Ellj. der han läst: Afur: karpi: Fuml: þifi: estiR: Vit: sapur: sin: San: war: manna: mistr: unipifr: war intr: matar: uEumuna ots: kupa — — nkus . . . trui kupa . . . a Eþi: Ent. Runlāran p. 104 är "intr matar": yndr made, "uf kunnar": auk gumnar, så att Ellj. öfversätter: Wid war den mest hederliga man, på hwilken ingen skugga af onde kunde fastas, följaktl. allmänt åtskad. Oniding är dock ett eget uttryck för beröm. Snarare: onist det är gsmild. "A Eþi", se Dörarp p. 909.

Nöttja kyrka war byggd, der twillingstutarne stannade, hwarwid, enl. hward J. Plate anförde 1759, folket utropade: "det stället stola wi nyttja" — nytt prof på den wanliga folketymslogien. Ligger någon grund under folktron, att församlen har namn af ett orafelswar genom twillingstutars fria gång och stannande, så må wi wäl snarare tänka på fornprälets nauta rwa (I D. p. 407). Bolmän går genom sin, infallande i Ejen eller Nija, som är $\frac{1}{2}$ m. lång, en hö, hwarwid Nöttja, Hammeda och Himmeryd sammanstöra. I denna socken och Örtorp töd:es 1580 den And. Osengius, son af smeden Erikson, hwilken är förda: de frukten af G. Marci kungaynnest.

Kyrkan är "urgammal"; af sien, 36 alm. lång, 17 $\frac{1}{2}$ bred på S. och 12 $\frac{1}{2}$ på W. gästen, med 9 alm. hög mur.

Capellanslängd.

1. Olaus Nicolai 1557—66. Se Kgl. i Åmmerstad.
2. Cornelius Christierni Waschultensio, "Sr Jorans Capellan" och swägar, fäl. son af "den alltid lagfarne Mannen" Christ. Corneliison. Subscr. 1593. Fick efter hwarje predikan ett sammanstött af församl. "for sin trogna predikan." Blef sedan Magr i Lysland. † 1602 som Rect. Sk. i Werio; begr. med lifpred. af Bisk. P. Jonæ.
3. And. Osengius 1608—13. Se Kgl. härstädes.
4. Dav. Krof 1613—21. Se Kgl. i Willstad.
5. Erland. Kom sedan till Kädda.
6. Bened. Christierni 1667—70. Söner Christ. Sammar Rect. Sk. i Werio. Hans dotters ätt innehar för närw. arfverätten till N.
7. Laur. Laurentii 1670.
8. P. Wiostrin 1682. Se Comm. minist. i Åmmerstad.
9. Gudm. Austrenius f. i Unnarud fä.
10. Aron Terfelius (ej Korf.). St i Åbo 1696. i L. 1706.

11. **P. Sellegren** (ej Selligren) 1735 † 49. "För föröfwadt besdrägeri mot M. Ständers Banco" hängd på jerntorget i Sthm 1749. Hans "affedsbref" är tryckt n. 316 i Arch. Smol. "Nu hänger man prester" såde en Banco-Commisarie den dagen till Bisk. Serenius. "N: j han hänger ej som prest, utan som Banco-Commisarie", svarade Serenius.
12. **P. Verulin** 1749—58. Blef affatt, dömd "för hor, dryckeri och sverdom" Infattes på Christianstad fästning. Kom stult. ut och blef skolmästare.
13. **Måns Samn** 1758—68. Att ej lagens stränghet mot företrädnarsne verkade på denna, synes deraf att han "för liderligt lefwerne" måste affattas. Infattes så på Werid hospital. Rymde utrikes. War g. m. 1:o en dotter af J. Brungelins Kh. i Ljunga. 2) en Stockenbergs Kh. i Ljunga. 3) en Stockenbergs Kh. i Ljunga. 4) en Stockenbergs Kh. i Ljunga.
14. **J. Norf** 1768 † 83. G. m. en Dsengins fr. Beckelsång.
15. **Gand. Jör. Lönnwall** 1783 † 92. Fabr. Com:st. i Nve.
16. **Gand. J. L. Gadd** 1792—1804. Se Com:nt. i Hamneda.
17. **M. Sw. Joh. Widegren** 1807 † 19.
18. **J. P. Wickelgren** 1819—27. Se Khl. i N.
19. **P. Lundeberg** 1827—45. Kh. i Bolmsö.
20. **C. Murling** 1846—. F. 1811, St. i L. 30, i N. 32, Prest 36. Fabr. Pr. & P. i Slatthög.

12 §. Angelstads Pastorat.

19. Angelstads socken. (Mödersförsaml.) a)

m:t:l.		1:4. Hölminge.	
	Skattehemman.	1.	Dönestorp, Pastoris stomm.
2	3:4. Angelstad.	3	3:4. *)
1.	Bjernaryd.		Fråskhemman.
	1:4. Bolmsstad.	1	1:2. Angelstad.
2.	Hollminge.	1:2.	Bisfopswara.
	1:2. Hultan.	7:8.	Hollminge. c)
2.	3:4. Hedestorp. b)	2	3:8. Kärringe.
	Kärringe.	1:2.	Rotatorpet.
1.	Kärragården.	3:4.	Mäglinge.
	3:4. Mäglinge.	1:2.	Salewara. d)
1.	Owenslöf.	7:8.	S. Nataryd.
	3:4. Nya.	1:4.	N. Nataryd.
2	1:4. Nataryd.	1:2.	Staffjö.
	1:2. Staffjö.	1.	Ularv.
	1:2. Ularv.	1:2.	Wärsedt.
	1:4. Wärsedt.	1.	Bolmsstad; Säteri. e)
	1:4. Hölminge.	3	1:4. Dito;
16	3:4.	1:4.	Faggaretorp. } Nå och Nör.
	Kronohemman.	1:4.	Malmryd. }
	1:4. Ularv.	14	7:8.
1.	Angelstad; Pastors-Boft.	35.	
	1:2. Bjernaryd; Lieuten.-Boft.		
	3:8. Hedestorp; Ruffmäst.-Boft.		
	fälle.		

a) N. modersförsaml. i N. pastorat, Consist. i 2:dra kl. 1 af deln. är 1½ m. lång, 1 mil bred med fyrkan 8 m. fr. Werid, gränfande i S. t. Ljungby och Käanna, i S. t. Annerstad, i W. t. Bolmen gent emot Odensjö, i N.W. till Bolmsö landsföken, i N. t. Lannåker och Berga. b) J. H. jemte Rot-sjön föddes twil-

*) Numera är ½ Krono löst till Skatte.

lingarne Isak och Jon Rothovius 1572 i en fattig bondes tjäll. Isak uppfosttrade Axel Openstjerna, då modren stakat den faderlöse gosen ut till Tyssland att studera för att bli lärde och undgå poltiska förföljelse; uppfosttrade sedan till märklig grad Finsta folket, tacksamt slidrad af Franzén och Tengström för sina tjänster som Biskop i Åbo. Jon dog som Superintend. i Kalmar. Isaks son Lagn Rothåf adlades 1675 (n. 882). En annan son Lorens hade sonen Leonh. Rothoff, Bergsfogde, hvars son Lor. Ridderhoff adl. (n. 831) dog som St.-Löjtn. begrafven i Ridderholmst. an. Jon R—ii son Zach. R. Advocatstäl hade sonen Jon. Gyllenroth (adl. n. 953), Gen.-Auditor, mördad af allmoge 1677. Dennes son Kapt. And. G—th halshögg 1722 för falsk angifvelse mot Sv. St.-L. Chr. Stobée. Namnet Rothoff är väl känt i Bergswetenskapen. c) Fru Annas (Rosenbjelke?) sätesgård 1637. d) Detta Salewara gällde mycket, då Finweden skulle bewisas vara en f. d. Slavisk finsk provins; men i 1637 års Jordebok läses Salfverrydh, hvaraf uttalet sedan bildat det finst klingande namnet. Här bodde i G. l:s tid bonden Marcus, som hade 2 söner Göran, som "hölls till bot" och blef Rb. i Annerstad (Georg Marci) och Sallward, som hade sönerne Marcus Sallwardi Sandelius, Coll. Sch. i Kalmar 1610, Rb. i Westervik redan då P. Jona höll läspred. öfver Farbrodern 1613, Prost i S. Just 1622. † 1651. Dennes son Dav. Marcusson Stads-Not. i Westervik har gjort en wacker donation till Stadens Skapansbord. Magister Knut Krof war en Georg Marci brorsson, på hwilken han mycket kostade i Tyssland. Se häröfw. Hallaryd p. 933. Wid en törnbuse (rubus) i Salfwaryd framföddes 1598 Nils Rubenius, om hwilken Rb. i Switaryd och hans efterkommande, se häröfw. 2. p. 904. Salfwaryd lades under Bolmstad 1659. e) Ligger wid Bolmens strand gent emot sjöns 2:dra ö (efter storlet räfnade), Rået eller Rå-ön. N. N. Broder Bug i 15:de seklet stref sig till Bolmstad. Bar Måns Kyles sätesgård 1637. Egdes sedan af Hb. i Westra härads Dan. Lilienberg g. m. Chr. M. Stiernflo, den sista af det namnet (se Nyssby p. 913. 3 D. p. 68), som fick 1751 rätt att af n. 1244 och 1431 bilda en Stiernflo-Lilienbergsk ätt med fideicommiss (blott egande en röst likwäl på Riddarhuset). Ätten blef Friherrlig 1766 (n. 273). Bolmstad tillhörde sedan Prestd. J. G. Lillenberg; derefter hans mågar Prestd. Lagerhielm och Hr Lefebure. J. G. Lillenberg war lungagunstling, stod på Riks-Rådsförslag, blef Grefwe (n. 101) 1778 och kallad af Gahn Behrson Mæcenat & Jupiter meus optimus maximus. Egdes nu af Hb. J. Tornerhielm. Säteriet i m. l. har ännu förenade med sig 4 andra hemman inom rå och rör. Läget är wacker, jordmånen, sandblandad svartmylla, någorlunda bördig. Bosk. och annan löstfog pryder ångar och hagar. Rået har mycket barrskog. Jagt och fiske äro betydande. Tjäder, Wildgås,

Morkullor, Beckasiner, Rapphöns, Änder och Ortrar äro ännu i myckenhet. Äl, braren, gädda, sik, löja, lake, gjers, hwittling, utom abborre och mört, fiskas i Köfen så wäl som Bolmen.

Angelstad ansågs fordom utmärka Anglernas fordna hemort, liksom Finwed Finnarnes. Prosten G. Ullgren upplyste omfr. 1760, att socknens hufvudnäring är sille, hwilket sker för nämst genom ett sätt, som kallas angla eller ångla. I 1637 äro Jordbok skrifwes Angelstad. Sjön Köfen sträcker sig in i sinen, hwilken sjö är $\frac{1}{2}$ m. lång, $\frac{1}{4}$ bred. Med denne sammanbindes Dvenslöfsjön medelst en liten å.

I Samll. till Ny Smål. Beskr. på Werio Gymnasi-Bibl. finnes en mycket utförlig beskrifning öfwer Angelstads pastorat af Carl Rydén, som ej bör förbises, då Kronobergs Läns Hush. Sällst. följer Jönköpingska Sällskapet's efterdöme genom Sockenbeskrifningars utgifwande. Wi meddela derur: Bostaps-handel inbringar förra delen i rörelsekapitalet. Jorden, bestående mestadels af sandmylla, något sandblandad svartmylla, på få ställen af lerjord, är temligen odlingsbar. Skogsplanteringsförsöken ha afstannat. Timmer och wedbrand hemtas wintertiden öfwer Bolmen från Oden sjö och Lidhult. Torfwäsar med brännstoff erbjuda wigtiga statter, ännu föga begripna. Här är det gamla byggnadsfättet med enwåningsstugor, upplysta genom talfenster samt 2 wån. loft allmänt. Under prestgårdsbyggningen finnes en numera igenmurad ingång till källaren, der k. Erik XIV säges ha dolt sig under danska friget, då Skåniska hären intagit prestgården och slagit läger på dess egor. Ett slag lär förut stått i närheten. Då sköflades kyrkan. Ena klockan kunde dock fienden ej föra längre än till "klocksjön", der hon sänktes, $\frac{1}{2}$ m. fr. kyrkan på Hedenstors egor. Ett försök att sedan upplysta henne med lina, hwarsöre 3 par orar spändes, misshåkades och har ej förnyats. 1570 war åter orten frigtbeater. Danska hjälptruppar från Saren lågo här. Öfwersten och en Skapten lågo i Hyltan, som då egdes af en enda äbo Behr. Skaptenen hade sin fästnö i Annerstad prestgård, der han torde förut warit inkwarterad. Wid Julen begärte och fick han permission att besöka henne, men blott öfwer Juldagen, skyldig att återkomma kl. 10 om Ammandagen. Han kom ej förrän kl. 12 och blef kl. 2 e. m. arkebuserad. En guldfedja, han fått af fästnön, återlemnade han Öfwersten att återställa fästnön. 3 stenar äro resta der han föll, liksom ett kors med åretalet 1570. Han begrofs i kyrkan, der hans långa wärja med silfwerträdswiradt skälfaste hängde till 1807. Wid Därekkede nära Angelstad Rotregårds badstuga wisar man en sten och 2 grafwar. Der stupade och begrofwos sedan som sjelfspillingar 2 nakna drängar, som ut badstugan en julafjon skulle löpa i kapp till Rotaryds gårde, men här öfwerwäldigades af kolden. Om Barnaboken, se nämnde samll. Wid Rotaryd är förra pestkyrkgården.

Folkmängden war här 1805: 826; 1830: 1036 och 1840: 1128 personer, dessa fördelade på 255 hushåll eller matlag.

Angelstad kyrka byggd af sten, förut 37 aln. lång, 11 $\frac{1}{2}$ bred, med 9 $\frac{1}{2}$ hög mur, utwidgades 1806 till 52 aln. långd, reparerades 1826. Kyrkans silfver är 127 lod, deraf kyrkans sigill 2, kalk 44, tanna 49 w. I kyrkan finnas 5 st. oljotaflor med målningar på duk, 4 $\frac{1}{2}$ aln. höga, 2 $\frac{1}{2}$ aln. breda. En föreställer Carl XII till häst med dragen värja, en försästelsten, en Jesu flykt till Egypten, en Isaks offerande, en bar porträtter af Hieron. i Prag, Luther m. fl. St. Laurentius, kyrkans Patron, är utskuren i trä. Klosterskrifterne äro här af större märklighet, än vanligt. På den fjörra står: *Si Deus pro nobis &c. . .* 1609. Jonas Bergeri Angelstadenensis. Joannes Canuti Sacellanus. Jens Rasmussen. M. P. Och vers på nedersta kanten, säkerligen af J. Rothovius: *Såsom allting theritl stapade ara — At the Guds namns lof stola bara — Sa ara och fides for wid kyrlio och Dom — At kalla til samman mang kristen from — Gud ware lof for medel alla — Thermed han os wil sammankalla — til at höra hans saliggörande ord — Theraf sig frögde himmel oc jord. 3 punkter stilja alla orden. Wid kyrkan war fordom ett Kriitthus, försöwerksbyggnad, 12 aln. i fyrkant, der Wallqw. anser att Contractconventen hållits. På kyrkg. utwisas den i folkwisorne så beröftade Ebbe Skammelsens graf. Hans bror är Peder, som lockade Ebbes mö Lucia, under det G. war i konungens gård. Ebbe mördar wid hemkomsten begge i brudstolen, wandrar till Rom i bojor, som han sjelf smidt sig, återkommer, undergår den penitensen, hwartill Påswen honom dömt, att ligga en natt på hwarje af Belmens 365 öar och holmar, släpar sig derefter döende mot Angelstad kyrka; man utwisar hälen efter fötterne, der han stod, då kedjorne afföllö af sig sjelfwe, till tecken att han war försnad. Han nedsjönt död och begrofs efter egen önskan, der han föll, utom kyrkmuren, wif, att om så borde ste, han nog kom inom den. Nu refs muren af ofynliga makter ända tills kyrkgården utwidgades så att Ebbes graf kom inom densamma. Kedjorne hängdes in i kyrkan och användes setan att smida den n. w. kyrkspiran. A. terborns Poët. Cal. 1816 p. 55 f. Arwidfs. Jornsånger 1: p. 216 f. p. 423. I Nydénka beskrifningen är införd en uppfattning i krist af folksågnen om Ebbe Skammelsen, utaf Matth. Ulrici Gadd, som war "55 års Organist och Klokkarejensleman" i Angelstad 1829. Ebbe säges der wara ankommen från Skottland, i fletet före Unionstiden. Se Ståbo, Nydaholm, 3 D. p. 45.*

Kyrkoherdar.

1. Lars Groe 1412. (St. Laurentius war "Kyrkans patron". Påswen canoniserade ej besökande Kherdar).

2. Lars 1441. K. i N. och Ljungby. Knut i Reformationens början, trol. densamma som n. 4.

3. **Jonas** omfr. 1550. Son af en Händelen. i Helsingborg, en beredsfatt Engelt adelsman. Rh. **Jonas**' son **Enewald** bodde i Färstorp i Amnerstad. Dennes son **Swen**, Jernhandlare mellan Göinge och Sunnerbo war g. m. en Nögotist prestdotter Ingersdotter. Vode i Brogården i Amnerstad. Deras son **Enewald Swensson** eller **Swenonius** f. 1617, en wäldig kyrkofämpe, som d. 26 Sept. 1687 blef **Gahns** efterträdare på Lunds och, efter dennes död 29 1687, hans efterträdare på **Weric** Biskopsstol, men dog sjelf innan han tillträdit någotdera stället i Åbo d. 18 Apr. 1688. *)
- Johannes** 1568. Möjl. densamme som n. 3, hwilken som en Engeltmans son wäl hetat **John**, hwaraf både **Jonas** och **Johannes** funnat bildas.
4. **Knut** war här i f. **Ericks** tid, som hade sitt högkwarter hos Hr **Knut**. G. m. en prestbr: fr. **Ljunga**. Född i **Väck** i **Känna** s:n, der han blef wid kyrkdörren begrafwen. En frände **Pehr Väck** blef 1682 Rh. i **Bunkeflod** wid **Malmö**, der hans son **B. B.** † Rh. 1735.
5. **Petr. Magni** 1579 † 1604. G. m. Hr **Kants** enka. Subfer. 1593. Rifö: om. 1594. Hade wist warit student. Drog efter 7 års studier i **Weric**, **Kalmar** och **Arbe**ga till främmande land, der han så formerade sina studier, att han blef **Docens** utrikes med rätt "att lesgian och andra stöne lectiones ungdomen proponera". (P. **Jonæ**). Han war dotterson af en bland företrädarne. Fadren hende i **Engelt**. Sö: reg. War **Provest** i **Sunnerbo** i 24 år. **Bisk. P. Jonæ** swar på ett hans bref är tryckt i **Jena** 1600. (Sants **Supplem.** till **Annal. Typogr.** sæc. XVI in **Svecia** p. 8). **Bisk. P. Jonæ** lifred. öfwer **P. M.** är tryckt **Sthm** 1605. Hans upprättstående grafsten på **Kyrgården** har: **Per: Mag: Past: Angel: er: prap: Svn: Der: under ett uthugget kors.**
6. **M. Jon Rothovius** 1604—18. G. m. **Swenborg** dotter af n. 5. **Häradsprost.** **Sedan Supers**
- intend. i **Kalmar**. **Se Cler. Calm.** och **Biogr. Ler.**
7. **Johannes** 1618 † 49. Son af n. 4 (ej 5). Kallas **Joh. Canuti past.** in **Angelstada** i en **debscat.** i **Dorpt** 1634. (Denne **Knut** kan ej ha lefwat i "Reform:s början").
8. **Petr. Johannis Angelstadius** 1651 † 70. Son af n. 7. G. m. **Elisab. Bisk. Staleni** dotter. Lär fatt **pastoratet**, såsom förment äfse ligt. **Wallgw. Handb.** p. 75, not. i. **Conf. i Weric** prot 1651²⁹. **Härwid** war dock, som wanligt i **Sverige** då **prestskall stela bortgifs** was, mycken rörelse. 1649² fick en **Legationspredikant L. Ubbolens R.** **M:ts** **promotorial** till **Angelstad** och **fullmakt** 1650²². Men **Dom-Cap.** erkände ej **A.** som **regalt.** I **R. br.** 29 51 befalltes dock **Dom-Cap.** att låta **A.** få **A.**, men s. å. 29 gaf **R.** **M:ts** sjelf **Petr. Rothovius**, son af n. 6, **collationsbref** på **A.** Men nu uppträdde **Biskopsnågen** och **segras** de. **Ubbol.** war ännu 1660 **obefors** brad, men fick **R. gl. recommendas** **tiens** **ref!**
9. **Andr. Zappini Anander**, **mågen**, 1671. † 95. **Holl** en **paves** **gyrsk** i **Ulf.** öfwer **Carl XI** 1668, då **Jornelius** utfärdadt **programm.** **Resv.** i **Lund** 69. **Mag: i Witten** **berg** s. å. **Prestb.** **ibm.** **Prestb.** på **prestm** 82.
10. **M. Lars Ullmgren** 1697 † 1711. **Broder** **Harald U.** resp. i **L.** 1692. † 1703 i **Köhlen** som **prest** wid ett **Jentöw.** **Reg:te.** **L. U.** blef **Prost** 1711. **Söner:** **Ubrab. Rh.** i **Algtshoda**, **Nils Krigs-Com** **miss.** **Jonas Fältfär,** † i **Dän** **dien** **samt**
11. **Petr. Ullmgren** 1712—55. **Fick R.** **fullmakt** att **eftertrada** **fadren.** G. m. **Elis. Dryselius**, som **läst** **correcturet** på **fr** **faderns** **Kyrkohis** **toria.** **Författade** **sjelf** en **wacker** **förmånings** **skrift** till **sina** **barn.**
12. **M. Erl. Ullmgren** 1757 † 93. Son af n. 11. **S.** 1716, **St.** i **L.** 36. **Resp.** 40, 41. **Prest** 44. **Dys** **pen.** i **prestm.** 67. **Pred.** i **prestm.** 78. **Centr.-Prost** 76. **Sonen** **Pehr U.** f. 1767, **St.** i **U.** 84, i **L.** 87. **Mag: r:** **mus** 90. **Förste** **Erped.**

*) **Se** **Härofw.** p. 636.

- Secr. 1810, N. N. D. 30. Jubel-Magr i L. 41. Midd. af C. XIII:s D. 42. Konstkännare af en hogre ordning.
13. M. And. Ljungberg 1794 † 1811.
14. Sw. Nilsson 1812 † 13.
15. M. P. A. Burste 1814 † 40. Jubel-Magr i L. 35.
16. G. E. Sundberg 1840 † 44. Gem:st. i Hagshult 1828.
17. A. G. Bom 1845—. Förut Apologist i Werio.

20. Ljungby socken. (Anner). a)

m:t:l.		Skattehemman.	Frälsehemman.
2.		Sta.	2. Hjelmalyd.
3-4.		Höfdinge.	1. Höllånge. d)
1	1-2.	Hångers. b)	1 1-4. Höfdinge.
2	1-2.	Ljungby.	1. Näs.
1.		Maråhs.	1. Dvenslöf.
2.		Dvenslöf.	1-4. Dwarnarne.
1.		Replösa.	1. Replösa.
2.		Lofsa.	1. Sidsinge. e)
1-4.		Wiplaryd.	<hr/>
			8 1-2.
13.		Kronohemman.	<hr/>
1	1-4.	Ljungby; Gåfwg. c)	22 3-4.
		— Apotheke.	
		— Post-Contor.	

a) Lj. anner jente Kånna till Angelstad, är $\frac{3}{2}$ m. lång, $\frac{3}{2}$ m. bred, fyrkan $1\frac{1}{2}$ fr. A., $6\frac{1}{2}$ fr. Werio. Gränzar i S. t. Tustaryd, i S. t. Kånna och Angelstad, i S. D. t. Ljunga, i W. t. Angelstad och i N. t. Berga. b) Kallas o.k. Hangås. c) Gåstafw. Lars Swenson Grimolin hade sonen Abrah. adlad (n. 1364) år 1698, då han war Befalln.m. öfwer Sunnerbo. War den 4de studenten af Smål. nat. i Lund, instrifwen $\frac{6}{8}$ 1668 (förra terminen bestod nationen blott af 2). Han uppbudade Smäl:rne och förenade sig med N. N. Joh. Gyllensfjerna 1676, slog Skånsta snapphanar, och bewistade med sin fricorps Landskrona slag. Blef Landskamrer i Werio. Från en hans bror härstammar prestsläkten Ljungberg. En Abt. Ljungfels syster Märta Ljungberg, f. 1656, död 1741, a. m. Commisar. L. Täckenström har listat 1:o ett stipendium 1681 åt en studerande af Smål. nation i Lund, utgörande årsräntan af 3 frälsehemman Hjelmalyd, Kånna och Hallaböke, att i 4 år behålla; 2:o ett d:o åt en enka i Sunnerbo härad, 100 dal. f. m. årl. att utgå ur Ljungby flokaregård och Söregård, $\frac{1}{2}$ i Ullarp S. rusthåll, $\frac{1}{2}$ Ullarp augment, $\frac{1}{2}$ Dragaryd Arfwidsgård och ödalsqwarnen i Ljungby Estilsgård. Swad som öfwerblifwer uidelas bland fattiga i Angelstads pastorat. Se Testamentet in extenso afstrifwet i Samll. till Ny Smål. Bestr. G. Rydén's bidrag. *) Gåstafw. i Lj. war f. d. Apothekaren B. Platin, son af Lect. P.

*) Se öfwen Samling af Testam. och Borsfattu. om Stipendier i Lund. 1 D. p. 35.

Blatin i Werjö, då hans hustru curerade en utländsk minister, som skaffade mannen Med. D:rsdiplom, hvarpå han blef provincial-Med. i Jönköp. län 1735. Sacklén 2: 1. 558. Om Ljungby Köping, se nedan. d) Hefelengia 1637. Här föddes i bondstugan Hel. Broderkon Dryselius, se Rhl. i Jönköp. e) I gårdet står runstenen n. 1265 i Lilj. N. U. Aftagen efter en mindre trogen ritning i Sjöb. Samll. T. 3. pl. 60, fig. 194. förklarad p. 119 l. c. Runnen af J. Forsander. Der läses: Fut: rapr: Farþi Fubl: Þifi: astiX: Astrap: fapur: siu: þan: fritu: ar: þikna: biþan: ir: a: garþum: ufaXi: d. å.: — — den frida, bland Thignarmän den bästa. Slutet anslåg Sjöb. utmärka, att Astrad Thignarman omkommit på ofarbar väg. Monne ej: han war rik på gårdar? Dieterich anför "Fiar, gen. von Fi, s. Fiar, der ueberreiche, isl. of fiar, grosser Reichthum, altschw. Offiar, Ueberfluss an Reichthum, ungeheure Beute". 30 alm. fr. runstenen står en resesten och 30 alm. derifr. 3 resestenar, wändande sig i en rad mot de förre. Här bodde således, trol. på Höfdinge, Thignarmän före diplomernas tid.

Ljungby är ett slättland. Sällan synes en berghäll af granitgneis blottad; ända till Eken är landet nästan jemnhögt, men med några flacka sandryggar, som löpa parallellt med Lagan. De ha tydligen utgjort hennes strandbräddar, innan strömmen nedskurit till sitt n. w. djup. Sand, Gesslibe och ljung tröta ögat — allt spår af att en wäldig wattenmassa engång framgått i Laga-dalen, som bortfört den bördigare jorden. I Laga-Dalen wid Ljungby är bördig lerjord. I Drott. Catharina Sunesdotteris gåfwobref af 1250 (n. 377 i Sw. D.) nämnes Ljungby näst efter Örenna o. b. Rogberga; torde wara det Östgöthiska; men i Blif. Lars III:s bref af 1301 (n. 1352) nämnes ett Ljungby näst efter Bernamo, som säkrare är Lj. wid Lagan. Guds i detta Ljungby gåfwos Linköps Domkyrka. Till Lj. framryckte k. Erik i Danmark 1308 med en anseelig här, då Swenska Hert. Erik mötte i Berga och stillestånd slöts.

Här är Ljungby Köping, anlaggd i kraft af R. br. 15 Oct. 1828. K. M:s reglemente för köpingen är af d. 28 Mars 1829. Polisuppsigten handhafwes af Kronobetjeningen i orten. Postcontor inrättades 1831. Här är en distriktläkare stationerad. Se häröfw. p. 625. Marknadsplatsen, flyttad 1693 från Berga, förletes inom köpingen 1839. Thinghället för häradet är här äfwen. Köpingen har redan Färgeri, Garfweri och en Handelsbod. Stället är så bekant för god orrjagt, att den anses för den bästa i Sverige. Engelska Ministern i Köpenhamn Sir Browne har med jägarsällskap legat här första hälften af Augusti i flera år, då flere hundrade orrar flutits för rapphönshund, inlaggts och sändts till Köpenhamn.

Folkvärdigheten i socknen var 1805: 536; 1830: 602 och 1840: 754 i 153 hushåll.

Kyrkan är af sten, 26 aln. lång, 13½ aln. bred, muren 11½ aln. hög. Choret stilles från kyrkan genom ett bågformigt hvalf; 2 alnar smalare än kyrkan. Bland kyrkans siltver märkes ett brudbålte med 22 st. förgylde plåtar. Kronan af 5½ lod med deruti innefattade stenar är nyligen försåld. Kalken med paten väger 50½ lod. Klofornen hänga i stapel.

Comministerlängd.

1. Job. Magni subscr. 1593.	9. Nd. Sörman 1776 † 1821. Ljensfri 1815. Dog mycket rik.
2. Gudmund bodde i Gudmundsgård i Angelstad. Son af Kh. Petr. Magni ib.m.	10. J. Sellström 1821 † 29.
3. Olof, vägen hos n. 2, bodde i Olofsgård i Angelst.	11. J. G. Wigstrand 1829 † 34. G. m. Wendela Heurlin, prosbotts ter fr. Wernamo.
4. Magn. Lundelius 167.	12. Chr. Joh. Bursie 1835—45. F. 1801. Fodr. se Khl. i Angelstad. St. i L. 22. Prest 25. Se Comministerl. i Hamneda.
5. Bengt Ljung 1700—30. Kom till Wernamo.	13. Jos. Neurling 1845—. F. 1809. St. i L. 29, i U. 32, Prest 36. Fodr. se Slätthögs Khl.
6. Lars Frondelin 1730—33. Se Com:st. i Götteryd.	
7. Sw. Ljungberg 1733 † 69.	
8. N. And. Ljungberg 1769—76. (Ufwen i Ljungby?)	

21. Kånna socken. (Anner). a)

m.t.l.		3:4. Saghult; Sergeants-Vost.
	Skattehemman.	1:2. Kånna; Capellans-Vost. e)
3 3:4.	Berghem.	1 3:4.
1 1:4.	Bed. b)	Gråfshemman.
1 1:2.	Dragaryd.	3:4. Bed. b)
1:4.	Grytåsa.	1:4. Dragaryd.
1 3:8.	Kånna.	2. Kånna.
1:4.	Lunnarp.	3:4. Lvenjarp. c)
1.	Lvenjarp. c)	2 1:2. Orberg; Säteri. f)
1.	Trollestorp.	6 1:4.
10 3:8.	Kronohemman.	18 3:8.
1:2.	Berghem; Capellans-Vost. ställe. d)	

a) R. anner femte Ljungby till Angelstad, är 1½ m. lång, ½ m. bred. Kyrkan 1½ m. fr. N., 7 fr. West; gränsar i S. t. Ljunga, i N. t. Luraryd, i S. t. Hamneda, i SW. t. Annerstad, i W. t. Angelstad, i N. t. Ljungby. b) En slägt till Kh. Knut (se Khl. n. 4) lefde här ännu i G. Ullgrens tid. c) Lvenjarp var Jör. Wähimans sätesgård ent. K.br. 1626. d) Jöe Capellanen i Ljungby. 3 Bergghems gårde äro tre runda högar i en linia af utmärkt storlek; liknande de 3 högarna wid Dref. Se pl. 23 fig. 65 i Sjöb. Samll. 1 D. Lij. och Brunii N. F. 2: IX. 3 samma gårde anmärkes i Sjöb. Samll. 1 D. p. 61 en upphöjd bana med smärre raudstenar wid 150 aln. lång och

10 aln. bred, som Sjög. anser ha varit en Hippodrom, liff den i hwilken k. Adil red till förlustelse wid en offering, då han föll af och slog sig till döds. Thingstället torde vara noggrannast af taget i L. o. Br. N. F. XI & XII. n. 97. Man ser öfverst på en rund hög af 78 stegs omkrets 3 flisformiga stenar, kallade till underlag för en altarskifwa; wid slutningen der nedanför är en stor reseften. Ut N. ligger en annan hög af nästan samma storlek, men på ena sidan utgrafwen och än längre bort den 3dje högen med 5 derintill reste stenar. Söder om förnämnde högar är en mindre hög med flere uppkastade griströr. På hufswa slutningen ses framför medlersta högen en trehörning af jord och sten med flata på kant ställda randstenar. Ett stycke derifrån ses en fyrkantig stenläggning. Nedom höjsslutningen ser man 3 mindre trehörningar, hwardera af 18 steg mellan hwarje hörn och sedan större och mindre högar samt flera steypsformiga, hwaraf den största är 16 steg lång. Utan twifwel har här varit en centralort för cult, thing, de här församlade ätternas ättehögar m. m. under det att man med runda, fyrkantiga och trekantiga former symboliskt framställt olika gudamakter. Jmf. 1. 473 f. Thignarmannen Nätad wann säkrare här än på Ufsala högar sitt goda rykte (se häröfw. p. 960). e) För Capellanen i Kanna. Ligger midt emot kyrkan, $1\frac{1}{2}$ m. fr. Angelstad, $\frac{1}{2}$ fr. Ujungby köping. f) D. tillhörde 1. Casp. Ehrenborg 1759; 2. Jentr. Berg; 3. Löjtn. Silfverparre; 4. Major U. Ekerman, namnfullig som egenoms handblare. 5. Reg:tspast. Sörstadius. 6. Hfd. Lundström. 7. Handl. J. Crona.

Kanna synes vara ett synonymon på Qwinna, Funa på runstenar. Wi ha här ett Qweningarp. Eller ock af Kani, Trollkarl, då de Christna, som ej längre gingo till den hedniska festen i Berghems gårde, förklarade dem, som gingo dit, såsom gående till Kana. Gandreid war en ridt till ett slift ställe. (Dietrich p. 146). Lagan går genom socknen.

Kyrkan, belägen 7 mil fr. Werid, af sten är 28 alnar lång, 11 bred, med 10 aln. murhöjd. Man har aftecknat inscriptionen å en flocka derstädes. Hwad der än står i malmen, har gjutaren wäl haft en dwilk skrift för sig att fästa wid flockan: 1 rad. An. 1618. *Si Deus pro nobis, quis contra nos?* 2:dra rad.: Peder Olsson. Ser Joh. Borsön prost. Sernens Kapel. Nederst på brädden: Da skal den kalle fremide — — Alt folk oc wel rade. Genom denna flocka paamines hwet oc en om yttersta domen — — Ketil (neml. fecit). Synes vara ett frigsbyte från fienden i söder. Kanna uppgifwes ha först varit ett särskilt pastorat. Folkmängden 1805: 414; 1830: 500; 1840: 665 i 140 matlag.

Capellanslängd.

1. Magn. Lundelius 1674 + 1718.	7. O. G. Sultén 1822—24. Se
Com:st:l. i Österyd.
2. Petr. Lundelius 1718—40.	8. J. Lindelöf 185—30. Se
Com:st:l. i Agunnaryd.
3. V. Lundgren 1741 + 68.	10. L. Gadolin 1831—43. Affatt.
4. And. Ljungberg 1769—94.	11. C. J. Selde 1843—. F. 1812.
St. i L. 32. Prest 36.
5. W. And. Ling 1795—1816. Se
Khl. i Hallaryd.	
6. G. Agren 1816 + 21.	

13 §. Ljunga Pastorat.

22. Ljunga socken. (Moderförsaml.) a)

m:tl.		Frälsehemman.	
Stattehemman:		1:2. Buggateryd.	
2	1:2. Boarp.	3:8. Gultsätra. d)	
1.	Fogeryd.	1:2. Hårenberg.	
3.	Isla. b)	2	1:2. Isla. b)
	1:2. Kuggaboda.	1	1:2. Låfaryd. c)
2	3:8. Låfaryd. c)	3	1:4. Njåryd. e)
1.	Njåryd.	1.	Näs.
	1:2. Montinge.	2.	Runkaryd.
	7:8. Sommarfåte.	1	3:4. Sommarfåte.
	1:2. Skälensås.	1:2.	Öhjö.
1.	Tranhult.	1.	Drakenteryd. f)
1	3:4. Öhjö.	1.	Rißeryd. g)
		1.	Grimmeryd. h)
15.	Kronohemman.	16	7:8.
	7:8. Ljunga; Pastors-Vest.		
1	1:4. Öhjö; Kapten's-Vest.	34	1:2.
	1:2. D:o Krono-Fogde-Vest.		

2 5:8.

a) Lj. moderförs. i ett Consst. 2 kl. 2 afdeln. är $1\frac{1}{2}$ mil lång och $\frac{1}{2}$ m. bred. Kyrkan $6\frac{1}{2}$ mil fr. Werid. Gränisar i N. t. Lutaryd och Nyssby, i S. t. Hamneda, i D. t. Agunnaryd och Pieteryd, i W. t. Rånna och Ljungby. b) Sedan man upphört att gå till Sköna högar, synes den Christina thingsstaden ha blifwit wid Isla. Der höll Lagm. Erik Erikson (Gyllenstjerna), K. Carl VIII:s mäg, thing med menige allmogon i Sunnerbo 1475, då arfstwisten mellan broder och död broders barn afdomdes (De la G. Arch. 2. 97). Hårofw. p. 917. Stället har tidigt blifwit bebyggdt. Wid Isla berg Junkareg. fann man 1843 slintslif-war wid gräfning till en källare. I Korsliden, en bade wid Isla Brogd har man funnit jernwapen med mesingsfåsten och en ännu hårig hufvudskalle med spår af sabelhugg. Uttehögar finnas af werlande storlek. Runstenen n. 1266 i Lilj. R. U. står i Isla gårde, der han läst: Vimutr: sati: sten: pina . . . brupr. sin . . . an mil . . . ir sina . matr: mupan: i urplusi: atra: m. . . . Mupan kan och wara Rupan Brodren synes berömmas för mildhet mot sina män och erkännes ha efterlemnat godt ryfte i andra mäns orlof. Isla byamän ha en gång öppnat hallstian på Drakalid, då Isla syntes stå i ljusan låga, så att de

skyndade derifrån. Från J. utgick släkten Jflander. En Carl J. adlades Segerstråle. Se 2: p. 739. c) Fr. L., Lefaredt 1637 utgick den för fornforsning och litterär verksamhet berömda prestsläkten Lagergren. Bonden Måns Jönss. *) hade sonen Jonas Lagergren Skh. i Karlstorp g. m. Mar. Hjelm fr. Dädesjö. De hade 2 söner: 1. Jonas Johan L. Br. & P. i Tosteryd, med son Joh. Edw. L. Com:st. i Swartarp; 2. And. Magn. L. Com:st. i Lemnhult med söner Carl Göb. L. Com:st. i Torpa och Gust. L. Batalj.-Läk. wid Helsinge Regte S. 1787. † 1813. d) Sällesåkra 1637. e) Miåret 1637. f) Ljungadelen af Br. köptes till säteri af Åkef. Lindegren 1649. Se vidare Tutaröd 2: p. 519. g) egdes som Säteri-Ladug. 1670 af Hr Råse till Sifferyd. Tillhörde 1843 Kronobef:m. J. W. Ahlmark. h) Bar ett frälsehem. under Marensholm 1637. Öfverste Mustcamp's säteri wid 1670. Sedan tillhörde det Kapt. Mustcamp. Så blefwo Sjöblader, Berghsmänner och Sghitar efter hwarandra egare. 1844 tillhörde det Kapt. och Ridd. G. L. Hedenstjerna.

Ljunga har 9 smärre sjöar. Ljunga å, som kommer från Nyssby, går genom Hångasjö till Selga-å. En dalgång genomlöper sin, genom hvilken Ljungaån går. Höga åsar gå äfwen här på något afstånd från Ljungaån. I dalgångarne är sin sandmylla på sand, sandlera eller lerbotten. På höjderna merändels svartmylla på hård mo eller mergelblandad botten. Jordmånen är bättre än det sägs i Smål. Bestr. der man har svartmylla på mergel eller lerbotten. Ljungbedarne ha dock befalligtwis öfrensats, der man hade ek och bokskog wid 1770. Ljungbränningen hindrar ny skog att uppvera. Två sjöar äro uttappade. Wid Lilla Ljunga sjön är Ljunga hellsökälla belägen, wid hvilken är Brunnshus, Badhus med 4 rum, Brunnssalong med 2 och kök samt byggningar med 18 rum för brunnss- och badgäster, som sedan 1837 uppgått till 70—100 personer. Ett Örnstenskott är nyligen funnet på Öhsjö bys egor.

Ljunga Fyrka byggdes 1791. Första Gudstjensten hölls 1791 f. å. Inwigdes 7 1816 (?!) Den är 40 aln. lång, 22 bred, murrens höjd 10 aln. Choret 18 aln. bredt. Sacristian byggd i halfeirfelform wid Ö. gaslen. Tornet 30 aln. högt, 12 aln. i quadrat. Blott en flocka fanns till Riksdagsm. Jon Nilson i Öhsjö gaf till en annan 100 Rdr B:co och många följde exempel, så att en ny kunde anskaffas, gjuten 1833. En silfverdoppskål af 100 lod är gifwen af Major Ar. Gedda och Fru Fr. Thott

*) Bar g. m. "Matrona" Ingrid, Salig Jöns Lagergrens dotter, enl. Arch. Smol. n. 100; således har wäl det adliga namnet upptagits för härstammaude på mödernets från Joh. Lagergren. Se häröfwan p. 919, derwid anmärkes, att Brocken Laurini hustru dog 1620, då enklingsgen diktade sig till trost n. 285 i G. Psalmb. i sin första redaction af 8 versar, tryckt wid skpred. öfwer Laurini maka Margar. Larsdotter.

1809. Kyrkwarden i Malmbygd Pet. Nilsson har nys testamenterat till kyrkan 666: 32 bco; således Grosshandl. F. Wibbed i Sthm; det förra te. amt: war 1843 ännu ej laghändet, det sednare flandradt. Till Magasins eller scholnrättarna i Ljunga och Lutarby åro 1333 Rdr 16 ff. B:co skänfte af Löjtn. Cr. Ljungfelt och Frih:nan v. Liewen, hvilken i sin lifstid deraf uppbar räntan.

Fattigkassan war 1843: 866 Rdr B:co. Anders Olsson i Asla hade dertill gifwit 111: 5, 4. Brandstods-kassan i Lj. år 200 Rdr B:co.

Lorp. med utsäde: utan: Lorp. Backst. hjon o. d.
1769: 31. 18. 1840: 119. 72.
Folkmängden 1769: 888. 1840: 1401.

Kyrkoherdar.

1. *Nico'ans in Ljunga* Prepos. in Synnerbo 1726. Säk då bref fr. Bist. Hans Brasf. skrifwet i Marckaryd. St. Samf. Handl. VIII. 318.
2. *Sagvinus* d. ä. Gwälfde kyrkan. En Sagv jor: omtalas. Kaufte åro de eller den ene äldre än u. 1.
3. *Jon. Magni* subscr. 1593. Säkfer den "Jon kyrkoprest", som lefde 1571 *). Kallas Prost efter 1593.
4. *Acharius*.
5. *Jacob* 1605—15. Nämd före Georg Maret m. fl. i en P. Jonæ dedication 1605.
6. *Bened. Magni Ljung* † 1656. War K. vedan 1626.
7. *M. Joh. Andrew Dryander* 1656—73. Fran Goleznd. Kallas i en bisp. i Dorrt 1650: polyhistor, eruditionis & modestæ laude conspicuus. Kom till Åsheda.
8. *Paul Laur. Ekewall* 1673—86. Skref sig Gismwäls då han blef Sr. i U. 54. Erl Pauli Ekewald, insp. Pauperum i Sthm † 1710, som författade "Fröjderov öfwer Marwassegren" lär warit hans son.
9. *M. Andr. Lithomannus* 1687—89. Född wid Stenijon i Dygestorps sn. G. m. Marg. Siggenius i Skärstob.
10. *M. Bengt Litorin* 1690 † 1721; tog 1) relictam 2) Anna Dryander Andersdotter fr. Götteryd; 3) Ingeb. Fiorin fr. Fölg. En dotter Marg. g. m. Sam. Wicel i Wiselanda.
11. *M. Petr. Wikholm* 1722 † 25.
12. *M. Jon. Bengzelius* 1626 † 1748. Magr i Åbo 1712. Pred. i prestm. 24. Prest 44. Gul. D:mann beholl han äfwen som prest åtskilligt af Officersbräkten. Namnet war upptaget efter en moders frände Sw. Bengzelius, som war K. i Öwennebergo. Denne war född i en "Brusagård".
13. *Jon. Olander* 1751 † 65. Kom, enl. Gahn, hit "genom fensster och stref". War Bist. Ösanders halfbror, men oduglig och hade per ironiam kallats "Smercintendenten i Lutarby." Suspenderad, då han war Com:st. i Lutarby. Pred. i prestm. 1735.
14. *M. Lars Ling* 1767 † 1790. F. 1723 i Brä. St. i Åbo 45, Magr 54. Prest 51. Stads-Com:st. i Werio 1760. G. m. Hedda Nollin. Söner And. Br & P. i Hälaryd och Peter Henrik f. 1776 d. 15 Nov. (enl. egen antecdn. i Upl. Smäl. Nat. matr.) eller 25 Nov. (enl. egen antecdn. i Lunds Smäl. Nat. matr.) St. i Lund d. 28 Mars 1793 efter ett upptåg i Werio. St. i U. d. 2 Maj 1793. Begaf sig utrikes 1796; tog theol. ex. i Upl. 1797, säk testam. nat. 7 Jun. 1799. Begaf sig åter utrikes. Fäktmäst. i Lund 1805. Wid Carlberg 1813. Förestånd. för Gymnasijets Centralinstitut. i Sthm. Profes. Gu af Sw. Akad. R. N. D. 1837. † 30. Gymnasijets fader, som nu allmer winnet uppmärksamhet i

*) Hade i sigillet L. M.
Ny Smäl. Beskr. 2 D.

- Eurepa. Skald. En af de mest originella naturer. Se 2: 708.
15. **M. Sw. Petterfon** 1781 † 1811. Begrävd af församl. "till huiets hjälpsande". G. m. 1) enfan efter n. 14. 2) Maria Wickelgren fr. Amnerstad.
16. **M. Swante D. Ringenfon** 1812 † 28. G. m. enfan.
17. **N. A. Odén** 1829 † 35.
18. **C. J. Nilsson** 1835—43. G. Hwitarvd Kbl.
19. **Isak Strandmark** 1844—. Comm. † Hamneda 1829. Blott en stob jemte Str. på förslaget till pastoratet, som han enfan fött, sedan kompletteringsförföf följtes ut af affägelse. Således enhälligt wald af både församl. och hufvsbröder.

23. Hamneda socken. (Anner). a)

m:t:l.		Skattehemman:		2.	Ryd.
				1:2.	Stigult.
1.		Behof.		29	3:8.
2	3:4.	Bäckaryd.			
2.		Björstorp.			
	1:8.	Bohofstorp.			
2	3:4.	Glinge. b)			
	1:4.	En.			
	3:4.	Floboda.			
	1:4.	Grönliba.			
3.		Hå.		2	1:8.
1	1 8.	Hånjarp.			
1	7:8.	Hällorna.			
	3:4.	Hökhult.			
1.		Hylsfätra.			
	3:4.	Hjulsnäs.			
4	1:2.	Hern.			
1.		Hamneda.		1.	
	1:8	Hamnedatorp.			
1	3:8.	Horsåberga.			
	1:4.	Hjulsöwif. c)			
1	1:4.	Isjöa. d)			
				3	1:2.
				35.	

a) H. anner till Ljunga, $1\frac{1}{2}$ m. lång, 1 m. bred, kyrkan 1 m. fr. Ljunga, $7\frac{2}{3}$ fr. Werö, gränsar i D. t. Ljunga och Björstorp, i S. t. Götteryd och Traberud, i W. t. Nöttja och Hinne-ryd, i N. t. Kämma. b) Vid G. Södrag. ligger en runsten som bro öfwer en rännil ett stycke W. om bron, upptäckt af Kyrkoh. Strandmark, med få, men tydliga runor, som ej lästis ännu *). c) Hjulsöwifs Kronoälfske köptes till skatte af Löjtn. Gneer 1741 för 102 dal. samt 17 dal silfw.m. årl. ränta. d) På Os-sjöa, sedan strömet Isjöa, i Trollegården bodde 1644 en Harald Trolle. 1674 nämnes en Kap. Jonas Trolle. Denna Trolleårt war trol. en quarleswa af de Swenska Trollarne, som ansågo sig snart som ofrälske, under det en gren i Danmark höll sig uppe i högadligt anseende. Ännu i 18:de sekket bodde Trolle på Trollegården. En Gunnar Israelfon Tr. blef Kb. i Bottnaryd, hwars son Isr. Tr. Lands-Sekr. i Jönköp. blef G. m. Maria Rubenius fr. Hwitarvd. Deras son Isr. Trolle född

*) En bro på en genwäg mellan Ryd och Hamneda kallas Korsbro af en sten med 3 uthuggna kors, som ligger i rännila.

i Rjungarum sen, hade sonen Jor. Tr. † som Rjung. Ledam. i Gota Hof-R.

Samneda strefvs Samnada 1637. "Den lärde" Hbf. Rjungfelt ansåg namnet ha varit från början Sagnaheda, liksom ha varit en Sagnastog, stor ännu 1757, en Sagnastj (Högstadsen på Hermelins charta), allt härledt af haug, som här tydes ha varit uttaladt hâ. Här synes ha varit en utbredningspunkt för en mängd slægter, som bibehöllo att ha sina begravningsplatser i åternas högar wid Lagan.

Lagaäen går genom socknen från Norr till Söder o h dalgången bredwid är på fina ställen, lönnerhet wid Horn, ganska fruktbar. Om jordmänen på höjderna å ömse stöor gäller det samma, som om Rjunga. Lagaäen har ett större fall wid Hjulsö, afvägdt på en fild mans, Krono-Länsmans, v. Audit. v. B. ternarås befordrad genom Directeur Johanson. Derigenom är ådagalagd, att åns sänkning skulle förekomma mången öfversvämningsskada och bereda tusendetal tunland jords odlingsbarhet. Lagans upprensning har allt ifrån Landshöfdingens i Jönköping Gylentjernas tid (1740 - 1760) varit föremål för förberedande åtgärder, undersökningar och afvägningar m. m. Af den omtalade Sagnastog är blott minnet kvar. Den är till det mesta förstörd genom svejande och torpanslägningar. Vid Rvd öppnades 1827 "öyns ättehö" — dylika finnas här wid alla äldre byar. En hufvudskal fanns lik dem, man finner i behusen. Vid en grundholpes i Glinge nedfattning, upplästades ej längesedan en wänlig hufvudskal. I somliga af byarnes högar träffas urnor med aska; i andra synas liken ha blifwit insatte obrända. En del ha stenistor, dels af flata stenar ställda på kant, dels af kullersten. I högarne wid Hå har man funnit metaarbeten, särdeles hufvudskal. Midt emot Samneda kyrka har man sett på en ö i Lagaälemningar af ett flott, som enstämmigt kallas i orten Sunnerborgs flott; ön kallas Sunnerborg; men som än ärligen borttagger något af R. ändan af ön, under det att den S. ändan öks, så är det ej underligt att man nu ej finner några spår. En R. skare fann i förra seilet (dottern berättade det för J. Strandmark) wid ön 2:ne tackor af hoprunnet tenu blänkande i watten. På Sunnerborgs flott bodde fordom en Adeling (Ädlin), Höfvidsman i Sunnerbo, som i speisen för Sunnerbo bönder slog Skånka Höfdingen Gram och Danska kungafogden Tideman, hwilka kommo med stor manlyfka för att uppbära skatt, anseende sig som Herrar öfver landet, derjore att Gram dödat Götalungen Söring i enwig. Tideman begärte

Sju spann råg af hwarz mans plog,
och hwart sjerde swin på ollenstog.

Men Godeling och Sunnerbo folk erkände ej Sunnerbo som en provins i Götarike. Man stridde.

Nu ligger Herr Tideman. Honom rinner blod.

Ännu går plogen i svartan jord

Och än gå swin på ållensfog.

Det lofwa alla de Sönerbo.

Folkvisan härofwan ses i Arwids. Hornfänger 2: 417. Sars har äfkilligt om kung Gram. Westgötakingen Scarinus ansågs fordom vara Osians Swaran. Sbering war ett namn i Arps släkten, som ingick i Rosenhanesta. En folksågn fins att å Sunnerborga slott fordom en qwinna regerat (en Virgo imperans?). En Dansk kung från Lagahelm anföll henne med friq, men hon mötte honom och slog honom mellan Dörarp och Koriatorp, der man ännu wisade märken, som qwarhöllo sågnen, då N. P. Jernberg i Ups. 1761 under G. F. Georgii disputerade de regulis & ducibus Smolandiae. Denna Finwedens Amazon kallades Mar-gareta. Se Inledn. p. 470. För 15 år sedan (stref G. F. N. 1843) fanns under ett rör wid det nu bebyggda Sunnerborg, en lågenhet D. om Lagaan midt för ön af samma namn, ett swärd med i ubbel egg och 2:ne pikar, hwardera med spets och 2:ne hultingar samt öppning i den andra ändan för att sättas på stift.

Wid Hamneda menstrade k. Carl XI sina 6000 man, då han d. 2 Oct. 1676 tågade till Skåne. D. om Lagan i Källorna gårde finnas i rak linea från ön D. ut 5 ft. grafwar jente wallar. De 2 förste ligga i öster. Oberäknad wallen, som ligger åt N. sidan, hålla de ännu 2 alnars djup och emellan sig lemna de öppning för en smal wäg. Ju närmare man kommer ön, desto fortare blifwa grafwarne och längre är der mellan rummen. Ett litet stycke N. om dessa grafwar finnes en halfö, som synes ha tillkommit derigenom, att en, i stället för att gå omkring en udde, genombrutit näset och, sedan med sand igenlaggt det gamla in- och utloppet. Sådane ställen finnas många inom hönen och kallade af allmogen Härr. På nämnde udde eller halfö äro 2 bredare icke särdeles långa grafwar med wallarne emellan sig, så att emellan wallarne är blott ett smalt rum. Äfwen äro wallarne här bredare, än de förutnämnde. Genom en graf wid ändan af den ena wallen, har denna fått likhet med en ättehöj. Emellan denna udde och de förutnämnde grafwarne finnas uppresta stenar i rund form af 2 samnars diameter. En samn N. om denna stensättning står en wacker resesten. Deromkring finnas flera gräbda hålor, som synes vara Lagans fria verk enligt Rh. Jf. Strandmarks ondöme, som undersökt dem. Från Hamneda, då den i medlet af 17:de seklet strefes Kampneda, torde den Jöns Kampna, född i Småland, ha varit, som adlades 1691 med namnet Ridderfward, jente sina bröder Gudmund och Pehr (n. 1220). J. dog som Rytmäst. G. som Öfw. Löjtn. 1714; P. som Fendrif. En prest Hamn ses i Kaplansserien.

Folkmängden i Hamneda war 1769: 851; 1840. 1603. Gatigtghafan är 962 Rdr 27 ft. 3 r. B.co.

Samneda kyrka, byggd på en kulle nära landsvägen, har i fornda dagar varit utmärkt i Sunnerbo. Den har 3 afdelningar. Egentliga kyrkan är $22\frac{1}{2}$ aln. i längd, $14\frac{1}{2}$ i bredd. Derpå följa 2 hvalf, hwaremellan $4\frac{1}{2}$ aln. i längd (i Ö. och W.) och 11 alnars bredd. Vid Ö. gästen är choret, $7\frac{1}{2}$ aln. i kvadrat, allt räknadt inom väggerna. Då 4 aln. tilläggas för hvalfspelarnes och bågarnes tjocklek, blifwer hela kyrkans längd inwändigt från Ö. t. W. gästen $38\frac{1}{2}$ aln. 3 dörrar, ehuru 2 igenmurade utantill. I alla hörnen har kyrkan huggen sten från grunden till taklisten. På de 2 hvalfbågarna öfwer rummet mellan kyrkans skepp och choret, fanns till 1788 ett stentorn med huggen sten i hörnen, hwilka stenar wid tornets nedtagande spriddes rundt omkring i socknen. Altarprydnaden vår spår af olika åldrar, de äf. se hänvisande till tider, då kyrkan varit Sunnerborgs slotts kyrka. De träffas utförligt beskrifna i Samll. till Ny Smål. Beskrifning i Prosten Nilsons uppgift. Wi nämna här blott att ett igenmuradt fenster midt för altaret är omgifwet af ornament, deribland ett orn. eller troligare swanhuswud med gyllne ring om halsen (denna prydnad tillhör swanen i medeltidens heratiskt och en ring med runor fäller den sjungande swanen hos Soro); tungan och näbbspetsarne äro fantastiskt förenade med de öfriga ornamenterna.

Comministrar.

1. Jacobus Petri } trol. far	13. N. Wetterstrand 1720 † 27.
2. Magnus Jacobi } och en son	Prest 19.
som medhjelpare subscr. 1593 säs.	14. Joh Lagerbeck 1728 † 63.
Com:strar i Ljunga (främst i Sun-	f. 1693 i Back i Kämma s. St. i L.
nerbo).	1720. Prest 25. Resp. i prestm. 32.
3. Mathias Jacobi (Magni bror?)	O. m. Sagerai dotter i Berga.
4. Jonas Pauli.	15. M. Abr. Falk 1765—70. Se
5. Benedictus Magni Ljung.	Khl. i Sandsteryd.
Se Khl.	16. M. Jonas Hjelm 1771—84.
6. Petr. Benedicti (sonen?) †	Se Khl. i Hallaryd.
1662.	17. Joh. Sagens 1784 † 1803.
7. Petr. Broderi Casiander 1662	f. 1751. St. i U. 71. Prest 77.
64, då han blef Leon. Templi i	Hans enka flyttade i en backstuga
Verto. Se Khl. på Bolmsö.	till sin mor. Se Torpa Comm:l.
8. Bengt Humble 1664 † 76.	18. Luc. J. Gadd 1804 † 16.
Resp. under Ludenus i Dorpt 1654.	Trol. son af v. Hysd. Chr. Luc.
Efter hans död nämnes en	Gadd, som bodde i Lofsteryd s:n,
9. Bened. Andr. Sult.	frände till Rect. Luc. Gadd i Lunds
10. Bengt Junander eller Ju-	liff. Se matriflarne.
nell 1676.	19. Nils And. Odéen 1817—29.
11. Nils Lagberg eller Lagbeck	Se Khl.
1685.	20. Jf. Strandmark 1829—44.
12. Jonas Jacobi Ugelin †	Se Khl.
1720. St. i U. 1693.	21. Chr. Joh. Burste 1845—.

Tillägg till Andra Delen.

P. 604 wid n. 17 Jac. Fleming: 1675 lades Carlshamn med Asarum och det öfra Bleking under Kronobergs län, taget från Christianslads län, som så i vederlag Krosta, Färs, Ingelstads och Järrestads härader.

P. 605 r. 1, 2:dra columnen, 23, a. Gref **N. Gyllenstjerna** 1693—96. Se Biogr. Lex. 5 B. p. 360. **P.** 623 Modlehult (ej Möcklemo) är lifsom Höfö indelad i hemmanslotter, försälda till statte. Köpeaktningen wårdes af en försild direction, wald af det häråd, derinom allmänningen är belågen, använd för häradets behof. Allgunnen war 1844 stättlaggd, Zbeberg afstöfad. **P.** 625. 1844 d. 1 Jan. war Sparbanksfonden 95,335 Rdr 26, 8. På årets första 4 månader utlåntes 10,000 Rdr. **P.** 632. Förlusten af Werio brand 1843 uppgick till 102,000 Rdr (enl. sista Femårsberättelsen), hjälpen uppgick slutligen till 61,000 Rdr utom naturaprestatiouer, i gifwver: 61,550 af ståders nas brandfödsbolag. **P.** 630. 100 personer funna på Werio lazarett mottas gas. **P.** 657. Norande stipendier, se tillägg till p. 765 och 879 **P.** 671. Tillägg: Lect. Melanders **Tryckte arbeten**: Platonis Symposion med anm. o. Ordbok. Werio 1835. Öfversigt af Gref. Krigswäsendet, ib:m. 1840. Ordbok till Xenophons Memorabilia Socratis ib:m. 1841. Minnestal öfwer Professore m. m. J. E. Wicelgren, ib:m 1844. Åresberättelser om Werio Stifts Lärwerk 1840 och 1845. Redowisning för gifwmedel till de brandskadade i Werio 1838, samt flere mindre arbeten, Theser, Örefiska och Svenska versar m. m. **P.** 677. Tillägg **Directores Cantus**: 1. Ernst Zeiden: 30pf † 1734. Från Holstein. 2. M. Gabr. Söf. 3. Fredr. Zeiden: 30pf 1744—. Förnt Apologisk i Sönföy. Son af n. 1. Dog ogift. 4. Magn. Grönqwist vicar, Prest R. Lundbergs i Hofmant. 5. Joh. Christ. Zolby: cher 1768, prest 72. † 80. 6 M. Salom Eklin se p. 675. 7. Joh. Swenßon 1801—44. † 45. 8. Joh. Fogelberg. Musik: Directeur wid Kronobergs Regemente, 1815—. **P.** 680. **Riften** har blifwit uttapsad, hwilket kostat 3333 Rdr 16 ff.

Ann. Tillägges till p. 940, att Hr Profess. L. M. D. Sw. Nilßen godhetsfullt meddelat förf., att *Lemnus insularis* (varietet af Lemn. agrestis?) fändts honom från Odensjö socken.

5 Kap. 2 §. Hofmantorps Pastorat, p. 686 f.

Enl. Arch. Smol. n. 76 är Hofm. kyrka 18 aln. bred. Boftr. J. P. Lönnegren anmärker, att nära Hofmantorps Herregård uppspringer i sjön en falla, försedd med träkar. Wattnet stiger 13 tum högt öfwer sjöns yta. Rälslan är 13 aln. djup. Den uppkom under torfåret 1826, då sjön war här utstorfad. General Rosenblad uppbyggde träkaret. Enl. Bergs-Collegii berätt. 1844 war smidet då wid Låsebo foppvarhammare 92 Skpp:d.

3 §. Kemmesjö Pastorat, p. 689 f.

Wid Tofta i Tegnaby sn må anmärkas, att 1314 sålde Johannes Niclesen för 25 mark ygr till Bisk. Carl i Linköping de gods i Urvgrenna, som han fått med sin hustru Ingeborg, upplåtande lifa mycket *in toptum in parrochia thegnaby* (Sw. Dipl. n. 1961).

5 §. Wöbbeleds Pastorat, p. 693 f.

3 Kyrkoherdeserien införes först Hr Koloff i Wöbble, som afstiwades för medhåll af Dacke. Tegels Gustaf Ls huf l. p. 190. Wid n. 5 anm. att Glacherus affattes för bestraffning af en kuf i en predikan, helst kufwen ej kunde öfwerbewisas.

6 Kap. 5 §. Wederslöfs Pastorat, p. 734 f.

Profess. J. Streling härleder Wederslöf af Widar, Odens son; Wahleryd af Wale, anseende att Asa:Oden will säga Oden i Asa wid Telg, ceterande 14 och 47 kap. i "Antiquitetsboken". Arch. Smol. n. 44 f.

6 §. Täfweleds Pastorat, p. 736 f.

Wid Alltorp anmärkes, att 1314 wårderades *prædia cum domibus in*

Allæthorp in Varandia till 160 mark, enl. Thords af Bidds uppgift i n. 1978 i Sw. Dipl. Alletorp tillhörde då Riseberga kloster.

9 §. Urshults Pastorat, p. 745 f.

Prosten Magr. Nils Spelin har i Arch. Smol. n. 51 meddelat hvad som ingått i Smål. Vestr. om Urdarsbrunnen m. m. af hvilket och åtskilligt uppgifves n. 52 af en anonym t. cr. om Urshults härledning af Urdarsbrunnens hult. Sigfrids berättades ha i den wid brunnen stående triude pers-larntenen inbuggat forset. På Urshults stora flocka stod med munfbeskrifver *Maria x help af unde*. Nebanom: *Sancie Johannes x unde*. På Allmänderyds medlerha flocka står blott *Maria*, men på den större af Dav. Ruda i n. 53 aftecknade figurer, aftagna så att de lifna wisja Angelhar. runor, men trol. är det illa copierad munfstil, der oro 3 gånger upprepas.

7 Kap. 2 §. Wirestads Pastorat, p. 759 f.

P. 675 wid n. 15 i Series past., der fråga är om *Colliander-Tilian-*dersta stipendium tillägges, att $\frac{1}{4}$ 1807 affattes af Småländska nationsskåpan i Lund 100 Rdr rgd till en ewärdelig stipendiefond, hwartill wid foreslåendet Curator And. Wickelius lade 16 Rdr 32 st. rgd, med willfor att Kamrer Bergendorffs donation 16: 32 rgd, äfwen dermed förenades och att räkntan af så uppfommande 133 Rdr 16 st. rgd af Curator till en fattig wälartad yngling singe årl. utdelas. Genom Wickelius utskåpan lade den numera barnlöse Dr P. Tiliander till sin son G. A. T-rs äminnelse 150 Rdr rgd med willfor att stipendiet skulle kallas *Stip. Tiliandro-Colliandrianum* och att Stipendiarien årl. d. 14 Apr. skulle hålla en latinsk oration. Se protokollsboken för 1818. (Om A. Wickelius ofriga fortjenster i fråga om stipendier, se Sm. V. 2 p. 905). För att bringa ofwänämnde fond till jemu summa 300 Rdr rgd, beslot Smål. nat. $\frac{2}{3}$ 1838, att lägga 16: 32 ur nationsskåpan. Summan är insatt i Lunds sparbank och räkntan å 5 proc. utdelas terminligen. *)

4 §. Wieslanda Pastorat, p. 770 f.

Wid Dby p. 778 på påminnas, att på ett Uby i Wärend hade Petr. Wringifils i Ferscheda maka anspråk 1272. Sw. Dipl. n. 559. Norande Låstad se och Ny Smål. Vestr. 3 D. p. 169.

6 §. Lekaryds Pastorat, p. 795 f.

Om Sumेरiska stipendier lemnas fullständig kunskap i Saml. af Teftam och försam. om Stip. i Lund 1 p. 55. 56.

7 §. Pastoratet Öwenneberga och Hjortsberga, p. 798 f.

Bland Commisstrar p. 805 tillägges n. 16. Regiment-Pastorn Magr A. J. Öwennerstedt tillträdde 1846.

8 Kap. 5 §. Gårdsby Pastorat, p. 836 f.

Wid Kotne qwarn står en i Bantil n. 1007 aftagen och i Lifj. R. U. n. 1280 anmärkt runsten "med blott en och annan tydlig runa."

9 Kap. 6 §. Dadesjö Pastorat, p. 869 f.

Bland Commisstrar p. 874 tillägges 6, a. Jon Månson Lagergren 1743-49. Se Karlstorp, 3 D. v. 194. P. 879. Profes. P. Sjöbring och hans fru ha skänkt 6000 Rdr B:co till Upsala Akademi såsom fond för 3 stipendier, hwaraf 2 för underande af Smål. nation, samt 1000 Rdr B:co till Werio stola och Gynnasium. Ups. Corresp. n. 85 d. 25 Oct. 1845.

Ann. Ett nytt lakaredistrict är 1846 bildadt i Krenebergs län med station nära Kosta gläsbruk utgörande Östberga, Lenhesda, Granhult, Nottesbäck, Åsheda, Glåhult, Helleberga, Åguteboda, Långastjö, Linder, Gimeboda, Sandstjö och Wissefjerdaandelen af Lanet, med 250 Rdr B:co arwede.

*) Härwid må anmärkas, att en Sjögrensk stipendiefond uppkått wid Lunds Akademi, hvars ränta utdelas af Gloqu. Profesoren åt den sändes rante af Smål. nation, som under en termin mest utmärkt sig för lytelig latinskriwning. Allt meddeladt af Prof. R. R. D. Magr B. M. Belmeer.

Register.

I. På Hårads- och Sockennamnen. *)

	Pag.		Pag.
Agunnaryd	916.	Långsjö, M. f.	700.
Albo S.	753.	Marfaryd, M. f.	934.
Allgutsböda	860.	Miselas, A.	808.
Allmundsryd, A.	749.	Moheda, M. f.	810.
Aueboda, A.	815. 825.	Norrvidinge S.	817.
Angelstad, M. f.	954.	Nottebäck	880.
Annerstad, M. f.	945.	Robbeled, M. f.	693.
Aringsås, A.	796.	Rottja, A.	952.
Ara, A.	832.	Odensjö, M. f.	939.
Berg, M. f.	821.	Ormesberga, A.	824.
Berga, A.	898.	Rjeteryd	921.
Bergunda, M. f.	728.	Dweeneberga, f. d. M. f.	798.
Blådinge, A.	778.	Rottne, M. & S. f. d. A—rer	840.
Dref, A.	877.	Kvåby, M. f.	911.
Dådesjö, M. f.	869.	Sandsjö, A.	710.
Dänningelanda, A.	735.	Sjösås, M. f.	874.
Dorary, A.	906.	Estatelöf, M. f.	744. 782.
Eke, f. d. A.	872.	Slätthög, M. f.	805.
Ekeberga, A.	867.	Sienbrohult	766.
Elghult, M. f.	854.	Sunnerbo S.	885.
Elmeböda	705.	Tequaby, A.	691.
Furuby, A.	685.	Thorsås Östra, A.	695.
Granbult, f. d. A.	881.	— Westra, A.	789.
Gårdsby, M. f.	836.	Tingsås, A.	715.
Göteryd, M. f.	925.	Tjureda, A.	830.
Gallaryd	930.	Tofsa, f. d. A.	737.
Hamveda, A.	966.	Tolg, M. f.	826.
Helleberga, A.	858.	Torva, A.	951.
Hemmesjö, M. f.	689.	Traheryd, A.	929.
Herråfra, A.	873.	Tutaryd, A.	915.
Hinneryd, A.	937.	Täfwelsås	736.
Hjertsberga	798.	Uppvidinge S.	845.
Hofmantorp, M. f.	686.	Urshult, M. f.	745.
Hornaryd, A.	879.	Urafa, A.	718.
Hwitaryd, M. f.	902.	Wederlöf, M. f.	734.
Hårlanda, A.	791.	Wexio stadsförsaml.	627.
Hårlöf, A.	728. 816.	— landsförsaml. i Konga	693.
Jät, A.	742.	— — i Kinnew.	726.
Kalfewis, M. f.	741.	— Gymnasium	653.
Kinnewalds S.	720.	— Schola	672.
Konga S.	678.	Wieslanda, M. f.	770.
Kånna, A.	961.	Wireslad	759.
Kefaryd, M. f.	792.	Wijesjerda (en del)	702.
Kenhefda, M. f.	864.	Wrå, A.	943.
Kibhult, A.	941.	Wickelfång, M. f.	712.
Kinneryd, M. f.	706.	Wsheda	819.
Kjuder, A.	698.	Öhr, A.	813.
Kjunga, M. f.	963.	Öja, A.	732.
Kjungeby, A.	959.	Öjaby, M. f.	727.

*) S. betyder Hård, M. f. = Wederförsamling A. = Anner. Der klost
en församl. utger pastoratet står nämligenwäs intertera tecknet.

Restitutionsbref af Bergwara åt Marg. Brahe af 1² 1637 är astrykt. P. 618. Om Artill.-Commend. se 3 D. Jönköp. p. 312. Kap. 623 r. 3 nerifr. i texten: *Möcklemo* läs: *Möcklehult*. P. 625. 3 Kap. läs: 3, a. Kap. P. 633 r. 1 på en höjd läs: i en dal. P. 635 r. 7 nerifr. *Balters* läs *lect. Fallenbergers*. *Svenonii* utnämning till Bisk. i Werio lär ej varit ex-vederat; utan ett fungligt löfte. Annu d. 24 Mars 1688 fallar han sig uti. Bisk. i Lund. (Dog d. 18 Apr.) P. 636 r. 12 och 11 nerifr. läs: *hulskap*. . . *Jadernis*. . . P. 637 r. 19 nerifr. d. 31 Okt. 1844 läs: 1843. P. 638 wid n. 23 *Karlstad*, läs: *Karlstorp*. P. 643, r. 4 nerifr. i texten *Skird*, läs: *fir* = . P. 644 noten r. 19 *Nils E. f.* L. läs: *Nils E. f.* C. r. 31 står: *Lamér* 1762. Detta årtal hör till följ. radeus Int. P. 647 in medio läs: *Ophrys*. P. 648 r. 1 läs: "*Kungsådran*" är ett af de flera *Selgans* utlopp. P. 660. 3 Cloqw. & Poes. Lect. columnen läs: S. *Cronander* 1771-74, *Ew. Lundén* 1774. 3. *Sjögren* 1775-81 r. *Devester* rättas årtalet wid S. *Cronander* i 2dra Theol. Lect. columnen (säl. till 1774-89). 3 *Græc. L. Lect. col.* P. *Gollin* 1771-77, läs 1771-76. P. 668, r. 11 nerifr. af läs: *efter*. P. 676 r. 18 nerifr. den tid utgår (ej i r. 17 nerifr.). P. 681, r. 3 nerifr. står 8 8-4; läs 8; 8-4. P. 682 r. 19 nerifr. då läs: på. P. 685, r. 7 nerifr. står 7² förm. läs: 7² förm. P. 685. Bland *Hofmantorps* frälschem. läs *Häfebäck*. Bland *Säterier* står *Kärlanda h* läs: *Karlanda g*. P. 687, r. 5 läs i *Carléfr.* 3 noten r. 15 och 14 nerifr. står *Dr. J. Zug.* . . läs: *Dr. J. Zug.* . . P. 693. Bland *Robbeleds* frälschem. står *Ånganäs*, läs: *Ånganäs h*. P. 694 r. 8 står *Nabolese*, läs: *Nabolef*. P. 703 äro *hofsäpverne a), b), h), c).* De 2 sista sista vara *c), d).* P. 706 wid n. 8 i *Khl.* står *M. J. Sunonis* läs *Nich. Sunonis*. P. 707. Bland *Linneryds* *statthem*. står wid *Sult c)*, läs: *e)*. Bland *Frälschem.* *Nyttarekullen f)*, läs *g)*; r. 8 nerifr. nämnes läs: *nämner*. P. 710 wid *Artemåla* tilläggs: *a)*. P. 717 in medio läs: *tre* och *ej ett*, läs: *två* och *ej ett*. P. 725 r. 10 läs "*Håhol-tar*". P. 727. Wid *Djaby* frälschem. sätts *c)*. P. 730 noten, r. 21 nerifr. *Ann. Säkraft* från den förre, hvilken föref sig *Arw. Trolle* till *Bergwara* *Dögöte* *Lagm.* 1412. (*Linlöp. Bibl. handl.* 1. 244); r. 10 läs: läs: *Ulfst* *tand*. P. 731 sista r. i texten *Erland* läs: *Erlandi*. P. 737 r. 2 nerifr. i noten står: *m. m. år 1770*. läs: *m. m. Södd 1770*. P. 751, sista r. 1772, läs: 1722. P. 762 r. 1 *Constit.* läs *Regalt*. P. 763 läs: *Correggios*. . . P. 771 r. 14 nerifr. läs: *mutar*. P. 772 r. 13 nerifr. står *Kapten*. Rättas *efter* 3 D. p. 223. P. 776. Uppgiften wid n. 8. om *Jödelseort* rättas *efter* 3 D. p. 141. P. 777 står *Stencins* läs *Stencius*. n. 12 *Söderhjelms* läs *Söderhjelms*. P. 781 i n. 6 står: 1695. *Strylsader*. läs 1695, *styfsa*: *dr.* 3 n. 7. *Dog* och *begrofs*, läs: *dog* *den* . . . och *begrofs*. P. 784 in medio: Om antalet af *J. Rudbeckii* barn och barnbarn, se *Biogr. Lex.* XII: 3 h. P. 788, r. 3 nerifr. i noten läs af *Bucida*. *Off. sine loco*. P. 792 r. 17 nerifr. *Låkhult* läs: *Låkhult*. P. 801 r. 16 *sten* *just*, läs: *sten*, *just*. P. 803 r. 7 nerifr. i text. *convent*, läs: *convent*. P. 807, 1:sta column. r. 14 *son*, läs: *bror*. P. 809 r. 5 står *physico-ec.* läs: *physico-ec.* 3 n. 1 läs *Wulfwen*. . . *Stench*. . . P. 820 r. 25 mellan läs: från. P. 822. Uppgiften *efter* *andea* wid n. 7 om *Sinclairrenas* släktförhållande rättas *efter* *hvad* som *snart* utredes i *Biogr. Lexicon*. P. 823 r. 11 läs *till* *Riech.* P. 828 wid n. 3 står *före*. läs *före* (utan punkt). P. 832 r. 9 i texten *nerifr.* läs *förenadr*. P. 833 står *ceuritartad*, *curit*, läs *ceuritartad*, *curit*. P. 836, r. 7 och *sjönt* läs: och *då* *sjönt*. P. 840 wid n. 4 står 1762, läs: 1562. P. 848 r. 7 ha läs: *har*. . . P. 850 wid *Asheda* *hockareg.* läs: *förenadt* *med*. P. 852 in medio läs: *Principis*. P. 857 r. 10 *wid* *utgår*; r. 1 i noten *a* läs af. P. 858 i *Com:st:l.* n. 9 läs: *Cavallier-nas*. P. 862 r. 11 *icke* läs *rika*. P. 867 wid n. 14 *torner*, läs: *horns*. P. 878 r. 12 nerifr. *Ty* *torde* *utgår*, så att *der* *läses*: *Finwed* *hyllning*. . . P. 882 står *J. Sierac*. *der* *J.* *utgår*; r. 21 *S. Rydin* läs: *J. Rydin*. P. 883 läs $\frac{1}{2}$ *m.* *lång*, $\frac{2}{3}$ *bred*. P. 884 n. 9 i *Com:st:l.* läs *Sandberg*.

P. 908 r. 11 *fin*, läs *fin* (*fin*). P. 914 r. 12 läs: *retran* . . . P.
919 r. 22 läs *Laurinus*. P. 920 *ifta* r. i not. läs: *Erk*. P. 921 *vid* n.
19 *pueris* läs *pueros*. P. 922 r. 20 och *utgår*. P. 925 n. 7 i *Khl*. *Ju-*
deen läs *Judeen*. P. 927 r. 5 *nerifr*. *färs* läs *färs*. P. 929 r. 1 *mor-*
bror läs: *frände*. P. 930. *Com:st.l.* n. 6. *Dwigt* om *Sporlinus* eller
Sporfinus. P. 939 i *Khl*. n. 2 om *kunde* läs som *kunde*. P. 946 in
medio läs: *Ofangius*. *Scierm* har . . . P. 948 r. 6 *S. D:n* 834.
läs *Sw. D. n.* 834. P. 971 in *medio* läs: *aringisilfions* . . .

The first part of the book is devoted to a general history of the world, from the beginning of time to the present day. The author discusses the various ages of the world, and the different nations and empires that have arisen and fallen. He also touches upon the progress of science and the arts, and the state of the human mind in different periods of time.

The second part of the book is a more particular history of the British nation, from the first settlement in the island to the present time. The author describes the various reigns of the British monarchs, and the different states of the kingdom. He also mentions the various wars and revolutions that have happened in the island, and the progress of the British empire to the present time.

The third part of the book is a history of the British colonies, from the first settlement in America to the present time. The author describes the various colonies, and the different states of them. He also mentions the various wars and revolutions that have happened in the colonies, and the progress of the British empire to the present time.

The fourth part of the book is a history of the British empire, from the first settlement in the island to the present time. The author describes the various parts of the empire, and the different states of them. He also mentions the various wars and revolutions that have happened in the empire, and the progress of the British empire to the present time.

The fifth part of the book is a history of the British empire, from the first settlement in the island to the present time. The author describes the various parts of the empire, and the different states of them. He also mentions the various wars and revolutions that have happened in the empire, and the progress of the British empire to the present time.

Förteckning på Prenumeranter och Subskribenter å Ny Smålands Beskrifning.

A.
 Ahlmark, J. W. Exped.-Kronofogde.
 Ahlstrand, N. G. Proft och Lector.
 Alin, J. A. S. M. A. och K. Hofpr.
 Allgren, S. Proft.
 Almundsryds kyrka.
 Almén, Bruckspredikant.
 Almén, Wilh. v. Pastor.
 Anderson, P. Commminister.
 ———, Carl Johan i Ekenäs.
 ———, Sven i Hyltan.
 ———, Gustaf i Småha.
 ———, Magnus i Pinnarp.
 Angerstein, U. Kapten.
 Angel, G. N. Handlande.
 Aringås kyrka.
 Armfelt, A. W. Friherre och Sf.-L.
 Aschan, L. J. Bergsråd och M. Dr.
 ———, J. L. Nyttmästare.
 ———, C. Bruckspatron.
 Aspelin, L. J. Proft.
 Aurelius, D. Lector.
 Axelsson, J. Löjtnant.

B.
 Bark, G. D. Commminister.
 Baumgarten, P. N. v. Kapten.
 Berg, C. Löjtnant.
 Berg, P. Postiljon.
 Bergbahl, M. D. S. M. Adjunct.
 Bergman, Hof-Rättis-Commisarie.
 Bergqvist, N. U. Proft.
 Bergwall, N. W. Commminister.
 Berell, C. G. Proft.
 Björklund, J. G. Garfware.
 Björkman, J. W. v. Håradshöfding.
 Björngren, J. Commminister.
 Blohm, J. M. Bruckspatron.
 Blomgren, C. G. Lånsman.
 Blomstrand, Lectorfa.
 Bolander, Traktör.
 Bolin, Commminister.
 Boring, J. G. Commminister.
 ———, G. D. Håradshöfving.
 Brandt, C. J. Handlande.
 Bredaryds kyrka.
 Bredeberg, G. A. Handlande.
 Brühner N. M. f. d. Lånsman.
 Bäckman Carl, Sanjunkfaren.

C.
 Carlsson, C. A.
 ———, C. P. i Slätthög.
 ———, N. P. v. Håradshöfding.
 Cedersström, C. A. Grefwe och Öfverste.
 Chrysauder, J. Apothekare.

Christofferfson, Nils, i Aneboda.
 Centerwallfka bokhandeln. 5 Gr.
 Clarin, J. F. Organist.
 ———, J. G. Commminister.
 Collander, J. G. A. v. Pastor.
 Colleen, C. G. S. M. Adjunct.
 Crona, Claes. Inspectör.

D.
 Dahlgren, P. Sjöfman.
 Danielsson, P. J. Pædagog.
E.
 Eckerbom, S. Coll. Sch.
 Eckerberg, Axel. Cantor.
 Eggertz, A. G. Commminister.
 Ekelund, B. J. v. Pastor. 10 Gr.
 Ekenham, C. Major.
 Ekenham, L. M. Commminister.
 Ekström, J. W. v. o.
 Ekman, D. G. Provincial-Läkare.
 Ekwing, A. Lagman.
 Enell, A. G. Regementskrifware.
 Engstrand, J. Proft.
 Enholm, A. Kronolånsman.

F.
 Falkengren, Friherre.
 Fjellstedt, f. d. Missionär.
 Fogelberg, J. Musik-Direktör.
 Fogelmark, A. P. Possessionat.
 Forsberg, C. N. Postmästare.
 Forsboda kyrka.
 Friman, C. G. Commminister.
G.
 Gadd, G. G. Sanjunkfaren.
 Geisler, G. Bergmästare.
 Granqvist, P. Lånsman.
 Granstrand, P. Proft.
 Gustafsson, J.
 Gyllenswärd, G. Löjtnant.

H.
 Hagelberg, A. Contr.-Proft o. Th. Dr.
 ———, N. G. Proft.
 Hagman, J. Sabelmakare.
 Hallbin, Harald, Postmästare.
 Hallenberg, P. Proft o. Rect. Sch.
 Hansson, Magnus i Hjulhult.
 ———, Daniel i Skinnabo.
 Hedersfjerna, S. Notarie.
 ———, Öfverste-Löjtnant.
 Hedén, J. J. Th. Dr. o. Bifkop.
 v. Hejdeman, W. Kapten.
 Hellman, C. D. Åfsefor.
 Hefelgren, Joh. Chr. Proft.
 ———, N. M. Commminister.
 Hestra kyrka.
 Hjelmérus, C. Commminister.

Hjelmqvist, N. Prof.
 Hinnehyds kyrka.
 Holmer, C. F. Hnspredikant.
 ———, N. Fångpredikant.
 Hultman, Peter. Råmndeman.
 Hultbring, J. P. Kyrkoherde.
 Hultstedt, Organist.
 Hwasser, Abr. Årher.
 Hyllegren, C. F. Commisiter.
 Håkansson, Peter i Gte Östregård.
 J.
 Jacobsson, P. Handlande.
 Johansson, Johannes i Nefteleb.
 ———, Johannes i Lomarp.
 ———, Johan. Apologist.
 ———, Nils i Switarud.
 Jonasson, Swen i Hollstorp.
 ———, Måns. Råmndeman.
 ———, Peter i Lofarp.
 Julin, M. Kapten.
 Jälluntosta kyrka.
 Jönsson, Petter i Rabbarne.
 K.
 Kjellsson, G. Löjtnant.
 Klinteberg, M. af Friherre, Lagman.
 Kollind, M. Prof.
 Kroof, K. L. v. Pastor. 10 Gr.
 L.
 Lagergren, S. F. Com.-Landtmätare.
 Landgren, N. P. v. Pastor.
 Lefander, A. Comm.-Landtmätare.
 ———, F. Inspector.
 Lefarud kyrka.
 Lemchen, J. W. Årher.
 ———, J. C. Lagman.
 Liljecrens, B. U. Friherre v. Kapten.
 Linc, Herrman. G. D. Kanslist.
 Lindeberg, J. J. Dvartermästare.
 Lindgren, P. J. Kyrkoherde.
 Lindqvist, J. S. M. Adjunct.
 Lindroth, W. Kyrkoherde.
 Lindwall, Ingenieur.
 Ling, Fr. S. M. Adjunct. 10 Gr.
 Linsöpings Gymn.-Bibl.
 Linnell, S. Commisiter.
 ———, G. Apologist.
 Linnér, P. Kyrkoherde.
 Ljungqvist, C. G. Prof.
 Lundholm, A. Coll. Sch.
 Lundström, J. G. Fabrikör.
 ———, J. P. Direktör.
 Löfgren, N. J. Kyrkoherde.
 Löwenadler, L. Lagman.
 Löwenhard, G. S. M. Adjunct.
 M.
 Malmberg, A. Organist.
 Markaryds kyrka.
 v. Menzer, C. L. Kammarjunkare.
 Moberger, K. J. Stads-Catechet.

Molin, Jöns Snickare.
 Månsson, Håkan i Lutorp.
 Möllenberg, G. Juwelerare.
 Möller, S. J. Vokhallare.
 Mörner, Carl. Grefwe, Landsköfve.
 ———, S. f. d. Landsköfve.
 N.
 Nerén, J. P. Landtråntmätare.
 Nilsson, C. F. Prof.
 ———, J. Klokkare.
 ———, Peter Maguns i Långhult.
 Nordin, D. Contr.-pr. v. Th. D. 3 Gr.
 Nordström, G. Årher.
 Norén, G. W. Kyrkewård.
 Nordin, P. M. Com.-Landtmätare.
 Nyren, Postiljon.
 Nyström, P. J.
 O.
 Olin, Prof. v. Kyrkoh. i Wittköst.
 ———, G. H. Kyrkoherde.
 v. Otter, Carl, Frih. och Lagman.
 P.
 Palmberg, P. M. Prof.
 Palmund, L. G. H. Lector.
 Pettersson, D. G. Stads-Läkare.
 ———, J. v. Pastor.
 Pontén, D. Kyrkoherde.
 ———, J. Prof.
 ———, J. C. Vokhallare.
 ———, D. G. S. M. Adjunct.
 ———, J. A. Commisiter.
 ———, P. Contractöprof.
 von Porat, P. A. Mönster-Skrifware.
 Pose, K. A. Grefwe och Dj.-Löjtn.
 Pringsell, J. Commisiter.
 Pålsson, Swen i Angabäck.
 R.
 Rappe, Aug. Friherre och Kapten.
 ———, G. Fr. Lector.
 ———, B. Kapten.
 ———, W. Friherre och Ryttnästare.
 Ribbing, B. Ryttnästare.
 Rogberg, A. v. Contractöprof.
 Rosenblad, N. A. Kamnathere.
 Rosengren, Jr. Stads-Commisiter.
 ———, S. M. S. Adjunct.
 Rosengrenska bokhandeln. 66 Gr.
 Rudebeck, M. Öfverste-Löjtnant.
 Rydbeck, Axel. v. Hvaradshöfving.
 S.
 Samuelsson, Peter i Hefle.
 ———, Daniel, Kyrkewård.
 ———, Lars i Danshult.
 Sandahl, Johannes, Rytthållare.
 Sandberg, A. Th. Dr. och Contr.-Pr.
 Sandell, J. Contractö-Prof.
 Sandstedt, Teaktör.
 v. Schoting, J. C. General-Adjutant.
 Seth, Joh. Herman, Lands-Kamrer.

Söderhult.
 Silfverparre, W. Öfwerste.
 Sjögren, J. W. Commminister.
 Sjöstrand, J. W. Commminister.
 Sjöström, D. Prost.
 Skatelöfs kyrka.
 Sommarin, C. A. v. Pastor.
 Spånberg, J. Smed.
 Stensfeldt, C. G. Löjtnant.
 Stjernbahl, G. M. Sanjunkare.
 Stord, J. Spiegel-fabrikör.
 Strandmark, J. Kyrkoherde.
 Ströberg, C. Kronofogde.
 ———, P. Råmndeman.
 Strömbom, Joh. Commminister.
 Ståhl, Joh. Contr. prost o. Th. D:r.
 Ståhlhammar, J. Löjtnant.
 Stålhös, C. G. Borgmästare.
 Swensson, John i Bregården.
 ———, Svarfware.
 ———, Gustaf i Näsvamåla.
 ———, Sven i Nyd.
 von Sydow, Th. Rect. Sch.
 Södergren, C. G. Bokhandlare.
 Södergrens Bokhandel. 25 Gr.
 Söderström, J. Fältkamrer.
 T.
 Tanbe, C. G. Major och Friherre.
 Tellander, Fr. S. M. Adjunct. 3 Gr.
 Theolander, D. Prost.
 ———, L. D. Prost.
 Theerin, C. M. Organist.
 Thim, J. J. Löjtnant.
 Thorn, Johan Borgmästare.
 Thorslinge kyrka.
 Tidander, J. v. Pastor.
 Tillström, Eric, Commminister.
 ———, S. G. Guldsmed.
 Tånno kyrka.

U.

Unnarvds kyrka.
 Unnerus, J. Commminister.
 U.
 Backlin, C. F. Krono-Länsmän.
 Wadell, L. A. Commminister.
 ———, L. G. Slotspastor.
 Wallenquist, C. Th. Håradskrifware.
 Wahlbom, K. M. Stads-Notarie.
 Wahrsedt, M. Contracts-Prost.
 von Warnstedt, G. Major.
 Welander, P. Fångpredikant.
 Wenberg, C. S. Provincial-Läkare.
 Westbom, J. F. Post-Direktör.
 Wetter, L. C. Commminister.
 Wettergrund, Carolina Namfjell.
 Wetterling, Gust. Prost.
 Werjö Gymn. och Stifts-Bibl.
 Wiberg, S. G. Coft. Notarie.
 ———, Sam. G. Handlande.
 Wickbom, Commminister. 6 Gr.
 Wickelgren, J. L. Profefor.
 Wieslander, N. v. Pastor.
 Wirgander, J. Prost.
 Wirén, J. P. S. M. Adjunct.
 Wittlock, J. A. Studerande.
 Z.
 Zander, M. Commminister.
 Z.
 Zöström, F. Commminister. 2 Gr.
 Å.
 Åbjörnson, W. Brulspatron.
 Ö.
 Öhrnberg, J. J. Contr. prost. 3 Gr.
 Östberg, P. Prost.

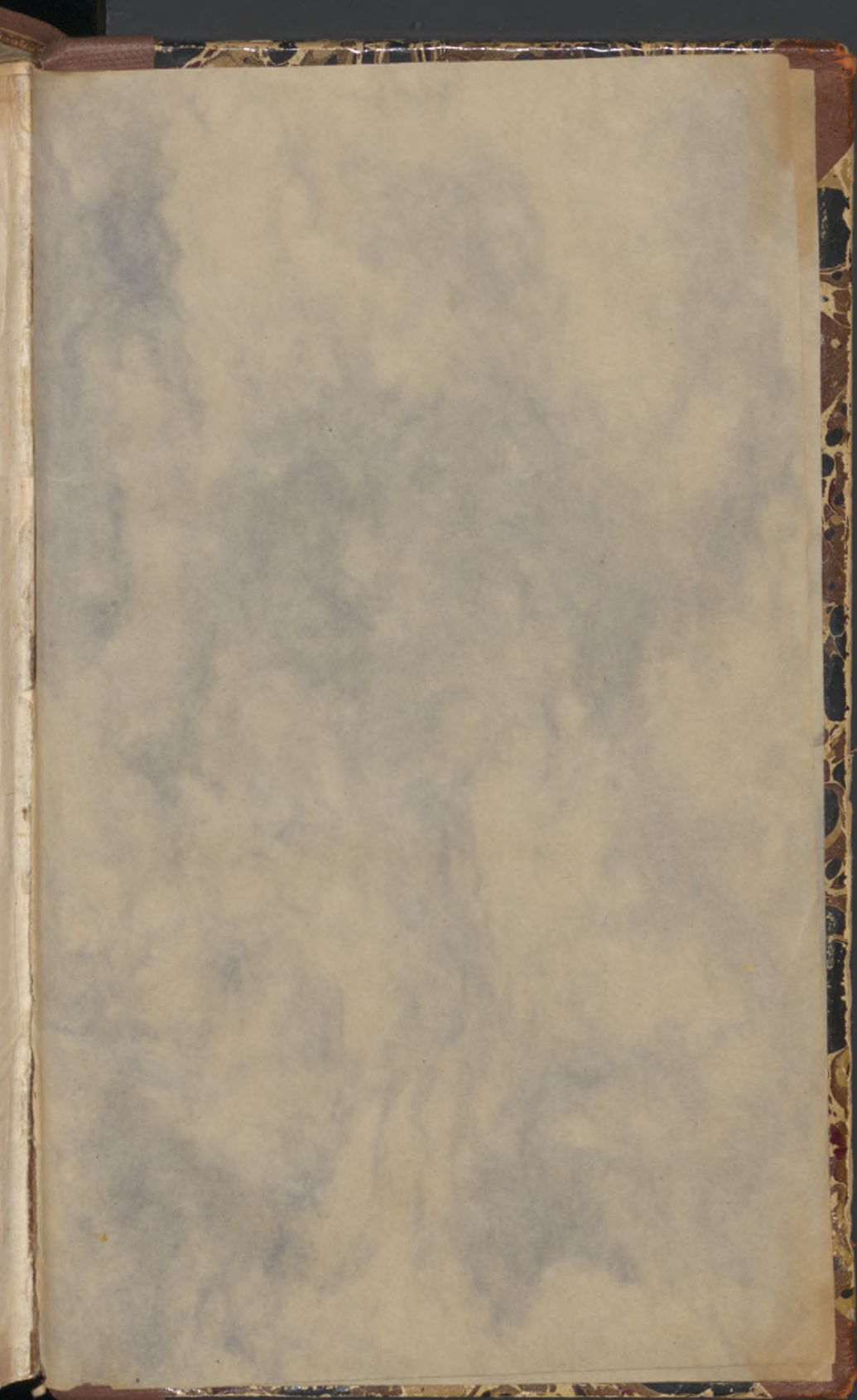
Handwritten text, likely bleed-through from the reverse side of the page.

Handwritten text, likely bleed-through from the reverse side of the page.

Handwritten text, likely bleed-through from the reverse side of the page.

Handwritten text on the right side of the page, possibly a list or index.

Handwritten text at the bottom right of the page.

V. 1. 2

SM

